Sextus Empiricus

SEXTI EMPIRICI

OPERA

GRAECE ET LATIN[illegible]

PYRRHONIARUM INSTITUT[illegible]

CUM

HENRICI STEPHANI VERS[illegible]

CONTRA MATH[illegible]

SIVE DISCIPLINARUM [illegible]

CONTRA PHILOSO[illegible]

CUM [illegible]

GENTIA[illegible]

[illegible]

IO. [illegible]

THEOL. D. ET [illegible]

[illegible]

[illegible]

F Nea

SEXTI EMPIRICI

OPERA

GRAECE ET LATINE.

PYRRHONIARUM INSTITUTIONUM LIBRI III.

CUM

HENRICI STEPHANI VERSIONE ET NOTIS.

CONTRA MATHEMATICOS

SIVE DISCIPLINARUM PROFESSORES, LIBRI VI.

CONTRA PHILOSOPHOS LIBRI V.

CUM VERSIONE

GENTIANI HERVETI.

GRAECA EX MSS CODICIBUS CASTIGAVIT, VERSIONES EMENDAVIT SUPPLEVITQUE ET TOTI OPERI NOTAS ADDIDIT

IO. ALBERTUS FABRICIUS, LIPSIENSIS,

SS. THEOL. D. ET PROFESSOR PUBL. IN GYMNASIO HAMBURGENSI.

EDITIO EMENDATIOR.

TOMUS I PYRRHONIAS INSTITUTIONES CONTINENS.

LIPSIAE

SUMPTU LIBRARIAE KUEHNIANAE

MDCCCXL.

SERENISSIMO CELSISSIMOQUE

PRINCIPI AC DOMINO

PHILIPPO, DUCI AURELIANENSI,

REGUM NEPOTI, PRO REGE GALLIAS REGENTI

SALUTEM AC FELICITATEM

IO. ALBERTUS FABRICIUS.

Per omnem orbem terrarum iamdiu fama magna pertulit, quae a virtute Tua praecoci ad Stenkerkam pridem et Nervindam fortiter, quae maturiore aetate in aliis bellicis expeditionibus magno et acri animo a Te gesta fuere: sed longe magis, ex quo amplissimi ac potentissimi regni gubernacula moderanda tuis sunt manibus tradita divinitus, omnium ore celebratur, quam sapienti consilio et constanti sollicitudine malis mederis bellorum totique Galliae, ut iterum colligat se ac recreet et vicinis populis ut communi cum Gallia pace laetentur, ut foedera serventur sancte, ut pacis artes et literae floreant, dux et auctor es ultra comparationis aleam laudatissimus.

Non mirum igitur peregrinis quoque et alio calentibus sole celsissimum nomen Tuum esse amori et admirationi, literisque operantes maxime in Te colendo plurimum gaudere ac delectari, quibus constat exploratumque est, quantopere Tu non modo, quod et ipsum in principibus alba avis est, singulariter faves literis, sed quam ipse adyta scientiarum et abditos naturae recessus penetravisti, inaudito ferme in fortuna Tua exemplo.

Illud autem merito mirum videri possit, qui ex ultima Germania ego homo obscurus ad tantum principem, numen auditum longe mihi, lucubrationes meas mittere sustinuerim purpuraque et infulis nominis Tui, regali proximi fastigio illuminandas mihi sumpserim.

Nimirum respublica haec Hamburgensis, cuius me esse civem gaudeo, ante breve tempus insignito gratiae ac benevolentiae Tuae pignore et commerciorum libere frequentandorum fructu ac securitate per tractationem cum civitatibus Hanseaticis initam mactata, mihi animum addidit confidendi, quod hanc meam audaciam non inclementer esses interpretaturus. et Sextus Empiricus, scriptor haud ignobilis quem in hoc volumine expolire qualicumque studio meo institui, Galliae primum lucem debet, Gallos Tuos primum editores, Gallos interpretes habuit: voluit igitur iam quoque iterum domuitionem pergere in Galliam et ei cui Gallia salutem debet, cum maxime a me offerri ac consecrari.

Habe itaque illum, Princeps Celsissime, ab homine Germano, et clementi oculo respicere dignare devoti interpretem animi. faxit deus, ut porro Te statorem pacis ac felicitatis publicae laeta experiatur Gallia, Germania etiam nostra et omnis Europa sentiat, praesens amet applaudatque aetas, postera admirabunda imitetur. scripsi Hamburgi V Nonar. Maii anno MDCCXVIII.

PRAEMONITUM.

Sexti Empirici editio Fabriciana cum prorsus e bibliopolarum commercio evanuerit raroque in auctionibus vendatur et admodum magno quidem pretio, Kuehnianae librariae possessor laudabile cepit eam editionem iterum excudendi consilium. cuius quidem rei curam cum nobis demandasset, id maxime spectavimus, ut incommodam Fabricii interpunctionem quam dicunt mutaremus, vitia et typographorum et leviora librariorum tolleremus, graviora relinquentes iis qui criticis subsidiis instructi novam textus recensionem paraturi sunt, indicem verborum augeremus. ubicumque aliquid in verbis aut mutatum est aut mutandum esse censuimus, in annotationibus uncis quadratis inclusis notatum est.

PRAEMONITUM.

Sexti Empirici editio Fabriciana cum prorsus e bibliopolarum commercio evanuerit raroque in auctionibus vendatur et admodum magno quidem pretio, Kuehnianae librariae possessor laudabile cepit eam editionem iterum excudendi consilium. cuius quidem rei curam cum nobis demandasset, id maxime spectavimus, ut incommodam Fabricii interpunctionem quam dicunt mutaremus, vitia et typographorum et leviora librariorum tolleremus, graviora relinquentes iis qui criticis subsidiis instructi novam textus recensionem paraturi sunt, indicem verborum augeremus. ubicumque aliquid in verbis aut mutatum est aut mutandum esse censuimus, in annotationibus uncis quadratis inclusis notatum est.

PRAEMONITUM.

Sexti Empirici editio Fabriciana cum prorsus e bibliopolarum commercio evanuerit raroque in auctionibus vendatur et admodum magno quidem pretio, Kuehnianae librariae possessor laudabile cepit eam editionem iterum excudendi consilium. cuius quidem rei curam cum nobis demandasset, id maxime spectavimus, ut incommodam Fabricii interpunctionem quam dicunt mutaremus, vitia et typographorum et leviora librariorum tolleremus, graviora relinquentes iis qui criticis subsidiis instructi novam textus recensionem paraturi sunt, indicem verborum augeremus. ubicumque aliquid in verbis aut mutatum est aut mutandum esse censuimus, in annotationibus uncis quadratis inclusis notatum est.

SEXTI EMPIRICI

OPERA

GRAECE ET LATINE.

IO. ALBERTI FABRICII PRAEFATIO

AD

LECTOREM.

Sexti Empirici Graece et Latine semel tantum ante hoc tempus excusi scripta iam a longo tempore in librariis tabernis desiderantur, licet pauci exstant scriptores e quibus studiosus veteris philosophiae plura discere, atque si sano iudicio instructus ad lectionem eius accedat, maiorem fructum capere possit. nam dum Scepticus omnia instituit oppugnare multaque oppugnat acutissime, impetum cohibere temere assentiendi incertis et cautius in statuendis dogmatibus incedere utique monet. dum vero succum scriptorum Aenesidemi, Menodoti et aliorum nobis exhibet Scepticorum, dum omnem philosophiam persequitur, quam plurima profert Dogmaticorum, Stoicorum maxime placita, quae ni ipse doceret, ignoraremus. dum denique ut communes exsibilet opiniones, rarius quae accidunt et paradoxa colligit, multa annotavit singularia et non minus iucunda scitu, quam cognitione oppido dignissima. Graecae linguae etiam amantem et elegantiorum literarum studiosum multa et varia advertent in hoc scriptore, quae cum voluptate et fructu est annotaturus. his denique accedit quod Scepticae philosophiae naturam et rationes explicat apertissime, atque nihilominus quam vana illa sit et iniqua, si serium veri studium morari velit, haud secius perspicue cognoscendum relinquit. quid enim vanius quam rebus manifestissimis et maxime seriis et quibus ipse in omni vita assentiaris — in vita enim neutiquam Sceptici sunt Sceptici — conquirere quas obiectes ratiunculas: vel quid iniquius, quam ubi ex altera parte longe probabiliores et firmissimae rationes exstant, ex altera infirmae admodum, tamen ideo rem ipsam venditare pro dubia incerta-

que et inter rationes illas paritatem et ἰσοσθένειαν admittere quamlibet ἀδοξάστως; quod nihil aliud est quam ludere in re maxime seria et ἀδοξάστως insanire.

Huius scriptoris editionem adornare novam iam diu gestiit mihi animus, utque manum admoverem operi, tum exemplum nobile desideratissimi amici ac popularis mei D. Godefridi Olearii τοῦ μακαρίτου, qui in Philostratorum operibus expoliendis laudatam industriam posuerat, atque insignis viri B. Io. Friderici Gleditschii, qui sumtus obtulit, honestus ardor rei literariae promovendae facile mihi persuasit. utinam vero quemadmodum hic, ipsoque interim dum opus excuditur eheu defuncto, heres dignissimus filius nihil omisit quod ad chartae et typorum nitorem opusque luculenter et emendate excudendum faceret, ita et ego Tuae lector optime exspectationi satis satis fecerim! quibus tamen subsidiis rem sim aggressus, quid in eo conatus sim praestare, ubi paucis exposuero, ad scriptorem ipsum adeundum et rem per te cognoscendam protinus Te sum admissurus.

Graeca imprimis recensui ad tres codices mss Savilianum Vratislaviensem, qui in libro 2 adversus Logicos sect. 349 desinit, et Cizensem, quorum ope quam plurimas mendas et in his graves foedasque quam multas sustuli, ita ut paucissima loca iam putem superesse in quibus a Sexti sensu in lectione vehementer aberretur. Saviliani priorem partem cum versaretur in Anglia contulit rev. vir Io. Fridericus Wincklerus, pastor ad S. Nicolai aedem in hac urbe, doctrina et exemplo insignissimus. integri lectiones deinde mecum Oxonia communicavit, cui tot alia in hoc genere beneficia debeo, et longe pulcherrima debet ac debebit literatus orbis, vir cl. Ioannes Hudsonus. Vratislaviensem pro suo in literas amore ad me misit illustris ac generosissimus vir Ferdinandus Ludovicus de Bresler et Aschenburg, Caesareae Maiestati a consiliis et senatus Vratislaviensis ingens gloria. Cizensem denique, quo olim usus vir summus Thomas Reinesius, et cui similem plane fuisse comperi illum ex quo Hervetus versionem suam ador-

S. Gregorius Nazianzenus orat. 21 in Athanas. p. 380.

Ἦν ὅτε ἤκμασε τὰ ἡμέτερα καὶ καλῶς εἶχεν· ἡνίκα τὸ μὲν περιττὸν τοῦτο καὶ κατεγλωττισμένον τῆς θεολογίας καὶ ἔντεχνον οὐδὲ πάροδον εἶχεν εἰς τὰς θείας αὐλάς· ἀλλὰ ταὐτὸν ἦν ψήφοις τε παίζειν τὴν ὄψιν κλεπτούσαις τῷ τάχει τῆς μεταθέσεως, ἢ κατορχεῖσθαι τῶν θεατῶν παντοίοις καὶ ἀνδρογύνοις λυγίσμασι καὶ περὶ θεοῦ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον καὶ περίεργον. τὸ δὲ ἁπλοῦν τε καὶ εὐγενὲς τοῦ λόγου εὐσέβεια ἐνομίζετο. ἀφ' οὗ δὲ Σέξτοι καὶ Πύῤῥωνες καὶ ἡ ἀντίθετος γλῶσσα ὥσπερ τι νόσημα δεινὸν καὶ κακόηθες ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν εἰσεφθάρη, καὶ ἡ φλυαρία παίδευσις ἔδοξε – – ὦ τίς Ἱερεμίας ὀδύρηται τὴν ἡμετέραν σύγχυσιν καὶ σκοτόμαιναν;

Fuit quondam tempus cum res nostrae florerent ac praeclare se haberent. cum nimirum superflua haec et verborum lepore atque arte fucata tractandae theologiae ratio ad divinas aulas ne aditum quidem habebat: verum idem erat calculis ludere, inversionis celeritate oculorum obtutum fallentibus, aut omnigenis et lascivis flexibus spectatores ludificari, quod novi quidpiam ac curiosi de deo vel dicere vel audire: simplex contra ingenuaque oratio atque doctrina pietas existimabatur. at postea quam Sexti et Pyrrhones et contradicendi libidine incitata lingua veluti gravis quidam ac malignus morbus in ecclesias nostras magno malo irrepserunt ac nugacitas opinionem doctrinae atque eruditionis tulit – – – o quis Ieremias confusionem nostram caliginemque deplorabit!

Haec Nazianzeni verba, in quibus Sexti mentio, sua facit Nicephorus Gregoras libro 19 Historiarum p. 584 editionis Boivinianae. Nicetas ad hunc locum: "Sextus et Pyrrho philosophi omnibus aliis philosophis sese opponebant, atque adversus omnes opiniones et sententias disputabant nec percipi quicquam posse contendebant, eamque ob causam ephectici nominati sunt, quasi inhibentes et impedientes ne quid de ulla re certi statueretur".

Idem Nazianzenus carmine ad Episcopos v. 303 in v. c. Iacobi Tollii insignibus itineris Italici p. 30.

Μή μοι τὰ Σέξτου μηδὲ Πύῤῥωνος πλέκε,
Χρύσιππος ἐῤῥεῖ, μακρὰν ὁ Σταγειρίτης.
μηδὲ Πλάτωνος στέργε τὴν εὐγλωττίαν.

Noli mihi Sexti ac Pyrrhonis more orationes tuas nectere, valeat Chrysippus: longe abs te Stagirensem illum ablegato: noli facundiae Platonis studiosus esse.

Agathias lib. 2 Histor. p. 64, ubi de Uranio quodam Syro, pseudophilosopho.

*Ἠβούλετο μὲν γὰρ τὴν ἐφεκτικὴν καλουμένην ζηλοῦν ἐμπειρίαν * κατά τε Πύῤῥωνα καὶ Σέξτον τὰς ἀποκρίσεις ποιεῖσθαι, καὶ τέλος ἔχειν τὴν ἀταραξίαν, τῷ μηδὲν ὁτιοῦν οἴεσθαι ληπτὸν καθεστάναι.*

Volebat ephecticem quam appellant disciplinam (iudicium de quavis re proposita suspendentem) imitari et iuxta Pyrrhonem et Sextum responsiones facere, finemque consequi vacuitatem perturbationis in animo, existimando nimirum nihil esse quod intellectu comprehendi posset.

* ab hac *ἐμπειρίᾳ* philosophica sive Sceptica potius quam a medica secta Empirica possit Sextus videri tulisse appellationem Empirici, nisi ex Galeni isagoge et Laertio esset exploratum, quod utique medicus Empiricus fuerit Sextus, licet Empiricos medicos Scepticis philosophis opponit lib. 2 contra Logicos sect. 328 et Methodicam sectam Sceptico magis congruere disputat lib. 1 Pyrrhon. sect. 236. sed in multis satis bene convenit Scepticis atque Empiricis, qui etiam *ὁμόψηφοι* iunguntur lib. 2 contra Log. sect. 191. et in vitae negotiis Sceptici non erant Sceptici. in hoc autem Agathiae loco videndum an *ἀπορίαν* legendum sit pro *ἐμπειρίαν*.

Georgius Cedrenus Compendio Histor. p. 133.

Τρισκαιδέκατος, Σέξτοι καὶ Πύρρωνες· ὁ μὲν μὴ εἶναι πάντῃ γνωστὸν καὶ καταληπτὸν ὁ Σέξτος δογματίζων, * *ἐπέχων καὶ ἐνιστάμενος οὕτως καὶ πρὸς πᾶσαν ἀντεῖπε τέχνην καὶ ἐπιστήμην. ὁ δὲ Πύρρων φιλόσοφος ὤν, ἐφεκτικὸς ἐκαλεῖτο ἐνιστάμενος κατὰ τοῦ ἐξ ἐναντίας, φιλοσόφου καὶ τούτου ὄντος, ὃς πάντα γνωστὰ καὶ καταληπτὰ ἔφασκεν εἶναι· καὶ οὕτω τὰ ἀλλήλων λογομαχοῦντες ἀνῄρουν,*

Decimus tertius (philosophorum qui sectas condidere) Sextus et Pyrrho. Sextus quicquam cognosci ac percipi negavit posse, itaque assensum sustinens atque insistens adversus omnes artes ac scientias disputavit. Pyrrho autem philosophus ephecticus sive assensum sustinens vocabatur; contendit enim contra adversarium, philosophum et ipsum, qui omnia cognosci ac comprehendi posse affirmabat. sic illi verbis inter se pugnantes alter alterius refellit opinionem.

* hoc diserte negat Sextus se facere, Scepticam dubitationem illa ratione distinguens ab Academica acatalepsia, quam cum aphasia Pyrrhonia perperam Cedrenus confundit.

Suidas in Lexico, (Sextum Empiricum cum Sexto Stoico confundens et praeter rem pro Afro venditans).

Σέξτος Χαιρωνεύς, ἀδελφιδοῦς Πλουτάρχου, γεγονὼς κατὰ Μάρκον Ἀντωνῖνον τὸν Καίσαρα, φιλόσοφος, μαθητὴς Ἡροδότου τοῦ Φιλαδελφαίου. ἦν δὲ τῆς Πυρρωνείου ἀγωγῆς καὶ τοσοῦτον πρὸς τιμῆς τῷ βασιλεῖ ἦν ὥστε καὶ συνδικάζειν αὐτῷ. ἔγραψεν ἠθικά. ἔτι Σκεπτικὰ βιβλία δέκα.

Σέξτος Λίβυς φιλόσοφος. Σκεπτικὰ ἐν βιβλίοις ι, Πυρρώνεια.

Sextus Chaeronensis, Plutarchi ex sorore nepos, philosophus, qui fuit Marci Antonini Caesaris temporibus, Herodoti Philadelphei discipulus sectaeque Pyrrhoniae addictus. hic apud imperatorem in

nuper ad Lubecense lyceum moderandum feliciter allecti, disciplina ad nos venit, linguisque ac bonis artibus tam gnavum ac strenuum hactenus etiam in gymnasio huius urbis impendit studium, ut neutiquam vulgarem nec tralatitiam spem de illo concipere liceat.

Denique singulariter praedicanda mihi cura sollers et accurata eruditissimi viri Stephani Bergleri, qui quoniam absente me opus hocce fuit excudendum, cum laudato supra mihi Buttigio nulli labori pepercit ut e typographi praelis quantum posset fieri correctum ac sine mendis in manus hominum exiret. vale.

DE SEXTO EMPIRICO

TESTIMONIA.

Diogenes Laërtius in vita Timonis Sillographi (lib. 9 sect. 116.).

Ἡροδότου δὲ διήκουσε Σέξτος ὁ Ἐμπειρικός, οὗ καὶ τὰ δέκα τῶν Σκεπτικῶν καὶ ἄλλα κάλλιστα. Σέξτου δὲ διήκουσε Σατορνῖνος ὁ Κυθηνᾶς, ἐμπειρικὸς καὶ αὐτός.

Herodotum (Ariei f. Tarsensem) Sextus Empiricus audivit, cuius sunt decem illa sceptica volumina aliaque pulcherrima. porro Sextum Saturninus audivit cognomento Cythenas, et ipse Empiricus.

Idem Laërtius in vita Pyrrhonis lib. 9 sect. 87 disserens de locis decem communibus Scepticorum.

Τὸν ἔνατον Φαβωρῖνος ὄγδοον, Σέξτος δὲ καὶ Αἰνεσίδημος δέκατον. ἀλλὰ καὶ τὸν δέκατον Σέξτος ὄγδοόν φησι, Φαβωρῖνος δὲ ἔνατον.

Ex nono loco Phavorinus octavum facit, Sextus autem et Aenesidemus decimum. sed et qui decimus est, Sextus octavum dicit, Phavorinus autem nonum.

Auctor *εἰσαγωγῆς* quae legitur inter Galeni opera cap. 4.

Τῆς δὲ ἐμπειρικῆς προέστησεν Φιλῖνος Κῷος, ὁ πρῶτος αὐτὴν ἀποτεμνόμενος ἀπὸ τῆς λογικῆς αἱρέσεως, τὰς ἀφορμὰς λαβὼν παρὰ Ἡροφίλου οὗ καὶ ἀκουστὴς ἐγένετο. θέλοντες δὲ ἀπαρχαΐζειν ἑαυτῶν τὴν αἵρεσιν, ἵνα ᾖ πρεσβυτέρα τῆς λογικῆς, Ἄκρωνα τὸν Ἀκραγαντῖνόν φασιν ἄρξασθαι αὐτῆς. μετὰ Φιλῖνον ἐγένετο Σεραπίων Ἀλεξανδρεύς, εἶτα Ἀπολλώνιοι δύο πατήρ τε καὶ υἱὸς Ἀντιοχεῖς, μεθ᾽ οὓς Μηνόδοτος καὶ Σέξτος, οἳ καὶ ἀκριβῶς ἐκράτυναν αὐτήν.

Empiricae auctor fuit Philinus Cous qui primus eam a rationali secta abscidit, occasione accepta ab Herophilo cuius et auditor exstitit. cum vero vellent antiquitatem sectae suae vindicare, ut antiquior rationali videretur, Acronem dixerunt fuisse illius principem. post Philinum fuit Serapion Alexandrinus, duo deinde Apollonii pater et filius Antiocheni, post hos Menodotus ac Sextus, qui accurate sunt in illa roboranda versati.

navit, evolvendum accepi cl. viri Friderici Gleitsmanni, rectoris meritissimi benevolentia, per nobilissimum et Ictissimum virum Io. Burchardum Menckenium, historiographum regium et in actis Lipsiensibus adornandis sollertem ac peritum literati orbis grammateum. horum omnium humanitati et propenso iuvandi studia nostra animo gratias conceptissimas ago habeoque merito ac lubens. nactus etiam sum exemplum Sexti Empirici in cuius marginibus vir in hisce literis maximus Claudius Salmasius manu sua inter legendum nonnulla feliciter castigavit. non ignoro longe plures Sexti codices manu exaratos passim exstare, ut in bibliotheca regis Christianissimi atque in Medicea et Ottobonianum Romae, cuius lectiones quasdam a praestantissimo Andr. Buttigio accepi, quas ad eruditissimum et elegantissimum virum Io. Iacobum Mascov miserat vir exquisita antiquitatis eruditae et Graecarum literarum peritia clarissimus Leonardus Adami: nec non codicem Sexti Empirici, quem in bibliotheca regia Taurinensi evolvisse se testatus mihi est rev. et doctissimus amicus noster Christophorus Matthaeus Pfaffius, quo doctore Tubingensis academia hodie efflorescit: praeterea codices Augustanos tum in bibliotheca publica urbis, tum in privata Spizeliana aliosque non paucos, quos omnes contulisse uti nec integrum uni homini, ita post illos tres a me consultos non adeo multum interesse existimo, cum paucissima, ut dixi, loca alicuius momenti putem superesse, in quibus medela a codicibus mss magnopere desideretur.

Latina versio Pyrrhoniarum institutionum, quam Henricus Stephanus, vir Latine Graeceque non mediocriter eruditus atque ut norunt omnes immortaliter meritus de utrisque literis, rarius quam Hervetiana librorum contra Mathematicos a sensu aberrabat, aberrabat tamen non raro, frequentius etiam Graeca vocabula retinuit et ambigua erat interdum atque obscura; erat etiam ubi falsam lectionem vel hiulcam Graeci codicis sequebatur interpres, vel ignoratione subtilium argutiarum dialecticae Stoicae non probe fuerat sententiam Sexti assecutus. co-

natus itaque sum hisce defectibus quantum potui occurrere versionemque Stephani, quam integram saepius excusam consulere et conferre quilibet potest, sine ulla viro, cuius merita et industriam ingeniumque colo et admiror, obtrectandi libidine emendare et quod ipse in bene multis aliorum versionibus fecit, utinam ego pari successu, interpolare ac supplere studui. quamquam non facile aliquis in his tam lynceus esse potest, ut non aliqua eum fugiant vel praetereant, quae transferentem ipsum fortasse non potuissent fugere aut praeterire, uti p. 115 huius editionis verborum: τὰς ἐπιστήμας τῶν φύσει φασὶν εἶναι video me reliquisse hanc versionem: "scientias inter ea numerant quae sunt natura" cum oporteat interpretari: "scientias aiunt esse earum rerum" (sive "de rebus illis) quae natura non positione hominum sunt". sic p. 183, 184, ἔν τισιν ἱεροῖς malim "in sacris quibusdam" quam, ut a Stephano versum et a me relictum est, "in templis". similiter p. 191 quater excusum "ars circa naturam" cum legendum sit "circa vitam".

Gentiani Herveti tot scriptoribus Graecis Latine versis clarissimi interpretatio ἀντιῤῥήσεων adversus Mathematicos ac philosophos pluribus etiam locis et frequentius longe quam Stephani emendanda ac supplenda a me fuit, quod ita conatus sum facere, ut sensum Sexti quantum possem fideliter ac perspicue redderem. sed versus Xenophanis p. 392 huius editionis in versione adhuc indigent emendatione quae facile poterit adhiberi ex p. 380; nam ex illa facile apparebit delendum vocabulum "fuere", ne monstrum hexametri septem pedum obtrudatur.

De notis meis nihil quod dicam habeo, nisi ut veniam Tuam, sicubi lapsus sum, rogem: interim profiteor operam me dedisse, ut scriptor sine offensione et maiore cum fructu legi posset, itaque et obscura illustrare et illa quae pietati probisque moribus contrariantur, incisis argumentorum nervis strictim refellere conatus sum. in indice scriptorum Graecorumque verborum operam mihi suam addixit iuvenis egregius Nicolaus Feddersen, Flensburgensis, qui ex clarissimi Seeleni,

tanto honore erat, ut una cum eo ius diceret. scripsit Ethica. item Sceptica libris decem.

Sextus Afer philosophus scripsit Sceptica libris decem, nec non Pyrrhonia.

Auctor tabellae de sectis Medicorum, quam e cod. ms Caesareo Galeni vulgavit Lambecius 6 p. 152.

Συνεστήσαντο τὴν ἐμπειρικὴν οἵδε· Ἄκρων Ἀκραγαντῖνος, Φιλῖνος Κῷος, Σεραπίων Ἀλεξανδρεύς, Σέξτος, Ἀπολλώνιος. τὴν δὲ λογικὴν οἵδε· Ἱπποκράτης, Διοκλῆς, Πραξαγόρας, Φιλότιμος, Ἀσκληπιάδης. τὴν μεθοδικὴν οἵδε· Θεμίσων Λαοδικεύς, Θέσσαλος, Μενέμαχος, Σωρανός.

Empiricam sectam constituerunt Acron Agrigentinus, Philinus Cous, Serapion Alexandrinus, Sextus, Apollonius. rationalem Hippocrates, Diocles, Praxagoras, Philotimus, Asclepiades. methodicam Themison Laodicenus, Thessalus, Menemachus, Soranus.

Scholia Graeca ad Lucianum t. 2 p. 24 ad illa Luciani in Icaromenippo [c. 19 p. 782 R.].

Τὸ Ἀκαδημαϊκὸν ἐκεῖνο ἐπεπόνθει καὶ οὐδέν τι ἀποφήνασθαι δυνατὸς ἦν, ἀλλ' ὥσπερ ὁ Πύρρων ἐπεῖχεν ἔτι καὶ διεσκέπτετο] οὐκ ἀκριβῶς τὴν Ἀκαδημίαν τοῖς Πυρρωνείοις ἤτοι ἐφεκτικοῖς ἀπονέμεις Λυκιανέ· ἀντιδιαστέλλονται γὰρ τούτοις οἱ ἐξ Ἀκαδημίας, ὡς αὐτῶν ἐστιν ἐκείνων τῶν Πυρρωνείων ἀκοῦσαι ἐν ταῖς ὑποτυπώσεσιν.*) ἔπασχον γοῦν τοῦτο ὑπὸ τῆς ἰσοσθενείας τῶν ἀντιπάλων λόγων, οὐκ ἔχοντες ὁποτέρῳ παράσχοιεν αὑτοὺς εἰς συγκατάθεσιν.

Tum itaque Academicum illud ei accidebat, ut nihil statuere posset, verum Pyrrhonis in morem suspensus haerebat et considerabat amplius] non satis accurate Academiam, Luciane, tribuis Pyrrhoniis sive ephecticis philosophis; sunt enim ab his Academici distincti, ut ex ipsis Pyrrhoniis intelligere datur in suis hypothesibus. assensum autem sustinuerunt hi ob par robur contrariorum hinc inde argumentorum, quod utris eorum assentirentur non haberent.

* respicit ad ea quae Sextus statim sub init. libri 1 Pyrrhon. hypotyp.

Marsilius Cagnatus libro 3 Variarum Observatt. capite 6.

I. Sextus ille, cuius duo sunt edita volumina, quorum uni est index *adversus Mathematicos* [a]), alteri *Pyrrhoniarum Hypotyposeon*, philosophus Pyrrhonius fuit, ut scripta eius ostendunt, in quibus Pyrrhonio more de rebus disserit tam naturalibus quam de septem disciplinis quas liberales vulgo appellamus, nihil asserendo, nihil decernendo, quod Laërtius quoque docet in vita Pyrrhonis, cum eum nominat inter eos qui de Scepticorum dubitandi modis scripserunt. nominat autem Sextum, Phavorinum, Aenesidemum; cuius Aenesidemi [b]) Sextus ipse meminit libro qui inscribitur de philosophia, ubi

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΩ ΠΡΩΤΩ ΤΩΝ ΠΥΡΡΩΝΕΙΩΝ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ.

QVAE COMPLECTITVR PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEON SIVE INSTITVTIONVM LIB. I.

---

a) περὶ τῆς ἀνωτάτω] ita recte ms. Savil. non ut editi, δι' ἀνωτάτω, vel ms Vratislav. διανωτάτω. vide quae HStephanus infra notavit ad verba cap. 1 sect. 4 ὅθεν εὐλόγως δοκοῦσιν αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι τρεῖς εἶναι. sic in titulo capitis 13 περὶ τῶν ὁλοσχερῶς τρόπων. sect. 138 τὰ ἀνωτάτω γένη. lib. 2 sect. 205 τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια. lib. 3 sect. 64. αἱ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως στάσεις. sic lib. 2 contra Phys. sect. 38, 45 et 276. lib. 1 contra Math. sect. 26 τῶν σωμάτων κατὰ τὸ ἀνωτάτω διττὴ διαφορά. et 56 τὰς ἀνωτάτω χάριτας. et 88 τῶν καθόλου πασῶν καὶ ἀνωτάτω. 100 κατὰ τὸ ἀνωτάτω. lib. 1 adversus Log. sect. 47 αἱ ἀνωτάτω στάσεις. sect. 368 τὰ ἀνωτάτω πράγματα. lib. 2 sect. 141 διττὴ κατὰ τὸ ἀνωτάτω διαφορά. et 1 contra Phys. sect. 39 τὴν ἀνωτάτω εὐήθειαν. fortasse sect. 117 leg. τὸν ἀνωτάτω λόγον pro ἀνώτατον. lib. 1 contra Phys. sect. 59 περὶ τῶν ἀνωτάτω στοιχείων.

b) τίνες τρόποι] male edebatur τίνες τρόπων, nam τρόποι legunt omnes mss.

IV. Coniicere est etiam (levi tamen coniectura) Galeno[i]) posteriorem fuisse, quoniam libro qui decimus de philosophia inscribitur, definitionem medicinae eandem quam libro artis medicae Galenus attulit, *scientiam salubrium, non salubrium et neutrorum.* propterea non dixerim hunc esse Sextum Chaeronensem[k]), Plutarchi nepotem, quem Iulius Capitolinus in M. Antonino scribit ab ipso M. Antonino auditum esse, quoniam necesse est Chaeronensem exstitisse ante Galenum; etenim profectus est quidem Galenus Romam sub eodem Marco, sed cum iam natu grandior esset et Commodum filium haberet et bellis externis occuparetur, fuitque Plutarchi nepos Stoicus non Pyrrhonius, ut infra dicam, nec inter medicos habetur.

i) Galenus circa a. C. 200 aetatis 70 Severi septimum defunctus in libro *περὶ ὑποτυπώσεως ἐμπειρικῆς* quem Antonini philosophi tempore, anno aetatis 37 composuit, postremos ex Empiricis memorat Menodotum et Theudam, qui Laërtio Theodas Laodicenus. eodem Laërtio teste Menodotum Herodotus Tarsensis audivit, Herodotum Sextus noster.

k) recte Cagnatus Sextum Chaeronensem Stoicum et nostro antiquiorem, Antonini philosophi magistrum a iuniore Empirico distinguit, licet Suidas confundat aliisque idem faciendi ansam praebuerit. sed Cagnati sententiam probant Casaubonus et Salmasius ad Iulii Capitolini Antoninum, Ioannes Rualdus in Plutarchi vita c. 5, Ioannes Ionsius 3 12 de scriptoribus hist. philosoph. Andreas Dacerius ad M. Antoninum, Ludolphus Kusterus ad Suidam etc. huius Chaeronensis non Empirici Sexti imaginem exhibet numus apud Iac. Sponium p. 140 Miscellan. eruditae antiquitatis quam pro Empirici imagine venditat praeclara Laërtii editio Wetsteniana et tomus tertius thesauri Antiquitt. Graecarum Gronov.

V. Sextus empiricae sectae medicus, Galeni testimonio clarus libro ei adscripto qui *Medicus* inscriptus est seu *introductio* cap. 4, qui sectam empiricam corroborasse fertur, alius fuit[l]) quam hic de quo loquimur. hanc quidem puto fuisse causam cur Pyrrhonium hunc aliqui Empiricum appellaverint, putantes eundem esse nec animadvertentes hunc methodicum potius fuisse et Galeno posteriorem. quem vero Galenus Sextum curavit, ut narrat libro ad Postumum[m]), ex his nullum esse satis mihi persuasum est; non enim Galenus cognomen et professionem eius omisisset, si aut medicus aut philosophus exstitisset, cum id in aliorum mentione non omiserit.

l) nullo idoneo argumento probare potuit Cagnatus diversum hunc esse auctori isagoges memoratum Sextum Empiricum a nostro, quem methodicum fuisse non empiricum sola coniectura ductus contra diserta mss codicum et Laërtii ac Suidae testimonia arguit, cum quibus si isagogen conferas, de nostro sermonem illi esse neutiquam dubitabis.

m) libro ad Epigenem *περὶ τοῦ προγινώσκειν*, c. 10 Sextus (in edit. Aldina semper *Ἔξστος*) *Ἀντωνίνου υἱός, φιλόνεικος ὢν ἐσχάτως.*

VI. Suidas unum memoravit Sextum Chaeronensem Plutarchi nepotem, alterum Libycum, utrumque vero secta Pyrrhonium. sed vereor ne de Chaeronensi[n]) falsus sit: Iulius enim Capitolinus mihi videtur Stoicis illum addicere; namque in M. Antonino inquit: audivit et Sextum Chaeroneum Plutarchi nepotem, Iunium Rusticum, Claudium Maximum et Cinnam Catulum, Stoicos. itaque hic vere Pyrrhonius Libycus[o]) ille potius quam Chaeronensis credendus est. Porphyrius libro Homericarum quaestionum[p]) Sexti laudat interpre-

προειπόντες [h]), ὅτι περὶ οὐδενὸς τῶν λεχθησομένων διαβεβαιούμεθα, ὡς οὕτως ἔχοντος πάντως καθάπερ λέγομεν· ἀλλὰ κατὰ τὸ νῦν φαινόμενον ἡμῖν ἱστορικῶς ἀπαγγέλλομεν περὶ ἑκάστου.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῶν λόγων τῆς σκέψεως.

5 Τῆς σκεπτικῆς οὖν φιλοσοφίας ὁ μὲν λέγεται καθόλου λόγος, ὁ δὲ εἰδικός. καὶ καθόλου μέν, [i]) ἐν ᾧ τὸν χαρακτῆρα τῆς σκέψεως ἐκτιθέμεθα λέγοντες τίς ἔννοια αὐτῆς [k]) καὶ τίνες ἀρχαὶ καὶ τίνες λόγοι τί τε κριτήριον καὶ τί τέλος καὶ τίνες οἱ τρόποι τῆς ἐποχῆς καὶ πῶς παραλαμβάνομεν τὰς σκεπτικὰς ἀποφάσεις [l]), καὶ τὴν διάκρισιν τῆς σκέψεως ἀπὸ τῶν παρακειμένων αὐτῇ φιλοσοφιῶν. εἰδικὸς δὲ ἐν ᾧ πρὸς ἕκαστον μέρος τῆς 6
καλουμένης φιλοσοφίας ἀντιλέγομεν. περὶ τοῦ καθόλου δὴ πρῶτον διαλάβωμεν λόγου ἀρξάμενοι τῆς ὑφηγήσεως ἀπὸ τῶν τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς ὀνομάτων.

ponentes capita, dicemus, hoc praefati, nos de nulla re earum quae a nobis dicentur, ita pronuntiare, ut eam sic plane se habere, ut dicimus, affirmemus et assertione approbemus: sed quid de quaque re nobis nunc videatur, historico quodam more narrantes exponere.

CAP. II.

De rationibus tractandae scepticae philosophiae.

5. Scepticae igitur philosophiae una quidem dicitur generalis tractatio, altera autem specialis. generalis, in qua notas et formam Scepseos exponimus declarantes, quae sit eius notio, quae principia, quae rationes, quod sit eius instrumentum ad iudicandum, quis finis, item qui modi assensus retentionis, et quomodo Scepticorum voces negantes intelligamus, praeterea quonam pacto dubitabunda consideratio ista sive scepsis ab illis philosophandi modis qui sunt ei finitimi, distinguatur. 6. specialis autem Scepticae tractatio ea est, in qua unicuique parti eius, quae philosophia nuncupatur, contradicimus. et generalem quidem tractationem priore loco persequamur, ante omnia tradentes ea nomina, quibus appellari Sceptica institutio consuevit.

---

h) ἐκεῖνο προειπόντες] V. προσειπόντες. quod porro negat se statuere quicquam, dum narrat Scepticus quid sibi videatur, eandem cautelam saepius repetit infra, ut sect. 15.

i) καὶ καθόλου μέν] generalis tractatio totum praesentem librum primum occupat, uti specialis secundum et tertium.

k) τίς ἔννοια αὐτῆς] capite quarto huius libri Sextus disputat, quid sit Scepsis? a qua Sceptici, sive οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως, ut lib. 1 adversus Phys. sect. 312 et multis aliis in locis appellantur. igitur ἔννοια hoc loco est *notio*, quid nempe per dubitationem suam Sceptici intelligant. neque improbaverit hanc interpretationem HStephanus, licet praesenti loco maluerit reddere *quae sit eius mens*. certe infra c. 5 ἔννοιαν et ipse transfert *notionem*.

l) ἀποφάσεις] intellige negantes Scepticorum voces formulasque, quibus tamen non dogmatice negabant aliquid, sed renuntiabant omni obfirmatae negationi pariter atque affirmationi, professi de re quacumque nihil in utramvis partem certi sibi constare. tales sunt οὐ μᾶλλον, οὐδὲν ὁριστέον, et similes de quibus infra sect. 14 et cap. 18 seq. ἀπόφασις *negatio*, uti ἀποφατικὰ *negantia* apud Ciceronem Topic. Simplicius in Categorias p. 44 b σημαίνει ἡ κατάφασις (affirmatio) ἐν τῷ εἶναι, τοῦτο ἡ ἀπόφασις (negatio) ἐν τῷ μὴ εἶναι. noster infra sect. 12.

EDITIONES SEXTI EMPIRICI.

Latinae.

Pyrrhoniae Hypotyposes ex *Henr. Stephani* versione 1562. 8.

Libri adversus Mathematicos ex versione *Gentiani Herveti*, Paris. 1569 fol. et Antverp. 1569 fol. apud Plantin. atque iterum Paris. 1601 fol. in his editionibus Pyrrhoniae Hypotyposes libris contra Mathematicos subiunctae sunt, cum a Sexto prius scriptae fuerint et in codicibus mss et editione Graecolat. rectius praemittantur.

Graeco latina.

A. 1621 apud Petrum et Iacobum Chouet, fol. quae editio unica, Genevae excusa, varios titulos praefixos habet, itaque in aliis Parisios in aliis Aurelianam in aliis denique Genevam sive Coloniam Allobrogum expressam repperi. praefixae sunt a typographo variae ectiones e codice neutiquam contemnendo.

Editiones promissae.

Philippi Iacobi Maussaci, qui commentarios ad Sextum Empiricum promittit p. 1234 et 1236 ad Aristotelis Historiam animalium.

Casparis Barlaei, qui in literis ad Petrum Cunaeum datis 28 Dec. 1631 p. 421 *libros meos de Sceptica philosophia oppositos libris tribus Pyrrhoniarum hypotyposeon Sexti Empirici magnam partem absolvi.* Cunaeus ad Barlaeum 22 Iul. a. 1631 inter epistolas centum editas a Ioanne Brand p. 114 *memini spem nobis a te factam olim fuisse de Sexto Empirico. quem si adornare coeperis, rem aggredieris praeclara tua indole dignissimam.* librum contra Grammaticos publicis praelectionibus confutatum a Barlaeo notat Vossius lib. 1 Aristarchi c. 3.

In Sextum ut observationes scriberet, *Aegidius Menagius* olim impensius stimulatus est a Buningenio Reip. Batavae ad regem Christianissimum legato, teste ipso Menagio in notis ad Laërtium p. 444, ubi praefatus Sexti libris nihil esse elegantius nihil doctius nihil absolutius, subiungit: *doctis viris morem gerere equidem velim, an possim dubito.*

Sexti libros elegantissimos et longe acutissimos appellat *Caspar Barthius* libro 60 Adversariorum p. 3005, nec sine admiratione ingenii legendos, omnes philosophorum decisiones in dubium vocantes: *quos tamen*, inquit, *si quis occupare animum velit, nullo negotio inductis contra rationibus et ipsos firmi nihil habere demonstrari possit.* idem

μὲν πρῶτον εἰς ἐποχήν, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο εἰς ἀταραξίαν[q]). *δύ-* 9
ναμιν μὲν οὖν αὐτὴν καλοῦμεν οὐ κατὰ τὸ περίεργον,[r]) *ἀλλ᾽*
ἁπλῶς κατὰ τὸ δύνασθαι· φαινόμενα δὲ λαμβάνομεν νῦν τὰ
αἰσθητά· διόπερ ἀντιδιαστέλλομεν αὐτοῖς τὰ νοητά. τὸ δὲ[s])
καθ᾽ οἷον δήποτε τρόπον δύναται προσαρμόζεσθαι καὶ τῇ δυ-
νάμει, ἵνα ἁπλῶς τὸ τῆς δυνάμεως ὄνομα, ὡς εἰρήκαμεν, πα-
ραλαμβάνωμεν· καὶ τῷ[t]) *ἀντιθετικὴ φαινομένων τε καὶ νοου-*
μένων. ἐπεὶ γὰρ ποικίλως ἀντιτίθεμεν ταῦτα, ἢ φαινόμενα φαι-
νομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις, ἢ ἐναλλὰξ[u]) *ἀντιτιθέντες, ἵνα*
πᾶσαι αἱ ἀντιθέσεις ἐμπεριέχωνται, λέγομεν καθ᾽ οἷον δήποτε
τρόπον· ἢ καθ᾽ οἷον δήποτε τρόπον φαινομένων τε καὶ νοου-
μένων, ἵνα μὴ ζητῶμεν πῶς φαίνεται τὰ φαινόμενα ἢ πῶς
νοεῖται τὰ νοούμενα, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ταῦτα λαμβάνωμεν. ἀντικει- 10
μένους δὲ λόγους παραλαμβάνομεν οὐχὶ πάντως ἀπόφασιν καὶ
κατάφασιν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ μαχομένους.[x]) *ἰσοσθένειαν δὲ*

vacuitatem a perturbatione. 9. eam autem *facultatem* appellamus non subtilius accepta illa voce, sed simpliciter quatenus aliquid potest. *apparentia* porro dicimus nunc illa, quae sub sensum cadunt. unde iis *opponimus, quae mente et intellectu percipiuntur.* quod autem dicimus, *Quolibet modo*, id ad facultatem referri potest: ut late ac simpliciter vocem hanc facultatis, uti diximus, accipiamus. potest etiam ad illud referri, Scepticam sensibus apparentia et intellectu perceptibilia inter se opponere. quia enim varie haec inter se opponimus, aut apparentia apparentibus, aut intelligibilibus intelligibilia, aut permutatim: ut omnes oppositiones comprehendantur, dicimus, *Quolibet modo.* aut certe quolibet modo apparentium sive sub sensum cadentium et mente ac intellectu perceptibilium rerum, ita ut non quaeramus in iis quae sub sensum cadunt, quo pacto sub sensum cadant: et in iis quae mente percipiuntur, quonam modo mente percipiantur, sed simpliciter haec omnia accipiamus. 10. *oppositas* porro *rationes* intelligimus, non necessario negationem et affirmationem: sed simpliciter eas quae sibi invicem adversentur. vo-

---

q) *εἰς ἀταραξίαν*] de hoc sceptices fine infra sect. 25.

r) *οὐ κατὰ τὸ περίεργον*] *ἀπεριέργως* et *ἀδοξάστως* infra cap. 34 ita, ut cum nemine velit voculae huius causa litigare, instar Dogmaticorum, qui in definitionibus curiose distinguunt *δύναμιν*, *τέχνην*, *ἱκανότητα*, *ἕξιν*, *ἐξουσίαν*, *ἰσχὺν* et similia. facile enim se passurum, si quis pro *δυνάμει* vocet alio quocunque nomine, modo relinquat Sceptico res inter se conferendi facultatem. neque *δύναμις* ita sumitur, ut *ἐνεργείᾳ* sive actui opponatur; nam quando actu etiam confert res invicem Scepticus, *σκέψει* utitur.

s) *τὸ δὲ καθ᾽ οἷον δήποτε τρόπον*] ita scripsi ex V et S pro *τὰ δὲ* quod erat in editis.

t) *τῷ ἀντιθετικὴ φ. τ. κ. ν.*] sensus est *τὸ* illud *καθ᾽ οἷον δήποτε τρόπον*, quod erat in Sceptices definitione, *δύναται προσαρμόζεσθαι τῷ* illi, quod in eadem definitione est, *ἀντιθετικὴ φαινομένων τε καὶ νοουμένων*. male in editis *τὸ ἀντιθετικῇ*. nec melius in V et S *τῶν*.

u) *ἢ ἐναλλάξ*] id est, ut apparentia cum intelligibilibus, vel intelligibilia cum iis, quae sensibus apparent conferantur. sic infra sect. 31 et 2 contra Log. sect. 46, 362 aliisque in locis quam pluribus.

x) *ἀντὶ τοῦ μαχομένους*] S legit *μαχομένου*, sed perperam, nam *μα-*
χομένους hoc loco exhibet explicationem vocabuli *ἀντικειμένους* docet-
que quod non modo opposita appellent Sceptici, si affirmationi oppo-
natur negatio, sed etiam si efferatur aliquid, quo posito stare alterum P 4
non possit. pro *ἀπόφασιν* et *κατάφασιν* in V et S erat *ἀπόφασις* et
κατάφασις, forte pro *ἀποφάσεις* et *καταφάσεις*.

HENRICUS STEPHANUS
HENRICO MEMMIO,
SUPPLICUM LIBELLORUM IN REGIA MAGISTRO S. D.

Quoi Graiae sophiae dabo libellum
Romana modo pumice expolitum?
O Memmi, Tibi. namque tu solebas
Graiorum lepidas amare nugas.

"Quid" dices statim, si Te bene novi "modestiane quadam ac verecundia hoc facis, ut tuum hunc libellum nugas appelles, an ex animo et ut sentis, ita loqueris ingenueque verum fateris"? *οὐ μᾶλλον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο.* "hic libellus seriane tractat an nugas"? *ἐπέχω.* "ad hoc saltem responde: estne philosophicum eius argumentum"? *οὐ καταλαμβάνω.* "age, quid definitum constitutumque tibi de illo libello est"? *οὐδὲν ὁρίζω.* "at mihi tuam de eo sententiam, quaecumque est, aperi." immo nulla mihi sententia est, utpote nihil opinanti. "quid facis igitur"? *σκεπτόμενος διατελῶ.* miraris, Henrice, Henrici tui metamorphosin, in Scepticum quasi quodam virgulae divinae miraculo transformati? at ego nunc a Te unica differo literula. tu enim *σκωπτικός* es, ut mos est hominum venustiorum, ego vero *σκεπτικός.* quodsi huius metamorphosis tragicocomicae historiam audieris, ad eam certe multo magis quam ad ullam Ovidianam attonitus stupefactusque discedes. sed narrabo tamen. cum anno superiore quartana mea febris post varias *παροξυσμῶν ἀκμάς* et *παρακμάς* (longas Iuppiter et laboriosas) aliosque multiplices actus tandem ad catastrophen vergeret, eaque non tantum corporis mei constitutionem penitus immutasset, sed et ipsi naturali *ὁρμῇ* (dictu mirabile) tantam mutationem attulisset, ut, quemadmodum nobis, tantisper dum sani sumus, mel dulcissimum videtur, at ubi in icterum inciderimus, amarissimum; ita ego, cui ante febris quartanae tragoediam nihil dulcius, nihil suavius literarum studio fuerat, ex quo illius fabulae actor esse coeperam, adeo ab illis abhorrerem, ut non modo triste et acerbum spectaculum libri mihi afferrent, sed si qua vel minima de illis mihi occurrebat cogitatio, ea, velut obductam cicatricem refricans, animum mihi exulceraret: cum, inquam, ita male erga literas affectus essem atque adeo eas cane peius et angue odissem, contigit ut bibliothecam meam aliquando ingressus (sed opposita oculis manu, ne librorum mihi aspectus bilem moveret) dum in scrinio veteres nescio quas apinas et tricas evolvens nugor, in adversaria quaedam mea inciderem, quae tumultuariam quorundam Pyrrhoniae sectae capitum interpretationem habebant. illa mihi visum (quo medicamento *ἰατρῶν παῖδες* summopere mihi opus esse clamabant) primo statim aspectu et ad prima verba excutere, illa mihi decies repetita placere, illa sola scripta palato meo sapere, ego denique de Scepticis dicere, *οἷοι πέπνυνται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.* statim igitur chartas illas tamquam *ἕρμαιον* arripiens, graecum Sexti exemplar, unde Pyrrhonia illa transtuleram, diligentissime et avidissime perquiro, tandem multo pulvere sordidatum et situ propemodum obductum (adeo a me neglectus iacebat) invenio. quid multa? cum opus a me inchoatum dum firma valetudine eram, argumenti

partim difficultate deterritus, partim παραδοξολογίαν pertaesus, e manibus abiecissem, animum simul abiiciens atque despondens, tunc veluti resumptis novis viribus et novo quodam animo ad id magna alacritate redeo adversusque omnes difficultates pugnans in eo pergo, nec ante absisto, quam extremam manum illi impono. an autem eas expugnaverim, aliorum esto iudicium. certe si omnes expugnare non potui, duobus nominibus excusationem apud aequos iudices mereri mihi videor, quod uno eodemque tempore primum adversus febrim et quidem pervicacissimam ac fallacissimam, deinde adversus argumenti magnam plerisque in locis obscuritatem simulque miram verborum, ut ita loquar, peregrinitatem luctandum fuit. habes, mi Henrice, veram rei nuper gestae historiam. "sed quis umquam", dices, "talem fore quartanae febri cum Sceptice sympathiam sperasset? aut quis huius sympathiae rationem e naturalis philosophiae arcanis eruere posset"? immo vero quis eam melius te uno eruere queat, Henrice φιλοσοφικώτατε? age igitur fecundum concute pectus. quodsi forte nihil ex eo, quod tibi satisfaciat, deprompseris, domum habes, quae adeo a doctissimis frequentatur viris, ut quoddam pulcherrimarum disputationum emporium appellari merito possit: hanc igitur quaestionem in frequenti illorum conciliabulo proponas velim, et quomodo soluta fuerit, ut aliquem narrationis meae fructum capiam, perscribas. ad me certe quod attinet, postquam diu multumque cogitationem meam partes in omnes versavi omnesque circumstantias huius facti accurate perpendi, aliquam eius rationem invenisse tandem mihi videor: sed quae tum demum mihi satisfaciet, cum eam aliis et ingenio et iudicio me praestantioribus satisfacere intellexero. eam paucis aperiam. febrim quartanam cum ex immoderato literarum studio contraxissem, omnes quotidie illud mihi certatim exprobrantes et illi uni totum meum malum acceptum ferentes audiebam. quid aliud hinc sequi poterat, quam immortale quoddam adversus id studium, quod vitae meae insidiabatur, odium? verum eo res devenerat, ut non hunc vel illum librum peculiariter odio prosequerer — alioqui Pindarus potius, quam quisquam alius scriptor dignus odio meo fuisset, quod ex immenso circa illius interpretationem labore aegritudo corporis contracta foret — sed unius crimen in omnes diffundebam, adeo ut iam non a Pindaricorum duntaxat similiumve librorum insidiis cavendum mihi existimarem, sed omnes ad unum suspectos haberem. qua in re mihi usu veniebat, quod ingeniosissimus poëta canit:

Qui semel est laesus fallaci piscis ab hamo,
omnibus unca cibis aera subesse putat.

sic igitur animo cum affectus essem et libris omnibus, quorum lectio aliquam animi contentionem postularet, renuntiare et tantum non bellum indicere statuissem, cur cum Scepticorum libris tandem potius quam cum ullis aliis in gratiam redierim, in causa fuisse puto, quod scepsin omnes omnium artium professores refellentem magis ac magis in illo odio animum meum obfirmaturam sperarem. in illo autem odio salutis spem collocabam, quia quod reliquum erat vitae, si in studio literarum pergerem, ἀβίωτον mihi futurum existimabam. haec est, mi Henrice, quam possum illius mirandae metamorphosis rationem afferre, dum meliorem a re exspecto.

Verum ut tandem aliquando serio loqui incipiam, tantum abest, ut Sceptice animum meum in illo adversus literas odio obfirmaverit, ut potius per quandam ἀντιπερίστασιν cum illis me reconciliaverit. ac certe, ut iam libere et ingenue mentem meam patefaciam, hunc nostrum Scepticum minime laudo in eo, quod ingenii acumine in refellendis dogmaticis abusus sit, non solum in iis, quae male, verum etiam in iis, quae recte ab illis dicta fuerant. ego siquidem non quid fieri debuerit, sed quid factum fuerit, narro. quamquam si e duobus malis minus eligendum sit, tolerabilior ignava Scepticorum epoche in quibusdam quaestionibus, quam impudens et temeraria Dogmaticorum quorundam assertio, merito videri possit. de iis autem disputationibus loquor, per quas illi ea etiam, quorum a suis sensibus convincebantur, negabant. uter enim, obsecro, gravius in veritatem peccat, illene qui dubitat (hoc enim exemplum proferam) motus sit necne, ut Sceptici, an ille qui nullum esse motum audet asserere, ut Dogmaticorum bona pars? et de aliis quidem eorum ad evertendum motum commentis alias: at illud risus causa commemorabo. "si quid movetur", aiebant "aut in eo in quo est loco movetur, aut in eo in quo non est. atqui neque in eo loco movetur in quo est — manet enim — nec in eo loco in quo non est — quomodo enim agere possit in eo loco, in quo ne sit quidem —; nihil ergo movetur". hoc commentum cum Diodoro philosopho dogmatico summopere placere sciret Erophilus medicus, facetissime in eum suam illam argutiam retorsit. nam cum is luxato forte humero ad eum non philosophicam sed medicam opem implorans venisset, "Diodore" inquit ille "luxatum tibi humerum suo loco decidisse quomodo mihi persuadebis? aut enim in quo erat loco humerus decidit, aut in quo non erat; atqui non decidit in loco, in quo erat — manens enim decidere non poterat — nec vero decidit in loco, in quo non erat; nam quomodo, ubi non sit, agere possit? ergo tibi humerus luxatus non est". et haec quidem festivissime Erophilus. nos autem ut ludicris omissis ad seria veniamus, Dogmaticos cum Scepticis in dei notitia comparemus. quis nescit Dogmaticorum plurimos ex illa sua plus quam effrenata iudicandi audacia cum divinae providentiae velut censores eam ex suo sensu metirentur, in ἀθεότητα esse lapsos? at Sceptici ex iis quidem, quae de deo philosophi utramque in partem disputarent, ἐποχήν induci, se tamen, cum observationi eorum quae ad vitam communem pertinent acquiescerent, naturali instinctu ad credendum esse deum, cuius providentia omnia gubernarentur, et ad eum colendum venerandumque impelli dicebant. quae quamvis ita sint, Sceptices tamen nec ipse fautor esse nec alios fautores efficere velim. "cur igitur" dicet aliquis "librum hunc edis"? primum ut nostri seculi Dogmaticos impios philosophos ad insaniam redigam. ad insaniam redigam, dico? imo vero ut eos sanem. si enim contraria contrariorum sunt remedia, spes est fore, ut quem illi ex dogmaticis philosophis impietatis morbum contraxerunt, ex eo Ephecticorum ope sanentur. deinde ut modestos philosophiae cultores, eos videlit, qui eam moderationem in eius studio adhibent, ut ex profanis nihil tamen profanum imbibant, labore longissimo taedioque maximo levem. nam praeterquam quod

in uno eodemque libro habebunt, quae ex variis petenda forent, multa etiam, quae apud alios obscurissime, apud hunc apertissime tractata reperient: cum tamen auctor hic brevitatem, cui comes obscuritas esse solet, sectatus sit: illi contra fuse ac copiose persecuti ea fuerint. quod profecto admirabili cuidam methodo, huic viro acceptum ferendum est. postremo ut eos etiam, qui ex libris omnibus philologiam praecipue et polyhistoriam haurire solent, aliquo mihi obstringam beneficio, illis enim in toto fere primo libro, ac praecipue in expositione τῶν δέκα τρόπων τῆς σκέψεως amplum exhibeo polymathiae, polyhistoriae ac denique philologiae thesaurum. hae sunt fere causae, quae me ad edendum hunc librum impulerunt. verum obiiciat fortasse philosophiae studiosus aliquis: quomodo hunc, qui bellum philosophiae indixisse videtur, ullum meis studiis adiumentum allaturum putem? ego vero eum, quisquis hanc de Sexto opinionem conceperit, toto, quod aiunt, coelo errare existimabo. nisi forte in philosophiam eum quis invehi interpretetur, qui, in eo ipso philosophos, quod male de philosophia meriti sint et tam male philosophati, ut suis rationibus ipsa philosophiae dogmata tueri non possint, interdum graviter reprehendat, interdum vero irrideat aliisque irridendos propinet. ideo cum aliquid ex iis, quae posuerunt, evertit, hoc semper addit, aut tamquam additum a nobis vult intelligi, ὅσον ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν λεγομένοις. nec tamen is sum, qui magis subtiles quam veras Sexti disputationes esse ignorem: imo vero ne Sextum quidem id latuisse putandum est, hominem φιλοσοφικώτατον et acerrimo iudicio pariter atque ingenio praeditum, sive ostentandi acuminis ingenii causa, sive quodam philosophicae temeritatis odio haec scripserit, ut gentem nimium quietam et suo quodam regno ac licentia nimium abutentem sollicitaret eique quantum posset negotii facesseret. sed interim huiusmodi disputationibus veritati offunduntur tenebrae, ais. quid? times, ne a mendacio veritas nobis opprimatur? hoc etiam timeto, quoties solem in nubem conditum videbis, ne nubium caligo lumen eius nobis eripiat: aut potius, quoties solem ἐκλείπειν lunae crasso et tenebricoso corpore inter ipsum et obtutum nostrum interposito cernes, de eius luce actum esse existima vicemque nostram, qui κόσμον ἀνήλιον in posterum habituri sumus, deplora. cum enim eveniet, ut sophismata ac quamlibet acuta et scita mendacia veritati suam lucem eripiant, certe tum quoque, ut nubes vel luna solis splendorem in tenebras vertant, accidet. nec vero cum Democrito ἐν βυθῷ εἶναι τὴν ἀληθείην existimandum est suapte quidem natura, sed pravis hominum opinionibus in profundo quidem illam et olim fuisse demersam et hodie demergi, ita tamen, ut, sicut olim emersit, sic etiam hodie emergat semperque emersura sit. quin etiam tantum abest, ut veritas oppugnata expugnari vel eius lux mendaciis obrui possit, ut perinde ac manus ex contrectatione nivis per ἀντιπερίστασιν colorem paulo post acquirit, ita etiam veritas offusa illa mendacii caligine haud multo post nova quadam luce aucta videatur. sed sus Minervam. vale Henrice carissime, et hoc munusculum ab animo grato profectum accipe Tibique persuade, nihil mihi gratius quam Tibi gratificari esse.

ILLUSTRISSIMO ET INPRIMIS REVERENDO

CAROLO, CARDINALI LOTHARINGO,

GENTIANUS HERVETUS

IN CHRISTO PLURIMAM PRECATUR SALUTEM.

Cum post multos a me susceptos et longo tempore exantlatos labores, partim in vertendis veterum in sacras literas commentariis, partim in confutandis prodigiosis sacramentariorum erroribus, itineris amoenum aliquod quaererem diverticulum, ut me paruniper reficerem ac animum recrearem, in Tua bibliotheca, quae Tua benignitate mihi semper patuit, occurrit Sexti Empirici opus adversus Mathematicos, id est adversus eos qui profitentur disciplinas. quod cum non sine incredibili voluptate perlegissem, operae pretium me facturum esse duxi, si id Latine verterem. mihi enim persuasi hunc vel maximum ex eo fructum esse capiendum, quod cum aperte ostendat nullam esse apud homines adeo recte constitutam disciplinam quae non labefactari, nullam adeo certam scientiam quae constare possit, si rationum et argumentorum oppugnetur machinis, futurum sit ut, humanas leviter praetervecti scientias quae inflant non aedificant, nos ad Christianorum propriam conferamus disciplinam ac scientiam, nempe ut fidem habentes a Christo nobis factae revelationi et promissorum bonorum spe nitentes deique praeceptis parentes caritatem semper teneamus et amplexemur. haec est optima disciplina et scientia longe praestantissima, per quam et fide deus apprehenditur et dei regnum acquiritur. quem quidem scopum si nobis proposuerimus, et in primae et summae rerum omnium causae contemplatione assidue versati fuerimus, facile intelligemus verum esse quod dicit psalmographus, mirabilem esse dei scientiam non *ex nobis* (ut vulgata habet versio, sed ut Hebraica habet veritas) *prae nobis*, id est, si cum nostra conferatur scientia, quae cum eius scientia collata plane nulla est; imo vero est eiusmodi etiam per se considerata, ut ne quidem dicenda sit scientia. hoc cum ad gentiles et externos philosophos confutandos nobis sit adiumenti plurimum allaturum, non parvam quoque suppeditabit copiam argumentorum adversus nostri temporis haereticos, qui quae sunt supra naturam naturalibus metientes rationibus, quae sola fide percipi et apprehendi possunt, non intelligunt, quia non credunt. nam cum quae sunt mere naturalia, adeo sint ad percipiendum difficilia, ut quaecumque de eis dixeris aut cogitaris, facile evertantur: quid mirum si quae sunt supernaturalia ingenii humani captum superant? hoc certe si nihil aliud Calvinistis nostris deberet persuadere, ut simplici verbo dei credentes quomodo quod ab eo dicitur fieri possit Capharnaitarum

instar minime investigarent. quod si facerent, non se praecipites darent in tantum impietatis barathrum, ut cum ipso Christo temere pugnarent, dum eius verbis suam derogant dignitatem et efficaciam. quanto usui autem esse possit Sexti Empirici commentarius ad tuenda Christianae religionis dogmata adversus externos philosophos, pulchre docet Franciscus Picus Mirandulanus in eo libro quo Christianam tuetur philosophiam adversus dogmata externorum philosophorum. quo magis miror esse nostris temporibus exortos novos quosdam Academicos, qui gloriae sibi fore ducunt, si veteri et vera Christi spreta religione, novae et adulterinae haeresis sint sectatores. neque vero solum ad tuenda Christianae religionis dogmata usui esse poterit hic Sexti Empirici commentarius, sed etiam ad ipsam quae nunc in scholis praelegitur melius discendam ac tenendam philosophiam et orbem illum quem vocant disciplinarum. nihil enim melius discitur, quam quod ultro citroque habita disputatione agitatur. in his certe commentariis sua dogmata ita confirmant Dogmatici, ut ipsi eorum auctores non melius ac fortius ea possint defendere. Sceptici vero ita oppugnant, ut Dogmaticis vix quidquam relinquant quod pro se possint dicere. haec cum fiant, necesse est ut haec exercitatio magnam vim habeat ad excitanda et acuenda adolescentum ingenia, qui tum demum poterunt verum discernere, cum quae sunt probabilia et verisimilia ab iis quae secus sunt diiudicaverint et ex multis probabilibus et verisimilibus latens verum tandem eruerint. quodsi utrinque sint, ut contingit, adeo paria rationum momenta, ut nihil possit certi de re controversa constitui, hoc humanae tribuendum est imbecillitati, quae efficit ut homines vel in media luce saepe caligent, non autem vel Dogmaticorum vel Scepticorum doctrinae, quae pro se quod potest adducit. sed in hoc magis videtur probanda illa Scepticorum ἐποχή quam vocant, quod dum suam sustinent assensionem, non tam temere nec tam facile in errores prolabuntur. quae tamen hactenus est probanda, ut quae de vera Christi doctrina virtuteque ei convenienter agenda sunt constituta ab iis ne latum quidem unguem discedatur. quodsi fiat, non poterit in caeteris hic commentarius non esse longe utilissimus. haec me moverunt, ut dum ad maiora aggredienda meas vires prope deficientes reparo, hunc Sextum Empiricum in linguam Latinam verterem. qui nunc in lucem exiens non alium se sperat inventurum qui eum lubentius sit excepturus, quam Te, Illustrissime Princeps, quem non ignorat semper favisse literis et literatis, nec dubitat quin si per tuas graviores liceat occupationes, sis eum aliquando palam Latine loquentem auditurus, qui Graece scriptus et in capsam inclusus prius obmutescebat. quod si feceris et tua seria sacrarum literarum studia aliquantulum animi causa intermiseris, spero fore ut in eo legendo aliquot horas collocasse te minime poeniteat. vale. Lutetiae, 16 calend. Martii anno 1567.

AD LECTOREM

GENTIANI HERVETI

PRAEFATIO.

Sitne Sextus Empiricus, quem nos latine vertimus, idem qui Sextus Chaeroneus Plutarchi sororis filius, qui vixit tempore Marci Antonini, non ausim affirmare. est tamen verisimile hunc non esse alium, cum is fuerit discipulus *Herodoti Philadelphei sectae Pyrrhoniae. quidquid sit, constat eum virum fuisse doctissimum et in omni disciplinarum et scientiarum genere longe exercitatissimum. perspicuum autem est ex his libris, quos vertimus, eum fuisse professione medicum et in rebus naturalibus pulcherrime fuisse versatum. cum sit autem eius scopus et institutum in hoc opere afferre quaecumque dici possunt adversus disciplinas et scientias, ante tamen quam ad eas confutandas accedat, ita probat ac confirmat cuiusvis disciplinae et scientiae dogmata, ut nemo possit dubitare eum in omnibus excelluisse. est itaque hic Sextus Empiricus omnibus legendus, qui disciplinarum omnium et scientiarum sibi parare velint cognitionem. ab iis autem maxime, qui de re qualibet in utramque partem velint disserere, est perpetuo legendus et memoriter, si fieri possit, tenendus. fac itaque, o lector, ut eum diligenter legas et tibi persuadeas, quod re ipsa experieris, te maximum fructum ex eo percepturum. vale.

* soli Suidae hos affirmanti et duos Sextos confundenti facile nimis credidit Hervetus.

Ἰουλιανοῦ εἰς Πύρρωνα. [Anth. Pal. 7 576.]

Κάτθανες ὦ Πύρρων; ἐπέχω. πυμάτην κατὰ μοῖραν
φῂς ἐπέχειν; ἐπέχω. σκέψιν ἔπαυσε τάφος.

Mortuus es Pyrrho? haereo. post fata haereo dicis?
haereo. sed sceptin Parca suprema tulit.

Ἀνωνύμου.

Ὦ Πύρρων μέγα θαῦμα πεφασμένον, ὡς πλέον οὐδὲν
τῶν ἄλλων ἕτερον χρῆμά τι θαμβαλέον.
εἰ μὲν ὑπερφιάλως κατ' ἐναντίον ἐλθέμεν ἔτλης
συμπάντων γε σοφῶν, φεῦ ὅσον ἦσθα τάλας.
εἰ δέ κεν ἰδμοσύνης τῆς ἀνδρομέης κατεγνωκώς,
τὰ πρώτιστα φέρεις ὧν σοφίης κατέγνως.

Prodigium ingenii Pyrrho magnum atque stupendum,
quo nulla in toto res magis orbe fuit.
quodsi praeter fas cunctis sapientibus unus
ausus es obniti, quam miser unus eras!
vana hominum at si videbatur opinio, nempe
philosophis potior quos reprehendis eras.

ΣΕΞΤΟΥ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ

ΠΥΡΡΩΝΕΙΩΝ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ Γ.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΩ ΠΡΩΤΩ ΤΩΝ ΠΥΡΡΩΝΕΙΩΝ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ.

QVAE COMPLECTITVR PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEON SIVE INSTITVTIONVM LIB. I.

---

a) περὶ τῆς ἀνωτάτω] ita recte ms. Savil. non ut editi, δι' ἀνωτάτω, vel ms Vratislav. διανωτάτω. vide quae HStephanus infra notavit ad verba cap. 1 sect. 4 ὅϑεν εὐλόγως δοκοῦσιν αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι τρεῖς εἶναι. sic in titulo capitis 13 περὶ τῶν ὁλοσχερῶς τρόπων. sect. 138 τὰ ἀνωτάτω γένη. lib. 2 sect. 205 τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια. lib. 3 sect. 64. αἱ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως στάσεις. sic lib. 2 contra Phys. sect. 38, 45 et 276. lib. 1 contra Math. sect. 26 τῶν σωμάτων κατὰ τὸ ἀνωτάτω διττὴ διαφορά. et 56 τὰς ἀνωτάτω χάριτας. et 88 τῶν καϑόλου πασῶν καὶ ἀνωτάτω. 100 κατὰ τὸ ἀνωτάτω. lib. 1 adversus Log. sect. 47 αἱ ἀνωτάτω στάσεις. sect. 368 τὰ ἀνωτάτω πράγματα. lib. 2 sect. 141 διττὴ κατὰ τὸ ἀνωτάτω διαφορά. et 1 contra Phys. sect. 39 τὴν ἀνωτάτω εὐήϑειαν. fortasse sect. 117 leg. τὸν ἀνωτάτω λόγον pro ἀνώτατον. lib. 1 contra Phys. sect. 59 περὶ τῶν ἀνωτάτω στοιχείων.

b) τίνες τρόποι] male edebatur τίνες τρόπων, nam τρόποι legunt omnes mss.

P 10 σχοῦσι δὲ αὐτοῖς οἷον τυχικῶς ἡ ἀταραξία παρηκολούθησεν ὡς σκιὰ σώματι.[q] οὐ μὴν ἀόχλητον πάντη[r] τὸν Σκεπτικὸν εἶναι νομίζομεν, ἀλλ' ὀχλεῖσθαί φαμεν ὑπὸ τῶν κατηναγκασμένων· καὶ γὰρ ῥιγοῦν ποτὲ ὁμολογοῦμεν καὶ διψῆν καὶ τοιουτότροπά
30 τινα πάσχειν. ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις οἱ μὲν ἰδιῶται δισσαῖς συνέχονται περιστάσεσιν, ὑπό τε τῶν παθῶν αὐτῶν καὶ οὐχ ἧττον ὑπὸ τοῦ τὰς περιστάσεις ταύτας κακὰς εἶναι φύσει δοκεῖν. ὁ δὲ Σκεπτικὸς τὸ προσδοξάζειν ὅτι ἐστὶ κακὸν τούτων ἕκαστον ὡς πρὸς τὴν φύσιν περιαιρῶν[s] μετριώτερον καὶ ἐν τούτοις ἀπαλλάσσει. διὰ τοῦτο οὖν ἐν μὲν τοῖς δοξαστοῖς ἀταραξίαν τέλος εἶναί φαμεν τοῦ Σκεπτικοῦ, ἐν δὲ τοῖς κατηναγκασμένοις μετριοπάθειαν.[t] τινὲς δὲ τῶν δοκίμων Σκεπτικῶν[u] προσέθηκαν τούτοις καὶ τὴν ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἐποχήν.

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ τῶν ὁλοσχερῶν τρόπων[x] τῆς σκέψεως.

31 Ἐπεὶ δὲ τὴν ἀταραξίαν ἀκολουθεῖν ἐφάσκομεν τῇ περὶ πάν-

autem id efficere non potuissent, assensum retinuerunt: at hanc assensus retentionem consequutus est, tanquam umbra corpus. neque tamen omnino quietum esse et ab omni molestia abesse Scepticum existimamus, sed externorum quorundam cogentium impulsu inquietari dicimus; nam algere nonnumquam eum et sitire et huiusmodi alia pati fatemur. 30. sed in his etiam vulgo hominum duo accidunt adversa, et ex iis quae patitur, et quod ea quae sibi accidere videt, mala esse natura indicat. at vero Scepticus dum non simul statuit horum unumquodque natura malum esse, haec etiam fert moderantius quam alii. propterea igitur in illis quidem quae ex opinatione pendent, imperturbatum mentis statum dicimus finem esse Sceptici, at in coactis, affectuum moderationem. nonnulli autem non ignobilium Scepticorum his assensus circa quaestiones retentionem addiderunt.

CAP. XIII.

De modis generalibus Scepticae considerationis.

31. Quoniam autem perturbationis vacuitatem consequi dicebamus ex

---

ναι] ait sperasse se finem illum obtenturos per philosophiam Dogmaticam, quae phaenomenorum disparilitatem diiudicare se profitetur. facto autem periculo eo usque se non potuisse progredi, dum conferendo diligenter inter se res sensibus apparentes atque intelligibiles, in ipsa illa collatione haeserint, neque ἐπίκρισιν certam de illis quaenam verae essent quaenam falsae, edere se posse animadverterint. ita incidisse se in assensionis retentionem sive ἐποχήν.

q) τυχικῶς ἡ ἀταραξία παρηκολούθησεν ὡς σκιὰ σώματι] Laërtius 9
P 10 107 ex Timone et Aenesidemo: τέλος δὲ οἱ Σκεπτικοί φασι τὴν ἐποχήν, ᾗ σκιᾶς τρόπον ἐπακολουθεῖ ἡ ἀταραξία.

r) οὐ μὴν ἀόχλητον πάντη τὸν Σκεπτικὸν] Laërtius: τὰ δὲ ὅσα περὶ ἡμᾶς οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην, οὐ δυνάμεθα φεύγειν, ὡς τὸ πεινῆν διψῆν ἀλγεῖν· οὐκέτι γὰρ λόγῳ περιελεῖν ταῦτα. idem noster dixerat supra sect. 23.

s) τὸ προσδοξάζειν περιαιρῶν] plura in hanc sententiam leguntur lib. 3 Pyrrhon. cap. 24 et lib. 10 contra Mathematicos.

t) μετριοπάθειαν] supra sect. 25.

u) τινὲς δὲ τῶν δοκίμων Σκεπτικῶν] Timon et Aenesidemus apud Laërtium 9 107, cuius verba paullo ante adscripsi ad literam q.

x) τῶν ὁλοσχερῶν τρόπων] supra in indice capitum qui libro primo

των ἐποχῇ, ἀκόλουθον εἴη λέγειν ἄν, ὅπως ἡμῖν ἡ ἐποχη περιγίνεται. γίνεται τοίνυν αὕτη, ὡς ἂν ὁλοσχερέστερον εἴποι τις, διὰ τῆς ἀντιθέσεως τῶν πραγμάτων.[y]) ἀντιτίθεμεν δὲ ἢ φαινόμενα φαινομένοις ἢ νοούμενα νοουμένοις ἢ ἐναλλάξ. οἷον φαινόμενα 32
μὲν φαινομένοις, ὅταν λέγωμεν, ὁ αὐτὸς πύργος[z]) πόρρωθεν μὲν φαίνεται στρογγύλος, ἐγγύθεν δὲ τετράγωνος· νοούμενα δὲ νοουμένοις, ὅταν πρὸς τὸν κατασκευάζοντα ὅτι ἐστὶ πρόνοια ἐκ τῆς τάξεως τῶν οὐρανίων,[a]) ἀντιτιθῶμεν τὸ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς δυσπραγεῖν πολλάκις,[b]) τοὺς δὲ κακοὺς εὐπραγεῖν, καὶ διὰ τούτου συνάγωμεν τὸ μὴ εἶναι πρόνοιαν· νοούμενα δὲ φαινομένοις, 33
ὡς ὁ Ἀναξαγόρας τῷ λευκὴν εἶναι τὴν χιόνα[c]) ἀντετίθει ὅτι P 11
ἡ χιὼν ὕδωρ ἐστὶ[d]) πεπηγός, τὸ δὲ ὕδωρ ἐστὶ μέλαν, καὶ ἡ

assensus de omnibus retentione, nobis deinceps dicendum est quomodo ad huiusmodi assensus retentionem perveniamus. fit igitur haec (ut generalius loquamur) per mutuam rerum inter se oppositionem. opponimus autem apparentia apparentibus, aut intellectualia intellectualibus, aut permutatim v. g. 32. apparentia quidem apparentibus, ut quum dicimus, eadem turris procul intuenti apparet rotunda, prope spectanti quadrata: intellectualia autem intellectualibus, ut quum ei qui ex caelestium ordine ac dispositione infert esse providentiam, opponimus, bonos quidem adversa uti fortuna saepenumero, malos autem prospera, et hinc inferimus non esse providentiam: 33. intellectualia autem apparentibus, ut Anaxagoras huic propositioni, albam esse nivem, opponebat hanc, nivem aquam esse concretam, aquam autem esse

---

praemittitur, legitur *τῶν ὁλοσχερῶς τρόπων*, quod mihi non displicet, atque ita dicitur, ut *ἡ ἀνωτάτω διαφορά, αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι* c. 1.

y) *διὰ τῆς ἀντιθέσεως τῶν πραγμάτων*] supra sect. 9.

z) *ὁ αὐτὸς πύργος*] infra sect. 118.

a) *ἐκ τῆς τάξεως τῶν οὐρανίων*] confer lib. 8 adversus Mathematicos.

b) *τοὺς μὲν ἀγαθοὺς δυσπραγεῖν πολλάκις*] Non ignoravit Sextus argumento isti multa posse opponi, sed neque cum Epicuro voluit dogma hoc statuere quod deus rebus humanis non provideat, sed sufficit Sceptico hanc qualemcunque, quae multos permovit obiectionem in medium afferre, ut si posset rem certissimam in dubium vocaret. quotusquisque autem potest externis ex signis certo expedire quis probus, quis improbus, quid bonum homini vel malum? vel quae post hanc vitam meritis cuiusque destinavit deus. et quis demum has sancivit leges, ut qui boni videntur inter homines, illis honores, opes prosperosque statim consiliorum successus in huius vitae transitu debeat providentia? mihi quidem qui ita argumentantur perinde colligere videntur, ac si homo pius iter faciat tempore pluvio, et homo improbus sereno caelo, et propterea providentiam aliquis vellet vel negare vel accusare.

c) *Ἀναξαγόρας τῷ λευκὴν εἶναι τὴν χιόνα*] *τῷ* ex mss scripsi pro *τὸ* P 11
quod editi habebant. ex iisdem mox reposui articulum ante *χιών*. de Anaxagora idem testantur Cicero Lucullo c. 31. Lactantius 3 23 et 5 3 *Anaxagorae nives atramentum fuerunt*: Galenus lib. 2 de simplic. medicament. c. 1 *καί τινες καὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἐπικαλοῦνται μάρτυρα περὶ τῆς χιόνος ἀποφηνάμενον ὡς οὐκ εἴη λευκή*. Laërtius hoc ut alia multa silet, nec tamen haec satis idonea causa, ut propterea velut fide indignum reiiceretur ab Hallensibus t. 2 Observationum selectarum p. 329 seq. recenti certe aetate Anaxagorae insistens vestigiis dissertationem adversus alborem nivis vulgavit in deliciis suis Physicis Gothofredus Voigtius ὁ *μακαρίτης*. caeterum apud Iulium Firmicum in prooemio lib. 1 de Astrologia pag. 8 edit. primae, pro *atris semper nivibus* legendum *altis*.

d) *ὅτι ἡ χιὼν ὕδωρ ἐστὶ πεπηγός*] infra lib. 2 cap. 22 *ἡ χιὼν ὕδωρ*

χιὼν ἄρα μέλαινά ἐστι. καθ᾽ ἑτέραν δὲ ἐπίνοιαν ἀντιτίθεμεν ὁτὲ μὲν παρόντα παροῦσιν, ὡς τὰ προειρημένα, ὁτὲ δὲ παρόντα παρεληλυθόσιν ἢ μέλλουσιν, οἷον ὅταν τις ἡμᾶς ἐρωτήσῃ)*
34 *λόγον, ὃν λῦσαι οὐ δυνάμεθα, φαμὲν πρὸς αὐτόν, ὅτι ὥσπερ πρὸ τοῦ γενέσθαι εἰσηγησάμενον τὴν αἵρεσιν ἣν μετέρχῃ, οὐδέπω ὁ κατ᾽ αὐτὴν λόγος ὑγιὴς ὢν ἐφαίνετο, ὑπέκειτο μέντοι ὡς πρὸς τὴν φύσιν [e]), οὕτως ἐνδέχεται καὶ τὸν ἀντικείμενον τῷ ὑπὸ σοῦ ἐρωτηθέντι νῦν λόγῳ ὑποκεῖσθαι μὲν ὡς πρὸς τὴν φύσιν, μηδέπω δ᾽ ἡμῖν φαίνεσθαι. ὥστε οὐδέπω χρὴ συγκατατίθεσθαι*
35 *ἡμᾶς τῷ δοκοῦντι νῦν ἰσχυρῷ εἶναι λόγῳ. ὑπὲρ δὲ τοῦ τὰς ἀντιθέσεις ταύτας ἀκριβέστερον ἡμῖν ὑποπεσεῖν, καὶ τοὺς τρόπους ὑποθήσομαι δι᾽ ὧν ἡ ἐποχὴ συνάγεται οὔτε περὶ τοῦ πλήθους οὔτε περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν διαβεβαιούμενος· ἐνδέχεται γὰρ αὐτοὺς καὶ σαθροὺς εἶναι καὶ πλείους τῶν λεχθησομένων.*

ΚΕΦ. ιδ.

Περὶ τῶν δέκα [f]) τρόπων.

36 *Παραδίδονται τοίνυν συνήθως παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις [g])*

nigram, igitur et nivem nigram esse. alio autem sensu opponimus inter se aliquando praesentia praesentibus, ut quae modo diximus: aliquando etiam praesentia praeteritis aut futuris, ut quum argumentum nobis quis proponit quod solvere non possumus, dicimus ei, 34. quemadmodum antequam natus esset is qui auctor fuit sectae cui te addixisti, nondum rationes quae ipsi tamquam sanae probantur, verae esse videbantur, et tamen quantum ad rem ipsam verae erant: ita etiam fieri potest ut contrariae rationes iis quas mihi proponis, quantum ad rem quidem, verae sint, nondum tamen nobis appareant: itaque nondum nos assentiri oportet propositioni quae valida ratione niti nunc videtur. 35. ut autem hae oppositiones exactius oculis nostris subliciantur, etiam modos subiungam quibus assensio retinenda colligitur, nullam nec de numero nec de vi ac momento eorum affirmationem adhibens. fieri enim potest, ut et infirmi sint et plures etiam iis qui a nobis enumerabantur.

CAP. XIV.

De modis decem ad assensionem retinendam perveniendi.

36. Tradi igitur solent ab antiquioribus Scepticis modi numero decem,

---

ἐστὶ πεπηγός· μέλαν δὲ τὸ ὕδωρ ἐστί, μέλαινα ἄρα ἐστὶν ἡ χιών. **Cicero loco laudato:** ***Anaxagoras albam esse nivem non modo negabat, sed sibi quia sciret aquam nigram esse, unde illa concreta esset, albam ipsam esse ne videri quidem.***

[*) legebatur *ἐρωτήσει.*]

e) *ὡς πρὸς τὴν φύσιν*] vide si placet quae de vocabulo *φύσεως* notavi supra sect. 27 ad literam l.

f) *περὶ τῶν δέκα τρόπων*] hi sunt illi passim apud Scepticos decantati modi *decem*, veluti totidem *communes loci* (nam et *τόποι* vocantur subinde pro *τρόποις*), e quibus Pyrrhonii argumenta adversus Dogmaticos petebant, ad demonstrandum non esse adeo certa, quae vel sensu vel imaginatione vel ratione comprehendi nobis videntur. auctor et inventor horum modorum fuit Pyrrho, unde Lamprias inter Plutarchi scripta memorat librum *περὶ τῶν Πύρρωνος δέκα τόπων*. eorundem mentionem facit ex Aenesidemo Aristocles apud Eusebium 14, 18 Praeparat. Laërtius 9, 79 seq. Suidas in *οὐδὲν μᾶλλον* et noster 7 adversus Mathematicos. ex recentioribus conferre licebit Aegidium Menagium praeclaris ad Diogenem Laërtium notis ac Petrum Gassendum t. 1 operum p. 71 seq.

g) *παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις*] antiquiores Sceptici Sexto nostro sunt

Σκεπτικοῖς τρόποι, δι᾽ ὧν ἡ ἐποχὴ συνάγεσθαι δοκεῖ, δέκα τὸν
ἀριθμόν, οὓς καὶ λόγους καὶ τόπους συνωνύμως[h]) καλοῦσιν.
εἰσὶ δὲ οὗτοι· πρῶτος ὁ παρὰ τὴν τῶν ζῴων ἐξαλλαγήν, δεύτε-
ρος ὁ παρὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων διαφοράν, τρίτος ὁ παρὰ
τὰς διαφόρους τῶν αἰσθητηρίων κατασκευάς, τέταρτος ὁ παρὰ
τὰς περιστάσεις, πέμπτος ὁ παρὰ τὰς θέσεις[i]) καὶ τὰ διαστή- P 12
ματα καὶ τοὺς τόπους, ἕκτος ὁ παρὰ τὰς ἐπιμιξίας, ἕβδομος 37
ὁ παρὰ τὰς ποσότητας καὶ σκευασίας τῶν ὑποκειμένων, ὄγδοος
ὁ ἀπὸ τοῦ πρός τι, ἔννατος ὁ παρὰ τὰς συνεχεῖς ἢ σπανίους
ἐγκυρήσεις[k]), δέκατος ὁ παρὰ τὰς ἀγωγὰς καὶ τὰ ἔθη καὶ
τοὺς νόμους καὶ τὰς μυθικὰς πίστεις καὶ τὰς δογματικὰς ὑπο-
λήψεις. χρώμεθα δὲ τῇ τάξει ταύτῃ θετικῶς.[l]) τούτων δὲ ἐπανα- 38
βεβηκότες[m]) εἰσὶ τρόποι τρεῖς· ὁ ἀπὸ τοῦ κρίνοντος, ὁ ἀπὸ

quibus assensio retinenda colligi videtur, qui et rationes et loci eodem sensu ab illis appellantur. sunt autem isti: *primus* ex animalium varietate, *secundus* ex hominum differentia, *tertius* ex diversimode comparatis sensuum instrumentis, *quartus* ex circumstantiis, *quintus* ex positionibus et intervallis ac locis, *sextus* ex permistionibus, 37. *septimus* ex quantitatibus et constitutionibus subiectorum, *octavus* ex eo quod ad aliquid refertur, *nonus* ex iis quae frequenter aut raro contingunt, *decimus* ex institutis, consuetudinibus et legibus fabulosisque persuasionibus et dogmaticis opinionibus. 38. utimur autem hoc ordine tantum ponentes (non determinantes) porro tres sunt modi qui hos omnes sub se complectuntur. *primus* a iudicante, *secundus* ab eo quod indicatur, *tertius* ab utroque. nam sub

---

Pyrrho, Aenesidemus, uti iuniores Agrippa, huiusque sequaces. infra hoc libro cap. 15, Laërt. 9 88.

h) *οὓς καὶ λόγους καὶ τόπους συνωνύμως*] male fuerat in editis *τύπους* et *συνωνύμους*. sane *τύπους* non memini alibi hosce *τρόπους* appellari. at *τόπους* dici iam e Lampria notavi et res haud male convenit. *λόγους* infra hoc ipso capite Sextus semel iterumque appellat, et Favorini libros decem *Πυρρωνείων τρόπων* laudatos Gellio 11 5 Philostratus vocat *λόγους Πυρρωνείους* 1 Sophist. p. 491. Aenesidemi *λόγοι Πυρρώνειοι* a Laërtio allegantur 9 106 etc. *τρόπους* noster etiam infra lib. 3 sect. 50.

i) *ὁ παρὰ τὰς θέσεις*] ita constanter codices mss. G V et S ita P 12
etiam legit interpres HStephanus, etsi editio Graeco Latina habeat *διαθέσεις*. sane ex Sexto ipso ubi infra hunc quintum *τρόπον* exponit, veram lectionem esse *θέσεις*, perspicue apparet, nec minus ex Laërtio 9 85, cui septimus ille *τρόπος* est, qui Sexto quintus.

k) *ἐγκυρήσεις*] Salmasius in margine libri sui notaverat *συγκυρήσεις*. sed codicum consensus est pro altero vocabulo, quod mutare nihil est necesse, licet infra, ubi nonum hunc modum Sextus explicat, *συγκυρήσεις* legitur. dicitur autem utrumque *συγκύρησις* et *ἐγκύρησις*, ut 2 contra Physic. sect. 299; pulchreque ita appellatur res in quam *ἐγκυροῦμεν* sive incidimus, quae si rarior nobis occurrat, magis nos afficit quam si quotidie et passim se conspiciendam praebeat magna licet, atque ut sol praestantissima.

l) *θετικῶς*] leve est quod priores editiones vitiose habent *τεθικῶς*. magis opera pretium notare, quod idem vocabulum eruditus interpres obscurius vertit *positive*, cum ipse in thesauro suo doceat *θετικῶς ἐξετάζεσθαι* apud Hermogenem dici de illis quae infinite sine determinatis circumstantiis disputantur. ita enim et hoc loco id vocabulum accipiendum esse existimo, ut Sextus dicat, hanc seriem *τρόπων* poni a se quidem sed indeterminate poni, non ita ut non plures possint esse vel pauciores vel alio ordine. supra sect. 35.

m) *ἐπαναβεβηκότες*] huic vocabulo infra hoc ipso capitulo opponitur

τοῦ κρινομένου, ὁ ἐξ ἀμφοῖν· τῷ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ κρίνοντος ὑποτάσσονται οἱ πρῶτοι τέσσαρες. τὸ γὰρ κρῖνον ἢ ζῷόν ἐστιν ἢ ἄνθρωπος ἢ αἴσθησις, καὶ ἔν τινι περιστάσει[n])· εἰς δὲ τὸν ἀπὸ τοῦ κρινομένου ὁ ἕβδομος καὶ ὁ δέκατος· εἰς δὲ τὸν ἐξ ἀμφοῖν σύνθετον ὁ πέμπτος καὶ ὁ ἕκτος καὶ ὁ ὄγδοος καὶ ὁ ἔν-
39 νατος. πάλιν δὲ οἱ τρεῖς οὗτοι ἀνάγονται εἰς τὸ πρός τι· ὡς εἶναι γενικώτατον μὲν τὸν πρός τι, εἰδικοὺς δὲ τοὺς τρεῖς, ὑποβεβηκότας δὲ τοὺς δέκα. ταῦτα μὲν περὶ τῆς ποσότητος αὐτῶν κατὰ τὸ πιθανὸν λέγομεν, περὶ δὲ τῆς δυνάμεως τάδε.

Περὶ τοῦ πρώτου τρόπου.

40 Πρῶτον ἐλέγομεν[o]) εἶναι λόγον καθ᾽ ὃν παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν ζῴων οὐχ αἱ αὐταὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὑποπίπτουσι φαντασίαι. τοῦτο δὲ ἐπιλογιζόμεθα ἔκ τε τῆς περὶ τὰς γενέσεις αὐτῶν διαφορᾶς καὶ ἐκ τῆς περὶ τὰς συστάσεις τῶν σωμάτων
41 παραλλαγῆς. περὶ μὲν οὖν τὰς γενέσεις, ὅτι τῶν ζῴων τὰ μὲν χωρὶς μίξεως γίνεται, τὰ δ᾽ ἐκ συμπλοκῆς· καὶ τῶν μὲν χωρὶς μίξεως[p])

hoc modo qui est a iudicante, comprehenduntur primi quattuor. quia hoc quod iudicat aut animal est aut homo aut sensus, idque in aliqua circumstantia. ad modum autem qui est ab eo quod iudicatur, referuntur septimus et decimus. modo denique qui ex utroque horum compositus est, subiiciuntur quintus et sextus et octavus et nonus. 39. rursus autem hi tres referuntur ad modum qui est a relatis: adeo ut generalissimus quidem modus sit hic a relatis, speciales autem tres isti, sub quibus rursum constituti sint illi decem. et haec quidem de numero modorum probabiliter dicimus. quantum vero valeant (ad cohibendam assensionem), deinceps exponemus.

De primo modo.

40. Primum modum esse dicebamus, secundum quem pro differentia animalium non eaedem ab iisdem obiiciuntur imagines sive phantasiae. hoc autem colligimus et ex diversis eorum generationibus et differentia quae est in corporum constitutionibus. 41. circa generationes igitur haec: quoniam ex animalibus alia absque coitu nascuntur, alia ex coitu; et eorum quae absque coitu nascuntur, alia ex igne eduntur, ut animalia quae in caminis nasci

---

ὑποβεβηκότες, ut generalibus specialiora, simplicibus composita et transcendentibus inferiora quae sub illis comprehenduntur. infra 3 18 ἐπαναβεβηκότες ἀριθμοί simpliciores numeri, et ἡ ἐπαναβεβηκυῖα μονάς unitas qua caeteri numeri constant. lib. 1 adversus Logicos sect. 54 ἐπαναβεβηκὸς κριτήριον, *generalius criterium* veritatis. contra numeri ὑποβεβηκότες lib. 1 contra Physicos sect. 306. vide et lib. 2 contra eosdem sect. 259, 270, 297.

n) ἔν τινι περιστάσει] mss Savil. et Vratislav. περιστάσεις, male.

o) ἐλέγομεν] ms. Savil. λέγομεν, et mox pro αἱ αὐταὶ idem codex quemadmodum Vratislav. quoque ἑαυταί.

p) τῶν μὲν χωρὶς μίξεως] S χωρὶς αὐξήσεως, minus bene: nam sine incremento et semine nascitur nihil. at ἄνευ ὀχείας sive συνδυασμῶν atque αὐτόματα multa generari animalia et olim Aristoteli multisque aliis creditum, et hodie viri doctissimi non audent negare. videndus Io. Baptista Cotelerius ad Clementis recognitiones 8 25. Fortunius Licetus libris de spontaneo animalium ortu, Philippus Bonanni S. 1. in observationibus circa viventia quae in rebus non viventibus reperiuntur, et Franciscus Redi in experimentis circa generationem insectorum, qui licet multis toto libro in contrariam sententiam videatur pugnare, tamen p. 156 non indignam philosopho appellat sententiam, statuere quod una

μὲν πρῶτον εἰς ἐποχήν, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο εἰς ἀταραξίαν q). δύ- 9
ναμιν μὲν οὖν αὐτὴν καλοῦμεν οὐ κατὰ τὸ περίεργον, r) ἀλλ' ἁπλῶς κατὰ τὸ δύνασθαι· φαινόμενα δὲ λαμβάνομεν νῦν τὰ αἰσθητά· διόπερ ἀντιδιαστέλλομεν αὐτοῖς τὰ νοητά. τὸ δὲ s) καθ' οἷον δήποτε τρόπον δύναται προσαρμόζεσθαι καὶ τῇ δυνάμει, ἵνα ἁπλῶς τὸ τῆς δυνάμεως ὄνομα, ὡς εἰρήκαμεν, παραλαμβάνωμεν· καὶ τῷ t) ἀντιθετικὴ φαινομένων τε καὶ νοουμένων. ἐπεὶ γὰρ ποικίλως ἀντιτίθεμεν ταῦτα, ἢ φαινόμενα φαινομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις, ἢ ἐναλλὰξ u) ἀντιτιθέντες, ἵνα πᾶσαι αἱ ἀντιθέσεις ἐμπεριέχωνται, λέγομεν καθ' οἷον δήποτε τρόπον· ἢ καθ' οἷον δήποτε τρόπον φαινομένων τε καὶ νοουμένων, ἵνα μὴ ζητῶμεν πῶς φαίνεται τὰ φαινόμενα ἢ πῶς νοεῖται τὰ νοούμενα, ἀλλ' ἁπλῶς ταῦτα λαμβάνωμεν. ἀντικει- 10
μένους δὲ λόγους παραλαμβάνομεν οὐχὶ πάντως ἀπόφασιν καὶ κατάφασιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ μαχομένους. x) ἰσοσθένειαν δὲ

vacuitatem a perturbatione. 9. eam autem *facultatem* appellamus non subtilius accepta illa voce, sed simpliciter quatenus aliquid potest. *apparentia* porro dicimus nunc illa, quae sub sensum cadunt. unde iis *opponimus, quae mente et intellectu percipiuntur.* quod autem dicimus, *Quolibet modo*, id ad facultatem referri potest: ut late ac simpliciter vocem hanc facultatis, uti diximus, accipiamus. potest etiam ad illud referri, Scepticam sensibus apparentia et intellectu perceptibilia inter se opponere. quia enim varie haec inter se opponimus, aut apparentia apparentibus, aut intelligibilibus intelligibilia, aut permutatim: ut omnes oppositiones comprehendantur, dicimus, *Quolibet modo.* aut certe quolibet modo apparentium sive sub sensum cadentium et mente ac intellectu perceptibilium rerum, ita ut non quaeramus in iis quae sub sensum cadunt, quo pacto sub sensum cadant: et in iis quae mente percipiuntur, quonam modo mente percipiantur, sed simpliciter haec omnia accipiamus. 10. *oppositas* porro *rationes* intelligimus, non necessario negationem et affirmationem: sed simpliciter eas quae sibi invicem adversentur. vo-

---

q) εἰς ἀταραξίαν] de hoc scepticés fine infra sect. 25.

r) οὐ κατὰ τὸ περίεργον] ἀπεριέργως et ἀδοξάστως infra cap. 34 ita, ut cum nemine velit voculae huius causa litigare, instar Dogmaticorum, qui in definitionibus curiose distinguunt δύναμιν, τέχνην, ἱκανότητα, ἕξιν, ἐξουσίαν, ἰσχὺν et similia. facile enim se passurum, si quis pro δυνάμει vocet alio quocunque nomine, modo relinquat Sceptico res inter se conferendi facultatem. neque δύναμις ita sumitur, ut ἐνεργείᾳ sive actui opponatur; nam quando actu etiam confert res invicem Scepticus, σχέψει utitur.

s) τὸ δὲ καθ' οἷον δήποτε τρόπον] ita scripsi ex V et S pro τὰ δὲ quod erat in editis.

t) τῷ ἀντιθετικὴ φ. τ. κ. ν.] sensus est τὸ illud καθ' οἷον δήποτε τρόπον, quod erat in Sceptices definitione, δύναται προσαρμόζεσθαι τῷ illi, quod in eadem definitione est, ἀντιθετικὴ φαινομένων τε καὶ νοουμένων. male in editis τὸ ἀντιθετικῇ. nec melius in V et S τῶν.

u) ἢ ἐναλλὰξ] id est, ut apparentia cum intelligibilibus, vel intelligibilia cum iis, quae sensibus apparent conferantur. sic infra sect. 31 et 2 contra Log. sect. 46, 362 aliisque in locis quam pluribus.

x) ἀντὶ τοῦ μαχομένους] S legit μαχομένου, sed perperam, nam μαχομένους hoc loco exhibet explicationem vocabuli ἀντικειμένους docetque quod non modo opposita appellent Sceptici, si affirmationi opponatur negatio, sed etiam si efferatur aliquid, quo posito stare alterum P 4
non possit. pro ἀπόφασιν et κατάφασιν in V et S erat ἀπόφασις et κατάφασις, forte pro ἀποφάσεις et καταφάσεις.

ὡς ἡμίονοι. πάλιν κοινῇ τῶν ζώων τὰ μὲν ζωοτοκεῖται ὡς ἄνθρωποι, τὰ δ᾽ ᾠοτοκεῖται ὡς ὄρνιθες, τὰ δὲ σαρκοτοκεῖται,z)
13 ὡς ἄρκτοι. εἰκὸς οὖν τὰς περὶ τὰς γενέσεις ἀνομοιότητας καὶ διαφορὰς μεγάλας ποιεῖν ἀντιπαθείας, τὸ ἀσύγκρατον καὶ ἀσυν-
14 ἁρμοστον καὶ μαχόμενον ἐκεῖθεν φερομένας. ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τῶν κυριωτάτων μερῶν τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τῶν πρὸς τὸ ἐπικρίνειν καὶ πρὸς τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκότων μεγίστην δύναται ποιεῖν μάχην τῶν φαντασιῶν παρὰ τὴν τῶν ζώων παραλλαγήν. οἱ γοῦν ἰκτεριῶντες ὠχρά φασιν εἶναι τὰ ἡμῖν φαινόμενα λευκά, καὶ οἱ ὑπόσφαγμα ἔχοντες,a) αἱμωπά. ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν ζώων τὰ μὲν ὠχροὺς ἔχει τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ δ᾽ ὑφαίμους, τὰ δὲ λευκανθίζοντας, τὰ δ᾽ ἄλλην χροιὰν ἔχοντας, εἰκὸς οἶμαι διάφορον αὐτοῖς τὴν τῶν χρωμάτων ἀντίληψιν γίγνε-
15 σθαι. ἀλλὰ καὶ ἐνατενίσαντες ἐπὶ πολὺν χρόνον τῷ ἡλίῳ εἶτα ἐγκύψαντες βιβλίῳ τὰ γράμματα χρυσοειδῆ δοκοῦμεν εἶναι καὶ
4 περιφερόμενα. ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν ζώων τινὰ φύσει λαμπηδόνα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχει καὶ φῶς λεπτομερές τε καὶ εὐκίνητον ἀπ᾽ αὐτῶν ἀποστέλλει, ὡς καὶ νυκτὸς ὁρᾶν,b) δεόντως ἂν νομίζοι-

et muli. rursus generaliter ex animantibus alia viva eduntur ut homines, alia ex ovo proveniunt ut aves, alia carne informi praedita generantur ut ursi. 43. non dubium est igitur, dissimilitudines et differentias quae in generationibus sunt, magnas efficere antipathias, ut quae inde diversum inter se temperamentum et disconvenientiam ac repugnantiam accipiant. 44. sed et differentia praecipuarum corporis partium, earumque potissimum quae a natura ad diiudicandum et sentiendum datae sunt, maximam potest excitare phantasiarum discordiam pro animalium varietate. exempli gratia, icterici pallida esse dicunt quae nobis alba videntur, et qui suffusione sanguinis in oculis laborant, sanguinea. quoniam igitur animalium etiam alia pallidos habent oculos, alia sanguinis colorem referentes, alia albicantes, alia alium colorem habentes: non sine causa diverso modo colores percipiunt. 45. quin etiam nos si diutius defixos habuerimus in solem oculos, deinde in librum eos demittamus, aureae nobis literae videntur esse et in orbem circumagi. quandoquidem igitur aliqua etiam animantia fulgorem quendam in oculis habent et lumen tenue ac versatile ex eis emittunt, adeo ut etiam noctu cer-

z) σαρκοτοκεῖται ὡς ἄρκτοι] fabulam refellit Ioachimus Camerarius Centuria secunda Emblemate 21. notum etiam alia ex ovo generari animalia quae viva in lucem eduntur.

a) ὑπόσφαγμα ἔχοντες] idem repetit noster infra in quarto modo et in sexto, et adversus Mathematicos ubi hoc morbo laborantes ὀφθαλμιῶντας appellat, et lib. 2 adversus Log. sect. 211 ὑφαίμους ἔχοντας τοὺς ὀφθαλμούς. similis oculorum affectio est ὑπόφυσις sive ὑπόχυσις, pro quo vocabulo male ὑπόκρισις legitur apud Chalcidium p. 337; suffusos cruore et sugillatos oculos vocat Plinius 31 9.

4 b) ὡς καὶ νυκτὸς ὁρᾶν] id praeter feles, noctuas, vespertiliones etiam notum est hominibus quibusdam contigisse, ut de Tiberio Imp. refert noster infra sect. 84. de Iuliano quodam sene Moschus in praro spirituali c. 51. idem de Sabellico et Iosepho Scaligero traditum, et de se ipsis narrant Coelius Rhodiginus 15 2, Porta libro de refractionibus et Athanasius Kircherus in magna arte lucis et umbrae lib. 2 parte 2 c. 1 p. 113. de aliis quibusdam Herm. Conringius lib. de Calido innato p. 153. de virgine Parmensi Basnagius Bellovallius in Historia operum eruditorum a. 1689 mense Novembri p. 127. de Albaniae quibusdam incolis Plinius 7 2 Hist. Gellius 9 4 et Solinus. de integra gente Leucaethiopum Iobus Ludolfus commentario ad Hist. Aethiopicam p. 197

μὲν πρῶτον εἰς ἐποχήν, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο εἰς ἀταραξίαν[q]). *δύ-* 9
ναμιν μὲν οὖν αὐτὴν καλοῦμεν οὐ κατὰ τὸ περίεργον,[r]) *ἀλλ'*
ἁπλῶς κατὰ τὸ δύνασθαι· φαινόμενα δὲ λαμβάνομεν νῦν τὰ
αἰσθητά· διόπερ ἀντιδιαστέλλομεν αὐτοῖς τὰ νοητά. τὸ δὲ[s])
καθ' οἷον δήποτε τρόπον δύναται προσαρμόζεσθαι καὶ τῇ δυ-
νάμει, ἵνα ἁπλῶς τὸ τῆς δυνάμεως ὄνομα, ὡς εἰρήκαμεν, πα-
ραλαμβάνωμεν· καὶ τῷ[t]) *ἀντιθετικὴ φαινομένων τε καὶ νοου-*
μένων. ἐπεὶ γὰρ ποικίλως ἀντιτίθεμεν ταῦτα, ἢ φαινόμενα φαι-
νομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις, ἢ ἐναλλὰξ[u]) *ἀντιτιθέντες, ἵνα*
πᾶσαι αἱ ἀντιθέσεις ἐμπεριέχωνται, λέγομεν καθ' οἷον δήποτε
τρόπον· ἢ καθ' οἷον δήποτε τρόπον φαινομένων τε καὶ νοου-
μένων, ἵνα μὴ ζητῶμεν πῶς φαίνεται τὰ φαινόμενα ἢ πῶς
νοεῖται τὰ νοούμενα, ἀλλ' ἁπλῶς ταῦτα λαμβάνωμεν. ἀντικει- 10
μένους δὲ λόγους παραλαμβάνομεν οὐχὶ πάντως ἀπόφασιν καὶ
κατάφασιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ μαχομένους.[x]) *ἰσοσθένειαν δὲ*

vacuitatem a perturbatione. 9. eam autem *facultatem* appellamus non subtilius accepta illa voce, sed simpliciter quatenus aliquid potest. *apparentia* porro dicimus nunc illa, quae sub sensum cadunt. unde iis *opponimus, quae mente et intellectu percipiuntur.* quod autem dicimus, *Quolibet modo*, id ad facultatem referri potest: ut late ac simpliciter vocem hanc facultatis, uti diximus, accipiamus. potest etiam ad illud referri, Scepticam sensibus apparentia et intellectu perceptibilia inter se opponere. quia enim varie haec inter se opponimus, aut apparentia apparentibus, aut intelligibilibus intelligibilia, aut permutatim: ut omnes oppositiones comprehendantur, dicimus, *Quolibet modo.* aut certe quolibet modo apparentium sive sub sensum cadentium et mente ac intellectu perceptibilium rerum, ita ut non quaeramus in iis quae sub sensum cadunt, quo pacto sub sensum cadant: et in iis quae mente percipiuntur, quonam modo mente percipiantur, sed simpliciter haec omnia accipiamus. 10. *oppositas* porro *rationes* intelligimus, non necessario negationem et affirmationem: sed simpliciter eas quae sibi invicem adversentur. vo-

---

q) *εἰς ἀταραξίαν*] de hoc sceptices fine infra sect. 25.

r) *οὐ κατὰ τὸ περίεργον*] *ἀπεριέργως* et *ἀδοξάστως* infra cap. 34 ita, ut cum nemine velit voculae huius causa litigare, instar Dogmaticorum, qui in definitionibus curiose distinguunt *δύναμιν*, *τέχνην*, *ἱκανότητα*, *ἕξιν*, *ἐξουσίαν*, *ἰσχὺν* et similia. facile enim se passurum, si quis pro *δυνάμει* vocet alio quocunque nomine, modo relinquat Sceptico res inter se conferendi facultatem. neque *δύναμις* ita sumitur, ut *ἐνεργείᾳ* sive actui opponatur; nam quando actu etiam confert res invicem Scepticus, *σκέψει* utitur.

s) *τὸ δὲ καθ' οἷον δήποτε τρόπον*] ita scripsi ex V et S pro *τὰ δὲ* quod erat in editis.

t) *τῷ ἀντιθετικὴ φ. τ. κ. ν.*] sensus est τὸ illud *καθ' οἷον δήποτε τρόπον*, quod erat in Sceptices definitione, *δύναται προσαρμόζεσθαι τῷ* illi, quod in eadem definitione est, *ἀντιθετικὴ φαινομένων τε καὶ νοουμένων*. male in editis τὸ *ἀντιθετικῇ*. nec melius in V et S *τῶν*.

u) *ἢ ἐναλλάξ*] id est, ut apparentia cum intelligibilibus, vel intelligibilia cum iis, quae sensibus apparent conferantur. sic infra sect. 31 et 2 contra Log. sect. 46, 362 aliisque in locis quam pluribus.

x) *ἀντὶ τοῦ μαχομένους*] S legit *μαχομένου*, sed perperam, nam *μαχομένους* hoc loco exhibet explicationem vocabuli *ἀντικειμένους* docetque quod non modo opposita appellent Sceptici, si affirmationi opponatur negatio, sed etiam si efferatur aliquid, quo posito stare alterum P 4
non possit. pro *ἀπόφασιν* et *κατάφασιν* in V et S erat *ἀπόφασις* et *κατάφασις*, forte pro *ἀποφάσεις* et *καταφάσεις*.

λέγομεν τὴν κατὰ πίστιν καὶ ἀπιστίαν ἰσότητα, ὡς μηδένα μη-
P 4 δενὸς προκεῖσθαι τῶν μαχομένων λόγων ὡς πιστότερον. ἐποχὴ δέ ἐστι στάσις διανοίας δι' ἣν οὔτε αἴρομέν τι οὔτε τίθεμεν. ἀταραξία δέ ἐστι ψυχῆς ἀοχλησία καὶ γαληνότης. πῶς δὲ τῇ ἐποχῇ συνεισέρχεται*) ἡ ἀταραξία, ἐν ταῖς περὶ τέλους[y]) ὑπομνήσομεν.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ τοῦ σκεπτικοῦ.

11 Καὶ ὁ Πυῤῥώνειος δὲ φιλόσοφος δυνάμει τῇ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς ἐννοίᾳ συναποδέδοται.[z]) ἔστι γὰρ ὁ μετέχων ταύτης τῆς δυνάμεως.

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ ἀρχῶν τῆς σκέψεως.

12 Ἀρχὴν δὲ τῆς σκεπτικῆς αἰτιώδη[a]) μέν φαμεν εἶναι τὴν ἐλπίδα τοῦ ἀταρακτήσειν. οἱ γὰρ μεγαλοφυεῖς τῶν ἀνθρώπων,

camus autem *paria in rationibus momenta*, aequalitatem quandam ad habendam et denegandam fidem, ita ut adversantium rationum numquam altera alteri praeponatur, tamquam fide dignior. assensus retentio est status mentis per quem neque ponimus quicquam neque tollimus. *vacuitas perturbationis* denique est quies in animo et tranquillitas. quomodo autem una cum assensus retentione haec simul accedat, ubi de fine Scepticae agemus, declarabimus.

CAP. V.

De Sceptico.

11. Quin etiam Pyrrhonii notio philosophi cum notione Scepticae disciplinae simul exhibita esse videri possit: is enim Scepticus est, qui hac facultate praeditus est.

CAP. VI.

De principiis Scepticae.

12. Principium Scepticae, et causam quidem, dicimus esse spem assequendae vacuitatis a perturbatione, siquidem abundantia quadam ingenii prae-

---

[*) legebatur συνεισέρχηται.]

y) ἐν τοῖς περὶ τέλους] infra cap. 12.

z) δυνάμει - συναποδέδοται] notio Sceptici in Sceptices notione includitur. sic infra sect. 22 κριτήριον τῆς σκεπτικῆς τὸ φαινόμενον, δυνάμει τὴν φαντασίαν αὐτοῦ οὕτω καλοῦντες. et sect. 15 ὡς δυνάμει ὑφ' ἑαυτῶν περιγράφεσθαι. sect. 69 δυνάμει γὰρ τοῦτο αὐτὸν λογίζεσθαι. sect. 135 δυνάμει τοῦτο λέγοντες. 195 δυνάμει τίθησι. 217 ὡς δυνάμει φάσκει. 1 Math. 270 ἤδη μὲν δυνάμει ἀνῄρηται. 2, 81 δυνάμει τὴν ῥητορικὴν τέλος λέγει τῆς ῥητορικῆς. 1 contra Logicos sect. 15 δυνάμει τριμερῆ ἀπολείπειν τὴν φιλοσοφίαν. et 16 δυνάμει ἀρχηγός. adde 53, 91, 166, 393, 399 et lib. 2 sect. 40, 231, 233. adversus Physicos lib. 1 sect. 2, 13, 105, 107, 134 et contra Ethic. sect. 8, 90, 120, 124, 163. aliter accipitur 1 contra Log. sect. 218.

a) ἀρχὴν - αἰτιώδη] ita vocat causam finalem et impulsivam, propter quam ad Scepsin se viri ingenio praestantes contulere. hanc mox distinguit ab ἀρχῇ συστάσεως sive principio quo nititur, sive cui universa sceptica disciplina est superstructa et quo everso tota ipsa corruit.

ταρασσόμενοι διὰ τὴν ἐν τοῖς πράγμασιν ἀνωμαλίαν· καὶ ἀποροῦντες τίσιν αὐτῶν χρὴ μᾶλλον συγκατατίθεσθαι ἦλθον ἐπὶ τὸ ζητεῖν, τί τε ἀληθές ἐστιν ἐν τοῖς πράγμασι καὶ τί ψεῦδος*) ὡς ἐκ τῆς ἐπικρίσεως τούτων ἀταρακτήσοντες. συστάσεως δὲ τῆς σκεπτικῆς ἐστὶν ἀρχὴ μάλιστα τὸ παντὶ λόγῳ λόγον ἴσον ἀντικεῖσθαι.[b]) ἀπὸ γὰρ τούτου καταλήγειν δοκοῦμεν εἰς τὸ μὴ δογματίζειν.

ΚΕΦ. ζ.

Εἰ δογματίζει ὁ σκεπτικός.

Λέγομεν δὲ μὴ δογματίζειν τὸν σκεπτικόν; οὐ κατ᾽ ἐκεῖνο 13
τὸ σημαινόμενον τοῦ δόγματος, καθ᾽ ὃ καὶ δόγμα εἶναί φασι
τινὲς κοινότερον τὸ εὐδοκεῖν τινι πράγματι. (τοῖς γὰρ κατὰ φαν-
τασίαν κατηναγκασμένοις[c]) πάθεσιν, συγκατατίθεται ὁ σκεπτι-
κός· οἷον, οὐκ ἂν εἴποι θερμαινόμενος ἢ ψυχόμενος, ὅτι δοκῶ
μὴ θερμαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι) ἀλλὰ[d]) μὴ δογματίζειν λέγομεν·
καθ᾽ ὃ δόγμα εἶναί φασί τινες τήν τινι πράγματι τῶν κατὰ τὰς P 5

stantes homines, quum ob eam inaequalitatem, quae in rebus erat, turbarentur, et quibus potius assentiendum esset, dubitarent: quid in rebus verum, quid falsum esset, quaerere coeperunt: ut ex horum diiudicatione illum mentis imperturbatum statum adepturi. principium autem Scepticae, quo ea nititur, est praecipue hoc, *Omni rationi rationem aequalis ponderis et momenti adversari*. ex hoc enim videmur eo delabi, ut nulla dogmata statuamus.

CAP. VII.

An Scepticus aliqua dogmata statuat.

13. Dicimus autem Scepticum dogmata sive decreta nulla statuere, non eo sensu, quo dicunt nonnulli dogma esse generalius assensionem ad aliquam rem: (nam ille iis quibus per phantasiam cogitur affici, assentitur. exempli gratia, Quum calefit, aut frigefit, nequaquam dixerit, Puto me non calefieri, aut frigefieri) sed dicimus Scepticum dogma non ponere, eo sensu quo dogma nonnulli esse aiunt assensum ad rem aliquam dubiam et incertam earum, de quibus in scientiis quaeritur et ambigitur. nulli enim rei incertae et contro-

---

[*) ψευδές?]

b) παντὶ λόγῳ λόγον ἴσον ἀντικ.] primum fuisse Protagoram qui hoc Sceptices principium in philosophiam invexit, narrat Laërtius IX 51 πρῶτος ἔφη, δύο λόγους εἶναι περὶ παντὸς πράγματος ἀντικειμένους ἀλλήλοις.

c) τοῖς γὰρ κατὰ φαντασίαν πάθεσιν] saepius hoc inculcat Sextus, Scepticos non repugnare sensibus, sed fateri se affici quibus per sensus et phantasiam afficiuntur. infra sect. 17; 19, 30 etc. et adversus Mathematicos. nihil tamen propterea statuit, sed tantum narrat qua ratione affici sibi videatur. ita enim hoc iterum accipiendum ex sect. 4 et 15.

d) μὴ δογματίζειν] si quis dixerit Scepticis, eos decretum hoc habere
et dogma, quod nihil sit certi et rationi cuivis per rationis momentum P 5
aequiponderet, respondebunt, neque de hoc ipso sibi constare certo,
neque id tanquam dogma ponere se, sed fateri fieri posse, ut hoc ipsum
falsum sit. mox enim diserte ita voces scepticas Sextus exponit, *ut se
ipsas circumscribant*, hoc est, ut de ipsis quoque fas sit dubitare, quae
nihil est indubitatum pronunciare videntur. infra sect. 206 huius libri.
similiter verbo συμπεριγράφειν utitur lib. 2 sect. 188 et lib. 3 sect. 97
lib. 2 contra Logicos sect. 339, 480 et aliis in locis. περιγραφήσεται id
sect. 268.

ρὺν φθόγγον ποιεῖ, ὅπου δὲ ὀξύν· οὕτως εἰκὸς καὶ τὰ ἐκτὸς
P 16 ὑποκείμενα διάφορα θεωρεῖσθαι παρὰ τὴν διάφορον κατασκευὴν
55 τῶν τὰς φαντασίας ὑπομενόντων ζώων. ἐναργέστερον δὲ τὸ
τοιοῦτον ἐστὶ μαθεῖν ἀπὸ τῶν αἱρετῶν τε καὶ φευκτῶν τοῖς
ζώοις· μύρον o) γοῦν ἀνθρώποις μὲν ἥδιστον φαίνεται, κανθά-
ροις δὲ καὶ μελίσσαις δυσανάσχετον· καὶ τὸ ἔλαιον τοὺς μὲν
ἀνθρώπους p) ὠφελεῖ, σφῆκας δὲ καὶ μελίσσας q) ἀναιρεῖ καταῤ-
ῥαινόμενον· καὶ τὸ θαλάττιον ὕδωρ ἀνθρώποις μὲν ἀηδές ἐστι
πινόμενον καὶ φαρμακῶδες, ἰχθύσι δὲ ἥδιστον καὶ πότιμον.
56 σύες δὲ ἥδιον βορβόρῳ r) λούονται δυσωδεστάτῳ ἢ ὕδατι διει-
δεῖ καὶ καθαρῷ. τῶν τε ζώων τὰ μέν ἐστι ποηφάγα, τὰ δὲ
θαμνοφάγα, τὰ δὲ ὑληνόμα, τὰ δὲ σπερμοφάγα, τὰ δὲ σαρκοφάγα,
τὰ δὲ γαλακτοφάγα· καὶ τὰ μὲν σεσηπυίᾳ χαίρει τροφῇ, τὰ δὲ
νεαρᾷ· καὶ τὰ μὲν ὠμῇ, τὰ δὲ μαγειρικῶς ἐσκευασμένῃ· καὶ
κοινῶς τὰ ἄλλοις ἡδέα ἄλλοις ἐστὶν ἀηδῆ καὶ φευκτὰ καὶ θα-
57 νάσιμα. τὸ γοῦν κώνειον s) πιαίνει τοὺς ὄρτυγας καὶ ὁ ὑοσκύα-

quam acutum reddit: ita non mirum est ea etiam quae extrinsecus subiecta sunt, in diversam contemplationem venire pro diversa constitutione animalium quibus phantasiae accidunt. 55. hoc autem evidentius est perspicere ex iis quae appetunt et quae fugiunt animalia. exempli gratia, unguentum hominibus gratissimum videtur, at scarabeis et apibus intolerabile. et oleum quidem est hominibus utile, at vespas et apes interficit, si illis irroretur, itidem marina aqua hominibus quidem in potu est ingrata, et venenata, at piscibus suavissimus est eius potus. 56. sues praeterea lubentius in lutum se immergunt graveolentissimum quam in aquam puram et limpidam. insuper et animalium alia vescuntur herbis, alia frutices depascuntur, alia in silvis vivunt, alia semen edunt, alia sunt carnivora, aliis cibus est lac, deinde alia putrefacto gaudent cibo, alia recenti, alia crudo, alia a coquis apparato. denique quaecunque uni sunt iucunda, alteri sunt iniucunda et periculosa ac mortifera. 57. exemplo esse potest cicuta, quae coturnices pin-

P 16 o) μύρον] Aristoteles 9 40 hist. animal. de apibus: *δυσχεραίνουσι δὲ καὶ τῶν μύρων (ταῖς ὀσμαῖς) διὸ καὶ τοὺς χρωμένους αὐτοῖς τύπτουσιν.* de suibus Lucretius 6 793

Denique amaracinum fugitat sus et timet omne
unguentum, nam setigeris subus acre venenum
quod nos interdum tanquam recreare videtur.

p) τοὺς μὲν ἀνθρώπους τοὺς] τοὺς posterius nolui omittere, licet in V et S desideraretur. accentu autem caret, reiicitque illum in praecedens vocabulum, quia pro τινὰς ponitur. [Nos delevimus.]

q) σφῆκας δὲ καὶ μελίσσας] idem Aristoteles 8 27 πάντα τὰ ἔντομα ἀποθνήσκει ἐλαιούμενα, τάχιστα δ' ἄν τις τὴν κεφαλὴν ἀλείψας ἐν τῷ ἡλίῳ θῇ. quae ita vertit Plinius 11 19 *oleo non apes tantum sed omnia insecta exanimantur, praecipue si capite uncto in sole ponantur.*

r) σύες ἥδιον βορβόρῳ] idem Lucretius 6 976

— — Nobis caenum teterrima cum sit
spurcities, eadem subus haec res munda videtur,
insatiabiliter toti ut volvantur ibidem.

s) κώνειον πιαίνει τοὺς ὄρτυγας] Lucretius 5 897

Quippe videre licet pinguescere saepe cicuta
barbigeras pecudes, homini quae est acre venenum.

idem 4 644

Praeterea nobis veratrum est acre venenum,
at capris adipes et coturnicibus auget.

Laërtius 9 80 καὶ τὸ κώνειον ὄρτυγι μὲν τρόφιμον, ἀνθρώπῳ δὲ θανά-

ΚΕΦ. η'.

Εἰ αἵρεσιν ἔχει ὁ σκεπτικός.

῾Ομοίως δὲ φερόμεθα καὶ ἐν τῷ ἐρωτᾶσθαι 'εἰ ἔχει αἵρε- 16
σιν ὁ σκεπτικός. εἰ μέν τις αἵρεσιν[h]) εἶναι λέγει πρόσκλισιν
δόγμασι πολλοῖς ἀκολουθίαν ἔχουσι πρὸς ἄλληλά τε καὶ φαι-
νόμενα, καὶ λέγει δόγμα[i]) τινὶ ἀδήλῳ συγκατάθεσιν, φήσομεν
μὴ ἔχειν αἵρεσιν. εἰ δέ τις αἵρεσιν εἶναι φάσκει τὴν λόγῳ 17
τινὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκολουθοῦσαν ἀγωγήν, ἐκείνου τοῦ P 6
λόγου ὡς ἔστιν ὀρθῶς δοκεῖν ζῆν ὑποδεικνύοντος (τοῦ ὀρθῶς
μὴ μόνον κατ' ἀρετὴν λαμβανομένου, ἀλλ' ἀφελέστερον)[k]), καὶ
ἐπὶ τὸ ἐπέχειν δύνασθαι διατείνοντος· αἵρεσίν φαμεν ἔχειν· ἀκο-
λουθοῦμεν γάρ τινι λόγῳ κατὰ τὸ φαινόμενον ὑποδεικνύντι ἡμῖν
τὸ ζῆν[l]) πρὸς τὰ πάτρια ἔθη καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀγωγὰς
καὶ τὰ οἰκεῖα πάθη.

ΚΕΦ. θ'.

Εἰ φυσιολογεῖ ὁ σκεπτικός.

Παραπλήσια δὲ λέγομεν καὶ ἐν τῷ ζητεῖν εἰ φυσιολογητέον[m]) 18

CAP. VIII.

An sectam habeat Scepticus.

16. Eandem autem rationem sequimur in respondendo iis qui rogant an sectam habeat Scepticus. si quis enim dicat sectam esse inclinationem ad dogmata multa, quae convenientiam inter se et cum iis quae sensibus apparent, habeant, et velit dogma esse ad rem aliquam incertam assensum: nos sectam non habere respondebimus. 17. sin quis dicat sectam esse institutionem, quae secundum id quod sensibus apparet, rationi alicui adhaereat, illa ratione monstrante, quomodo recte vivere videri possimus (illud recte non solum ad virtutem referendo, sed laxius dictum intelligendo), et ad assensus retentionem tendente: tum vero sectam nos habere respondebimus. adhaeremus enim rationi cuidam quae secundum id quod sensibus apparet, nobis monstrat vivere ad patrios ritus et leges et instituta et ad proprias nobis affectiones.

CAP. IX.

An doctrinam naturalem tractet Scepticus.

18. Similia sunt ea, quae respondemus quaerentibus, an naturae inve-

---

h) *εἰ μέν τις αἵρεσιν*] conferendus Laërtius lib. 1 sect. 20 et Suidas in *αἵρεσις*. pro *εἰ μέν τις* Casaubonus ex scripto suo codice profert *εἰ μέν τοι*. sed nolui ab editione Genevensi recedere, quoniam mox sequitur *εἰ δέ τις*.

i) *καὶ λέγει δόγμα τινὶ ἀδήλῳ συγκατάθεσιν*] etiam hanc Genevensis editionis lectionem praetuli, licet in V et S et Casauboni codice legatur: *καὶ λέγει δόγματι ἀδήλῳ συγκατάθεσιν*. sed veram esse priorem scripturam, dubitare nos haud sinit, quod paulo ante sect. 13 Sextus *δόγμα* negat habere Scepticum, quatenus illud definiunt quidam *τήν τινι πράγματι τῶν κατὰ τὰς ἐπιστήμας ζητουμένων ἀδήλῳ συγκατάθεσιν*.

k) *ἀλλ' ἀφελέστερον*] recte hoc loco parenthesin ponit Genevensis, P 6
quam sum secutus. minus bene Casaubonus, qui post vocabulum *διατείνοντος* eam reiicit. idem deinde recte: *αἵρεσίν φαμεν ἔχειν*, non ut Genev. *αἵρεσιν δέ φαμεν ἔχειν*.

l) *τὸ ζῆν*] vitae usum in quo Scepticus non est Scepticus, quadruplicem exponit noster infra sect. 23 et cap. ult. huius libri.

m) *εἰ φυσιολογητέον*] venit mihi aliquando in mentem, apud Suidam

φαίνεται παρὰ τὴν τῶν ζῴων ἐξαλλαγήν, ὁποῖον μὲν ἡμῖν θεω-
ρεῖται τὸ ὑποκείμενον ἕξομεν λέγειν, ὁποῖον δέ ἐστι πρὸς τὴν
φύσιν ἐφέξομεν. οὐδὲ γὰρ ἐπικρίνειν αὐτοὶ δυνησόμεθα τὰς φαν-
τασίας τάς τε ἡμετέρας καὶ τὰς τῶν ἄλλων ζῴων μέρος καὶ
αὐτοὶ τῆς διαφωνίας[b]) ὄντες, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἐπικρινοῦντος
60 δεησόμενοι μᾶλλον ἢ αὐτοὶ κρίνειν δυνάμενοι. καὶ ἄλλως οὔτε
ἀναποδείκτως[c]) δυνάμεθα προκρίνειν τὰς ἡμετέρας φαντασίας
τῶν παρὰ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις γινομένων οὔτε μετ᾽ ἀποδείξεως·
πρὸς γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν ἴσως, ὡς ὑπομνήσομεν,[d]) αὐτὴ
ἡ λεγομένη ἀπόδειξις ἤτοι φαινομένη ἡμῖν ἔσται ἢ οὐ φαινο-
μένη· καὶ εἰ μὲν μὴ φαινομένη, οὐδὲ μετὰ πεποιθήσεως αὐτὴν
προοισόμεθα[e])· εἰ δὲ φαινομένη ἡμῖν, ἐπειδὴ περὶ τῶν φαινο-
μένων τοῖς ζῴοις ζητεῖται, καὶ ἡ ἀπόδειξις ἡμῖν φαίνεται ζῴοις
οὖσι, καὶ αὐτὴ ζητηθήσεται εἰ ἔστιν ἀληθὴς καθ᾽ ὃ ἔστι φαι-
61 νομένη. ἄτοπον δὲ τὸ ζητούμενον διὰ τοῦ ζητουμένου κατα-
σκευάζειν ἐπιχειρεῖν, ἐπεὶ ἔσται τὸ αὐτὸ πιστὸν καὶ ἄπιστον,
ὅπερ ἀμήχανον· πιστὸν μέν, ᾗ βούλεται ἀποδεικνύειν, ἄπιστον
δέ, ᾗ ἀποδείκνυται. οὐχ ἕξομεν ἄρα ἀπόδειξιν δι᾽ ἧς προκρι-
νοῦμεν τὰς ἑαυτῶν φαντασίας τῶν παρὰ τοῖς ἀλόγοις καλου-
μένοις ζῴοις γινομένων. εἰ γοῦν διάφοροι γίνονται αἱ φαντασίαι
παρὰ τὴν τῶν ζῴων ἐξαλλαγήν, ἃς ἐπικρῖναι ἀμήχανόν ἐστιν,
ἐπέχειν ἀνάγκη περὶ τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων.

videatur subiectum, dicere poterimus: de eo autem, quale vere sit ac natura, assensum retinebimus. neque enim ipsi et nostras et aliorum animalium phantasias diiudicare poterimus, quum et ipsi discrepantiae pars simus, et propterea tales quibus opus sit potius alio diiudicante, quam qui id ipsi praestare possimus. 60. sed nec sine demonstratione possumus nostras phantasias phantasiis animalium praeferre, nec cum demonstratione nam ne dicam quod forte nulla datur demonstratio, ut infra monebitur, ipsa etiam illa quae vocatur demonstratio, si adhibeatur, aut nobis apparens erit, aut non apparens, et si quidem non apparens, nec cum certa persuasione eam proferemus; quodsi appareat nobis, quandoquidem quaeritur de iis quae animalibus apparentia sunt, et demonstratio nobis, qui ex animalium numero sumus, apparens est: etiam de ipsa quaestio erit, utrum vera sit, quatenus est apparens. 61. at vero absurdum est conari confirmare quod quaeritur, per aliud de quo etiam quaestio est. nam hoc modo esset eidem rei adhibenda fides et non adhibenda: adiungenda fides ei, quatenus vult demonstrare, non adiungenda autem, quatenus demonstrari necesse habet. non reperiemus igitur demonstrationem qua nostras phantasias phantasiis animalium ratione carentium praeferamus. si ergo diversae sunt phantasiae pro diversitate animalium, quas diiudicare est impossibile, assensum de extrinsecus subiectis sustinere necesse est.

---

17 b) μέρος καὶ αὐτοὶ τῆς διαφωνίας] infra sect. 90.

c) οὔτε ἀναποδείκτως — οὔτε μετ᾽ ἀποδείξεως] similiter argumentatur infra sect. 114.

d) πρὸς τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν ἴσως, ὡς ὑπομνήσομεν] ablegat lectorem ad lib. 2 harum institutionum cap. 13. idem argumentum fuse tractavit adversus Logicos libris. addit autem ἴσως ne cum Academicis statuat tanquam dogma, demonstrationem non dari.

e) προοισώμεθα] ita rescripsi ex V et S cum in editis esset προθησώμεθα, neque enim placebat quod inter varias lectiones a Genevensi typographo praemissas notatur, προσησόμεθα. [scripsimus προοισόμεθα.]

αὐτοῦ τοῦ φαινομένου. οἷον φαίνεται ἡμῖν γλυκάζειν τὸ μέλι· 20
τοῦτο συγχωροῦμεν· γλυκαζόμεθα γὰρ αἰσθητικῶς. εἰ δὲ καὶ P 7
γλυκύ ἐστιν[r]) ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ, ζητοῦμεν· ὃ οὐκ ἔστι τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ περὶ τοῦ φαινομένου λεγόμενον. ἐὰν δὲ καὶ ἄντικρυς κατὰ τῶν φαινομένων ἐρωτῶμεν λόγους, οὐκ ἀναιρεῖν βουλόμενοι τὰ φαινόμενα τούτους ἐκτιθέμεθα, ἀλλ' ἐπιδεικνύντες τὴν τῶν δογματικῶν προπετείαν[s]). εἰ γὰρ τοιοῦτος ἀπατεὼν ἐστιν ὁ λόγος, ὥστε καὶ τὰ φαινόμενα μονονουχὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ὑφαρπάζειν, πῶς οὐ χρὴ ὑφορᾶσθαι αὐτὸν[t]) ἐν τοῖς ἀδήλοις, ὥστε μὴ κατακολουθοῦντας αὐτῷ προπετεύεσθαι;

ΚΕΦ. ιαʹ.

Περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς σκεπτικῆς[u]).

Ὅτι δὲ τοῖς φαινομένοις προσέχομεν δῆλον ἀπὸ τῶν λεγο- 21
μένων ἡμῖν περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς. κριτήριον δὲ λέγεται διχῶς, τό τε εἰς πίστιν ὑπάρξεως ἢ ἀνυπαρξίας λαμβανόμενον (περὶ οὗ ἐν τῷ ἀντιρρητικῷ λέξομεν λόγῳ)[x]) τό τε

aliud est quam quaestionem movere de ipsa re quae apparet. 20. verbi gratia, apparet nobis mel dulci nos sapore afficere. concedimus hoc, dulcedinem enim ipsam sensu percipimus: sed an dulce sit, quatenus ad rationem et intelligentiam attinet, ambigimus. id vero non est ipsum illud quod apparet, sed quod de apparente affirmatur. quodsi etiam aperte circa rem sensibus apparentem quaestiones moveamus, non ita has movemus, quasi apparentia evertere velimus, sed Dogmaticorum philosophorum temeritatem arguentes. si enim tales sunt rationis imposturae, ut etiam apparentia tantum non oculis nostris surripiat, quomodo in incertis suspectam eam habere non debeamus, ne eam sequentes in temeritatem labamur?

CAP. XI.

De criterio Scepticès.

21. Nos autem apparentibus acquiescere, ex iis quae a nobis de criterio Scepticae disciplinae dicuntur, manifestum est. criterium autem sive instrumentum ad iudicandum duobus dicitur modis, et id quo fides fit rem aliquam esse vel non esse (de quo in confutatione Dogmaticorum dicemus),

---

r) εἰ δὲ καὶ γλυκύ ἐστιν] Timon Scepticus apud Laërtium 9 105 P 7
τὸ μὲν (lege τὸ μέλι) ὅτι ἐστὶ γλυκὺ οὐ τίθημι, τὸ δὲ ὅτι φαίνεται ὁμολογῶ.

s) ἐπιδεικνύντες τὴν τῶν δογματικῶν προπετείαν] infra sect. 62.

t) ὑφορᾶσθαι αὐτὸν] τὸν λόγον scilicet, quod praecessit. itaque nolui ex ms V rescribere αὐτῶν. Sed paullo ante ex eodem posui ἄντικρυς κατὰ τῶν φαινομένων, pro ἀντικρὺς κατὰ τὸ φαινόμενον, quod habebant editiones.

u) περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς σκεπτικῆς] scil. ἀγωγῆς, ut mox Sextus ipse supplet. in S pro σκεπτικῆς legitur σκέψεως eodem sensu. est autem σκέψις Scepticorum, sive ἀπορητικῶς φιλοσοφούντων consideratio. res inter se omni ex parte conferens, ut inde colligat assensum circa opiniones de illis suspendendum ac retinendum esse, de quo cap. 13.

x) ἐν τῷ ἀντιρρητικῷ λέξομεν λόγῳ] operi adversus Mathematicos pulchre hic titulus convenit, quod perpetuas continet ἀντιρρήσεις Dogmaticis oppositas. in illo lib. 7 copiose tractatur de criterio, et ad hunc, quem prae manibus habemus, locum lector ablegatur. cum enim dupliciter dixisset accipi criterium sive iudicium cogniti et incogniti, et veri falsique regulam, uno modo, faciendum aliquid an omittendum sit, alteroque, verumne sit aliquid an falsum, τὸ μὲν πρότερον, inquit, ἐν

τοῦ πράσσειν, ᾧ προσέχοντες κατὰ τὸν βίον τὰ μὲν πράσσο-
22 μεν, τὰ δ᾽ οὔ. περὶ οὗ νῦν λέγομεν. κριτήριον τοίνυν φαμὲν
εἶναι τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς τὸ φαινόμενον, y) δυνάμει τὴν φαν-
τασίαν αὐτοῦ z) οὕτω καλοῦντες. ἐν πείσει γὰρ καὶ ἀβουλήτῳ
πάθει κειμένη ἀζήτητός ἐστιν. διὸ περὶ μὲν τοῦ φαίνεσθαι a)
τοῖον ἢ τοῖον τὸ ὑποκείμενον, οὐδεὶς ἴσως ἀμφισβητεῖ· περὶ δὲ
23 τοῦ εἰ τοιοῦτόν ἐστιν ὁποῖον φαίνεται ζητεῖται. τοῖς φαινομέ-
νοις οὖν προσέχοντες κατὰ τὴν βιωτικὴν τήρησιν ἀδοξάστως b)
βιοῦμεν, ἐπεὶ μὴ δυνάμεθα ἀνενέργητοι c) παντάπασιν εἶναι.
P 8 ἔοικε δὲ αὕτη ἡ βιωτικὴ τήρησις d) τετραμερὴς εἶναι· καὶ τὸ
μέν τι ἔχειν ἐν ὑφηγήσει φύσεως, τὸ δὲ ἐν ἀνάγκῃ παθῶν, τὸ
δὲ ἐν παραδόσει νόμων τε καὶ ἐθῶν, τὸ δὲ ἐν διδασκαλίᾳ τεχνῶν.
24 ὑφηγήσει μὲν φυσικῇ, καθ᾽ ἣν φυσικῶς αἰσθητικοὶ καὶ νοητι-
κοί ἐσμεν· παθῶν δὲ ἀνάγκῃ, καθ᾽ ἣν λιμὸς μὲν ἐπὶ τροφὴν
ἡμᾶς ὁδηγεῖ, δίψος δ᾽ ἐπὶ πόμα· ἐθῶν δὲ καὶ νόμων παρα-

et id quo actiones diiudicantur, cui adhaerentes in communi vita quaedam ogimus, quaedam nequaquam: de quo nunc loquimur. 22. criterium igitur Scepticae institutionis dicimus esse id quod sensibus apparet: quod perinde est, ac si imaginationem de re illa apparente dicamus. quatenus enim haec in persuasione et haud voluntaria affectione posita est, ambigi de ea non potest. itaque hoc quidem, nimirum tale aut tale apparere ipsum subiectum, nemo fortasse in dubium vocat: sed de hoc, videlicet an tale sit quale apparet, quaeritur. 23. apparentibus igitur acquiescendo, ea, quae ad vitam communem pertinent, observantes vivimus, quia omnis actionis prorsus expertes esse non possumus, ita tamen ut dogma nullum statuamus. videtur autem haec observatio eorum quae ad vitam communem spectant, quadruplex esse: et partim in naturali instructione versari, partim in impulsu et coactu passionum, partim in constitutione legum et consuetudinum, partim in traditione artium. 24. instructione naturali: per quam a natura et sensuum et intellectus facultate praediti sumus. passionum coactu: quo fit ut fames ad cibum nos deducat, sitis ad potum. legum et morum constitutione: quae facit

---

τοῖς περὶ σκεπτικῆς ἀγωγῆς ἐξεθέμεθα. similiter in hoc ipso Pyrrhoniarum institutionum opere totus liber secundus et tertius ἀντίρρησιν adversus Dogmaticos sed breviorem complectitur. in libri itaque secundi capite tertio et sequentibus itidem de criterio multis disseritur, et praemissa eadem distinctione ad hunc itidem locum lector remittitur. περὶ γὰρ τοῦ κριτηρίου, ᾧ προσέχοντες βιοῦμεν, ἐν τῷ περὶ τῆς σκέψεως λόγῳ διεξήλθομεν.

y) κριτήριον — τὸ φαινόμενον] conferendus Laërtius 9 106.

z) δυνάμει τὴν φαντασίαν αὐτοῦ] αὐτοῦ revocavi ex S; nam in editis exciderat. de vocabulo δυνάμει dixi supra sect. 11.

a) περὶ μὲν τοῦ φαίνεσθαι] supra sect. 19.

b) ἀδοξάστως] supra sect. 15.

c) ἀνενέργητοι] 7 contra Mathemat. κατὰ ἀνάγκην γὰρ ἔδει τὸν ἀπορητικῶς φιλοσοφοῦντα μὴ εἰς τὸ παντελὲς ἀνενέργητον ὄντα καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον πράξεσιν ἄπρακτον.

d) αὕτη ἡ βιωτικὴ τήρησις τετραμερὴς] ita mss pro eo, quod minus bene in editis erat, ἐν βιωτικῇ αὕτη. male etiam interpretis calamus
P 8 observantiam rerum ad vitam communem spectantium triplicem fecerat pro quadruplici, siquidem quattuor genera non modo praesenti loco diserte enumerantur, sed etiam capite ultimo huius libri repetuntur. spectat etiam huc quod sect. 17 dixit, Scepticum ζῆν πρὸς τὰ πάτρια ἔθη καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀγωγὰς καὶ τὰ οἰκεῖα πάθη. et apud Laërtium 9 108 περὶ τῶν βιωτικῶν καὶ τηρητικῶν, ὥστε καὶ αἱρούμεθά τι κατὰ τὴν συνήθειαν καὶ φεύγομεν καὶ νόμοις χρώμεθα.

δόσει, καθ' ἣν τὸ μὲν εὐσεβεῖν παραλαμβάνομεν βιωτικῶς ὡς ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀσεβεῖν ὡς φαῦλον· τεχνῶν δὲ διδασκαλίᾳ, καθ' ἣν οὐκ ἀνενέργητοί ἐσμεν ἐν αἷς παραλαμβάνομεν τέχναις. ταῦτα δὲ πάντα φαμὲν ἀδοξάστως.

ΚΕΦ. ιβ'.

Τί τὸ τέλος τῆς σκεπτικῆς.

Τούτοις ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ περὶ τοῦ τέλους τῆς σκεπτι- 25
κῆς ἀγωγῆς διελθεῖν. ἔστι μὲν οὖν τέλος [e]) τὸ οὗ χάριν πάντα πράττεται ἢ θεωρεῖται, αὐτὸ δὲ οὐδενὸς ἕνεκα, ἢ τὸ ἔσχατον τῶν ὀρεκτῶν. φαμὲν δὲ ἄχρι νῦν [f]) τέλος εἶναι τοῦ Σκεπτικοῦ τὴν ἐν τοῖς κατὰ δόξαν ἀταραξίαν [g]) καὶ ἐν τοῖς κατηναγκασμέ-

ut pie agere in vita communi bonum censeamus, impie agere malum, artium traditione, per quam non inutiles et otiosi sumus in iis quas colendas suscipimus artibus. haec autem omnia dicimus ita, ut nullum dogma statuamus.

CAP. XII.

Quis finis sit Scepticae.

25. Ordo poscit, ut de fine Scepticae disciplinae deinceps dicamus. est igitur finis id cuius causa omnia fiunt aut considerantur, ipsum autem nullius rei causa, aut ultimum appetendorum. dicimusque adhuc finem esse Sceptici imperturbatum mentis statum circa ea quae ad opinationem spectant et in coactis affectuum moderationem. 26. incipiens

---

e) ἔστι μὲν οὖν τέλος] apud Ciceronem 1 de finibus c. 9 omnium philosophorum sententia finis bonorum sive appetendorum extremum tale esse oportere pronunciatur, *ut ad id omnia referri oporteat, ipsum autem nusquam.* idem repetit lib. 2 cap. 2 et alibi. cum autem duplex feratur genus philosophiae, unum quod in contemplatione, alterum quod in actione consistit, ut declaret Sextus eundem utrique finem esse propositum, hinc ait οὗ χάριν πάντα πράττεται ἢ θεωρεῖται.

f) φαμὲν δὲ ἄχρι νῦν] sic supra sect. 4 ἀλλὰ κατὰ τὸ νῦν φαινόμενον ἡμῖν ἱστορικῶς ἀπαγγέλλομεν περὶ ἑκάστου. nimirum non vult Scepticus futuro tempori praescribere, quod fortasse ut aliter sentiat, inducere ipsum possit. itaque tantum narrat, quid sibi hactenus de fine Scepticae videatur, et videatur ἀδοξάστως, sine alius sententiae praeiudicio.

g) ἀταραξίαν] rem magnam narrant Sceptici, si ideo ab perturbationibus immunes vel sperant fieri, vel facti esse sibi videntur, quia dubitant malaene sint res vere et natura sua quas malas videri sibi sentiunt. perturbationes enim longe gravissimae a sensu nascuntur et ab apparentibus. siquidem sufficit percipere sensum molestum et gravem, ut tanquam malo animus hominis afficiatur et perturbetur, etiamsi abstractam mali naturam ne per somnium quidem complectatur animo. aut etiam gaudii expertes dicemus Scepticos, quia quicquid boni obtingat, utrum revera bonum sit, ambigunt. sed quantumcunque illos urges ratiociniis eiusmodi, nihil agis, nam etiam ἀταραξίαν finem Sceptices esse narrando, nihil statuunt et Scepticum ἀόχλητον πάντῃ sive omnino liberum a perturbatione esse diserte infitiatur noster infra sect. 30 et lib. 3 sect. 237 et contra Ethicos sect. 148. sed tantum ἐν τοῖς κατὰ δόξαν perturbari ait minus aliquanto, quam caeterum vulgus, quod sensui mali etiam opinionem superaddit. hoc ipsum si quis oppugnet, non evertet Scepticum, qui solus omnium philosophorum, etiam quando sua ipsius videt refelli argumenta, hoc imputat sibi in victoriam, gnarus plane superatam et eversam fore totam suam sectam, nisi argumenta eius confutari possent. vide de ἀταραξίᾳ Sceptices fine infra sect. 205, 232 et lib. 3 sect. 235 seq. et lib. adversus Ethicos sect. 1 atque inpri-

σεν ποιήσας τὸν Ὀδυσσέα πᾶσι μὲν τοῖς οἰκείοις ἀνθρώποις ἀγνῶτα ὄντα, ὑπὸ μόνου δὲ τοῦ Ἄργου ἐπιγνωσθέντα, μήτε ὑπὸ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς κατὰ τὸ σῶμα τἀνδρὸς ἀπατηθέντος τοῦ κυνὸς μήτε ἐκστάντος τῆς καταληπτικῆς φαντασίας, ἣν
69 μᾶλλον τῶν ἀνθρώπων ἔχων ἐφάνη. κατὰ δὲ τὸν Χρύσιππον τὸν μάλιστα πολεμοῦντα τοῖς ἀλόγοις ζώοις καὶ τῆς ἀοιδίμου διαλεκτικῆς [p]) μετέχει· φησὶ γοῦν αὐτὸν ὁ προειρημένος ἀνὴρ ἐπιβάλλειν τῷ πέμπτῳ διὰ πλειόνων ἀναποδείκτων [q]), ὅταν ἐπὶ τρίοδον ἐλθεῖν, καὶ τὰς δύο ὁδοὺς ἰχνεύσας δι' ὧν οὐ διῆλθε τὸ θηρίον τὴν τρίτην μηδ' ἰχνεύσας εὐθέως ὁρμήσει δι' αὐτῆς. δυνάμει γὰρ τοῦτο αὐτὸν λογίζεσθαι φησιν ὁ ἀρχαῖος, ἤτοι τῇδε ἢ τῇδε ἢ τῇδε διῆλθε τὸ θηρίον· οὔτε δὲ τῇδε ἢ τῇδε,
70 τῇ δὲ ἄρα. ἀλλὰ καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν [r]) ἀντιληπτικός τέ ἐστι
P 20 καὶ [s]) παραμυθητικός· σκόλοπος γὰρ αὐτῷ καταπαγέντος ἐπὶ τὴν ἄρσιν τούτου ὁρμᾷ τῇ τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν γῆν παρατρίψει καὶ διὰ τῶν ὀδόντων. ἕλκος τε εἰ ἔχει που, (ἐπεὶ τὰ μὲν ῥυπαρὰ ἕλκη δυσαλθῆ ἐστι, τὰ δὲ καθαρὰ ῥᾳδίως θεραπεύεται)
71 πρᾴως ἀποψᾷ τὸν γινόμενον ἰχῶρα. ἀλλὰ καὶ τὸ Ἱπποκράτειον [t])

magnanimum ipsum esse videmus in propulsandis iniuriis. videmus et prudentem, ut etiam testatus est Homerus, qui Vlyssem omnibus domesticis ignotum inducit, a solo autem Argo agnitum, cum nec immutatione corporis ipsius hominis deceptus esset canis, nec a comprehensiva phantasia descivisset, qua magis quam homines pollere ipsum apparuit. 69. secundum autem Chrysippum (qui maxime irrationales animantes oppugnat) etiam illius tam celebratae dialecticae particeps est. ait enim hic vir quinto genere ex argumentis quae indemonstrabilia illi appellant, canem uti cum ad trivium venerit; nam ex tribus viis cum iam duas indagaverit, per quas non transierit fera, tertiam ne indagans quidem statim per eam magno impetu fertur. perinde enim hoc valere ait vetus ille philosophus, ac si ratiocinaretur hoc modo, aut hac aut istac aut illac transiit fera, neque autem hac, neque istac: ergo illac. 70. sed et morbi sui, quales sint, percipit, et leniendo dolori curam adhibet. si enim illi festuca infixa haereat, ad hanc extrahendam properat, pedem terrae adfricans et dentium utens ministerio. quodsi illi forte sit alicubi ulcus (quoniam sordida ulcera magna cum difficultate curantur, munda autem facile), leniter tabum inde fluentem

---

p) *διαλεκτικῆς μετέχει*] idem Plutarchus eodem libro p. 969 *οἱ δὲ διαλεκτικοί φασιν τὸν κύνα τῷ διὰ πλειόνων διεζευγμένῳ χρώμενον ἐν ταῖς πολυσχιδέσιν ἀτραποῖς συλλογίζεσθαι πρὸς ἑαυτόν, ἤτοι τήνδε τὸ θηρίον ὥρμηκεν η τήνδε ἢ τήνδε· ἀλλὰ μὴν οὔτε τήνδε οὔτε τήνδε· τὴν δὲ λοιπόν.*

q) *τῷ πέμπτῳ διὰ πλειόνων ἀναποδείκτων*] ita scripsi ex V et S pro eo quod erat in editis *διὰ τρίτῳ*. habebant Stoici quinque genera argumentorum quae *ἀναπόδεικτα* appellabant, hoc est indemonstrabilia, quae cum valerent ad demonstrandum, ipsa non indigerent alia demonstratione. ex his quintum erat: *aut dies est, aut nox est: nox autem non est, dies est igitur.* hoc quinto genere argumenti canem in bivio vel trivio constitutum uti aiebat Chrysippus. universa quinque genera *ἀναποδείκτων* argumentorum exposita videre licet infra lib. 2 capite 13.

r) *ἀλλὰ καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ἀντιληπτικός*] Plutarchus in Gryllo p. 991 et de sollertia animalium p. 974.

s) *καὶ παραμυθητικός*] *παραμυθεῖσθαι* et *παρηγορεῖν* sive (ut recentiores medici) *παρηγορίζειν* est morbum lenire ac mitigare. vide Salmasium ad Tertull. de pallio p. 249.

P 20 t) *τὸ Ἱπποκράτειον*] ad idem Hippocratis praeceptum respicit Alexan-

ἵνα δὲ καὶ τοῦτο ἐάσωμεν, εἰ καὶ μὴ συνίεμεν τὰς φωνὰς τῶν ἀλόγων καλουμένων ζώων, ὅλως οὐκ ἔστιν ἀπεικὸς διαλέγεσθαι μὲν ταῦτα [a]), ἡμᾶς δὲ μὴ συνιέναι. καὶ γὰρ τῆς τῶν βαρβά-
P 21 ρων φωνῆς [b]) ἀκούοντες οὐ συνίεμεν, ἀλλὰ μονοειδῆ ταύτην
75 εἶναι δοκοῦμεν. καὶ ἀκούομεν δὲ τῶν κυνῶν ἄλλην μὲν φωνὴν προϊεμένων, ὅταν ἀμύνωνταί τινας, ἄλλην δέ, ὅταν ὠρύωνται, καὶ ἄλλην, ὅταν τύπτωνται, καὶ διάφορον ἐπὰν σαίνωσι. καὶ ὅλως εἴ τις εἰς τοῦτο ἀτενίσειεν, εὕροι ἂν πολλὴν παραλλαγὴν

alia. sed ut etiam hoc missum faciamus, etiamsi animalium irrationalium voces non intelligamus, non absurdum fuerit dicere ea inter se disserere, sed nos non intelligere. nam quum barbarorum audimus vocem, minime eam intelligimus, sed uniformem nullaque varietate distinctam esse putamus. 75. quia etiam canes audimus aliam quidem edentes vocem quum aliquos persequuntur, aliam quum ululant, et rursum aliam quum vapulant, sed et aliam quum adblandiuntur: ac, ut semel absolvam, si quis hoc attente consideraverit, magnum comperiet discrimen esse vocis non in hoc

---

Huetius Alnetanarum quaest. p. 227 Balthasar Bonifacius Hist. ludicrae 13 5 seq. et Stephanus Morinus exercitationibus de linguis p. 5 seq. vicissim gentem Aethiopicam Troglodytarum Herodotus 4 182 scribit nulla lingua uti simili iis quas gentes notae loquuntur, sed tantum stridere more vespertilionum *γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρύγασι κατάπερ αἱ νυκτερίδες.* de iisdem e Plinii 5 8 Hist. Solinus: *ignarique sermonis strident potius quam loquuntur.*

a) *διαλέγεσθαι μὲν ταῦτα*] Porphyrius tertio de abstinendo a nece animantium multus est in hac sententia confirmanda, brutas animantes utique vocibus distinctis sensa sua exprimere, licet illae a nobis haud intelligantur. ac fuisse viros sapientes Melampum Tiresiam et Apollonium Tyanensem, qui intelligentiam illarum habuisse dicantur; de Indorum philosophis Philostratus in Apollonii vita 3 9 *λέγονται δὲ καὶ ζώων ξυνιέναι φθεγγομένων τε καὶ βουλευομένων, σιτούμενοι δράκοντος οἱ μὲν καρδίαν, οἱ δὲ ἧπαρ.* Oppianus 2 Cyneget. vers. 540

φήμη δ᾽ ὡς ἐλέφαντες ἐπ᾽ ἀλλήλοις λαλέουσι
φθογγὴν ἐκ στομάτων μεροπηΐδα τονθορύζοντες.

plura in hanc sententiam de elephantibus Lipsius Centur. I Miscell. Epist. 50.

P 21 *b*) *καὶ γὰρ τῆς τῶν βαρβάρων φωνῆς*] barbari nobis sunt quorum linguam non intelligimus, ut notat etiam Apostolus 1 Cor. 14 11, quo loco Iacobus Duportus putabat, eum respexisse ad Ovidii dictum celebre 5 Trist. elegia 10

barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli.

Plinius 7 1 Hist. *tot gentium sermones, tot linguae, tanta loquendi varietas, ut externus alieno paene non sit hominis vice.* adscribam et locum Guil. Templei, qui exstat in limine opusculorum eius postumorum Gallice editorum Ultraiecti 1704 et ad argumentum quod hic tractat Sextus insigniter facit: *quant à la parole, on dit qu'on ne save pas, si les differens sons de voix des animaux n'ont pas des significations differentes, comme les paroles articulées dont nous nous servons; et on doute que nous puissons bien juger de leur diversité, puisque l'on en trouve si peu dans la langue naturelle de quelques nations, sur tout aux environs du cap de bonne Esperance, et aux parties septentrionales de la Moscovie, ou l'on observe que les habitans font negoce de leurs fourures, sans se servir de plus de vingt paroles differentes, même avec ceux qui entendent leur langue. car le grand nombre de paroles ne paroit pas naturel, et il semble qu'il ait été introduit par la varieté des passions, des actions, des possessions, des affaires et des conversations dans les nations les plus polies, et par la suite des tems sous les gouvernemens civils.*

των ἐποχῇ, ἀκόλουθον εἴη λέγειν ἄν, ὅπως ἡμῖν ἡ ἐποχὴ περι-
γίνεται. γίνεται τοίνυν αὕτη, ὡς ἂν ὁλοσχερέστερον εἴποι τις, διὰ
τῆς ἀντιθέσεως τῶν πραγμάτων.[y]) ἀντιτίθεμεν δὲ ἢ φαινόμενα
φαινομένοις ἢ νοούμενα νοουμένοις ἢ ἐναλλάξ. οἷον φαινόμενα 32
μὲν φαινομένοις, ὅταν λέγωμεν, ὁ αὐτὸς πύργος[z]) πόρρωθεν
μὲν φαίνεται στρογγύλος, ἐγγύθεν δὲ τετράγωνος· νοούμενα δὲ
νοουμένοις, ὅταν πρὸς τὸν κατασκευάζοντα ὅτι ἐστὶ πρόνοια ἐκ
τῆς τάξεως τῶν οὐρανίων,[a]) ἀντιτιθῶμεν τὸ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς
δυσπραγεῖν πολλάκις,[b]) τοὺς δὲ κακοὺς εὐπραγεῖν, καὶ διὰ τού-
του συνάγωμεν τὸ μὴ εἶναι πρόνοιαν· νοούμενα δὲ φαινομένοις, 33
ὡς ὁ Ἀναξαγόρας τῷ λευκὴν εἶναι τὴν χιόνα[c]) ἀντετίθει ὅτι P 11
ἡ χιὼν ὕδωρ ἐστὶ[d]) πεπηγός, τὸ δὲ ὕδωρ ἐστὶ μέλαν, καὶ ἡ

assensus de omnibus retentione, nobis deinceps dicendum est quomodo ad huiusmodi assensus retentionem perveniamus. fit igitur haec (ut generalius loquamur) per mutuam rerum inter se oppositionem. opponimus autem apparentia apparentibus, aut intellectualia intellectualibus, aut permutatim v. g. 32. apparentia quidem apparentibus, ut quum dicimus, eadem turris procul intuenti apparet rotunda, prope spectanti quadrata: intellectualia autem intellectualibus, ut quum ei qui ex caelestium ordine ac dispositione infert esse providentiam, opponimus, bonos quidem adversa uti fortuna saepenumero, malos autem prospera, et hinc inferimus non esse providentiam: 33. intellectualia autem apparentibus, ut Anaxagoras huic propositioni, albam esse nivem, opponebat hanc, nivem aquam esse concretam, aquam autem esse

---

praemittitur, legitur *τῶν ὁλοσχερῶς τρόπων*, quod mihi non displicet, atque ita dicitur, ut *ἡ ἀνωτάτω διαφορά, αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι* c. 1.

y) *διὰ τῆς ἀντιθέσεως τῶν πραγμάτων*] supra sect. 9.

z) *ὁ αὐτὸς πύργος*] infra sect. 118.

a) *ἐκ τῆς τάξεως τῶν οὐρανίων*] confer lib. 8 adversus Mathematicos.

b) *τοὺς μὲν ἀγαθοὺς δυσπραγεῖν πολλάκις*] Non ignoravit Sextus argumento isti multa posse opponi, sed neque cum Epicuro voluit dogma hoc statuere quod deus rebus humanis non provideat, sed sufficit Sceptico hanc qualemcunque, quae multos permovit obiectionem in medium afferre, ut si posset rem certissimam in dubium vocaret. quotusquisque autem potest externis ex signis certo expedire quis probus, quis improbus, quid bonum homini vel malum? vel quae post hanc vitam meritis cuiusque destinavit deus. et quis demum has sancivit leges, ut qui boni videntur inter homines, illis honores, opes prosperosque statim consiliorum successus in huius vitae transitu debeat providentia? mihi quidem qui ita argumentantur perinde colligere videntur, ac si homo pius iter faciat tempore pluvio, et homo improbus sereno caelo, et propterea providentiam aliquis vellet vel negare vel accusare.

c) *Ἀναξαγόρας τῷ λευκὴν εἶναι τὴν χιόνα*] *τῷ* ex mss scripsi pro *τὸ* P 11
quod editi habebant. ex iisdem mox reposui articulum ante *χιών*. de Anaxagora idem testantur Cicero Lucullo c. 31. Lactantius 3 23 et 5 3 *Anaxagorae nives atramentum fuerunt*: Galenus lib. 2 de simplic. medicament. c. 1 *καί τινες καὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἐπικαλοῦνται μάρτυρα περὶ τῆς χιόνος ἀποφηνάμενον ὡς οὐκ εἴη λευκή*. Laërtius hoc ut alia multa silet, nec tamen haec satis idonea causa, ut propterea velut fide indignum reiiceretur ab Hallensibus t. 2 Observationum selectarum p. 329 seq. recenti certe aetate Anaxagorae insistens vestigiis dissertationem adversus alborem nivis vulgavit in deliciis suis Physicis Gothofredus Voigtius ὁ *μακαρίτης*. caeterum apud Iulium Firmicum in prooemio lib. 1 de Astrologia pag. 8 edit. primae, pro *atris semper nivibus* legendum *altis*.

d) *ὅτι ἡ χιὼν ὕδωρ ἐστὶ πεπηγός*] infra lib. 2 cap. 22 *ἡ χιὼν ὕδωρ*

χιὼν ἄρα μέλαινά ἐστι. καθ' ἑτέραν δὲ ἐπίνοιαν ἀντιτίθεμεν ὅτὲ μὲν παρόντα παροῦσιν, ὡς τὰ προειρημένα, ὅτὲ δὲ παρόντα παρεληλυθόσιν ἢ μέλλουσιν, οἷον ὅταν τις ἡμᾶς ἐρωτήσῃ*)
34 λόγον, ὃν λῦσαι οὐ δυνάμεθα, φαμὲν πρὸς αὐτόν, ὅτι ὥσπερ πρὸ τοῦ γενέσθαι εἰσηγησάμενον τὴν αἵρεσιν ἣν μετέρχῃ, οὐδέπω ὁ κατ' αὐτὴν λόγος ὑγιὴς ὢν ἐφαίνετο, ὑπέκειτο μέντοι ὡς πρὸς τὴν φύσιν e), οὕτως ἐνδέχεται καὶ τὸν ἀντικείμενον τῷ ὑπὸ σοῦ ἐρωτηθέντι νῦν λόγῳ ὑποκεῖσθαι μὲν ὡς πρὸς τὴν φύσιν, μηδέπω δ' ἡμῖν φαίνεσθαι. ὥστε οὐδέπω χρὴ συγκατατίθεσθαι
35 ἡμᾶς τῷ δοκοῦντι νῦν ἰσχυρῷ εἶναι λόγῳ. ὑπὲρ δὲ τοῦ τὰς ἀντιθέσεις ταύτας ἀκριβέστερον ἡμῖν ὑποπεσεῖν, καὶ τοὺς τρόπους ὑποθήσομαι δι' ὧν ἡ ἐποχὴ συνάγεται οὔτε περὶ τοῦ πλήθους οὔτε περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν διαβεβαιούμενος· ἐνδέχεται γὰρ αὐτοὺς καὶ σαθροὺς εἶναι καὶ πλείους τῶν λεχθησομένων.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ τῶν δέκα f) τρόπων.

36 Παραδίδονται τοίνυν συνήθως παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις g)

nigram, igitur et nivem nigram esse. alio autem sensu opponimus inter se aliquando praesentia praesentibus, ut quae modo diximus: aliquando etiam praesentia praeteritis aut futuris, ut quum argumentum nobis quis proponit quod solvere non possumus, dicimus ei, 34. quemadmodum antequam natus esset is qui auctor fuit sectae cui te addixisti, nondum rationes quae ipsi tamquam sanae probantur, verae esse videbantur, et tamen quantum ad rem ipsam verae erant: ita etiam fieri potest ut contrariae rationes iis quas mihi proponis, quantum ad rem quidem, verae sint, nondum tamen nobis appareant: itaque nondum nos assentiri oportet propositioni quae valida ratione niti nunc videtur. 35. ut autem hae oppositiones exactius oculis nostris subiiciantur, etiam modos subiungam quibus assensio retinenda colligitur, nullam nec de numero nec de vi ac momento eorum affirmationem adhibens. fieri enim potest, ut et infirmi sint et plures etiam iis qui a nobis enumerabantur.

CAP. XIV.

De modis decem ad assensionem retinendam perveniendi.

36. Tradi igitur solent ab antiquioribus Scepticis modi numero decem,

---

ἐστὶ πεπηγός· μέλαν δὲ τὸ ὕδωρ ἐστί, μέλαινα ἄρα ἐστὶν ἡ χιών. Cicero loco laudato: *Anaxagoras albam esse nivem non modo negabat, sed sibi quia sciret aquam nigram esse, unde illa concreta esset, albam ipsam esse ne videri quidem.*

[*) legebatur ἐρωτήσει.]

e) ὡς πρὸς τὴν φύσιν] vide si placet quae de vocabulo φύσεως notavi supra sect. 27 ad literam l.

f) περὶ τῶν δέκα τρόπων] hi sunt illi passim apud Scepticos decantati modi *decem*, veluti totidem *communes loci* (nam et τόποι vocantur subinde pro τρόποις), e quibus Pyrrhonii argumenta adversus Dogmaticos petebant, ad demonstrandum non esse adeo certa, quae vel sensu vel imaginatione vel ratione comprehendi nobis videntur. auctor et inventor horum modorum fuit Pyrrho, unde Lamprias inter Plutarchi scripta memorat librum περὶ τῶν Πύρρωνος δέκα τόπων. eorundem mentionem facit ex Aenesidemo Aristocles apud Eusebium 14, 18 Praeparat. Laërtius 9, 79 seq. Suidas in οὐδὲν μᾶλλον et noster 7 adversus Mathematicos. ex recentioribus conferre licebit Aegidium Menagium praeclaris ad Diogenem Laërtium notis ac Petrum Gassendum t. 1 operum p. 71 seq.

g) παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις] antiquiores Sceptici Sexto nostro sunt

Σκεπτικοῖς τρόποι, δι᾽ ὧν ἡ ἐποχὴ συνάγεσθαι δοκεῖ, δέκα τὸν
ἀριθμόν, οὓς καὶ λόγους καὶ τόπους συνωνύμως [h]) καλοῦσιν.
εἰσὶ δὲ οὗτοι· πρῶτος ὁ παρὰ τὴν τῶν ζῴων ἐξαλλαγήν, δεύτε-
ρος ὁ παρὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων διαφοράν, τρίτος ὁ παρὰ
τὰς διαφόρους τῶν αἰσθητηρίων κατασκευάς, τέταρτος ὁ παρὰ
τὰς περιστάσεις, πέμπτος ὁ παρὰ τὰς θέσεις [i]) καὶ τὰ διαστή- P 12
ματα καὶ τοὺς τόπους, ἕκτος ὁ παρὰ τὰς ἐπιμιξίας, ἕβδομος 37
ὁ παρὰ τὰς ποσότητας καὶ σκευασίας τῶν ὑποκειμένων, ὄγδοος
ὁ ἀπὸ τοῦ πρός τι, ἔνατος ὁ παρὰ τὰς συνεχεῖς ἢ σπανίους
ἐγκυρήσεις [k]), δέκατος ὁ παρὰ τὰς ἀγωγὰς καὶ τὰ ἔθη καὶ
τοὺς νόμους καὶ τὰς μυθικὰς πίστεις καὶ τὰς δογματικὰς ὑπο-
λήψεις. χρώμεθα δὲ τῇ τάξει ταύτῃ θετικῶς. [l]) τούτων δὲ ἐπανα- 38
βεβηκότες [m]) εἰσὶ τρόποι τρεῖς· ὁ ἀπὸ τοῦ κρίνοντος, ὁ ἀπὸ

quibus assensio retinenda colligi videtur, qui et rationes et loci eodem sensu ab illis appellantur. sunt autem isti: *primus* ex anim·lium varietate, *secundus* ex hominum differentia, *tertius* ex diversimode comparatis sensuum instrumentis, *quartus* ex circumstantiis, *quintus* ex positionibus et intervallis ac locis, *sextus* ex permistionibus, 37. *septimus* ex quantitatibus et constitutionibus subiectorum, *octavus* ex eo quod ad aliquid refertur, *nonus* ex iis quae frequenter aut raro contingunt, *decimus* ex institutis, consuetudinibus et legibus fabulosisque persuasionibus et dogmaticis opinionibus. 38. utimur autem hoc ordine tantum ponentes (non determinantes) porro tres sunt modi qui hos omnes sub se complectuntur. *primus* a iudicante, *secundus* ab eo quod iudicatur, *tertius* ab utroque. nam sub

---

Pyrrho, Aenesidemus, uti iuniores Agrippa, huiusque sequaces. infra hoc libro cap. 15, Laërt. 9 88.

h) οὓς καὶ λόγους καὶ τόπους συνωνύμως] male fuerat in editis τύπους et συνωνύμους. sane τύπους non memini alibi hosce τρόπους appellari. at τόπους dici iam e Lampria notavi et res haud male convenit. λόγους infra hoc ipso capite Sextus semel iterumque appellat, et Favorini libros decem Πυῤῥωνείων τρόπων laudatos Gellio 11 5 Philostratus vocat λόγους Πυῤῥωνείους 1 Sophist. p. 491. Aenesidemi λόγοι Πυῤῥώνειοι a Laërtio allegantur 9 106 etc. τρόπους noster etiam infra lib. 3 sect. 50.

i) ὁ παρὰ τὰς θέσεις] ita constanter codices mss. G V et S ita P 12
etiam legit interpres HStephanus, etsi editio Graeco Latina habeat διαθέσεις. sane ex Sexto ipso ubi infra hunc quintum τρόπον exponit, veram lectionem esse θέσεις, perspicue apparet, nec minus ex Laërtio 9 85, cui septimus ille τρόπος est, qui Sexto quintus.

k) ἐγκυρήσεις] Salmasius in margine libri sui notaverat συγκυρήσεις. sed codicum consensus est pro altero vocabulo, quod mutare nihil est necesse, licet infra, ubi nonum hunc modum Sextus explicat, συγκυρήσεις legitur. dicitur autem utrumque συγκύρησις et ἐγκύρησις, ut 2 contra Physic. sect. 299; pulchreque ita appellatur res in quam ἐγκυροῦμεν sive incidimus, quae si rarior nobis occurrat, magis nos afficit quam si quotidie et passim se conspiciendam praebeat magna licet, atque ut sol praestantissima.

l) θετικῶς] leve est quod priores editiones vitiose habent τεθικῶς. magis opera pretium notare, quod idem vocabulum eruditus interpres obscurius vertit *positive*, cum ipse in thesauro suo doceat θετικῶς ἐξετάζεσθαι apud Hermogenem dici de illis quae infinite sine determinatis circumstantiis disputantur. ita enim et hoc loco id vocabulum accipiendum esse existimo, ut Sextus dicat, hanc seriem τρόπων poni a se quidem sed indeterminate poni, non ita ut non plures possint esse vel pauciores vel alio ordine. supra sect. 35.

m) ἐπαναβεβηκότες] huic vocabulo infra hoc ipso capitulo opponitur

τοῦ κρινομένου, ὁ ἐξ ἀμφοῖν· τῷ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ κρίνοντος ὑποτάσσονται οἱ πρῶτοι τέσσαρες. τὸ γὰρ κρῖνον ἢ ζῷόν ἐστιν ἢ ἄνθρωπος ἢ αἴσθησις, καὶ ἔν τινι περιστάσει n)· εἰς δὲ τὸν ἀπὸ τοῦ κρινομένου ὁ ἕβδομος καὶ ὁ δέκατος· εἰς δὲ τὸν ἐξ ἀμφοῖν σύνθετον ὁ πέμπτος καὶ ὁ ἕκτος καὶ ὁ ὄγδοος καὶ ὁ ἔν-
39 νατος. πάλιν δὲ οἱ τρεῖς οὗτοι ἀνάγονται εἰς τὸ πρός τι· ὡς εἶναι γενικώτατον μὲν τὸν πρός τι, εἰδικοὺς δὲ τοὺς τρεῖς, ὑποβεβηκότας δὲ τοὺς δέκα. ταῦτα μὲν περὶ τῆς ποσότητος αὐτῶν κατὰ τὸ πιθανὸν λέγομεν, περὶ δὲ τῆς δυνάμεως τάδε.

Περὶ τοῦ πρώτου τρόπου.

40 Πρῶτον ἐλέγομεν o) εἶναι λόγον καθ' ὃν παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν ζῴων οὐχ αἱ αὐταὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὑποπίπτουσι φαντασίαι. τοῦτο δὲ ἐπιλογιζόμεθα ἔκ τε τῆς περὶ τὰς γενέσεις αὐτῶν διαφορᾶς καὶ ἐκ τῆς περὶ τὰς συστάσεις τῶν σωμάτων
41 παραλλαγῆς. περὶ μὲν οὖν τὰς γενέσεις, ὅτι τῶν ζῴων τὰ μὲν χωρὶς μίξεως γίνεται, τὰ δ' ἐκ συμπλοκῆς· καὶ τῶν μὲν χωρὶς μίξεως p)

hoc modo qui est a iudicante, comprehenduntur primi quattuor. quia hoc quod iudicat aut animal est aut homo aut sensus, idque in aliqua circumstantia. ad modum autem qui est ab eo quod iudicatur, referuntur septimus et decimus. modo denique qui ex utroque horum compositus est, subiiciuntur quintus et sextus et octavus et nonus. 39. rursus autem hi tres referuntur ad modum qui est a relatis: adeo ut generalissimus quidem modus sit hic a relatis, speciales autem tres isti, sub quibus rursum constituti sint illi decem. et haec quidem de numero modorum probabiliter dicimus. quantum vero valeant (ad cohibendam assensionem), deinceps exponemus.

De primo modo.

40. Primum modum esse dicebamus, secundum quem pro differentia animalium non eaedem ab iisdem obiiciuntur imagines sive phantasiae. hoc autem colligimus et ex diversis eorum generationibus et differentia quae est in corporum constitutionibus. 41. circa generationes igitur haec: quoniam ex animalibus alia absque coitu nascuntur, alia ex coitu; et eorum quae absque coitu nascuntur, alia ex igne eduntur, ut animalia quae in caminis nasci

---

ὑποβεβηκότες, ut generalibus specialiora, simplicibus composita et transcendentibus inferiora quae sub illis comprehenduntur. infra 3 18 *ἐπαναβεβηκότες ἀριθμοί* simpliciores numeri, et *ἡ ἐπαναβεβηκυῖα μονὰς* unitas qua caeteri numeri constant. lib. 1 adversus Logicos sect. 54 *ἐπαναβεβηκὸς κριτήριον*, *generalius criterium* veritatis. contra numeri *ὑποβεβηκότες* lib. 1 contra Physicos sect. 306. vide et lib. 2 contra eosdem sect. 259, 270, 297.

n) *ἔν τινι περιστάσει*] mss Savil. et Vratislav. *περιστάσεις*, male.

o) *ἐλέγομεν*] ms. Savil. *λέγομεν*, et mox pro *αἱ αὐταὶ* idem codex quemadmodum Vratislav. quoque *ἑαυταί*.

p) *τῶν μὲν χωρὶς μίξεως*] S *χωρὶς αὐξήσεως*, minus bene: nam sine incremento et semine nascitur nihil. at *ἄνευ ὀχείας* sive *συνδυασμῶν* atque *αὐτόματα* multa generari animalia et olim Aristoteli multisque aliis creditum, et hodie viri doctissimi non audent negare. videndus Io. Baptista Cotelerius ad Clementis recognitiones 8 25. Fortunius Licetus libris de spontaneo animalium ortu, Philippus Bonanni S. 1. in observationibus circa viventia quae in rebus non viventibus reperiuntur, et Franciscus Redi in experimentis circa generationem insectorum, qui licet multis toto libro in contrariam sententiam videatur pugnare, tamen p. 156 non indignam philosopho appellat sententiam, statuere quod una

γινομένων τὰ μὲν ἐκ πυρὸς γίνεται[q]) ὡς τὰ ἐν τοῖς καμί- P 13
νοις φαινόμενα ζῳόφυτα, τὰ δ' ἐξ ὕδατος φθειρομένου ὡς κώνωπες, τὰ δ' ἐξ οἴνου τρεπομένου ὡς σκνίπες, τὰ δ' ἐκ γῆς,[r]) τὰ δ' ἐξ ἰλύος ὡς βάτραχοι, τὰ δ' ἐκ βορβόρου ὡς σκώληκες, τὰ δ' ἐξ ὄνων[s]) ὡς κάνθαροι, τὰ δ' ἐκ λαχάνων ὡς κάμπαι, τὰ δ' ἐκ καρπῶν ὡς οἱ ἐκ τῶν ἐρινεῶν ψῆνες,[t]) τὰ δ' ἐκ ζῴων σηπομένων ὡς μέλισσαι ταύρων[u]) καὶ σφῆκες ἵππων.[x]) τῶν δ' ἐκ συμπλοκῆς
τὰ μὲν ἐξ ὁμοιογενῶν ὡς τὰ πλεῖστα, τὰ δ' ἐξ ἀνομοιογενῶν[y]) 42

videmus, alia ex aqua corrupta ut culices, alia ex vino vappa facto ut scnipes, alia ex terra, alia ex limo ut ranae, alia ex fimo ut vermes, alia ex asinis ut scarabei, alia ex oleribus ut erucae, alia ex fructibus ut qui in caprifico nascuntur vermiculi psenes appellati, alia ex animalibus putrefactis ut apes ex tauris et vespae ex equis. 42. eorum autem quae ex coitu gignuntur, alia ex eiusdem generis animalibus, ut maior pars, alia ex animalibus disparis generis

---

illa eademque anima vel virtus quae flores generat et fructus plantarum, vermes quoque ex plantis producat; et p. 198 affirmat quicquid vivit P 13
et vere animatum est, intra se vermiculum posse producere. videndus etiam idem Redi de animalculis vivis quae in corporibus animalium vivorum reperiuntur, Vlysses Aldrovandus de animalibus insectis, Honoratus Faber de generatione animalium, Petrus Gassendus ad Philosophiam Epicuri, quibus addere liceat Io. Baptistam Portam Magiae Naturalis lib. 2 cap. 2 seq.

q) *τὰ μὲν ἐκ πυρὸς*] *πυρίβια* Laërtio 9 79. de his Aristoteles 5 18 (al. 19) Hist. animal. p. 604 editionis quae Caesaris Scaligeri commentarios adiunctos habet: *ἐν δὲ Κύπρῳ, οὗ ἡ χαλκῖτις λίθος καίεται, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐμβαλλόντων, ἐνταῦθα γίνεται θηρία ἐν τῷ πυρὶ τῶν μεγάλων μυιῶν μικρόν τι μείζονα, ὑπόπτερα, ἃ κατὰ [διὰ] τοῦ πυρὸς βαδίζει καὶ πηδᾷ. ἀποθνήσκουσι δὲ χωριζόμενα τοῦ πυρός.* meminere Seneca 5 6 natural. quaest. Plinius 11 36 Hist. qui *pyrales* ac *pyraustas* testatur a quibusdam appellari: Aelianus 2 2 de animalibus et Phile de animalibus p. 56 qui *πυριγόνους* vocant, e recentioribus Scaliger Exerc. XXIII in Cardanum et Hieron. Mercurialis lib. 3 Var. Lect. cap. 14.

r) *τὰ δ' ἐκ γῆς*] putem excidisse exemplum, *ὡς μῦς.*

s) *τὰ δ' ἐξ ὄνων*] Origenes 4 contra Celsum p. 203: *εἰ ἐξ ἀνθρώπου νεκροῦ μεταπλασσόμενος ὄφις, ὡς οἱ πολλοί φασιν, γίγνεται ἀπὸ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, καὶ ἐκ βοὸς μέλισσα καὶ ἐξ ἵππου σφὴξ καὶ ἐξ ὄνου κανθαρὶς καὶ ἅπαξ ἁπλῶς ἐκ τῶν πλείστων σκώληκες.*

t) *ψῆνες*] *ficarios culices* vocat Plinius 11 35, quem videsis etiam 15 19 et ibi Harduinum.

u) *μέλισσαι ταύρων*] conferri possunt quae viri docti ad principem poëtarum 4 Georgic. vers. 541 seq. Archelaus apud Varronem 3 16 de re rustica, Philetas apud Antigonum Carystium c. 23, Geoponica 15, 2.

x) *σφῆκες ἵππων*] Harduinus ad Plinii 11 20 t. 2 p. 512.

y) *ἐξ ἀνομοιογενῶν*] mulus ex equa et asino, hinnus sive burdo ex asina et equo. vide Portam lib. 2 Magiae naturalis cap. 9 ubi de animalibus hybridis, quae ambigena Evanthius appellat, in Epigrammat. Veteribus Pithoei lib. 4 p. 129

Hae sunt ambigenae, quae nuptu dispare constant,
burdonem sonipes generat commixtus asellae.
mulus ab Arcadicis et equina matre creatus.
tityrus ex ovibus oritur hircoque parente,
musinomem capra ex verveno semine gignit.
apris atque sue setosus nascitur ibris.
at lupus et catula formant coëundo lyciscam.

ante verba *ἐξ ὁμοιογενῶν* editi habebant *ὡς*, quod auctoritate mss. codd. sustuli.

ὡς ἡμίονοι. πάλιν κοινῇ τῶν ζῴων τὰ μὲν ζῳοτοκεῖται ὡς ἄνθρωποι, τὰ δ' ᾠοτοκεῖται ὡς ὄρνιθες, τὰ δὲ σαρκοτοκεῖται,[z])
43 ὡς ἄρκτοι. εἰκὸς οὖν τὰς περὶ τὰς γενέσεις ἀνομοιότητας καὶ διαφορὰς μεγάλας ποιεῖν ἀντιπαθείας, τὸ ἀσύγκρατον καὶ ἀσυν-
44 άρμοστον καὶ μαχόμενον ἐκεῖθεν φερομένας. ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τῶν κυριωτάτων μερῶν τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τῶν πρὸς τὸ ἐπικρίνειν καὶ πρὸς τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκότων μεγίστην δύναται ποιεῖν μάχην τῶν φαντασιῶν παρὰ τὴν τῶν ζῴων παραλλαγήν. οἱ γοῦν ἰκτεριῶντες ὠχρά φασιν εἶναι τὰ ἡμῖν φαινόμενα λευκά, καὶ οἱ ὑπόσφαγμα ἔχοντες,[a]) αἱμωπά. ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν ζῴων τὰ μὲν ὠχροὺς ἔχει τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ δ' ὑφαίμους, τὰ δὲ λευκανθίζοντας, τὰ δ' ἄλλην χροιὰν ἔχοντας, εἰκὸς οἶμαι διάφορον αὐτοῖς τὴν τῶν χρωμάτων ἀντίληψιν γίγνε-
45 σθαι. ἀλλὰ καὶ ἐνατενίσαντες ἐπὶ πολὺν χρόνον τῷ ἡλίῳ εἶτα ἐγκύψαντες βιβλίῳ τὰ γράμματα χρυσοειδῆ δοκοῦμεν εἶναι καὶ
P 14 περιφερόμενα. ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν ζῴων τινὰ φύσει λαμπηδόνα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχει καὶ φῶς λεπτομερές τε καὶ εὐκίνητον ἀπ' αὐτῶν ἀποστέλλει, ὡς καὶ νυκτὸς ὁρᾶν,[b]) δεόντως ἂν νομίζοι-

ut muli. rursus generaliter ex animantibus alia viva eduntur ut homines, alia ex ovo proveniunt ut aves, alia carne informi praedita generantur ut ursi. 43. non dubium est igitur, dissimilitudines et differentias quae in generationibus sunt, magnas efficere antipathias, ut quae inde diversum inter se temperamentum et disconvenientiam ac repugnantiam accipiant. 44. sed et differentia praecipuarum corporis partium, earumque potissimum quae a natura ad diiudicandum et sentiendum datae sunt, maximam potest excitare phantasiarum discordiam pro animalium varietate. exempli gratia, icterici pallida esse dicunt quae nobis alba videntur, et qui suffusione sanguinis in oculis laborant, sanguinea. quoniam igitur animalium etiam alia pallidos habent oculos, alia sanguinis colorem referentes, alia albicantes, alia alium colorem habentes: non sine causa diverso modo colores percipiunt. 45. quin etiam nos si diutius defixos habuerimus in solem oculos, deinde in librum eos demittamus, aureae nobis literae videntur esse et in orbem circumagi. quandoquidem igitur aliqua etiam animantia fulgorem quendam in oculis habent et lumen tenue ac versatile ex eis emittunt, adeo ut etiam noctu cer-

z) σαρκοτοκεῖται ὡς ἄρκτοι] fabulam refellit Ioachimus Camerarius Centuria secunda Emblemate 21. notum etiam alia ex ovo generari animalia quae viva in lucem eduntur.

a) ὑπόσφαγμα ἔχοντες] idem repetit noster infra in quarto modo et in sexto, et adversus Mathematicos ubi hoc morbo laborantes ὀφθαλμιῶντας appellat, et lib. 2 adversus Log. sect. 211 ὑφαίμους ἔχοντας τοὺς ὀφθαλμούς. similis oculorum affectio est ὑπόφυσις sive ὑπόχυσις, pro quo vocabulo male ὑπόκρισις legitur apud Chalcidium p. 337; suffusos cruore et sugillatos oculos vocat Plinius 31 9.

P 14 b) ὡς καὶ νυκτὸς ὁρᾶν] id praeter feles, noctuas, vespertiliones etiam notum est hominibus quibusdam contigisse, ut de Tiberio Imp. refert noster infra sect. 84. de Iuliano quodam sene Moschus in praro spirituali c. 51. idem de Sabellico et Iosepho Scaligero traditum, et de se ipsis narrant Coelius Rhodiginus 15 2, Porta libro de refractionibus et Athanasius Kircherus in magna arte lucis et umbrae lib. 2 parte 2 c. 1 p. 118. de aliis quibusdam Herm. Conringius lib. de Calido innato p. 153. de virgine Parmensi Basnagius Bellovallius in Historia operum eruditorum a. 1689 mense Novembri p. 127. de Albaniae quibusdam incolis Plinius 7 2 Hist. Gellius 9 4 et Solinus. de integra gente Leucaethiopum Iobus Ludolfus commentario ad Hist. Aethiopicam p. 197

ὄψιν ἀγγείων τὰ μὲν ἐξόφθαλμα κομιδῇ πέπτωκεν ὑπὸ κυρτό-
τητος, τὰ δὲ κοιλότερά ἐστι, τὰ δ' ἐν ὑπτίῳ πλάτει βέβηκεν,
εἰκὸς καὶ διὰ τοῦτο ἀλλοιοῦσθαι τὰς φαντασίας, καὶ μήτε ἴσα
τοῖς μεγέθεσι μήτε ὅμοια ταῖς μορφαῖς ὁρᾶν τὰ αὐτὰ κύνας
ἰχθύας λέοντας ἀνθρώπους πάρνοπας, ἀλλ' οἵαν ἑκάστου
50 ποιεῖ τύπωσιν ἡ δεχομένη τὸ φαινόμενον ὄψις. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ
περὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων λόγος. πῶς γὰρ ἂν λεχθείη ὁμοίως
κινεῖσθαι κατὰ τὴν ἁφὴν τά τε ὀστρακόδερμα καὶ τὰ σαρκο-
φανῆ, καὶ τὰ ἠκανθωμένα, καὶ τὰ ἐπτερωμένα ἢ λελεπιδωμένα;
πῶς δὲ ὁμοίως ἀντιλαμβάνεσθαι [g]) κατὰ τὴν ἀκοὴν τά τε στενό-
τατον ἔχοντα τὸν πόρον τὸν ἀκουστικόν, καὶ τὰ εὐρυτάτῳ τούτῳ
P 15 κεχρημένα, ἢ τὰ τετριχωμένα τὰ ὦτα, καὶ τὰ ψιλὰ ταῦτα ἔχοντα;
ὅπου γε καὶ ἡμεῖς ἄλλως μὲν κινούμεθα κατὰ τὴν ἀκοὴν παρα-
51 βύσαντες [h]) τὰ ὦτα, ἄλλως δὲ ἢν ἁπλῶς αὐτοῖς χρώμεθα. καὶ
ἡ ὄσφρησις δὲ διαφέροι ἂν παρὰ τὴν τῶν ζῴων ἐξαλλαγήν. εἰ
γὰρ καὶ ἡμεῖς ἄλλως μὲν κινούμεθα ἐμψυγέντες καὶ τοῦ φλέγμα-
τος πλεονάσαντος ἐν ἡμῖν, ἄλλως δὲ ἢν τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν
ἡμῶν μέρη πλεονασμὸν αἵματος ὑποδέξηται, ἀποστρεφόμενοι τὰ
εὐώδη τοῖς ἄλλοις δοκοῦντα εἶναι [i]) καὶ ὥσπερ πλήττεσθαι
ὑπ' αὐτῶν νομίζοντες· ἐπεὶ καὶ τῶν ζῴων τὰ μὲν πλαδαρά τέ
ἐστι φύσει καὶ φλεγματώδη· τὰ δὲ πολύαιμα σφόδρα, τὰ δὲ
ἐπικρατοῦσαν καὶ πλεονάζουσαν ἔχοντα τὴν ξανθὴν χολὴν ἢ τὴν

vasorum quae circa visum sunt, alia sunt adeo repanda, ut exuberantia propendeant, alia magis causa sunt, alia etiam velut in plano iacent, consentaneum est propter hoc variari etiam phantasias et neque aequalia magnitudinibus neque similia formis videre eadem canes pisces leones homines locustas, sed pro ea impressione cuiusque quam facit visus excipiens id quod apparet. 50. eadem est et in aliis sensibus ratio. nam quomodo dicantur similiter affici in contactu testacea et vestita carnibus et spinis hirsuta et pennata et squamosa? aut quomodo similia percipere auditu, animal quod habeat angustissimum meatum auditorium et quod ipsum habeat latissimum? aut cui pilosae sint aures aut cui glabrae contra eae sint? quum etiam ipsi aliter afficiamur auditu quum semiobstructae nobis sunt aures, aliter quum liberis illis utimur. 51. quin etiam odoratus diversus esse debet pro animalium varietate. nam si nos aliter quidem movemur frigefacti et pituita in nobis abundante, aliter si quae circa caput nostrum sunt partes sanguinis abundantiam acceperint, adeo ut ea quae aliis suaveolentia esse videntur, aversemur et iis quasi percuti nos existimemus: quandoquidem animantium alia humida sunt natura et pituitosa, aliis sanguis inest multus, alia praevalentem et abundantem habent flavam aut atram bilem: mirum certe ni eorum

---

g) ὁμοίως ἀντιλαμβάνεσθαι] ita diserte mss. G V et S pro eo quod
P 15 sine sensu in editis erat ὁμοίωσαν τὶ λαμβάνεσθαι. vocabulum ἀντιλαμβάνεσθαι eodem sensu habes apud Suidam in ἰκτεριᾶν et Alexandrum ac Philoponum quos Suidas sequitur. et apud nostrum infra sect. 101 atque alibi. caeterum quam diversimode afficiatur a visis oculus, pro diversa sensorii huius constitutione, acute disputatum est a Nicolao Malebranchio libro primo operis praeclari de inquirenda Veritate.

h) παραβύσαντες] ita rescripsi pro παραβήσαντες, quod superiores editiones habebant. est ea certissima emendatio Salmasii, quanquam video etiam notatam inter Varias Lectiones quas Sexto praemisit Genevensis typographus. pro ἐμψυγέντες mox S. habet ἐμψηχέντες, vitiose.

i) δοκοῦντα εἶναι] pro εἶναι in G V et S legitur ταῦτα, nihilominus ab editis recedere nolui.

ρὺν φθόγγον ποιεῖ, ὅπου δὲ ὀξύν· οὕτως εἰκὸς καὶ τὰ ἐκτὸ
P 16 ὑποκείμενα διάφορα θεωρεῖσθαι παρὰ τὴν διάφορον κατασκευὴ
55 τῶν τὰς φαντασίας ὑπομενόντων ζῴων. ἐναργέστερον δὲ τὸ
τοιοῦτον ἐστὶ μαθεῖν ἀπὸ τῶν αἱρετῶν τε καὶ φευκτῶν τοῖς
ζῴοις· μύρον o) γοῦν ἀνθρώποις μὲν ἥδιστον φαίνεται, κανθά-
ροις δὲ καὶ μελίσσαις δυσανάσχετον· καὶ τὸ ἔλαιον τοὺς μὲ
ἀνθρώπους p) ὠφελεῖ, σφῆκας δὲ καὶ μελίσσας q) ἀναιρεῖ καταρ-
ραινόμενον· καὶ τὸ θαλάττιον ὕδωρ ἀνθρώποις μὲν ἀηδές ἐστι
πινόμενον καὶ φαρμακῶδες, ἰχθύσι δὲ ἥδιστον καὶ πότιμον.
56 σύες δὲ ἥδιον βορβόρῳ r) λούονται δυσωδεστάτῳ ἢ ὕδατι διει-
δεῖ καὶ καθαρῷ. τῶν τε ζῴων τὰ μέν ἐστι ποηφάγα, τὰ δὲ
θαμνοφάγα, τὰ δὲ ὑληνόμα, τὰ δὲ σπερμοφάγα, τὰ δὲ σαρκοφάγα,
τὰ δὲ γαλακτοφάγα· καὶ τὰ μὲν σεσηπυίᾳ χαίρει τροφῇ, τὰ δὲ
νεαρᾷ· καὶ τὰ μὲν ὠμῇ, τὰ δὲ μαγειρικῶς ἐσκευασμένῃ· καὶ
κοινῶς τὰ ἄλλοις ἡδέα ἄλλοις ἐστὶν ἀηδῆ καὶ φευκτὰ καὶ θα-
57 νάσιμα. τὸ γοῦν κώνειον s) πιαίνει τοὺς ὄρτυγας καὶ ὁ ὑοσκύα-

quam acutum reddit: ita non mirum est ea etiam quae extrinsecus subiecta sunt, in diversam contemplationem venire pro diversa constitutione animalium quibus phantasiae accidunt. 55. hoc autem evidentius est perspicere ex iis quae appetunt et quae fugiunt animalia. exempli gratia, unguentum hominibus gratissimum videtur, at scarabeis et apibus intolerabile. et oleum quidem est hominibus utile, at vespas et apes interficit, si illis irroretur, itidem marina aqua hominibus quidem in potu est ingrata, et venenata, at piscibus suavissimus est eius potus. 56. sues praeterea lubentius in luto se immergunt graveolentissimum quam in aquam puram et limpidam. insuper et animalium alia vescuntur herbis, alia frutices depascuntur, alia in silvis vivunt, alia semen edunt, alia sunt carnivora, aliis cibus est lac, deinde alia putrefacto gaudent cibo, alia recenti, alia crudo, alia a coquis apparato. denique quaecunque uni sunt iucunda, alteri sunt iniucunda et periculosa ac mortifera. 57. exemplo esse potest cicuta, quae coturnices pin-

---

P 16 o) *μύρον*] Aristoteles 9 40 hist. animal. de apibus: *δυσχεραίνουσι δὲ καὶ τῶν μύρων (ταῖς ὀσμαῖς) διὸ καὶ τοὺς χρωμένους αὐτοῖς τύπτουσιν.* de suibus Lucretius 6 793

Denique amaracinum fugitat sus et timet omne
unguentum, nam setigeris subus acre venenum
quod nos interdum tanquam recreare videtur.

p) *τοὺς μὲν ἀνθρώπους τοὺς*] *τοὺς* posterius nolui omittere, licet in V et S desideraretur. accentu autem caret, reiicitque illum in praecedens vocabulum, quia pro *τινὰς* ponitur. [Nos delevimus.]

q) *σφῆκας δὲ καὶ μελίσσας*] idem Aristoteles 8 27 *πάντα τὰ ἔντομα ἀποθνήσκει ἐλαιούμενα, τάχιστα δ' ἄν τις τὴν κεφαλὴν ἀλείψας ἐν τῷ ἡλίῳ θῇ.* quae ita vertit Plinius 11 19 *oleo non apes tantum sed omnia insecta exanimantur, praecipue si capite uncto in sole ponantur.*

r) *σύες ἥδιον βορβόρῳ*] idem Lucretius 6 976

— — Nobis caenum teterrima cum sit
spurcities, eadem subus haec res munda videtur,
insatiabiliter toti ut volvantur ibidem.

s) *κώνειον πιαίνει τοὺς ὄρτυγας*] Lucretius 5 897

Quippe videre licet pinguescere saepe cicuta
barbigeras pecudes, homini quae est acre venenum.

idem 4 644

Praeterea nobis veratrum est acre venenum,
at capris adipes et coturnicibus auget.

Laërtius 9 80 *καὶ τὸ κώνειον ὄρτυγι μὲν τρόφιμον, ἀνθρώπῳ δὲ θανά-*

μος[t]) τὰς ὗς, αἳ δὴ χαίρουσι καὶ σαλαμάνδρας[u]) ἐσθίουσαι, ὥσπερ-
οῦν ἔλαφος[x]) τὰ ἰοβόλα ζῷα καὶ αἱ χελιδόνες κανθαρίδας. οἵ τε
μύρμηκες καὶ οἱ σκνῖπες ἀνθρώποις μὲν ἀηδίας καὶ στρόφους
ἐμποιοῦσι καταπινόμενοι, ἡ δὲ ἄρκτος[y]) ἣν ἀρρωστίᾳ τινὶ πε-
ριπέσῃ, τούτους καταλιχνωμένη ῥώννυται. ἔχιδνα[z]) δὲ θιγόντος 58
αὐτῆς μόνου φηγοῦ κλάδους, καροῦται, καθάπερ καὶ νυκτερὶς
πλατάνου φύλλου. φεύγει δὲ κριὸν μὲν ἐλέφας, λέων δὲ ἀλεκ-
τρυόνα,[a]) καὶ θραγμὸν κυάμων ἐρεικομένων τὰ θαλάττια κήτη
καὶ τίγρις ψόφον τυμπάνου. καὶ ἄλλα δὲ πλείω τούτων ἔνεστι
λέγειν· ἀλλ' ἵνα μὴ μᾶλλον τοῦ δέοντος ἐνδιατρίβειν δοκῶμεν P 17
εἰ τὰ αὐτὰ τοῖς μέν ἐστιν ἀηδῆ, τοῖς δὲ ἡδέα, τὸ δὲ ἡδὺ καὶ
ἀηδὲς ἐν φαντασίᾳ κεῖται, διάφοροι γίνονται τοῖς ζῴοις ἀπὸ
τῶν ὑποκειμένων φαντασίαι. εἰ δὲ τὰ αὐτὰ πράγματα ἀνόμοια 59

guefacit, sicut hyoscyamus apros, qui salamandras etiam libenter edunt, quemadmodum et cervi venenata animalia et hirundines cantharidas. quin etiam formicae et scnipes hominibus quidem dolores et tormina afferunt, si devorentur, at vero ursus si quo morbo laborare coeperit, his avidissime vescens corroboratur. 58. vipera, si vel unicus fagi eam attigerit ramus, vertigine opprimitur: quemadmodum et vespertilio, si platani tactus fuerit folio. fugit praeterea arietem elephas, gallum gallinaceum leo, et fragorem fabarum fresarum marina cete, tigris tympani sonum. quibus alia id genus addi possunt: sed ne diutius quam par est, in his immorari videamur, si eadem aliis iucunda sint, aliis iniucunda, iucundum autem et iniucundum in phantasia versatur, diversae fiunt animalibus a subiectis phantasiae. 59. quodsi eaedem res diversae apparent ob animalium varietatem, quale quidem nobis

---

σιμον, ad quem locum vide quae notavit Aegidius Menagius. adi etiam, si volupe est, Samuelem Bochartum Hierozoici t. 2 p. 97 seq.

t) ὁ ὑοσκύαμος τὰς ὗς] hominibus insaniam et torporem affert faba porcina, de quo multa Bodaeus a Stapel ad Theophrastum de plantis p. 1080. inde ὑοσκυαμᾷν Pherecrates Suida teste dixit pro furere ac delirare. neque tamen et ab apris impune sumitur, licet hi comesis cancris facile iterum sibi medeantur. vide Aelianum lib. 1 variae hist. cap. 7.

u) σαλαμάνδρας ἐσθίουσαι] idem Aelianus lib. 9 historiae animal. cap. 28 auctor est aprum si salamandram comederit, nihil inde mali sentire, at mortiferam esse suis illius si quis eis vescatur carnes, quod postremum licet Plinio etiam traditum 11. 53 falsitatis arguit Io. Paulus Wurfbainius in descriptione salamandrae p. 93 seq.

x) ἔλαφος] V ἔλαφοι. sed nolui hoc praeferre, quia numerus singularis eleganter inter pluralia interponitur, ut mox semel iterumque Sextus hoc loco facit. porro serpentes a cervis capi et vorari notum scriptorum plurimorum testimonio, vide Plinium Harduini t. 2 p. 190.

y) ἡ δὲ ἄρκτος] Aelian. 6 3 de animalibus. Plutarchus p. 974 de solertia animalium.

z) ἔχιδνα δὲ etc.] plura eiusmodi repugnantiae naturalis sive antipathiae exempla collegere idem Aelianus lib. 1 hist. animalium cap. 35, 36, 37. Anatolius et Democritus in fragmentis quae cum notis eruditis D. Io. Rendtorfii dedi libro 4 Bibliothecae Graecae cap. 29. his ex recentioribus addes si lubet Marcellum Donatum in Historia Medica mirabili 6 3.

a) λέων δὲ ἀλεκτρυόνα] S. Ambrosius 6 4 Hexaëm. *Leo gallum, et maxime album veretur.* id a pluribus licet traditum scriptoribus in dubium vocat Ioachimus Camerarius Centur. 2 emblemate 9. quicquid autem fuerit, satis multa tamen certa et testatissima antipathiae naturalis exempla exstare, omnes Sexto libenter concedent.

δαιμόνων ἀκούειν δοκοῦσιν, ἡμεῖς δὲ οὔ. ὁμοίως δὲ ἀπὸ
στύρακος ἢ λιβανωτοῦ ἤ τινος τοιούτου καὶ ἄλλων
ἀντιλαμβάνεσθαι πολλάκις λέγουσιν, ἡμῶν μὴ αἰσθανομέ
καὶ τὸ αὐτὸ ὕδωρ [s]) φλεγμαίνουσι μὲν τόποις ἐπιχυθὲν
εἶναι δοκεῖ, ἡμῖν δὲ χλιαρόν· καὶ τὸ αὐτὸ ἱμάτιον τοῖς μὲν
P 28 σφαγμα ἔχουσι [t]) φαίνεται κιρρόν, ἐμοὶ δὲ οὔ. καὶ τὸ αὐτὸ
102 ἐμοὶ μὲν φαίνεται γλυκύ, τοῖς δὲ ἰκτερικοῖς πικρόν [u]). εἰ δὲ
λέγει ὅτι χυμῶν τινων παραπλοκὴ ἀνοικείους φαντασίας ἐκ
ὑποκειμένων ποιεῖ τοῖς παρὰ φύσιν ἔχουσι, λεκτέον ὅτι ἐπεὶ
οἱ ὑγιαίνοντες [x]) χυμοὺς ἔχουσιν ἀνακεκραμένους, δύνανται
τὰ ἐκτὸς ὑποκείμενα τοιαῦτα ὄντα φύσει, ὁποῖα φαίνεται
παρὰ φύσιν ἔχειν λεγομένοις, ἑτεροῖα φαίνεσθαι ποιεῖν
103 ὑγιαίνουσι. τὸ γὰρ ἐκείνοις μὲν τοῖς χυμοῖς μεταβλητικὴν
ὑποκειμένων διδόναι δύναμιν, τούτοις δὲ μή, πλασματικόν
ἐπεὶ καὶ ὥσπερ οἱ ὑγιαίνοντες κατὰ φύσιν μὲν τὴν τῶν ὑγιαι-
νόντων ἔχουσιν, παρὰ φύσιν δὲ τὴν τῶν νοσούντων, οὕτως
οἱ νοσοῦντες παρὰ φύσιν μὲν ἔχουσι τὴν τῶν ὑγιαινόντων,
φύσιν δὲ τὴν τῶν νοσούντων. ὥστε κἀκείνοις πρός τι κατὰ
104 σιν ἔχουσι πιστευτέον. παρὰ δὲ τὸ ὑπνοῦν ἢ ἐγρηγορέναι [y])
φοροι γίνονται φαντασίαι· ἐπεὶ ὡς καθ' ὕπνους φανταζόμε
οὐ φανταζόμεθα ἐγρηγορότες· οὐδὲ ὡς φανταζόμεθα ἐγρηγ

nos autem minime. idem se et odorem saepe percipere dicunt qui
race aut thure aut aliquo huiusmodi emittatur aliaque complures,
nihil tale sensu usurpemus. praeterea eadem aqua inflammatis
infusa fervida videtur esse, at nobis tepida: et eadem vestis iis qui
fusione cruenta oculorum laborant, videtur esse sanguinea, at mihi
et idem mel mihi dulce, at ictericis amarum. 102. quod si quis di
morum quorundam admistionem in iis qui praeter naturam se habent,
cere non consentaneas phantasias a subiectis, respondendum est
etiam qui sani sunt, humores habent permistos, hi possunt
terna subiecta, quae talia sunt natura qualia apparent praeter natu
habentibus, diversa apparent sanis. 103. nam illis quidem hu
tribuere facultatem mutandi subiecta, his autem non, nugatorium est
sicut sani quidem secundum naturam sanorum se habent, praeter na
autem aegrotantium: sic qui aegrotant, praeter naturam quidem se ha
sanorum, secundum naturam autem aegrotantium. quare etiam illis
adhibenda est in eo, ad quod se habent secundum naturam. 104. ex
autem aut vigilia diversae fiunt phantasiae, quia quae visa in somn
cipimus, non eadem vigilantes: nec rursum quae vigilantes, eadem in

---

Suidam Θεοφορία, ἐνθουσιασμός. vetus epigramma: ἐψύχθη
πνεῦμ' ὑπὸ θεοφορίης. inter Menandri comoedias ἡ Θεοφορουμένη,
inter Alexidis comici ἡ Θεοφόρητος, quo nomine Cassandra venit
atque aliis.

s) τὸ αὐτὸ ὕδωρ] eadem repetit infra iam dicto loco.

P 28 t) τοῖς ὑπόσφαγμα ἔχουσι] supra sect. 44. mox pro κορρὸν quod
peri in editis, scripsi κιρρόν, quod sensus postulat.

u) τοῖς ἰκτερικοῖς πικρόν] idem repetit infra lib. 2 cap. 6 et lib.
contra Logicos. vide et Suidam in ἰκτεριᾶν. Tertullianus de anima
17 qui redundantia fellis auruginant, his amara sunt omnia.

x) ἐπεὶ καὶ οἱ ὑγιαίνοντες] eodem argumento iterum utitur lib.
versus Logicos.

y) παρὰ δὲ τὸ ὑπνοῦν καὶ ἐγρηγορέναι] conferendus Cicero Lucullo
4 Academicar. quaest. capite 16 et 17.

Εἰ λόγον ἔχει τὰ λεγόμενα ἄλογα ζῷα.

Ἐκ περιουσίας δὲ καὶ συγκρίνομεν τὰ ἄλογα καλούμενα ζῷα 62
τοῖς ἀνθρώποις κατὰ φαντασίαν· καὶ γὰρ καταπαίζειν τῶν Δογματικῶν τετυφωμένων καὶ περιαυτολογούντων οὐκ ἀποδοκιμάζομεν
μετὰ τοὺς πρακτικοὺς τῶν λόγων [f]). οἱ μὲν οὖν ἡμέτεροι τὸ P 18
πλῆθος τῶν ἀλόγων ζώων [g]) ἁπλῶς εἰώθασι συγκρίνειν τῷ ἀνθρώπῳ. ἐπεὶ δὲ εὑρεσιλογοῦντες οἱ Δογματικοὶ ἄνισον εἶναί φασι 63
τὴν σύγκρισιν, ἡμεῖς ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐπὶ πλέον παίζοντες ἐπὶ ἑνὸς ζῴου στήσομεν τὸν λόγον, οἷον ἐπὶ κυνός, εἰ δοκεῖ, τοῦ εὐτελεστάτου δοκοῦντος εἶναι [h])· εὑρήσομεν γὰρ καὶ οὕτω

An ratione utantur irrationalia quae vocantur animalia.

62. Ex abundanti autem superioribus addemus irrationabilium quae vocantur animalium comparationem cum hominibus, in iis quidem certe quae ad phantasiam spectant: postquam enim protulimus serias et validas rationes, Dogmaticis inflatis et immodice sua iactantibus paullisper illudere non recusamus. nostri igitur irrationabilium animalium multitudinem simpliciter solent cum homine conferre. 63. sed quoniam argutantes Dogmatici comparationem aequalem esse negant: nos ut ampliorem etiam quam satis sit illudendi illis materiam habeamus, non ultra unum animal progrediemur, canem, si libet, quo nullum vilius esse videtur animal. nam etiam ita com-

---

f) *τοὺς πρακτικοὺς τῶν λόγων*] ita appellat rationes et argumenta a rerum momentis petita ac seria, Dogmaticis et praecipue Stoicis opposita, quorum fastum totis suis operibus calcandum sceptico fastu Sextus sibi sucepit. infra lib. 3 cap. 2 *πραγματικῶς ἀντιλέγειν*, rerum et argumentorum pondere contradicere. lib. 1 sect. 7 contra Math. *πραγματικῶς λεγόμενα.* et in calce libri adversus Astrologos: *τοσαῦτα μὲν οὖν ἔστι καὶ τὰ πραγματικῶς δυνάμενα λέγεσθαι πρὸς τοὺς Χαλδαίους.* con- P. 18
tra Musicos sect. 38 *πραγματικωτέρας μᾶλλον ἔχεται ζητήσεως.* et sect. ult. *τοσαῦτα πραγματικῶς καὶ πρὸς τὰς τῆς Μουσικῆς εἰπόντες ἀρχάς.* similiter Plutarchus p. 960 de solertia animalium: *ἐδόκει γάρ τι πραγματικῶς οἷον ἀντηχεῖν ἐκ τῆς στοᾶς.*

g) *τὸ πλῆθος τῶν ἀλόγων ζώων*] uberrimus dicendi campus de rationis vestigiis apud brutas animantes obviis, quem integris scriptis veteres quidam decucurrerunt. praeter Plutarchum in Gryllo, itemque libro quo disquirit animaliane terrestria an aquatilia sagaciora sint, multa in hanc sententiam disputat Porphyrius tertio de abstinendo a nece animalium. e recentioribus notus Hieronymus Rorarius, exlegatus Pontificius, cuius exstant libri duo quibus conatur probare quod animalia bruta ratione utantur melius homine: nec non Marinus Curellus de la Chambre libro Gallice edito et Io. Antonius Capella, medicus Neapolitanus, in opusculo ut vocat paradoxico, quod ratio participetur a brutis. quibus addenda quae de sollertia et sagacitate multarum animantium congessit praeclarus Vossius libro tertio de origine Idololatriae, et Mich. Montanus in Apologia Raymundi Sebondi lib. 2 Conatuum cap. 12. quamquam vero Philastrius haeresi 99 Stoicos iungit poëtis, Gnosticis et Manichaeis, qui *pecudes et serpentes et aves rationabiles arbitrentur esse ut homines*, tamen adversus Stoicos potissimum hoc loco Sextus disputare se diserte profitetur, et Cleanthem negasse bruta ratione esse praedita testatur Plutarchus de solertia animalium p. 967. Chrysippum noster infra, *μάλιστα πολεμεῖν τοῖς ἀλόγοις ζώοις.* Cleanthem invitum tamen formicarum contemplatione in aliam perductum sententiam notat Aelianus hist. animal. 6 50.

h) *ἐπὶ κυνὸς — τοῦ εὐτελεστάτου δοκοῦντος εἶναι*] etsi canum vilitas in proverbium abierit sacris etiam scriptoribus tritum, de quo praeter Bochartum videndus Thomas Gatakerus cap. 38 Adversar. et Io.

μὴ λειπόμενα ἡμῶν τὰ ζῷα περὶ ὧν ὁ λόγος, ὡς πρὸς τὴν πίστιν
64 τῶν φαινομένων. ὅτι τοίνυν αἰσθήσει διαφέρει τοῦτο τὸ ζῷον ἡμῶν, οἱ Δογματικοὶ συνομολογοῦσι· καὶ γὰρ τῇ ὀσφρήσει μᾶλλον ἡμῶν ἀντιλαμβάνεται τὰ μὴ ὁρώμενα αὐτῷ θηρία[i] διὰ ταύτης ἀνιχνεύων, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς θᾶττον ἡμῶν ταῦτα
65 ὁρῶν, καὶ τῇ ἀκοῇ αἰσθανόμενος ὀξέως. οὐκοῦν ἐπὶ τὸν λόγον ἔλθωμεν· τούτου δὲ ὁ μέν ἐστιν ἐνδιάθετος, ὁ δὲ προφορικός[k]. ἴδωμεν οὖν πρότερον περὶ τοῦ ἐνδιαθέτου· οὗτος τοίνυν κατὰ τοὺς μάλιστα ἡμῖν ἀντιδοξοῦντας νῦν Δογματικοὺς τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς ἐν τούτοις ἔοικε σαλεύειν[l], τῇ αἱρέσει τῶν οἰκείων καὶ φυγῇ τῶν ἀλλοτρίων, τῇ γνώσει τῶν εἰς τοῦτο συντεινουσῶν τεχνῶν, τῇ ἀντιλήψει τῶν κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀρετῶν
66 τῶν περὶ τὰ πάθη. ὁ τοίνυν κύων, ἐφ' οὗ τὸν λόγον ἔδοξε στῆσαι παραδείγματος ἕνεκα, αἵρεσιν ποιεῖται τῶν οἰκείων καὶ φυγὴν τῶν βλαβερῶν, τὰ μὲν τρόφιμα διώκων, μάστιγος δὲ ἀναταθείσης ὑποχωρῶν· ἀλλὰ καὶ τέχνην ἔχει ποριστικὴν τῶν
67 οἰκείων, τὴν θηρευτικήν. ἔστι δὲ οὐδ' ἀρετῆς ἐκτός· τῆς γε

periemus nihilo inferiora esse nobis ea de quibus nunc loquimur animalia, ad fidem de apparentibus obtinendam. 64. sensu ergo nobis antecellere hoc animal, ore uno fatentur omnes Dogmatici; nam odoratu magis quam nos percipit, per hunc feras quas non videt, indagans, et oculis eas celerius cernens quam ipsi possimus, sed et acuto aurium sensu praeditus est. 65. itaque ad sermonem veniamus, qui vel intrinsecus situs in animo est, vel enuntiativus. videamus igitur prius de interno: hic certe secundum eos qui maxime nobis adversantur nunc, dogmaticos Stoicos, in his videtur versari, videlicet in eligendis iis quae ad naturam sunt accommodata, et in alienis fugiendis, item in cognoscendis quae ad hoc conferunt artibus, et in assequendis naturae suae congruentibus virtutibus, quae ad affectus pertinent. 66. canis ergo (quod unum ex brutis in exemplum afferre libuit) eligit quae sibi sunt commoda et fugit quae noxia; quaecunque esculenta sibi esse cognoscit quaerens et persequens, intentato autem flagello recedens: sed et artem habet sibi commodorum comparatricem, nimirum venatoriam. 67. nec

---

Henricus Meibomius epistola ad Io. Marquardum de Cynophoria sive ignominiosa canis portatione olim apud gentes quasdam usitata: tamen mira sunt, quae de huius animalis sagacitate praeter Sextum hoc loco annotarunt Aristoteles, Plinius, Plutarchus, Aelianus; e recentioribus Conradus Gesnerus atque Ulysses Aldrovandus, tum Iustus Lipsius Centur. 1 ad Belgas epistola 44, Philippus Camerarius Centur. 1 horar. subsiciv. capite 24. et Christianus Franciscus Paullini in Cynographia.

i) τὰ μὴ ὁρώμενα αὐτῷ θηρία] sollertiam canum in investigandis et assequendis feris celebrant Xenophon et Arrianus libris de venatione atque in Cynegeticis, poëtae Gratius atque Oppianus.

k) λόγος ὁ μὲν ἐνδιάθετος, ὁ δὲ προφορικός] distinctio vulgatissima in scriptis philosophorum, nec minus apud theologos Christianos, vide Io. Damascenum de fide orthodoxa lib. 2 cap. 21. eam Stoicis tribuit etiam Porphyrius tertio de nece ab animantibus, ubi perinde ut Sextus in eo est ut quam prope ad hominum naturam accedant brutae animantes, demonstret: διττοῦ δὴ λόγου κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς ὄντος, τοῦ μὲν ἐνδιαθέτου, τοῦ δὲ προφορικοῦ· καὶ πάλιν τοῦ μὲν κατορθουμένου, τοῦ δὲ ἡμαρτημένου etc.

l) ἐν τούτοις ἔοικε σαλεύειν] in tribus maxime rationem sese exserere docebant Stoici, in *electione* boni quae sensum ac cognitionem supponit, in *arte* bonum cognitum sibi comparandi et in *virtute* moderandi impetus bono obtinendo contrarios et naturales facultates suas intelligendi et ad bonum illis utendi.

τοι δικαιοσύνης οὔσης τοῦ κατ' ἀξίαν ἀποδοτικῆς ἑκάστῳ, ὁ P 19
κύων τοὺς μὲν οἰκείους τε*) καὶ εὖ ποιοῦντας σαίνων καὶ φρουρῶν,
τοὺς δὲ ἀνοικείους καὶ ἀδικοῦντας ἀμυνόμενος οὐκ ἔξω ἂν εἴη
τῆς δικαιοσύνης[m]). εἰ δὲ ταύτην ἔχει, τῶν ἀρετῶν ἀντακολου- 68
θουσῶν[n]), καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἔχει, ἃς οὔ φασιν ἔχειν τοὺς
πολλοὺς ἀνθρώπους οἱ σοφοί. καὶ ἄλκιμον δὲ αὐτὸν ὄντα ὁρῶ-
μεν ἐν ταῖς ἀμύναις καὶ συνετόν, ὡς καὶ Ὅμηρος[o]) ἐμαρτύρη-

vero virtutis est expers. nam quum iustitia sit ea quae unicuique id quo dignus est, tribuit, canis familiaribus quidem et iis qui de ipso bene merentur, velut assentans eosque custodiens, hostes autem et qui ei iniuriam inferunt, ulciscens, iustitiae expers non fuerit. 68. quodsi hanc habet, quum virtus una ab aliis separari non possit, etiam caeteras habet virtutes, quas ipsi sapientes in multis inesse hominibus negant. quin etiam et

[*) legebatur οἰκείους γε]

m) οὐκ ἔξω ἂν εἴη τῆς δικαιοσύνης] confer si placet quae de hisce canum P 19
virtutibus praeter supra a me laudatos Samuel Bochartus lib. 2 Hierozoici cap. 56 et observa Sextum hoc loco velle evincere quod iustitia, fortitudine prudentia cum polleant canes, nulla illis desit ex virtutibus quatuor cardinalibus. nam de temperantia tacuit consulto, quoniam est solertis sophistae, locos incredibiles maxime sicco pede transilire.

n) τῶν ἀρετῶν ἀντακολουθουσῶν] alludit Sextus ad verba Chrysippi libro 1 de virtutibus apud Laërtium 7, 125 quibus docuit virtutes mutuo sese insequi easque connexas invicem ita ut qui unam habeat, omnes habeat: ἀρετὰς ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις, καὶ τὸν μίαν ἔχοντα πάσας ἔχειν. multa veterum in eandem sententiam testimonia congessere viri doctissimi Woweranus capite Polymathiae 23 et Iustus Lipsius 3 manuductionis ad Stoicam Philosophiam diss. 4, Dominicus Baudius ad Plinii Secundi Panegyricum cap. 59.

o) ὡς καὶ Ὅμηρος] Odyss. ρ' versu 300

ἔνθα κύων κεῖτ' Ἄργος, ἐνίπλειος κυνοραιστέων.
δὴ τότε γ', ὡς ἐνόησεν Ὀδυσσέα ἐγγὺς ἐόντα,
οὐρῇ μέν ῥ' ὅ γ' ἔσηνε καὶ οὔατα κάββαλεν ἄμφω.

Argus canis nomen, mos enim antiquissimus nomina propria imponere canibus felibus equis ovibus hircis piscibus. canum nomina apud Plutarchum *Capparus* p. 969 de sollertia animal. et *Hyrcanus*, (cuius Plinius etiam 8 40 e Duride meminit) et Ἀστός, canis Pyrrhi cuiusdam, ubi male αὐτὸς excusum p. 970. memorat et Aelianus 11 13 hist. animal. *Podargum Samium Lampadem Alcimum et Theontem.* praetereo alia nomina canum infinita, quae apud Coelium Rhodiginum et in Io. Ravisii Textoris collectaneis evolvere possunt studiosi. felis *Mechlempe* occurrit apud Tzetzam Chiliad. 5 vers. 524. equorum nomina citat Homerus Iliad. Θ 185 Ξάνθε τε καὶ σὺ Πόδαργε καὶ Αἴθων Λάμπε τε δῖε. sed longe plura obvia in veteri inscriptione apud Gruterum p. 342, et in eruditorum virorum observationibus, Nicolai Erythraei indice ad Virgilium, ubi de Rhoebo, Ezech. Spanhemio ad Callimachum p. 434, Salmasio p. 895 ad Solinum et ad ius Atticum p. 247, Raph. Fabretti ad tabulam Iliacam p. 338 et 340, Laur. Begero thesaur. Brandenburg. II p. 287, Frid. Lindenbrogio ad Ammianum p. 50 edit. Paris. et Iac. Gronovio ad Lucian. Nigrin. 29. caprae nomen *Cissaetha* et hirci Κνάκων apud Theocritum, et ad morem hunc nomina etiam ovibus imponendi respicit quod Christus ait a bono pastore illas vocari κατ' ὄνομα Ioann. 10 3, ut Daphnis pastor apud Longum libr. 4 26 et 38 τὰς αἶγας προσεῖπε καὶ τοὺς τράγους ἐκάλεσεν ὀνομαστί. adde Suidam in αἰγῶν ὀνόματα. denique de piscibus Baianis Martialis 4 30

Quid quod nomen habent, et ad magistri
vocem quisque sui venit citatus.

Plutarchus de solertia animalium p. 976 πολλαχοῦ δ' ἰχθῦς ὑπακούοντες αὐτῶν ὀνομάτων, ὥσπερ τὴν Κράσσου μύραιναν ἱστοροῦσιν, ἧς ἀποθανούσης ἔκλαυσεν ὁ Κράσσος.

σεν ποιήσας τὸν Ὀδυσσέα πᾶσι μὲν τοῖς οἰκείοις ἀνθρώποις
ἀγνῶτα ὄντα, ὑπὸ μόνου δὲ τοῦ Ἄργου ἐπιγνωσθέντα, μήτε
ὑπὸ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς κατὰ τὸ σῶμα τἀνδρὸς ἀπατηθέντος
τοῦ κυνὸς μήτε ἐκστάντος τῆς καταληπτικῆς φαντασίας, ἣν
69 μᾶλλον τῶν ἀνθρώπων ἔχων ἐφάνη. κατὰ δὲ τὸν Χρύσιππον
τὸν μάλιστα πολεμοῦντα τοῖς ἀλόγοις ζῴοις καὶ τῆς ἀοιδίμου
διαλεκτικῆς [p]) μετέχει· φησὶ γοῦν αὐτὸν ὁ προειρημένος ἀνὴρ
ἐπιβάλλειν τῷ πέμπτῳ διὰ πλειόνων ἀναποδείκτων [q]), ὅταν ἐπὶ
τρίοδον ἐλθεῖν, καὶ τὰς δύο ὁδοὺς ἰχνεύσας δι' ὧν οὐ διῆλθε
τὸ θηρίον τὴν τρίτην μηδ' ἰχνεύσας εὐθέως ὁρμήσει δι' αὐτῆς.
δυνάμει γὰρ τοῦτο αὐτὸν λογίζεσθαί φησιν ὁ ἀρχαῖος, ἤτοι
τῇδε ἢ τῇδε ἢ τῇδε διῆλθε τὸ θηρίον· οὔτε δὲ τῇδε ἢ τῇδε,
70 τῇ δὲ ἄρα. ἀλλὰ καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν [r]) ἀντιληπτικός τέ ἐστι
P 20 καὶ [s]) παραμυθητικός· σκόλοπος γὰρ αὐτῷ καταπαγέντος ἐπὶ
τὴν ἄρσιν τούτου ὁρμᾷ τῇ τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν γῆν παρατρίψει
καὶ διὰ τῶν ὀδόντων. ἕλκος τε εἰ ἔχει που, (ἐπεὶ τὰ μὲν ῥυ-
παρὰ ἕλκη δυσαλθῆ ἐστι, τὰ δὲ καθαρὰ ῥᾳδίως θεραπεύεται)
71 πρᾴως ἀποψᾷ τὸν γινόμενον ἰχῶρα. ἀλλὰ καὶ τὸ Ἱπποκράτειον [t])

magnanimum ipsum esse videmus in propulsandis iniuriis. videmus et prudentem, ut etiam testatus est Homerus, qui Vlyssem omnibus domesticis ignotum induxit, a solo autem Argo agnitum, quum nec immutatione corporis ipsius hominis deceptus esset canis nec a comprehensiva phantasia descivisset, qua magis quam homines pollere ipsum apparuit. 69. secundum autem Chrysippum (qui maxime irrationales animantes oppugnat) etiam illius tam celebratae dialecticae particeps est. ait enim hic vir quinto genere ex argumentis quae indemonstrabilia illi appellant, canem uti quum ad trivium venerit; nam ex tribus viis quum iam duas indagaverit, per quas non transierit fera, tertiam ne indagans quidem, statim per eam magno impetu fertur. perinde enim hoc valere ait vetus ille philosophus, ac si ratiocinaretur hoc modo, aut hac aut istac aut illac transiit fera, neque autem hac, neque istac: ergo illac. 70. sed et morbi sui, quales sint, percipit, et leniendo dolori curam adhibet. si enim illi festuca infixa haereat, ad hanc extrahendam properat, pedem terrae adfricans et dentium usus ministerio. quodsi illi forte sit alicubi ulcus (quoniam sordida ulcera magna cum difficultate curantur, munda autem facile), leniter tabum inde fluentem

---

p) *διαλεκτικῆς μετέχει*] idem Plutarchus eodem libro p. 969 *οἱ δὲ διαλεκτικοί φασιν τὸν κύνα τῷ διὰ πλειόνων διεζευγμένῳ χρώμενον ἐν ταῖς πολυσχιδέσιν ἀτραποῖς συλλογίζεσθαι πρὸς ἑαυτόν, ἤτοι τήνδε τὸ θηρίον ὥρμηκεν η τήνδε ἢ τήνδε· ἀλλὰ μὴν οὔτε τήνδε οὔτε τήνδε· τὴν δὲ λοιπόν.*

q) *τῷ πέμπτῳ διὰ πλειόνων ἀναποδείκτων*] ita scripsi ex V et S pro eo quod erat in editis *διὰ τρίτῳ*. habebant Stoici quinque genera argumentorum quae *ἀναπόδεικτα* appellabant, hoc est indemonstrabilia, quae cum valerent ad demonstrandum, ipsa non indigerent alia demonstratione. ex his quintum erat: *aut dies est, aut nox est: nox autem non est, dies est igitur.* hoc quinto genere argumenti canem in bivio vel trivio constitutum uti aiebat Chrysippus. universa quinque genera *ἀναποδείκτων* argumentorum exposita videre licet infra lib. 2 capite 13.

r) *ἀλλὰ καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ἀντιληπτικός*] Plutarchus in Gryllo p. 991 et de sollertia animalium p. 974.

s) *καὶ παραμυθητικός*] *παραμυθεῖσθαι* et *παρηγορεῖν* sive (ut recentiores medici) *παρηγορίζειν* est morbum lenire ac mitigare. vide Salmasium ad Tertull. de pallio p. 219.

P 20 t) *τὸ Ἱπποκράτειον*] ad idem Hippocratis praeceptum respicit Alexan-

φυλάσσει μάλα καλῶς. ἐπεὶ γὰρ ποδὸς ἄκος ἀκινησία, εἴ ποτε
τραῦμα ἐν ποδὶ σχοίη, μετεωρίζει τοῦτον καὶ ὡς οἷόν τε ἄσκυλ-
τον τηρεῖ. ὀχλούμενός τε ὑπὸ χυμῶν ἀνοικείων πόαν u) ἐσθίει,
μεθ' ἧς ἀποβλύζων τὸ ἀνοίκειον ὑγιάζεται. εἰ τοίνυν ἐφάνη τὸ 72
ζῶον, ἐφ' οὗ τὸν λόγον ἐστήσαμεν παραδείγματος ἕνεκα, καὶ
αἱρούμενον τὰ οἰκεῖα καὶ τὰ ὀχληρὰ φεῦγον, τέχνην τε ἔχον
ποριστικὴν τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ἀντιληπτικὸν
καὶ παραμυθητικόν, καὶ οὐκ ἔξω ἀρετῆς, ἐν οἷς κεῖται ἡ τε-
λειότης τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου· τέλειος ἂν εἴη κατὰ τοῦτο ὁ
κύων. ὅθεν μοι δοκοῦσίν τινες τῶν κατὰ φιλοσοφίαν x) ἑαυτοὺς
σεμνύναι τῇ τοῦ ζῴου τούτου προσηγορίᾳ. περὶ δὲ τοῦ προφο- 73
ρικοῦ λόγου τέως μὲν οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον ζητεῖν· τοῦτον γὰρ
καὶ τῶν δογματικῶν ἔνιοι παρῃτήσαντο y) ὡς ἀντιπράττοντα τῇ
τῆς ἀρετῆς ἀναλήψει· διὸ καὶ περὶ τὸν τῆς μαθήσεως χρόνον
ἤσκησαν σιωπήν· καὶ ἄλλως εἰ καθ' ὑπόθεσιν εἴη ἄνθρωπος
ἐνεός, οὐδεὶς φήσει αὐτὸν εἶναι ἄλογον. ἵνα δὲ καὶ ταῦτα πα- 74
ραλίπωμεν, μάλιστα μὲν ὁρῶμεν τὰ ζῷα περὶ ὧν ὁ λόγος καὶ
ἀνθρωπίνας προφερόμενα φωνάς z), ὡς κίττας καὶ ἄλλα τινά.

abstergit. 71. sed et Hippocratis praeceptum pulcherrime observat: quoniam enim pedis medicina est eius quies, is si quod forte vulnus in pede habuerit, hunc sursum attollit et quantum potest, dat operam ne agitetur. quum vero facessunt illi negotium humores incommodi, gramine vescitur, cuius ope quicquid est incommodum illi, egerens valetudinem recuperat. 72. si igitur ostensum est, canem (quod unum animal sermoni nostro exemplum suppeditavit) et quae sibi commoda sunt, appetere, et quae negotium exhibent, fugere, et arte sibi commodorum comparatrice praeditum esse: talem etiam esse qui passiones suas percipere et remedia quibus eas mitiget, adhibere possit, nec vero virtutis expertem esse, in quibus partibus sermonis interni consistit perfectio, perfectus, quantum ad hunc spectat, canis iure dicatur. unde mihi factum videtur ut nonnulli philosophi se huius animalis cognomine commendaverint. 73. de sermone autem enuntiativo in praesentia quidem disputare non est necesse: hunc enim etiam nonnulli Dogmatici respuerunt ut virtutis adeptioni adversantem. ideo et toto tempore quo instituendos se tradebant, silere solebant. praeterea fingamus hominem aliquem esse mutum: non eum propterea quisquam irrationalem dicet. 74. verum ut haec quoque omittamus, primum videmus animalia de quibus loquimur, humanas proferre voces, ut picas et aliqua

der lib. 1 problem. 144 *ἐμάθομεν δὲ μέγιστον ἴαμα παντὸς πάσχοντος μέρους τὴν ἀκινησίαν ὑπάρχειν.* Cassius iatrosophista problemate 14 *χρεία ἐρημίας τῷ κάμνοντι.*

u) *πόαν ἐσθίει*] Aelianus 5 46, 8 9 Hist. animalium ex Aristotele 8 5, Plutarchus p. 974, Anatolius fragmento quod edidi 4 29 Bibliothecae Graecae: *κύνες νοσοῦντες χλωρὰν ἄγρωστιν ἐσθίουσι καὶ ἐμοῦσι χολήν.*

x) *τινὲς τῶν κατὰ φιλοσοφίαν*] notum est Antisthenem et Diogenem passim non modo Cynicos vocari, sed etiam *κύνας* sive canes.

y) *τῶν δογματικῶν ἔνιοι παρῃτήσαντο*] tangit Pythagoricos, quorum silentium *πενταετές* nemo ignorat. *παρῃτήσαντο* scripsi ex V et S pro *παρῄτησαν* quod habent editi.

z) *ἀνθρωπίνας προφερόμενα φωνάς*] praeter picas hoc facere docentur psittaci sturni corvi turdi perdices. sed de pica mira sunt quae narrat Plutarchus de sollertia animalium p. 973 probaturus et ipse *λόγου προφορικοῦ* esse participes mutas quas vocamus animantes. his adde quae de brutorum sermone Bochartus Hierozoic. parte 1 lib. 2 c. 14.

ἵνα δὲ καὶ τοῦτο ἐάσωμεν, εἰ καὶ μὴ συνίεμεν τὰς φωνὰς τῶν ἀλόγων καλουμένων ζῴων, ὅλως οὐκ ἔστιν ἀπεικὸς διαλέγεσθαι μὲν ταῦτα [a]), ἡμᾶς δὲ μὴ συνιέναι. καὶ γὰρ τῆς τῶν βαρβά-
P 21 ρων φωνῆς [b]) ἀκούοντες οὐ συνίεμεν, ἀλλὰ μονοειδῆ ταύτην
75 εἶναι δοκοῦμεν. καὶ ἀκούομεν δὲ τῶν κυνῶν ἄλλην μὲν φωνὴν προϊεμένων, ὅταν ἀμύνωνταί τινας, ἄλλην δέ, ὅταν ὠρύωνται, καὶ ἄλλην, ὅταν τύπτωνται, καὶ διάφορον ἐπὰν σαίνωσι. καὶ ὅλως εἴ τις εἰς τοῦτο ἀτενίσειεν, εὕροι ἂν πολλὴν παραλλαγὴν

alia. sed ut etiam hoc missum faciamus, etiamsi animalium irrationalium voces non intelligamus, non absurdum fuerit dicere ea inter se disserere, sed nos non intelligere. nam quum barbarorum audimus vocem, minime eam intelligimus, sed uniformem nullaque varietate distinctam esse putamus. 75. quin etiam canes audimus aliam quidem edentes vocem quum aliquos persequuntur, aliam quum ululant, et rursum aliam quum vapulant, sed et aliam quum adblandiuntur, ac, ut semel absolvam, si quis hoc attente consideraverit, magnum comperiet discrimen esse vocis non in hoc

---

Huetius Alnetanarum quaest. p. 227 Balthasar Bonifacius Hist. ludicrae 13 5 seq. et Stephanus Morinus exercitationibus de linguis p. 5 seq. vicissim gentem Aethiopicam Troglodytarum Herodotus 4 c. 183 scribit nulla lingua uti simili iis quas gentes notae loquuntur, sed tantum stridere more vespertilionum *γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασι κατάπερ αἱ νυκτερίδες*. de iisdem e Plinii 5 8 Hist. Solinus: *ignarique sermonis strident potius quam loquuntur.*

a) διαλέγεσθαι μὲν ταῦτα] Porphyrius tertio de abstinendo a nece animantium multus est in hac sententia confirmanda, bruta animantes utique vocibus distinctis sensa sua exprimere, licet illae a nobis haud intelligantur. ac fuisse viros sapientes Melampum Tiresiam et Apollonium Tyanensem, qui intelligentiam illarum habuisse dicantur, de Indorum philosophis Philostratus in Apollonii vita 3 9 *λέγονται δὲ καὶ ζῴων ξυνιέναι φθεγγομένων τε καὶ βουλευομένων, σιτούμενοι δράκοντος οἱ μὲν καρδίαν, οἱ δὲ ἧπαρ.* Oppianus 2 Cynoget. vers. 540

φωνὴ δ' ὡς ἐλέφαντες ἐπ' ἀλλήλοις λαλέουσι
φθογγὴν ἐκ στομάτων μερόπηϊδα τονθορύζοντες.

plura in hanc sententiam de elephantibus Lipsius Centur. 1 Miscell. Epist. 50.

P 21 *b) καὶ γὰρ τῆς τῶν βαρβάρων φωνῆς*] barbari nobis sunt quorum linguam non intelligimus, ut notat etiam Apostolus 1 Cor. 14 11, quo loco Iacobus Duportus putabat, eum respexisse ad Ovidii dictum celebre 5 Trist. elegia 10

barbarus hic ego sum, quid non intelligor illi.

Plinius 7 1 Hist. *tot gentium sermones, tot linguae, tanta loquendi varietas, ut externus alieno paene non sit hominis vice.* adscribam et locum Guil. Templei, qui exstat in limine opusculorum eius postumorum Gallice editorum Ultraiecti 1704 et ad argumentum quod hic tractat Sextus insigniter facit: *quant à la parole, on dit qu'on ne save pas, si les differens sons de voix des animaux n'ont pas des significations differentes, comme les paroles articulées dont nous nous servons, et on doute que nous puissons bien juger de leur diversité, puisque l'on en trouve si peu dans la langue naturelle de quelques nations, sur tout aux environs du cap de bonne Esperance, et aux parties septentrionales de la Moscovie, ou l'on observe que les habitans font negoce de leurs fourures, sans se servir de plus de vingt paroles differentes, même avec ceux qui entendent leur langue. car le grand nombre de paroles ne paroit pas naturel, et il semble qu'il ait été introduit par la varieté des passions, des actions, des possessions, des affaires et des conversations dans les nations les plus polies, et par la suite des tems sous les gouvernemens civils.*

τῆς φωνῆς περὶ τούτου c) καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἐν ταῖς διαφόροις περιστάσεσιν· ὥστε διὰ ταῦτα εἰκότως λέγοιτ' ἂν καὶ τοῦ προφορικοῦ μετέχειν λόγου τὰ καλούμενα ἄλογα ζῶα. εἰ δὲ μήτε 76
ἀκριβείᾳ τῶν αἰσθήσεων λείπεται τῶν ἀνθρώπων ταῦτα μήτε τῷ ἐνδιαθέτῳ λόγῳ, ἐκ περιουσίας δὲ εἰπεῖν, μηδὲ τῷ προφορικῷ, οὐκ ἂν ἀπιστότερα ἡμῶν εἴη κατὰ τὰς φαντασίας. καὶ 77
ἐφ' ἑκάστου δὲ τῶν ἀλόγων ζώων ἴσως ἱστάντας τὸν λόγον ταῦτα ἀποδεικνύειν δυνατόν ἐστιν. οἷον γοῦν τίς οὐκ ἂν εἴποι τοὺς ὄρνιθας ἀγχινοίᾳ τε διαφέρειν καὶ τῷ προφορικῷ κεχρῆσθαι λόγῳ; οὐ μόνον γὰρ τὰ παρόντα d) ἀλλὰ καὶ τὰ ἐσόμενα ἐπίστανται, καὶ ταῦτα τοῖς συνιέναι δυναμένοις προδηλοῦσιν, ἄλλως τε σημαίνοντες καὶ τῇ φωνῇ προαγορεύοντες. τὴν δὲ σύγ- 78
κρισιν ἐποιησάμην, ὡς καὶ ἔμπροσθεν ἐπεσημηνάμην, ἐκ περιόντος, ἱκανῶς ὡς οἶμαι δείξας ἔμπροσθεν e), ὅτι μὴ δυνάμεθα προκρίνειν τὰς ἡμετέρας φαντασίας τῶν παρὰ τοῖς ἀλόγοις ζώοις γινομένων. πλὴν ἀλλ' εἰ μή ἐστιν ἀπιστότερα τὰ ἄλογα ζῶα ἡμῶν πρὸς τὴν κρίσιν τῶν φαντασιῶν, καὶ διάφοροι γίνονται φαντασίαι παρὰ τὴν τῶν ζώων παραλλαγήν, ὁποῖον μὲν ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐμοὶ φαίνεται, δυνήσομαι λέγειν, ὁποῖον δέ ἐστι τῇ φύσει, διὰ τὰ προειρημένα ἐπέχειν ἀναγκασθήσομαι.

Περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου.

Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τῆς ἐποχῆς τρόπος τοιοῦτός ἐστι· δεύ- 79

animali solum, sed et in aliis pro circumstantiarum diversitate. itaque merito his de caussis animalia quae irrationalia appellantur, sermonis enuntiativi non expertia esse dicantur. 76. iam vero si et tam exactis praedita sunt sensibus quam homines, et aeque pollent sermone interno, atque illi et (ut hoc ex abundanti addam) etiam enuntiativo, in iis certe quae ex phantasia pendent, nihilo minus penes ea, quam penes nos, fides esse poterit. 77. possim autem similiter unumquodque animalium ratione percurrens eadem ostendere. nam et illud quis negaverit, et sollertia praestare aves et enuntiativo uti sermone: quippe quum non praesentia solum, sed et futura norint, et haec iis qui intelligere possunt, praenuntient, cum aliis modis ipsa significantes, tum etiam voce praedicentes? 78. sed hac comparatione usus sum (ut etiam antea admonui) ex abundanti, quum, meo quidem iudicio, satis superque iam declarassem, non posse nos phantasias nostras phantasiis animalium irrationabilium praeferre. quodsi ratione carentia animalia in diiudicatione phantasiarum non minus fide digna sunt quam nos, diversae autem sunt pro animalium varietate phantasiae, quale mihi quodvis subiectum appareat, id ego dicere potero, quale autem re vera sit, de eo quidem certe assensum retinere cogar.

De secundo modo.

79. Et primus quidem epoches modus hic est. secundum autem esse

c) περὶ τούτου] ita mss. in editis erat παρὰ τούτῳ.

d) οὐ μόνον τὰ παρόντα ἀλλὰ καὶ τὰ ἐσόμενα] aves consciae futuri deorumque κήρυκες et interpretes creditae, sive praepetes, volatu, sive voce, oscines. Ovidius 1 Fastor. 448 *nunc penna veras, nunc datis ore notas.* Celsus apud Origenem 4 p. 221 εἰ δ' ὄρνιθες ἄρα, καὶ ὅσα ζῷα μαντικὰ ἐκ θεοῦ προγιγνώσκοντα διὰ συμβόλων ἡμᾶς διδάσκει, τοσοῦτον ἔοικεν ἐγγυτέρω τῆς θείας ὁμιλίας ἐκεῖνα πεφυκέναι, καὶ εἶναι σοφώτερα καὶ θεοφιλέστατα. similia Plutarchus de sollertia animalium p.975.

e) ἱκανῶς ὡς οἶμαι δείξας ἔμπροσθεν] supra sect. 69 seq. itaque ex superabundanti se illam mutarum animantium cum homine comparationem instituere professus est sect. 62.

τερον δὲ ἐλέγομεν εἶναι τὸν ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀνθρώπων.
ἵνα γὰρ καθ' ὑπόθεσιν καὶ συγχωρήσῃ τις πιστοτέρους εἶναι
P 22 τῶν ἀλόγων ζώων τοὺς ἀνθρώπους, εὑρήσομεν καὶ ὅσον ἐπὶ
τῇ ἡμετέρᾳ διαφορᾷ τὴν ἐποχὴν εἰσαγομένην. δύο τοίνυν εἶ-
ναι λεγομένων ἐξ ὧν σύγκειται ὁ ἄνθρωπος, ψυχῆς καὶ
σώματος, κατ' ἄμφω ταῦτα διαφέρομεν ἀλλήλων, οἷον
80 κατὰ σῶμα ταῖς τε μορφαῖς καὶ ταῖς ἰδιοσυγκρισίαις· δια-
φέρει μὲν γὰρ κατὰ μορφὴν σῶμα Σκύθου f) Ἰνδοῦ σώμα-
τος. τὴν δὲ παραλλαγὴν ποιεῖ, καθάπερ φασίν, ἡ διάφορος
τῶν χυμῶν ἐπικράτεια. παρὰ τὴν διάφορον τῶν χυμῶν ἐπικρά-
τειαν διάφοροι γίνονται καὶ αἱ φαντασίαι, καθάπερ καὶ ἐν τῷ
πρώτῳ λόγῳ παρεστήσαμεν. ταῦτά τοι καὶ ἐν τῇ αἱρέσει καὶ
φυγῇ τῶν ἐκτὸς διαφορὰ πολλή κατ' αὐτούς ἐστιν· ἄλλοις γὰρ
χαίρουσιν Ἰνδοὶ καὶ ἄλλοις οἱ καθ' ἡμᾶς. τὸ δὲ διαφόροις
χαίρειν τοῦ παρηλλαγμένας ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων φαντασίας
81 λαμβάνειν ἐστὶ μηνυτικόν. κατὰ δὲ ἰδιοσυγκρισίας διαφέρομεν,
ὡς ἐνίους κρέα βόεια πετραίων ἰχθυδίων ῥᾷον πέττειν, καὶ ὑπὸ
Λεσβίου οἰναρίου εἰς χολέραν περιτρέπεσθαι. ἦν δέ φασι γραῦς
Ἀττικὴ τριάκοντα ὁλκὰς κωνείου g) ἀκινδύνως προσφερομένη.
Λῦσις h) δὲ καὶ μακωνείου i) τέσσαρος ὁλκὰς ἀλύπως ἐλάμβανε.

dicebamus eum qui est ab hominum diversitate. licet enim hoc demus, hominum potius quam irrationalium animalium iudicio, ut certiore, standum esse: certe vel ex ea quae inter homines nos est differentia, suspensionem assensionis induci videbimus. quum enim ex duobus constare dicatur homo, animo et corpore, utroque horum alii ab aliis differimus. corpore quidem, ut formis et propriis temperaturis. 80. forma enim differt corpus Scythae ab Indi corpore. differentiam vero facit, ut aiunt, diversa humorum praevalentia. prout autem hi aut illi humores praevalent, diversae quoque fiunt phantasiae, quemadmodum et primum modum exponentes diximus: ideo et in appetendis vel fugiendis externis differentia magna inter ipsos est. aliis enim gaudent Indi, aliis nostrates. ex eo autem quod diversis gaudeant, manifestum est eos diversas a subiectis phantasias capere. 81. propriis autem temperaturis differimus, quum aliqui sint qui carnes bubulas facilius quam saxatiles pisces concoquant: sint nonnulli qui ex Lesbii vini potu cholera statim corripiantur. quin etiam fuisse aiunt anum quandam Atticam, quae cicutae triginta drachmas sine damno sorberet. Lysis autem

P 22 f) σῶμα Σκύθου Ἰνδοῦ σώματος] causas et exempla varia huiusmodi ἰδιοσυγκρασιῶν sive, ut Laërtius 9 80 appellat, συγκρίσεων quae colore et habitu corporis differre gentes facit, exponunt Nicolaus Pechlinus libro de habitu et colore Aethiopum cap. 10 seq. et Hermannus Conringius in dissertatione de Germanicorum corporum habitus antiqui ac novi causis. videsis etiam e veteribus Plinium lib. 2 Hist. c. 78.

g) τριάκοντα ὁλκὰς κωνείου] ὁλκή, drachma. Rhemnius Palaemon: holceque a drachma non re sed nomine differt. eodem Rhemnio docente, drachma constat tribus scrupulis, duobus obolis scrupulum, obolus lentibus sive speltis quattuor, lupinis duobus. Suidas in φύσις· ἐνίοις οὐδὲ τὰ φύσει δοκοῦντα φθαρτικὰ σιτία καὶ δηλητήρια φάρμακα προσενεγκαμένοις ἐφάνη λυπηρά. φασὶ γὰρ τὴν Ἀττικὴν γυναῖκα τοῦ κωνείου καθάπερ λαχάνων ἐσθίειν, καὶ τὸ ποντικὸν θηρίον, ὅστις ποτὲ ἦν ὁ Μιθριδάτης ἐκεῖνος, ἐκπιόντα γενναῖον κύλικα δηλητηρίου φαρμάκου μὴ διαφθαρῆναι etc.

h) Λῦσις] quia solum hoc nomen ponit Sextus, oportet celeberrimum intelligi et solo notum nomine Lysidem Tarentinorum e Pythagorea schola, de quo dixi lib. 2 Bibliothecae Graecae cap. 13.

i) μακωνείου] ita pro μηκωνείου scripsi ex Vrat. S. ita legit etiam

καὶ Δημοφῶν μὲν ὁ Ἀλεξάνδρου τραπεζοποιὸς[k]) *ἐν ἡλίῳ γενό-* 82
μενος ἢ ἐν βαλανείῳ ἐρρίγου, ἐν σκιᾷ δὲ ἐθάλπετο. Ἀθηναγό-
ρας δὲ ὁ Ἀργεῖος ὑπὸ σκορπίων καὶ φαλαγγίων ἀλύπως ἐπλήσ-
σετο. οἱ δὲ καλούμενοι Ψυλλαεῖς[l]) *οὐδ' ὑπὸ ὄφεων ἢ ἀσπίδων*
δακνόμενοι βλάπτονται. οἱ δὲ Τεντυρῖται[m]) *τῶν Αἰγυπτίων οὐ* 83
βλάπτονται πρὸς ἄνω κάτω τῶν κροκοδείλων. ἀλλὰ καὶ Αἰθιό- P 23
πων οἱ ἀντιπέραν τῆς Μερόης[n]) *παρὰ τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν*

etiam quattuor drachmas opii nulla cum molestia hauriebat. 82. et Demophoa quidem, qui Alexandro mensae structor erat, quum ad solem stabat aut in balneo erat, algebat, in umbra autem calescebat. Athenagoras autem Argivus nullum ex scorpiorum et araneorum ictu dolorem sentiebat. quin etiam ii qui Psylli vocantur, ne si a serpentibus quidem aut etiam aspidibus mordeantur, laeduntur. 83. at Tentyritae Aegyptii non laeduntur a crocodilis undique circa eos versantibus. sed et Aethiopes illi, qui ex adverso Meroës habitant, Hydaspis fluvii accolae, scorpios et serpentes et

H. Stephanus, et Salmasius in codice suo manu sua emendavit. G *μηκωνείου*. est autem *μακώνιον* sive *μηκώνειον* opium ex succo papaveris collectum miraque vi soporem inducendi praeditum, cuius parandi rationem tradunt Dioscorides 4 65, Plinius 20 18 et e recentioribus Petrus Bellonius 3 15 Observationum, qui velut singulare narrat quod se praesente Ianissarum quidam unam opii drachmam integram unico bolo devoravit, nec quidquam incommodi inde sensit, praeterquam quod temulentus quodammodo videretur. adire etiam iuvabit Periandri sive eruditissimi Noribergensium Aesculapii, Mich. Frid. Lochneri *μηκωνοπαίγνιον*, a. 1713. 4 editum.

k) *Δημοφῶν ὁ Ἀλεξάνδρου τραπεζοποιὸς*] Diogenes Laërtius hunc Demophontem Alexandri Magni *τραπεζοκόμον* appellat 9 80 atque idem signari utroque vocabulo iam ex Athenaeo notarunt viri docti, licet alioqui *τραπεζοποιὸς* teste Polluce 6 1 est ὁ *φροντίζων τῆς ὑπηρεσίας ἁπάσης*, curator mensae et convivii, *τραπεζοκόμος* autem unus ex *ὑπηρέταις*, structor, de structoribus qui in mensis fercula disponebant incidebantque vide Petronium clariss. Burmanni p. 145.

l) *Ψυλλαεῖς*] ita V et S pro quo editi autem *φυλλαεῖς* male, nam de Psyllis gente Afrorum esse sermonem etiam H. Stephanus probe vidit. neque tamen est opus cum Salmasio *ψύλλοι* legere, cum sive a *ψύλλα* pulice sanguinem sugente (confer Bochartum t. 2 Hierozoici p. 587), sive a Psyllo Rege (ut Plin. 7 2 Hist.) haec gens ut *Ψύλλοι* ita etiam *Ψυλλαεῖς* dici potuerit, quamquam *Ψύλλους* fateor constanter vocant non Latini modo scriptores Celsus Plinius Lucanus Suetonius Gellius aliique, sed Graeci etiam Herodotus 4 173, Plutarchus Catone minore p. 787, Xiphilinus in Augusti vita p. 62 et Zonaras t. 2 p. 161, qui negant feminas reperiri eadem qua Psylli sive arte sive facultate praeditas (*γυναικὶ γὰρ οὐ γίνεται ψύλλα*) et Aelianus hist. animal. 1 57 et 16 27. Iobo autem Ludolfo verisimile videtur, virtutem morsibus serpentum medendi non ingenitam Psyllis a natura, sed herbae *assazoë* remedio exercitam, eamque habitam secreto, ne vilesceret, lib. 1 Hist. Aethiop. cap. 9. plura in hanc sententiam Urbanus Chevraeus in Miscellaneis Gallice editis p. 126 seq. hodie, inquit Casaubonus ad Celsum 5 27, similis gens vagatur per Italiam, quae a D. Paulo originem generis stulte refert.

m) *οἱ δὲ Τεντυρῖται*] ita scripsi pro *Τιντυρῖται*. nam Tentyritas vocat
Aelianus 10 24 hist. animal. cui consentiunt Strabonis Plinii Iuvenalis P 23
Solini et Stephani Byz. codices. etiam Senecae 4 2 nat. quaest. qui non generis aut sanguinis proprietate crocodilos superari ab hac gente notat, sed contemtu et temeritate: *ultro enim insequuntur fugientesque iniecto trahunt laqueo: plerique pereunt, quibus minus praesens animus ad persequendum fuit.*

n) *Αἰθιόπων οἱ ἀντιπέραν τῆς Μερόης*] Troglodytas intellige, quorum

οἰκοῦντες σκορπίους καὶ ὄφεις καὶ τὰ παραπλήσια ἀκινδύνως ἐσθίουσι. καὶ Ῥουφῖνος δὲ ὁ ἐν Χαλκίδι πίνων ἐλλέβορον οὔτε ἤμει οὔτε ὅλως ἐκαθαίρετο, ἀλλ' ὥς τι τῶν συνήθων προσεφέ-
84 ρετο καὶ ἔπεσσε. Χρύσερμος δὲ ὁ Ἡροφίλειος o) εἴ ποτε πέπερι προσηνέγκατο καρδιακῶς ἐκινδύνευε. καὶ Σωτήριχος δὲ ὁ χειρουργὸς εἴ ποτε σιλούρων ᾔσθετο κνίσσης, χολέρᾳ ἡλίσκετο. Ἄνδρων δὲ ὁ Ἀργεῖος p) οὕτως ἄδιψος ἦν, ὡς καὶ διὰ τῆς ἀνύδρου Λιβύης ὁδεύειν αὐτὸν μὴ ἐπιζητοῦντα ποτόν. Τιβέριος δὲ ὁ Καῖσαρ q), ἐν σκότῳ ἑώρα. Ἀριστοτέλης δὲ ἱστορεῖ r) Θάσιόν τινα, ὃς ἐδόκει ἀνθρώπου εἴδωλον προηγεῖσθαι αὐτοῦ διὰ παντός.
85 τοσαύτης οὖν παραλλαγῆς οὔσης ἐν τοῖς ἀνθρώποις κατὰ τὰ σώματα, ἵνα ὀλίγα ἀπὸ πολλῶν τῶν παρὰ τοῖς δογματικοῖς κει-

huius generis alia citra periculum comedunt. fuit et Rufinus quidam apud Chalcidem, qui bibens elleborum neque postea vomebat neque ullo modo purgabatur, sed ut consuetum aliquem potum sumebat et concoquebat. 84. Chrysermus autem Herophilius si quando piper edisset, cardiacae passionis incurrebat periculum, et Sotérichus chirurgus quidam, si quando siluri nidorem sentiebat, cholera corripiebatur. Andron Argivus adeo parum erat siticulosus, ut vel per aridam Libyam iter faceret potu non indigens. Tiberius Caesar in tenebris cernebat. Aristoteles autem cuiusdam Thasii meminit, cui hominis imago perpetuo se ipsum antecedere videbatur. 85. quum tanta igitur sit diversitas inter homines ratione corporum, (ut pauca e multis quae apud Dogmaticos habentur, commemorasse contenti

---

victum esse serpentium carnes scribit Plinius 5 8 Hist. puellam etiam vidisse se narrat Albertus Magnus quae araneas magnas parvas nullo discrimine libenter et impune devoravit.

o) Χρύσερμος] Chrysermus Herophili medici sectator, idem ut existimo Chrysermus medicus cuius apud Plinium et Galenum mentio. alius Chrysermus de quo Aelianus 11 35 de animal. alius item Chrysermus Corinthius de quo praeclarus Vossius in Historicis Graecis. de Rufino Chalcidensi et Soterico chirurgo nihil habeo quod lectorem moneam: tantum hoc loco annotabo multa et non minus quam a Sexto hic referuntur mira naturae singularis quae est in quibusdam hominibus exempla collecta esse a Ioanne Ionstono in thaumatographia naturali, classe ultima, a Martino Schoockio in libro de aversatione casei capite 1, ab Urbano Chevraeo in Chevraeanis quae Gallice viderunt lucem, t. 1 p. 78 seq. et denique a Davide Lipsio Erfordiensi in exercitatione de antipathiis singularibus, Ienae an. 1678.

p) Ἄνδρων ὁ Ἀργεῖος] idem ex Aristotelis libro qui pridem intercidit, de ebrietate refert Apollonius Dyscolus Historiae commenticiae cap. 25 et Laërtius 9 80.

q) Τιβέριος δὲ ὁ Καῖσαρ] Tiberium noctu etiam et in tenebris vidisse, sed ad breve, testantur praeter Sextum nostrum Plinius 11 37, Suetonius in Tiberio cap. 68 et in Opticis Heliodorus.

r) Ἀριστοτέλης δὲ ἱστορεῖ] locus est tertio Meteorolog. c. 4. ubi Sextus pro verbis *οἷόν ποτε συνέβαινέ τινι πάθος*, videtur legisse *συνέβαινέ τινι Θασίῳ*. idem Antiphonti Tarentino contigisse scribit ad Aristotelis locum Olympiodorus. causam addit philosophus, quod tanta fuerit visus in illo homine imbecillitas, ut aër proximus non posset ab acie eius penetrari, sed speculi instar imaginem ipsius reflecteret. Seneca lib. 1 quaest. natural. c. 3 *quidam hoc genere valetudinis laborant, ut ipsi sibi videantur occurrere, ut ubique imaginem suam cernant. quare? quia infirma vis oculorum non potest ne proximum quidem sibi aërem perrumpere, sed resistit. itaque quod in aliis efficit densus aër, in his facit omnis.* magis probatur mihi haec ratio quam Hieronymi Mercurialis, qui lib. 5 Variarum Lectionum c. 7 laesae hoc mavult imaginationi tribuere.

μένων ἀρκεσθῶμεν εἰπόντες) εἰκὸς ἔσται καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ψυχὴν διαφέρειν ἀλλήλων τοὺς ἀνθρώπους· τύπος γάρ τίς ἐστι τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς v), ὡς καὶ ἡ φυσιογνωμονικὴ σοφία δείκνυσι. τὸ δὲ μέγιστον δεῖγμα τῆς κατὰ τὴν διάνοιαν τῶν ἀνθρώπων πολλῆς καὶ ἀπείρου διαφορᾶς y) ἡ διαφωνία τῶν παρὰ τοῖς Δογματικοῖς λεγομένων περί τε τῶν ἄλλων καὶ περὶ τοῦ τίνα μὲν αἱρεῖσθαι προσήκει, τίνα δὲ ἐκκλίνειν. δεόντως οὖν καὶ οἱ 86
ποιηταὶ περὶ τούτων ἀπεφήναντο· ὁ μὲν γὰρ Πίνδαρός z) φησι·

ἀελλοπόδων μέν τιν' εὐφραίνοισιν *) ἵππων P 24
τιμαὶ **) καὶ στέφανοι, τοὺς δ' ἐν πολυχρύσοις θαλάμοις βιοτά ***)
τέρπεται δὲ καί τις ἐπ' οἶδμ' †) ἅλιον ναῒ θοᾷ
σῶς διαστείβων.

ὁ δὲ ποιητής x) λέγει·

simus) necesse est et animis ipsis inter se homines differre. est enim corpus quaedam animi imago, ut etiam physiognomonica doctrina docet. magnae autem vel potius infinitae differentiae quae est inter hominum mentes, maximum hoc fuerit indicium, discrepantia eorum quae Dogmatici cum de aliis rebus docent, tum vero de hoc, quae appetere, quae vitare oporteat. 86. quamobrem recte etiam poetae de his pronuntiarunt. nam Pindarus ait:

hic velocis equi gaudet honoribus:
ille inter thalami vivit opes iners:
est quem pontigradae navis amor tenet.

poëta autem dicit:

v) *τύπος γάρ τίς ἐστι τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς*] prolixius hoc demonstrant physiognomonicae artis scriptores Aristoteles, Polemo, Adamantius, ne recentiores iam memorem.

y) *πολλῆς καὶ ἀπείρου διαφορᾶς*] incredibilem varietatem et discrepantiam in iudiciis hominum satis demonstrat sectarum, dogmatum, religionum, rituum, morum et decori in gentibus mira diversitas, in qua annotanda nemo ita delectatus est, nemo tanto studio versatus quam Mottanus Vayerus, in cuius scriptis gallice saepius editis infinita hanc in rem observata leguntur.

z) *ὁ μὲν γὰρ Πίνδαρος*] hunc locum Pindari qui in editis eius carminibus non exstat, expressit Horatius libro et oda prima. *sunt quos curriculo pulverem Olympicum collegisse iuvat* etc. ad verbum sic convertes: *est quem iuvant velocium equorum honores et coronae; alios in auratis thalamis vita. est etiam qui delectatur, si celeri nave salvo calcare maris fluctus liceat.* pro διαστείβων clar. Bentleius in Pindari versis scribit διαστείχων, quod repugnantibus omnibus codicibus nolui in contextum recipere, siquidem διαστείβων pulchre dici potest de navigante qui fluctus veluti calcat ac subigit. propter eundem codicum consensum nolui cum viro docto scribere τινὰς εὐφραίνουσιν, licet sequatur τούς, quia a singulari etiam ad pluralem transire non insolitum est scriptoribus, sicut mox a plurali Pindarus transit ad singularem. caeterum βιοτὰ pro βιωτὰ et σῶς pro σῶν, quod habebant editi, scribendum esse vidit etiam Menagius p. 434 ad Laërtium. in V diserte etiam legitur βιοτά sed post ναῒ θοᾷ statim sequitur διαστείβων. [Est fragm. 242 t. 2 p. 675 apud Boeckhium.] P 24

[*) Boeckhius. εὐφραίνουσιν vulgo.]
[**) Boeckhius. τιμαὶ vulgo.]
[***) Bentleius ad Hor. Od. in.]
[†) οἴδμα vulgo.]

x) *ὁ δὲ ποιητής*] versus ex Odyss. ξ 228 ad quem plura in eandem tritissimam sententiam aliorum scriptorum loca in Gnomologia sua Homerica p. 228 seq. congessit Iacobus Duportus. plura etiam Cerda ad

δὲ τὰ συνθεωρούμενα, ὅτι πρὸς τήνδε τὴν ἐπιμιξίαν καὶ τὸν
τὸν τρόπον καὶ τὴν σύνθεσιν τήνδε καὶ τὴν ποσότητα καὶ
137 *θέσιν ἕκαστον φαίνεται. καὶ ἰδίᾳ δὲ ἐνδέχεται συνάγειν*
πάντα ἐστὶ πρός τι τόνδε τὸν τρόπον· πότερον διαφέρει
πρός τι τὰ κατὰ διαφορὰν [p]) *ἢ οὔ; εἰ μὲν οὐ διαφέρει,*
αὐτὰ πρός τι ἐστίν· εἰ δὲ διαφέρει, ἐπεὶ πᾶν τὸ διαφέρον
τί ἐστιν (λέγεται γὰρ πρὸς ἐκεῖνο οὗ διαφέρει), πρός τί ἐστιν
138 *κατὰ διαφοράν. τῶν δὲ ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀνωτάτω*
κατὰ τοὺς δογματικούς [q]), *τὰ δ' ἔσχατα εἴδη, τὰ δὲ γένη*
εἴδη· πάντα δὲ ταῦτά ἐστι πρός τι· πάντα ἄρα ἐστὶ πρός
P 36 *ἔτι τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστι πρόδηλα τὰ δὲ ἄδηλα, ὥς*
φασιν [r])· *καὶ σημαίνοντα μὲν τὰ φαινόμενα, σημαινόμενα*
ὑπὸ τῶν φαινομένων ἄδηλα. ὄψις γὰρ κατ' αὐτοὺς τῶν ἀδή-
λων τὰ φαινόμενα [s]). *τὸ δὲ σημαῖνον καὶ τὸ σημαινόμενόν*
139 *πρός τι· πρός τι ἄρα ἐστὶ πάντα. πρὸς τούτοις τῶν ὄντων*
μέν ἐστιν ὅμοια, τὰ δὲ ἀνόμοια, καὶ τὰ μὲν ἴσα, τὰ δὲ ἄνισα
ταῦτα δέ ἐστι πρός τι· πάντα ἄρα ἐστὶ πρός τι. καὶ ὁ λέγ

sive habitudine, ad ea autem quae simul in contemplationem veniunt,
pro hac commistione et pro hoc modo et compositione hac et quan
et positione unumquodque apparet. 137. sed et propria ratione col
potest, omnia esse ad aliquid hoc pacto, utrum quae differenter ab aliis
absolute intelliguntur, diversa sunt ab his quae sunt ad aliquid, an non!
diversa non sunt, ergo et ipsa sunt ad aliquid. si autem differunt,
omne quod differt, ad aliquid est (dicitur enim ejus respectu a quo diff
ad aliquid sunt ea quae differenter ab aliis et absolute intelliguntur. 138.
vero et eorum quae esse habent, alia quidem sunt suprema genera,
Dogmaticos, alia autem infimae species, alia vero et genera et species
omnia autem haec sunt ad aliquid. nihil ergo est quod non sit ad aliqu
praeterea eorum quae existentia sunt, alia sunt manifesta, alia obscura
ipsi aiunt. et significantia quidem esse ea quae apparent, significari au
ab apparentibus obscura. conspectum enim esse aiunt obscurorum ea qu
apparent. quod autem significat et quod significatur, est ad aliquid. om
igitur sunt ad aliquid. 139. ad haec eorum quae esse habent, alia
similia, alia dissimilia: alia rursus aequalia, alia inaequalia. haec au
sunt ad aliquid. omnia igitur sunt ad aliquid. et is quoque qui dicit om

---

p) *τὰ κατὰ διαφοράν*] Dogmatici res omnes dividunt in absolutas
relatas sive relativas, ut in scholis loquimur. relatas vocant *τὰ πρός*
absolutas *τὰ κατὰ διαφοράν*. Sextus noster libro 2 adversus Logic
sect. 37 et p. 249 *ἐπεὶ οὖν δύο εἰσὶ τῶν πραγμάτων διαφοραί, μία μ*
ἡ τῶν κατὰ διαφοράν, δευτέρα δὲ ἡ τῶν πρός τί πως ἐχόντων. vide-
tur autem dici *κατὰ διαφοράν*, velut quae ita differunt ab aliis reb
ut constent per se, nec ab illis ullo modo dependeant. Sextus itaq
ex hoc ipso colligit etiam illas annumerandas esse *τοῖς πρός τι* sive re-
latis, quoniam eo ipso quod diversa esse ac differre dicuntur, hoc no
absolute de illis affirmatur, sed respectu illarum rerum a quibus
differunt.

q) *κατὰ τοὺς δογματικούς*] trita haec in scholis Peripateticorum
tironibus logices notissima.

P 36 r) *ὡς αὐτοί φασιν*] de eadem distinctione rerum in *πρόδηλα* et *ἄδηλα*
vide librum 2 adversus Logicos.

s) *τὰ φαινόμενα*] Salmasius legit *κατὰ τὰ φαινόμενα*, sed omnes co-
dices cum editis consentiunt, et locum consideranti apparebit nihil esse
mutandum.

ἐὰν μέντοι γε ἐννοήσωμεν τὸν ἥλιον σπανίως μὲν φαινόμεν
σπανίως δὲ δυόμενον, καὶ πάντα μὲν ἀθρόως φωτίζοντα, πάν
δὲ ἐξαίφνης ἐπισκιάζεσθαι ποιοῦντα, πολλὴν ἔκπληξιν ἐν τ
12 πράγματι θεωρήσομεν. καὶ ὁ σεισμὸς ᵃ) δὲ οὐχ ὁμοίως θορ
βεῖ τούς τε πρῶτον αὐτοῦ πειρωμένους καὶ τοὺς ἐν ἔθει τούτ
γεγενημένους. πόσην δὲ ἔκπληξιν ἀνθρώπῳ φέρει θάλασσα
πρῶτον ὀφθεῖσα; ἀλλὰ καὶ κάλλος σώματος ἀνθρωπίνου πρ
τον μὲν ἐξαίφνης θεωρούμενον συγκινεῖ μᾶλλον ἡμᾶς ἢ ἐν ἔθ
13 τοῦ ὁρᾶσθαι *) γένοιτο. καὶ τὰ μὲν σπάνια τίμια εἶναι δοκ
τὰ δὲ σύντροφα ἡμῖν καὶ εὔπορα οὐδαμῶς. ἐὰν γοῦν ἐννοήσω
μεν τὸ ὕδωρ σπανίζον, πόσῳ ἂν τῶν τιμίων εἶναι δοκούντων
ἁπάντων τιμιώτερον ἡμῖν φανείη; ἢ ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν τὸν χρ
σὸν ἁπλῶς ἐπὶ τῆς γῆς ἐρριμμένον πολὺν παραπλησίως το
λίθοις ᵈ), τίνι δόξομεν ἔσεσθαι τοῦτον τίμιον ἢ κατάκλειστον
14 οὕτως; ἐπεὶ οὖν τὰ αὐτὰ πράγματα παρὰ τὰς συνεχεῖς ἢ σπα-
νίους περιπτώσεις ὁτὲ μὲν ἐκπληκτικὰ ἢ τίμια, ὁτὲ δὲ οὐ τοι
αὖτα εἶναι δοκεῖ, ἐπιλογιζόμεθα ὅτι ὁποῖον μὲν φαίνεται τούτω
ἕκαστον μετὰ συνεχοῦς περιπτώσεως ἢ σπανίας, ἴσως δυνησόμε-
θα λέγειν· ψιλῶς δὲ ὁποῖόν ἐστιν ἕκαστον τῶν ἐκτὸς ὑποκειμ-

ginemur solem raro apparentem, raro occidentem, et ubi simul omnia illu-
strarit, deinde repente omnibus rursus tenebras inducentem: reperiemus i
hac re unde valde obstupefiamus. 142. sed et terrae motus aliter turbat e
qui tum primum ipsum experiuntur, aliter eos qui illi assuefacti fuerint.
quantum vero quis obstupescit ad primum maris conspectum? itidem corpo-
ris humani pulchritudo, quae cernitur primum et repente, magis nos commo-
vet, quam quae a nobis cerni solita fuerit. 143. iam et quae rara sunt,
habentur in pretio, at ea inter quae vivimus, et ea quae sunt in medio po-
sita, nequaquam. nam si aquam raro reperiri imaginemur, quanto ea pre-
tiosior esse nobis videatur omnibus quae in pretio habemus? aut si imagi-
nemur multum auri temere humi iacere proiectum perinde atque lapides, cu
adeo pretiosum ipsum fore existimabimus, aut a quo tam sollicite inclusum
et asservatum iri? 144. quum ergo res eaedem ob frequentiam aut rarita-
tem aliquando admiratione dignae aut pretiosae, aliquando vero non ta-
les esse putentur, hinc colligimus, nos, quale appareat horum unumquodque,
prout frequenter aut raro contigerit, fortasse dicturos: unde autem et simpli-

---

a) καὶ ὁ σεισμός] eadem Laërtius 9 87 ex Sexto nostro, ut opinor.
b) φέρει θάλασσα] malebat Salmasius ἔφερε et mox συνεκίνει.
[*) ἂν γένοιτο?]
37 c) τιμίων εἶναι δοκούντων] sic recte Salmasius, quod codicum mss suffragio video confirmari. male in editis erat δοκεῖ τῶν. quae porro de aqua hoc loco Sextus, videntur alludere ad illud Platonis Euthydemo [p. 304 B], laudatum etiam magno Erasmo in adagio *rarum carum*: τὸ γὰρ σπάνιον, ὦ Εὐθύδημε, τίμιον, τὸ δὲ ὕδωρ εὐωνότατον ἄριστον ὂν ὡς ἔφη Πίνδαρος.
d) παραπλησίως τοῖς λίθοις] de temporibus Salomonis scriptor sacer 3 Reg. 10 27 καὶ ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον ἐν Ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους. eadem leguntur 2 Paralipom. 1 15, 9 27. pro παραπλησίως in V et S reperio παραπλησίῳ.
e) κατάκλειστον] Salmasius et Tertullianum de pallio p. 129 observavit non modo Graecis κατάκλειστον vocari quicquid ita pretiosum est, ut servari diligenter et haberi sub clave clausumque teneri mereatur sed et latinum scriptorem Appulejum *vestem cataclistam* dixisse pro pretiosa et in arca condi servarique solita. locus est 11 Milesiarum.

δὲ τούτων ἕκαστον ὁτὲ μὲν ἑαυτῷ ὁτὲ δὲ τῶν ἄλλων ἑκάσ
οἷον ἔθος μὲν ἔθει οὕτως· τινὲς τῶν Αἰθιόπων στίζουσι
βρέφη [l]), ἡμεῖς δ᾽ οὔ· καὶ Πέρσαι μὲν ἀνθοβαφεῖ ἐσθῆτι
ποδήρει [m]) χρῆσθαι νομίζουσιν εὐπρεπὲς εἶναι, ἡμεῖς δὲ ἀπ
πές· καὶ οἱ μὲν Ἰνδοὶ [n]) ταῖς γυναιξὶ δημοσίᾳ μίγνυνται, οἱ
149 πλεῖστοι τῶν ἄλλων αἰσχρὸν τοῦτο εἶναι ἡγοῦνται. νόμοι
νόμῳ οὕτως ἀντιτίθεμεν· παρὰ μὲν τοῖς Ῥωμαίοις [o]) ὁ τ
πατρῴας ἀποστὰς οὐσίας οὐκ ἀποδίδωσι τὰ τοῦ πατρὸς χρέα, πα
δὲ τοῖς Ῥοδίοις [p]) πάντως ἀποδίδωσι· καὶ ἐν μὲν Ταύροις
Σκυθίας [q]) νόμος ἦν τοὺς ξένους τῇ Ἀρτέμιδι καλλιερεῖσθαι, πα
150 δὲ ἡμῖν ἄνθρωπον ἀπείρηται πρὸς ἱερῷ φονεύεσθαι· ἀγωγὴ
ἀγωγῇ, ὅταν τὴν Διογένους ἀγωγὴν ἀντιτιθῶμεν τῇ τοῦ Ἀρ
στίππου, ἢ τὴν τῶν Λακώνων τῇ τῶν Ἰταλῶν. μυθικὴν δὲ

rum, exempli gratia consuetudinem quidem consuetudini sic: aliqui Aeth
pum notis quibusdam infantes compungunt, nos autem minime. et Per
veste variis coloribus picta et talari uti decorum esse existimant, nos a
tem indecorum. item Indi quidem cum uxoribus in propatulo congrediun
alii autem plurimi hoc turpe existimant. 149. legem autem legi sic oppo
mus: apud Romanos quidem qui paternis bonis renunciat non persolvit pa
tris nomina, apud Rhodios autem persolvere cogitur. et in Tauris Scyth
lex erat peregrinos Dianae immolari, apud nos autem hominem in tem
interfici vetitum est. 150. institutum autem instituto, quum Diogenis in
tutum opponimus Aristippi instituto, aut Lacedaemoniorum institutum It
rum instituto. fabulosam autem persuasionem persuasioni fabulosae, q

---

altera Anaxagorae, tertia Diodori Croni fuit sententia, ut noster in
lib. 3 cap. 4.

P 38 *l*) *στίζουσι τὰ βρέφη*] de hoc more Aethiopum infantes suos caut
inurentium, qui etiamnum apud eos vigere traditur, videndus Iosep
Scaliger 7 de emendatione temporum p. 682. vide etiam si lubet q
dixi lib. 1 Bibliothecae Graecae cap. 32 p. 211. caeterum quae hoc l
et infra lib. 3 sect. 199 seq. de variis et pugnantibus populorum co
suetudinibus noster colligit, illa plurimum haud dubie augeri possent,
exstarent Chrysippi in omni memoria (ut ait Cicero lib. 1 c. 45 Tu
curiosi viri, sex libri *κατὰ συνηθείας*, in quibus Stoici iactabant pl
esse in medium allata quam omnes usquam Academici adversus consue
dinem et sensuum iudicium disputassent. aitque Plutarchus p. 1036
Stoicorum repugnantiis, Chrysippum se ipso fuisse inferiorem cum ill
opus pro afferenda consuetudine recepta vindicandoque sensuum iu
cio edidisset.

m) *ἀνθοβαφεῖ ἐσθῆτι καὶ ποδήρει*] vide quae infra ad lib. 3 sect.
tum viri docti ad Iustinum 12, 3 8 et Curtium 6 6 4 et illustris Ez
Spanhemius ad Aristophanis Plutum v. 530.

n) *οἱ μὲν Ἰνδοὶ*] infra lib. 3 cap. 34.

o) *παρὰ μὲν τοῖς Ῥωμαίοις*] lege 20 Digestis de acquirenda et o
tenda hereditate (lib. 29 tit. 2.).

p) *παρὰ δὲ τοῖς Ῥοδίοις*] notat hanc inter alias complures Rhodior
leges Iohannes Meursius lib. 1 de Rhodo cap. 21.

q) *ἐν μὲν Ταύροις τῆς Σκυθίας*] Ammianus Marcellinus 22 8 de T
ricae insulae incolis: *diis hostiis litantes humanis et immolantes adv
Dianae quae apud eos dicitur Oreiloche* (*Ὀρειλοχία* apud Antoninum L
beralem c. 27.) *caesorum capita fani parietibus praefigebant, velut f
tium perpetua monumenta facinorum.* confer nostrum infra 3 24.

δαιμόνων ἀκούειν δοκοῦσιν, ἡμεῖς δὲ οὔ. ὁμοίως δὲ ἀπὸ φο
στύρακος ἢ λιβανωτοῦ ἢ τινος τοιούτου καὶ ἄλλων πλειό
ἀντιλαμβάνεσθαι πολλάκις λέγουσιν, ἡμῶν μὴ αἰσθανομέν
καὶ τὸ αὐτὸ ὕδωρ[s]) φλεγμαίνουσι μὲν τόποις ἐπιχυθὲν ζεσ
εἶναι δοκεῖ, ἡμῖν δὲ χλιαρόν· καὶ τὸ αὐτὸ ἱμάτιον τοῖς μὲν ὑπ
P 28 σφαγμα ἔχουσι[t]) φαίνεται κιρρόν, ἐμοὶ δὲ οὔ. καὶ τὸ αὐτὸ μ
102 ἐμοὶ μὲν φαίνεται γλυκύ, τοῖς δὲ ἰκτερικοῖς πικρόν[u]). εἰ δέ τ
λέγει ὅτι χυμῶν τινων παραπλοκὴ ἀνοικείους φαντασίας ἐκ τ
ὑποκειμένων ποιεῖ τοῖς παρὰ φύσιν ἔχουσι, λεκτέον ὅτι ἐπεὶ κ
οἱ ὑγιαίνοντες[x]) χυμοὺς ἔχουσιν ἀνακεκραμένους, δύνανται οὖ
τὰ ἐκτὸς ὑποκείμενα τοιαῦτα ὄντα φύσει, ὁποῖα φαίνεται τ
παρὰ φύσιν ἔχειν λεγομένοις, ἑτεροῖα φαίνεσθαι ποιεῖν τ
103 ὑγιαίνουσι. τὸ γὰρ ἐκείνοις μὲν τοῖς χυμοῖς μεταβλητικὴν τ
ὑποκειμένων διδόναι δύναμιν, τούτοις δὲ μή, πλασματικόν ἐστ
ἐπεὶ καὶ ὥσπερ οἱ ὑγιαίνοντες κατὰ φύσιν μὲν τὴν τῶν ὑγια
νόντων ἔχουσιν, παρὰ φύσιν δὲ τὴν τῶν νοσούντων, οὕτως κ
οἱ νοσοῦντες παρὰ φύσιν μὲν ἔχουσι τὴν τῶν ὑγιαινόντων, κα
φύσιν δὲ τὴν τῶν νοσούντων. ὥστε κἀκείνοις πρός τι κατὰ φ
104 σιν ἔχουσι πιστευτέον. παρὰ δὲ τὸ ὑπνοῦν ἢ ἐγρηγορέναι[y]) δι
φοροι γίνονται φαντασίαι· ἐπεὶ ὡς καθ' ὕπνους φανταζόμεθ
οὐ φανταζόμεθα ἐγρηγορότες· οὐδὲ ὡς φανταζόμεθα ἐγρηγορ

nos autem minime. iidem se et odorem saepe percipere dicunt qui a st
race aut thure aut aliquo huiusmodi emittatur aliaque complura, q
nihil tale sensu usurpemus. praeterea eadem aqua inflammatis part
infusa fervida videtur esse, at nobis tepida: et eadem vestis iis qui s
fusione cruenta oculorum laborant, videtur esse sanguinea, at mihi n
et idem mel mihi dulce, at ictericis amarum. 102. quodsi quis dicat h
morum quorundam admistionem in iis qui praeter naturam se habent, e
cere non consentaneas phantasias a subiectis, respondendum est: qu
etiam qui sani sunt, humores habent permistos, hi possunt facere ut e
terna subiecta, quae talia sunt natura qualia apparent praeter natura
habentibus, diversa appareant sanis. 103. nam illis quidem humoribus a
tribuere facultatem mutandi subiecta, his autem non, nugatorium est.
sicut sani quidem secundum naturam sanorum se habent, praeter natur
autem aegrotantium: sic qui aegrotant, praeter naturam quidem se habe
sanorum, secundum naturam autem aegrotantium. quare etiam illis fid
adhibenda est in eo, ad quod se habent secundum naturam. 104. ex som
autem aut vigilia diversae fiunt phantasiae, quia quae visa in somnis c
cipimus, non eadem vigilantes: nec rursum quae vigilantes, eadem in s

---

Suidam *Θεοφορία, ἐνθουσιασμός.* vetus epigramma: *ἐψύχθη χαλε πνεῦμ' ὑπὸ θεοφορίης.* inter Menandri comoedias *ἡ Θεοφορουμέν* inter Alexidis comici *ἡ Θεοφόρητος*, quo nomine Cassandra venit Aeschy atque aliis.

s) *τὸ αὐτὸ ὕδωρ*] eadem repetit infra iam dicto loco.

P 28 *t*) *τοῖς ὑπόσφαγμα ἔχουσι*] supra sect. 44. mox pro *κοῤῥὸν* quod r peri in editis, scripsi *κιῤῥόν*, quod sensus postulat.

u) *τοῖς ἰκτερικοῖς πικρόν*] idem repetit infra lib. 2 cap. 6 et libro contra Logicos. vide et Suidam in *ἰκτεριᾶν*. Tertullianus de anima ca 17 *qui redundantia fellis auruginant, his amara sunt omnia.*

x) *ἐπεὶ καὶ οἱ ὑγιαίνοντες*] eodem argumento iterum utitur lib. 1 a versus Logicos.

y) *παρὰ δὲ τὸ ὑπνοῦν καὶ ἐγρηγορέναι*] conferendus Cicero Lucullo si 4 Academicar. quaest. capite 16 et 17.

160 τειν. δογματικῇ δὲ ὑπολήψει, ὅταν οἱ μὲν περὶ Χρύσιππον m) ἀδιάφορον εἶναι λέγωσι τὸ μητράσιν ἢ ἀδελφαῖς μίγνυσθαι,
161 ὁ δὲ νόμος ταῦτα κωλύει. μυθικὴν δὲ πίστιν δογματικῇ ὑπολήψει ἀντιτίθεμεν, ὅταν οἱ μὲν ποιηταὶ λέγωσι τὸν Δία n) κατελθόντα θνηταῖς γυναιξὶ μίγνυσθαι, παρὰ δὲ τοῖς Δογματικοῖς
162 ἀδύνατον τοῦτο εἶναι νομίζηται, καὶ ὁ μὲν ποιητὴς o) λέγῃ Ζεὺς διὰ τὸ πένθος τὸ ἐπὶ Σαρπηδόνι αἱματοέσσας ψεκάδας κατέχευεν ἔραζε, δόγμα μέντοι φιλοσόφων ἀπαθὲς εἶναι τὸ θεῖον· καὶ ὅταν τὸν τῶν Ἱπποκενταύρων μῦθον ἀναιρῶσιν ἀνυπαρξίας
P 41 παράδειγμα p) τὸν Ἱπποκένταυρον ἡμῖν φέροντες. πολλὰ μὲν
163 οὖν καὶ ἄλλα ἐνῆν καθ᾽ ἑκάστην τῶν προειρημένων ἀντιθέσεων λαμβάνειν παραδείγματα, ὡς ἐν συντόμῳ δὲ λόγῳ ταῦτα ἀρκέσει. πλὴν τοσαύτης ἀνωμαλίας πραγμάτων καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου q) δεικνυμένης, ὁποῖον μὲν ἐστι τὸ ὑποκείμενον κατὰ τὴν φύσιν οὐχ ἕξομεν λέγειν, ὁποῖον δὲ φαίνεται πρὸς τήνδε τὴν ἀγωγὴν ἢ πρὸς τόνδε τὸν νόμον ἢ πρὸς τόδε τὸ ἔθος καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. καὶ διὰ τοῦτον οὖν r) περὶ τῆς φύσεως τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων πραγμάτων ἐπέχειν ἡμᾶς ἀνάγκη. οὕτω μὲν οὖν διὰ τῶν δέκα τρόπων καταλήγομεν εἰς τὴν ἐποχήν.

gmaticae autem opinioni, quum Chrysippus indifferens esse dicat cum matre aut sorore congredi, lex autem haec vetet. 161. fabulosam vero persuasionem dogmaticae opinioni opponimus, quum dicunt poëtae, Iovem descendentem et cum mortalibus mulieribus congredi, apud Dogmaticos autem hoc impossibile existimetur. 162. item cum dicat poëta Iovem prae luctu maerore, quem ob Sarpedonem conceperat sanguineas in terram guttas fudisse, at dogma philosophorum sit nullis passionibus obnoxium esse deum; item quum fabulam de Hippocentauris tollunt, Hippocentaurum afferentes exemplum rei haud existentis. 163. multa quidem certe alia in unaquaque supra dictarum oppositionum poterant exempla sumi, sed ut in compendiosa tractatione haec satis esse poterunt. porro quum tanta rerum discrepantia etiam per hunc modum ostendatur, quale quidem natura sit subiectum dicere non poterimus, sed duntaxat quale videatur ad hoc institutum aut ad legem aut ad hunc morem et aliorum unumquodque. itaque propter hunc quoque modum de natura externorum subiectorum retinere nos assensum necesse fuerit. sic ergo per decem hos modos ad assensus retentionem redigimur.

---

m) οἱ μὲν περὶ Χρύσιππον] Chrysippus in opere de republica, vide infra lib. 3 sect. 205.

n) τὸν Δία] epigramma vetus:

Ζεὺς κύκνος ταῦρος σάτυρος χρυσὸς δι᾽ ἔρωτα
Λήδης Εὐρώπης Ἀντιόπης Δανάης.

nota haec e Clemente Alex. Tertulliano, Commodiano, Arnobio et aliis adversus gentes scriptoribus Christianis, nec minus ex poëtis ipsis et mythographis ethnicorum.

o) ὁ μὲν ποιητής] Homerus Iliad. π. 459.

p) ἀνυπαρξίας παράδειγμα] philosophi frequenter in exemplum rei fictae ac commentitiae afferre solent tragelaphos chimaeras hippocentauros.

P 41 q) καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου] τούτου restitui ex mss.

r) καὶ διὰ τοῦτον οὖν] intellige τρόπον, licet V habet διὰ τοῦτο ut ad proxima referatur, ἀγωγήν, νόμον, ἔθος. sed familiare nostro est ut ad τρόπον unumquemque ita concludat. sic sect. 128 καὶ κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον ὁρῶμεν. sect. 117 καὶ ὡς ἐπὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ.

παρὰ δὲ τὰς προδιαθέσεις· ὅτι ὁ αὐτὸς οἶνος τοῖς μὲν φοίνικας 110
ἢ ἰσχάδας προφαγοῦσιν ὀξώδης φαίνεται, τοῖς δὲ κάρυα ἢ ἐρε-
βίνθους προσενεγκαμένοις ἡδὺς εἶναι δοκεῖ. καὶ ἡ τοῦ βαλα-
νείου παραστὰς g) τοὺς μὲν ἔξωθεν εἰσιόντας θερμαίνει, ψύχει
δὲ τοὺς ἐξιόντας εἰ ἐν αὐτῇ διατρίβοιεν. παρὰ δὲ τὸ φοβεῖσθαι 111
ἢ θαρρεῖν, ὅτι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τῷ μὲν δειλῷ φοβερὸν καὶ δει-
νὸν εἶναι δοκεῖ, τῷ θαρραλεωτέρῳ δὲ οὐδαμῶς. παρὰ δὲ τὸ
λυπεῖσθαι ἢ χαίρειν, ὅτι τὰ αὐτὰ πράγματα τοῖς μὲν λυπουμέ-
νοις ἐστὶν ἐπαχθῆ, τοῖς δὲ χαίρουσιν ἡδέα. τοσαύτης οὖν οὔσης 112
ἀνωμαλίας καὶ παρὰ τὰς διαθέσεις καὶ ἄλλοτε ἄλλως ἐν ταῖς
διαθέσεσι τῶν ἀνθρώπων γινομένων, ὁποῖον μὲν ἕκαστον τῶν
ὑποκειμένων ἑκάστῳ φαίνεται, ῥᾴδιον ἴσως εἰπεῖν· ὁποῖον δέ
ἐστιν, οὐκέτι. ἐπεὶ καὶ ἀνεπίκριτός ἐστιν ἡ ἀνωμαλία· ὁ γὰρ
ἐπικρίνων ταύτην ἤτοι ἔν τισι τῶν προειρημένων διαθέσεών
ἐστιν ἢ ἐν οὐδεμιᾷ τὸ παράπαν ἐστὶ διαθέσει. τὸ μὲν οὖν λέ-
γειν ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ διαθέσει τὸ σύνολόν ἐστιν, οἷον οὔτε ὑγιαίνει P 30
οὔτε νοσεῖ οὔτε κινεῖται οὔτε ἠρεμεῖ οὔτε ἔν τινι ἡλικίᾳ ἐστίν,
ἀπήλλακται δὲ καὶ τῶν ἄλλων διαθέσεων, τελέως ἀπεμφαίνει.
εἰ δὲ ἔν τινι διαθέσει ὢν κρινεῖ τὰς φαντασίας, μέρος ἔσται τῆς
διαφωνίας h). καὶ ἄλλως οὐκ εἰλικρινὴς τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων 113
ἐστὶν κριτὴς διὰ τὸ τεθολῶσθαι ταῖς διαθέσεσιν ἐν αἷς ἐστιν.
οὔτε οὖν ὁ ἐγρηγορὼς δύναται συγκρίνειν τὰς τῶν καθευδόντων
φαντασίας ταῖς τῶν ἐγρηγορότων, οὔτε ὁ ὑγιαίνων τὰς τῶν νο-
σούντων καὶ τὰς τῶν ὑγιαινόντων· τοῖς γὰρ παροῦσι καὶ κινοῦ-

nime turpia videntur. 110. ex praedispositionibus autem: quia idem vinum iis quidem qui palmulas aut caricas paulo ante esitaverint, acidum esse videtur, contra iis qui nuces aut cicer, suave, item balnei vicinum tepidarium eos quidem qui ingrediuntur, calefacit, at eos qui egrediuntur, frigefacit, si in ipso commorentur. 111. ex confidentia autem aut metu: quia eadem res meticuloso quidem timenda et horrenda videtur, audaciori autem minime. ex maerore autem aut gaudio: quia res eaedem maerore affectis sunt molestae, laetis vero iucundae. 112. quum igitur tanta sit disparitas et discrepantia dispositionum, et quum homines modo hac modo illa conditione affecti sint, quale quidem unumquodque subiectum cuique videatur, facile fortassis fuerit dicere: sed quale sit, pronuntiare, id vero non item. indiiudicabilis enim est discrepantia: quum qui eam diiudicat, aut aliqua ipse utitur illarum quas diximus affectionum, aut nulla prorsus. sed dicere eum nulla omnino uti, hoc est eum neque valere neque aegrotare, neque moveri neque quiescere, nec in ulla esse aetate, et a reliquis etiam affectionibus sive conditionibus vacuum esse prorsus absurdum est. quodsi aliqua affectione utatur et velit diiudicare visa, pars ipse erit discordiae sive rerum de quibus disceptatur. 113. praeterea non erit sincerus externorum subiectorum iudex, quod inquinatus sit affectionibus quas habet. nam neque qui vigilat, dormientium visa sive phantasias cum vigilantium visis conferre potest, nec sanus aegrotantium et sanorum phantasias inter se comparare. nam praesentibus et moventibus nos ad praesens assenti-

---

g) ἡ τοῦ βαλανείου παραστὰς] idem repetit infra lib. 2 cap. 6. significat autem παραστὰς locum vicinum et proxime adhaerentem. confer quae P 30 viri docti ad Vitruvium lib. 6 cap. 10. παραστὰς itaque τοῦ βαλανείου nihil aliud est quam conclave tepidarium, quod erat inter frigidarium balneumque.

h) μέρος ἔσται τῆς διαφωνίας] supra sect 90.

μέχρις ἀπείρου, ὡς μὴ ἐχόντων ἡμῶν πόθεν ἀρξόμεθα τ
167 κατασκευῆς τὴν ἐποχὴν ἀκολουθεῖν. ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ πρός τι κα-
θὼς προειρήκαμεν x), ἐν ᾧ πρὸς μὲν τὸ κρῖνον καὶ τὰ συ-
P 42 θεωρούμενα, y) τοῖον ἢ τοῖον φαίνεται τὸ ὑποκείμενον, ὁποῖ-
168 δέ ἐστι πρὸς τὴν φύσιν, ἐπέχομεν. ὁ δὲ ἐξ ὑποθέσεως z) ἐστι
ὅταν εἰς ἄπειρον ἐκβαλλόμενοι οἱ Δογματικοὶ ἀπό τινος ἄρξω-
ται ὃ οὐ κατασκευάζουσι, ἀλλ᾽ ἁπλῶς καὶ ἀναποδείκτως κα-
169 συγχώρησιν λαμβάνειν ἀξιοῦσιν· ὁ δὲ διάλληλος a) τρόπος συνίστα-
ται, ὅταν τὸ ὀφεῖλον τοῦ ζητουμένου πράγματος εἶναι βεβαιω-
κὸν χρείαν ἔχῃ τῆς ἐκ τοῦ ζητουμένου πίστεως, ἔνθα μηδέτε-
ρον δυνάμενοι λαβεῖν πρὸς κατασκευὴν θατέρου περὶ ἀμφοτέρ-
ἐπέχομεν. ὅτι δὲ πᾶν τὸ ζητούμενον εἰς τούτους ἀνάγειν το-
170 τρόπους ἐνδέχεται διὰ βραχέων ὑποδείξομεν οὕτως· τὸ προτ-
θὲν ἤτοι αἰσθητόν ἐστιν ἢ νοητόν, ὁποῖον δ᾽ ἂν ᾖ διαπε-
φώνηται. οἱ μὲν γὰρ τὰ αἰσθητὰ μόνα b) φασὶν εἶναι ἀληθ-

adeo ut quum non habeamus unde adstruere aliquid incipiamus, sequatur as-sensionis retentio. 167. a relatione ad aliquid, est huiusmodi qualem ante descripsimus, in quo ad ipsum quidem diiudicans atque ad ea quae simul in contemplationem veniunt, tale aut tale apparet subiectum, quale autem sit natura, de eo assensum retinemus. 168. hypotheticus autem sive e suppositione aliqua, quum Dogmatici videntes se in infinitum reiici, principii loco ponunt aliquid quod non astruunt, sed nude et sine demonstratione per concessionem sibi sumere volunt. 169. diallelus denique sive alternarius modus fit, quum id quo rem de qua quaeritur, confirmare debemus, ipsum ab ea ut mutuo confirmetur, indiget, et tum, quod neutrum ad alterum astruendum possimus accipere, de utroque assensum retinemus. omnem autem quaestionem ad hos reduci modos posse, ita paucis ostendemus. 170. quod propositum est, aut sensile est aut intelligibile: utrumvis sit autem, de eo dissidentia est. alii enim sola sensibilia dicunt esse vera, alii sola intelligibilia, al-

x) καθὼς προειρήκαμεν] remittit lectorem ad ea quae dixit de modo octavo inter iam explicatos priores decem supra sect. 135 seq.

P 42 y) πρὸς μὲν τὸ κρῖνον καὶ τὰ συνθεωρούμενα] duplici potissimum ratione res ad alia referri dicuntur, vel enim relationem habent ad τὸ κρῖνον, hoc est ad hominem qui de illis iudicat, eiusve sensum aut rationem, vel ad συνθεωρούμενα, hoc est ad alias res quae cum aliis conferuntur. supra sect. 136.

z) ὁ δὲ ἐξ ὑποθέσεως] Laërtius 9 89 ex Agrippa: ὁ δ᾽ ἐξ ὑποθέσεως τρόπος συνίσταται οἰομένων τινῶν τὰ πρῶτα τῶν πραγμάτων αὐτόθεν δεῖν λαμβάνειν ὡς πιστὰ καὶ μὴ αἰτεῖσθαι, ὅ ἐστι μάταιον· τὸ ἐναντίον γάρ τις ὑποθήσεται. constat igitur hic modus Sceptica suppositione suppositioni Dogmaticorum contraria. nimirum Dogmatici supponunt dari aliquod principium demonstrationis ἀναπόδεικτον, quod demonstratione ipsum non indigeat, et κριτήριον ἄκριτον sive regulam iudicandi, ipsam alii non obnoxiam iudicio. huic hypothesi opponit Scepticus alium hypothesin sive suppositionem non dari. vide infra, et contra Geometras p. 85, contra Logicos lib. 2 p. 289.

a) ὁ δὲ διάλληλος] ita saepe noster, ut sect. 117. quod Laërtio est δι᾽ ἀλλήλων, eodem sensu, ut innuatur petitio eius quod erat in principio.

b) οἱ μὲν γὰρ τὰ αἰσθητὰ μόνα] sensibus fidem omnem habebat Epicurus, detrahebat omnem Democritus et Plato, quaedam sensibus vera, quaedam falsa apparere docuere Stoici, qua de re plura infra ad lib. 7 contra Mathematicos. hinc Sextus controversiam notat deduci ad primum modum ex illis quinque, qui est ἀπὸ τῆς διαφωνίας.

174 σαθρὰ ἔσται ἡ ὑποβάθρα τῶν κατασκευαζομένων. καὶ εἰ μ
ἀνύει τι τὸ ὑποτίθεσθαι πρὸς πίστιν, αὐτὸ τὸ ζητούμενον ὑ
τιθέσθω καὶ μὴ ἕτερόν τι, δι' οὗ δὴ κατασκευάσει τὸ πρᾶγ
περὶ οὗ ὁ λόγος. εἰ δὲ ἄτοπόν ἐστι τὸ ὑποτίθεσθαι τὸ ζητ
μενον, ἄτοπον ἔσται καὶ τὸ ὑποτίθεσθαι τὸ ἐπαναβεβηκό
175 ὅτι δὲ καὶ πρός τι[h]) ἐστὶ πάντα τὰ αἰσθητά, δῆλον· ἔστι
πρὸς τοὺς αἰσθανομένους. φανερὸν οὖν ὅτι ὅπερ ἂν ἡμῖν π
τεθῇ πρᾶγμα αἰσθητὸν εἰς τοὺς πέντε τρόπους ἀνάγειν, το
εὐμαρές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ νοητοῦ ἐπιλογιζόμ
εἰ μὲν γὰρ ἀνεπικρίτως διαπεφωνῆσθαι[i]) λέγοιτο, δοθήσ
176 ἡμῖν τὸ δεῖν ἐπέχειν περὶ αὐτοῦ· εἰ δὲ ἐπικριθήσεται ἡ δια
νία, εἰ μὲν διὰ νοητοῦ, εἰς ἄπειρον[k]) ἐκβαλοῦμεν· εἰ δὲ
αἰσθητοῦ, εἰς τὸν διάλληλον[l])· τὸ γὰρ αἰσθητὸν πάλιν
φωνούμενον καὶ μὴ δυνάμενον δι' αὑτοῦ[*]) ἐπικρίνεσθαι
τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν τοῦ νοητοῦ δεήσεται, ὥσπερ καὶ
177 νοητὸν τοῦ αἰσθητοῦ. διὰ ταῦτα δὲ ἐξ ὑποθέσεως[m]) ὁ λαμ
νων τι πάλιν ἄτοπος ἔσται. ἀλλὰ καὶ πρός τι[n]) ἐστὶ τὰ νο
πρὸς γὰρ τὸν νοοῦντα λέγεται· καὶ εἰ ἦν τῇ φύσει τοιο
ὁποῖον λέγεται, οὐκ ἂν διεφωνήθη. ἀνήχθη οὖν καὶ τὸ νο
εἰς τοὺς πέντε τρόπους. διόπερ ἀνάγκη περὶ τοῦ προτεθέ
πράγματος πάντως ἡμᾶς ἐπέχειν[o]). τοιοῦτοι μὲν καὶ οἱ π

sum erit eorum quae astruuntur fundamentum. 174. praeterea si huius suppositio ad confirmationem aliquid valet, id ipsum de quo quaeritur su nat, non aliud per quod astruat rem, de qua quaeritur. quodsi absu est supponere id de quo quaeritur, absurdum itidem erit supponere id q etiam generalius est. 175. omnia autem sensilia referri ad aliquid p referuntur enim ad eos, qui sentiunt. manifestum est igitur, quaec proposita nobis fuerit res sensilis, ad hos quinque modos ipsam reducer cile fore. itidem et de intelligibili ratiocinamur. si enim indiiudicabilis d dissidentia esse dicatur, concedetur nobis esse de eo retinendum as sum. 176. sin diiudicabitur dissidentia, si quidem per intelligibile, ciemur in infinitum; sin per sensile, in modum qui dicitur alternatio nam sensile rursus controversum et quod per se diiudicari nequit, eo in infinitum progrediatur, intelligibili egebit, ut etiam intelligibile se 177. et qui idcirco volet ex suppositione aliquid sumere, rursus ineptu quin etiam intelligibile ad aliquid refertur; dicitur enim respectu ad in gentem. atque si natura tale esset quale dicitur, non fuisset controve reduximus igitur etiam intelligibile ad hos quinque modos. quare omnin

g) ἐπαναβεβηκὸς] transcendens ac generalius quoddam illa qua quaestione sunt, velut specialiora sub se comprehendens. sic ὑπο κότα et ἐπαναβεβηκὸς sibi invicem opponuntur supra sect. 38, 39. ἐ αναβεβηκὸς κριτήριον 1 adversus Log. sect. 443, ἐπαναβεβηκὸς γ lib. 2 adversus Log. sect. 32.

h) ὅτι δὲ καὶ πρός τι] en modum ex illis quinque tertium.

i) διαπεφωνῆσθαι] hinc assensus etiam circa intelligibilia retine per primum modum.

k) εἰς ἄπειρον] per modum secundum.

l) εἰς τὸν διάλληλον] per modum quintum.

[*) legebatur αὐτοῦ.]

m) ἐξ ὑποθέσεως] per modum tertium.

n) πρός τι] per modum tertium.

o) ἐπέχειν] editi et mss habent ἐπελθεῖν. sed non dubitavi Salm

ἀπόδειξιν αἰτηθήσεται ἀπόδειξιν τοῦ ἀληθῆ αὐτὴν εἶναι, κἀκείνης ἄλλην, ἐπεὶ καὶ αὐτὴν ἀληθῆ εἶναι δεῖ, καὶ μέχρις ἀπείρου. ἀδύνατον δὲ ἔσται ἀπείρους ἀποδείξεις u) παραστῆσαι. οὐκοῦν 123
οὐδὲ μετὰ ἀποδείξεως δυνήσεται προκρίνειν φαντασίαν φαντασίας. εἰ δὲ μήτε ἄνευ ἀποδείξεως μήτε μετὰ ἀποδείξεως δυνατὸς ἔσται τις ἐπικρίνειν τὰς προειρημένας φαντασίας, συνάγεται ἡ ἐποχή, ὁποῖον μὲν φαίνεται ἕκαστον κατὰ τήνδε τὴν θέσιν ἢ κατὰ τόδε τὸ διάστημα ἢ ἐν τῷδε, εἰπεῖν ἴσως δυναμένων ἡμῶν, ὁποῖον δέ ἐστιν ὡς πρὸς τὴν φύσιν ἀδυνατούντων ἀποφαίνεσθαι διὰ τὰ προειρημένα.

Περὶ τοῦ ἕκτου τρόπου.

Ἕκτος ἐστὶ τρόπος ὁ παρὰ τὰς ἐπιμιγίας, καθ' ὃν συνάγο- 124
μεν ὅτι ἐπεὶ μηδὲν τῶν ὑποκειμένων καθ' ἑαυτὸ ἡμῖν αὐτὸ ὑποπίπτει, ἀλλὰ σύν τινι, ὁποῖον μέν ἐστιν τὸ μῖγμα ἔκ τε τοῦ ἐκτὸς καὶ τοῦ ᾧ συνθεωρεῖται, τάχα δυνατὸν εἰπεῖν· ὁποῖον δέ ἐστιν τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον x), εἰλικρινῶς, οὐκ ἂν ἔχοιμεν λέγειν. ὅτι δὲ οὐδὲν τῶν ἐκτὸς καθ' ἑαυτὸ ὑποπίπτει, ἀλλὰ πάντως σύν τινι, καὶ ὅτι παρὰ τοῦτο ἀλλοῖον θεωρεῖται, πρόδηλον οἶμαι. τὸ 125
γοῦν ἡμέτερον χρῶμα y) ἀλλοῖον μὲν ὁρᾶται ἐν ἀλεεινῷ ἀέρι, P 33
ἀλλοῖον δὲ ἐν τῷ ψυχρῷ, καὶ οὐκ ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν ὁποῖόν ἐστι τῇ φύσει τὸ χρῶμα ἡμῶν, ἀλλ' ὁποῖον σὺν ἑκάστῳ τούτων θεωρεῖται, καὶ ἡ αὐτὴ φωνὴ ἀλλοία μὲν φαίνεται σὺν λεπτῷ

ostendat illam veram esse, hujus rursum aliam, quia et hanc veram esse oportet, et usque in infinitum. impossibile autem erit infinitas demonstrationes proferre. 123. quare ne cum demonstratione quidem visum viso praeferre poterit. quodsi nec cum demonstratione nec sine ea poterit quisquam supra dictas phantasias diiudicare, infertur hinc assensum esse suspendendum, quum quale appareat unumquodque secundum hanc positionem aut hoc intervallum aut in hoc, dicere quidem fortasse possimus: quale autem secundum naturam sit, ob ea quae ante dicta fuerunt, pronuntiare nequeamus.

De sexto modo.

124. Sextus autem modus est ex admistionibus, ex quo inferimus, quum nullum subjectum sub sensus nostros ipsum per se cadat, sed cum aliquo, quale quidem sit permistio, et ex externo et ex eo quocum cernitur posse nos fortasse dicere; quale autem sit externum subiectum pure et sincere, nequaquam dicere posse. nihil autem eorum quae sunt extrinsecus, per se sub sensum cadere, sed omnino cum aliquo (ex quo fit ut diversum contemplantibus appareat), manifestum esse arbitror. 125. nam color noster in calido aëre cernitur diversus ab eo qui in frigido cernitur, nec dicere possimus qualis sit natura color noster, sed qualem eum cum utrolibet horum

---

u) ἀδύνατον -- ἀπείρους ἀποδείξεις] infra lib. 2 c. 13.
x) ὁποῖον δέ ἐστιν τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον] infra lib. 2 c. 7 αἱ δὲ αἰσθήσεις τὰ μὲν ἐκτὸς ὑποκείμενα οὐ καταλαμβάνουσι, μόνα δὲ εἰ ἄρα τὰ ἑαυτῶν πάθη.
y) τὸ γοῦν ἡμέτερον χρῶμα] Laertius 9 84 ἡ γοῦν πορφύρα διάφο- P 33
ρον ὑποφαίνει χρῶμα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ λύχνῳ. καὶ τὸ ἡμέτερον χρῶμα ἀλλοῖον ὑπὸ τῇ μεσημβρίᾳ φαίνεται καὶ ὅτε ὁ ἥλιος δύνει. confer lib. 1 adversus Logicos sect. 413.

ἀέρι, ἀλλοία δὲ σὺν παχυμερεῖ, καὶ ἀρώματα ἐν βαλανείῳ καὶ
ἡλίῳ πληκτικώτερα μᾶλλόν ἐστιν, ἢ ἐν τῷ ἀέρι καταψύχρῳ, καὶ
τὸ σῶμα ὑπὸ ὕδατος [z]) μὲν περιεχόμενον κοῦφόν ἐστιν, ὑπὸ δὲ
126 ἀέρος βαρύ. ἵνα δὲ καὶ ἔξωθεν [*]) ἐπιμιξίας ἀποστῶμεν, οἱ
ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς καὶ χιτῶνας καὶ ὑγρά. τὰ
οὖν ὁρατὰ ἐπεὶ μὴ ἄνευ τούτων θεωρεῖται, οὐ καταληφθήσεται
πρὸς ἀκρίβειαν· τοῦ γὰρ μίγματος ἀντιλαμβανόμεθα· καὶ διὰ
τοῦτο οἱ μὲν ἰκτερικοὶ πάντα ὠχρὰ ὁρῶσι, οἱ δὲ ὑπόσφαγμα
ἔχοντες [a]) ὕφαιμα. καὶ ἐπεὶ ἡ φωνὴ ἡ αὐτὴ ἀλλοία μὲν φαίνεται ἐν ἀναπεπταμένοις [b]) τόποις, ἀλλοία δὲ ἐν στενοῖς καὶ ἑλικοειδέσι, καὶ ἀλλοία μὲν ἐν καθαρῷ ἀέρι, ἀλλοία δὲ ἐν τεθολωμένῳ, εἰκός ἐστι μὴ ἀντιλαμβάνεσθαι ἡμᾶς εἰλικρινῶς τῆς φωνῆς· τὰ γὰρ ὦτα σκολιοπόρα ἐστὶ καὶ στενοπόρα καὶ ἀτμώδεσιν ἀποφορήσεσιν, αἳ δὴ ἀπὸ τῶν περὶ τὴν κεφαλὴν φέρεσθαι
127 λέγονται τόπων, τεθολωμένα. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μυξωτῆρσι καὶ ἐν τοῖς γεύσεως τόποις ὑλῶν ὑποκειμένων μετ᾽ ἐκείνων ἀντιλαμβανόμεθα τῶν γευστῶν καὶ τῶν ὀσφρητῶν, ἀλλ᾽ οὐκ εἰλικρινῶς. ὥστε διὰ τὰς ἐπιμιξίας αἱ αἰσθήσεις οὐκ ἀντιλαμβάνονται ὁποῖα πρὸς ἀκρίβειαν τὰ ἐκτὸς ὑποκείμενά ἐστιν.
128 ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡ διάνοια· μάλιστα μὲν ἐπεὶ αἱ ὁδηγοὶ αὐτῆς αἰσθήσεις σφάλλονται· ἴσως δὲ καὶ αὕτη ἐπιμιξίαν τινὰ ἰδίαν ποιεῖται πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων ἀναγγελλόμενα· περὶ γὰρ ἕκαστον τῶν τόπων ἐν οἷς τὸ ἡγεμονικὸν [c]) εἶναι δοκοῦσιν οἱ δογ-

contemplemur. itidem et eadem vox alia apparet cum tenui aëre, alia cum crasso. et aromata in balneo ac sole odore suo vehementius pungunt quam in aëre frigido. et corpus, quum ipsum ambit aqua, leve est, quum aër, grave. 126. ut autem etiam externam admistionem omittamus, oculi nostri in se ipsis habent et tunicas et humiditates. visibilia igitur quia absque his cernere non possumus, non percipientur exacte et pure; cum admistione enim percipimus. ac propterea ictericis quidem omnia pallida videntur esse, et cruenta oculorum suffusione laborantibus sanguinea. item quia eadem vox alia apparet in patentibus locis et planis, alia in angustis et tortuosis, et alia in puro aëre, alia in turbido, verisimile est nos pure vocem non percipere. nam aures obliqua habent foramina atque angusta, et vaporosis exhalationibus quae a locis in capite vicinis ferri dicuntur, turbidae sunt et inquinatae. 127. quin etiam in naribus et in locis gustatus quandoquidem materiae praesto sunt, cum illis percipimus gustabilia et odorabilia, non autem pure. itaque propter admistiones, qualia exacte sint externa subjecta, sensus non percipiunt. 128. sed nec ipse intellectus percipit ob hanc potissimum causam, quod sensus duces ipsius errent: fortasse et ipse iis quae a sensibus nuntiantur, proprie quaedam admiscet. in singulis enim locis, ubi mentis sedem esse Dogmatici opinantur, humores quosdam adesse videmus,

z) καὶ τὸ σῶμα ὑπὸ ὕδατος] idem 9 85 καὶ ὁ ἐν ἀέρι ὑπὸ δυοῖν κουφιζόμενος λίθος ἐν ὕδατι ῥᾳδίως μετατίθεται.

[*) τῆς ἔξωθεν?]

a) ἰκτερικοὶ - - οἱ δὲ ὑπόσφαγμα ἔχοντες] supra sect. 44 et 101.

b) ἀναπεπταμένοις] ms Savil. ἀναπεπτασμένοις.

c) τῶν τόπων ἐν οἷς τὸ ἡγεμονικόν] tangit sententias diversas philosophorum de sede propria animi, de quibus libro 1 adversus Logicos p. 195. in editis legebatur: περὶ γὰρ ἕκαστον ποιεῖται τῶν τόπων ἐν οἷς τὸ ἡγεμονικὸν ἔχει καὶ ὁποῖον εἶναι δοκοῦσιν, sed verbum ποιεῖται in mss abest et sensum impedit. absunt etiam verba ἔχει καὶ ὁποῖον, quae salvo sensu itidem possunt abesse.

ματικοί, γόμφους τινὰς ὑποκειμένους θεωροῦμεν, εἴτε περὶ ἐγκέφαλον εἴτε περὶ καρδίαν εἴτε περὶ ὅ τι δήποτε οὖν μέρος τοῦ ζῴου τοῦτο τίθεσθαι βούλοιτό τις. καὶ κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον ὁρῶμεν, ὅτι περὶ τῆς φύσεως τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων οὐδὲν εἰπεῖν ἔχοντες ἐπέχειν ἀναγκαζόμεθα.

Περὶ τοῦ ἑβδόμου τρόπου.

Ἕβδομον τρόπον ἐλέγομεν εἶναι τὸν παρὰ τὰς ποσότητας 129
καὶ σκευασίας τῶν ὑποκειμένων, σκευασίας λέγοντες κοινῶς τὰς συνθέσεις. ὅτι δὲ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπέχειν ἀναγκαζόμεθα περὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, δῆλον. οἷον γοῦν τὰ ξέσματα τοῦ κέρατος τῆς αἰγὸς φαίνεται μὲν λευκὰ ἁπλῶς P 34
καὶ ἄνευ συνθέσεως θεωρούμενα, συντιθέμενα δὲ ἐν τῇ τοῦ κέρατος ὑπάρξει μέλανα θεωρεῖται. καὶ τοῦ ἀργύρου τὰ μέρη τὰ ῥινήματα κατ' ἰδίαν μὲν ὄντα μέλανα φαίνεται, σὺν δὲ τῷ ὅλῳ ὡς λευκὰ ὑποπίπτει. καὶ τῆς Ταιναρείας λίθου d) τὰ μὲν μέρη 130
λευκὰ ὁρᾶται ὅταν λεανθῇ, σὺν δὲ τῇ ὁλοσχερεῖ ξανθὰ φαίνεται. καὶ αἱ ἀπ' ἀλλήλων ἐσκεδασμέναι ψάμμοι τραχεῖαι φαίνονται, ὡς σωρὸς δὲ συντεθεῖσαι ἁπαλῶς κινοῦσι τὴν αἴσθησιν. καὶ ὁ ἐλλέβορος λεπτὸς μὲν καὶ χνοώδης προσφερόμενος πνιγμὸν ἐπιφέρει, κριμνώδης e) δὲ ὢν οὐκέτι. καὶ ὁ οἶνος σύμ- 131
μετρος μὲν πινόμενος ῥώννυσιν ἡμᾶς, πλείων δὲ λαμβανόμενος παραλύει τὸ σῶμα. καὶ ἡ τροφὴ παραπλησίως παρὰ τὴν ποσό-

sive circa cerebrum sive circa cor sive circa aliquam aliam animalis partem hoc statuere quis velit. itaque ex hoc etiam modo videmus nos de natura externorum subiectorum nihil habentes quod dicamus, assensum retinere cogi.

De septimo modo.

129. Septimum esse dicebamus modum ex quantitatibus et constitutionibus subiectorum, quo nomine generaliter appellamus compositiones. nos autem per hunc quoque modum assensum retinere de natura rerum cogi manifestum est. verbi gratia: ramenta cornu caprini apparent quidem alba simpliciter et sine compositione ea intuentibus, composita autem in ipsius cornu essentia nigra apparent cernentibus. itidem et argenti ramenta si seorsum fuerint, nigri apparent, at cum toto, tanquam alba sub sensum nostrum cadunt. 130. quin et Taenarei lapidis partes quidem albae videntur, quum laevigatae fuerint, at cum toto, flavae. similiter et arenae separatae aliae ab aliis asperae apparent, at in acervum compositae, molles a sensu percipiuntur. praeterea elleborum, si tenue et lanuginosum quis ipsum edat, suffocationem affert, sin autem crassum, non item. 131. insuper et vinum si moderate bibatur, corroborat nos, si largius quam par est sumatur,

---

d) *Ταιναρείας λίθου*] marmor Lacedaemonium celebratissimum, de P 34
quo Io. Meursius Miscellan. Lacon. 2 18 et Ianus Brouckhusius ad Tibullum p. 305. hoc viridis esse coloris testantur Plinius Statius Prudentius Isidorus alii: igitur vocabulum ξανθὰ apud Sextum hoc loco ita est accipiendum, ut colorem inter viridem fulvumque denotet medium, unde *marmor herbosum* Sidonio dicitur carm. 5 39 et carm. 22 139.

Quod viret et molles imitatur rupibus herbas. Stat. 2 2 silv. vers. 90.

e) *κριμνώδης*] ita leg. pro κριμώδης, quod erat in editis. quod sequitur de vino iisdem propemodum verbis habet Laërtius 9 86.

τητα διάφορον ἐπιδείκνυται δύναμιν· πολλάκις γοῦν διὰ τὸ πολλὴ f) προσενεχθῆναι καθαιρεῖ τὸ σῶμα διά τε ἀπεψιῶν καὶ
132 χολερικῶν παθῶν. ἕξομεν οὖν κἀνταῦθα λέγειν ὁποῖόν ἐστι τοῦ κέρατος τὸ λεπτὸν g) καὶ ὁποῖον τὸ ἐκ πολλῶν λεπτομερῶν συγκείμενον· καὶ ὁποῖος μέν ἐστιν ὁ μικρομερὴς ἄργυρος, ὁποῖος δὲ ὁ ἐκ πολλῶν μικρομερῶν συγκείμενος· καὶ ὁποία μὲν ἡ ἀκαριαία Ταινάρεια λίθος, ὁποία δὲ ἡ ἐκ πολλῶν μικρῶν συγκειμένη· καὶ ἐπὶ τῶν ψάμμων καὶ τοῦ ἐλλεβόρου καὶ τοῦ οἴνου καὶ τῆς τροφῆς τὸ πρός τι, τὴν μέντοι φύσιν τῶν πραγμάτων καθ' ἑαυτὴν οὐκέτι, διὰ τὴν παρὰ τὰς συνθέσεις τῶν φαντασιῶν
133 ἀνωμαλίαν. καθόλου γὰρ δοκεῖ καὶ τὰ ὠφέλιμα λυπηρὰ γίνεσθαι παρὰ τὴν κατὰ ποσότητα ἄμετρον αὐτῶν χρῆσιν· καὶ τὰ βλαβερὰ εἶναι δοκοῦντα ἐν τῷ καθ' ὑπερβολήν h), ἀκαριαῖα παραλαμβάνεσθαι μὴ λυπεῖν. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ μάλιστα τὸ κατὰ τὰς ἰατρικὰς δυνάμεις θεωρούμενον, ἐν αἷς ἡ μὲν πρὸς ἀκρίβειαν μῖξις τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ὠφέλιμον ποιεῖ τὸ συντεθέν, ῥοπῆς δὲ βραχυτάτης ἐνίοτε παροραθείσης οὐ μόνον οὐκ ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ βλαβερώτατον καὶ δηλητήριον πολλάκις.
134 οὕτως ὁ κατὰ τὰς ποσότητας καὶ σκευασίας λόγος συγχεῖ τὴν

corpus frangit et dissolvit. sic etiam cibus pro quantitate diversam facultatem prodit: saepe enim largior cibus sumptus corpus perdit per cruditates et cholericas passiones. 132. poterimus igitur in his quoque dicere qualis sit ipsius cornu pars illa tenuis, et quale cornu quod ex multis tenuibus particulis compositum est: quales argenti minutae particulae, et quale argentum ex multis minutis particulis conflatum: qualis item minutissimus Taenarius lapis, rursus qualis qui ex multis minutis conflatus. et in arenis et in elleboro et in vino et in cibo relationem ad aliquid, at vero naturam rerum per se non item, propter visorum discrepantiam, quae ex compositionibus contingit. 133. generaliter enim videntur etiam utilia noxia esse quantitatem mediocrem in earum usu excedentibus, contra quae noxia esse putantur, si perquam exigua mensura sumantur, minime nocere. confirmat autem quod dico illud maxime, quod in medicis facultatibus observatur, in quibus si exacte commisceantur simplicia medicamenta, utilem reddunt compositionem. si tantillo plus vel minus per incuriam positum fuerit, perniciosissima fit et saepe etiam toxicum, nedum sit utilis. 134. sic ergo quantitatum et compositionum ratio facit, ut qualia existant subiecta externa, con-

---

f) διὰ τὸ πολλὴ] ita restitui ex mss pro πολὺ, respicitur enim ad τροφή, quod praecesserat. mox pro καθαίρει scripsi καθαιρεῖ. nimio enim cibo sumto non raro perditur corpus. ἐν πολλοῖς γὰρ βρώμασιν, inquit Sirachides, ἔσται νόσος, καὶ ἡ ἀπληστία ἐγγιεῖ ἕως χολέρας. 37 35.

g) τοῦ κέρατος τὸ λεπτόν] respicit quod de cornu caprino dixerat paullo ante sect. 129, atque ita percurrit caetera ibidem deinceps memorata concluditque inde quoniam pro diversa divisione vel compositione diversa apparent, iam alba, iam iterum nigra, hinc utrum natura sua alba sint necne, vel alterius coloris aut nullius, certo non posse affirmari.

h) ἐν τῷ καθ' ὑπερβολήν] hic ponendum comma, neque enim coniungenda haec, ut in Genevensi edit. factum, cum sequentibus ἀκαριαῖα παραλαμβάνεσθαι. Salmasius cogitavit traiectione sanandum esse hunc locum sic: ἐν τῷ καθ' ὑπερβολὴν παραλαμβάνεσθαι, ἀκαριαῖα μὴ λυπεῖν. sed sola dispunctio huic loco facile medetur, ut transpositione illa non sit opus.

δὲ τὰ συνθεωρούμενα, ὅτι πρὸς τήνδε τὴν ἐπιμιξίαν καὶ τόνδε τὸν τρόπον καὶ τὴν σύνθεσιν τήνδε καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὴν
137 θέσιν ἕκαστον φαίνεται. καὶ ἰδίᾳ δὲ ἐνδέχεται συνάγειν ὅτι πάντα ἐστὶ πρός τι τόνδε τὸν τρόπον· πότερον διαφέρει τῶν πρός τι τὰ κατὰ διαφορὰν[p]) ἢ οὔ; εἰ μὲν οὐ διαφέρει, καὶ αὐτὰ πρός τι ἐστίν· εἰ δὲ διαφέρει, ἐπεὶ πᾶν τὸ διαφέρον πρός τί ἐστιν (λέγεται γὰρ πρὸς ἐκεῖνο οὗ διαφέρει), πρός τί ἐστιν τὰ
138 κατὰ διαφοράν. τῶν δὲ ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀνωτάτω γένη κατὰ τοὺς δογματικούς[q]), τὰ δ' ἔσχατα εἴδη, τὰ δὲ γένη καὶ εἴδη· πάντα δὲ ταῦτά ἐστι πρός τι· πάντα ἄρα ἐστὶ πρός τι.
P 36 ἔτι τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστι πρόδηλα τὰ δὲ ἄδηλα, ὥς αὐτοί φασιν[r])· καὶ σημαίνοντα μὲν τὰ φαινόμενα, σημαινόμενα δὲ ὑπὸ τῶν φαινομένων ἄδηλα. ὄψις γὰρ κατ' αὐτοὺς τῶν ἀδήλων τὰ φαινόμενα[s]). τὸ δὲ σημαῖνον καὶ τὸ σημαινόμενον ἐστι
139 πρός τι· πρός τι ἄρα ἐστὶ πάντα. πρὸς τούτοις τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ὅμοια, τὰ δὲ ἀνόμοια, καὶ τὰ μὲν ἴσα, τὰ δὲ ἄνισα· ταῦτα δέ ἐστι πρός τι· πάντα ἄρα ἐστὶ πρός τι. καὶ ὁ λέγων

sive habitudine, ad ea autem quae simul in contemplationem veniunt, quia pro hac commistione et pro hoc modo, et compositione hac et quantitate et positione unumquodque apparet. 137. sed et propria ratione colligi potest, omnia esse ad aliquid hoc pacto, utrum quae differenter ab aliis et absolute intelliguntur, diversa sunt ab his quae sunt ad aliquid, an non? si diversa non sunt, ergo et ipsa sunt ad aliquid. si autem differunt, quoniam omne quod differt, ad aliquid est (dicitur enim ejus respectu a quo differt) ad aliquid sunt ea quae differenter ab aliis et absolute intelliguntur. 138. jam vero et eorum quae esse habent, alia quidem sunt suprema genera, juxta Dogmaticos, alia autem infimae species, alia vero et genera et species, omnia autem haec sunt ad aliquid. nihil ergo est quod non sit ad aliquid. praeterea eorum quae existentia sunt, alia sunt manifesta, alia obscura ut ipsi aiunt: et significantia quidem esse ea quae apparent, significari autem ab apparentibus obscura. conspectum enim esse aiunt obscurorum ea quae apparent. quod autem significat et quod significatur, est ad aliquid. omnia igitur sunt ad aliquid. 139. ad haec eorum quae esse habent, alia sunt similia, alia dissimilia: alia rursus aequalia, alia inaequalia. haec autem sunt ad aliquid. omnia igitur sunt ad aliquid. et is quoque qui dicit omnia

---

p) τὰ κατὰ διαφοράν] Dogmatici res omnes dividunt in absolutas et relatas sive relativas, ut in scholis loquimur. relatas vocant τὰ πρός τι, absolutas τὰ κατὰ διαφοράν. Sextus noster libro 2 adversus Logicos sect. 37 et p. 249 ἐπεὶ οὖν δύο εἰσὶ τῶν πραγμάτων διαφοραί, μία μὲν ἡ τῶν κατὰ διαφοράν, δευτέρα δὲ ἡ τῶν πρός τί πως ἐχόντων. videntur autem dici κατὰ διαφοράν, velut quae ita differunt ab aliis rebus ut constent per se, nec ab illis ullo modo dependeant. Sextus itaque ex hoc ipso colligit etiam illas annumerandas esse τοῖς πρός τι sive relatis, quoniam eo ipso quod diversa esse ac differre dicuntur, hoc non absolute de illis affirmatur, sed respectu illarum rerum a quibus ita differunt.

q) κατὰ τοὺς δογματικούς] trita haec in scholis Peripateticorum et tironibus logices notissima.

P 36 r) ὡς αὐτοί φασιν] de eadem distinctione rerum in πρόδηλα et ἄδηλα vide librum 2 adversus Logicos.

s) τὰ φαινόμενα] Salmasius legit κατὰ τὰ φαινόμενα, sed omnes codices cum editis consentiunt, et locum consideranti apparebit nihil esse mutandum.

ἐὰν μέντοι γε ἐννοήσωμεν τὸν ἥλιον σπανίως μὲν φαινόμενον, σπανίως δὲ δυόμενον, καὶ πάντα μὲν ἀθρόως φωτίζοντα, πάντα δὲ ἐξαίφνης ἐπισκιάζεσθαι ποιοῦντα, πολλὴν ἔκπληξιν ἐν τῷ
142 πράγματι θεωρήσομεν. καὶ ὁ σεισμὸς [a]) δὲ οὐχ ὁμοίως θορυβεῖ τούς τε πρῶτον αὐτοῦ πειρωμένους καὶ τοὺς ἐν ἔθει τούτω γεγενημένους. πόσην δὲ ἔκπληξιν ἀνθρώπῳ φέρει θάλασσα [b]) πρῶτον ὀφθεῖσα; ἀλλὰ καὶ κάλλος σώματος ἀνθρωπίνου πρῶτον μὲν ἐξαίφνης θεωρούμενον συγκινεῖ μᾶλλον ἡμᾶς ἢ ἐν ἔθει
143 τοῦ ὁρᾶσθαι *) γένοιτο. καὶ τὰ μὲν σπάνια τίμια εἶναι δοκεῖ,
P 37 τὰ δὲ σύντροφα ἡμῖν καὶ εὔπορα οὐδαμῶς. ἐὰν γοῦν ἐννοήσωμεν τὸ ὕδωρ σπανίζον, πόσῳ ἂν τῶν τιμίων εἶναι δοκούντων [c]) ἁπάντων τιμιώτερον ἡμῖν φανείη; ἢ ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν τὸν χρυσὸν ἁπλῶς ἐπὶ τῆς γῆς ἐρριμμένον πολὺν παραπλησίως τοῖς λίθοις [d]), τίνι δόξομεν ἔσεσθαι τοῦτον τίμιον ἢ κατάκλειστον [e])
144 οὕτως; ἐπεὶ οὖν τὰ αὐτὰ πράγματα παρὰ τὰς συνεχεῖς ἢ σπανίους περιπτώσεις ὁτὲ μὲν ἐκπληκτικὰ ἢ τίμια, ὁτὲ δὲ οὐ τοιαῦτα εἶναι δοκεῖ, ἐπιλογιζόμεθα ὅτι ὁποῖον μὲν φαίνεται τούτων ἕκαστον μετὰ συνεχοῦς περιπτώσεως ἢ σπανίας, ἴσως δυνησόμεθα λέγειν· ψιλῶς δὲ ὁποῖόν ἐστιν ἕκαστον τῶν ἐκτὸς ὑποκειμέ-

ginemur solem raro apparentem, raro occidentem, et ubi simul omnia illustrarit, deinde repente omnibus rursus tenebras inducentem: reperiemus in hac re unde valde obstupefiamus. 142. sed et terrae motus aliter turbat eos qui tum primum ipsum experiuntur, aliter eos qui illi assuefacti fuerint. quantum vero quis obstupescit ad primum maris conspectum? itidem corporis humani pulchritudo, quae cernitur primum et repente, magis nos commovet, quam quae a nobis cerni solita fuerit. 143. iam et quae rara sunt, habentur in pretio, at ea inter quae vivimus, et ea quae sunt in medio posita, nequaquam. nam si aquam raro reperiri imaginemur, quanto ea pretiosior esse nobis videatur omnibus quae in pretio habemus? aut si imaginemur multum auri temere humi iacere proiectum perinde atque lapides, cui adeo pretiosum ipsum fore existimabimus, aut a quo tam sollicite inclusum et asservatum iri? 144. quum ergo res eaedem ob frequentiam aut raritatem aliquando admiratione dignae aut pretiosae, aliquando vero non tales esse putentur, hinc colligimus, nos, quale appareat horum unumquodque, prout frequenter aut raro contigerit, fortasse dicturos: nude autem et simpli-

a) καὶ ὁ σεισμός] eadem Laërtius 9 87 ex Sexto nostro, ut opinor.
b) φέρει θάλασσα] malebat Salmasius ἔφερε et mox συνεκίνει.
[*) ἂν γένοιτο?]
P 37 c) τιμίων εἶναι δοκούντων] sic recte Salmasius, quod codicum meorum suffragio video confirmari. male in editis erat δοκεῖ τῶν. quae porro de aqua hoc loco Sextus, videntur alludere ad illud Platonis Euthydemo [p. 304 B], laudatum etiam magno Erasmo in adagio *rarum carum*: τὸ γὰρ σπάνιον, ὦ Εὐθύδημε, τίμιον, τὸ δὲ ὕδωρ εὐωνότατον ἄριστον ὂν ὡς ἔφη Πίνδαρος.
d) παραπλησίως τοῖς λίθοις] de temporibus Salomonis scriptor sacer 3 Reg. 10 27 καὶ ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον ἐν Ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους. eadem leguntur 2 Paralipom. 1 15, 9 27. pro παραπλησίως in V et S reperio παραπλησίῳ.
e) κατάκλειστον] Salmasius et Tertullianum de pallio p. 129 observavit non modo Graecis κατάκλειστον vocari quicquid ita pretiosum est, ut servari diligenter et haberi sub clave clausumque teneri mereatur sed et latinum scriptorem Appulejum *vestem cataclistam* dixisse pro pretiosa et in arca condi servarique solita. locus est 11 Milesiarum.

τιθέναι τι μήτε ἀναιρεῖν διὰ τὴν ἰσοσθένειαν τῶν ζητουμ… περὶ δὲ τοῦ οὐδὲν ὁρίζω, ταῦτα φαμέν·

ΚΕΦ. κγ'.

Περὶ τοῦ οὐδὲν ὁρίζω.

197 Ὁρίζειν εἶναι νομίζομεν οὐχὶ τὸ ἁπλῶς λέγειν τι, ἀλλ… πρᾶγμα ἄδηλον προφέρεσθαι μετὰ συγκαταθέσεως· οὕτω… οὐδὲν ὁρίζων u) ὁ Σκεπτικὸς τάχα εὑρεθήσεται, οὐδὲ αὐτ… οὐδὲν ὁρίζω. οὐ γάρ ἐστι δογματικὴ ὑπόληψις, τουτέστιν ἀ… συγκατάθεσις, ἀλλὰ φωνὴ πάθους ἡμετέρου δηλωτική. … οὖν εἴπῃ ὁ Σκεπτικὸς οὐδὲν ὁρίζω, τοῦτό φησιν, ἐγὼ … πέπονθα νῦν, ὡς μηδὲν τῶν ὑπὸ τὴν ζήτησιν τήνδε πεπτωκ… τιθέναι δογματικῶς ἢ ἀναιρεῖν. τοῦτο δέ φησιν λέγων τὸ … φαινόμενον περὶ τῶν προκειμένων οὐκ ἀπαγγελτικῶς μετὰ … ποιθήσεως ἀποφαινόμενος, ἀλλ' ὃ πάσχει διηγούμενος.

ΚΕΦ. κδ'.

Περὶ τοῦ πάντα ἐστὶν ἀόριστα.

198 Καὶ ἡ ἀοριστία δὲ πάθος διανοίας ἐστί, καθ' ὃ οὔτε … ρομέν τι οὔτε τίθεμεν τῶν δογματικῶς ζητουμένων, τουτ… τῶν ἀδήλων. ὅταν οὖν λέγῃ ὁ Σκεπτικός, πάντα ἐστὶν ἀόρ… τὸ μὲν ἔστι λαμβάνει ἀντὶ τοῦ φαίνεσθαι αὐτῷ x), πάντα δὲ …

de quibus quaeritur, momenta. de hac autem voce *nihil definio* di… huiusmodi.

CAP. XXIII.

De voce nihil definio.

197. Definire esse putamus non simpliciter dicere aliquid, sed rem … certam pronuntiare cum assensu. ita enim nihil definire Scepticus … reperietur ne hoc quidem *nihil definio*. non enim haec est dogmatica … nio, id est, qua incertae rei assentiamur, sed vox nostrae affectionis i… dex. quum ergo dicit Scepticus *nihil definio*, hoc dicit, ego ita nunc af… etus sum, ut nihil eorum quae sub hanc quaestionem cadunt, ponam dogma… tice aut tollam. hoc autem ait dicens quid sibi appareat de rebus pro… sitis, non enunciative cum persuasione pronuncians, sed affectionem … exprimens.

CAP. XXIV.

De eo quod dicunt omnia ita sunt comparata ut definiri nequeant

198. Abstinentia a definiendo quoque passio est intellectus, secund… quam nec ponimus quicquam, nec tollimus eorum quae dogmatice quaeri… tur, id est incertorum. quum igitur dicit Scepticus, omnia ita esse co… parata ut definiri nequeant, tunc esse accipit pro eo quod est, videri si…

---

u) οὐδὲν ὁρίζων] Laërtius 9 74 μηδὲν ὁρίζοντες, μηδ' αὐτὸ τοῦ… ὥστε καὶ τὸ μὴ ὁρίζειν ἀνῄρουν, et 104 ἐν ᾧ λέγομεν οὐδὲν ὁρίζ… οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ὁριζόμεθα.

x) τὸ μὲν ἔστι ἀντὶ τοῦ φαίνεσθαι αὐτῷ] supra sect. 135. cont… Dogmatici illa voce utuntur pro iis quae vera sunt et explorata, ut ap… Ciceronem Laelio: *sunt ista, Laeli*. similiter Plato: ἔστι ταῦτα.

ρόμενα πάντα ἀπᾴδοντα [z]) εἶναι δοκεῖ μοι τῶν ὑφ' ἡμῶν ...γελλομένων.

ΚΕΦ. κϛ'.

Περὶ τοῦ ἀκαταληπτῶ καὶ οὐ καταλαμβάνω.

201 Καὶ ἡ ἀκαταληπτῶ δὲ καὶ ἡ οὐ καταλαμβάνω φων... θους οἰκεῖον ἐστὶ δηλωτική, καθὸ ἀφίσταται ὁ σκεπτι... πρὸς τὸ παρὸν τοῦ τιθέναι τὶ τῶν ζητουμένων ἀδήλων ἢ ἀ... ρεῖν, ὡς ἔστιν δῆλον ἐκ τῶν προειρημένων ἡμῖν περὶ τῶν ... λων φωνῶν.

P 51

ΚΕΦ. κζ'.

Περὶ τοῦ παντὶ λόγῳ ἴσον ἀντικεῖσθαι.

202 Ὅταν δὲ λέγωμεν, παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος [a]) ἀντι... παντὶ μὲν λέγομεν τῷ ὑφ' ἡμῶν διεξωδευμένῳ, λόγον δὲ ... οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸν κατασκευάζοντά τι δογματικῶς, τοῦ ... περὶ ἀδήλου, καὶ οὐ πάντως τὸν ἐκ λημμάτων καὶ ἐπιφορᾶς [b]) ἀλλὰ τὸν ὁπωσοῦν [c]) κατασκευάζοντα· ἴσον δέ φαμεν κατὰ ...

aequipollentiam. unde mihi videntur etiam omnia quae ad eversionem ...bitationis nostrae afferuntur, iis quae nos enuntiamus, suffragari.

CAP. XXVI.

De vocibus, non concipio non comprehendo.

201. Hae quoque voces, *non concipio* et *non comprehendo*, ... passionis sunt indices, quatenus ad praesens supersedet Scepticus ... aut tollere aliquid ex illis incertis de quibus quaeritur, ut ex iis quae a nobis de caeteris vocibus antea dicta sunt.

CAP. XXVII.

De eo quod dicunt, omni rationi parem rationem dari opp...

202. Cum autem dicimus, *omni rationi ratio paris momenti opp...* omni dicimus, quam quidem nos examinaverimus. rationem autem ... non simpliciter, sed quae aliquid dogmatice astruit, id est de incerto, ... eam tantummodo quae ex sumptionibus et illatione, sed quae quovis ... astruit quidpiam. paris item momenti dicimus, non simpliciter, sed ad ...

z) ἀπᾴδοντα] puto legendum esse ἐπᾴδοντα, atque hoc in versione secutus. sensus enim est ea quoque quae Sceptico opponuntur, eius ... dubitationi suffragari. nam quibus argumentis probavero non esse ... tandum, haec illi videbuntur par momentum afferre ad sustinenda ...traria argumenta, quibus ad assensum suspendendum moveri sibi ...pticus videtur: itaque de eo ipso, utrum assensus cohibendus sit, ...bitandum sibi esse non diffitebitur. [immo scribendum οὐκ ἀπᾴδοι...

P 51 a) παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος] neque hoc Scepticus statuit pro dog... ut fecit Protagoras teste Laërtio 9 51 atque Academici apud Cicer... in Lucullo, sed ut testetur sibi hactenus ita videri, quod in rebus Dogmaticos controversis paria ex utravis parte exstent rationum ...menta, et a se possint invicem opponi.

b) ἐκ λημμάτων καὶ ἐπιφορᾶς] perfectum syllogismum ex prae... et conclusione constantem. in editis male erat λειμμάτων.

c) ὁπωσοῦν] ms. V ὁποσοῦν. mox in editis erat: ἴσον δέ φαμεν ἁπλῶς κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν. HStephanus recte supplet: οὐχ ἁ... ἀλλὰ κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν. sed verba οὐχ ἁπλῶς plane dees...

ἔστιν λέγειν καὶ περὶ τῶν παραλελειμμένων e)· περὶ πασῶν
τῶν σκεπτικῶν φωνῶν ἐκεῖνο χρὴ προειληφέναι, ὅτι περὶ
ἀληθεῖς αὐτὰς εἶναι πάντως οὐ διαβεβαιούμεθα, ὅπου γ
ὑφ' ἑαυτῶν αὐτὰς ἀναιρεῖσθαι λέγομεν δύνασθαι ἐμπεριγρ
μένας f) ἐκείνοις περὶ ὧν λέγονται, καθάπερ τὰ καθαρτικὰ
φαρμάκων οὐ μόνον τοὺς χυμοὺς ὑπεξαιρεῖ τοῦ σώματος, ἀ
207 καὶ ἑαυτὰ τοῖς χυμοῖς συνεξάγει. φαμὲν δὲ καὶ ὡς οὐ κυ
δηλοῦντες τὰ πράγματα, ἐφ' ὧν παραλαμβάνονται, τίθεμεν
τάς, ἀλλ' ἀδιαφόρως g) καὶ εἰ βούλονται καταχρηστικῶς —
γὰρ πρέπει τῷ σκεπτικῷ φωνομαχεῖν — ἀλλ' *) ὡς ἡμῖν συν
τὸ μηδὲ ταύτας τὰς φωνὰς εἰλικρινῶς σημαίνειν λέγεσθαι, ἀ
208 πρός τι h), καλῶς πρὸς τοὺς σκεπτικούς. πρὸς τούτοις κἀκεῖ
δεῖ μεμνῆσθαι, ὅτι οὐ περὶ πάντων τῶν πραγμάτων καθό
φαμὲν αὐτάς, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀδήλων καὶ τῶν δογματικῶς ζ
τουμένων i), καὶ ὅτι τὸ φαινόμενον ἡμῖν φαμέν, καὶ οὐχὶ
βεβαιωτικῶς περὶ τῆς φύσεως τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων ἀπο
νόμεθα· ἐκ γὰρ τούτων πᾶν σόφισμα k) πρὸς φωνὴν ἐνεχ

a nobis disputata fuerunt, etiam de praetermissis dici possit. de omni enim Scepticis vocibus illud oportet cognitum habere, nos non affirm veras illas omnino esse, utpote quum eas fateamur a se ipsis everti pa circumscriptas in illis de quibus dicuntur; sicuti purgantia medicam non solum humores corpore extrahunt, sed etiam semetipsa una cum moribus expellunt. 207. dicimus praeterea nos non ut proprie significa res quibus adhibentur ponere eas, sed indifferenter, aut si malunt abu (neque enim Scepticum de vocibus altercari decet) praesertim quum a commodum sit ne simpliciter quidem et per se significare, dici has vo sed ad aliquid, videlicet ad Scepticos. 208. illud praeterea meminisse o tet, nos non de omnibus rebus generaliter proferre ipsas, sed de inc et iis quae dogmatice quaerantur, idque quod apparet nobis dicere, i autem affirmationem de natura externorum subiectorum adhibere. ex

---

P 52 e) περὶ τῶν παραλελειμμένων] ut [su[illegible]ἀσυγκαταθετεῖν, ἴσως, ἐπὶ τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὑπόκειται, et similia.

f) ἐμπεριγραφομένας] vide quae ad sect. 14.

g) ἀδιαφόρως] supra sect. 195 οὐ φωνομαχοῦμεν, οὐδὲ εἰ φύσει τὰ δηλοῦσιν αἱ φωναὶ ζητοῦμεν, ἀλλ' ἀδιαφόρως αὐτὰς ὡς εἶπον πα λαμβάνομεν. pulchrum est quod negat Scepticum φωνομαχεῖν sive verbis litigare. sed profecto omnes philosophos et omnes in re quac que veritatem quaerentes huiusmodi logomachiae ac vocilitigia dedec licet maxime decet, quo sophistis praecludatur calumniae occasio, d operam, ut quod Sextus etiam facit quae sentimus et intelligi volu et proprie, accurate nec ambigue eloquamur. vocabulum ἀδιαφόρως lustrat Athanasii dictum laudatum Ioanni Becco in Graecia Allatii (thodoxa t. 2 p. 219 ἄριστον καὶ πάνυ θεοφιλὲς τὰς ἐν λέξεσι παρο σθαι διαφοράς, ὁπηνίκα εἴη κατὰ τὴν ἐπὶ τῇ ἐννοίᾳ ὁμοφροσύνην σ βαίνειν τοὺς ἀδελφούς.

[*) ἀλλ' ὡς] ἄλλως? pro οὔτε scr. οὐδὲ]

h) ἀλλὰ πρός τι] ut de Scepticis modo intelligantur, non de s hominibus. nam v. g. οὐδὲν μᾶλλον non magis hoc quam illud ver videtur Sceptico, at haud Dogmatico, nec e vulgo cuilibet. οὐ κα λαμβάνω non comprehendo, hoc Scepticus de se narrat, non affir idem a Dogmatico non percipi.

i) περὶ τῶν ἀδήλων καὶ τῶν δογματικῶς ζητουμένων] hoc saepius culcat noster. vide supra sect. 12, 200 etc.]

k) πᾶν σόφισμα] innuit meram fore elenchi ignorationem, quaecu

τία περὶ τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν [o]) τὸ τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ φ
νεσθαι, καὶ οἱ μὲν Σκεπτικοὶ φαίνεσθαι λέγουσι τὰ ἐναντία
τὸ αὐτό, οἱ δὲ Ἡρακλείτειοι ἀπὸ τούτου καὶ ἐπὶ τὸ ὑπάρχει
αὐτὰ μετέρχονται, φαμὲν πρὸς τούτους ὅτι τὸ τὰ ἐναντία
τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι οὐ δόγμα ἐστὶ τῶν Σκεπτικῶν, ἀλλὰ πρᾶ
οὐ μόνον τοῖς Σκεπτικοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις
1 πᾶσιν ἀνθρώποις ὑποπῖπτον. οὐδεὶς γοῦν τολμήσαι ἂν εἰ
ὅτι τὸ μέλι [q]) οὐ γλυκάζει τοὺς ὑγιαίνοντας, ἢ ὅτι τοὺς ἰκτ
κοὺς οὐ πικράζει. ὥστε ἀπὸ κοινῆς τῶν ἀνθρώπων προλή
ἄρχονται οἱ Ἡρακλείτειοι, καθάπερ καὶ ἡμεῖς, ἴσως δὲ καὶ
ἄλλαι φιλοσοφίαι. διόπερ εἰ μὲν ἀπό τινος τῶν σκεπτικῶς
γομένων ἐλαμβάνετο τὸ τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκεῖσθαι,
τοῦ πάντα ἐστὶν ἀκατάληπτα, ἢ τοῦ οὐδὲν ὁρίζω, ἢ τινος
παραπλησίων, ἴσως ἂν συνῆγον [r]) ὃ λέγουσι. ἐπεὶ δὲ ἀ

idem sint, oportet contraria circa idem apparere, et Sceptici quidem c
traria circa idem apparere dicunt, Heraclitei autem hinc etiam illuc p
grediuntur, ut dicant esse; illis respondemus hoc quod dicitur, cont
circa idem apparere non esse Scepticorum dogma, sed rem non Scep
solum, verum etiam aliis philosophis et omnibus hominibus sub sensu
dentem. 211. verbi gratia nemo negare audeat quin ex melle sani d
dinem, icterici amarorem percipiant. hinc fit ut a communi hominum p
notione incipiant Heraclitei, uti et nos, fortasse autem et caeterae p
sophiae. quare si ab aliquo eorum quae sceptice dicuntur acciperent
videlicet contraria circa idem versari, nimirum aut ab hac voce omnia
incomprehensibilia, aut illa nihil definio, aut alia simili; fortasse coll

---

o) τοῦ τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν] inter Heracliti dogmata
γίνεσθαι πάντα κατ' ἐναντιότητα ut est apud Laërtium 9 8 sive ut i
7 διὰ τῆς ἐναντιοτροπῆς ἡρμόσθαι τὰ ὄντα, quorum verborum sent
est, rerum naturam in omnibus contraria ἄνω κάτω suscipere, it
idem iam sit ignis, iam sit aër, iam aqua iam terra, iam ignis iter
idemque modo calidum modo frigidum, modo durum modo moll
vicissim. eamque repugnantiam diversarum ex uno communi prin
rerum igne quatenus ad generationem rerum facit, vocabat *bellum*
contentionem, quatenus autem regreditur ad dissolvenda iterum o
in commune principium atque ignem, *pacem et concordiam* appella
contrario prorsus quam vocabulis illis Empedocles usus est sensu:
δὲ ἐναντίων τὸ μὲν ἐπὶ τὴν γένεσιν ἄγον καλεῖσθαι πόλεμον καὶ
τὸ δ' ἐπὶ τὴν ἐκπύρωσιν, ὁμολογίαν καὶ εἰρήνην, καὶ τὴν μεταβ
ὁδὸν ἄνω κάτω. Aristoteles Nicomacheor. 8 2 καὶ Ἡράκλειτος τὸ
τίξουν συμφέρον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἁρμονίαν, καὶ πά
κατ' ἔριν γίνεσθαι. ἐξ ἐναντίας δὲ τούτοις ἄλλοι καὶ Ἐμπεδοκλῆς.
clus 1 in Timaeum Platonis p. 21 πόλεμος γάρ ἐστι πάντων πατὴρ
τὸν Ἡράκλειτον. sed de tota hac Heracliti physiologia exstat praec
eruditissimi D. Godfridi Olearii τοῦ μακαρίτου exercitatio.

p) καὶ ἐπὶ τὸ ὑπάρχειν] Scepticis satis est ut dicant haec vel illa
videri sibi, at Heraclitus non modo videri sed vere ita esse etiam co
traria de uno eodemque subiecto qualia apparerent docebat et stat
bat. noster infra lib. 2 sect. 59 ἑτέρα μέν ἐστιν ἡ Γοργίου διάνοια,
ἣν φησι μηδὲν εἶναι· ἑτέρα δὲ ἡ Ἡρακλείτου, καθ' ἣν λέγει πάντα
ναι. et paucis interiectis sect. 64 ὁ μὲν Δημόκριτος ἔφη μήτε γλυκὺ
μέλι εἶναι μήτε πικρόν, ὁ δὲ Ἡράκλειτος ἀμφότερα. adde lib. 1 adv
sus Logicos.

q) τὸ μέλι] supra sect. 101 et alibi passim hoc exemplo noster uti

r) συνῆγον] Salmasius legebat συνάγειν. sed lectio codicum praest

ἄτοπον ἄρα τὸ τὴν σκεπτικὴν ἀγωγὴν ἐπὶ τὴν Ἡρακλείτειον φιλοσοφίαν ὁδὸν εἶναι λέγειν.

ΚΕΦ. λ.

Τίνι διαφέρει ἡ Σκεπτικὴ ἀγωγὴ τῆς Δημοκριτείου φιλοσοφίας.

213 Ἀλλὰ καὶ ἡ Δημοκρίτειος φιλοσοφία λέγεται κοινωνίαν ἔχειν πρὸς τὴν σκέψιν, ἐπεὶ δοκεῖ τῇ αὐτῇ ὕλῃ [x]) ἡμῖν κεχρῆσθαι· ἀπὸ γὰρ τοῦ τοῖς μὲν γλυκὺ φαίνεσθαι τὸ μέλι, τοῖς δὲ πικρὸν, τὸν Δημόκριτον ἐπιλογίζεσθαί φασι τὸ μήτε γλυκὺ αὐτὸ εἶναι μήτε πικρόν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιφθέγγεσθαι τὴν "οὐ μᾶλλον" φωνὴν σκεπτικὴν οὖσαν. διαφόρως μέντοι χρῶνται τῇ οὐ μᾶλλον [a]) φωνῇ οἵ τε Σκεπτικοὶ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Δημοκρίτου· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ μηδέτερον εἶναι τάττουσι τὴν φωνήν, ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τοῦ ἀγνοεῖν πότερον ἀμφότερα ἢ οὐδέτερόν [*]) τί ἐστι τῶν
214 φαινομένων. ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο μὲν διαφέρομεν. προδηλοτάτη δὲ γίνεται ἡ διάκρισις, ὅταν ὁ Δημόκριτος λέγῃ, ἐτεῇ δὲ ἄτομα καὶ κενόν [b])· ἐτεῇ μὲν γὰρ λέγει ἀντὶ τοῦ ἀληθείᾳ. κατ' ἀ…

ad sectam illam cui adversatur. absurdum ergo est scepticam disciplinam ad Heracliti philosophiam viam esse dicere.

CAP. XXX.

In quo differat Sceptica disciplina a Democriti philosophia.

213. Democriti quoque philosophia communionem habere cum Sceptica disciplina fertur, quia videtur eadem qua nos usa esse materia. nam ex eo quod mel aliis dulce aliis amarum videatur, Democritum ratiocinari dicunt neque dulce ipsum esse neque amarum, et propterea pronuntiare vocem non magis, quae Sceptica est. verum aliter utuntur hac voce Sceptici quam Democritici philosophi: illi enim vocem hanc usurpant significare volentes neutrum esse, nos autem significantes nos ignorare an utrumque an neutrum sit eorum quae apparent. 214. itaque in hoc quoque ab illis differimus. sed longe manifestissima differentia est quum dicit Democritus, *in veritate atoma et vacuum*; ἐτεῇ enim dicit pro *veritate*. in eo autem quod ait, …

---

x) τῇ αὐτῇ ὕλῃ] sic superiore capite sect. 211 in Heraclito: ἐπειδὴ πάντες κοιναῖς ὕλαις κεχρήμεθα, ubi vide si placet quae annotavi.

a) οὐ μᾶλλον] Diogenes Laërtius 9 75 docet quadruplici sensu hanc vocem accipi posse: 1 θετικῶς, ut si dicam *non magis sceleratum esse piratam mendace.* 2 ἀναιρετικῶς, quo modo Democritus accipiebat, ut si dicam *non magis pirata quam mendax est laudandus*, id est neutrum horum. 3 θετικῶς καὶ ἀναιρετικῶς, ut si dicam *non magis laudem pirata meretur quam vituperationem mendax*, ex quo plane non sequitur laudem mereri. 4 ἀναιρετικῶς καὶ θετικῶς, ut Sceptici: *non magis est quam non est piratae crimen mendacis crimine gravius.* Democritum porro formula hac secundo sensu usum esse testatur Sextus etiam infra 2 6 ἐκ τοῦ τὸ μέλι τοῖς μὲν πικρὸν τοῖς δὲ γλυκὺ φαίνεσθαι, ὁ μὲν Δημόκριτος ἔφη μήτε γλυκὺ αὐτὸ εἶναι μήτε πικρόν, quoniam aliis dulce, aliis (ut ictericis) mel videtur amarum, hinc non magis dulce quam amarum, hoc est, nec dulce nec amarum re et natura sua esse. confer de Democrito πᾶν αἰσθητὸν tollente lib. adversus Musicos sect. 53 et lib. 1 adversus Logicos sect. 135 et 369 et lib. 2 sect. 6 et 184.

[*]) scribebatur οὐθ' ἕτερον]

b) ἐτεῇ δὲ ἄτομα καὶ κενόν] inter familiares haec Democriti voces fuit ἐτεῇ pro veritate, ac propterea a librariis non raro corrupta, quia pa-

ἐκτὸς ὑποκειμένων, οἱ δὲ Κυρηναϊκοὶ ἀποφαίνονται[f]) φύσιν ἔχειν ἀκατάληπτον.

ΚΕΦ. λβ'.

Τίνι διαφέρει τῆς Πρωταγορείου ἀγωγῆς ἡ Σκέψις

216 Καὶ ὁ Πρωταγόρας δὲ βούλεται πάντων χρημάτων εἶναι μέτρον τὸν ἄνθρωπον[g]), τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστι, μέτρον μὲν λέγων τὸ κριτήριον, χρημάτων δὲ τῶν πραγμάτων, ὡς δυνάμει[h]) φάσκειν πάντων πραγμάτων κριτήριον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστι, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστι. καὶ διὰ τοῦτο τίθησι τὰ φαινόμενα
217 ἑκάστῳ μόνα, καὶ οὕτως εἰσάγει τὸ πρός τι. διὸ καὶ δοκεῖ

nem reddendam de externis subiectis, at Cyrenaici pronuntiant natur habere incomprehensibilem.

CAP. XXXII.

Quo differat Sceptica a disciplina Protagorae.

216. Protagoras quoque vult omnium χρημάτων mensuram esse hominem, entium, ut sunt, non entium, ut non sunt, mensuram quidem appellans criterium, χρημάτων autem dicens pro πραγμάτων sive rerum, ut hoc valeant eius verba, rerum omnium criterium sive veri falsique regulam esse hominem; entium quidem, ut sunt, non entium autem, ut non sunt. ideoque ponit sola illa quae cuiusque sensibus apparent, et ita inducit relationem ad aliquid. 217. hinc fit ut videatur communionem cum Py

---

f) *οἱ δὲ Κυρηναϊκοὶ ἀποφαίνονται*] haec est causa quare non Cyrenaicos Scepticis affines esse dicerent, et unde Sextus eos tam Scepticis distinctos esse colligit, quod de eis quae extrinsecus se offerunt non assensum modo ut Sceptici suspenderent, sed plane ne rent et tanquam dogma ponerent illa percipi non posse. Laërtius *τὰ πάθη καταληπτὰ ἔλεγον, οὐκ ἀφ' ὧν γίνεται. ἀφίσταντο δὲ τῶν φυσικῶν διὰ τὴν ἐμφαινομένην ἀκαταληψίαν.* Cicero Lucullo c. *solo sensu doloris aut voluptatis putant veri esse iudicium, quia* hoc est *μόνα τὰ πάθη εἶναι καταληπτά, τὰ δὲ λοιπὰ ἀκατάληπτα* est apud Eusebium 14 19 Praeparat., ubi Aristoclis adversus hanc naicorum doctrinam disputatio. et plura de hoc illorum dogmate adversus Musicos sect. 53 et 1 adversus Logicos sect. 190 seq. atq Plutarchi libro adversus Colotem pag. 1120 seq.

g) *πάντων χρημάτων εἶναι μέτρον τὸν ἄνθρωπον*] hoc est, res que tales esse quales sensibus hominis apparerent. meminit huius Protagorae Plato in Cratylo p. 258, Laërtius 9 50, Aristocles apud sebium 14 20 Praeparat. noster infra 1 adversus Logicos sect. 60, mias in irrisione Gentilium §. 9 *ἀλλ' ἐπὶ θάτερα Πρωταγόρας ἕλκει ἀνθέλκει με φάσκων ὅρος καὶ κρίσις τῶν πραγμάτων ὁ ἄνθρωπος τὰ μὲν ὑποπίπτοντα ταῖς αἰσθήσεσιν ἐστὶ πράγματα, τὰ δὲ μὴ ὑ πίπτοντα οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς εἴδεσι τῆς οὐσίας.* refellunt praeter Arist Plato in Theaeteto atque alibi et Aristoteles 3 5 Metaphysicorum Protagora facit Euryphamus Pythagoreus (apud Stobaeum) hominem a deo conditum *ἀντίτιμον τᾶς ἰδίας φύσιος, ὀφθαλμὸν δὲ τᾶς τῶν ὄντων διακοσμάσιος, διὸ καὶ ὀνόματα ἔθηκε τοῖς πράγμασι, χαρ αὐτῶν γενόμενος.* eiusdem Protagorae fuit mos discipulos suos e *τὸν ἥσσω λόγον κρείσσω ποιεῖν*, peiorem causam dicendo facere rem, eandemque rem et vituperare et laudibus extollere. vide L Cresollii theatrum Rhetorum lib. 1 cap. 10.

h) *δυνάμει*] hac voce frequenter isto modo utitur Sextus, ut sect. 10.

ιστα ἐπὶ ταύταις αὐτοὺς μέγα φρονεῖν. καὶ δὴ Αἰνησίδημος z) P 45
κτὼ τρόπους παραδίδωσι, καθ᾽ οὓς οἴεται πᾶσαν δογματικὴν
αἰτιολογίαν ὡς μοχθηρὰν ἐλέγχων ἀποφήνασθαι. ὧν πρῶτον 181
μὲν εἶναί φησι, καθ᾽ ὃν τρόπον τὸ τῆς αἰτιολογίας γένος ἐν
ἀφανέσιν ἀναστρεφόμενον οὐχ ὁμολογουμένην ἔχει τὴν ἐκ τῶν
φαινομένων ἐπιμαρτύρησιν. δεύτερον δέ, καθ᾽ ὃν πολλάκις εὐ-
επιφορίας οὔσης δαψιλοῦς, ὥστε πολυτρόπως αἰτιολογῆσαι τὸ
ζητούμενον, καθ᾽ ἕνα μόνον τρόπον τοῦτό τινες αἰτιολογοῦσι.
τρίτον, καθ᾽ ὃν τῶν τεταγμένως γινομένων αἰτίας ἀποδιδόασιν 182
οὐδεμίαν τάξιν ἐπιφαινούσας. τέταρτον, καθ᾽ ὃν τὰ φαινόμενα
λαβόντες ὡς γίνεται καὶ τὰ μὴ φαινόμενα νομίζουσιν ὡς γίνε-
ται κατειληφέναι, τάχα μὲν ὁμοίως τοῖς φαινομένοις τῶν ἀφα-
νῶν ἐπιτελουμένων, τάχα δ᾽ οὐχ ὁμοίως, ἀλλ᾽ ἰδιαζόντως.
πέμπτον, καθ᾽ ὃν πάντες ὡς ἔπος εἰπεῖν κατὰ τὰς ἰδίας τῶν 183

in his potissimum valde sibi placeant. Aenesidemus ergo modos octo tradit, quibus existimat se omnem dogmaticam caussae redditionem ut vitiosam refellere. 181. horum primum esse dicit, quando caussae assignatae genus in rebus non evidentibus versatur, nec habet confessam ex evidentibus approbationem. secundum, quo saepe fit, ut quum magna sit in varias partes inclinandi occasio, adeo ut multis modis possit ratio rei, de qua quaeritur afferri, uno tantum modo nonnulli rationem afferunt. 182. tertium, quum eorum quae ordinate fiunt rationes reddunt, quae nullum ordinem ostendunt. quartum, quando accipiunt apparentia ut fiunt, putantque se etiam non apparentia qua ratione fiant comprehendisse, quum ea quae non apparent eodem fortasse modo efficiantur quo apparentia, fortasse vero non eodem, sed peculiari quodammodo. 183. quintum, quatenus universi propemodum prout ipsi

---

z) *Αἰνησίδημος*] ita legendum pulchre vidit Henricus Stephanus, licet P 45
edit. tam in Graecis quam in Latinis male habeat *Onesidemus Ὀνησίδημος.* quoniam autem nulla exempla modorum causas solitas evertentium a Dogmaticis reddi ex Aenesidemo noster adposuit, age illa maioris perspicuitatis causa supplere tentemus. *primus* igitur modus est, ut si quis rationem distantiae planetarum redditurus cum Pythagoraeis afferat causae loco neutiquam apparentem aliis proportionem musicam corporum coelestium. *alter*, si quis explicaturus causam exundantis se quotannis Nili dicat illam esse liquefactas nives, cum possint esse imbres vel venti vel sol, ut Herodoto visum, vel peculiaris natura, ut Aristides sibi persuasit. *tertius*, si quis motus orbium coelestium suspendat a pressione mutua, cum illi ordine ac stato tempore fiant atque pressio illa nihil potuerit ordinare. *quartus*, si quis videns in cameram obscuram rerum imagines intromissas concludat ita etiam rerum species immitti oculis, vel si quis oculis usurpet pulverem nitratum aurumve fulminans colligat non aliter contingere fulgura fulminaque. *quintus*, si Epicurus ex atomis, Anaxagoras ex homoeomeriis, Aristoteles e materia et forma, Epicurus temere coaluisse, Anaxagoras a mente digestum, Aristoteles ab omni aeternitate constitisse mundum statuat. *sextus*, ut quando Aristoteles causam reddit cometarum, collectos e terris vapores, quoniam hoc nimirum non abludit ab eius sententia, qua terrae vicinos et infra lunam generatos existimat. *septimus*, ut cum Epicurus causam libertatis arbitrii assignat declinationem atomorum, cum illa declinatio esse non possit, si atomi *ὑλικῇ ἀνάγκῃ* necessario, quae eiusdem Epicuri sententia est, ferantur. *octavus* denique modus, ut si quis causam succi in plantas ascendentis dictitet esse attractionem, quia videt a spongia aquam attrahi, cum tamen hoc ipsum dubium sit ex aliorum sententia.

ἔστι τῇ Σκέψει. διόπερ ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ περὶ τούτου m) διε… θεῖν, Ἀκαδημίαι δὲ γεγόνασιν, ὥς φασί, πλείους μὲν ἢ τρεῖς… καὶ μία μὲν καὶ ἀρχαιοτάτη ἡ τῶν περὶ Πλάτωνα, δευτέρα… καὶ μέση ἡ τῶν περὶ Ἀρκεσίλαον τὸν ἀκουστὴν Πολέμωνος, τ… δὲ καὶ νέα ἡ τῶν περὶ Καρνεάδην καὶ Κλειτόμαχον. ἔνι… καὶ τετάρτην προστιθέασι*) τῶν περὶ Φίλωνα καὶ Χαρμίδα…
P 57 τινὲς δὲ καὶ πέμπτην καταλέγουσι τὴν τῶν περὶ τὸν Ἀντίοχ…
221 ἀρξάμενοι τοίνυν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἴδωμεν τὴν διαφορὰν… εἰρημένων φιλοσοφιῶν. τὸν Πλάτωνα οὖν οἱ μὲν δογματι… ἔφασαν εἶναι, οἱ δὲ ἀπορηματικόν, οἱ δὲ κατὰ μέν τι ἀπο… ματικόν, κατὰ δέ τι δογματικόν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς γυμναστι…

cum Sceptica, quare deinceps de hac quoque disserendum fuerit. Ac… miae autem fuerunt, ut aiunt, plures tribus. una quidem eaque anti… sima Platonis, secunda et media Arcesilai, qui fuit auditor Polem… tertia et nova Carneadis et Clitomachi. sunt qui his addant quartam, Ph… lonis et Charmidae. sunt qui etiam quintam adiiciant, Antiochi. 221. … ergo incipientes ab antiquissima videamus differentiam philosophiarum … rum meminimus. Platonem alii dogmaticum esse dixerunt, alii apore… cum sive *dubitatorem*, alii vero in quibusdam dogmaticum, in quibus… aporematicum. nam in gymnasticis libris sive *exercitatoriis scriptis*, …

Aenesidemus libro primo *Πυῤῥωνείων*, cuius verba quaedam … Photius codice 213, quem si placet vide.

m) *περὶ τούτου*] ita ex mss; nam in editis erat *περὶ τούτων*.

n) *πλείους μὲν ἢ τρεῖς*] etiam Numenius in opere *περὶ τῆς τῶν Ἀκα… δημαϊκῶν πρὸς Πλάτωνα διαστάσεως* apud Eusebium 14 9 praep… Evangelicae post commemoratas tres Academias, veterem mediam… novam, subiungit novas disciplinas Philonis atque Antiochi. putem … men Sextum hoc loco scripsisse *οὐ πλείους μὲν ἢ τρεῖς*, ut primum … cent quosdam non plures quam tres numerare Academias veterem m… diam ac novam. quemadmodum facit Laërtius in prooemio sect. 19. h… deinde sententiae opponit quod aliqui quartam etiam et quintam … iungant. ab utrisque dissentiunt Varro apud Augustinum 19 1 de ci… tate dei et Cicero, duas modo nominantes Academias, veterem … a Platone, alteramque novam sive adolescentiorem ab Arcesila.

o) *Φίλωνα καὶ Χαρμίδαν*] de Philone hoc frequens apud Ciceron… et alios mentio recurrit, de Charmida rarior, cuius nomen restituend… Suidae in *Πλάτων* ubi *Ἀρμάδας* editur, et Ciceroni in Lucullo c. 6, … post Clitomachum memoratum *ingenii non minus in hoc quam in Car… neade* (lege *Charmide*) *eloquentiae, in Melanthio Rhodio gravitatis.* id… Cicero in Oratore: *scitum quod Carneades noster dicere solebat, Clito… machum eadem dicere, Charmidam autem eodem etiam modo dicere.* Eu… sebius 14 4 Praeparat. p. 726 post commemoratas tres Academiae su… cessiones, *ἔνιοι δὲ καὶ τετάρτην προστιθέασι, τὴν τῶν περὶ Φίλωνα … Χαρμίδαν, τινὲς δὲ καὶ πέμπτην καταλέγουσι, τὴν τῶν περὶ Ἀντίοχ…*

[*) *προστιθέασι*] immo: *προστ. τὴν*]

P 57 *p*) *τὴν τῶν περὶ τὸν Ἀντίοχον*] ita scripsi ex iam adducto Eusebii loco. nam in editis erat *τὴν περὶ τὸν Ἀντίοχον*.

q) *τὸν Πλάτωνα οἱ μὲν δογματικὸν*] Cicero in Lucullo capite 5 testa… tur ab Arcesila philosophiae perversore inter philosophos sub quorum auctoritate delitesceret quique negassent quicquam sciri ac percipi posse, etiam laudatum esse Platonem, sed ipso quidem Tullio iudice, horum e numero tollendus est Plato, quia reliquit perfectissimam disciplinam Peripateticos et Academicos, nominibus differentes, re congruentes, a qui… bus Stoici ipsi verbis magis quam sententiis dissenserunt.* similiter S. Au… gustinus tertio adversus Academicos c. 37.

εἴτε ὡς πιθανωτέροις προστίθεται, ἐπεὶ προκρίνει τὸ κατὰ
ἢ ἀπιστίαν[w]), *ἐκπέφευγε τὸν σκεπτικὸν χαρακτῆρα. ὡς γὰρ*
τοῦτο ἡμῖν ἐστιν ἀλλότριον, ἐκ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων
223 *δῆλον. εἰ δέ τινα καὶ σκεπτικῶς προφέρεται, ὅταν, ὡς*
γυμνάζηται, οὐ παρὰ τοῦτο ἔσται Σκεπτικός· ὁ γὰρ περὶ
δογματίζων ἢ προκρίνων φαντασίαν φαντασίας ὅλως κατὰ
P 58 *στιν ἢ ἀπιστίαν περί τινος τῶν ἀδήλων τοῦ δογματικοῦ*
ται χαρακτῆρος[x]), *ὡς δηλοῖ καὶ ὁ Τίμων*[y]) *διὰ τῶν περὶ*
224 *νοφάνους αὐτῷ λεγομένων. ἐν πολλοῖς γὰρ αὐτὸν ἐπαινέσας*
Ξενοφάνην, ὡς καὶ τοὺς σίλλους αὐτῷ ἀναθεῖναι[z]), *ἐποίησεν*
τὸν ὀδυρόμενον καὶ λέγοντα[*])·

> *ὡς καὶ ἐγὼν ὄφελον πυκινοῦ νόου ἀντιβολῆσαι,*
> *ἀμφοτερόβλεπτος*[a]) *δολίῃ δ' ὁδῷ ἐξαπατήθην,*

tibus assentitur, dogmatice pronuntiare, sive tamquam probabilioribus
titur, quia alterum alteri praefert ad fidem obtinendam aut non obtin
a sceptica forma discedere. nam etiam hoc a nobis esse alienum,
quae antea diximus patet. 223. etiamsi autem quaedam Scepticorum
pronuntiat, quum, ut aiunt, se exercet, non ideo erit Scepticus;
de uno aliquo dogmatice pronuntiat aut phantasiam phantasiae praefert
modo ad fidem impetrandam aut non impetrandam de aliqua re in
dogmaticum sequitur characterem, ut indicat etiam Timon in iis
Xenophane dicit. 224. pluribus enim illum cum laudet, ita ut sillos
sub persona eius scripserit, inducit dolentem dicentemque:

> ***o utinam mihi mens etiam non laeva fuisset,***
> ***hac illac speculantem sed via falsa fefellit.***

---

w) *κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν*] Sceptici contra prae se ferunt non
ad habendam quam retinendam fidem placitis se moveri sed pe
τὴν κατὰ πίστιν καὶ ἀπιστίαν ἰσότητα. ut saepius iam dixit noster
sect. 9 cap. 27 etc.

P 58 x) *δογματικοῦ χαρακτῆρος*] *χαρακτήρ* est nota qua dignoscitur
ab altero, uti *χαρακτὴρ τοῦ προσώπου* apud Herodotum lib. 1
forma itaque et character notaque philosophiae dogmaticae est
definire atque tamquam certum dogma statuere in rebus illis de
philosophi inter se dissentiunt. contra paullo ante *τὸν σκεπτικὸν*
ρακτῆρα dixit esse *οὐδὲν προκρίνειν κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν.*

y) *ὁ Τίμων*] quae sequuntur una cum versibus Timonis HSte
in sua interpretatione, obscuritatem corrupti loci causatus, omi
hic porro Timon celebris ille Pyrrhonis discipulus circa Olymp.
rus, de quo dixi in prolegomenis, ubi Scepticos philosophos
non dubium autem haec de Xenophane petiisse Sextum ex T
Phliasii Sillis, sive amarulento opere hexametro in tres tributo
quo philosophis suae et priorum aetatum obtrectavit. est vero
ut docet Hesychius, obtrectatio, *μῶμος, κακολογία, χλευασμός.*
σιλλαίνειν et *σιλλοῦν*, quod idem Hesychius exponit *μωκᾶσθαι,*
κακολογεῖν, διασύρειν, ἀπὸ τοῦ τοῖς ἰλλοῖς, τουτέστι τοῖς ὀφθ
σίνεσθαι.

z) *ὡς τοὺς σίλλους αὐτῷ ἀναθεῖναι*] ex Laërtii 9 111 constat Ti
libro sillorum secundo et tertio dialogi more induxisse se percont
et Xenophanem respondentem. hinc iam non dubito, licet in bibl. G
aliud scripsi olim, ubi Xenophanis Silli allegantur, (ut a Strabo
p. 643, Eustathio ad Iliad. *Β* p. 154 et in scholiis ad Aristo
Equites v. 403.) Timonianos intelligi.

[*) p. 190 *Karsten.*]

a) *ἀμφοτερόβλεπτος*] ita reposui ex ms V quod video eti
suo codice repperisse HStephanum in poësi philosophica p.

ἀσκηθῆ[k]) νοερωτὸν[l]) * * ἠὲ νόημα.
ὑπάτυφον μὲν γάρ εἶπε τὸν κατά τι ἄτυφον, Ὁμηραπάτη
225 ἐπισκώπτην, ἐπεὶ τὴν παρ' Ὁμήρῳ ἀπάτην διέσυρε. ἐδογμ
δὲ ὁ Ξενοφάνης παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων προλήψ
ἓν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεὸν συμφυῆ τοῖς πᾶσι[n]),

constans usque sibi docuit, totumque animum esse.
subalienum quidem a typho dixit veluti alienum ab illo tantum aliq
Homericae autem fraudis risorem, quoniam fraudem cuius apud H
mentio, explosit. 225. Xenophanis autem dogma erat praeter alior
minum praenotiones, universitatem esse unum et deum rebus inesse in

---

ἀπάνθρωπον. Xenophanis enim dogma fuit, dei formam quam c
batam statuebat nihil cum homine commune habere. Laërtius 9 19
θεοῦ σφαιροειδῆ, μηδὲν ὅμοιον ἔχουσαν ἀνθρώπῳ. Xenophanes ipse
Clementem V Strom. p. 601 quem locum male tamquam ex Sexto
ferunt HStephanus in poësi philosophica et ad Laërtium docti
Menagius:

εἷς θεὸς ἔν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος
οὔτι δέμας θνητοῖσιν ὁμοίιος οὐδὲ νόημα.

ex Clemente eadem repetit Eusebius 13 13 Praeparat. p. 678.

i) ἶσον ἀπάντη] utpote sphaericae formae, neque ita ut homin
similaribus partibus constantem. Origenes in philosophumenis c
Xenophane: φησὶ δὲ καὶ τὸν θεὸν εἶναι ἀΐδιον καὶ ἕνα καὶ
πάντῃ, καὶ πεπερασμένον καὶ σφαιροειδῆ καὶ πᾶσι τοῖς μορίοις
τικόν. postrema verba Iacobus Gronovius v. c. reddit: *omnibus p
sensui manifestum.* sed αἰσθητικός est *sensu pollens*, et Xenophanis
tentia fuit deum totum quantus est videre et audire ac si totus
oculus, totus auris, ὅλον δὲ ὁρᾶν, ὅλον ἀκούειν, ut est apud L
loco iam laudato. Aristoteles de Xenophane: ἕνα δὲ ὄντα ὅμοιον
πάντῃ, ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν, τάς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντῃ
πάντῃ apud Eusebium ex Plutarcho explicatur καθόλου καὶ μὴ
ρος lib. 1 Praeparat. c. 8 p. 23.

k) ἀσκηθῆ] secutus sum mss et impressos codices in quibus h
cabulum constanter ita legitur. est autem ἀσκηθής idem quod
et ἀμετάβλητος qui laedi atque mutari non potest. quemadmodum
modo statim noster, sed infra quoque 3 23 testatur deum ex X
nis sententia esse σφαῖραν ἀπαθῆ. Ioachimus Kuhnius legit ἀσκητὸν
susque aliter paullo ac duriuscule constituit hunc in modum:

ἔα τόνδε· ἀπάνθρωπον θεὸν ἐπλάσατο
ἶσον ἁπάντη ἀσκητὸν νόῳ ἠὲ νόημα.
nempe illum! inhumanum qui deum finxit
undique aequalem, cum exasciata mente, vel mentem ip

l) νοερωτὸν] ita ms V atque in poësi philosophica HStephanus,
eo quod editi habeat: ἀσκηθῆ νοερῷ ἠὲ ἐνόημα. post νοερωτὸν (
gendum νοερὸν τὸν) deest aliquid, ut σύμπαντ' aut πάνθ' ὅσον
simile. Xenophanis enim fuit sententia deum totum quantus est
tem et ratione quemadmodum sensu pollere, σύμπαντά τε εἶναι
καὶ φρόνησιν καὶ ἀΐδιον, Laërt. 9 20.

m) παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων προλήψεις] innuit Sextus X
phanis sententiam non modo multis philosophis esse contrariam,
etiam communi notioni quam de deo et universo vulgus habet, h
ferme forma augustiori deum concipiens, atque universum non d
ex multis tum inter se, tum a deo longe distinctis constare.

n) ἓν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεὸν συμφυῆ τοῖς πᾶσι] his verbis
cat quae iam produxerat ex Timone: εἷς ἓν ταυτό τε πᾶν ἀνελύετο.
cero in Lucullo c. 37 *Xenophanes unum esse omnia, neque id mu
tabile, et id esse deum, neque natum usquam, et sempiternum, conglo*

καταληφθῆναί τινα προσδοκᾷ — διαφέρουσι δὲ ἡμῶν καὶ ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν κρίσει· ἀγαθὸν γάρ τι εἶναι οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ καὶ κακόν, οὐχ ὡς ἡμεῖς, ἀλλὰ μετὰ τοῦ πεπεῖσθαι ὅτι πιθανόν ἐστιν q) μᾶλλον ὃ λέγουσιν εἶναι ἀγαθὸν ὑπάρχειν ἢ τὸ ἐναντίον· καὶ ἐπὶ τοῦ κακοῦ ὁμοίως· ἡμῶν ἀγαθόν τι ἢ κακὸν εἶναι λεγόντων οὐδὲν μετὰ τοῦ πιθανὸν νομίζειν φαμέν, ἀλλ' ἀδοξάστως ἑπομένων τῷ βίῳ r), ἵνα μὴ ἀνενέργητοι ὦμεν.
227 τάς τε φαντασίας ἡμεῖς μὲν ἴσας λέγομεν εἶναι κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν, ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ s), ἐκεῖνοι δὲ τὰς μὲν πιθανὰς εἶναί φασι, τὰς δὲ ἀπιθάνους, καὶ τῶν πιθανῶν δὲ λέγουσι διαφοράς t)· τὰς μὲν γὰρ αὐτοὶ μόνον πιθανὰς

aliquid comprehendatur — sed apertius etiam ab illis in bonorum et malorum diiudicatione discrepant. aliquid enim bonum esse dicunt et malum Academici, non ut nos, sed simul persuasi verisimilius esse id quod dicunt bonum esse, quam contrarium, et de malo similiter, quum nos dicamus quod bonum aut malum sit, ita ut existimemus probabile quod dicimus, sed sine ulla opinatione sequamur vitam, ne nihil agamus.
227. praeterea phantasias nos quidem dicimus pares esse ad fidem vel fidem vel non obtinendam, quantum ad rationem, illi autem alias probabiles esse dicunt, alias non probabiles, quia et probabilium statuunt diversa genera. alias enim probabiles tantum esse dicunt, alias autem probabiles

---

micorum ἀκαταληψίᾳ differre, iam supra sect. 3 noster annotavit. subinde praeterea monuit Scepticum neutiquam hoc tamquam dogma tum tenere, quod nihil possit sciri, sed tantum testari quod ne quicquam ex controversis illis ac dubiis inter philosophos rebus certo scire sibi videatur. verbum ἐνδέχεσθαι est ex illis Scepticorum lennibus, de quibus supra cap. 21.

q) ὅτι πιθανόν ἐστι] Cicero de Carneadis sectatoribus lib. 4 Acad. quaest. c. 10 *volunt enim probabile aliquid esse et quasi verisimile, eaque se uti regula et in agenda vita, et in quaerendo ac disserendo.* hinc nari concessit Carneades sapienti ut ex eodem Cicerone constat, etiam Sextum lib. 1 contra Logicos, ubi de eo quid improbabile ex Carneadis sententia.

r) ἀδοξάστως ἑπομένων τῷ βίῳ] hanc Scepticorum rationem iam supra sect. 23 atque uberius etiam lib. 10 adversus Mathematicos.

s) κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ] hoc est ut λόγος ratio unius partis non verisimilior Sceptico videatur quam λόγος contrariae, supra sect. 215, quamquam ἐν τῷ βίῳ in vita unam prae altera sequantur, sed ἀδοξάστως ita ut nihil statuant velut altero probabile esse, nedum certum atque exploratum. in praecedentibus verbis ἴσας λέγομεν εἶναι scripsi pro ἴσως.

t) πιθανῶν -- διαφοράς] tres probabilium gradus ponebant Academici sectatores, inprimis Carneades de quo lib. 1 adversus Logicos sect. seq. *unum* quod primo quasi aspectu probabile Cicero appellat, simpliciter πιθανόν. *alterum* πιθανὸν καὶ διεξωδευμένον sive (ut Cicero et noster infra) περιωδευμένον, Cicero *ex circumspectione aliqua et curata consideratione probabile.* superest tertium πιθανὸν καὶ διεξωδευμένον καὶ ἀπερίσπαστον, sive ita probabile, ut post diligentem considerationem nullo dubio gravioris momenti mens opinantis in diversa trahatur. hunc gradum tangit Cicero in Lucullo adversus Carneadis sectatores disputans c. 18 *dicitis probabilia vos sequi, si re nulla impediamini.* de prioribus etiam duobus c. 11 *quamobrem sive tu probabilem visionem (φαντασίαν τὴν πιθανήν) sive probabilem et quae non impediatur (πιθανὴν καὶ ἀπερίσπαστον) ut Carneades volebat, sive aliud quid proferes, quod sequare, ad visum illud de quo agimus tibi erit re*

229 καὶ πρὸς ἀπιστίαν ἔκλινε. προκρίνουσιν οὖν οἱ ἐκ τῆς νέας Ἀ
δημίας τῆς μὲν πιθανῆς ἁπλῶς τὴν πιθανὴν καὶ περιωδευμ
φαντασίαν, ἀμφοτέρων δὲ τούτων τὴν πιθανὴν καὶ περιω
μένην καὶ ἀπερίσπαστον. εἰ δὲ καὶ πείθεσθαί τισιν οἵ τε
τῆς Ἀκαδημίας καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Σκέψεως λέγουσι, πρόδηλος
230 ἡ κατὰ τοῦτο διαφορὰ τῶν φιλοσοφιῶν· τὸ γὰρ πείθεσθαι
γεται διαφόρως, τό τε μὴ ἀντιτείνειν, ἀλλ' ἁπλῶς ἕπεσθαι
σφοδρᾶς προσκλίσεως καὶ προσπαθείας, ὡς ὁ παῖς λέγεται
θέσθαι τῷ παιδαγωγῷ, ἅπαξ δὲ τὸ μετὰ αἱρέσεως καὶ ο
συμπαθείας x) κατὰ τὸ σφόδρα βούλεσθαι συγκατατίθεσθαί τ
ὡς ὁ ἄσωτος πείθεται τῷ δαπανητικῶς βιοῦν ἀξιοῦντι. διὸ
ἐπειδὴ οἱ μὲν περὶ Καρνεάδην καὶ Κλειτόμαχον μετὰ προσ
σεως σφοδρᾶς πείθεσθαί τε καὶ πιθανὸν εἶναί τί φασιν,
δὲ κατὰ τὸ ἁπλῶς εἴκειν ἄνευ προσπαθείας, καὶ κατὰ τοῦτ
231 αὐτῶν διαφέροιμεν. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πρὸς τὸ τέλος διαφέρ
τῆς νέας Ἀκαδημίας· οἱ μὲν γὰρ κατ' αὐτὴν κοσμεῖσθαι λέ
τες ἄνδρες τῷ πιθανῷ προσχρῶνται κατὰ τὸν βίον y), ἡμεῖς
τοῖς νόμοις καὶ τοῖς ἔθεσι καὶ τοῖς φυσικοῖς πάθεσιν ἑπόμ
βιοῦμεν ἀδοξάστως. καὶ πλείω δ' ἂν εἴπομεν πρὸς τὴν διά
232 σιν, εἰ μὴ τῆς συντομίας ἐστοχαζόμεθα. ὁ μέντοι Ἀρκεσίλαος

229. praeferunt igitur novi Academici ei quidem phantasiae quae simpli est probabilis, eam quae est probabilis et per accuratam consideratio probata; utrique autem harum eam quae est probabilis et per accura considerationem probata et quae nullo dubio impediatur. quamquam au et Academici et Scepticí se assentiri aliquibus dicebant, manifesta est n hic quoque differentia quae est inter eorum philosophias. 230. nam as tiri dicitur variis modis interdum pro non repugnare, sed simpliciter s sine vehementi propensione et affectu erga aliquid, ut puer dicitur as tiri paedagogo. interdum etiam pro cum certo proposito et quasi affe communione quidpiam valde volentem assentiri alicui, ut nepos et dec assentitur ei qui sumptuose ipsum vivere vult. quare quum Carnead Clitomachus cum vehementi inclinatione dicant assentiri et probabile s nos autem in cedendo simpliciter sine propensione affectus erga quic in hoc quoque ab illis differre comperiemur. 231. in iis praeterea qu finem spectant, a nova Academia dissidemus; illi enim qui secundum instituta se componunt, etiam probabili utuntur in vita, nos autem leg consuetudines et naturales affectiones sequentes vivimus citra ullam op tionem. his adderemus alia, differentiae ostendendae gratia, nisi brev studeremus. 232. at vero Arcesilaus, quem mediae Academiae diceb

---

x) *μετὰ αἱρέσεως καὶ συμπαθείας*] *αἵρεσιν* vocat approbatione delectum, ut quemadmodum lanx in libra ponderibus deprimitur re utrinque considerata homo probabilibus cedat, assensioneque *συγκατάθεσιν* Graeci vocant illa approbet et eligat potius quam traria. *συμπάθεια* Sexto est inclinatio qua animus movetur ad co sum, ut non modo non resistat sed cum vehementi propensione benter dictis obsequatur. huiusmodi obsequium probabilibus a sap deferri, non negabat Carneadis schola, unde permittebat sapienti *nari*, ut ex Cicerone paullo ante annotabam.

y) *τῷ πιθανῷ προσχρῶνται κατὰ τὸν βίον*] probabili illo utunt regula in vita. idem Cicero in Lucullo c. 10 *volunt enim probabili quid esse et quasi verisimile, eaque se uti regula, et in agenda vit in quaerendo ac disserendo.*

z) *ὁ μέντοι Ἀρκεσίλαος*] vide lib. 1 adversus Logicos sect. 150 et

διὰ τὸ προσχρῆσθαι τῇ διαλεκτικῇ τῇ κατὰ τὸν Διόδω
235 εἶναι δὲ ἄντικρυς Πλατωνικόν. οἱ δὲ περὶ Φίλωνά φασιν,
μὲν ἐπὶ τῷ Στωϊκῷ κριτηρίῳ e), τουτέστι τῇ καταληπτικῇ
τασίᾳ, ἀκατάληπτα εἶναι τὰ πράγματα, ὅσον δὲ ἐπὶ τῇ
τῶν πραγμάτων αὐτῶν κατάληπτα. ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀντίοχος
Στοὰν f) μετήγαγεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ὡς καὶ εἰρῆσθαι
αὐτῷ ὅτι ἐν Ἀκαδημίᾳ φιλοσοφεῖ τὰ Στωϊκά· ἐπεδείκνυε γὰρ
παρὰ Πλάτωνι κεῖται τὰ τῶν Στωϊκῶν δόγματα, ὡς πρ
εἶναι τὴν τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς διαφορὰν πρός τε τὴν
την καὶ τὴν πέμπτην καλουμένην Ἀκαδημίαν.

P 62 ## ΚΕΦ λδ'.

Εἰ ἡ κατὰ τὴν ἰατρικὴν ἐμπειρία ἡ αὐτή ἐστι τῇ Σ

236 Ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ g) τῇ κατὰ τὴν ἰατρικὴν

quod dialectica Diodori uteretur, plane tamen esset Platonicus. 235.
autem ait, quantum ad Stoicum criterium, id est phantasiam com
sivam, res esse incomprehensibiles, quantum autem ad naturam rerum
prehensibiles. quin etiam Antiochus Stoicam sectam transtulit in Ac
adeo ut de eo dictum sit, ipsum in Academia philosophari Stoi
ostendebat enim apud Platonem esse Stoicorum dogmata. ex his i
spicuum est quid Sceptica institutio a quarta et quinta Academia

CAP. XXXIV.

An medica empirica eadem sit cum Sceptica.

236. Quoniam vero sectam medicorum Empiricam eandem

d) διαλεκτικῇ τῇ κατὰ τὸν Διόδωρον] de hoc Diodoro Crono, di
qui tempore Ptolemaei Soteris Alexandriae floruit, videndi viri d
Laërtium 2 111.

e) ὅσον μὲν ἐπὶ τῷ Στωϊκῷ κριτηρίῳ] Cicero de Philone lib. 4
dem. quaest. cap 4 *cum enim ita negaret esse quicquam quod c
hendi posset (id enim volumus esse ἀκατάληπτον,) si illud esset si
definiret;* definivit autem Zeno criterium sive ut Cicero vocat i
cogniti et incogniti ita ut Sextus noster Stoicos fecisse memorat.
tius in Zenone 7 54 κριτήριον δὲ τῆς ἀληθείας φασὶ τυγχάνειν τ
ταληπτικὴν φαντασίαν. de Philone illo Larissaeo, Clitomachi di
videndus etiam Numenius apud Eusebium 14 9 Praeparat. Plu
in Cicerone p. 861.

f) ὁ Ἀντίοχος τὴν Στοάν] Cicero 4 Academ. quaest. c. 43
*tiochum qui appellabatur Academicus, erat quidem si perpauca m
set, germanissimus Stoicus.* huius Antiochi, quem audivit Cicero,
poribus scripsisse cognoscitur Scepticus Aenesidemus, qui op
Πυρρωνείων λόγων Lucio Tuberoni Academico dedicavit, teste
codice 212. itaque ait Academicos sui temporis ad castra Stoico
totos transiisse οἱ δ' ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας μάλιστα τῆς νῦν καὶ Σ
συμφέρονται δόξαις, καὶ εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, Στωϊκοὶ φαίνον
χόμενοι Στωϊκοῖς, καὶ περὶ πολλῶν δογματίζουσιν. Mnesarchi St
tiochum scholas frequentasse, et a Philone praeceptore suo in
abiisse notavit etiam Numenius apud Eusebium, et Augustinus 3
tra Academicos.

P 63 g) τῇ ἐμπειρίᾳ] tria constat celebrari genera ac tres veluti sect
dicorum, de quibus eleganter ac distincte Celsus in praefat. u
rationalem medicinam profitentur, requiruntque abditarum, et
continentium caussarum notitiam, deinde evidentium, post haec et

τία περὶ τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν o) τὸ τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ [illegible] νεσθαι, καὶ οἱ μὲν Σκεπτικοὶ φαίνεσθαι λέγουσι τὰ ἐναντία [illegible] τὸ αὐτό, οἱ δὲ Ἡρακλείτειοι ἀπὸ τούτου καὶ ἐπὶ τὸ ὑπάρχε[illegible] αὐτὰ μετέρχονται, φαμὲν πρὸς τούτους ὅτι τὸ τὰ ἐναντία [illegible] τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι οὐ δόγμα ἐστὶ τῶν Σκεπτικῶν, ἀλλὰ πρ[illegible] οὐ μόνον τοῖς Σκεπτικοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις
211 πᾶσιν ἀνθρώποις ὑποπῖπτον. οὐδεὶς γοῦν τολμήσαι ἂν εἰ[illegible] ὅτι τὸ μέλι q) οὐ γλυκάζει τοὺς ὑγιαίνοντας, ἢ ὅτι τοὺς ἰκ[illegible]κοὺς οὐ πικράζει. ὥστε ἀπὸ κοινῆς τῶν ἀνθρώπων προλή[illegible] ἄρχονται οἱ Ἡρακλείτειοι, καθάπερ καὶ ἡμεῖς, ἴσως δὲ κ[illegible] ἄλλαι φιλοσοφίαι. διόπερ εἰ μὲν ἀπό τινος τῶν σκεπτικῶ[illegible]γομένων ἐλαμβάνετο τὸ τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκεῖσθαι, [illegible] τοῦ πάντα ἐστὶν ἀκατάληπτα, ἢ τοῦ οὐδὲν ὁρίζω, ἤ τινος [illegible] παραπλησίων, ἴσως ἂν συνῆγον r) ὃ λέγουσι. ἐπεὶ δὲ ἀ[illegible]

idem sint, oportet contraria circa idem apparere, et Sceptici quidem [illegible]traria circa idem apparere dicant, Heraclitei autem hinc etiam illuc [illegible]grediuntur, ut dicant esse; illis respondemus hoc quod dicitur, con[illegible] circa idem apparere non esse Scepticorum dogma, sed rem non Sce[illegible] solum, verum etiam aliis philosophis et omnibus hominibus sub sens[illegible]dentem. 211. verbi gratia nemo negare audeat quin ex melle sani [illegible]dinem, icterici amarorem percipiant. hinc fit ut a communi hominum [illegible] notione incipiant Heraclitei, uti et nos, fortasse autem et caeterae [illegible]sophiae. quare si ab aliquo eorum quae sceptice dicuntur acciperent [illegible] videlicet contraria circa idem versari, nimirum aut ab hac voce omni[illegible] incomprehensibilia, aut illa nihil definio, aut alia simili; fortasse co[illegible]

o) τοῦ τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν] inter Heracliti dogmata [illegible] γίνεσθαι πάντα κατ' ἐναντιότητα ut est apud Laërtium 9 8 sive ut [illegible] 7 διὰ τῆς ἐναντιοτροπῆς ἡρμόσθαι τὰ ὄντα, quorum verborum sen[illegible] est, rerum naturam in omnibus contraria ἄνω κάτω suscipere, i[illegible] idem iam sit ignis, iam sit aër, iam aqua iam terra, iam ignis ite[illegible] idemque modo calidum modo frigidum, modo durum modo mo[illegible] vicissim. eamque repugnantiam diversarum ex uno communi pri[illegible] rerum igne quatenus ad generationem rerum facit, vocabat *bell*[illegible] *contentionem*, quatenus autem regreditur ad dissolvenda iterum [illegible] in commune principium atque ignem, *pacem et concordiam* appel[illegible] contr[illegible]orsus quam vocabulis illis Empedocles usus est sensu: δὲ [illegible] τὸ μὲν ἐπὶ τὴν γένεσιν ἄγον καλεῖσθαι πόλεμον καὶ [illegible] ἐκπύρωσιν, ὁμολογίαν καὶ εἰρήνην, καὶ τὴν μετα[illegible] [illegible]. Aristoteles Nicomacheor. 8 2 καὶ Ἡράκλειτος τ[illegible] [illegible]ον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἁρμονίαν, καὶ [illegible] [illegible]σθαι. ἐξ ἐναντίας δὲ τούτοις ἄλλοι καὶ Ἐμπεδοκλῆς. [illegible]aeum Platonis p. 24 πόλεμος γὰρ ἐστι πάντων πατὴρ [illegible] [illegible]τον. sed de tota hac Heracliti physiologia exstat pra[illegible] [illegible] D. Godfridi Olearii τοῦ μακαρίτου exercitatio.

[illegible]τὸ ὑπάρχειν] Scepticis satis est ut dicant haec vel [illegible] Heraclitus non modo videri sed vere ita esse etiam [illegible] eodemque subiecto qualia apparerent docebat et [illegible] lib. 2 sect. 59 ἑτέρα μέν ἐστιν ἡ Γοργίου διάνοια, [illegible] εἶναι· ἑτέρα δὲ ἡ Ἡρακλείτου, καθ' ἣν λέγει πάν[illegible] [illegible] interiectis sect. 64 ὁ μὲν Δημόκριτος ἔφη μήτε γλ[illegible] [illegible]ήτε πικρόν, ὁ δὲ Ἡράκλειτος ἀμφότερα. adde lib. 1 [illegible] [illegible]s.

[illegible] μέλι] supra sect. 101 et alibi passim hoc exemplo noster [illegible]

[illegible]νῆγον] Salmasius legebat συνάγειν. sed lectio codicum pr[illegible]

ἔχουσι οὐ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις καὶ τῷ βίῳ ὑποπιπτούσας, τί μᾶλλον τὴν ἡμετέραν ἀγωγὴν, ἢ ἑκάστην τῶν ἄλλων φιλοσοφιῶν ἢ καὶ τὸν βίον ὁδὸν ἐπὶ τὴν Ἡρακλείτειον φιλοσοφίαν εἶναι λέγοι τις ἄν, ἐπειδὴ πάντες κοιναῖς ὕλαις[s]) κεχρήμεθα; μήποτε δὲ οὐ μόνον οὐ συνεργεῖ πρὸς τὴν γνῶσιν 212
τῆς Ἡρακλειτείου φιλοσοφίας ἡ σκεπτικὴ ἀγωγή, ἀλλὰ καὶ ἀποσυνεργεῖ[t]), εἴ γε ὁ Σκεπτικὸς πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείτου δογματιζόμενα ὡς προπετῶς λεγόμενα διαβάλλει, ἐναντιούμενος μὲν τῇ ἐκπυρώσει[u]), ἐναντιούμενος δὲ τῷ τὰ ἐναντία περὶ τὸ P 54
αὐτὸ[x]) ὑπάρχειν, καὶ ἐπὶ παντὸς δόγματος τοῦ Ἡρακλείτου τὴν μὲν δογματικὴν προπέτειαν διασύρων, τὸ δὲ οὐχ ὑπολαμβάνω καὶ τὸ οὐδὲν ὁρίζω ἐπιφθεγγόμενος, ὡς ἔφην ἔμπροσθεν, ὅπερ μάχεται τοῖς Ἡρακλειτείοις. ἄτοπον δέ ἐστιν τὸ τὴν μαχομένην ἀγωγὴν ὁδὸν εἶναι λέγειν τῆς αἱρέσεως ἐκείνης ᾗ μάχεται[y]).

rent verum esse quod dicunt, sed quum principia habeant non solum nobis, sed aliis etiam philosophis et vitae sub sensus cadentia, curnam potius dicat aliquis disciplinam nostram viam sternere ad Heracliti philosophiam, quam aliarum philosophiarum quamlibet, aut etiam vitam, quum omnes communibus materiis usi simus? 212. atque haud scio an potius incommoda sit ad Heracliti philosophiam cognoscendam sceptica disciplina, quam commoda, quum Scepticus omnia quae ab Heraclito dogmatice dicuntur, tamquam temeraria reprehendat, repugnans illius conflagrationi mundi, repugnans etiam huic quod dicit, contraria circa idem existere, et ad unumquodque Heracliti dogma dogmaticam temeritatem irrideat atque subiungat, non comprehendo, et nihil definio, quemadmodum antea dixi, quod Heracliteis adversatur. absurdum autem est, adversantem disciplinam viam esse dicere

---

ex iisdem paullo ante scripsi τῶν σκεπτικῶς λεγομένων pro eo quod in editis erat τῶν σκεπτικῶν λεγομένων, manifesto vitio.

s) κοιναῖς ὕλαις] infra de Democrito c. 30 λέγεται κοινωνίαν ἔχειν πρὸς τὴν σκέψιν, ἐπεὶ δοκεῖ τῇ αὐτῇ ὕλῃ ἡμῖν κεχρῆσθαι. intelligit igitur per ὕλην sive κοινὰς ὕλας argumenta rerum et observationes communes Dogmaticis Scepticisque, quae illis materiem praebent ad diversa dogmata statuenda, his ad assensionem cohibendam. v g. ex eo quod mel sanis dulce sapit, ictericis amarum, Heraclitus colligebat et dulce et amarum in melle esse, Democritus neutrum, Sceptici non magis hoc forte quam illud. observatum itaque in melle φαινόμενον est κοινὴ ὕλη, qua pariter utuntur Dogmatici Scepticique.

t) ἀποσυνεργεῖ] contrarium τῷ συνεργεῖ, et plus quam οὐ συνεργεῖ, componitur autem ut ἀποσύνακτος ἀποσυσσιτέω ἀποσύστασις ἀποσυνάγω ἀποσυνάγωγος ἀποσυσκευάζω ἀποσυμβολάω ἀποσυμβουλεύω.

u) τῇ ἐκπυρώσει] notissimum dogma Heracliti, deflagrationibus coeli P 54
et terrarum per certas temporum periodos omnia in ignem (ex quo constent omnia) iterum resolvi, sive ut Laërtius 9 9 πάλιν ἐκπυροῦσθαι κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα. Eusebius 14 3 Praeparat. ὁ Ἡράκλειτος ἀρχὴν τῶν πάντων ἔφη τὸ πῦρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα γίνεται καὶ εἰς ὃ ἀναλύεται· ἀμοιβὴν γὰρ εἶναι τὰ πάντα, χρόνον τε ὡρίσθαι τῆς τῶν πάντων εἰς τὸ πῦρ ἀναλύσεως καὶ τῆς ἐκ τούτου γενέσεως. apud Marcianum Capellam p. 21 *Vulcanus licet diceretur Iunonius, totius mundi dictus ab Heraclito est demorator.* Hugo Grotius legit *devorator*, sed malim *democrator*; nam et Varro Heraclitum secutus ignem *mundi animum dixit*, *proinde quod in mundo ignis omnia gubernet.* vide Isidorum 8 6 Originum.

x) τῷ τὰ ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ] dogma alterum Heracliti, de quo paullo ante sect. 210.

y) ᾗ μάχεται] ita ex mss legendum, ut statim praecessit μάχεται τοῖς Ἡρακλειτείοις. minus bene editi habebant ἧς μάχεται.

P 65 ΠΥΡΡΩΝΕΙΩΝ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΕΝ Ωι ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙ

SEXTI PHILOSOPHI

PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEON

SIVE INSTITVTIONVM

LIBER SECVNDVS.

QVAE COMPLECTITVR LIBER II.

ἀλλ' ὑφεστάναι λέγων τάς τε ἀτόμους καὶ τὸ κενόν, ὅτι διενήνοχεν ἡμῶν (εἰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀνωμαλίας τῶν φαινομένων ἄρχεται) περιττὸν οἶμαι λέγειν.

ΚΕΦ. λα'. P 55

Τίνι διαφέρει τῆς Κυρηναϊκῆς ἡ Σκέψις.

Φασὶ δέ τινες ὅτι ἡ Κυρηναϊκὴ ἀγωγὴ ἡ αὐτή ἐστι τῇ Σκέψει, ἐπειδὴ κἀκείνη τὰ πάθη μόνα φησὶ καταλαμβάνειν. διαφέρει δὲ αὐτῆς· ἐπειδὴ ἐκείνη μὲν τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν λείαν τῆς σαρκὸς κίνησιν[c]) τέλος εἶναι λέγει, ἡμεῖς δὲ τὴν ἀταραξίαν[d]), ᾗ ἐναντιοῦται τὸ κατ' ἐκείνους τέλος· καὶ γὰρ παρούσης τῆς ἡδονῆς καὶ μὴ παρούσης[e]), ταραχὰς ὑπομένει ὁ διαβεβαιούμενος τέλος εἶναι τὴν ἡδονήν, ὡς ἐν τῷ περὶ τοῦ τέλους ἐπελογισάμην. εἶτα ἡμεῖς μὲν ἐπέχομεν ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ περὶ τῶν 215

existere atomos et vacuum, eum a nobis differre (quamvis ab eorum quae sensibus appareant inaequalitate et discrepantia incipiat) supervacaneum arbitror dicere.

CAP. XXXI.

Quo differat Sceptica a Cyrenaica disciplina.

215. Dicunt praeterea nonnulli Cyrenaicam disciplinam eandem esse cum Sceptica, quoniam illa quoque se solas passiones comprehendere dicit. differt tamen ab ea, quod illa quidem voluptatem et laevem corporis motum finem esse dicat, nos autem imperturbatum mentis statum, cui contrarius est finis quem illi statuunt. nam et quum adest voluptas et quum abest, perturbationes patitur is qui finem esse voluptatem affirmat, ut de fine tractans argumentatus sum. deinde nos assensum retinemus quantum ad ratio-

---

rum intellecta, ut infra 1 adversus Logicos sect. 135 et apud Laërtium 9.72, ubi *αἰτίῃ* pro *ἐτεῇ* legitur. opponitur autem *ἐτεὸν* vel *ἐτεῇ* esse ei quod *νόμῳ* sive opinione existit, unde Theodorus Prodromus in Amarante, quem doctissimus Gaulminus illustravit: *καὶ τί τοῦτο καινὸν ὦ φιλόξενε, εἰ μὴν ὢν Ἑρμοκλῆς γε δοκεῖ νόμῳ πάντων. καὶ ἐτεὸν μηδενός, εἴ τι μὴ τοῦ διδασκάλου ἐπιλελήσμεθα Δημοκρίτου.* Democriti verba sunt Sexto in memorato adversus Logicos libro laudata: *νόμῳ γλυκύ, νόμῳ πικρόν, νόμῳ θερμόν, νόμῳ ψυχρόν, νόμῳ χροιή· ἐτεῇ δὲ ἄτομα καὶ κενόν, ἅπερ νομίζεται μὲν εἶναι, καὶ δοξάζεται τὰ ἀγαθά· οὐκ ἔστι δὲ κατ' ἀλήθειαν ταῦτα, ἀλλὰ τὰ ἄτομα μόνον.* nota in his verbis Democriti *τὰ ἀγαθὰ* pro veris bonis. ita et Hesychius: *ἐτεά, ἀγαθά, ἀληθῆ.* idem *ἐτεόν, ἀληθές, ἐπέτειον.* et *ἔτης ἀληθὴς φίλος, ἄνθρωπε τᾶν*, pro *ὦ ἐτᾶν*, ut Helladio apud Photium annotatum.

c) *τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν λείαν τῆς σαρκὸς κίνησιν*] Laërtius lib. 2 sect. 85 et ex eo Hesychius illustris de Aristippo Cyrenaicae sectae conditore: *τέλος δ' ἀπέφαινε τὴν λείαν κίνησιν εἰς αἴσθησιν ἀναδιδομένην.* hinc Epicuri doctrinam de voluptate cum Cyrenaicorum disciplina consentire negat Cicero 4 de Finibus c. 42. Epicurus enim voluptatem stantem et a dolore vacuam probabat et *τὸ τῆς σαρκὸς ἀόχλητον*, Cyrenaici voluptatem in motu positam. vide de Epicuri sententia notas Stephani Bergleri ad Alciphronem p. 411. P 55

d) *τὴν ἀταραξίαν*] supra sect. 25 seq. 205 etc.

e) *καὶ παρούσης καὶ μὴ παρούσης*] praesente voluptate turbabitur per metum ne illam iterum amittat, absente per desiderium. supra sect. 27.

δύο τροπικῶν θεώρημα ᶜ), οὐδὲ εἰπεῖν τι δύναται περὶ αὐ
οὕτως ὁ μὴ γινώσκων ἕκαστον τῶν λεγομένων παρὰ τοῖς Δο

secundum quid, vel argumentum per duo connexa, ne dicere quid
ipsis quicquam potest: ita qui non novit unumquodque eorum quae a D

---

c) *διὰ δύο τροπικῶν θεώρημα*] Stoici multa in dialecticis pr
circa vocabula innovarunt, nam quae Peripateticis *πράγματα* sin
haec Stoicis dicta sunt *τυγχάνοντα*.

νοήματα, *conceptiones*, *ἐκφορικά*.
φωναί, *voces*, *λεκτά*.
ἡγούμενον, *antecedens*, etiam Stoicis. ut: *si sol luc*
ἑπόμενον, *consequens*, *λῆγον*, ut: *dies est.*
συνημμένον, *connexum*, *τροπικόν* quasi *convertens*,
sive *conversivum* dicas, quoniam ab antecedente ad consequens nos c
vertimus. ut: *si sol lucet, dies est.*
μετάληψις, *assumptio*, *πρόσληψις*. ut: *atqui sol luc*
συμπέρασμα, *conclusio*, *ἐπιφορά* ut: *ergo dies est.*

Io. Philoponus in 1 priorum Analyticorum p. 60 *ἰστέον ὅτι πολυσ*
πραγματείας περὶ ὑποθετικῶν συλλογισμῶν κατεβάλλοντο οἵ τε μ
τοῦ Ἀριστοτέλους οἱ περὶ Θεόφραστον καὶ Εὔδημον καὶ τοὺς ἄλ
καὶ οἱ Στωϊκοί. εἴπωμεν δὲ τίσιν ὀνόμασιν ἐχρήσαντο ἔν τε τοῖς
σιν αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ὅλοις οἱ Περιπατητικοὶ καὶ οἱ Στωϊκοί,
μὲν Περιπατητικοὶ τῇ κοινῇ συνηθείᾳ κεχρημένοι τὰ μὲν πράγματα
τοῦτο πράγματα ὠνόμασαν καὶ τὰ νοήματα ὡσαύτως, ὁμοίως δὲ κα
φωνάς, ἔτι τε τὸ ἡγούμενον ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς συλλογισμοῖς
τοῦτο ἡγούμενον, καὶ τὸ ἑπόμενον ὡσαύτως, οἷον τὸ εἰ ἡμέρα
τοῦτο ἡγούμενον. τὸ δὲ ἥλιος ὑπὲρ γῆν, τοῦτο ἑπόμενον. ἕπετα
τῷ πρώτῳ τὸ δεύτερον. τὸ δὲ ὅλον τοῦτο τὸ εἰ ἡμέρα ἐστί, ἥλιος
γῆν ἐστι τοῦτο συνημμένον, διὰ τὸ συνῆφθαι ταῦτα ἀλλήλοις.
ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστί, τοῦτο οἱ Περιπατητικοὶ μετάληψιν καλοῦσι,
τὸ μεταλαμβάνεσθαι ἐκ δευτέρου· ἤδη γὰρ ἐλήφθη ἐν τῷ ἡγουμέν
δὲ ἥλιος ἄρα ὑπὲρ γῆν, τοῦτο συμπέρασμα. οὕτω μὲν οὖν οἱ Περ
τικοί. οἱ δὲ Στωϊκοὶ καινοτέραν βαδίζοντες τὰ μὲν πράγματα τ
νοντα ὠνόμασαν, διότι τῶν πραγμάτων τυχεῖν βουλόμεθα. τὰ δὲ νοη
ἐκφορικά, διότι ἅπερ ἐν ἑαυτοῖς νοοῦμεν, ταῦτα εἰς τὰ ἔξω προφ
μεν. τὰς δὲ φωνὰς λεκτά. τὸ δὲ ἡγούμενον καὶ αὐτοὶ ἡγούμενον ἐκ
σαν· κατὰ τοῦτο γὰρ μόνον συμφωνοῦσι τοῖς Περιπατητικοῖς. τὸ δὲ
μενον, λῆγον. τὸ δὲ συνημμένον τροπικόν, διόπερ τρεπόμεθα ἐκ
ἡγουμένου εἰς τὸ ἑπόμενον· εἰ ἡμέρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστι.
δὲ μετάληψιν πρόσληψιν. καὶ ἔμεινε τοῦτο ἐν τῇ συνηθείᾳ. τὸ δὲ
πέρασμα ἐπιφοράν, διότι τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἐπιφέρεται. Gregorius An
onymus scriptor Christianus in compendioso philosophiae syntagm
quod libellis 7 distinctum edidit ex codice Augustano Ioannes Vo
linus, libro 5 p. 101 *πέντε δὲ ὄντων τῶν ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς θεω*
μένων, ἡγουμένου, οἷον, εἰ ἄνθρωπός ἐστι· ἑπομένου, τοῦ καὶ λή
τος κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς καλουμένου, οἷον, καὶ ζῷον ἐστί· συνημμ
τοῦ καὶ τροπικοῦ καλουμένου κατὰ τοὺς Στωϊκούς, τοῦ ἀμφοτ
τό τε ἡγούμενον καὶ ἑπόμενον συνάγοντος, οἷον· εἰ ἄνθρωπός ἐστι,
ζῷον ἐστί. μεταλήψεως τῆς καὶ προσλήψεως καλουμένης, καὶ συμπε
σματος ὃ καὶ ἐπιφορὰ λέγεται. cum ex his constet *τροπικόν* Stoicis
ctam esse propositionem connexam in syllogismo hypothetico, cons
taneum est *διὰ δύο τροπικῶν θεώρημα* esse argumentum quo bina co
nexa sibi opponuntur: talia nempe quae vel ex duobus contrariis an
cedentibus idem colligunt consequens hoc modo: si est A, est B et
non est A est B, atqui aut est A aut non est A, ergo est B. vel q
ex eodem antecedente duo contraria colligunt consequentia atque in
antecedens ipsum evertunt. hoc minime constaret nobis hodie, nisi ei
exemplum servasset Origenes 7 contra Celsum p. 341, cuius locum ut
viro summo Henrico Valesio in Epistola ad Claudium Sarravium et

κοινωνίαν ἔχειν πρὸς τοὺς Πυῤῥωνείους· διαφέρει δὲ αὐτῶν. καὶ
εἰσόμεσθα τὴν διαφορὰν ἐξαπλώσαντες συμμέτρως τὸ δοκοῦν τῷ
Πρωταγόρᾳ. φησὶν οὖν ὁ ἀνὴρ τὴν ὕλην ῥευστὴν[i]) εἶναι, ῥεού- P 58
σης δὲ αὐτῆς συνεχῶς προσθέσεις ἀντὶ τῶν ἀποφορήσεων γί-
νεσθαι καὶ τὰς αἰσθήσεις μετακοσμεῖσθαί τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι
παρά τε ἡλικίας καὶ παρὰ τὰς ἄλλας κατασκευὰς τῶν σωμάτων.
λέγει δὲ καὶ τοὺς λόγους πάντων τῶν φαινομένων ὑποκεῖσθαι ἐν 218
τῇ ὕλῃ, ὡς δύνασθαι τὴν ὕλην, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ, πάντα εἶναι
ὅσα πᾶσι φαίνεται, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἄλλοτε ἄλλων ἀντιλαμ-
βάνεσθαι παρὰ τὰς διαφόρους αὐτῶν διαθέσεις· τὸν μὲν γὰρ
κατὰ φύσιν ἔχοντα ἐκεῖνα τῶν ἐν τῇ ὕλῃ καταλαμβάνειν, ἃ τοῖς
κατὰ φύσιν ἔχουσι φαίνεσθαι δύναται, τοὺς δὲ παρὰ φύσιν, ἃ
τοῖς παρὰ φύσιν. καὶ ἤδη παρὰ τὰς ἡλικίας καὶ κατὰ τὸ ὑπνοῦν 219
ἢ ἐγρηγορέναι, καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος τῶν διαθέσεων ὁ αὐτὸς
λόγος. γίνεται τοίνυν κατ' αὐτὸν τῶν ὄντων κριτήριον ὁ ἄνθρω-
πος· πάντα γὰρ τὰ φαινόμενα τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἔστιν, τὰ δὲ
μηδενὶ τῶν ἀνθρώπων φαινόμενα οὐδὲ ἔστιν. ὁρῶμεν οὖν ὅτι
καὶ περὶ τοῦ τὴν ὕλην ῥευστὴν εἶναι καὶ περὶ τοῦ τοὺς λόγους
τῶν φαινομένων πάντως ἐν αὐτῇ ὑποκεῖσθαι δογματίζει, ἀδή-
λων ὄντων καὶ ἡμῖν ἐφεκτῶν[k]).

ΚΕΦ. λγ.

Τίνι διαφέρει τῆς Ἀκαδημαϊκῆς[l]) φιλοσοφίας ἡ Σκέψις.

Φασὶ μέντοι τινὲς ὅτι ἡ Ἀκαδημαϊκὴ φιλοσοφία ἡ αὐτὴ 220

[illegible] habere; differt tamen ab illis. differentiam autem cognoscemus, ubi quantum satis sit Protagorae sententiam enucleaverimus. dicit ergo vir ille, materiam fluxilem esse, ipsa autem assidue fluente adiunctiones pro ablationibus fieri et sensus transmutari ac variari et pro aetatibus et pro aliis corporum constitutionibus. 218. dicit etiam rationes omnium sensibus apparentium subiectas esse in materia, adeo ut materia, quantum in se ipsa omnia esse possit quae quibuscumque apparent; homines autem alio tempore alia percipere, prout diverse se habeant. eum enim qui secundum naturam se habeat, ex iis quae in materia sunt, illa percipere quae secundum naturam se habentibus apparere possunt, eos autem qui contra naturam se habeant, ea percipere quae contra naturam se habentibus possunt apparere. 219. estque in aetatibus et in somno aut vigilia et in unaquaque specie habituum eadem ratio. est ergo secundum ipsum homo criterium rerum quae sunt; omnia enim quae apparent hominibus, etiam sunt, quae autem nulli hominum apparent, ne sunt quidem. videmus igitur ipsum dogmatice pronuntiare et materiam fluxilem esse, et rationes omnium apparentium in ipsa positas esse, quae incerta sunt, et de quibus retinendus est assensus nobis.

CAP. XXXIII.

Quo differat Sceptica ab Academica philosophia.

220. Quin etiam aiunt nonnulli Academicam philosophiam eandem esse

---

i) τὴν ὕλην ῥευστήν] hoc dogma ut Plato in Theaeteto ostendit cum P 56
plurimis aliis philosophis commune habuit Protagoras. notumque illud Heracliti: πάντα ῥεῖ ποταμοῦ δίκην. sed mirum a Sexto ubi affinia cum Scepticis philosophorum placita commemorat, non referre quod Protagoras auctor fuit dicti Scepticis adeo valde probati: δύο λόγους εἶναι περὶ παντὸς πράγματος ἀντικειμένους ἀλλήλοις. Laërtius 9 51.

k) ἡμῖν ἐφεκτῶν] ita ms Vratislav. et HStephani codex pro ἐφικτῶν.

l) τῆς Ἀκαδημαϊκῆς] Academicos a Pyrrhoniis differre multis pugnat

P 65 ΠΥΡΡΩΝΕΙΩΝ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ
ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ
ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΕΝ Ω ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙ

SEXTI PHILOSOPHI
PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEON
SIVE INSTITVTIONVM
LIBER SECVNDVS.

QVAE COMPLECTITVR LIBER II.

...οις λόγοις r), ἔνθα ὁ Σωκράτης εἰσάγεται ἤτοι παίζων πρός ...ας ἢ ἀγωνιζόμενος πρὸς σοφιστάς, γυμναστικόν τε καὶ απο-...ματικόν φασιν ἔχειν αὐτὸν χαρακτῆρα· δογματικὸν δέ, ἔνθα ...ουδάζων ἀποφαίνεται ἤτοι διὰ Σωκράτους ἢ Τιμαίου ἢ τινος ...ν τοιούτων. περὶ μὲν οὖν τῶν δογματικὸν αὐτὸν εἶναι λεγόν- 222
...ων, ἢ κατὰ μέν τι δογματικόν, κατὰ δέ τι ἀπορηματικόν, περισ-...ὸν ἂν εἴη λέγειν νῦν· αὐτοὶ γὰρ ὁμολογοῦσι καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ...φοράν. περὶ δὲ τοῦ εἰ ἔστιν εἰλικρινῶς Σκεπτικός, πλατύτε-...ον μὲν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι s) διαλαμβάνομεν, νῦν δὲ ὡς ἐν ...τυπώσει διαλαμβάνομεν κατὰ Μηνόδοτον καὶ Αἰνησίδημον t) ...οὗτοι γὰρ μάλιστα ταύτης προέστησαν τῆς στάσεως), ὅτι ὅταν ὁ Πλάτων ἀποφαίνηται *) περὶ ἰδεῶν ἢ περὶ τοῦ πρόνοιαν εἶ-...αι ἢ περὶ τοῦ τὸν ἐνάρετον βίον αἱρετώτερον εἶναι τοῦ μετὰ ...κιῶν, εἴτε ὡς ὑπάρχουσι τούτοις συγκατατίθεται δογματίζει,

...ntes aut ludens cum aliquibus inducitur aut pugnans adversus sophistas, ...rcitatorium et dubitatorium quendam dicunt illum habere characterem; ...gmaticum autem, ubi serio loquens sententiam suam aut per Socratem ...per Timaeum aut per aliquem ex huiusmodi viris exponit. 222. ac de ...quidem qui dogmaticum ipsum esse volunt, aut in quibusdam dogmati-...m, in quibusdam dubitatorem, supervacaneum fuerit dicere; ipsi enim ...tur illum a nobis differre. an autem sit pure Scepticus, fusius in no-...s commentariis disserimus; nunc autem summatim rerum capita perstrin-...tes secundum Menodotum et Aenesidemum disputamus (hi enim potis-...m huic factioni praefuerunt) dicentes, Platonem, quum de ideis ...untiat, aut providentiam esse, aut vitam cum virtute coniunctam prae-...ndam esse vitae quae sit cum vitiis coniuncta, sive his tamquam existen-

r) ἐν τοῖς γυμναστικοῖς λόγοις] de distinctione Platonicorum dialogo-...m in γυμναστικούς sive dialecticos exercitii causa institutos, et ἀγω-...νιστικούς sive serios ac demonstrativos vide Albinum introductione in ...logos Platonis, et quae viri docti ad Laërtium 3 49 seq. idem sect. ... hanc controversiam tangit utrum Plato dogmaticis accensendus sit ...ne: ἐπεὶ δὲ πολλὴ στάσις ἐστί, καὶ οἱ μέν φασιν αὐτὸν δογματί-...ν, οἱ δ' οὔ. - - - ὁ τοίνυν Πλάτων περὶ μὲν ὧν κατείληφεν, ἀπο-...αίνεται, τὰ δὲ ψευδῆ διελέγχει, περὶ δὲ τῶν ἀδήλων ἐπέχει. καὶ περὶ ...ν τῶν αὐτῷ δοκούντων ἀποφαίνεται διὰ τεττάρων προσώπων, Σω-...κράτους, Τιμαίου, τοῦ Ἀθηναίου ξένου, τοῦ Ἐλεάτου ξένου. ex hoc ...o supplendum Suidam in δόγματα, iam monuere viri docti. ut autem ...lenus 2 de dogmatibus Hippocratis et Platonis t. 1 edit. Basil. p. 262 ..., quattuor genera sunt λημμάτων modorumque tractandi, primum ...στημονικόν τε καὶ ἀποδεικτικόν, alterum γυμναστικόν quod Aristo-...s dixit διαλεκτικόν, tertium πιθανὸν καὶ ῥητορικόν et quartum de-...que σοφιστικόν.

s) ἐν τοῖς ὑπομνήμασι] commentarios suos scepticos hoc loco allegat, ...i interciderunt. nam in libris adversus Mathematicos hanc controver-...m non attigit Sextus, nedum prolixius discussit.

t) κατὰ Μηνόδοτον καὶ Αἰνησίδημον] in editis erat Περμήδοτον καὶ ...ησίδημον. pro posteriore Onesidemo Aenesidemum etiam mss aucto-...te restitui. pro Permedoto Menodotum ex coniectura posuisse me ...teor sed valde verisimili et cui pauci refragabuntur. fuit enim Meno-...tus Nicomediensis, empiricus Galeno saepe laudatus, Antiochi Lao-...iceni discipulus, nomen inter Scepticos celeberrimum, et praeceptor ...erodoti Tarsensis, illius quem Sextus audivit.

[*) legebatur ἀποφαίνεται]

δύο τροπικῶν θεώρημα c), οὐδὲ εἰπεῖν τι δύναται περὶ αὐτῶ
οὕτως ὁ μὴ γινώσκων ἕκαστον τῶν λεγομένων παρὰ τοῖς Δογμ

secundum quid, vel argumentum per duo connexa, ne dicere quidem
ipsis quicquam potest: ita qui non novit unumquodque eorum quae a Dogm

---

c) *διὰ δύο τροπικῶν θεώρημα*] Stoici multa in dialecticis praecip
circa vocabula innovarunt, nam quae Peripateticis *πράγματα* sive
haec Stoicis dicta sunt *τυγχάνοντα.*

νοήματα,	*conceptiones,*	*ἐκφορικά.*
φωναί,	*voces,*	*λεκτά.*
ἡγούμενον,	*antecedens,*	etiam Stoicis. ut: *si sol luc*
ἑπόμενον,	*consequens,*	*λῆγον,* ut: *dies est.*
συνημμένον,	*connexum,*	*τροπικὸν* quasi *convertens,*

sive *conversivum* dicas, quoniam ab antecedente ad consequens nos co
vertimus. ut: *si sol lucet, dies est.*

μετάληψις,	*assumptio,*	*πρόσληψις.* ut: *atqui sol luce.*
συμπέρασμα,	*conclusio,*	*ἐπιφορά* ut: *ergo dies est.*

Io. Philoponus in 1 priorum Analyticorum p. 60 *ἰστέον ὅτι πολυστίχ*
πραγματείας περὶ ὑποθετικῶν συλλογισμῶν κατεβάλλοντο οἵ τε μαθη
τοῦ Ἀριστοτέλους οἱ περὶ Θεόφραστον καὶ Εὔδημον καὶ τοὺς ἄλλ
καὶ οἱ Στωϊκοί. εἴπωμεν δὲ τίσιν ὀνόμασιν ἐχρήσαντο ἔν τε τοῖς μ
σιν αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ὅλοις οἱ Περιπατητικοὶ καὶ οἱ Στωϊκοί, --
μὲν Περιπατητικοὶ τῇ κοινῇ συνηθείᾳ κεχρημένοι τὰ μὲν πράγματα αὐ
τοῦτο πράγματα ὠνόμασαν καὶ τὰ νοήματα ὡσαύτως, ὁμοίως δὲ καὶ τ
φωνάς, ἔτι τε τὸ ἡγούμενον ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς συλλογισμοῖς αὐ
τοῦτο ἡγούμενον, καὶ τὸ ἑπόμενον ὡσαύτως, οἷον τὸ εἰ ἡμέρα ἐσ
τοῦτο ἡγούμενον. τὸ δὲ ἥλιος ὑπὲρ γῆν, τοῦτο ἑπόμενον. ἕπεται γ
τῷ πρώτῳ τὸ δεύτερον. τὸ δὲ ὅλον τοῦτο τὸ εἰ ἡμέρα ἐστί, ἥλιος ὑπ
γῆν ἐστι τοῦτο συνημμένον, διὰ τὸ συνῆφθαι ταῦτα ἀλλήλοις. τὸ δ
ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστί, τοῦτο οἱ Περιπατητικοὶ μετάληψιν καλοῦσι, δι
τὸ μεταλαμβάνεσθαι ἐκ δευτέρου· ἤδη γὰρ ἐλήφθη ἐν τῷ ἡγουμένῳ.
δὲ ἥλιος ἄρα ὑπὲρ γῆν, τοῦτο συμπέρασμα. οὕτω μὲν οὖν οἱ Περιπατ
τικοί. οἱ δὲ Στωϊκοὶ καινοτέραν βαδίζοντες τὰ μὲν πράγματα τυγχ
νοντα ὠνόμασαν, διότι τῶν πραγμάτων τυχεῖν βουλόμεθα. τὰ δὲ νοήμα
ἐκφορικά, διότι ἅπερ ἐν ἑαυτοῖς νοοῦμεν, ταῦτα εἰς τὰ ἔξω προφέρ
μεν. τὰς δὲ φωνὰς λεκτά. τὸ δὲ ἡγούμενον καὶ αὐτοὶ ἡγούμενον ἐκάλ
σαν· κατὰ τοῦτο γὰρ μόνον συμφωνοῦσι τοῖς Περιπατητικοῖς. τὸ δὲ ἑπ
μενον, λῆγον. τὸ δὲ συνημμένον τροπικόν, διόπερ τρεπόμεθα ἐκ τ
ἡγουμένου εἰς τὸ ἑπόμενον· εἰ ἡμέρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστι. τ
δὲ μετάληψιν πρόσληψιν. καὶ ἔμεινε τοῦτο ἐν τῇ συνηθείᾳ. τὸ δὲ συ
πέρασμα ἐπιφοράν, διότι τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἐπιφέρεται. Gregorius Anep
onymus scriptor Christianus in compendioso philosophiae syntagmat
quod libellis 7 distinctum edidit ex codice Augustano Ioannes Voeg
linus, libro 5 p. 101 *πέντε δὲ ὄντων τῶν ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς θεωρου*
μένων, ἡγουμένου, οἷον, εἰ ἄνθρωπός ἐστι· ἑπομένου, τοῦ καὶ λήγο
τος κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς καλουμένου, οἷον, καὶ ζῷον ἐστί· συνημμέν
τοῦ καὶ τροπικοῦ καλουμένου κατὰ τοὺς Στωϊκούς, τοῦ ἀμφότερο
τό τε ἡγούμενον καὶ ἑπόμενον συνάγοντος, οἷον· εἰ ἄνθρωπός ἐστι, κ
ζῷον ἐστί. μεταλήψεως τῆς καὶ προσλήψεως καλουμένης, καὶ συμπερ
σματος ὃ καὶ ἐπιφορὰ λέγεται. cum ex his constet *τροπικὸν* Stoicis d
ctam esse propositionem connexam in syllogismo hypothetico, conse
taneum est *διὰ δύο τροπικῶν θεώρημα* esse argumentum quo bina co
nexa sibi opponuntur: talia nempe quae vel ex duobus contrariis ant
cedentibus idem colligunt consequens hoc modo: si est A, est B et
non est A est B, atqui aut est A aut non est A, ergo est B. vel qu
ex eodem antecedente duo contraria colligunt consequentia atque in
antecedens ipsum evertunt. hoc minime constaret nobis hodie, nisi ei
exemplum servasset Origenes 7 contra Celsum p. 341, cuius locum ut
viro summo Henrico Valesio in Epistola ad Claudium Sarravium et

πρεσβυγενὴς ἔτ᾽ ἐὼν[b]) *καὶ ἀπενθήριστος*[**]) *ἁπάσης*
σκεπτοσύνης. ὅππῃ[c]) *γὰρ ἐμὸν νόον εἰρύσαιμι·*
εἰς ἓν ταυτό τε[d]) *πᾶν ἀνελύετο· πᾶν δὲ ὂν αἰεὶ*
πάντῃ ἀνελκόμενον μίαν εἰς φύσιν ἵσταθ᾽ ὁμοίαν.

τοῦτο γοῦν καὶ ὑπάτυφον αὐτὸν λέγει, καὶ οὐ τέλειον ἄτυφον[e]), δι᾽ ὧν φησι·

Ξεινοφάνης ὑπάτυφος Ὁμηραπάτης[f]) *ἐπισκώπτης*[g])
ἐκτὸς ἀπ᾽ ἀνθρώπων[h]) *θεὸν ἐπλάσατ᾽ ἶσον ἁπάντῃ*[i]) P 59

grandi iam natu non est quod gaudeo cuncta
dispiciens: ubi enim mentis vestigia sistam?
omnia in unum et idem ille resolvit, et omne quod usque est
undique tractum naturam statuit similem unam.

propterea etiam *subalienum a typho* sive fastu dogmatico Xenophanem Timon appellat, veluti non alienum et immunem ab illo perfecte, quando ait:

non totus sine typho et fraudis risor Homeri
Xeinophanes, numen simile undique, at haud homini, atque

---

editis: *ἀμφότερα βλεπτά.* est autem *ἀμφοτερόβλεπτος* qui transfugae [...] utrinque conspicitur [aut in considerando incertus est, secundum [...].], uti Zeno (ab eodem Timone) dictus est *ἀμφοτερόγλωσσος.* [...] Plutarchum Pericle p. 154 [c. 4].

b) *πρεσβυγενὴς ἔτ᾽ ἐών*] Xenophanem centum amplius annos aetatis [...]gisse scribit Censorinus capite 15. qui minimum, Lucianus in Macrobiis t. 2 p. 473 [c. 20] annos tribuit unum et nonaginta. at hoc refellit ipse Xenophanes nonagesimum secundum aetatis suae annum commemorans in versibus, quos servavit Laërtius 9 19. itaque in codicibus Luciani forte perperam scriptum a librariis *να´* pro *ϱα´*.

[**) *ἀπενθήριστος*] *ἀναμφήριστος* Schneiderus, *ἐπαμφήριστος* Karsten.]

c) *ὅππῃ*] Homericum pro *ὅπῃ*, idque pro *ὅπου.*

d) *εἰς ἓν ταυτό τε*] ita praecedentibus versibus Xenophanes ipse loquens [...]ducitur: iam Timon ipse pergit et dogma Xenophanis exponit, de quo [...] infra Sextus noster.

e) *οὐ τέλειον ἄτυφον*] ita omnes codices; et ferri potest, licet lectio [...] contemnenda Menagii ad Laërt. 9 18, qui mavult *οὐ τελείως ἄτυφον.* hinc porro constat non *ὑπότυφον*, sed *ὑπάτυφον* legendum esse. [...] autem Pyrrhonem perfecte a typho sive fastu vanaque opinione dogmaticorum alienum pronuntiat Timon apud Eusebium 14 18 Praeparat.

f) *Ὁμηραπάτης*] male in codicibus Laërtii *Ὁμηραπάτην*, cum *Ὁμηραπάτης* sit secundo casu positum, ab *Ὁμηραπάτη*; innuit enim Timon Xenophanem perstrinxisse quod Homerus Iliad. *B.* v. 114 non dubitavit [...] *ἀπάτην* Iovi tribuere, fuit itaque derisor *Ὁμηραπάτης*, hoc est [...] *Ὁμηρικῆς*, sive ut Sextus ipse infra, *τὴν παρ᾽ Ὁμήρῳ ἀπάτην* [...]συρεν. non assentior itaque docto viro Ioachimo Kühnio, qui *Ὁμηρο*[...] legit, pulchre licet efficto vocabulo pro Homeri conculcatore.

g) *ἐπισκώπτης*] Casaubonus et Salmasius e Laërtii codicibus malebant [...]κόπτης. sed a consensu codicum Sexti recedere nolui, cum praecipue [...]abulo *ἐπισκώπτου* propius respondeat quod interpretationis loco no[...] subiungit *τὴν παρ᾽ Ὁμήρῳ ἀπάτην διέσυρεν.* Xenophanis versus de [...] argumento servavit Sextus infra 8 [?] contra Mathematicos:

πάντα θεοῖς ἀνέθηκαν Ὅμηρός θ᾽ Ἡσίοδός τε
ὅσσα παρ᾽ ἀνθρώποισιν ὀνείδεα καὶ ψόγος ἐστί,
κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

h) *ἐκτὸς ἀπ᾽ ἀνθρώπων*] ita scripsi vestigia secutus msti V, in quo erat P 59 [...]τὸν *ἀπ᾽ ἄνθρωπον.* nam editi habebant *ἔα τὸν ἀπάνθρωπον*, et in poësi philosophica HStephani *'Εατὸν ἀπ᾽ ἄνθρωπον*, pro quo p. 217 con[...] legendum *Ἄλλον ἀπ᾽ ἀνθρώπων* quod a scriptis codicibus longius [...]cedit, quamquam sententia verissima. possis etiam legere *ἔα* sive *ἢ τὸν*

τοὶ βουλήσονται τάχα μὴ δύνασθαι ζητεῖν περὶ ἐκείν
5 κατειλήφασιν οὗτοι. οἷον γοῦν ὅταν ὁ Στωϊκὸς πρὸς τ
κούρειον ζητῇ *) λέγοντα ὅτι διήρηται ἡ οὐσία f), ἢ ὡς
οὐ προνοεῖ τῶν ἐν κόσμῳ, ἢ ὅτι ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν,
κατείληφεν ἢ οὐ κατείληφεν; καὶ εἰ μὲν κατείληφεν, ὑ
αὐτὰ λέγων g) ἄρδην ἀναιρεῖ τὴν Στοάν· εἰ δ' οὐ καὶ
6 οὐ δύναταί τι πρὸς αὐτὰ λέγειν. τὰ δὲ παραπλήσια κ
τοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων αἱρέσεων ἀναγομένους λεκτέον, ὅτα
τεῖν περὶ τῶν δοκούντων τοῖς ἑτεροδόξοις αὐτῶν. ἐ
ὥστε οὐ δύνανται περί τινος ζητεῖν πρὸς ἀλλήλους. μᾶ
εἰ χρὴ μὴ ληρεῖν, συγχυθήσεται μὲν αὐτῶν ἅπασα, ὡ
εἰπεῖν, ἡ δογματική· συντόνως δὲ προσαχθήσεται ἡ ς
φιλοσοφία, διδομένου τοῦ μὴ δύνασθαι ζητεῖν περὶ
7 οὕτως κατειλημμένου. ὁ γὰρ περί τινος ἀδήλου πρ

non possit a non existente, ne ipsi quidem concedent fortasse non de iis quaerere quae non percipiunt. 5. exempli gratia, quum St versus Epicureum quaestionem movet dicentem seiunctae esse s deum, aut non providere iis quae sunt in mundo, aut voluptatem num, utrum comprehendit an non? et si quidem comprehendit exi dicens, funditus evertit Stoicam disciplinam, si non comprehendit, test quicquam adversus ea afferre. 6. his similia etiam caeteris, qu quis sectis prodeunt, respondere oportet, quum quaestionem aliquam de iis quae aliter censent ipsorum adversarii, voluerint. itaque de alii adversus alios inquirere possunt. imo etiam, si serio loquen evertetur eorum tota, ut uno verbo dicam, dogmatica disciplina, fir stabilietur Sceptica philosophia si hoc concedatur, non posse quaere quam de eo quod non ita comprehensum ab illo fuerit. 7. nam q

---

verba de impressis animo rerum imaginibus, ut dicetur ad Hi versus Logicos. Sceptici autem non negant a phantasia percipi les sese ipsis offerunt, atque adeo etiam sententias Dogmatic assentiri se illis vel tales revera esse quales videntur, dubit supra p. 49.

[*) legebatur ζητεῖ]

f) ὅτι διήρηται ἡ οὐσία] dei scilicet a mundo. deos enim i mundiis versari, neque mundorum hominumve interesse negotiis Epicurus, adeoque deum a mundo divellebat, quem e contrari cum eo coniunctum et mundi animum statuebat. Stoicorum scho Gassendum, Lipsiumque et Iacobi Thomasii insignes de Stoica exustione diatribas.

g) εἰ μὲν κατείληφεν, ὑπάρχειν αὐτὰ λέγων] nam ut iam ol Sextus, secundum Stoicos comprehendere est rerum imaginibu impressis ita affici, ut illis assentiaris. quia vero, quod non exi gines animo imprimere non potest, hinc concludit illa etiam (hoc est vera esse oportere quae Stoicorum dogmatis contraria o tur, quandoquidem illa se comprehendere Stoicorum schola levis quidem haec est ac prope nugatoria cavillatio: respondebu Stoici vero quidem existere illa Epicureorum contraria dogmata que suis imagines ab illis impressas, atque hactenus illa compre se et assentiri comprehensis, quod existant, hoc est quod ab E ita doceantur, et quod haec quae a se comprehenditur, est sententia suis dogmatis contraria. quis vero sanus inde colligat res ipsas de quibus Epicureorum schola a Stoicis diversa abit? statim agnoscit leve ac nugatorium hoc esse. itaque subiungit δέ, εἰ χρὴ μὴ ληρεῖν.

σφαιροειδῆ καὶ ἀπαθῆ καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν· ὅθεν καὶ ῥᾴδιον τὴν Ξενοφάνους πρὸς ἡμᾶς διαφορὰν ἐπιδεικνύναι. πλὴν ἀλλ' ἐκ τῶν εἰρημένων πρόδηλον ὅτι κἂν περί τινων ἐπαπορῇ*) ὁ Πλάτων, ἀλλ' ἐπεὶ ἔν τισι φαίνεται ἢ περὶ ὑπάρξεως ἀποφαινόμενος πραγμάτων ἀδήλων ἢ προκρίνων ἄδηλα κατὰ πίστιν, P 60
οὐκ ἂν εἴη Σκεπτικός. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς νέας Ἀκαδημίας[o]) εἰ καὶ 226
ἀκατάληπτα εἶναι πάντα φασί, διαφέρουσι τῶν Σκεπτικῶν, ἴσως μὲν καὶ κατὰ αὐτὸ τὸ λέγειν πάντα εἶναι ἀκατάληπτα — διαβεβαιοῦνται γὰρ περὶ τούτου, ὁ δὲ Σκεπτικὸς ἐνδέχεσθαι[p]) καὶ

bus; esse autem rotundum et nullis passionibus obnoxium et immutabilem et rationalem. unde et facile est in quo Xenophanes a nobis differat ostendere. porro ex iis quae diximus manifestum est, Platonem, etiamsi de aliquibus dubitet, tamen quia in quibusdam apparet ipsum aut de essentia rerum obscurarum pronuntiare aut ex obscuris alia aliis tamquam fide digniora praeferre, Scepticum esse non posse. 226. iam vero et novae Academiae alumni etiamsi incomprehensibilia esse dicant omnia, differunt tamen a Scepticis, fortasse quidem et in eo, quod dicunt omnia esse incomprehensibilia — hoc enim affirmant, at Scepticus non desperat fieri posse ut

---

figura. quod Cicero ait, *id esse deum*, noster: *τὸν θεὸν συμφυῆ τοῖς πᾶσι*, hoc est *deum omnibus inesse*. ut adeo senserit Xenophanes deum mentem aeternam unam et immutabilem nec generationi obnoxiam nec morti, sed vivam rationeque ac sensu pollentem usquequaque semper fuisse et futuram semper sibique per omnia similem: quae vero sensibus nostris appareant, omnia mutatione et opinione constare, atque in unum illud quo omnia continentur et ex quo omnia profluxerint iterum resolvi. de eo, quod *ἀκατάληπτα* omnia Xenophanes esse tradidit, dicetur infra 1 contra Logicos, nunc tantum iuvat notare, licet in Bibliotheca Graeca aliter olim sensi, re tamen attentius perpensa me omnino iam probare quod in praeclaro codice ms Lipsiensi Aristotelis de Zenone Xenophane et Gorgia, pars prima quae in vulgatis libris de Xenophane legitur ibi refertur ad Zenonem et altera quae de Zenone, ad Xenophanem. error in editis qui me quoque pridem in transversum egit, natus est inde quod in prima parte Xenophanes, in altera Zeno nominatus citatur. sed hoc ipsum adeo id non confirmat, ut potius argumentum in contrariam partem suppeditet; illos enim eo in libro nominat Aristoteles quos cum sententia eorum de quibus ex instituto disputat, confert. quod autem pars altera ut in ms Lipsiensi notatum est, non vero prima Xenophanis sententiam exponat, neminem patientur dubitare haec verba capitis 3, quae Xenophanis placitis qualia illa hoc loco exposuit Sextus, ex asse conveniunt: *ἕνα δὲ ὄντα ὅμοιον εἶναι πάντη, ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν, τάς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη, εἰ γὰρ μή, κρατεῖν ἂν καὶ κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων τὰ μέρη θεοῦ ὄντα, ὅπερ ἀδύνατον· πάντη δ' ὅμοιον ὄντα σφαιροειδῆ εἶναι, οὐ γὰρ τῇ μέν, τῇ δ' οὐ τοιοῦτον εἶναι ἀλλὰ πάντη. ἀΐδιον δὲ ὄντα καὶ ἕνα καὶ σφαιροειδῆ, οὔτ' ἄπειρον οὔτε πεπεράσθαι.* (hinc in Origenis philosophumenis pro *πεπερασμένον καὶ σφαιροειδῆ* videtur legendum *οὐ πεπεραμένον*.) *ἄπειρον γὰρ τὸ μὴ εἶναι — — περαίνειν δὲ πρὸς ἄλληλα εἰ πλείω εἶεν. τὸ δὲ ἓν οὔτε τῷ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιοῦσθαι.* etiam infra lib. 3 sect. 218 noster testatur ex Xenophanis sententia deum esse *σφαιροειδῆ καὶ ἀπαθῆ*.

[*) legebatur *ἐπαπορεῖ*.]

o) *οἱ δὲ ἀπὸ τῆς νέας Ἀκαδημίας*] ad Carneadis scholam progreditur, P 60
de cuius sententia qua sciri vel percipi quicquam posse negavit, videndus praeter Ciceronem in Academicis quaest. 4 6. 31 etc. Eusebium 14 18 et alios noster lib. 1 contra Logicos. pro *ἀκατάληπτα εἶναι πάντα*, quod ex mss reposui, in editis erat *ἀκατάληπτα οὖν πάντα*.

p) *ὁ δὲ Σκεπτικὸς ἐνδέχεσθαι*] Scepticorum dubitationem ab Acade-

ζητηκέναι πρὸ τοῦ κατειληφέναι, ἥν τε ἀπὸ τῆς ζητήσεως,
τὸ δεῖν πρὸ τοῦ ζητεῖν κατειληφέναι τὸ μᾶλλον ζητεῖσθαι.
διὰ ταῦτα μήτε καταλαμβάνειν αὐτοὺς δύνασθαί τι τῶν
λων μήτε ἀποφαίνεσθαι διαβεβαιωτικῶς ὑπὲρ αὐτῶν.
ἀναιρεῖσθαι μὲν τὴν δογματικὴν εὑρεσιλογίαν αὐτόθεν,
10 συμβήσεται, τὴν ἐφεκτικὴν δὲ εἰσάγεσθαι φιλοσοφίαν.
φήσουσι μὴ τοιαύτην λέγειν κατάληψιν ἡγεῖσθαι ζητ
προσήκειν, νόησιν δὲ ἁπλῶς, οὐκ ἔστιν ἀδύνατον ἐν τοῖς
χουσι περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀδήλων ζητεῖν· νοήσεως γὰ
ἀπείργεται ὁ Σκεπτικός, οἶμαι, ἀπό τε τῶν παθηματικῶς
πιπτόντων κατ᾽ *) ἐνάργειαν φαινομένων αὐτῷ λόγῳ γινομ
καὶ μὴ πάντως εἰσαγούσης τὴν ὕπαρξιν τῶν νοουμένων. οὐ
μόνον τὰ ὑπάρχοντα νοοῦμεν[l]), ὥς φασιν, ἀλλ᾽ ἤδη κα
ἀνύπαρκτα. ὅθεν καὶ ζητῶν καὶ νοῶν ἐν τῇ σκεπτικῇ δια
μένει ὁ ἐφεκτικός· ὅτι γὰρ τοῖς κατὰ φαντασίαν παθητικὴν
P 69 πίπτουσιν αὐτῷ καθ᾽ ὃ φαίνεται αὐτῷ συγκατατίθεται,
11 λωται. ὅρα δὲ μὴ καὶ νῦν οἱ Δογματικοὶ ζητήσεως ἀπείργο
οὐ γὰρ τοῖς ἀγνοεῖν τὰ πράγματα ὡς ἔχει πρὸς τὴν φύσιν
λογοῦσι τὸ ζητεῖν ἔτι περὶ αὐτῶν ἀνακόλουθον, τοῖς δ᾽
ἀκριβὲς οἰομένοις ταῦτα γινώσκειν. οἷς μὲν γὰρ ἐπὶ πέρας
πάρεστιν ἡ ζήτησις ὡς ὑπειλήφασιν, οἷς δὲ τὸ δι᾽ ὃ πᾶσα
ἵσταται ζήτησις ἀκμὴν ὑπάρχει, τὸ νομίζειν ὡς οὐχ εὑρήκ
12 οὐκοῦν ζητητέον ἡμῖν ἐστιν περὶ ἑκάστου μέρους τῆς καλο

comprehendisse, sive ab inquisitione initium facere maluerint, eos ill
digamus, ut oporteat ante inquisitionem comprehendisse id de quo fut
inquisitio: adeo ut hinc accidat ut neque quicquam obscurorum compr
dere illi possint neque affirmative de ipsis pronuntiare. unde tolletur D
ticorum subtilis loquacitas, ac per se puto continget ut ephectica atq
sensionem suspendens philosophia inducatur. 10. iam si dixerint se no
stimare necesse esse ut talis comprehensio sed modo ut simplex co
rei et intelligentia inquisitionem praecedat, poterit etiam inter eos q
existentia obscurorum retinent assensum, de illa inquiri. non enim ab
ligendi facultate excluditur Scepticus, ea inquam quae per rationem
nascitur ex iis quae passibiliter ipsi obversantur, actu ipso apparentia,
necessario eorum quae intellectu percipit, existentiam inducit. non
existentia solum intellectu percipimus, ut aiunt, sed etiam non exis
unde Ephecticus sive quaerat sive intellectu percipiat, in sceptico pe
instituto. iam enim declaravimus ipsum iis quae per passivam phantasia
obversantur, secundum id quod sibi apparet, assentiri. 11. sed ia
ne nunc Dogmatici ab inquisitione etiam excludantur. non enim ut
fatentur se ignorare quomodo res se secundum naturam habeant, quae
illis pergant, inconsentaneum est, sed ii qui se exacte illas pernosce
stimant. nam his quidem iam ad finem perducta est inquisitio, ut ipsi
mant, at illi id propter quod tota inquisitio instituitur, adhuc re
nempe existimare se nondum invenisse. 12. inquirendum est itaque

---

[*) καὶ κατ᾽ ἐνάργειαν?]

l) οὐ γὰρ μόνον τὰ ὑπάρχοντα νοοῦμεν] res quae non existunt
nobis nihilominus concipere haud dubię possumus, etiam ita ut,
facimus quotidie, existere ea credamus et aliis de illorum exi
persuasis assentiamur. ea vero quae imagines illarum animo nost
pressere, non sunt ἀνύπαρκτα, sed necesse est existere.

οσοφίας συντόμως ἐπὶ τοῦ παρόντος. καὶ ἐπεὶ πολλὴ
αρὰ τοῖς Δογματικοῖς διαφωνία περὶ τῶν μερῶν τῆς φι-
ς[m]), τῶν μὲν ἕν, τῶν δὲ δύο, τῶν δὲ τρία εἶναι λεγόν-
- περὶ ἧς οὐκ ἂν εἴη προσῆκον πλείονα αὖ διεξιέναι —
ίαν τῶν δοκούντων τελειότερον ἀνεστράφθαι, κατὰ τὸ
θέμενοι, κατ' αὐτὴν προσάξομεν τὸν λόγον.

ΚΕΦ. β'.

ν ἀρκτέον τῆς πρὸς τοὺς Δογματικοὺς ζητήσεως.

Στωϊκοὶ τοίνυν καὶ ἄλλοι τινὲς[n]) τρία μέρη τῆς φιλο- 13
εἶναι λέγουσι, λογικόν, φυσικόν, ἠθικόν, καὶ ἄρχονταί
διδασκαλίας ἀπὸ τοῦ λογικοῦ[o]), καίτοι πολλῆς καὶ περὶ
θεν ἄρχεσθαι δεῖ[p]) στάσεως γεγενημένης. οἷς ἀκολου-

n praesentia de unaquaque philosophiae, quae vocatur, parte. et
magna fuit inter Dogmaticos de philosophiae partibus controversia,
unam, alii duas, alii tres esse dicerent (quam quidem latius per-
attinet), eorum opinionem qui perfectius in ea versati esse viden-
ex aequo exposuerimus, secundum eam disputationem nostram
us.

CAP. II.

Unde incipere debeat inquisitio adversus Dogmaticos.

Stoici igitur et alii nonnulli tres esse philosophiae partes dicunt, ra-
naturalem, moralem, et doctrinam suam a rationali ordiuntur, quamvis
exordiendum esset, magnis dissensionibus agitatum inter eos fuerit.
nti ita tamen ut nulli opinioni assentiamur, quoniam ea quae in

---

ὶ τῶν μερῶν τῆς φιλοσοφίας] haec prolixius exponuntur libro P 69
versus Logicos sub initium, ubi viros sapientes enumerat, qui
ai duas, qui tres partes philosophiae statuerunt.
Στωϊκοὶ καὶ ἄλλοι τινές] de Stoicis videndus Plutarchus in li-
rorum de placitis, et Seneca Epistola 89. caeterum Socrati pri-
placuisse ut τριμερὴς esset φιλοσοφία, narrat Galenus sive
scriptor libri περὶ φιλοσόφου ἱστορίας sub init. Platoni eandem
m tribuunt Atticus atque Aristocles apud Eusebium lib. 11 Prae-
2 et 3, Alcinous c. 3, Appuleius de dogmate Platonis et Au-
8 4 de civitate dei. similiter Epicurum philosophiam tripar-
isse demonstrat Gassendus libro de philosophia Gargettii illius
ai p. 114. etiam Hebraeis antiquis probatam huiusmodi distin-
praeter Eusebium monet Olympiodorus praef. in Ecclesiastem,
t Salomonem regem a deo edoctum, tripliciter τὰ ὄντα divi-
ctasseque τὰ φυσικά in Ecclesiaste, in Proverbiis τὰ ἠθικά et
in Cantico Canticorum.
ονταί γε ἀπὸ τοῦ λογικοῦ] Plutarchus de Stoicorum repugnan-
035 ὁ Χρύσιππος οἴεται δεῖν τῶν λογικῶν πρῶτον ἀκροᾶσθαι
υς, δεύτερον δὲ τῶν ἠθικῶν, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν φυσικῶν.
ius in quarto περὶ βίων apud eundem Plutarchum: πρῶτον μὲν
ῖ μοι κατὰ τὰ ὀρθῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰρημένα, τρία γένη
φιλοσόφου θεωρημάτων εἶναι, τὰ μὲν λογικά, τὰ δὲ ἠθικά, τὰ
ά. εἶτα τούτων δεῖ προτάττεσθαι, πρῶτα μὲν τὰ λογικά, δεύτερα
θικά, τρίτα δὲ τὰ φυσικά· τῶν δὲ φυσικῶν ἔσχατος εἶναι ὁ
θεῶν λόγος. διὸ καὶ τελετὰς ἠγόρευσαν τὰς τούτων παραδόσεις.
λῆς καὶ περὶ τοῦ πόθεν ἄρχεσθαι δεῖ] alii enim a physica ut
uissimo genere philosophiae, alii ab ethica ut maxime neces-
te inchoandum esse duxerunt. vide lib. 1 adversus Logicos.

θήσαντες ἀδοξάστως q), *ἐπεὶ τὰ ἐν τοῖς τρισὶ μέρεσι λε*
κρίσεως χρῄζει καὶ κριτηρίου, ὁ δὲ περὶ κριτηρίου λό
περιέχεσθαι δοκεῖ τῷ λογικῷ μέρει, ἀρξώμεθα ἀπὸ τ
τοῦ κριτηρίου r) *λόγου καὶ τοῦ λογικοῦ μέρους.*

P 70

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ κριτηρίου.

14 *Ἐκεῖνο προειπόντες ὅτι κριτήριον μὲν λέγεται* s) *τό τε*
νεσθαί φασιν ὕπαρξιν καὶ ἀνυπαρξίαν, καὶ τὸ ᾧ προσ
βιοῦμεν, πρόκειται δὲ ἡμῖν νῦν περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς ἀλ
εἶναι λεγομένου διαλαβεῖν· περὶ γὰρ τοῦ κατὰ τὸ ἕτερον
15 *νόμενον ἐν τῷ περὶ τῆς σκέψεως λόγῳ* t) *διεξήλθομεν. τὸ*
ριον τοίνυν, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστίν, λέγεται τριχῶς,
ἰδίως, ἰδιαίτατα. κοινῶς μὲν πᾶν μέτρον καταλήψεως,
σημαινόμενον καὶ τὰ φυσικὰ οὕτω προσαγορεύεται κριτήρ
ὅρασις· ἰδίως δὲ πᾶν μέτρον καταλήψεως τεχνικόν, ὡς
καὶ διαβήτης· ἰδιαίτατα δὲ πᾶν μέτρον καταλήψεως τε
ἀδήλου πράγματος, καθ' ὃ τὰ μὲν βιωτικὰ u) *οὐ λέγεται*
ρια, μόνα δὲ τὰ λογικὰ καὶ ἅπερ οἱ Δογματικοὶ φέρουσ

tribus illis partibus dicuntur, indigeant diiudicatione et criterio sive d
torio instrumento, disputatio autem de criterio videtur rationali philo
parte contineri, a disputatione de criterio et de rationali parte ex
sumamus.

CAP. III.

De criterio, veri falsique regula.

14. Sed illud ante omnia dicendum est, criterium dici vel il
diiudicari aiunt existat aliquid necne, vel illud cui in vita acqui
propositum est autem nobis in praesentia de eo quod veri falsique
esse dicitur, disputare. nam de criterio quod in altera significatione
eo in loco in quo de scepsi tractabamus, disseruimus. 15. criteriun
de quo nunc agitur, tribus modis dicitur, communiter, peculiariter
liarissime. communiter, omnis mensura comprehensionis, secundu
significationem etiam naturalia criteria appellantur, ut visus. peculiar
tem, omnis artificialis mensura comprehensionis, ut regula et radiu
musque. peculiarissime vero, omnis mensura artificialis ad comprehe
rei alicuius obscurae, iuxta quam significationem ea quae circa res
communi versantur, non appellantur criteria, sed ea tantum quae
cam considerationem pertinent, et quae Dogmatici ad veritatis diiudic

---

q) *ἀδοξάστως*] frequentissimum nostro vocabulum, notans animu
opinioni firmiter assentientem, ut iam saepius a me notatum ms
r) *ἀπὸ τοῦ περὶ τοῦ κριτηρίου*] illud *περὶ* in editis exciderat, q
ms Savil. revocavi.
P 70 s) *κριτήριον μὲν λέγεται*] de duplici hac regulae indicatoriae si
τηρίου notione dictum ad librum contra Logicos. regulam veri
vocat Cicero in Lucullo c. 11 et alibi. Simplicius in Epictet.
κανόνα διακριτικὸν τοῦ τε ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ τοῦ ἀληθ
τοῦ ψεύδους.
t) *ἐν τῷ περὶ τῆς σκέψεως λόγῳ*] supra lib. 1 capite 11.
u) *τὰ μὲν βιωτικὰ*] ms Vratislav. *βιωτικόν*, unde suspicari aliqu
sit legendum *βιωτικῶν*. sed nihil volui mutare, quia *βιωτικά* ita
ut mox *λογικά*, atque *βιωτικά* legitur etiam in libro adversus L
ubi triplex haec *κριτηρίου* acceptio recurrit.

ος προειπεῖν, ἵνα ἐννοήσωμεν περὶ οὗ ἡμῖν ἐστιν ὁ λόγος. ' δὲ ἐπὶ τὴν ἀντίρρησιν χωρῶμεν τὴν πρὸς τοὺς λέγοντας τῶς κατειληφέναι τὸ κριτήριον τῆς ἀληθείας, ἀπὸ τῆς ίας ἀρξάμενοι.

ΚΕΦ. δ'.

Εἰ ὑπάρχει τι κριτήριον ἀληθείας.

Γῶν διαλαβόντων τοίνυν περὶ κριτηρίου οἱ μὲν εἶναι τοῦτο 18
ναντο, ὡς οἱ Στωϊκοὶ καὶ ἄλλοι τινές[z]), οἱ δὲ μὴ εἶναι,
λλοι τε καὶ ὁ Κορίνθιος Ξενιάδης[a]) καὶ Ξενοφάνης[b]) ὁ P 71
ώνιος λέγων,

t. 16 dicimus igitur propositam esse praecipue nobis de logica veri regula disputationem sed et ipsa trifariam dici possit, a quo, per secundum quod. exempli gratia, a quo, homo; per quod, aut sensus ellectus; secundum quod autem, applicatio phantasiae, secundum quam ggreditur diiudicare per unum aliquod ex ante dictis. 17. haec praementaneum esse videbatur, ut de quo instituta sit dubitatio perspiciaeliquum est ut ad refutationem veniamus eorum, qui se veritatis cricomprehendisse temerarie dicunt; initium autem a veritate sumamus.

CAP. IV.

An sit aliquod veritatis criterium.

. Ex iis itaque, qui de criterio disseruerunt, quidam pronuntiarunt 4
iquam veri falsique regulam, ut Stoici et alii nonnulli; quidam non t eam alii tum Xeniades Corinthius et Xenophanes Colophonius dicens,

ὁ ὑφ' οὗ] male erat in editis ἐφ' οὗ. porro Potamo apud Laër- Il duo tantummodo priora criteria veritatis admittebat, ὑφ' οὗ οὗ, tertio vel neglecto vel repudiato.

προσβολὴ τῆς φαντασίας] ita rectius ms Savil. pro eo quod erat is προβολή.

Στωϊκοὶ καὶ ἄλλοι τινές] ms V et S ἄλλοι σοί τινες, quae lectio t contemnenda, cum pronomen *tibi* positum ita reperiatur etiam scriptoribus. dari autem aliquam veri falsique regulam, cum affirmabat ingens turba caeterorum Dogmaticorum, atque adverpticos singulari scripto adhuc inedito evincere conatus est Nice- Gregoras. vide etiam, si placet, Galenum περὶ ἀρίστης διδασκαntra Favorinum.

φωνίαν. οὕτως δὲ εἰς τὸν διάλληλον ἐμπίπτοντος
λόγου ἄπορος ἡ εὕρεσις τοῦ κριτηρίου γίνεται, μη
σεως[e]) ἡμῶν ἐώντων αὐτοὺς κριτήριον λαμβάνειν,
ρίῳ τὸ κριτήριον κρίνειν ἐθέλωσιν[f]), εἰς ἀπειρίαν α
λόντων. ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ ἡ μὲν ἀπόδειξις δεῖται κρ
δεδειγμένου, τὸ δὲ κριτήριον ἀποδείξεως κεκριμέ

adhaeret opinio cunctis,
nos autem assensum cohibeamus de eo, utrum sit an non sit,
tur controversiam aut diiudicabilem esse dicent aut indiiudic
quidem indiiudicabilem esse dicent, eo ipso concedent esse
sensum; sin autem eiusmodi est quae diiudicari possit, dican
bitur, quum nec criterium confessum habeamus nec plane
sed quaeramus. 20. praeterea ut diiudicetur ea quae de crite
versia, confessum nos criterium habere oportet, per quod i
possimus; et ut criterium confessum habeamus, controvers
diiudicari prius oportet. quum autem sic in vitium argumen
mutuo ex altero probamus incidat oratio, nullus inveniendi
relinquitur, quum neque ipsos ex hypothesi criterium accipe
atque si criterio criterium diiudicare voluerint, in infinitum i
quin etiam quum demonstratio quidem criterio demonstrato ind
autem demonstratione diiudicata, iterum in vitiosum argument

---

bis scribunt δοκεῖ vel δοκοῖ, cum tot locis omnes codic
stanter δοκός et hoc vocabulum etiam Callimachus pro δ
teste Eustathio, τῷ γ᾽ ἐμῷ δοκῷ. vide Paulum Leopa
Emendationum, capite 24. S. Epiphanius in expositione fi
Ξενοφάνης εἶναι τὰ πάντα ἔφη οὐδὲν ἀληθές, οὕτως τ
ἄδηλον, δόκησις δὲ ἐπὶ πᾶσι τέτυκται, μάλιστα τῶν ἀφ
sum legebatur falso tenore δόκος]

c) ταύτην οὖν τὴν διαφωνίαν] argumentum hoc occur
Laërtium 9 94. est autem primus ex quinque illis Sceptico
modis de quibus noster lib. 1 c. 15.

d) εἰς τὸν διάλληλον τρόπον] modus quintus argumenti
que, de quibus eodem loco.

e) μηδὲ ἐξ ὑποθέσεως] ex hypothesi et sententia Xenia
nis et aliorum qui ut de Philone Academico ait Cicero
iudicium incogniti et cogniti penitus tollebant. cum enim
philosophi, qui criterium veritatis dari negant, non lice
dicere controversiam hanc iam esse diiudicatam, neque

ἐπεὶ αὐτὴν λέγουσί τινες εἶναι τὴν σκεπτικὴν φιλοσοφίαν, γνω-
στέον ὅτι εἴπερ ἡ ἐμπειρία ἐκείνη περὶ τῆς ἀκαταληψίας τῶν
ἀδήλων διαβεβαιοῦται, οὔτε ἡ αὐτή ἐστι τῇ Σκέψει οὔτε ἁρ-
μόζοι ἂν τῷ Σκεπτικῷ τὴν αἵρεσιν ἐκείνην ἀναλαμβάνειν· μᾶλ-
λον δὲ τὴν καλουμένην μέθοδον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, δύναιτο ἂν μετ-
ιέναι. αὕτη γὰρ μόνη τῶν κατὰ ἰατρικὴν αἱρέσεων, περὶ μὲν 237
τῶν ἀδήλων δοκεῖ μὴ προπετεύεσθαι, πότερον καταληπτά ἐστιν
ἢ ἀκατάληπτα λέγειν αὐθαδειαζομένη[h]), τοῖς δὲ φαινομένοις
ἑπομένη ἀπὸ τούτων λαμβάνει τὸ συμφέρειν δοκοῦν κατὰ τὴν
τῶν Σκεπτικῶν ἀκολουθίαν. καὶ ἐλέγομεν γὰρ ἐν τοῖς ἔμπρο-
σθεν[i]), ὅτι ὁ βίος ὁ κοινὸς ᾧ καὶ ὁ Σκεπτικὸς χρῆται, τετρα-
μερής ἐστιν, τὸ μέν τι ἔχων ἐν ὑφηγήσει φύσεως, τὸ δ᾽ ἐν
ἀνάγκῃ παθῶν, τὸ δ᾽ ἐν παραδόσει νόμων τε καὶ ἐθῶν, τὸ δ᾽
ἐν διδασκαλίᾳ τεχνῶν. ὥσπερ οὖν κατὰ τὴν ἀνάγκην τῶν πα- 238

[illegible] aiunt cum Sceptica philosophia, scire nos oportet, empiricam illam, si asseveret obscura comprehendi non posse, neque eandem esse cum Sceptica, sed nec Sceptico convenientem eiusmodi sectam esse, imo potius eam quae methodica vocatur, deceat illum, meo quidem indicio, persequi. 237. haec enim una ex omnibus medicae artis sectis in obscuris quidem temerarie se non gerere videtur, nec tantum sibi arrogare ut comprehensibilia sint ea, nec ne, pronuntiet, sed apparentia sequens ex iis quod utile videatur, accipere, eandem quam Sceptici insistens viam. dicebamus enim antea, vitam communem, qua etiam Scepticus utitur, quadruplicem esse: quae videlicet partim in naturae suggestione versetur, partim in coactione passionum, partim in constitutione legum et consuetudinum, partim in traditione artium. 238. quemadmodum igitur ex coactione passionum Sce-

---

naturalium actionum, novissime partium interiorum. alterum *qui se ἐμπειρικούς ab experientia nominant*, et evidentes quidem causas ut necessarias amplectuntur, obscurarum vero causarum et naturalium actionum quaestionem ideo supervacuam esse contendunt, quoniam incomprehensibilis natura sit. hinc factum ut cum empirica ab aliquibus Scepsis sive Sceptica philosophia confunderetur, non modo quoniam Empirici dogmaticorum sive rationalium medicorum scita aspernabantur nihilque in illis certi se videre dicebant, cuius rei exemplum videre licet apud Ciceronem in Lucullo c. 39, sed etiam quod e Scepticis philosophis quidam iidem essent quoque medici Empirici, ut non modo Sextus noster, sed Menodotus quoque et Theodas Galeno laudati et Laërtio, et de quo apud eundem Laërtium 9 116. Saturninus Cythenas, Sexti nostri discipulus. nihilominus declarat hoc loco Sextus Empiricos per id ipsum, quod incomprehensibilem esse naturam obscurarum causarum et naturalium actionum statuunt ac *διαβεβαιοῦνται*, a Scepticis dissidere, usque quaque dubitantibus et nihil huiusmodi statuentibus. itaque si una ex medicorum sectis propius ad eos accedens et affinis illis dici debeat, esse rectissime tribui tertiae, hoc est *methodicae*, cuius praecipui auctores Themison Laodicenus, Asclepiadis discipulus Thessalus Trallianus, [illegible] Alexandrinus etc., qui veluti nullius causae notitia quicquam ad curationes pertineret, satis esse ducebant secundum viam quandam sive *μέθοδον* communia morborum intueri. *ἐμπειρικὰ* sua *ὑπομνήματα* allegat noster lib. 1 contra Grammaticos sect. 61, quo in opere rationem *ἐμπειρίας* medicae tradidisse videtur. Acronem Agrigentinum Empiricae sectae principem laudat Plinius 29 1.

h) *αὐθαδειαζομένη*] Salmasius legebat *αὐθαδιαζομένη*.

i) *καὶ ἐλέγομεν γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν*] ita mss pro eo quod erat in editis, *καὶ λέγομεν*. locus ad quem remittit Sextus est supra sect. 23.

τους διαρρήδην ὁμολογοῦντες μὴ εἰδέναι πότερον ἄνθρωπός
ἐστιν ἢ ἕτερόν τι. παριστάναι τε βουλόμενοι τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ
23 πρῶτον μὲν διαφωνοῦσιν, εἶτα καὶ ἀσύνετα λέγουσιν. ὁ μὲν
γὰρ Δημόκριτός[l] φησιν, ὅτι ἄνθρωπός ἐστι ὃ πάντες ἴσμεν,
ὅσον δ' ἐπὶ τούτῳ, οὐ γνωσόμεθα τὸν ἄνθρωπον, ἐπεὶ καὶ κύνα
ἴσμεν[m], καὶ παρὰ τοῦτο ἔσται καὶ ὁ κύων ἄνθρωπος. τινὰς
δὲ[*] ἀνθρώπους οὐκ ἴσμεν, δι' ὃ οὐκ ἔσονται ἄνθρωποι, μᾶλλον
δὲ ὅσον ἐπὶ τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ οὐδεὶς ἔσται ἄνθρωπος· εἰ γὰρ
ἐκεῖνος μὲν φησι δεῖν ὑπὸ πάντων γινώσκεσθαι τὸν ἄνθρωπον,
οὐδένα δὲ ἄνθρωπον ἴσασιν πάντες ἄνθρωποι, οὐδεὶς ἔσται κατ'
24 αὐτὸν ἄνθρωπος. καὶ ὅτι ταῦτα οὐ σοφιζόμενοι λέγομεν, ἐκ
τῆς πρὸς αὐτὸν ἀκολουθίας φαίνεται· μόνα γὰρ κατ' ἀλήθειαν[n]
ὑπάρχειν φησὶν ὁ ἀνὴρ τὰ ἄτομα καὶ τὸ κενόν, ἅπερ φησὶν
οὐ μόνον τοῖς ζῴοις ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς συγκρίμασιν ὑπάρχειν.
ὥστε ὅσον μὲν ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπινοήσομεν[o] τὴν τοῦ ἀνθρώ-
που ἰδιότητα, ἐπειδὴ κοινὰ πάντων ἐστίν· ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο τι
ὑπόκειται παρὰ ταῦτα· οὐκ ἄρα ἕξομεν δι' οὗ τὸν ἄνθρωπον

quidpiam. et quum eius notionem ostendere volunt, primum quidem inter se dissident, deinde etiam stulta dicunt. 23. nam Democritus ait hominem esse quod omnes scimus; secundum quae verba non cognoscemus hominem, quia et canem scimus; et ideo sequeretur etiam canem esse hominem. sunt etiam aliqui homines quos non novimus, propterea non erunt homines, imo vero secundum hanc notionem nullus erit homo. si enim ille dicit oportere ab omnibus hominem cognosci, nullus autem est homo omnibus hominibus cognitus, nullus fuerit homo secundum illius sententiam. 24. atque haec a nobis non dici sophistice ex doctrina eius his consentanea manifestum est. nihil enim aliud vere esse dicit hic vir quam atomos et vacuum, quorum utrumque non animalibus solum sed omnibus concretis inesse ait. itaque ex his nequaquam perspicere hominis proprietatem possimus, quia sunt omnibus communia. sed neque aliud quicquam nobis se offert praeter haec. nihil ergo

---

ἔχει διερευνώμενος. idem in Phaedro p. 230 A οὐ δύναμαί πω κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα γνῶναι ἐμαυτόν. γελοῖον δέ μοι φαίνεται, τοῦτο ἔτι ἀγνοοῦντα τὰ ἀλλότρια σκοπεῖν - - σκοπῶ οὐκ ἐμαυτόν, εἴτε τι θηρίον τυγχάνω Τυφῶνος πολυπλοκώτερον, καὶ μᾶλλον ἐπιτεθυμμένον, εἴτε ἡμερώτερόν τε καὶ ἁπλούστερον ζῷον θείας τινὸς καὶ ἀτύφου μοίρας φύσει μετέχον. confer nostrum lib. 1 adversus Logicos sect. 264.

l) Δημόκριτος] idem de Democrito repetit noster laudato adversus Logicos loco, sect. 265 ubi dicta, si placet, vide.

m) ἐπεὶ καὶ κύνα ἴσμεν] putida vitilitigatio, neque enim verborum Democriti sensus est, quicquid novimus, esse hominem, sed hoc quod hominem esse homines ipsi scimus et sensu atque usu compertum habemus. similes cavillationes sunt quae statim sequuntur, ac si eum modo hominem Democritus affirmasset, quem de facie novimus, vel quem omnes norint homines. sed propemodum ipse agnoscit Sextus haec se modo obiecisse σοφιζόμενον, itaque aliud argumentum ex dogmate Democriti de atomis et vacuo subiungit. mox pro διὸ in ms est δι' ὅ. deinde post verba γινώσκεσθαι τὸν ἄνθρωπον in editis sequebatur haec uncinis inclusa, ἐπεὶ καὶ κύνα ἴσμεν, καὶ παρὰ τοῦτο ἔσται, quae e superioribus temere repetita in mss recte absunt, ideoque et a me fuere praetermissa.

[*) legebatur τε]

n) μόνα γὰρ κατ' ἀλήθειαν] vide quae ad lib. 1 contra Logicos.

o) ἐπινοήσομεν] ita ex mss reposui pro ἐπινοήσωμεν et mox παρὰ ταῦτα pro περὶ ταῦτα, quod in editis erat.

καὶ τὸ τῆς ἐνδείξεως ὄνομα ἀδοξάστως παραλαμβάνει ἀντὶ τῆς
ἀπὸ τῶν φαινομένων παθῶν τῶν τε κατὰ φύσιν καὶ τῶν παρὰ
φύσιν[o]) ὁδηγήσεως ἐπὶ τὰ κατάλληλα εἶναι δοκοῦντα, ὡς καὶ
ἐπὶ δίψους καὶ ἐπὶ λιμοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὑπεμίμνησκον[p]). ὅθεν 241
οἰκειότητά τινα ἔχειν τὴν ἀγωγὴν τὴν κατὰ ἰατρικὴν τῶν μεθο-
δικῶν πρὸς τὴν Σκέψιν μᾶλλον τῶν ἄλλων κατὰ ἰατρικὴν αἱ-
ρέσεων· καὶ ὡς πρὸς σύγκρισιν ἐκείνων οὐχ ἁπλῶς[q]) ῥητέον ἐκ
τούτων καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις τεκμαιρομένοις. τοσαῦτα
καὶ περὶ τῶν παρακεῖσθαι δοκούντων τῇ κατὰ τοὺς Σκεπτικοὺς
ἀγωγῇ διεξελθόντες, ἐν τούτοις ἀπαρτίζομεν τόν τε καθόλου
τῆς Σκέψεως λόγον καὶ τὸ πρῶτον τῶν ὑποτυπώσεων σύν-
ταγμα.

[ductum] nos a passionibus apparentibus et quae secundum et quae praeter naturam sunt, ad ea quae consentanea et congruentia esse videntur, deducimur, ut in siti et fame aliisque ostendi. 241 unde professionem eorum, qui in medica arte Methodici vocantur, maiorem cum Sceptica affinitatem habere, quam ullas alias sectas medicae artis, idque modo comparatione earum, non simpliciter dicendum esse, ex iam dictis et aliis huiusmodi quae afferri possunt colligitur. nos igitur quum de iis etiam disseruerimus, quae vicina esse Scepticae disciplinae videntur, hic et generalem ipsius Scepticae tractationem et primum institutionum librum finimus.

---

o) τῶν τε κατὰ φύσιν καὶ τῶν παρὰ φύσιν] supra sect. 100 seq.

p) ὑπεμίμνησκον] ita ms pro eo quod editi habebant, ὑπομιμνήσκω. et sane paullo ante de siti et fame meminit sect. 238.

q) οὐχ ἁπλῶς] non ita, ac si plane eadem Methodica cum Sceptica esset.

τερον. καὶ ταύτῃ ἄρα ἀσύστατος πέφηνεν ἡ ἐπίνοια τοῦ ἀνθρώ-
28 που· ὁ γὰρ Πλάτων[u]) ὅταν ἀξιοῖ τὸν ἄνθρωπον εἶναι ζῷον
ἄπτερον δίπουν πλατυώνυχον ἐπιστήμης πολιτικῆς δεκτικόν, οὐδὲ
αὐτὸς ἀξιοῖ διαβεβαιωτικῶς τοῦτο ἐκτίθεσθαι. εἰ γὰρ καὶ ὁ ἄν-
θρωπος ἕν τί ἐστιν τῶν κατ᾽ αὐτὸν γινομένων μέν, ὄντως δὲ
οὐδέποτε ὄντων[x]), ἀδύνατον δὲ περὶ τῶν μηδέποτε ὄντων δια-
βεβαιωτικῶς ἀποφαίνεσθαι κατ᾽ αὐτόν, οὐδὲ ὁ Πλάτων ἀξιώσει
τὸν ὅρον ἐκτίθεσθαι δοκεῖν ὡς διαβεβαιούμενος, ἀλλ᾽ ὥσπερ
29 εἴωθεν κατὰ τὸ πιθανὸν λέγων. εἰ μέντοι καὶ δοίημεν κατὰ συγ-
χώρησιν ὅτι ἐπινοεῖσθαι δύναται[y]) ὁ ἄνθρωπος, ἀκατάληπτος
εὑρεθήσεται· συνέστηκε μὲν γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· οὔτε
δὲ τὸ σῶμα καταλαμβάνεται τάχα[z]) οὔτε ἡ ψυχή· οὐδὲ ὁ ἄν-
30 θρωπος ἄρα. καὶ ὅτι μὲν τὸ σῶμα οὐ καταλαμβάνεται δῆλον
ἐντεῦθεν· τὰ συμβεβηκότα τινὶ ἕτερά ἐστιν ἐκείνου ᾧ συμβέ-
βηκεν. ὅταν οὖν χρῶμα ἤ τι παραπλήσιον ἡμῖν ὑποπίπτῃ, τὰ
P 74 συμβεβηκότα τῷ σώματι εἰκὸς ἡμῖν ὑποπίπτειν, ἀλλ᾽ οὐκ αὐτὸ
τὸ σῶμα. τό γέ τοι σῶμα τριχῇ διάστατον[a]) εἶναι λέγουσιν·
ὀφείλομεν οὖν τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος καταλαμ-
βάνειν, ἵνα τὸ σῶμα καταλάβωμεν· εἰ γὰρ τοῦτο ἡμῖν ὑπέπι-
πτεν, ἐγινώσκομεν ἂν καὶ τὰ ὑπάργυρα χρυσία[b])· οὐδὲ τὸ σῶμα

quamobrem et hoc pacto nullam hominis notionem posse esse apparet. 28. nam Plato quum vult hominem esse animal carens pennis bipes latis unguibus scientiae politicae capax, ne ipse quidem vult hoc ponere asseveranter. nam si homo sit unum eorum quae secundum ipsum gignuntur quidem, vere autem nondum sunt, nullo modo autem potest de iis quae nondum sunt asseveranter aliquid pronuntiari, ut ipse ait; nimirum ne Plato quidem videri volet hanc definitionem tamquam asseverans tradidisse, sed ut solet, ad id quod verisimile est sermonem accommodasse. 29. verumtamen demus per concessionem posse hominem sub intellectum cadere, certe eum nequaquam posse comprehendi comperiemus, siquidem homo ex animo et corpore constat; at neque corpus comprehendi potest neque animus: ergo ne homo quidem. 30. ac corpus quidem non comprehendi hinc perspicuum est: quae accidunt alicui diversa sunt ab eo cui accidunt. quum itaque color aut aliquid huiusmodi nobis obversatur, ea modo quae corpori accidunt, non autem corpus ipsum nobis obversari, rationi consentaneum est. caeterum corpus tres habere dimensiones aiunt. debemus igitur longitudinem et latitudinem et profunditatem comprehendere, ut corpus comprehendamus. si vero haec sensibus nostris obversaretur, subargentatum etiam aurum cognosceremus. itaque ne

u) ὁ γὰρ Πλάτων] de hac Platonica hominis definitione ibidem et apud Laërtium 10 40. similis est apud Ammonium in quinque voces p. 39 ἄνθρωπός ἐστι ζῷον ὀρθοπεριπατητικὸν πλατυώνυχον.

x) γιγνομένων μέν, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄντων] est hoc Platonis dogma in Theaeteto p. 152 D ἔστι μὲν γὰρ οὐδέποτ᾽ οὐδέν, ἀεὶ δὲ γίγνεται.

y) ὅτι ἐπινοεῖσθαι δύναται] de distinctione inter ἀνεπινόητον et ἀκατάληπτον iam dictum sect. 22.

z) τάχα] nota vocabulum Scepticum, quo utitur, ne quis existimet eum praefracte ac δογματικῶς negare, quod comprehendi nec corpus nec anima possit.

P 74 a) σῶμα τριχῇ διάστατον] infra lib. 3. sect. 39 et contra Geometras sect. 55.

b) τὰ ὑπάργυρα χρυσία] vel περίχρυσα τῶν χαλκῶν quorum meminit p. 192 adversus Logicos.

ΚΕΦ. α'.

Εἰ δύναταί τι ζητεῖν ὁ Σκεπτικὸς περὶ τῶν λεγομένων παρὰ τοῖς Δογματικοῖς.

Ἐπεὶ δὲ τὴν ζήτησιν τὴν πρὸς τοὺς Δογματικοὺς [a]) μετήλ- 1
θομεν, ἕκαστον τῶν μερῶν τῆς καλουμένης φιλοσοφίας συντό-
μως καὶ ὑποτυπωτικῶς ἐφοδεύσωμεν, πρότερον ἀποκρινάμενοι
πρὸς τοὺς ἀεὶ θρυλοῦντας ὡς μήτε ζητεῖν μήτε νοεῖν ὅλως οἷός P 66
τέ ἐστιν ὁ Σκεπτικὸς περὶ τῶν δογματιζομένων παρ' αὐτοῖς· ὡς 2
ἤτοι καταλαμβάνει ὁ Σκεπτικὸς τὰ ὑπὸ τῶν Δογματικῶν λεγό-
μενα ἢ οὐ καταλαμβάνει, καὶ εἰ μὲν καταλαμβάνει, πῶς ἂν
ἀποροίη περὶ ὧν κατειληφέναι λέγει; εἰ δ' οὐ καταλαμβάνει, ἄρα
περὶ ὧν οὐ κατείληφεν, οὐδὲ οἶδε λέγειν. ὥσπερ γὰρ ὁ μὴ εἰ- 3
δὼς εἰ τύχοι, τί ἐστι τὸ καθ' ὃ περιαιρουμένου [b]) ἢ τὸ διὰ

CAP. I.

An possit Scepticus aliquid inquirere in ea quae dicuntur a Dogmaticis.

1. Quandoquidem inquisitionem adversus Dogmaticos aggressi sumus, unamquamque partem eius quae vocatur philosophia, breviter et summatim percurramus, si prius responderimus iis qui hoc semper habent in ore, nec ad quaerenda nec ad intelligenda ea quae ab ipsis dogmatice pronuntiantur, ullo modo idoneum esse Scepticum. 2. sic enim dicunt: aut comprehendit Scepticus quae a Dogmaticis dicuntur, aut non: et si quidem comprehendit, quomodo dubitet de iis quae comprehendisse se dicit? at si non comprehendit, certe ne dicere quidem de iis novit quae non comprehendit. 3. quemadmodum enim is qui ignorat, exempli gratia, quid sit argumentum eversi

---

a) ζήτησιν τὴν πρὸς τοὺς Δογματικούς] lib. 1 sect. 21 dixerat ἀντιρρητικὸν λόγον.

b) τὸ καθ' ὃ περιαιρουμένου] scilicet λόγου θεώρημα, genus argumenti P 66 quod Stoici ita appellabant et cuius rationem a veteri aliquo scriptore traditam non memini, quamobrem coniecturis agere nolo, quibus argutias porticus attingere me posse diffidam. videndum tamen num per *minutatim detrahentem* argumentationem (ita enim τὸ καθ' ὃ περιαιρουμένου verti) *ruens acervus*, acervali cavillationi oppositus, intelligatur, cuius exemplum est apud Horatium lib. 2 Epist. 1 v. 45 sqq.

utor permisso, caudaeque pilos ut equinae
paulatim vello, et demo unum, demo et item unum,
dum cadat elusus ratione ruentis acervi.

de acervali cavillatione struente vide Simplicium in 8. Physicor. p. 271 edit. Aldinae et 276.

ἐνδέχοιτο δεῖξαι, ὅτι ὑπ' αὐτοῦ κρίνεσθαι δεῖ τὰ πράγματα·
ὁ γὰρ λέγων ὅτι ὑπ' ἀνθρώπου δεῖ κρίνεσθαι τὰ πράγματα,
ἤτοι ἄνευ ἀποδείξεως [f]) τοῦτο λέξει ἢ μετὰ ἀποδείξεως. οὔτε δὲ
μετὰ ἀποδείξεως· δεῖ γὰρ τὴν ἀπόδειξιν ἀληθῆ εἶναι καὶ κεκρι-
μένην, διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὑπό τινος κεκριμένην. ἐπεὶ οὖν οὐκ
ἔχομεν εἰπεῖν ὁμολογουμένως ὑφ' οὗ κριθῆναι δυνήσεται αὐτὴ
P 75 ἡ ἀπόδειξις (ζητοῦμεν γὰρ τὸ κριτήριον τὸ ὑφ' οὗ), οὐ δυνη-
σόμεθα τὴν ἀπόδειξιν ἐπικρίνειν, διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ τὸ κριτήριον
35 τὸ ὑφ' οὗ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀποδεικνύναι. εἰ δὲ ἀναποδείκτως
ἐλεγχθήσεται ὅτι ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου δεῖ κριθῆναι τὰ πράγματα,
ἄπιστον ἔσται, ὥστε οὐχ ἕξομεν διαβεβαιοῦσθαι ὅτι τὸ ὑφ' οὗ
κριτήριόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. ὑπὸ τίνος δὲ καὶ κριθήσεται ὅτι
τὸ ὑφ' οὗ κριτήριον ὁ ἄνθρωπός ἐστιν (οὐ γὰρ δὴ ἀκρίτως τοῦτο
λέγοντες πιστευθήσονται); ἀλλ' εἰ μὲν ὑπ' ἀνθρώπου, τὸ ζη-
36 τούμενον συναρπασθήσεται [g]). εἰ δ' ὑπὸ ἑτέρου ζῴου, πῶς ἐκεῖνο
πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ ἄνθρωπον εἶναι [h]) τὸ κριτήριον παραλαμ-
βάνεται; εἰ μὲν γὰρ ἀκρίτως, οὐ πιστευθήσεται· εἰ δὲ μετὰ
κρίσεως, πάλιν ἐκεῖνο [πρὸς τὴν κρίσιν [i])] ὑπό τινος ὀφείλει κρι-
θῆναι. ἀλλ' εἰ μὲν ὑφ' ἑαυτοῦ, μένει ἡ αὐτὴ ἀτοπία, τὸ ζητού-
μενον γὰρ διὰ τοῦ ζητουμένου κριθήσεται· εἰ δὲ ὑπὸ ἀνθρώπου,
ὁ διάλληλος εἰσάγεται τρόπος· εἰ δ' ὑπό τινος παρὰ ταῦτα ἄλ-
λου, πάλιν ἐκείνου τὸ κριτήριον ἀπαιτήσομεν τὸ ὑφ' οὗ, καὶ

hendi, at ab eo debere diiudicari res ostendi fortasse nulla ratione possit. qui enim ab homine res debere diiudicari dixerit, aut cum demonstratione aut sine ea hoc dicet. sed cum demonstratione hoc non poterit affirmare. oportet enim demonstrationem veram esse et iudicatam, ideoque ab aliquo iudicatam; quum vero nullum confessum criterium habeamus a quo haec demonstratio iudicari possit; quaerimus enim iudicatorium a quo demonstrationem minime diiudicare, ideoque nec ipsum criterium a quo, de quo nunc agitur, demonstrare poterimus. 35. at si absque demonstratione dicetur ab homine res iudicari debere, hoc fide carebit, itaque affirmare hominem esse criterium a quo nequaquam poterimus. verum enimvero a quonam iudicari queat hominem esse illud iudicatorium a quo? non enim qui hoc sine indicatione dicent, fidem obtinebunt; at si dixerint ab homine, id ipsum quod in quaestione versatur arripietur. 36. sin ab alio animali, quomodo ipsum admittetur ad iudicandum hominem esse illud iudicatorium? si enim sine iudicatione, fidem non impetrabit; sin cum iudicatione, illud rursum, ad iudicationem, ab aliquo iudicatum esse necesse est. et siquidem a se ipso, manet eadem absurditas; nam quod quaeritur iudicabitur per id quod quaeritur; sin ab homine, vitiosum argumenti genus probandi mutuo unum per alterum inducetur. quodsi ab alio aliquo praeter haec, rursum illius postulabimus cri-

---

f) ἤτοι ἄνευ ἀποδείξεως] argumentatio Scepticis frequens, ut dictum lib. 1 sect. 115.

P 75 g) τὸ ζητούμενον συναρπασθήσεται] etiam haec locutio nostro solennis, ut arguat vitium argumenti, quod petitionem principii vulgo appellant. infra sect. 57, 60, 67, 121 etc.

h) τοῦ ἄνθρωπον εἶναι] ita rectius mss pro eo quod erat in editis: τὸν ἄνθρωπον εἶναι.

i) πάλιν ἐκεῖνο πρὸς τὴν κρίσιν] verba πρὸς τὴν κρίσιν absunt in ms V et S, atque salvo sensu abesse possunt et ex superioribus repetita possunt videri. tamen nolui ea reiicere, quia in aliis codicibus exstant, atque signantius sententiam exprimunt.

τοῖς οὐ δύναται ζητεῖν πρὸς αὐτοὺς περὶ ὧν οὐκ οἶδεν. οὐ- P 67
δαμῶς ἄρα δύναται ζητεῖν ὁ Σκεπτικὸς περὶ τῶν λεγομένων παρὰ
τοῖς Δογματικοῖς. οἱ δὴ ταῦτα λέγοντες ἀποκρινάσθωσαν ἡμῖν 4
πῶς λέγουσι νῦν τὸ καταλαμβάνειν d), πότερον τὸ νοεῖν ἁπλῶς,
ἄνευ τοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως ἐκείνων περὶ ὧν ποιούμεθα
τοὺς λόγους διαβεβαιοῦσθαι, ἢ μετὰ τοῦ νοεῖν καὶ τὴν ὕπαρ-
ξιν ἐκείνων τιθέναι περὶ ὧν διαλεγόμεθα. εἰ μὲν γὰρ καταλαμ-
βάνειν εἶναι λέγουσιν ἐν τῷ λόγῳ τὸ καταληπτικῇ φαντασίᾳ
συγκατατίθεσθαι, τῆς καταληπτικῆς φαντασίας οὔσης ἀπὸ ὑπάρ-
χοντος κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένης καὶ ἐναπεσφρα-
γισμένης e), οἵα οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος· οὐδὲ αὐ-

tis dicuntur, inquirere adversus eos non potest de iis quae non noverit. nunquam ergo potest Scepticus inquirere de iis quae apud Dogmaticos dicuntur. 4. qui haec aiunt respondeant nobis quomodo nunc sumant vocem hanc "comprehendere", utrum ut sit intelligere simpliciter, nihil de existentia eorum de quibus disserimus, affirmando, an intelligere et simul eorum existentiam de quibus disputamus, ponere. si enim comprehendere vocant in ratione comprehensivae phantasiae assentiri, ita ut phantasia comprehensiva sit a re existente quatenus existit impressa et obsignata, qualis quidem esse

---

Gallico Origenis praeclaro interprete Elia Boherello emendatus est, addidam: ὅταν δὲ δύο συνημμένα λήγῃ εἰς τὰς ἀλλήλοις ἀντικείμενα, τῷ λεγομένῳ διὰ δύο τροπικῶν θεωρήματι ἀναιρεῖται τὸ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς συνημμένοις τὸ ἡγούμενον. - - καὶ ὑπάγεταί γε ὁ λόγος τρόπῳ τοιούτῳ· εἰ τὸ Α, καὶ τὸ Β. εἰ τὸ Α, οὐ καὶ τὸ Β. οὐκ ἄρα τὸ Α. quoties duo connexa (ex eodem antecedente) in duo contraria consequentia desinunt, argumento quod per duo connexa appellatur, antecedens utriusque connexi evertitur: - - collectioque fit hunc in modum: si est A, est B. si est A, non est B.; non igitur est A. φέρουσι δὲ καὶ ἐπὶ ὕλης τὸν τρόπον τοῦτον οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς, λέγοντες τὸ εἰ ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας, τέθνηκας. εἰ ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας, οὐ τέθνηκας. καὶ ἀκολουθεῖ τὸ οὐκ ἄρα ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας. super hac materia exemplum huiuscemodi affertur a Stoicis: si scis te mortuum esse, mortuus es. si scis te mortuum esse, non es mortuus. non igitur scis te mortuum esse. καὶ πάλιν, εἰ ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας, καὶ ἔστιν ἀληθὲς ὃ ἐπίστασαι, τέθνηκας· εἰ δὲ ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας, οὐ τέθνηκας, ἐπεὶ οὐδὲν ὁ τεθνηκὼς ἐπίσταται· δηλονότι εἰ ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας, οὐ τέθνηκας, καὶ ἀκολουθεῖ, ὡς προεῖπον, ἀμφοτέροις συνημμένοις τὸ οὐκ ἄρα ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας. porro enim, si scis te mortuum esse, quia quod scis, verum esse debet, mortuus es. atqui si scis te mortuum esse, quia mortuus nihil scit, non es mortuus. manifestum itaque, quodsi scis te mortuum, non es mortuus, sequiturque ex utroque ut dixi connexo, non igitur scis te mortuum esse. simile argumentum infra sect. 131 et 186 et 2 contra Logicos sect. 281 et 466 et 1 contra Physicos sect. 205, 206 etiam 199. verisimile est Stoicos etiam habuisse argumenti genus quod διὰ τριῶν τροπικῶν appellarunt, non modo quia in Galeni loco lib. 2 de dogmatibus Hippocratis et Platonis t. 1 edit. Graecae Basil. p. 264 vers. ult. videtur legendum νυνὶ δὲ τοῖς μὲν οἱ διὰ δύο τροπικῶν ἢ τριῶν ἀναλύονται συλλογισμοί, licet Valesius vocabulum τριῶν iubeat delere, sed etiam Laërtius 7 191 inter Chrysippi scripta, quod et Guil. Spencero ad Origenem observatum, memorat librum περὶ τοῦ διὰ τριῶν. aliud fuit τὸ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς τρίτον θέμα, de quo videndus Simplicius in 1 de Caelo p. 55. τροπικῶν vocabulum bis recurrit infra sect. 202 et lib. 2 adversus Log. sect. 439, 440, 443; fallitur-que vir doctissimus Stephanus le Moyne qui in notis ad varia sacra p. 496 in loco Origenis τρόπων pro τροπικῶν legere maluit.

d) καταλαμβάνειν] de hac definitione καταλήψεως infra lib. 3 cap. 26. P 67

e) ἐναπομεμαγμένης καὶ ἐναπεσφραγισμένης] solennia haec Stoicorum

χινούστερος (ἄδηλον γάρ), ἀεὶ δεήσει τὴν τοῦ μετὰ
μένου συνετωτέρου κρίσιν περιμένειν καὶ μηδέποτε
42 θεσθαι τῷ κρείττονι. ἵνα δὲ καὶ κατὰ συγχώρησιν
οὐδεὶς τοῦ ὑποτιθεμένου συνετοῦ συνετώτερος οὔτε
ἐγένετο οὔτε ἔσται, οὐδὲ ὧς[p]) πιστεύειν αὐτῷ προ
γὰρ μάλιστα οἱ συνετοὶ φιλοῦσιν ἐν τῇ τῶν πραγμά
σκευῇ τοῖς σαθροῖς παριστάμενοι πράγμασιν ὑγιῆ
ταῦτα δοκεῖν εἶναι καὶ ποιεῖν, ὅταν τι λέγῃ οὗτος
οὐκ εἰσόμεθα πότερόν ποτε ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα φύ
λέγει, ἢ ψεῦδος αὐτὸ[q]) ὑπάρχον ὡς ἀληθὲς παρίστησ
πείθει φρονεῖν ὡς περὶ ἀληθοῦς, ἅτε δὴ συνετώτερο
θρώπων ἁπάντων ὑπάρχων καὶ διὰ τοῦτο ὑφ' ἡμῶν
μὴ δυνάμενος. οὐδὲ τούτῳ τοίνυν συγκαταθησόμεθα
τὰ πράγματα κρίνοντι, διὰ τὸ οἴεσθαι μὲν αὐτὸν
γειν[r]), οἴεσθαι δ' ὅτι δι' ὑπερβολὴν ἀγχινοίας τὰ
πραγμάτων ὡς ἀληθῆ βουλόμενος παριστᾶν, ἅ φησι,

ut alius existat prudentior. quemadmodum igitur postulatur a
qui nunc dicitur prudentior esse iis qui sunt et iis qui fuerunt
beamus propter eius prudentiam, ita et illi qui post eum futurus
dentior, magis quam ipsi credendum erit; ac quum hic exstiterit,
eo prudentiorem fore sperandum est, et hoc ipso rursus alium
usque in infinitum. 41. porro consensuri ne sint hi inter se
pugnantia udituri, minime constat. itaque etiamsi confessum fu
quem omnibus qui sint et qui fuerint prudentiorem, quia assever
sumus nullum futurum esse eo prudentiorem (obscurum est en
eius prudentioris qui postea futurus est iudicium exspectare, et
sentiri praestantiori oportebit. 42 verumtamen ut per concess
nullum esse nec fuisse nec futurum prudentiorem eo qui prude
supponitur, ne sic quidem ipsi credere convenit. quoniam enim
qui prudentes sunt, solent in astruendis rebus vitiosarum rerum
sumentes facere ut illae sanae et verae videantur, quum aliqu
dicet, nesciemus an ut res secundum naturam se habet expon
novit falsum esse, tamquam verum in medium proferat, nosque
habere iubeat, utpote qui prudentior omnibus sit hominibus et
quaquam a nobis refelli possit. quamobrem nihilo magis huic
rerum iudici assensum praestabimus, quod eum quidem dice

... ἐν διαφόροις μὲν οὖν δυνάμεως ὅσον ... λεγομένῳ. — πᾶς γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ ἔλεγον περὶ αὐτοῦ; — ... μιᾷ, ἐπεὶ καὶ ὁ εἷς ὁ λέγων ἕτερόν τι μίαν ἔχει διά- ... καὶ οὗτοι πάντες οἱ συμφωνοῦντες μίαν, ὅσον ἐπὶ ταῖς ... εἷς προσέχομεν, οὐδὲ κατὰ πλῆθος εὑρίσκεται δια- τις[y]). διόπερ οὐ χρὴ τοῖς πολλοῖς προσέχειν μᾶλλον ἢ 45 ἕ, πρὸς τῷ[z]) καὶ ἀκατάληπτον εἶναι, καθάπερ ἐν τῷ τε- τρόπῳ[a]) τῆς σκέψεως ὑπεμνήσαμεν, τὴν κατὰ πλῆθος

dicere quaecumque dicat, putemus. his igitur de causis ne ei quidem ... videatur solertissimus adhibenda, in rerum indicatione fides fuerit. ... si quis multorum consensui assentiendum esse dicat, vanum id esse ... debimus; primum enim rarum fortasse est verum, ideoque ut unicus ... prudentior fieri potest: deinde plures sunt qui contradicant cuivis ... quam qui de eo inter se consentiant. qui enim qualecumque reliquo- ... rum diversum ab eo de quo videtur inter aliquos convenire, et ei ... contradicunt et multo plures sunt illis qui de eo consentiunt ... vero qui consentiunt, aut diversimode sunt affecti aut uno ... diversimode quidem certe non sunt, quantum ad id quod ab illis di- — quomodo enim eadem de eodem dicerent? — quodsi uno eodemque ... quoniam et is qui diversum aliquid dicit unam habet affectionem, et ... omnes qui de eo consentiunt unam; quantum ad affectiones attinet ... in multitudine quidem ulla differentia reperitur. 45. itaque ... multos sequi potius quam unum, ut omittam incomprehensibilem ... in tanta multitudine differentiam, ut in quarto Scepseos modo ...

... τῇ τῶν πολλῶν συμφωνίᾳ χρὴ προσέχειν] sic iisdem mss; in ... τῇ exciderat. deinde eodem sensu legebatur aliis verbis, ... ut appareat hoc etiam exemplo quantum inter transcri- ... librarii sibi indulserint, modo sententiam exprimerent.

...] vocabulum Scepticum, ne velut dogma statuere videretur, ... verum esse. sic infra sect. 47 ἀκόλουθον μὲν ἦν ἴσως. et 56 ... εἴη ἀληθὲς ἴσως etc.

... αὐτό] scilicet κριτήριον. ita recte mss; male in editis αὐτῶν. P 77

... διαφέρουσι διαθέσεσιν] confer librum I contra Logicos sect. 333 ... sect. 63.

οὐδὲ κατὰ πλῆθος εὑρίσκεται διαφορά τις] sensus est, multitudinem

γεγονότων τε καὶ ὄντων συνετώτερον, ἕτερον συνετώτερον ἐν-
δέχεται γενέσθαι. ὥσπερ οὖν τῷ νῦν εἶναι λεγομένῳ φρονιμω-
τέρῳ τῶν τε ὄντων καὶ τῶν γεγονότων διὰ τὴν σύνεσιν αὐτοῦ
πιστεύειν ἀξιούμεθα, οὕτως καὶ τῷ μετ' αὐτὸν ἐσομένῳ τούτου
συνετωτέρῳ μᾶλλον τούτου χρὴ πιστεύειν. καὶ ἐκείνου γενομένου
πάλιν ἄλλον ἐλπίζειν χρὴ συνετώτερον αὐτοῦ γενήσεσθαι, κἀκεί-
41 νου ἄλλον, καὶ μέχρις ἀπείρου. καὶ ἄδηλον πότερόν ποτε συμ-
φωνήσουσιν ἀλλήλοις οὗτοι, ἢ διάφωνα λέξουσι. διόπερ κἂν τῶν
γεγονότων τε καὶ ὄντων συνετώτερος εἶναι ὁμολογηθῇ τις, ἐπεὶ
οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν διαβεβαιωτικῶς ὅτι οὐδεὶς ἔσται τούτου ἀγ-
χινούστερος (ἄδηλον γάρ), ἀεὶ δεήσει τὴν τοῦ μετὰ ταῦτα ἐσο-
μένου συνετωτέρου κρίσιν περιμένειν καὶ μηδέποτε συγκατατί-
42 θεσθαι τῷ κρείττονι. ἵνα δὲ καὶ κατὰ συγχώρησιν δῶμεν ὅτι
οὐδεὶς τοῦ ὑποτιθεμένου συνετοῦ συνετώτερος οὔτε ἔστιν οὔτε
ἐγένετο οὔτε ἔσται, οὐδὲ ὣς [p]) πιστεύειν αὐτῷ προσήκει. ἐπεὶ
γὰρ μάλιστα οἱ συνετοὶ φιλοῦσιν ἐν τῇ τῶν πραγμάτων κατα-
σκευῇ τοῖς σαθροῖς παριστάμενοι πράγμασιν ὑγιῆ καὶ ἀληθῆ
ταῦτα δοκεῖν εἶναι καὶ ποιεῖν, ὅταν τι λέγῃ οὗτος ὁ ἀγχίνους,
οὐκ εἰσόμεθα πότερόν ποτε ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα φύσεως οὕτω
λέγει, ἢ ψεῦδος αὐτὸ [q]) ὑπάρχον ὡς ἀληθὲς παρίστησι, καὶ ἡμᾶς
πείθει φρονεῖν ὡς περὶ ἀληθοῦς, ἅτε δὴ συνετώτερος τῶν ἀν-
θρώπων ἁπάντων ὑπάρχων καὶ διὰ τοῦτο ὑφ' ἡμῶν ἐλέγχεσθαι
μὴ δυνάμενος. οὐδὲ τούτῳ τοίνυν συγκαταθησόμεθα ὡς ἀληθῶς
τὰ πράγματα κρίνοντι, διὰ τὸ οἴεσθαι μὲν αὐτὸν ἀληθῆ λέ-
γειν [r]), οἴεσθαι δ' ὅτι δι' ὑπερβολὴν ἀγχινοίας τὰ ψευδῆ τῶν
πραγμάτων ὡς ἀληθῆ βουλόμενος παριστᾶν, ἅ φησι, λέγει. διὰ

ut alius existat prudentior. quemadmodum igitur postulatur a nobis, ut illi qui nunc dicitur prudentior esse iis qui sunt et iis qui fuerunt fidem adhibeamus propter eius prudentiam, ita et illi qui post eum futurus est ipso prudentior, magis quam ipsi credendum erit; ac quum hic exstiterit, rursus alium eo prudentiorem fore sperandum est, et hoc ipso rursus alium, atque adeo usque in infinitum. 41. porro consensuri ne sint hi inter se an diversa ac pugnantiaondituri, minime constat. itaque etiamsi confessum fuerit esse aliquem omnibus qui sint et qui fuerint prudentiorem, quia asseverare non possumus nullum futurum esse eo prudentiorem (obscurum est enim), semper eius prudentioris qui postea futurus est iudicium exspectare, et numquam assentiri praestantiori oportebit. 42 verumtamen ut per concessionem demus, nullum esse nec fuisse nec futurum prudentiorem eo qui prudentissimus esse supponitur, ne sic quidem ipsi credere convenit. quoniam enim ii potissimum qui prudentes sunt, solent in astruendis rebus vitiosarum rerum defensionem sumentes facere ut illae sanae et verae videantur, quum aliquid hic solers dicet, nesciemus an ut res secundum naturam se habet exponat, an quod novit falsum esse, tamquam verum in medium proferat, nosque pro vero id habere iubeat, utpote qui prudentior omnibus sit hominibus et propterea nequaquam a nobis refelli possit. quamobrem nihilo magis huic tamquam vero rerum iudici assensum praestabimus, quod eum quidem dicere vera esse, sed solertiae et ingenii exsuperantia res falsas tamquam veras exhibere vo-

p) οὐδὲ ὣς] ὣς pro οὕτως, ut apud Homerum ὣς εἰπών.

q) ἢ ψεῦδος αὐτὸ] sic legendum e mss non ut editi, αὐτῷ.

r) ἀληθῆ λέγειν] ita reposui iisdem mss auctoribus, cum editi haberent, ἀληθῆ εἶναι λέγειν.

ιν ²) τῇ ἐν μιᾷ· ἐν διαφόροις μὲν οὖν οὐδαμῶς ὅσον
λεγομένῳ. — πῶς γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ ἔλεγον περὶ αὐτοῦ; —
μιᾷ, ἐπεὶ καὶ ὁ εἷς ὁ λέγων ἕτερόν τι μίαν ἔχει διά-
καὶ οὗτοι πάντες οἱ συμφωνοῦντες μίαν, ὅσον ἐπὶ ταῖς
ιν αἷς προσέχομεν, οὐδὲ κατὰ πλῆθος εὑρίσκεται δια-
ς ʸ). διόπερ οὐ χρὴ τοῖς πολλοῖς προσέχειν μᾶλλον ἢ 45
πρὸς τῷ ᶻ) καὶ ἀκατάληπτον εἶναι, καθάπερ ἐν τῷ τε-
τρόπῳ ᵃ) τῆς σκέψεως ὑπεμνήσαμεν, τὴν κατὰ πλῆθος

cere quaecumque dicat, putemus. his igitur de causis ne ei quidem
m videatur solertissimus adhibenda, in rerum indicatione fides fuerit.
si quis multorum consensui assentiendum esse dicat, vanum id esse
dimus; primum enim rarum fortasse est verum, ideoque ut unicus
prudentior fieri potest: deinde plures sunt qui contradicant cuivis
sam qui de eo inter se consentiant. qui enim qualecumque relique-
rium diversum ab eo de quo videtur inter aliquos convenire, et ei
eis contradicunt et multo plures sunt illis qui de eo consentiunt
erea vero qui consentiunt, aut diversimode sunt affecti aut uno
versimode quidem certe non sunt, quantum ad id quod ab illis di-
quomodo enim eadem de eodem dicerent? — quodsi una eodemque
ntiam et is qui diversum aliquid dicit unam habet affectionem, et
omnes qui de eo consentiunt unam; quantum ad affectiones attinet
tur ne in multitudine quidem ulla differentia reperitur. 45. itaque
ur multos sequi potius quam unum, ut omittam incomprehensibilem
iorum in tanta multitudine differentiam, ut in quarto Scepseos modo

τῇ τῶν πολλῶν συμφωνίᾳ χρὴ προσέχειν] sic iisdem mss; in
ticulus τῇ exciderat. deinde eodem sensu legebatur aliis verbis,
ύειν, ut appareat hoc etiam exemplo quantum inter transcri-
librarii sibi indulserint, modo sententiam exprimerent.
ς] vocabulum Scepticum, ne velut dogma statuere videretur,
rium verum esse. sic infra sect. 47 ἀκόλουθον μὲν ἦν ἴσως. et 56
ἴη ἀληθὲς ἴσως etc.
ᶻ αὐτὸ] scilicet κριτήριον. ita recte mss; male in editis αὐτῶν. P 77
διαφόροις διαθέσεσιν] confer librum I contra Logicos sect. 333
t sect. 63.

στον αὐτῶν ἤτοι μέρος ἢ πάθος ἢ ἐνέργημά ἐστι
που, ἀκόλουθον μὲν ἦν ἴσως ἐπί τι τῶν ἑξῆς ἰέ
ὡς καὶ περὶ ἐκείνων ἱκανῶς εἰρημένων c) ἐν τούτοις.
τὴν εἰδικὴν ὡς πρὸς ἕκαστον ἀντίρρησιν φεύγειν δο
καὶ περὶ αὐτῶν ἐξ ἐπιμέτρου λέξομεν· πρότερον
κριτηρίου τοῦ δι' οὗ καλουμένου διαλεξόμεθα.

P 78

ΚΕΦ. ς'.

Περὶ τοῦ δι' οὗ.

48 Πολλὴ μὲν οὖν καὶ ἄπειρος σχεδὸν ἡ περὶ
διαφωνία παρὰ τοῖς Δογματικοῖς· ἡμεῖς δὲ πάλιν
δου προνοούμενοι φαμὲν ὅτι, ἐπεὶ κατ' αὐτοὺς ἄνθρ

docuimus, quippe quum infiniti sint homines si sigillatim sum
simus omnium eorum iudicia percurrere atque ita demum p
plurimi ex omnibus hominibus pronuntient et quid paucissi
ratione absurdum fuerit iudices alios aliis, eo quod multitudine
ferre. 46. quodsi ne multitudinis quidem iudicio adhaerebim
quo res iudicentur reperiemus, quum alioqui tam multa pe
demus. quamobrem ex his omnibus incomprehensibile compe
rium, a quo res iudicari debeant. 47. quum autem reliqua et
includantur, quia eorum quodque aut pars aut passio aut ac
consentaneum fortasse fuisset nos orationem ad aliquid eorum
stea dicturi sumus convertere, quippe quum de his abunde ia
dictum sit. sed ne particularem singulorum refutationem vid
pauca de his etiam ex abundanti dicemus. primum autem d
appellatur per quod, disputabimus.

CAP. VI.

De criterio *per quod.*

48. Magna certe et propemodum infinita fuit apud Do
controversia; nos autem rursus certa methodo progredi stu
quandoquidem iuxta eos homo est id a quo iudicantur res

κοῦσαι λέγουσιν, οἱ δὲ τὰ μὲν ὑποκεῖσθαι τὰ δὲ μὴ ὑπο-
νι συγκαταθησόμεθα οὐχ ἕξομεν· οὔτε γὰρ τῇ αἰσθήσει
ίαν ἐπικρινοῦμεν, ἐπεὶ περὶ αὐτῆς ζητοῦμεν πότερον κε-
ἀληθῶς καταλαμβάνει, οὔτε ἑτέρῳ τινί, ἐπεὶ μηδέ ἐστιν
τήριον δι' οὗ χρὴ κρίνειν κατὰ τὴν προκειμένην ὑπό-
ἐπίκριτον ἄρα καὶ ἀκατάληπτον ἔσται, πότερον κενο- 50
αἴσθησις ἢ καταλαμβάνει τι· ᾧ συνεισέρχεται τὸ μὴ
τῇ αἰσθήσει μόνῃ προσέχειν ἐν τῇ κρίσει τῶν πρα-
περὶ ἧς οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν, εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν[h]) κατα-
ι. ἀλλ' ἔστω κατὰ συγχώρησιν, τὰς αἰσθήσεις ἀντι- 51
ἶναι· οὐδὲν γὰρ ἧττον καὶ οὕτως ἄπιστοι εὑρεθήσον-
τὴν κρίσιν τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων πραγμάτων. αἱ

queat per quod iudicare possit, ut ipsi etiam fatentur, quam ntellectum: si ostenderimus ipsum nec per solum sensum iu- nec per solum intellectum neque per utrumque simul; omnes particulares opiniones oppugnaverimus: omnes enim . genera videntur referri. 49. incipiamus autem a sensibus. affirment vanas esse sensuum passiones; nihil enim his re eorum quae percipere videntur, alia omnia ea vere subiici offerri pronuntient, a quibus se putant moveri; sint etiam iqua ex iis subiici aliqua autem minime: cui assentiamur non neque enim sensu controversiam diiudicabimus, si quidem de eo an vana passione afficiatur, an potius vere comprehendat, nec oniam nullum est aliud criterium quo iudicare oporteat secun- m hypothesin. 50. erit igitur indiiudicabile et incomprehensi- vana passione sensus afficiatur an aliquid comprehendat. quo itur non oportere nos in rebus iudicandis a solius sensus indicio um de eo dicere non possimus an ullo modo quicquam compre- esto tamen per concessionem, sensus percipiendi vim habere: enim et hoc pacto in iudicandis rebus extrinsecus subiectis fide comperientur. nam sensus contrarie moventur ab externis.

: οὐδὲν δὲ οὗτος ἔχοι ἄν.]
πάσας] sic mss pro πρὸς αὐτάς.
μὲν κενοπαθεῖν τὰς αἰσθήσεις] sic Heraclitus Democritus et

ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς; εἰ καὶ ψευδεῖς [l]) ἁπάσας
χανον, μηδὲν ἡμῶν ἐχόντων κριτήριον ὡμολογημένο
νοῦμεν ὃ προκρίνειν μέλλομεν, ἀλλὰ μηδὲ ἀποδείξει
των [m]) ἀληθοῦς τε καὶ κεκριμένης, διὰ τὸ μέχρι ν
τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον, δι' οὗ καὶ τὴν ἀληθῆ ἀ
64 κρίνεσθαι προσήκει. διὰ ταῦτα καὶ ὁ ἀξιῶν τοῖς μ
σιν ἔχουσιν ἐν τούτοις πιστεύειν, τοῖς δὲ παρὰ φύ
νοις μηδαμῶς, ἄτοπος ἔσται· οὔτε γὰρ ἀναποδείκτ
γων πιστευθήσεται οὔτε ἀπόδειξιν ἀληθῆ καὶ κεκρι
65 διὰ τὰ προειρημένα. εἰ μέντοι καὶ συγχωρήσειέ

exempli gratia gustatus ex eodem melle aliquando amarorem
cedinem percipit, visus quoque eundem colorem modo sangui
bum esse putat. 52. sed ne olfactus quidem sibi consentit
capitis obnoxius est unguentum insuave esse dicit, at qui s
ait esse suave. iam vero et numine afflati ac phrenetici aud
tur aliquos secum sermocinantes, quos nos non audimus:
inflammatione laborantibus videtur esse insuavis propter e
tiam, aliis tepida 53. utrum igitur aliquis omnes phantasias
partim veras partim falsas esse dixerit? quamquam et omnes di
non possumus, quum non habeamus ullum criterium extra co
sium positum, quo diiudicemus id quod aliis anteponitur: sus
demonstratio ulla nobis suppetat vera et iudicata, quum adhuc
tatis iudicatorium, quo etiam veram demonstrationem dii
54. propterea et si quis habentibus quidem se secundum na
dendum censeat, at praeter naturam se habentibus non item,
tur; neque enim sine demonstratione hoc dicens fidem faciet
monstrationem veram et iudicatam habeat, obstant ea quae di

i) αἱ γοῦν αἰσθήσεις ὑπεναντίως] multa in eandem sen
tata supra lib. 1 sect. 100 seq. ubi dicta si placet vide.

[*) excidit δοκεῖ vel simile quid.]

k) οἱ θεόληπτοι] lib. 1 sect. 101 οἱ μὲν φρενετίζοντες
ρούμενοι δαιμόνων ἀκούειν δοκοῦσιν, ἡμεῖς δὲ οὔ, ad qu
annotavi. Hippocrates de virginum morbis t. 2 p. 356 π
των ὁκόσα φοβεῦνται οἱ ἄνθρωποι ἰσχυρῶς. ὥστε παραφρ

ἰν βυρσοδεψῶν οὐδαμῶς τὰ αὐτὰ εἶναι δοκεῖ· καὶ ἡ εἰσιόντων ἡμῶν εἰς τὸ βαλανεῖον θερμαίνεται ἐπὶ τῆς ος[f]), ἐξιόντων δὲ ψύχεται. διόπερ ἐπεὶ καὶ κατὰ φύσιν αἱ αἰσθήσεις ἑαυταῖς μάχονται καὶ ἡ διαφωνία ἐστὶν ς, ἐπεὶ μὴ ἔχομεν ὡμολογημένον δι' οὗ κρίνεσθαι δύνας αὐτὰς ἀπορίας ἀκολουθεῖν ἀνάγκη. καὶ ἄλλα δὲ φέρειν πρὸς τὴν τούτου κατασκευὴν ἐνδέχεται ἐκ τῶν ων[g]) ἡμῖν περὶ τῶν τῆς ἐποχῆς τρόπων. διόπερ οὐκ ληθὲς ἴσως τὸ τὴν αἴσθησιν μόνην δύνασθαι κρίνειν ὑποκείμενα. οὐκοῦν ἐπὶ τὴν διάνοιαν μετέλθωμεν 57 οἱ τοίνυν ἀξιοῦντες τῇ διανοίᾳ μόνῃ προσέχειν ἐν τῇ P 80 πραγμάτων, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο οὐχ ἕξουσιν δεικνύναι

ris concedat aliquis, phantasias eorum quidem qui secundum naturam habent, fide dignas esse, at eorum qui praeter naturam non item: modo comperietur fieri non posse ut per sensus solos externa subentur. visus enim etiam qui secundum naturam se habet, turrem quandam interdum quadratam esse dicit; et gustatus eosdem cibos quidem insuaves, at in famelicis suaves esse dicit; eodem modo eandem vocem noctu ut altam percipit, ut interdiu tenuem et de. ipse quoque olfactus plerorumque hominum quae male olere coriariorum non perinde. quin etiam idem tactus ingredientibus sum calefit in limine quod est inter duas ianuas, egredientibus fit. itaque quum ii etiam sensus qui secundum naturam se habepugnent, sitque haec controversia indiiudicabilis, quia non constet indubitatum a quo diiudicari possint: easdem dubitationes conse est. alia insuper multa ad rem hanc astruendam transferri ex e modis epoches disputavimus possint. quare nequaquam verum sse solum sensum de externis subiectis iudicare posse 57. itaque um orationem convertamus. qui igitur censent intellectum solum esse in iudicatione rerum, primum quidem illud demonstrare non

---

ιοις τὸν πύργον] supra lib 1 sect. 118.

πεινώντων] ita legendum e mss et HStephani versione pro νόντων quod habebant editi. Salomo proverb. 27 7 ψυχὴ νῇ οὖσα κηρίοις ἐμπαίζει, ψυχῇ δὲ ἐνδεεῖ καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα

τοὺς διαρρήδην ὁμολογοῦντας μὴ εἰδέναι πότερον ἄνθρωπός ἐστιν ἢ ἕτερόν τι. παριστάναι τε βουλόμενοι τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ
23 πρῶτον μὲν διαφωνοῦσιν, εἶτα καὶ ἀσύνετα λέγουσιν. ὁ μὲν γὰρ Δημόκριτός l) φησιν, ὅτι ἄνθρωπός ἐστι ὃ πάντες ἴσμεν. ὅσον δ' ἐπὶ τούτῳ, οὐ γνωσόμεθα τὸν ἄνθρωπον, ἐπεὶ καὶ κύνα ἴσμεν m), καὶ παρὰ τοῦτο ἔσται καὶ ὁ κύων ἄνθρωπος. τινὰς δὲ *) ἀνθρώπους οὐκ ἴσμεν, δι' ὃ οὐκ ἔσονται ἄνθρωποι, μᾶλλον δὲ ὅσον ἐπὶ τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ οὐδεὶς ἔσται ἄνθρωπος· εἰ γὰρ ἐκεῖνός μὲν φησι δεῖν ὑπὸ πάντων γινώσκεσθαι τὸν ἄνθρωπον, οὐδένα δὲ ἄνθρωπον ἴσασιν πάντες ἄνθρωποι, οὐδεὶς ἔσται κατ'
24 αὐτὸν ἄνθρωπος. καὶ ὅτι ταῦτα οὐ σοφιζόμενοι λέγομεν, ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀκολουθίας φαίνεται· μόνα γὰρ κατ' ἀλήθειαν n) ὑπάρχειν φησὶν ὁ ἀνὴρ τὰ ἄτομα καὶ τὸ κενόν, ἅπερ φησὶν οὐ μόνον τοῖς ζῴοις ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς συγκρίμασιν ὑπάρχειν. ὥστε ὅσον μὲν ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπινοήσομεν o) τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἰδιότητα, ἐπειδὴ κοινὰ πάντων ἐστίν· ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο τι ὑπόκειται παρὰ ταῦτα· οὐκ ἄρα ἕξομεν δι' οὗ τὸν ἄνθρωπον

quidpiam. et quum eius notionem ostendere volunt, primum quidem inter se dissident, deinde etiam stulta dicunt. 23. nam Democritus ait hominem esse quod omnes scimus; secundum quae verba non cognoscemus hominem, quia et canem scimus; et ideo sequeretur etiam canem esse hominem. sunt etiam aliqui homines quos non novimus, propterea non erunt homines, imo vero secundum hanc notionem nullus erit homo. si enim ille dicit oportere ab omnibus hominem cognosci, nullus autem est homo omnibus hominibus cognitus, nullus fuerit homo secundum illius sententiam. 24. atque haec a nobis non dici sophistice ex doctrina eius his consentanea manifestum est. nihil enim aliud vere esse dicit hic vir quam atomos et vacuum, quorum utrumque non animalibus solum sed omnibus concretis inesse ait. itaque ex his nequaquam perspicere hominis proprietatem possimus, quia sunt omnibus communia. sed neque aliud quicquam nobis se offert praeter haec. nihil ergo

---

ἔχει διερευνώμενος. idem in Phaedro p. 230 A οὐ δύναμαί πω κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα γνῶναι ἐμαυτόν. γελοῖον δή μοι φαίνεται τοῦτο ἔτι ἀγνοοῦντα τὰ ἀλλότρια σκοπεῖν – – σκοπῶ οὐκ ἐμαυτόν, εἴτε τι θηρίον τυγχάνω Τυφῶνος πολυπλοκώτερον, καὶ μᾶλλον ἐπιτεθυμμένον, εἴτε ἡμερώτερόν τε καὶ ἁπλούστερον ζῷον θείας τινὸς καὶ ἀτύφου μοίρας φύσει μετέχον. confer nostrum lib. 1 adversus Logicos sect. 264.

l) Δημόκριτος] idem de Democrito repetit noster laudato adversus Logicos loco, sect. 265 ubi dicta, si placet, vide.

m) ἐπεὶ καὶ κύνα ἴσμεν] putida vitilitigatio, neque enim verborum Democriti sensus est, quicquid novimus, esse hominem, sed hoc quod hominem esse homines ipsi scimus et sensu atque usu compertum habemus. similes cavillationes sunt quae statim sequuntur, ac si eum modo hominem Democritus affirmasset, quem de facie novimus, vel quem omnes norint homines. sed propemodum ipse agnoscit Sextus haec se modo obiecisse σοφιζόμενον, itaque aliud argumentum ex dogmate Democriti de atomis et vacuo subiungit. mox pro διὸ in ms est δι' ὅ. deinde post verba γινώσκεσθαι τὸν ἄνθρωπον in editis sequebatur haec uncinis inclusa, ἐπεὶ καὶ κύνα ἴσμεν, καὶ παρὰ τοῦτο ἔσται, quae e superioribus temere repetita in mss recte absunt, ideoque et a me fuere praetermissa.

[*) legebatur τε]

n) μόνα γὰρ κατ' ἀλήθειαν] vide quae ad lib. 1 contra Logicos.

o) ἐπινοήσομεν] ita ex mss reposui pro ἐπινοήσωμεν et mox παρὰ ταῦτα pro περὶ ταῦτα, quod in editis erat.

διακρῖναί τε ἀπὸ τῶν ἄλλων ζῴων καὶ εἰλικρινῶς νοῆσαι δυνη-
σόμεθα. ὁ δὲ Ἐπίκουρός φησιν ἄνθρωπον εἶναι τὸ τοιουτοὶ 25
μόρφωμα μετὰ ἐμψυχίας p). καὶ κατὰ τοῦτον δέ, ἐπεὶ ὁ ἄν-
θρωπος δείξει ἐμφανίζεται, ὁ μὴ δεικνύμενος οὐκ ἔστιν ἄνθρω- P 73
πος, καὶ εἰ μὲν γυναῖκα δείκνυσί τις, ὁ ἀνὴρ οὐκ ἔσται ἄνθρω-
πος· εἰ δὲ ἄνδρα ἡ γυνή, ἄνθρωπος οὐκ ἔσται. τὰ δὲ αὐτὰ
ἐπιχειρήσομεν καὶ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν περιστάσεων ἃς ἴσμεν
ἐκ τοῦ τετάρτου τρόπου q) τῆς ἐποχῆς. ἄλλοι ἔφασκον r) ἄνθρω- 26
πον ζῷον εἶναι λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν.
ἐπεὶ οὖν δείκνυται ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἐποχῆς τῷ πρώτῳ s) ὅτι
οὐδέν ἐστιν ζῷον ἄλογον, ἀλλὰ καὶ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικά
ἐστι πάντα, ὅσον ἐπὶ τοῖς ὑπ᾽ αὐτῶν λεγομένοις, οὐ γνωσόμεθα
τί ποτε λέγουσι. τά τε κείμενα ἐν τῷ ὅρῳ συμβεβηκότα t) ἤτοι 27
κατ᾽ ἐνέργειαν λέγουσιν ἢ δυνάμει. εἰ μὲν οὖν κατ᾽ ἐνέργειαν,
οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ὁ μὴ ἐπιστήμην ἤδη τελείαν ἀπειληφὼς καὶ
ἐν τῷ λόγῳ τέλειος ὢν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀποθνήσκειν καθεστώς,
τοῦτο γὰρ τῇ ἐνεργείᾳ θνητόν ἐστιν· εἰ δὲ δυνάμει, οὐκ ἔσται
ἄνθρωπος οὔτε ὁ τὸν λόγον ἔχων τέλειον οὔτε ὁ νοῦν καὶ ἐπι-
στήμην ἀνειληφώς· καὶ τοῦτο δὲ τοῦ προτέρου ἐστὶν ἀτοπώ-

habebimus, per quod hominem distinguere ab aliis animalibus et pure intellectu percipere possimus. 25. Epicurus autem dicit hominem esse tali forma praeditum atque animatum. ergo secundum hunc quoque, quoniam homo ostendendo manifestatur, is qui non ostenditur, non est homo: et si quis vir mulierem ostendat, vir non erit homo; si autem virum ostendit mulier, mulier non erit homo. idem inferemus et ex diversitate circumstantiarum quas ex quarto epoches modo didicimus. 26. alii dicebant hominem esse animal rationale mortale intelligentiae et scientiae capax. quoniam igitur in primo epoches modo ostenditur nullum esse animal irrationale, sed et intelligentiae et scientiae capacia esse omnia secundum ea quae ipsi dicunt, iam quid sibi velint nesciemus. 27. deinde accidentia quae in definitione posita sunt, aut actu dicunt esse aut potentia. si actu, is non est homo qui scientiam iam perfectam non est assequutus perfectamque rationem non habet et qui in ipsa morte non versatur, hoc enim est actu mortale. sin potentia dicunt esse, ergo is non erit homo nec qui rationem perfectam habet nec qui intelligentiam et scientiam adeptus est; quod priore etiam est absurdius.

---

p) τοιουτοὶ μόρφωμα μετὰ ἐμψυχίας] idem Epicuri refert noster lib. 1 contra Logicos, et Laertius 10 33, ex quo apparet Epicurum existimasse rem quam saepius sensibus cognitam habemus, facillime cognosci ex in- P 73
telligentiae illius insitae memoria atque anticipatione, nullamque orationem illustriorem reperiri posse hac evidentia, atque illam optimam esse rei descriptionem si monstrata illa nomen eius addas, hominesque v. g. digito facto dicas τοιοῦτόν ἐστιν ἄνθρωπος, tale quiddam homo est. re ipsa hoc parum abit ab hominis definitione quam ex Democrito iam noster attulit, constatque Epicurum in aliis etiam multis vestigia illius philosophi legisse.

q) ἐκ τοῦ τετάρτου τρόπου] supra lib. 1 sect. 100 seq.

r) ἄλλοι ἔφασκον] est haec definitio hominis Stoicae probata scholae, licet occurrit etiam apud Peripateticos ut Ammonium in quinque voces Porphyrii p. 37 b.

s) ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἐποχῆς] supra lib. 1 sect. 62 seq.

t) συμβεβηκότα] alias adversus eandem hominis definitionem obiectiones, vide si placet libro 1 adversus Logicos.

τερον. καὶ ταύτῃ ἄρα ἀσύστατος πέφηνεν ἡ ἐπίνοια τοῦ ἀνθρώ-
28 που· ὁ γὰρ Πλάτων u) ὅταν ἀξιοῖ τὸν ἄνθρωπον εἶναι ζῷον
ἄπτερον δίπουν πλατυώνυχον ἐπιστήμης πολιτικῆς δεκτικόν, οὐδὲ
αὐτὸς ἀξιοῖ διαβεβαιωτικῶς τοῦτο ἐκτίθεσθαι. εἰ γὰρ καὶ ὁ ἄν-
θρωπος ἕν τί ἐστιν τῶν κατ' αὐτὸν γινομένων μέν, ὄντως δὲ
οὐδέποτε ὄντων x), ἀδύνατον δὲ περὶ τῶν μηδέποτε ὄντων δια-
βεβαιωτικῶς ἀποφαίνεσθαι κατ' αὐτόν, οὐδὲ ὁ Πλάτων ἀξιώσει
τὸν ὅρον ἐκτίθεσθαι δοκεῖν ὡς διαβεβαιούμενος, ἀλλ' ὥσπερ
29 εἴωθεν κατὰ τὸ πιθανὸν λέγων. εἰ μέντοι καὶ δοίημεν κατὰ συγ-
χώρησιν ὅτι ἐπινοεῖσθαι δύναται y) ὁ ἄνθρωπος, ἀκατάληπτος
εὑρεθήσεται· συνέστηκε μὲν γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· οὔτε
δὲ τὸ σῶμα καταλαμβάνεται τάχα z) οὔτε ἡ ψυχή· οὐδὲ ὁ ἄν-
30 θρωπος ἄρα. καὶ ὅτι μὲν τὸ σῶμα οὐ καταλαμβάνεται δῆλον
ἐντεῦθεν· τὰ συμβεβηκότα τινὶ ἕτερά ἐστιν ἐκείνου ᾧ συμβέ-
βηκεν. ὅταν οὖν χρῶμα ἤ τι παραπλήσιον ἡμῖν ὑποπίπτῃ, τὰ
P 74 συμβεβηκότα τῷ σώματι εἰκὸς ἡμῖν ὑποπίπτειν, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ
τὸ σῶμα. τό γέ τοι σῶμα τριχῇ διάστατον a) εἶναι λέγουσιν·
ὀφείλομεν οὖν τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος καταλαμ-
βάνειν, ἵνα τὸ σῶμα καταλάβωμεν· εἰ γὰρ τοῦτο ἡμῖν ὑπέπι-
πτεν, ἐγινώσκομεν ἂν καὶ τὰ ὑπάργυρα χρυσία b)· οὐδὲ τὸ σῶμα

quamobrem et hoc pacto nullam hominis notionem posse esse apparet. 28. nam Plato quum vult hominem esse animal carens pennis bipes latis unguibus scientiae politicae capax, ne ipse quidem vult hoc ponere asseveranter. nam si homo sit unum eorum quae secundum ipsum gignuntur quidem, vere autem nondum sunt, nullo modo autem potest de iis quae nondum sunt asseveranter aliquid pronunciari, ut ipse ait; nimirum ne Plato quidem videri volet hanc definitionem tamquam asseverans tradidisse, sed ut solet, ad id quod verisimile est sermonem accommodasse. 29. verumtamen demus per concessionem posse hominem sub intellectum cadere, certe eum nequaquam posse comprehendi comperiemus, siquidem homo ex animo et corpore constat; at neque corpus comprehendi potest neque animus; ergo ne homo quidem. 30. ac corpus quidem non comprehendi hinc perspicuum est: quae accidunt alicui diversa sunt ab eo cui accidunt. quum itaque color aut aliquid huiusmodi nobis obversatur, ea modo quae corpori accidunt, non autem corpus ipsum nobis obversari, rationi consentaneum est. caeterum corpus tres habere dimensiones aiunt. debemus igitur longitudinem et latitudinem et profunditatem comprehendere, ut corpus comprehendamus. si vero haec sensibus nostris obversaretur, subargentatum etiam aurum cognosceremus. itaque ne

u) ὁ γὰρ Πλάτων] de hac Platonica hominis definitione ibidem et apud Laërtium 10 40. similis est apud Ammonium in quinque voces p. 39 ἄνθρωπός ἐστι ζῷον ὀρθοπεριπατητικὸν πλατυώνυχον.

x) γιγνομένων μέν, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄντων] est hoc Platonis dogma in Theaeteto p. 152 D ἔστι μὲν γὰρ οὐδέποτ' οὐδέν, ἀεὶ δὲ γίγνεται.

y) ὅτι ἐπινοεῖσθαι δύναται] de distinctione inter ἀνεπινόητον et ἀκατάληπτον iam dictum sect. 22.

z) τάχα] nota vocabulum Scepticum, quo utitur, ne quis existimet eum praefracte ac δογματικῶς negare, quod comprehendi nec corpus nec anima possit.

P 74 a) σῶμα τριχῇ διάστατον] infra lib. 3. sect. 39 et contra Geometras sect. 55.

b) τὰ ὑπάργυρα χρυσία] vel περίχρυσα τῶν χαλκῶν quorum meminit p. 192 adversus Logicos.

ἄρα. ἵνα δὲ καὶ τὴν περὶ τοῦ σώματος ἀμφισβήτησιν παρορῶ- 31
μεν, πάλιν ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκεται ἀκατάληπτος διὰ τὸ ἀκα-
τάληπτον εἶναι τὴν ψυχήν. ὅτι δὲ ἀκατάληπτός ἐστιν αὕτη δῆ-
λον ἐντεῦθεν. τῶν περὶ ψυχῆς διαλαβόντων (ἵνα τὴν πολλὴν
καὶ ἀνήνυτον c) μάχην παραλίπωμεν) οἱ μὲν μὴ εἶναι τὴν ψυχὴν
ἔφασαν, ὡς οἱ περὶ τὸν Μεσσήνιον Δικαίαρχον d), οἱ δὲ εἶναι,
οἱ δὲ ἐπέσχον. ταύτην οὖν τὴν διαφωνίαν e) εἰ μὲν ἀνεπίκριτον 32
εἶναι λέξουσιν οἱ δογματικοί, δώσουσιν αὐτόθεν τὴν τῆς ψυχῆς
ἀκαταληψίαν, εἰ δὲ ἐπικριτήν, τίνι ἐπικρινοῦσιν αὐτὴν εἰπάτω-
σαν· αἰσθήσει μὲν γὰρ οὐ δύνανται διὰ τὸ νοητὴν ὑπ᾽ αὐτῶν
εἶναι λέγεσθαι· εἰ δὲ λέξουσιν ὅτι διανοίᾳ, ἐροῦμεν ὅτι τῆς ψυ-
χῆς τὸ ἀδηλότατόν ἐστιν ἡ διάνοια, ὡς δεικνύουσιν οἱ περὶ μὲν
τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς ὁμοφωνοῦντες, περὶ δὲ τῆς διανοίας
διαφερόμενοι. εἰ δὲ τῇ διανοίᾳ τὴν ψυχὴν ἐθέλουσιν καταλαμ- 33
βάνειν καὶ τὴν περὶ αὐτῆς ἀδιαφωνίαν ἐπικρίνειν, τῷ μᾶλλον
ζητουμένῳ τὸ ἧττον ζητούμενον ἐπικρίνειν τε καὶ βεβαιοῦν ἐθε-
λήσουσιν, ὅπερ ἄτοπον. οὐδὲ τῇ διανοίᾳ τοίνυν ἐπικριθήσεται
ἡ περὶ τῆς ψυχῆς διαφωνία· οὐδενὶ ἄρα. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ
ἀκατάληπτός ἐστιν. ὅθεν οὐδὲ ἄνθρωπος καταλαμβάνοιτ᾽ ἄν.
ἵνα δὲ καὶ δῶμεν ὅτι καταλαμβάνεται ὁ ἄνθρωπος, μήποτε οὐχ 34

corpus quidem comprehendi potest. 31. iam vero ut hanc quoque de corpore controversiam missam faciamus, rursum homo incomprehensibilis comperitur, quod incomprehensibilis sit anima. eam autem esse incomprehensibilem hinc patet, ex iis qui de anima disputaverunt (ut multiplicem et inexplicabilem eorum pugnam praetereamus) alii non esse animam (ex quibus fuit Dicaearchus Messenius) alii esse dixerunt alii vero assensum cohibuerunt. 32. hanc igitur controversiam siquidem indiiudicabilem esse dixerint Dogmatici, eo ipso concedent animae incomprehensibilitatem; sin diiudicabilem, quo eam diiudicaturi sint, dicant. sensu enim non possunt, quod eam intellectu percipiendam rationeque intelligendam contendant. sin eam intellectu diiudicatum iri responderint, in anima de nullo minus quam de intellectu constare dicemus, ut ostendunt ii qui de existentia quidem animae inter se consentiunt, at de intellectu in magna dissensione versantur. 33. si intellectu ergo animam volunt comprehendere et controversiam quae de ea est diiudicare, eo de quo maior est quaestio id diiudicare et confirmare de quo minor est quaestio volent; quod absurdum est. itaque ne per ratiocinationem quidem ea quae de anima est controversia diiudicabitur atque ita nihil erit quo diiudicetur. quod si ita est, incomprehensibilem dicamus necesse est. unde sequitur nec hominem comprehendi posse. 34. ut autem hoc quoque demus, hominem compre-

c) πολλὴν καὶ ἀνήνυτον] diversas veterum philosophorum de anima opiniones perstringunt Hermias in irrisione gentilium, Tertullianus de anima cap. 15, Cicero 1 Tusc. c. 9 seq. Ioannes Philoponus prooemio ad Aristotelem de anima, Plutarchus de placitis lib. 4 cap. 2 seq. Stobaeus in Eclogis Phys. p. 93 seq. et noster lib. 1 contra Logicos.

d) οἱ περὶ τὸν Μεσσήνιον Δικαίαρχον] hic Dicaearchus Aristotelis discipulus, teste Cicerone 1 Tusc. cap. 10 et 22 contendit nihil esse omnino animum et hoc esse nomen totum inane, sed vim agendi latere in vivo corpore ita figurato, ut temperatione naturae vigeat et sentiat. confer Ciceronem in Lucullo c. 39 et 13 31 ad Atticum, Plutarchum contra Colotam p. 1215, Eusebium 15 9 Praeparat. evangel.

e) ταύτην τὴν διαφωνίαν] primus ex quinque modis argumentandi de quibus supra lib. 1 cap. 15.

ἐνδέχοιτο δεῖξαι, ὅτι ὑπ᾽ αὐτοῦ κρίνεσθαι δεῖ τὰ πράγματα·
ὁ γὰρ λέγων ὅτι ὑπ᾽ ἀνθρώπου δεῖ κρίνεσθαι τὰ πράγματα,
ἤτοι ἄνευ ἀποδείξεως [f]) τοῦτο λέξει ἢ μετὰ ἀποδείξεως. οὔτε δὲ
μετὰ ἀποδείξεως· δεῖ γὰρ τὴν ἀπόδειξιν ἀληθῆ εἶναι καὶ κεκρι-
μένην, διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὑπό τινος κεκριμένην. ἐπεὶ οὖν οὐκ
ἔχομεν εἰπεῖν ὁμολογουμένως ὑφ᾽ οὗ κριθῆναι δυνήσεται αὐτὴ
P 75 ἡ ἀπόδειξις (ζητοῦμεν γὰρ τὸ κριτήριον τὸ ὑφ᾽ οὗ), οὐ δυνη-
σόμεθα τὴν ἀπόδειξιν ἐπικρίνειν, διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ τὸ κριτήριον
35 τὸ ὑφ᾽ οὗ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀποδεικνύναι. εἰ δὲ ἀναποδείκτως
ἐλεγχθήσεται ὅτι ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου δεῖ κριθῆναι τὰ πράγματα,
ἄπιστον ἔσται, ὥστε οὐχ ἕξομεν διαβεβαιοῦσθαι ὅτι τὸ ὑφ᾽ οὗ
κριτήριόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. ὑπὸ τίνος δὲ καὶ κριθήσεται ὅτι
τὸ ὑφ᾽ οὗ κριτήριον ὁ ἄνθρωπός ἐστιν (οὐ γὰρ δὴ ἀκρίτως τοῦτο
λέγοντες πιστευθήσονται); ἀλλ᾽ εἰ μὲν ὑπ᾽ ἀνθρώπου, τὸ ζη-
36 τούμενον συναρπασθήσεται [g]). εἰ δ᾽ ὑπὸ ἑτέρου ζῴου, πῶς ἐκεῖνο
πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ ἄνθρωπον εἶναι [h]) τὸ κριτήριον παραλαμ-
βάνεται; εἰ μὲν γὰρ ἀκρίτως, οὐ πιστευθήσεται· εἰ δὲ μετὰ
κρίσεως, πάλιν ἐκεῖνο [πρὸς τὴν κρίσιν [i])] ὑπό τινος ὀφείλει κρι-
θῆναι. ἀλλ᾽ εἰ μὲν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ, μένει ἡ αὐτὴ ἀτοπία, τὸ ζητού-
μενον γὰρ διὰ τοῦ ζητουμένου κριθήσεται· εἰ δὲ ὑπὸ ἀνθρώπου,
ὁ διάλληλος εἰσάγεται τρόπος· εἰ δ᾽ ὑπό τινος παρὰ ταῦτα ἄλ-
λου, πάλιν ἐκείνου τὸ κριτήριον ἀπαιτήσομεν τὸ ὑφ᾽ οὗ, καὶ

hendi, at ab eo debere diiudicari res ostendi fortasse nulla ratione possit, qui enim ab homine res debere diiudicari dixerit, aut cum demonstratione aut sine ea hoc dicet. sed cum demonstratione hoc non poterit affirmare, oportet enim demonstrationem veram esse et iudicatam, ideoque ab aliquo iudicatam; quum vero nullum confessum criterium habeamus a quo haec demonstratio iudicari possit; quaerimus enim iudicatorium a quo demonstrationem minime diiudicare, ideoque nec ipsum criterium a quo, de quo nunc agitur, demonstrare poterimus. 35. at si absque demonstratione dicetur ab homine res iudicari debere, hoc fide carebit, itaque affirmare hominem esse criterium a quo nequaquam poterimus. verum enimvero a quonam iudicari queat hominem esse illud iudicatorium a quo? non enim qui hoc sine iudicatione dicent, fidem obtinebunt; at si dixerint ab homine, id ipsum quod in quaestione versatur arripietur. 36. sin ab alio animali, quomodo ipsum admittetur ad iudicandum hominem esse illud iudicatorium? si enim sine iudicatione, fidem non impetrabit; sin cum indicatione, illud rursum, ad iudicationem, ab aliquo iudicatum esse necesse est. et siquidem a se ipso, manet eadem absurditas; nam quod quaeritur iudicabitur per id quod quaeritur; sin ab homine, vitiosum argumenti genus probandi mutuo unum per alterum inducetur. quodsi ab alio aliquo praeter haec, rursum illius postulabimus cri-

---

f) ἤτοι ἄνευ ἀποδείξεως] argumentatio Scepticis frequens, ut dictum lib. 1 sect. 115.

P 75 g) τὸ ζητούμενον συναρπασθήσεται] etiam haec locutio nostro solennis, ut arguat vitium argumenti, quod petitionem principii vulgo appellant. infra sect. 57, 60, 67, 121 etc.

h) τοῦ ἄνθρωπον εἶναι] ita rectius mss pro eo quod erat in editis: τὸν ἄνθρωπον εἶναι.

i) πάλιν ἐκεῖνο πρὸς τὴν κρίσιν] verba πρὸς τὴν κρίσιν absunt in mss V et S, atque salvo sensu abesse possunt et ex superioribus repetita possunt videri. tamen nolui ea reiicere, quia in aliis codicibus exstant, atque signantius sententiam exprimunt.

μέχρις ἀπείρου· καὶ διὰ τοῦτο ἄρα οὐχ ἕξομεν λέγειν, ὡς ὑπὸ
ἀνθρώπου δεῖ κρίνεσθαι τὰ πράγματα. ἔστω δὲ καὶ πεπιστεύσθω 37
τὸ δεῖν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου κρίνεσθαι τὰ πράγματα. οὐκοῦν ἐπεὶ
πολλὴ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ διαφορά, πρότερον οἱ Δογματικοὶ
συμφωνησάτωσαν ὅτι τῷδε τῷ ἀνθρώπῳ δεῖ προσέχειν, εἶθ᾽
οὕτω καὶ ἡμᾶς αὐτῷ θέσθαι[k]) κελευέτωσαν· εἰ δ᾽

ἔστ᾽ ἂν ὕδωρ[l]) τε νάῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,

τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, περὶ αὐτοῦ διαφωνήσουσι, πῶς ἡμᾶς
ἐπείγουσι[m]) προπετῶς τινι συγκατατίθεσθαι; ἢν γὰρ καὶ λέγωσιν 38
ὅτι τῷ σοφῷ πιστευτέον, ἐρωτήσομεν αὐτοὺς ποίῳ σοφῷ, πότερον
τῷ κατὰ Ἐπίκουρον ἢ τῷ κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς ἢ τῷ Κυνικῷ· οὐχ
ἕξουσι γὰρ συμφώνως εἰπεῖν. εἰ δὲ ἀξιώσει τις ἡμᾶς τῆς περὶ τοῦ 39
σοφοῦ ζητήσεως ἀποστάντας ἁπλῶς τῷ συνετωτέρῳ τῶν ὄντων
ἁπάντων πιστεύειν, πρῶτον[n]) μὲν καὶ περὶ τοῦ τίς συνετώτερός
ἐστι τῶν ἄλλων διαφωνήσουσιν. εἶτα κἂν δοίη[o]) συμφώνως P 76
δύνασθαι ληφθῆναι τίς ἐστι τῶν τε ὄντων καὶ τῶν γεγονότων
συνετώτερος, οὐδ᾽ οὕτως ἔσται πίστεως οὗτος ἄξιος. ἐπεὶ γὰρ 40
πολλὴ καὶ σχεδὸν ἄπειρός ἐστιν ἐπίτασίς τε καὶ ἄνεσις κατὰ
σύνεσιν, φαμὲν ὅτι τούτου τοῦ ἀνθρώπου ὃν λέγομεν εἶναι τῶν

tertium a quo, atque ita usque ad infinitum; ideoque debere res ab homine iudicari dicere non poterimus. 37. sed tamen ita sit et ita credatur esse debere res ab homine iudicari, iam quoniam magna est hominum diversitas, prius inter se consentiant Dogmatici huius vel illius hominis sequendam esse sententiam, deinde nos quoque illi assentiri iubeant; verum si

donec lympha fluet, procera virebit et arbor,

ut in proverbio est, controversum hoc inter eos futurum est, qui fit ut nos praecipiter ad certo cuipiam assentiendum urgeant? 38. nam si dicant credendum esse sapienti, interrogabimus eos quali sapienti, an ei qui sit sapiens secundum Epicurum, an qui secundum Stoicos, an ei qui sit Cynicus. at nunquam in responsione inter se consentient. 39. quodsi quis postulabit a nobis, ut missam facientes sapientis inquisitionem simpliciter ei qui prudentior aliis omnibus sit credamus, primum et de hoc quoque inter se dissentient, quisnam sit aliis prudentior; deinde etiamsi concedat aliquis communi consensu posse sumi, qui eos qui sunt quique fuerunt prudentia antecellat, ne sic quidem is fide dignus fuerit. 40. quoniam enim magna est et propemodum infinita intensio remissioque in prudentia, respondemus homine isto quidem quem et praeteritis et praesentibus prudentiorem dicimus fieri posse

k) αὐτῷ θέσθαι] pro συγκαταθέσθαι, συνθέσθαι, προσθέσθαι, συναινεῖν, assentiri, optimis usurpatum scriptoribus, Platoni, Synesio aliisque quorum loca pridem annotavit Budaeus.

l) ἔστ᾽ ἂν ὕδωρ] versus Homeri ex epitaphio Midae apud Herodotum in poëtae vita cap. 11. saepius usurpatus nostro ut 2 contra Logicos, ubi pro νάῃ legas ῥέῃ quemadmodum et in Herodoti codicibus, sed νάῃ habet etiam noster contra Grammaticos p. 6 et Libanius orat. 9 t. 2 p. 259. imitati Latini poëtae ut Tibullus lib. 1 4 60

– – dum robora tellus
dum caelum stellas, dum vehet amnis aquas.

Ovidius in Ibin 137

Robora dum montes, dum pabula mollia campi,
dum Tiberis flavas Tuscus habebit aquas.

m) ἐπείγουσι] ms Savil. ἐπάγουσι, minus bene.

n) πρῶτον] ita mss pro πρότερον quod erat in editis.

o) κἂν δοίη] *etiamsi largiatur*, ille scilicet de quo praecesserat, εἰ δὲ P 76 ἀξιώσει τις etc.

θεωροῦσα, οὐδὲ εἰ ὅμοιά ἐστι τὰ τῶν αἰσθήσεων πάθη τοῖς
ἐκτὸς ὑποκειμένοις, εἴσεται [z]). οὐδὲ καθ' ὁμοίωσιν ἄρα δυνήσε-
76 ται ταῦτα κρίνειν κατὰ τὴν φαντασίαν. ἀλλὰ δῶμεν κατὰ συγ-
P 84 χώρησιν πρὸς τὸ ἐπινοεῖσθαι τὴν φαντασίαν καὶ καταλαμβάνε-
σθαι ἔτι καὶ ἐπιδεκτικὴν εἶναι τοῦ κρίνεσθαι [a]) κατ' αὐτὴν τὰ
πράγματα (καίτοι τοῦ λόγου πᾶν τὸ ἐναντίον ὑπομνήσαντος),
οὐκοῦν ἤτοι πάσῃ φαντασίᾳ πιστεύσομεν, καθ' ἣν ἔλεγε πάσας
τὰς φαντασίας ἀπίστους εἶναι, καὶ περιτραπήσεται ὁ λόγος [b]) εἰς
τὸ μὴ εἶναι πάσας τὰς φαντασίας, ὥστε καὶ κατ' αὐτὰς κρίνε-
77 σθαι δύνασθαι τὰ πράγματα· εἰ δέ τισι, πῶς ἐπικρινοῦμεν ὅτι
ταῖσδε μὲν ταῖς φαντασίαις πιστεύειν προσήκει, ταῖς δὲ ἀπι-
στεῖν; εἰ μὲν γὰρ ἄνευ φαντασίας, δώσουσιν ὅτι παρέλκει ἡ
φαντασία πρὸς τὸ κρίνειν, εἴ γε χωρὶς αὐτῆς κρίνεσθαι δύνα-
σθαι τὰ πράγματά τινα λέξουσιν· εἰ δὲ μετὰ φαντασίας δεήσει,
πῶς λήψονται τὴν φαντασίαν, ἣν παραλαμβάνουσιν πρὸς τὴν τῶν
78 ἄλλων φαντασιῶν κρίσιν; ἢ πάλιν αὐτοῖς ἄλλης φαντασίας δεή-
σει πρὸς τὴν κρίσιν τῶν ἄλλων φαντασιῶν, καὶ εἰς τὴν ἐκείνης
κρίσιν ἄλλης καὶ εἰς ἄπειρον. ἀδύνατον δὲ ἄπειρα ἐπικρῖναι·
ἀδύνατον ἄρα εὑρεῖν ποίαις μὲν φαντασίαις ὡς κριτηρίοις δεῖ
χρῆσθαι, ποίαις δὲ οὐδαμῶς. ἐπεὶ οὖν, κἂν δῶμεν ὅτι κατὰ
τὰς φαντασίας δεῖ κρίνειν τὰ πράγματα ἑκατέρωθεν περιτρέπε-
ται ὁ λόγος καὶ ἐκ τοῦ πᾶσι πιστεύειν, καὶ ἐκ τοῦ τισὶ μὲν πι-
στεύειν ὡς κριτηρίοις, τισὶ δὲ ἀπιστεῖν, συνάγεται τὸ μὴ δεῖν
τὰς φαντασίας πρὸς τὴν κρίσιν τῶν πραγμάτων ὡς κριτήρια

nes quidem sensuum subaspectans externa autem non intuens ne hoc quidem sciet an passiones sensuum externis subiectis similes sint. ergo ne per assimilationem quidem poterit haec indicare secundum phantasiam. 76. sed tamen demus per concessionem non solum imaginari nos posse phantasiam et comprehendere, sed etiam capacem ferendi de rebus indicii esse (quamvis nostra disputatio omnino contrarium docuerit) consequetur, aut omni phantasiae fidem habendam esse, atque adeo etiam illi, secundum quam aliquis omnes phantasias fide indignas esse affirmabit, et eo retorquebitur oratio, ut non omnes phantasiae ita fidem mereri dicantur ut etiam secundum eas indicari res possint. 77. at si aliquibus *duntaxat* phantasiis *credendum esse dicamus*, quomodo diiudicabimus his quidem phantasiis esse fidem adhibendam illis autem minime? si enim absque phantasia *indicaverint*, phantasiam ad indicium de rebus ferendum supervacaneam esse concedent, siquidem sine ea posse res aliquas indicari dicent; sin cum phantasia indicare res oportebit, quomodo illam phantasiam sibi sument, quam ad aliarum phantasiarum diiudicationem accipiunt? 78. aut rursum ipsis alia phantasia ad diiudicationem aliarum phantasiarum opus erit, et ad illius diiudicationem alia, et ita in infinitum. nullo modo autem infinita diiudicari possunt. nullo modo igitur licet invenire quibus phantasiis ut criteriis oporteat uti, quibus minime. quandoquidem igitur, etiamsi concedamus secundum phantasias res esse indicandas, utrinque retorquetur oratio et ex eo quod omnibus credendum sit, et ex eo quod quibusdam tantummodo, quibusdam nequaquam: hinc colligitur non debere phantasias ad di-

---

editis, et HStephanus quoque in codice suo repererat, vertit enim *subaspectans*.

z) *εἴσεται*] ita mss V et Savil. et HSteph. pro quo in editis: *πόθεν γὰρ εἴσεται ἡ διάνοια παρ' αὐτοῖς* quod ex superioribus repetitum videtur.

P 84 a) *τοῦ κρίνεσθαι*] ita rectius mss pro *τούτου*.

b) *περιτραπήσεται ὁ λόγος*] confer lib. 1 contra Logicos sect. 389 seq.

ταῦτα μὲν οὖν οὐδὲ τῷ τῶν ἁπάντων ἀγχινουστάτῳ δοκοῦντι ὑπάρχειν ἐν τῇ κρίσει τῶν πραγμάτων χρὴ πιστεύειν. εἰ δέ φησί 43
τις ὅτι τῇ τῶν πολλῶν συμφωνίᾳ δεῖ προσέχειν [s]), λέξομεν ὅτι τοῦτ' ἔστι μάταιον· πρῶτον μὲν γὰρ σπάνιον ἴσως [t]) ἐστὶ τὸ ἀληθές, καὶ διὰ τοῦτο ἐνδέχεται ἕνα τῶν πολλῶν φρονιμώτερον εἶναι. εἶτα καὶ παντὶ κριτηρίῳ πλείους ἀντιδοξοῦσι τῶν κατ' P 7
αὐτὸ [u]) συμφωνούντων· οἱ γὰρ ὁποιονοῦν ἀπολιπόντες κριτήριον ἕτερον τοῦ συμφωνεῖσθαι δοκοῦντος παρά τισιν ἀντιδοξοῦσί τε αὐτῷ καὶ κατὰ πολὺ πλείους εἰσὶ τῶν περὶ αὐτοῦ συμφωνούντων. χωρὶς δὲ τούτων οἱ συμφωνοῦντες ἤτοι ἐν διαφόροις εἰσὶ 44
διαθέσεσιν [x]) ἢ ἐν μιᾷ· ἐν διαφόροις μὲν οὖν οὐδαμῶς ὅσον ἐπὶ τῷ λεγομένῳ. — πῶς γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ ἔλεγον περὶ αὐτοῦ; — εἰ δὲ ἐν μιᾷ, ἐπεὶ καὶ ὁ εἷς ὁ λέγων ἕτερόν τι μίαν ἔχει διάθεσιν, καὶ οὗτοι πάντες οἱ συμφωνοῦντες μίαν, ὅσον ἐπὶ ταῖς διαθέσεσιν αἷς προσέχομεν, οὐδὲ κατὰ πλῆθος εὑρίσκεται διαφορά τις [y]). διόπερ οὐ χρὴ ταῖς πολλοῖς προσέχειν μᾶλλον ἢ 45
τῷ ἑνί, πρὸς τῷ [z]) καὶ ἀκατάληπτον εἶναι, καθάπερ ἐν τῷ τετάρτῳ τρόπῳ [a]) τῆς σκέψεως ὑπεμνήσαμεν, τὴν κατὰ πλῆθος

lentem dicere quaecumque dicat, putemus. his igitur de causis ne ei quidem qui omnium videatur solertissimus adhibenda, in rerum indicatione fides fuerit. 43. quodsi quis multorum consensui assentiendum esse dicat, vanum id esse respondebimus; primum enim rarum fortasse est verum, ideoque ut unicus multis sit prudentior fieri potest: deinde plures sunt qui contradicant cuivis criterio quam qui de eo inter se consentiant. qui enim qualecumque reliquerunt criterium diversum ab eo de quo videtur inter aliquos convenire, et ei illi criterio contradicunt et multo plures sunt illis qui de eo consentiunt 44. praeterea vero qui consentiunt, aut diversimode sunt affecti aut uno modo. diversimode quidem certe non sunt, quantum ad id quod ab illis dicitur. — quomodo enim eadem de eodem dicerent? — quodsi uno eodemque modo, quoniam et is qui diversum aliquid dicit unam habet affectionem, et itidem ii omnes qui de eo consentiunt unam; quantum ad affectiones attinet quas sequimur ne in multitudine quidem ulla differentia reperitur. 45. itaque non oportet multos sequi potius quam unum, ut omittam incomprehensibilem esse indiciorum in tanta multitudine differentiam, ut in quarto Scepseos modo

s) ὅτι τῇ τῶν πολλῶν συμφωνίᾳ χρὴ προσέχειν] sic iisdem mss; in editis articulus τῇ exciderat. deinde eodem sensu legebatur aliis verbis, δεῖ πιστεύειν, ut appareat hoc etiam exemplo quantum inter transcribendum librarii sibi indulserint, modo sententiam exprimerent.

t) ἴσως] vocabulum Scepticum, ne velut dogma statuere videretur, raro obvium verum esse. sic infra sect. 47 ἀκόλουθον μὲν ἦν ἴσως. et 56 οὐκ ἂν εἴη ἀληθὲς ἴσως etc.

u) κατ' αὐτὸ] scilicet κριτήριον. ita recte mss; male in editis αὐτῶν. P 7

x) ἐν διαφόροις διαθέσεσιν] confer librum I contra Logicos sect. 333 et lib. 2 sect. 53.

y) οὐδὲ κατὰ πλῆθος εὑρίσκεται διαφορά τις] sensus est, multitudinem illam hominum, quia similiter affecti sunt, non posse pro pluribus ac differentibus accipi, ac veluti plures uni aliter affecto opponi, sed pro uno homine accipiendam ob unam et eandem affectionem, h. e. idem praeiudicium, aut eandem sensuum vel temperaturae sanguinis aut affectuum constitutionem; haec enim omnia per διάθεσιν innuere videtur, quatenus per illa homo ut ita vel aliter sentiat moveri se patitur.

z) πρὸς τῷ] ita malui ex mss quam πρὸς τὸ quod in editis erat.

a) ἐν τῷ τετάρτῳ τρόπῳ] supra lib. 1 sect. 100 seq.

διενέχθαι γάρ· τὸν φαῦλον ἀληθές τι εἰπεῖν. ταῦτα
γματικοί· ἡμεῖς δὲ πάλιν τῆς κατὰ τὴν συγγραφ

entia omnium verorum pronuntiativa. scientia autem est pri
certo quodam modo se habens, quemadmodum certus quidam
est pugnus, at principatus mentis est corpus; est enim sec
raculum. 82. constitutione autem *dicitur verum a veritat*
quod verum quidem simplex sit quiddam, ut ego disputo, ve
multorum verorum cognitione constet. 83. potentia vero q
quidem scientia adhaeret, at vero non necessario. unde i
quidem in solo sapiente dicant esse, verum autem etiam in
gere enim potest ut stultus veri aliquid dicat. 84. et haec
tici. nos autem vicissim instituti operis rationem habentes a

---

lis patebat. hinc infra sect. 104 ἀξίωμα definitur quod s
dicta si placet vide. ambigue itaque λεκτόν ab interpret
redditur *effatum*, nam omne quidem effatum est λεκτόν se
cos, sed non vicissim, nam ut idem Laërtius eodem loc
κατηγόρημα notat, κατηγορήματα etiam sunt λεκτά, hoc e
quam significationem, ut equus Socrates albor. Rasarius A
pres λεκτόν vertit *dictile*, HStephanus *dicibile*, *vel in dic*
consistens, vel etiam *quod in verbo consistit*. his omnibu
tuli, ut usitatius et Graeco vocabulo congruentius. quemad
λεκτόν et ἀξίωμα incorporeum Stoicis, ita φωνή corpus, u
docti ad Laërtium 7 55 ex Gellii 5 15 Eustathio ad Il
aliisque.

g) ἀλήθεια σῶμα] Stoicis sapientia virtutes vitia a
phantasia affectus appetitiones assensiones (et nescio q
corpora referebantur ut iam pridem notarunt viri docti
55 et Lipsius in Physiologia Stoica lib. 2 diss. 4. non miru
tatem etiam pro corpore habitam esse ob causas quas m
tus, et quibus licet addere, quod veritas tamquam res ve
quid et movere hominum animos potest. in hanc sent
epist. 117 *placet nostris, quod bonum est, esse corpus*
sum est, facit: quicquid facit corpus est.

h) πάντων ἀληθῶν] infra sect. 84 ἡ ἀλήθεια σύστημα
θῶν γνώσεως εἶναι λεγομένη.

[*) legebatur πῶς hic et infra.]

i) ἡ δὲ ἐπιστήμη πως ἔχον ἡγεμονικόν] sic Seneca epi
nihil est aliud quam animus quodammodo se habens.

k) τὸ δὲ ἡγεμονικὸν σῶμα] supra sect. 70 Tertullia
cap. 7, ubi ostendit Zenonem Citieum, etsi animum spi

ὑφ' οὗ κρίνεται τὰ πράγματα, οὐδὲν δὲ οὕτως ἔχει ἄν*) δι' οὗ κρίνειν δυνήσεται (καθάπερ καὶ αὐτοὶ συνομολογοῦσιν) ἢ αἴσθησιν καὶ διάνοιαν, ἐὰν δείξωμεν ὅτι οὔτε δι' αἰσθήσεως μόνης δύναται κρίνειν οὔτε διὰ μόνης τῆς διανοίας οὔτε δι' ἀμφοτέρων αὐτῶν, συντόμως πρὸς ἁπάσας[f]) τὰς κατὰ μέρος δόξας εἰρήκαμεν· πᾶσαι γὰρ δοκοῦσιν εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ἀναφέρεσθαι θέσεις. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων. οὐκοῦν ἐπεί τινες 49
μὲν κενοπαθεῖν τὰς αἰσθήσεις[g]) φασίν – οὐδὲν γὰρ ὑποκεῖσθαι ὧν ἀντιλαμβάνεσθαι δοκοῦσιν – οἱ δὲ πάντα ὑποκεῖσθαι ὑφ' ὧν δοκοῦσι κινεῖσθαι λέγουσιν, οἱ δὲ τὰ μὲν ὑποκεῖσθαι τὰ δὲ μὴ ὑποκεῖσθαι, τίνι συγκαταθησόμεθα οὐχ ἕξομεν· οὔτε γὰρ τῇ αἰσθήσει τὴν διαφωνίαν ἐπικρινοῦμεν, ἐπεὶ περὶ αὐτῆς ζητοῦμεν πότερον κενοπαθεῖ ἢ ἀληθῶς καταλαμβάνει, οὔτε ἑτέρῳ τινί, ἐπεὶ μηδέ ἐστιν ἄλλο τι κριτήριον δι' οὗ χρὴ κρίνειν κατὰ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν. ἀνεπίκριτον ἄρα καὶ ἀκατάληπτον ἔσται, πότερον κενο- 50
παθεῖ ἡ αἴσθησις ἢ καταλαμβάνει τι· ᾧ συνεισέρχεται τὸ μὴ δεῖν ἡμᾶς τῇ αἰσθήσει μόνῃ προσέχειν ἐν τῇ κρίσει τῶν πραγμάτων, περὶ ἧς οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν, εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν[h]) καταλαμβάνει τι. ἀλλ' ἔστω κατὰ συγχώρησιν, τὰς αἰσθήσεις ἀντι- 51
ληπτικὰς εἶναι· οὐδὲν γὰρ ἧττον καὶ οὕτως ἄπιστοι εὑρεθήσονται πρὸς τὴν κρίσιν τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων πραγμάτων. αἱ

nihil habere queat per quod iudicare possit, ut ipsi etiam fatentur, quam sensum et intellectum: si ostenderimus ipsum nec per solum sensum iudicare posse nec per solum intellectum neque per utrumque simul; compendio omnes particulares opiniones oppugnaverimus: omnes enim ad tria haec genera videntur referri. 49. incipiamus autem a sensibus. quum aliqui affirment vanas esse sensuum passiones, nihil enim his revera subiici eorum quae percipere videntur, alii omnia ea vere subiici quaecunque offensi pronunciant, a quibus se putant moveri; sint etiam qui dicant aliqua ex iis subiici aliqua autem minime: cui assentiamur non habebimus, neque enim sensu controversiam diiudicabimus, si quidem de eo disceptamus, an vana passione afficiatur, an potius vere comprehendat, nec ullo alio, quoniam nullum est aliud criterium quo iudicare oporteat secundum propositam hypothesin. 50. erit igitur indiiudicabile et incomprehensibile utrum vana passione sensus afficiatur an aliquid comprehendat. quo consequitur non oportere nos in rebus iudicandis a solius sensus iudicio pendere, quum de eo dicere non possimus an ullo modo quicquam comprehendat. 51. esto tamen per concessionem, sensus percipiendi vim habere: nihilominus enim et hoc pacto in iudicandis rebus extrinsecus subiectis fide indigni esse comperientur. nam sensus contrarie moventur ab externis.

---

*) immo: οὐδὲν δὲ οὗτος ἔχοι ἄν.]

f) πρὸς ἁπάσας] sic mss pro πρὸς αὐτάς.

g) τινὲς μὲν κενοπαθεῖν τὰς αἰσθήσεις] sic Heraclitus Democritus et alii, de quibus lib. 1 contra Logicos sect. 126 seq. et lib. 2 sect. 213.

h) τὴν ἀρχὴν] prorsus, omnino. ita saepe noster, ut infra sect. 199 et 242 et lib. 1 contra Math. sectione 32, 130, lib. 1 contra Log. sect. 70, 278, lib. 2 sect. 269, 337, 389, lib. 1 contra Phys. sect. 270, 325 et contra Ethicos sect. 131, contra Musicos sect. 8 ὡς εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἔνηφον ac si fuissent prorsus sobrii, ubi male interpres, ab initio. et secundo adversus Logicos sect. 176 οὐδ' ὅλως ἔσται τὴν ἀρχὴν ὑπάρχον, prorsus omnino quidem non erit. sic μηδὲ τὴν ἀρχὴν nullatenus, prorsus non apud Origenem 1 contra Celsum p. 4 et alibi.

γοῦν αἰσθήσεις ὑπεναντίως[i]) κινοῦνται ὑπὸ τῶν ἐκτός· οἷον ἡ
γεῦσις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μέλιτος ὁτὲ μὲν πικράζεται ὁτὲ δὲ γλυκά-
ζεται, καὶ ἡ ὅρασις τὸ αὐτὸ χρῶμα ὁτὲ μὲν αἱμωπὸν ὁτὲ δὲ
52 λευκὸν εἶναι *). ἀλλʼ οὐδὲ ὄσφρησις ἑαυτῇ συμφωνεῖ. τὸ γοῦν
μύρον ὁ μὲν κεφαλαλγικὸς ἀηδὲς εἶναί φησι, ὁ δὲ μὴ οὕτως
P 79 ἔχων ἡδύ. καὶ οἱ θεόληπτοι[k]) δὲ καὶ οἱ φρενιτίζοντες ἀκούειν
δοκοῦσί τινων διαλεγομένων αὐτοῖς, ὧν ἡμεῖς οὐκ ἐπακούομεν.
καὶ τὸ αὐτὸ ὕδωρ τοῖς μὲν φλεγμαίνουσιν ἀηδὲς εἶναι δοκεῖ διʼ
53 ὑπερβολὴν θερμότητος, τοῖς δʼ ἄλλοις χλιαρόν. πότερον οὖν
πάσας τὰς φαντασίας ἀληθεῖς εἶναι φήσειέ τις, ἢ τὰς **) μὲν
ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς; εἰ καὶ ψευδεῖς[l]) ἁπάσας εἰπεῖν ἀμή-
χανον, μηδὲν ἡμῶν ἐχόντων κριτήριον ὡμολογημένον διʼ οὗ κρι-
νοῦμεν ὃ προκρίνειν μέλλομεν, ἀλλὰ μηδὲ ἀποδείξεως εὐπορούν-
των[m]) ἀληθοῦς τε καὶ κεκριμένης, διὰ τὸ μέχρι νῦν ζητεῖσθαι
τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον, διʼ οὗ καὶ τὴν ἀληθῆ ἀπόδειξιν ἐπι-
54 κρίνεσθαι προσήκει. διὰ ταῦτα καὶ ὁ ἀξιῶν τοῖς μὲν κατὰ φύ-
σιν ἔχουσιν ἐν τούτοις πιστεύειν, τοῖς δὲ παρὰ φύσιν διακειμέ-
νοις μηδαμῶς, ἄτοπος ἔσται· οὔτε γὰρ ἀναποδείκτως τοῦτο λέ-
γων πιστευθήσεται οὔτε ἀπόδειξιν ἀληθῆ καὶ κεκριμένην[n]) ἕξει
55 διὰ τὰ προειρημένα. εἰ μέντοι καὶ συγχωρήσειέ τις τὰς μὲν

exempli gratia gustatus ex eodem melle aliquando amarorem aliquando dulcedinem percipit, visus quoque eundem colorem modo sanguineum modo album esse putat. 52. sed ne olfactus quidem sibi consentit nam qui dolori capitis obnoxius est unguentum insuave esse dicit, at qui se non ita habet ait esse suave. iam vero et numine afflati ac phrenetici audire sibi videntur aliquos secum sermocinantes, quos nos non audimus: et eadem aqua inflammatione laborantibus videtur esse insuavis propter caloris vehementiam, aliis tepida 53. utrum igitur aliquis omnes phantasias veras esse, an partim veras partim falsas esse dixerit? quamquam et omnes dicere falsas esse non possumus, quum non habeamus ullum criterium extra omnem controversiam positum, quo diiudicemus id quod aliis anteposituri sumus, sed neque demonstratio ulla nobis suppetat vera et iudicata, quum adhuc quaeratur veritatis iudicatorium, quo etiam veram demonstrationem diiudicari oportet; 54. propterea et si quis habentibus quidem se secundum naturam esse credendum censeat, at praeter naturam se habentibus non item, absurda loquetur; neque enim sine demonstratione hoc dicens fidem faciet: ne autem demonstrationem veram et iudicatam habeat, obstant ea quae diximus. 55. quin

---

i) αἱ γοῦν αἰσθήσεις ὑπεναντίως] multa in eandem sententiam disputata supra lib. 1 sect. 100 seq. ubi dicta si placet vide.

[*) excidit δοκεῖ vel simile quid.]

k) οἱ θεόληπτοι] lib. 1 sect. 101 οἱ μὲν φρενιτίζοντες καὶ οἱ θεοφορούμενοι δαιμόνων ἀκούειν δοκοῦσιν, ἡμεῖς δὲ οὔ, ad quam locum plura annotavi. Hippocrates de virginum morbis t. 2 p. 356 περὶ τῶν δειμάτων ὁκόσα φοβεῦνται οἱ ἄνθρωποι ἰσχυρῶς, ὥστε παραφρονέειν καὶ ὁρῆν δοκέειν δαίμονάς τινας ἐφʼ ἑωυτῶν δυσμενέας, ὁκότε μὲν νυκτὸς ὁκότε δὲ ἡμέρης ὁκότε δὲ ἀμφοτέρῃσι τῇσιν ὥρῃσιν.

P 79 [**) legebatur τὰς δὲ μὲν].

l) εἰ καὶ ψευδεῖς] male quidam mss ἢ καί.

m) εὐπορούντων] ita pro ἀπορούντων Salmasius manu sua emendaverat, quam ipsius emendationem postea vidi, mss auctoritate comprobari

n) ἀληθῆ καὶ κεκριμένην] post ἀληθῆ in editis male irrepserat εἶναι quod mss codicibus iubentibus eieci.

τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων φαντασίας εἶναι πιστάς, τὰς δὲ τῶν
παρὰ φύσιν διακειμένων ἀπίστους, καὶ οὕτως ἀδύνατος εὑρεθή-
σεται ἡ διὰ τῶν αἰσθήσεων μόνων κρίσις τῶν ἐκτὸς ὑποκειμέ-
νων. ἡ ὅρασις γοῦν καὶ ἡ κατὰ φύσιν ἔχουσα τὸν πύργον [o])
ποτὲ μὲν στρογγύλον ὁτὲ δὲ τετράγωνον εἶναι λέγει· καὶ ἡ γεῦσις
τὰ αὐτὰ σιτία ἐπὶ μὲν τῶν κεκορεσμένων ἀηδῆ, ἐπὶ δὲ τῶν
πεινώντων [p]) ἡδέα φησὶν εἶναι· καὶ ἡ ἀκοὴ παραπλησίως τῆς
αὐτῆς φωνῆς νυκτὸς μὲν ὡς εὐμεγέθους [q]) ἀντιλαμβάνεται, ἡμέ-
ρας δὲ ἀμαυρᾶς· καὶ ἡ ὄσφρησις ἐπὶ μὲν τῶν πολλῶν δυσώδη, 56
ἐπὶ δὲ τῶν βυρσοδεψῶν οὐδαμῶς τὰ αὐτὰ εἶναι δοκεῖ· καὶ ἡ
αὐτὴ ἁφὴ εἰσιόντων ἡμῶν εἰς τὸ βαλανεῖον θερμαίνεται ἐπὶ τῆς
παραστάδος [r]), ἐξιόντων δὲ ψύχεται. διόπερ ἐπεὶ καὶ κατὰ φύ-
σιν ἔχουσαι αἱ αἰσθήσεις ἑαυταῖς μάχονται καὶ ἡ διαφωνία ἐστὶν
ἀνεπίκριτος, ἐπεὶ μὴ ἔχομεν ὡμολογημένον δι' οὗ κρίνεσθαι δύ-
ναται, τὰς αὐτὰς ἀπορίας ἀκολουθεῖν ἀνάγκη. καὶ ἄλλα δὲ
πλείω μεταφέρειν πρὸς τὴν τούτου κατασκευὴν ἐνδέχεται ἐκ τῶν
προειρημένων [s]) ἡμῖν περὶ τῶν τῆς ἐποχῆς τρόπων. διόπερ οὐκ
ἂν εἴη ἀληθὲς ἴσως τὸ τὴν αἴσθησιν μόνην δύνασθαι κρίνειν
τὰ ἐκτὸς ὑποκείμενα. οὐκοῦν ἐπὶ τὴν διάνοιαν μετέλθωμεν 57
τῷ λόγῳ. οἱ τοίνυν ἀξιοῦντες τῇ διανοίᾳ μόνῃ προσέχειν ἐν τῇ P 80
κρίσει τῶν πραγμάτων, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο οὐχ ἕξουσιν δεικνύναι

etiam quamvis concedat aliquis, phantasias eorum quidem qui secundum naturam se habent, fide dignas esse, at eorum qui praeter naturam non item: hoc etiam modo comperietur fieri non posse ut per sensus solos externa subiecta iudicentur. visus enim etiam qui secundum naturam se habet, turrem interdum rotundam interdum quadratam esse dicit; et gustatus eosdem cibos in saturis quidem insuaves, at in famelicis suaves esse dicit; eodem modo et auditus eandem vocem noctu ut altam percipit, ut interdiu tenuem et depressam. 56. ipse quoque olfactus plerorumque hominum quae male olere existimant, coriariorum non perinde. quin etiam idem tactus ingredientibus nobis balneum calefit in limine quod est inter duas ianuas, egredientibus autem frigescit. itaque quum ii etiam sensus qui secundum naturam se habent sibi repugnent, sitque haec controversia indiiudicabilis, quia non concessum est et indubitatum a quo diiudicari possint: easdem dubitationes consequi necesse est: alia insuper multa ad rem hanc astruendam transferri ex iis quae de modis epoches disputavimus possint. quare nequaquam verum fuerit fortasse solum sensum de externis subiectis indicare posse 57. itaque ad intellectum orationem convertamus. qui igitur censent intellectum solum sequendum esse in indicatione rerum, primum quidem illud demonstrare non

---

o) ἡ ὅρασις τὸν πύργον] supra lib 1 sect. 118.

p) τῶν πεινώντων] ita legendum e mss et HStephani versione pro vitioso πινόντων quod habebant editi. Salomo proverb. 27 7 ψυχὴ ἐν πλησμονῇ οὖσα κηρίοις ἐμπαίζει, ψυχῇ δὲ ἐνδεεῖ καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεται. Xenophon 3 [11 13] Memorabil. ὁρᾷς γὰρ ὅτι καὶ τῶν βρωμάτων τὰ ἥδιστα ἐὰν μέν τις προσφέρηται πρὶν ἐπιθυμεῖν, ἀηδῆ φαίνεται, κεκορεσμένοις δὲ καὶ βδελυγμίαν παρέχει· ἐὰν δέ τις προσφέρῃ λιμὸν ἐμποιήσας, κἂν φαυλότερα ᾖ, πάνυ ἡδέα φαίνεται. plura de re notissima Ducaeus ad paginam 34 homiliae S. Chrysostomi ad Antiochenos t. 1.

q) εὐμεγέθους] ita quoque mss pro ἐκ μεγέθους.

r) ὑπὸ τῆς παραστάδος] malim ἐπὶ τῆς [quod reposuimus]. quid sit παραστάς balnei, exposui supra lib. 1 sect. 110.

s) ἐκ τῶν προειρημένων] supra lib. 1 cap. 14 seqq.

P 88 ἐπεὶ καὶ τὰ ἄδηλα δεῖται κρίσεως, πάλιν τοῦτο ἀδ
κριθήσεται· εἰ μὲν διὰ φαινομένου, ὁ διάλληλος ε
93 πος, εἰ δὲ δι' ἀδήλου, ὁ εἰς ἄπειρον ἐκβάλλων.
περὶ τῶν ἀδήλων λεκτέον· ὁ μὲν γὰρ ἀδήλῳ τινὶ
ἐπιχειρῶν εἰς ἄπειρον ἐκβάλλεται, ὁ δὲ φαινομένῳ
νόμενον προσλαμβάνων εἰς ἄπειρον, ἢ ἐπὶ ἄδηλο
εἰς τὸν διάλληλον. ψεῦδος ἄρα ἐστὶ τὸ λέγειν, τῶ
94 μὲν εἶναι φαινόμενα τὰ δὲ ἄδηλα. εἰ οὖν μήτε
ἐστιν ἀληθῆ μήτε τὰ ἄδηλα μόνα μήτε τινὰ μὲν φ
δὲ ἄδηλα, οὐδέν ἐστιν ἀληθές. εἰ δὲ μηδέν ἐστι
δὲ κριτήριον δοκεῖ πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ ἀληθοῦς
ἄχρηστον καὶ μάταιόν ἐστι τὸ κριτήριον, κἂν δῶμ
συγχώρησιν ἔχειν τινὰ ὑπόστασιν. καὶ εἴ γε ἐφεκ
εἰ ἔστι τι ἀληθές, ἀκόλουθόν ἐστι τοὺς λέγοντας
ἐστιν ἐπιστήμη ψευδῶν καὶ ἀληθῶν[1]) καὶ οὐδετέρ
95 εσθαι. ἀπόρου δὲ τοῦ κριτηρίου τῆς ἀληθείας φ
περὶ τῶν ἐναργῶν εἶναι δοκούντων (ὅσον ἐπὶ τοῖς

scura sunt vera, aut quaedam ex evidentibus et quaedam
igitur omnia, rursum retorquebitur oratio, quum verum s
cedatur, nihil esse verum. dicetur autem verum etiam hoc,
esse stellarum numerum, et illud quoque esse imparem il
92. at si aliqua eorum quae evidentia videntur et aliqua
sunt, qui diiudicabimus ex evidentibus haec quidem esse
falsa? si quidem per evidens id velimus facere, in infinitum
tio; sin per obscurum, quoniam etiam obscurae res indic
rursum hoc obscurum, per quod indicabitur? si quidem pe
peritur modus vitiosus probandi mutuo unum per alterum;
rum, modus ad infinitum compellens. 93. idem et de ol
est. nam qui aliquo obscuro indicare ipsa aggreditur, in
ditur; at qui evidente, aut semper assumens id quod evid
infinitum, aut ad obscurum transiens, ad vitiosum modum
unum per alterum compellitur. falsum est ergo quod dicit
esse evidentia alia obscura. 94. si igitur neque evidenti
neque obscura sola, nec quaepiam ex evidentibus quaep
nihil est verum. at si nihil est verum, criterium autem de

ἀφίμεθα εἰπεῖν, ὅτι τῇ μὲν τοῦδε διανοίᾳ κατακολουθεῖν προσή-
κει, τῇ τοῦδε δὲ οὐδαμῶς. ἤν τε γὰρ διανοίᾳ τινὶ κρίνειν τολ- 60
μῶμεν [a]) τῆς διαφωνίας μέρει συγκατατιθέμενοι, τὸ ζητούμενον
συναρπάσομεν [b]), ἤν τε ἑτέρῳ τινί, ψευσόμεθα, ὅτι μόνῃ τῇ δια-
νοίᾳ δεῖ κρίνειν τὰ πράγματα. λοιπὸν ἐκ τῶν περὶ κριτηρίου 61
τοῦ ὑφ᾽ οὗ λεγομένου ῥηθέντων δεικνύναι δυνησόμεθα, ὅτι μήτε
τὴν ἀγχινουστέραν τῶν ἄλλων διάνοιαν εὑρεῖν δυνάμεθα, ὅτι τε,
ἂν εὕρωμεν τῶν τε γεγενημένων καὶ οὐσῶν διανοιῶν ἀγχινου-
στέραν διάνοιαν, ἐπεὶ ἄδηλόν ἐστιν εἰ πάλιν ταύτης ἑτέρα ἔσται
ἀγχινουστέρα, οὐ δεῖ προσέχειν αὐτῇ. ὅτι δὲ κἂν ὑποθώμεθα P 8
διάνοιαν ἧς ἐντρεχεστέρα οὐκ ἂν γένοιτο, οὐ συγκαταθησόμεθα 62
τῷ δι᾽ αὐτῆς κρίνοντι, εὐλαβούμενοι μὴ ψευδῆ τινα λόγον προ-
φερόμενος διὰ τὸ ὀξυτάτης διανοίας μετεσχηκέναι δύναται ἡμᾶς
πείθειν ὅτι ἀληθής ἐστιν· οὐκοῦν οὐδὲ τῇ διανοίᾳ μόνῃ δεῖ
κρίνειν τὰ πράγματα [c]). λείπεται λέγειν ὅτι δι᾽ ἀμφοτέρων, ὃ 63
πάλιν ἐστὶν ἀδύνατον· οὐ μόνον γὰρ οὐχ ὁδηγοῦσι αἰσθήσεις
τὴν διάνοιαν πρὸς κατάληψιν, ἀλλὰ καὶ ἐναντιοῦνται αὐτῇ·
ἀμέλει γοῦν ἐκ τοῦ τὸ μέλι τοῖσδε μὲν πικρὸν τοῖσδε δὲ γλυκὺ
φαίνεσθαι ὁ μὲν Δημόκριτος [d]) ἔφη μήτε γλυκὺ αὐτὸ εἶναι μήτε

viam inveniemus, nec huius intellectum sequendum esse, illius autem minime dicere nobis licebit. 60. sive enim intellectu aliquo iudicare audeamus dissidentium parti assentientes, id de quo quaeritur simul velut iam probatum arripiemus; sive per aliquid aliud quam per intellectum, mentiemur, quia solo intellectu iudicare res oportet. 61. praeterea ex iis quae de criterio a quo dicebantur demonstrare poterimus, nos neque invenire posse qui sit intellectus aliis sollertior, neque licet invenerimus et eorum qui fuerunt et horum qui sunt sagacissimum intellectum (qui incertum est an rursum alius futurus sit aliquando hoc ipso solertior) illius sequendum esse iudicium. 62. quin etiam quamvis supponamus intellectum quo nullus umquam possit esse sagacior, non assentiemur ei qui per ipsum iudicabit metuentes ne falsam aliquam rationem proferens, eo quod acutissimo praeditus sit intellectu veram esse persuadere nobis possit. quamobrem ne intellectus quidem solus res indicat. 63. superest ut res per sensus et intellectum iudicari dicamus, quod rursus fieri non potest. tantum abest enim ut sensus tamquam duces deducant intellectum ad comprehensionem, ut etiam adversentur ipsi; nam quoniam mel aliis amarum aliis dulce videtur, Democritus dixit neque dulce

---

tendebat quale appareret, Heraclitus vicissim docebat omnia licet contraria, si ita sensibus viderentur, etiam vere ita in rebus existere, *τὴν ἐναντιοτροπίην* per naturam suam suscipientibus. vide dicta ad lib. 1 cap. 29.

a) *τολμῶμεν*] ita mss pro *δοκῶμεν* quod in editis legebatur.

b) *συναρπάσομεν*] ita ms pro *συναρπάζομεν*. ex eodem ms paullo post *περὶ κριτηρίου* scripsi pro *περὶ τοῦ κριτηρίου τοῦ ὑφ᾽ οὗ λεγομένων ῥηθέντων*, an *λεγομένου* [quod reposuimus]? sed *λεγομένων* potest sensus esse, quem in versione expressi, *illis quae de criterio a quo dici solent, allatis*.

c) *δεῖ κρίνειν τὰ πράγματα*] ita mss pro *κρίνειν τὰ πράγματα δεῖ* quod in editis erat. neque levia haec vel emendasse vel annotasse vitio mihi vertent harum literarum studiosi. quemadmodum enim libros Sexti libenter cupio tales quales ab auctore profecti sunt lectori exhibere, ita nec levissima quidem immutare temere in hoc scriptore vel non praeeuntibus libris aut rationibus quas indicavi clarissimis non suffragantibus ausus sum. P

d) *ὁ μὲν Δημόκριτος*] supra lib. 1 cap. 30.

100 δεικτικῶν. τῶν οὖν σημείων τὰ μέν ἐστιν ὑπομνη
τούς a), τὰ δὲ ἐνδεικτικά. καὶ ὑπομνηστικὸν μὲν
σιν ὃ συμπαρατηρηθὲν τῷ σημαινομένῳ τῷ δι
τῷ ὑποπεσεῖν, ἐκείνου ἀδηλουμένου, ἄγει ἡμᾶς
τοῦ συμπαρατηρηθέντος b) αὐτῷ, καὶ νῦν ἐναργο
101 πτοντος, ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ πυρός·
ἐστι σημεῖον, ὥς φασιν, ὃ μὴ συμπαρατηρηθὲν τ
δι' ἐναργείας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως κατασκευ
νει τὸ οὗ ἐστι σημεῖον, ὥσπεροῦν αἱ περὶ τὸ σῶμ
μεῖά εἰσι τῆς ψυχῆς. ὅθεν καὶ ὁρίζονται τοῦτο τὸ
τως· σημεῖόν ἐστιν ἐνδεικτικὸν ἀξίωμα ἐν ὑγιεῖ συ
102 καθηγούμενον, ἐκκαλυπτικὸν τοῦ λήγοντος. διττῆς

mente imaginamur; hi enim numquam ex se ipsis conspiciun
comprehendi existimare quis possit, nimirum ex adiotibu
huiusmodi. 99. res igitur manifestas non egere signo dicu
enim eas comprehendi, sed neque eas quae prorsus obsc
nullo modo comprehendantur, sed eas quae ad tempus sint
natura incertae per signa quidem comprehendi, non tamen
eas quidem quae ad tempus sunt obscurae, per signa commo
autem natura sint obscurae, per indicatoria. 100. signorum
commonefactoria secundum eos, alia indicatoria. commone
quod una cum re signata oblatum evidenter observatumque
sensus nostros ceciderit, illa interim obscura existente, du
dationem eius, quod una cum eo observatum fuit, ac nun
sensum non cadit, ut videre est in fumo et igne. 101. ind
signum est, ut aiunt, quod non observatum una cum signo
ex propria natura et constitutione significat id cuius est si
modum corporis motus signa sunt animae. unde hoc sign
signum est demonstrativum pronuntiatum in bono connexo a
consequens detegitur. 102. quum igitur duplex sit signorum

a) κατ' αὐτούς] Stoicos intellige adversus quos potissim
Academicorum exarsit ingenium, ut verbis utar August
Academicos, sed etiam Sextus noster frequentissime pug

οὐκέτι δι' αἰσθήσεως καὶ διανοίας κρινοῦσιν, ἀλλὰ δι' ἑνὸς τού-
των ὅπερ ἂν ἕλωνται, καὶ παρακολουθήσουσιν αὐτοῖς αἱ ἔμπρο- P 8
σθεν εἰρημέναι [l]) ἀπορίαι· εἰ δὲ ταῖς αἰσθήσεσι τὰς αἰσθήσεις 67
καὶ τῇ διανοίᾳ τὰς διανοίας ἐπικρινοῦσιν, ἐπειδὴ μάχονται καὶ
αἰσθήσεις αἰσθήσεσι καὶ διάνοιαι διανοίαις, ἥντινα ἂν λάβωσιν
ἀπὸ τῶν μαχομένων αἰσθήσεων πρὸς τὴν κρίσιν τῶν ἄλλων αἰ-
σθήσεων, τὸ ζητούμενον συναρπάζουσι· μέρος γὰρ τῆς διαφω-
νίας ὡς πιστὸν ἤδη λήψονται πρὸς τὴν τῶν ἐπ' ἴσης αὐτῷ ζη-
τουμένων ἐπίκρισιν. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν λόγος. εἰ 68
δὲ ταῖς μὲν αἰσθήσεσι τὰς διανοίας ἐπικρινοῦσι, τῇ διανοίᾳ δὲ
τὰς αἰσθήσεις, ὁ διάλληλος εὑρίσκεται τρόπος, καθ' ὃν ἵνα μὲν
αἱ αἰσθήσεις [m]) ἐπικριθῶσι, δεῖ προκεκρίσθαι τὰς διανοίας· ἵνα
δὲ αἱ διάνοιαι δοκιμασθῶσι, χρὴ προδιακρίνεσθαι τὰς αἰσθήσεις.
ἐπεὶ οὖν μήτε ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν τὰ ὁμογενῆ κριτήρια δύναται 69
ἐπικρίνεσθαι μήτε ὑπὸ ἑνὸς γένους ἀμφότερα τὰ γένη μήτε ὑπὸ
τῶν ἑτερογενῶν ἐναλλάξ, οὐ δυνησόμεθα προκρίνειν διάνοιαν
διανοίας ἢ αἴσθησιν αἰσθήσεως. διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ ἕξομεν διὰ
τίνος κρινοῦμεν· εἰ γὰρ μήτε πάσαις ταῖς αἰσθήσεσιν καὶ ταῖς
διανοίαις κρίνειν δυνησόμεθα μήτε εἰσόμεθα ποίαις μὲν δεῖ κρί-
νειν ποίαις δὲ μή, οὐχ ἕξομεν δι' οὗ κρινοῦμεν τὰ πράγματα.
ὥστε καὶ διὰ ταῦτα ἀνύπαρκτον ἂν εἴη τὸ κριτήριον τὸ δι' οὗ.

ΚΕΦ. ζ'.

Περὶ τοῦ καθ' ὅ.

Ἴδωμεν οὖν ἑξῆς περὶ τοῦ κριτηρίου καθ' ὃ κρίνεσθαι λέ- 70

utcunque iudicare volent, non amplius per sensum et intellectum iudicabunt, sed per unum horum quod elegerint, et eos supra dictae dubitationes committuntur. 67. sin sensibus sensus et intellectu diiudicabunt, quandoquidem repugnant et sensus sensibus et intellectus intellectibus, quemcumque ceperint ex repugnantibus sensibus ad diiudicationem aliorum sensuum, id de quo quaeritur arripient. illud enim quod pars est controversiae tamquam fide dignum iam assument ad diiudicationem eorum, quae perinde atque ipsum in quaestione versantur. eadem autem et in intellectibus ratio. 68. at si sensibus quidem intellectus diiudicent, sensus autem intellectu, vitiosus modus utrumque mutuo per alterum probandi esse comperitur; secundum quem ut sensus diiudicentur oportet prius diiudicatos esse intellectus; ut vero intellectus examinentur, sensuum examen prius fiat necesse est. 69. quandoquidem igitur criteria neque ab eiusdem generis criteriis diiudicari possunt neque utrumque genus ab uno, sed nec a diversi generis criteriis permutatim: intellectum intellectui aut sensum sensui praeferre non poterimus, ideoque per quod iudicemus nihil habebimus; si enim neque omnibus sensibus et intellectibus iudicare poterimus nec sciemus quibus iudicare oporteat quibus non, nihil per quod res iudicemus nobis relinquetur. itaque etiam his de causis criterium *per quod* nequaquam existere possit.

CAP. VII.

De criterio secundum quod.

70. Dispiciamus ergo deinceps criterium secundum quod res iudicari

---

l) *αἱ ἔμπροσθεν εἰρημέναι*] de sensuum quidem iudicio sect. 49 seq., P 8
de intellectus sect. 57 seq.

m) *ἵνα μὲν αἱ αἰσθήσεις*] ita mss pro *ἵνα αἰσθήσεις*.

γουσι τὰ πράγματα. πρῶτον τοίνυν ἐκεῖνό ἐστι εἰπεῖν [τε] περὶ αὐ-
τοῦ ὅτι ἀπερινόητός ἐστι ἡ φαντασία· λέγουσι γὰρ φαντασίαν
εἶναι τύπωσιν ἐν ἡγεμονικῷ [n]). ἐπεὶ οὖν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ἡγεμο-
νικὸν πνεῦμά [o]) ἐστιν ἢ λεπτομερέστερόν τι πνεύματος, ὥς φασιν,
οὐ δυνήσεταί τις τύπωσιν ἐπινοεῖν ἐν αὐτῷ, οὔτε κατ᾽ εἰσοχὴν
καὶ ἐξοχήν [p]), ὡς ἐπὶ τῶν σφραγίδων ὁρῶμεν, οὔτε κατὰ τὴν
P 83 τερατολογουμένην ἑτεροιωτικήν [q])· οὐ γὰρ ἂν μνήμην τοσούτων
ἀναδέξαιτο θεωρημάτων ὅσα συνίστησι τέχνην, ἐν ταῖς ἐπιγενο-
71 μέναις ἑτεροιώσεσι τῶν προϋποκειμένων ἀπαλειφομένων. εἰ μέν-
τοι καὶ ἐπινοηθῆναι δύναιτο ἡ φαντασία, ἀκατάληπτος [r]) ἔσται·

dicunt. Illud certe primum dicere de eo licet, phantasiam nos intelligere non posse. dicunt enim phantasiam esse impressionem in principatu mentis. quum igitur anima et principatus mentis spiraculum sint aut tenuius quidam spiraculo, ut aiunt, non poterit quisquam impressionem in ipse imaginari, nec per depressionem ac prominentiam, ut in sigillis videmus, nec per illam quae mire confingitur vim alteratricem. neque enim recordationem reciperet mens tot praeceptorum quae artem constituunt, quandoquidem supervenientibus aliis alterationibus priores delerentur. 71. quin etiam si posset intelligi phantasia, nihilominus incomprehensibilis foret, quoniam est passio

---

n) *φαντασίαν εἶναι τύπωσιν ἐν ἡγεμονικῷ*] Stoicorum haec definitio phantasiae, de qua dictum ad lib. 1 contra Logicos sect. 228 seq.

o) *πνεῦμα*] auram calidam ac tenuem intellige, quare *spiraculum* quam *spiritum* reddere malui, ne quis de spiritu incorporali cogitaret; infra sect 81 ex Stoicorum mente: *τὸ δὲ ἡγεμονικόν, σῶμα, ἔστι γὰρ κατ᾽ αὐτοὺς πνεῦμα.* lib. 3 sect. 188 *ἐν τῷ ἡγεμονικῷ, πνεύματι κατ᾽ αὐτοὺς ὑπάρχοντι.*

p) *οὔτε κατ᾽ εἰσοχὴν καὶ ἐξοχήν*] sculptura omnis et *τύπωσις* constat *εἰσοχῇ καὶ ἐξοχῇ*, ita ut alia in eadem emineant, alia depressa sint. in sigillis vero imagines ita inciduntur et cavantur, ut impressae deinde in cera emineant; nam quae ita sunt factae ut emineant in gemma (ex utroque quippe genere quam plurimae adhuc prisci operis in curiosorum cimeliothecis existent) licet maioris saepe artificii sint, non solent cerae inprimi neque in sigillis adhiberi, in quibus depressas imagines redderent, quod est oculis minus iucundum. nolui itaque cum HStephano velut disiuncta ponere *nec per prominentium nec per depressionem in profundum*, sed presse Graecorum verborum insistere vestigiis, ut unum membrum disiunctionis constituant haec *οὔτε κατ᾽ εἰσοχὴν καὶ ἐξοχήν*, cui deinde opponitur alterum, *οὔτε κατὰ τὴν ἑτεροιωτικήν*. Laërtius 7 45 ex Zenonis Citiei sententia: *τὴν δὲ φαντασίαν τύπωσιν ἐν ψυχῇ, τοῦ ὀνόματος οἰκείως μετενηνεγμένου ἀπὸ τῶν τύπων ἐν τῷ κηρῷ ὑπὸ τοῦ δακτυλίου γινομένων.*

q) *ἑτεροιωτικήν*] ex Laërtii 7 50 et Suida in *φαντασία* constat Chrysippum negasse quod phantasiae *τύπωσις* in anima ac fiat veluti sigilli
P 83 impressio in cera, *οὐδὲ γὰρ δεκτέον τὴν τύπωσιν οἱονεὶ τύπον σφραγιστῆρος.* ratio eius erat, quod animus innumeras pariter impressiones ac veluti formas admittere possit, cera non possit, *ἐπεὶ ἀνένδεκτόν ἐστι πολλοὺς τύπους κατὰ τὸ αὐτὸ περὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι.* dicebat itaque *τύπωσιν* illam esse *ἀλλοίωσιν* ac veluti commutationem alterationemque (*ἑτεροίωσιν*, 1 contra Physicos) quam cum explicare ac demonstrare evidentius Chrysippus non possit, Sextus explodit veluti *τερατολογουμένην*, hoc est monstrificam atque incredibilem. confer 1 adversus Logicos sect. 373 seq. et 228 seq.

r) *ἐπινοηθῆναι — — ἀκατάληπτος*] etiamsi notio phantasiae constaret atque intelligi posset, tamen nondum posset comprehendi revera phantasiam ita se habere. vide de hac distinctione supra sect. 22.

ἐπεὶ γὰρ πάθος ἐστὶν ἡγεμονικοῦ, τὸ δὲ ἡγεμονικὸν οὐ καταλαμβάνεται ὡς ἐδείξαμεν [s]), οὐδὲ τὸ πάθος αὐτοῦ καταληψόμεθα. εἶτα 72
εἰ καὶ δοίημεν ὅτι καταλαμβάνεται ἡ φαντασία, οὐ δύναται κρίνεσθαι καὶ κατ' αὐτὴν τὰ πράγματα· οὐ γὰρ δι' ἑαυτῆς ἐπιβάλλει τοῖς ἐκτὸς καὶ φαντασιοῦται ἡ διάνοια, ὥς φασιν, ἀλλὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων. αἱ δὲ αἰσθήσεις τὰ μὲν ἐκτὸς ὑποκείμενα οὐ καταλαμβάνουσι, μόνα δὲ εἰ ἄρα τὰ ἑαυτῶν πάθη [t])· καὶ ἡ φαντασία οὖν τοῦ πάθους τῆς αἰσθήσεως ἔσται, ὅπερ διαφέρει τοῦ ἐκτὸς ὑποκειμένου. οὐ γὰρ τὸ αὐτό ἐστι τὸ μέλι τῷ γλυκάζεσθαί με καὶ τὸ ἀψίνθιον τῷ πικράζεσθαι, ἀλλὰ διαφέρει·
εἰ δὲ διαφέρει τοῦτο τὸ πάθος τοῦ ἐκτὸς ὑποκειμένου, ἡ φαν- 73
τασία ἔσται οὐχὶ τοῦ ἐκτὸς ὑποκειμένου, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς διαφέροντος αὐτοῦ. εἰ οὖν κατὰ ταύτην κρίνει ἡ διάνοια, φαύλως κρίνει καὶ οὐ κατὰ τὸ ὑποκείμενον. διόπερ ἄτοπόν ἐστι τὸ κατὰ
τὴν φαντασίαν τὰ ἐκτὸς κρίνεσθαι λέγειν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτό 74
ἐστιν εἰπεῖν ὅτι ἡ ψυχὴ καταλαμβάνει διὰ τῶν αἰσθητικῶν παθῶν τὰ ἐκτὸς ὑποκείμενα, διὰ τὸ ὅμοια τὰ πάθη τῶν αἰσθήσεων εἶναι τοῖς ἐκτὸς ὑποκειμένοις. πόθεν γὰρ εἴσεται ἡ διάνοια, εἰ ὅμοιά ἐστιν τὰ πάθη τῶν αἰσθήσεων τοῖς αἰσθητοῖς, μήτε αὐτὴ τοῖς ἐκτὸς ἐντυγχάνουσα μήτε τῶν αἰσθήσεων αὐτῶν [u]) αὐτῇ τὴν φύσιν αὐτῶν δηλουσῶν, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν πάθη,
καθάπερ ἐκ τῶν τρόπων τῆς ἐποχῆς [x]) ἐπελογισάμην; ὥσπερ 75
γὰρ ὁ ἀγνοῶν μὲν Σωκράτην εἰκόνα δὲ τούτου θεασάμενος οὐκ οἶδεν εἰ ὁμοία ἐστὶν ἡ εἰκὼν τῷ Σωκράτει, οὕτω καὶ ἡ διάνοια τὰ μὲν πάθη τῶν αἰσθήσεων ἐποπτεύουσα [y]) τὰ δὲ ἐκτὸς μὴ

principatus mentis: quum autem principatus mentis non comprehendatur, ut ostendimus, ne eius quidem passionem comprehendemus. 72. deinde etiamsi concedamus comprehendi phantasiam, non possunt tamen per eam res iudicari. non enim per se ipsam applicat se ad externa et imagines concipit, ut aiunt, sed per sensus. at vero sensus externa quidem subiecta non comprehendunt, sed solas forte suas passiones: ergo etiam phantasia tantum ad passionem sensus referetur, quae differt ab externo subiecto; non enim idem est mel cum eo quod dulcedinem ex illo percipio, et absinthium cum eo quod amarorem, sed differt. 73. si autem differt passio ab externo subiecto, phantasia erit non externi subiecti, sed alicuius alius diversi ab ipso. si igitur secundum hanc iudicet intellectus, prave iudicabit et non secundum id quod sensibus subiicitur. quocirca dicere externa iudicari secundum phantasiam absurdum fuerit. 74. sed ne hoc quidem dici potest animum comprehendere per sensiles passiones externa subiecta, propterea quod similes sint passiones sensuum externis subiectis. unde enim sciet intellectus an similes sint passiones sensuum iis quae sensu percipiuntur, quum neque ipse cum externis quicquam commercii habeat, nec sensus ipsimet naturam eorum illi declarent sed suas passiones, sicut ex modis epoches ratiocinatus sum? 75. quemadmodum enim qui ignorat quidem Socratem, sed eius imaginem conspexit, nescit an similis sit imago Socrati, sic et intellectus passio-

s) ὡς ἐδείξαμεν] supra sect. 57 seq.

t) μόνα δὲ εἰ ἄρα τὰ ἑαυτῶν πάθη] hoc dixerat sect. 49 huius libri τὰς αἰσθήσεις κενοπαθεῖν. illud εἰ ἄρα Sceptici est ab dogmatica asseveratione abhorrentis.

u) μήτε τῶν αἰσθήσεων αὐτῶν] αὐτῶν addidi ex mss.

x) ἐκ τῶν τρόπων τῆς ἐποχῆς] lib. I sect. 100 seq.

y) ἐποπτεύουσα] ita reposui ex mss pro ὑποπτεύουσα quod erat in

δὲ καὶ ταῦτα παραλίπωμεν, τὸ ὑγιὲς συνημμένον ἀνεπίκριτον εὑρεθήσεται· ὁ μὲν γὰρ Φίλων s) φησὶν ὑγιὲς εἶναι συνημμένον τὸ μὴ ἀρχόμενον t) ἀπὸ ἀληθοῦς καὶ λῆγον ἐπὶ ψεῦδος, οἷον ἡμέρας οὔσης καὶ ἐμοῦ διαλεγομένου τὸ "εἰ ἡμέρα ἔστιν, ἐγὼ διαλέγομαι". ὁ δὲ Διόδωρος u) ὃ μήτε ἐνεδέχετο μήτε ἐνδέχεται ἀρχόμενον ἀπὸ ἀληθοῦς λήγειν ἐπὶ ψεῦδος· καθ᾽ ὃν τὸ μὲν εἰρημένον συνημμένον ψεῦδος εἶναι δοκεῖ, ἐπεὶ ἡμέρας μὲν οὔσης,
P 92 ἐμοῦ δὲ σιωπήσαντος, ἀπὸ ἀληθοῦς ἀρξάμενον ἐπὶ ψεῦδος
111 λήξει. ἐκεῖνο δὲ ἀληθὲς x) "εἰ οὐκ ἔστιν ἀμερῆ τῶν ὄντων στοιχεῖα, ἔστιν ἀμερῆ τῶν ὄντων στοιχεῖα"· ἀεὶ γὰρ ἀπὸ ψευδοῦς ἀρχόμενον τοῦ "οὐκ ἔστιν ἀμερῆ τῶν ὄντων στοιχεῖα", εἰς ἀληθὲς καταλήξει κατ᾽ αὐτὸν τὸ "ἔστιν ἀμερῆ τῶν ὄντων στοιχεῖα". οἱ δὲ τὴν συνάρτησιν y) εἰσάγοντες ὑγιὲς εἶναί φασι συνημμένον, ὅταν τὸ ἀντικείμενον z) τῷ

haec quoque omittamus, bonum connexum quale demum sit comprehendi non posse reperietur. nam Philo dicit minime vitiosum esse connexum, quod non incipit a vero et desinit in falsum, ut, die existente et me disputante, hoc, si dies est, ego disputo. at Diodorus ait, quod neque unquam contigit neque potest contingere ut bonum connexum incipiat a vero et in falsum desinat. secundum quem illud quidem connexum quod diximus, falsum esse videtur, quia die quidem existente, me autem tacere incipiente, a vero incipiens in falsum desinit. 111. at illud verum est, si non sint individua rerum elementa, sunt individua rerum elementa. semper enim a falso incipiens, quod est, non esse individua rerum elementa in verum desinit, quod illius iudicio est, individua esse rerum elementa. at qui cohaerentiam connexionis iubent respicere minime vitiosum connexum esse aiunt, quando id

---

s) ὁ μὲν γὰρ Φίλων] Philonem Stoicum intellige, cuius librum περὶ σημασιῶν impugnavit Chrysippus, teste Laërtio 7 191. quod vero hoc connexum probaverit, narrat etiam Sextus lib. 2 contra Logicos sect. 113, 114.

t) τὸ μὴ ἀρχόμενον] laudato libri 2 adversus Logicos loco hoc exemplum a Philone affertur quod recte concludit, *si volat terra, habet pennas*. at Sextus h. l. affert de industria exemplum eiusmodi, quod male concludit, licet habeat requisita a Philone proposita. nam si ponas de nocte hoc argumentum: *si dies est, ego disputo*, incipit a non vero, non enim est dies, et desinit in falsum, neque enim tunc disputo. per accidens tamen aliquando vera esse utraque propositio esse potest, ut Sextus innuit, die nempe existente meque disputante. confer lib. 2 adversus Log. sect. 115 seq.

u) ὁ δὲ Διόδωρος] Diodorus Cronus, Stoicus et ipse ac Dialecticus acutissimus, cuius praeter Sextum noster et alios in Bibliotheca Graeca 3 15 mihi laudatos meminit etiam Achilles Tatius isagoge in Aratum. noster infra lib. 2 adversus Log. sect. 115.

P 92 x) ἐκεῖνο δὲ ἀληθές] quia Diodorus dixerat connexa bona esse in quibus e falso antecedente aliquid colligitur, v. g. *si asinus volat, habet pennas*, hinc Sextus obiicit ex Diodori sententia etiam bonum fore hoc connexum, *si elementa rerum non constant ex atomis, constant ex atomis*, quia nempe etiam hoc verum colligit ex antecedente falso.

y) τὴν συνάρτησιν] nexum propositionum et cohaerentiam, cui διάρτησις infra sect. 146, 152 opponitur, quando res repugnant vel non cohaerent, et sect. 153, 238 διηρτῆσθαι et ἀσυνάρτητος. [deinde vulgo συνεισάγοντες, quod correxit Wyttenbach. ad Plut. Mor. 3 p 280 Oxon.]

z) ὅταν τὸ ἀντικείμενον] oppositorum eadem ratio cum sit, necesse est opposita quoque inter se connexa esse.

τοῦ λήγοντι μάχηται τῷ ἐν αὐτῷ ἡγουμένῳ· καθ' οὓς τὰ μὲν εἰρημένα συνημμένα ἔσται μοχθηρά, ἐκεῖνο δὲ ἀληθές a), εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν. οἱ δὲ τῇ ἐμφάσει κρίνοντές b) φασι ὅτι ἀλη- 112
θές ἐστι συνημμένον οὗ τὸ λῆγον ἐν τῷ ἡγουμένῳ περιέχεται δυνάμει· καθ' οὓς τὸ εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστί, καὶ πᾶν διαφορούμενον c) ἀξίωμα συνημμένον ἴσως ψεῦδος ἔσται. αὐτὸ γάρ τι ἐν ἑαυτῷ περιέχεσθαι, ἀμήχανον. ταύτην τοίνυν τὴν διαφω- 113
νίαν ἐπικριθῆναι ἀμήχανον ἴσως ἂν εἶναι δόξει*). οὔτε γὰρ ἀναποδείκτως προκρίνοντές τινα τῶν στάσεων τῶν προειρημένων πιστοὶ ἐσόμεθα οὔτε μετὰ ἀποδείξεως. καὶ γὰρ ἡ ἀπόδειξις ὑγιὴς εἶναι δοκεῖ, ὅταν ἀκολουθῇ τῇ διὰ τῶν λημμάτων αὐτῆς συμπλοκῇ τὸ συμπέρασμα αὐτῆς, ὡς λῆγον ἡγουμένῳ, οἷον οὕτως, εἰ ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν d) ἡμέρα ἐστί, φῶς ἄρα ἐστίν. εἴπερ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστι, καὶ ἡμέρα ἐστὶ καὶ φῶς ἐστι.
ζητουμένου δὲ περὶ τοῦ πῶς κρινοῦμεν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λή- 114
γοντος πρὸς τὸ ἡγούμενον, ὁ διάλληλος εὑρίσκεται τρόπος· ἵνα

quod oppositum est consequentis, antecedenti connexi adversatur. secundum quos ea quae iam dicta sunt connexa erunt vitiosa; illud autem verum, si dies est, dies est. 112. at enim qui ex significationis vi et emphasi iudicant verum esse connexum dicunt, ubi consequens includitur potentia in antecedente; secundum quos hoc, si dies est, dies est, et omne conduplicatum axioma connexum fortasse falsum erit. nam aliquid in se ipso comprehendi impossibile est. 113. haec igitur controversia indiiudicabilis videri possit; neque enim sine demonstratione proferentes aliquam praedictarum constitutionum fide digni erimus, nec cum demonstratione, nam demonstratio tum demum esse videtur minime vitiosa, quum eius conclusio sequitur eius per sumptiones consertionem, ut consequens ex antecedente, hoc modo, si dies est, lux est; atqui dies est, lux est igitur. si dies est, lux est; si dies est et lux est. 114. quum autem quaeritur quomodo diiudicabimus consequentiam consequentis ad antecedens, vitiosus mutuo probandi unum

a) ἐκεῖνο δὲ ἀληθές] verum quidem est, *si dies est, dies est*, sed nugatorium, itaque ἀληθές Sextus hoc loco opponit μοχθηρῷ et confundit cum eo quod iam dixerat ὑγιές, bonum connexum, et secundum ipsorum regulas haud improbandum. tale est apud Ciceronem in Lucullo c. 30 *si lucet, lucet: lucet autem, lucet igitur.*

b) τῇ ἐμφάσει κρίνοντες] ἔμφασις est potestas significandi plus quam verbo exprimitur, unde latens in illo ac comprehensum deinde erui ac tamquam consequens colligi potest. hinc Cicero, lib. 4 Rhetor. ad Herennium c. 54 inter *significationis* sive ἐμφάσεως species unam memorat quam *per consequentiam* appellat. Plutarchus, libro de *EI* apud Delphos p. 387 συνάρτησιν, ἔμφασιν atque σχέσιν coniungit, ὅτι, εἰ ἡμέρα, φῶς ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο συνίησι πλὴν ἄνθρωπος, ἡγουμένου καὶ λήγοντος, ἐμφάσεώς τε καὶ συναρτήσεως τούτων πρὸς ἄλληλα καὶ σχέσεως. hoc autem loco Sextus τῇ ἐμφάσει κρίνεσθαι a συναρτήσει distinguit, vocatque si consequens cum antecedente non modo nexum habeat, sed in eo lateat ac comprehendatur.

c) πᾶν τὸ διαφορούμενον] Stoici διαφορούμενον ἀξίωμα appellabant ἓν ἀξίωμα δὶς λαμβανόμενον, lib. 2 adversus Logicos. eandem propositionem dupliciter in eodem connexo adhibitam, semel pro antecedente, ac semel pro consequente. hinc emendandus Sextus in eodem adversus Logicos libro, ubi ἐξ ἀξιώματος διαφόρου male legebatur pro διαφορουμένου, ut ad illum locum annotavi. emendandus etiam Diogenes Laërtius vel supplendus potius 7.69 ἐξ ἀξιώματος μὲν διαφορουμένου οἷον, εἰ ἡμέρα ἐστίν lege: εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν.

[*]) immo: δόξειεν]

d) ἀλλὰ μὴν] sic mss pro ἀλλὰ ἐπεί.

116 εἰ γε [illegible] ἐστι τοῦ λήγοντος τὸ σημεῖον,
λόν ἐστι τὸ λῆγον ἢ ἄδηλον. εἰ μὲν οὖν πρόδηλον
ἐκκαλύψαντος [g]) δεήσεται, ἀλλὰ συγκαταληφθήσετα
οὐκ ἔστιν αὐτοῦ σημειωτόν, διόπερ οὐδὲ ἐκεῖνο τού
εἰ δὲ ἄδηλον, ἐπεὶ περὶ τῶν ἀδήλων διαπεφώνηται
ποῖα μέν ἐστιν αὐτῶν ἀληθῆ, ποῖα δὲ ψευδῆ, καὶ
τι αὐτῶν ἀληθές, ἄδηλον ἔσται, εἰ εἰς ἀληθὲς λήγει [h]
μένον. ᾧ συνεισέρχεται καὶ τὸ ἄδηλον εἶναι, εἰ πε
117 τὸ ἐν αὐτῷ ἡγούμενον. ἵνα δὲ καὶ ταῦτα παραλίπωμ
ται ἐκκαλυπτικὸν εἶναι τοῦ λήγοντος, εἴ γε πρὸς τὸ
τὸ σημειωτόν, καὶ διὰ τοῦτο συγκαταλαμβάνεται αἱ
πρός τι ἀλλήλοις συγκαταλαμβάνεται [i]). καὶ ὥσπερ τ
τοῦ ἀριστεροῦ ὡς δεξιὸν ἀριστεροῦ καταληφθῆναι
οὐδὲ ἀνάπαλιν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν πρός τι π
οὕτως οὐδὲ τὸ σημεῖον πρὸ τοῦ σημειωτοῦ καταληφ
118 τὸν ἔσται. εἰ δ' οὐ προκαταλαμβάνεται τὸ σημεῖον

per alterum modus esse comperitur. nam ut diiudicatio conn
tur, conclusio sumptiones demonstrationis sequitur, sicut ante
vicissim hoc credatur, oportet connexum et consequentiam di
quod absurdum est. 115. incomprehensibile est igitur quod
connexum. sed et antecedens in connexo quid sit, intelli
nam antecedens, ut aiunt, est quod praecedit in eo connex
a vero et desinit in verum. 116. quodsi declarativum hoc e
sequentis, aut manifestum est illud consequens aut occult
stum, non egebit declarante, sed una comprehendetur cum e
significatum, adeoque nec illud huius signum. quodsi occu
occultis controversia est indiiudicabilis, quaenam ex eis si
falsa, et an ullo modo sit aliquid eorum verum, incertum eri
quod dicit connexum. cum quo et hoc colligitur, etiam obs
re ipsa antecedat, quod in eo est antecedentis loco. 117. se
que omittamus, non potest declarativum esse consequentis,
sequens est signatum respectu signi, et propterea una cum
ditur. eorum enim quae referuntur ad aliquid, alterum cum
henditur, et quemadmodum dextrum ante sinistrum comprehe
tamquam dextrum sinistri, nec e converso, et itidem in alii
aliquid, sic neque signum ante signatum comprehendi potest
non comprehenditur signum ante id quod significatur, ne de

σεως m) στοχαζόμενοι πρὸς μόνον τὸ ἀληθὲς νῦν τοὺς λόγους ποιησόμεθα. ἐπεὶ συμπεριγράφεται n) τούτῳ καὶ ἡ ἀλήθεια, σύστημα τῆς τῶν ἀληθῶν γνώσεως εἶναι λεγομένη. πάλιν δὲ ἐπεὶ τῶν λόγων οἱ μέν εἰσι καθολικώτεροι, δι' ὧν αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀληθοῦς κινοῦμεν, οἱ δὲ εἰδικοί, δι' ὧν δείκνυμεν ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν φωνῇ τὸ ἀληθὲς ἢ ἐν λεκτῷ ἢ ἐν τῇ κινήσει τῆς διανοίας o), τοὺς καθολικωτέρους ἐκθέσθαι μόνους ὡς πρὸς τὸ παρὸν ἀρκεῖν ἡγούμεθα. ὥσπερ γὰρ τείχους θεμελίῳ P 8 συνενεχθέντι καὶ τὰ ὑπερκείμενα πάντα συγκαταφέρεται p), οὕτω τῇ τοῦ ἀληθοῦς ὑποστάσει διατρεπομένῃ καὶ αἱ κατὰ μέρος δογματικῶν εὑρεσιλογίαι q) συμπεριγράφονται.

ΚΕΦ. Θ'.

Εἰ ἔστι τι φύσει ἀληθές.

Διαφωνίας τοίνυν οὔσης περὶ τοῦ ἀληθοῦς παρὰ τοῖς Δογματικοῖς, ἐπεί τινες μὲν φασιν εἶναί τι ἀληθές, τινὲς δὲ μηδὲν εἶναι r) ἀληθές, οὐκ ἐνδέχεται τὴν διαφωνίαν ἐπικρῖναι. ἐπειδὴ ὁ λέγων εἶναί τι ἀληθὲς οὔτε ἄνευ ἀποδείξεως τοῦτο λέγων πιστευθήσεται διὰ τὴν διαφωνίαν, ἥν τε καὶ ἀπόδειξιν βούληται φέ- 85

rationem dirigemus, quia hoc includitur etiam veritas, quae accumulatio comprehensionis verorum esse dicitur. rursum autem quia rationum aliae sunt generaliores, quibus ipsam subsistentiam veri attentamus, aliae speciales, quibus ostendimus ipsum verum non esse in voce aut in dicto aut in notione intellectus: generaliores exponere in praesentia satis esse putamus. Quemadmodum enim quum muri fundamentum ruinam dedit, omnia etiam superimposita corruunt, sic veri subsistentia sublata etiam particularia Dogmaticorum commenta una excluduntur.

CAP. IX.

An aliquid sit natura verum.

85. Quum igitur controversia sit de vero inter Dogmaticos, quoniam nonnulli quidem aliquid verum esse dicunt nonnulli autem nihil esse verum; fieri non potest ut diiudicetur controversia, quoniam qui dicit esse aliquid verum, si absque demonstratione hoc dicat, fidem non obtinebit propter controversiam; sin demonstrationem afferre velit, si falsam hanc esse fa-

m) τῆς κατὰ τὴν συγγραφὴν προαιρέσεως] brevitatis studium intellige, quod in hoc opere sibi Sextus proposuit.

n) συμπεριγράφεται] de hoc vocabulo, quod mox hac ipsa sectione repetit, dixi supra lib. 1 sect. 14.

o) οὐκ ἐν φωνῇ ἢ ἐν λεκτῷ ἢ ἐν τῇ κινήσει διανοίας] quemadmodum Ammonius in librum philosophi περὶ ἑρμηνείας p. 7 ait λεκτὸν esse μέσον νοήματος καὶ πράγματος, ita noster hoc loco illud medium facit inter vocem et cogitationem.

p) τὰ ὑπερκείμενα πάντα συγκαταφέρεται] ita reposui ex mss pro ἐπικείμενα: Salmasius ex ingenio legebat ἐπικείμενα. P 8

q) εὑρεσιλογίαι] etiam hoc rectum puto, licet ms Savil. εὑρεσιολογίαι, atque εὑρεσιολογοῦντες [ubi est εὑρεσιλογ.] 1 Pyrrhon. sect. 63 et εὑρεσιολογίαις contra Ethicos sect. 7 [ubi itidem est εὑρεσιλ.], ubi dicta, si placet, vide. δογματικὴ εὑρεσιλογία supra sect. 9 huius libri.

r) μηδὲν εἶναι] ita mss pro μή et mox βούληται φέρειν, pro βούλεται, pro διαφωνίαν V. quandoque διαφωνείαν. porro ad argumentum ipsum illustrandum conferendus liber 2 adversus Logicos.

ρειν, ἣν μὲν ψευδῆ ταύτην εἶναι συνομολογήσῃ, ἄπιστος ἔσται·
ἀληθῆ δὲ ἀπόδειξιν εἶναι λέγων εἰς τὸν διάλληλόν τε ἐμπίπτει
λόγον, καὶ ἀπόδειξιν αἰτηθήσεται ἀληθῆ αὐτὴν ὑπάρχειν καὶ
ἐκείνης ἄλλην, καὶ μέχρις ἀπείρου*)· ἀδύνατον δὲ ἄπειρα ἀπο-
86 δεῖξαι· ἀδύνατον ἄρα γνῶναι καὶ ὅτι ἐστί τι ἀληθές. καὶ μὴν
τὸ τὶ, ὅπερ φασὶν εἶναι πάντων γενικώτατον, ἤτοι ἀληθὲς ἢ
ψεῦδός ἐστιν, ἢ οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδος, ἢ καὶ ψεῦδος καὶ
ἀληθές. εἰ μὲν οὖν ψεῦδος αὐτὸ εἶναι φήσουσιν, ὁμολογήσουσιν
ὅτι ἐστὶ πάντα ψευδῆ· ὥσπερ γὰρ ἐπεί τι ζῷον ἔμψυχόν ἐστι,
καὶ πάντα τὰ ζῷα τὰ κατὰ μέρος ἔμψυχά ἐστιν, οὕτως εἰ τὸ
γενικώτατον πάντων τὸ τὶ ψεῦδός ἐστι, καὶ πάντα τὰ κατὰ μέρος
ἔσται ψευδῆ καὶ οὐδὲν ἀληθές· ᾧ συνεισάγεται τὸ μηδὲν εἶναι
ψευδές. καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ πάντα ἐστὶ ψευδῆ, καὶ τὸ ἐστί τι ψεῦ-
δος, τῶν πάντων καθεστὼς ψεῦδος ἔσται. εἰ δὲ ἀληθές ἐστι
τὸ τὶ, πάντα ἔσται ἀληθῆ· ᾧ συνεισάγεται πάλιν τὸ μηδὲν
87 εἶναι ἀληθές, εἴ γε καὶ αὐτὸ τοῦτο (τὶ ὑπάρχον) λέγω δὲ τὸ
μηδὲν εἶναι ἀληθές, ἀληθές ἐστιν. εἰ δὲ καὶ ψεῦδός ἐστι καὶ
ἀληθὲς τὸ τὶ, ἕκαστον τῶν κατὰ μέρος καὶ ψεῦδος ἔσται καὶ
ἀληθές· ἐξ οὗ συνεισάγεται τὸ μηδὲν φύσει ἀληθὲς εἶναι· τὸ
γὰρ φύσιν ἔχον τοιαύτην ὥστε εἶναι ἀληθὲς πάντως οὐκ ἂν εἴη
ψευδές· εἰ δ᾽ οὔτε ψευδές ἐστιν οὔτε ἀληθὲς τὸ τί, ὁμολογεῖται
ὅτι καὶ πάντα τὰ ἐπὶ μέρους μήτε ψευδῆ μήτε ἀληθῆ εἶναι λε-
P 87 γόμενα, οὐκ ἔσται ἀληθῆ. καὶ διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἄδηλον ἡμῖν
88 ἔσται εἰ ἔστιν ἀληθές. πρὸς τούτοις ἤτοι φαινόμενά ἐστι μόνον
τὰ ἀληθῆ ἢ ἄδηλα μόνον, ἢ τῶν ἀληθῶν τὰ μὲν ἄδηλά ἐστι

sus fuerit, fides ei non habebitur. at si demonstrationem esse veram dicat, in vitiosum modum probandi mutuo unum per alterum incidit. et demonstratio ab eo postulabitur qua demonstret veram illam esse, et huius quoque alia, et ita usque in infinitum: nullo modo autem infinita demonstrari possunt; nullo modo itaque cognosci potest esse aliquid verum. 86. quin etiam ipsum aliquid, quod omnium generalissimum esse dicunt, aut verum aut falsum est, aut neque verum neque falsum, aut verum simul et falsum. si ergo falsum ipsum esse dicent, falsa esse omnia fatebuntur. quemadmodum enim quia aliquid quod est animal animatum est, particulatim quoque omnia animalia animata sunt, eodem modo si generalissimum omnium "aliquid" falsum est, omnia quoque particularia erunt falsa et nihil verum. ex quo etiam concluditur nihil esse falsum. nam haec propositio "omnia sunt falsa" et haec "est aliquid falsum" quum sub appellatione omnium contineatur, erit falsa. 87. quodsi verum sit aliquid, vera erunt omnia; ex quo infertur rursus nihil esse verum, si quidem et istud ipsum, nimirum nihil esse verum, quod et ipsum est aliquid, sit verum. at si et verum et falsum est "aliquid", unumquodque particularium et falsum erit et verum; ex quo infertur nihil natura verum esse. nam quod naturam talem habet ut verum sit, nullo modo possit esse falsum. at si nec falsum nec verum est aliquid, pro confesso est omnia particularia, quae neque falsa neque vera esse dicuntur, vera nequaquam futura. quare et propter haec obscurum nobis erit an sit verum. 88. insuper vero aut ea solum quae evidentia sunt sunt vera, aut ea solum quae obscura sunt, aut verorum alia obscura sunt

*) μέχρις ἀπείρου] ms Savil. μέχρι εἰς ἄπειρον. idem argumentum lib. 2 contra Logicos. quod deinde ait, τὸ τὶ, *aliquid* esse omnium generalissimum, hoc recurrit infra sect. 223. etiam cavillationem illam si omnia falsa sint, inde sequi omnia esse vera, repetit iterum infra sect. 188.

τὰ δὲ φαινόμενα· οὐδὲν δὲ τούτων ἐστὶν ἀληθές, ὡς δείξομεν,
οὐδὲν ἄρα ἐστὶν ἀληθές. εἰ μὲν οὖν φαινόμενα μόνον ἐστὶ τὰ
ἀληθῆ, ἤτοι πάντα τὰ φαινόμενα λέξουσιν εἶναι ἀληθῆ ἤ τινα·
καὶ εἰ μὲν πάντα, περιτρέπεται ὁ λόγος — φαίνεται γάρ τισι t) τὸ
μηδὲν εἶναι ἀληθές — εἰ δέ τινα, ἀνεπικρίτως μὲν οὐ δύναταί
τις λέγειν ὅτι τάδε μέν ἐστιν ἀληθῆ τάδε δὲ ψευδῆ, κριτηρίῳ
δὲ χρώμενος ἤτοι φαινόμενον εἶναι λέξει τοῦτο τὸ κριτήριον ἢ
ἄδηλον. καὶ ἄδηλον μὲν οὐδαμῶς· μόνα γὰρ ὑπόκειται νῦν
ἀληθῆ τὰ φαινόμενα· εἰ δὲ φαινόμενον, ἐπεὶ ζητεῖται u) τίνα 89
μὲν φαινόμενά ἐστιν ἀληθῆ τίνα δὲ ψευδῆ, καὶ τὸ λαμβανόμενον
φαινόμενον πρὸς τὴν κρίσιν τῶν φαινομένων πάλιν ἑτέρου δεήσεται
κριτηρίου φαινομένου, κἀκεῖνο ἄλλου, καὶ μέχρις ἀπείρου. ἀδύνα-
τον δὲ ἄπειρα ἐπικρίνειν· ἀδύνατον ἄρα καταλαβεῖν εἰ φαινόμενά
ἐστι μόνον τὰ ἀληθῆ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λέγων τὰ ἄδηλα μόνα εἶναι 90
ἀληθῆ, πάντα μὲν οὐ λέξει εἶναι ἀληθῆ· οὐ γὰρ καὶ τὸ ἀρτίους εἶναι
τοὺς ἀστέρας x) ἀληθὲς εἶναι λέξει ἢ τὸ περιττοὺς τούτους ὑπάρ-
χειν· εἰ δέ τινα, τίνι κρινοῦμεν ὅτι τάδε μὲν τὰ ἄδηλά ἐστιν
ἀληθῆ τάδε δὲ ψευδῆ; φαινομένῳ μὲν γὰρ οὐδαμῶς· εἰ δὲ
ἀδήλῳ ἐπιζητοῦμεν τίνα τῶν ἀδήλων ἐστὶν ἀληθῆ καὶ τίνα ψευδῆ,
δεήσεται καὶ τοῦτο τὸ ἄδηλον ἀδήλου ἑτέρου τοῦ ἐπικρινοῦντος
αὐτό, κἀκεῖνο ἄλλου καὶ μέχρις ἀπείρου. διόπερ οὐδὲ ἄδηλα
μόνον ἐστὶ τἀληθῆ. λείπεται λέγειν ὅτι τῶν ἀληθῶν τὰ μέν ἐστι 91
φαινόμενα τὰ δὲ ἄδηλα· ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἄτοπον. ἤτοι γὰρ

alia sunt evidentia. at nihil horum verum est, ut demonstrabimus; nihil igitur est verum. nam si evidentia solum sint vera, vel omnia evidentia dicent esse vera vel aliqua. et si quidem omnia, retorquetur oratio (quibusdam enim videtur nihil esse verum); sin aliqua, absque diiudicatione quidem nemo dicere potest, haec esse vera illa autem falsa; at indicatorio utens aut evidens esse dicet hoc indicatorium aut obscurum. et obscurum quidem nequaquam dixerit; sola enim evidentia nunc supponuntur esse vera. 89. sin autem evidens dicat esse, quoniam quae evidentia sint vera quae item falsa ambigitur, etiam illud evidens quod ad diiudicationem evidentium sumetur rursum alio indicatorio evidente egebit, et illud alio, et ita usque in infinitum. atqui nullo modo possunt infinita diiudicari; nullo modo igitur etiam potest an vera sint evidentia solum comprehendi. 90. itidem qui obscura sola esse vera dicit, omnia quidem esse vera non dixerit; non enim etiam parem esse stellarum numerum verum esse dicet aut imparem: sin autem dicet aliqua, unde haec quidem obscura esse vera illa autem falsa diiudicabimus? aliquo enim evidente nequaquam diiudicetur, at si per obscurum investigemus quae ex incertis sint vera et quae falsa, nimirum indigebit et hoc obscurum alio obscuro quod diiudicet ipsum et illud alio, et ita usque in infinitum. quamobrem neque obscura solum sunt vera. 91. huc ergo redigimur, ut vera partim evidentia partim obscura esse dicamus. sed hoc quoque absurdum est. nam aut omnia et evidentia et ob-

t) φαίνεται γάρ τισι] ut Gorgiae de quo supra sect. 59 et Xeniadi de P 87 quo 2 contra Logicos sect. 399. caeterum pro γάρ τισι quod sensu postulante et mss iubentibus rescripsi, editi habebant γάρ φησι.

u) ἐπεὶ ζητεῖται] ita recte mss pro ἐπιζητεῖται.

x) τὸ ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέρας] infra sect. 97. lib. 2 contra Logicos. Cicero Lucullo: *qui omnia sic incerta dicunt, ut stellarum numerus par an impar sit nesciatur, quasi desperatos aliquos relinquamus.*

του σημείου φωναὶ φερόμεναι, ἢ οὐδὲν σημαινουσ

131 ἄσημοί εἰσι, πῶς ἂν κινήσειαν τὴν ὕπαρξιν τοῦ σ
σημαίνουσι τί ἐστι σημεῖον, ἔτι ἤτοι ἀποδεικτικοί
οἱ κατὰ τοῦ σημείου, ἢ οὐκ ἀποδεικτικοί· ἀλλ' ε
δεικτικοί, οὐκ ἀποδεικνύουσι τὸ μὴ εἶναι σημεῖον
P 96 δεικτικοί, ἐπεὶ ἡ ἀπόδειξις τῷ γένει σημεῖόν ἐστιν
οὖσα τοῦ συμπεράσματος, ἔσται σημεῖον. ὅθεν κα
λόγος τοιοῦτος, εἰ ἔστι τι σημεῖον r), ἔστι σημεῖ
ἔστι σημεῖον, ἔστι σημεῖον· τὸ γὰρ μὴ εἶναι σημ
δείξεως (ἣ δὴ ἔστι σημεῖον) δείκνυται. ἤτοι δὲ ἔσ
132 οὐκ ἔστι σημεῖον, ἔστιν ἄρα σημεῖον. τούτῳ δὲ τῷ
ται s) τοιοῦτος λόγος· εἰ οὐκ ἔστι τι σημεῖον, οὐκ
καὶ εἰ ἔστι σημεῖον, ὅ φασιν οἱ Δογματικοὶ σημε
ἔστι σημεῖον. τὸ γὰρ σημεῖον περὶ οὗ ὁ λόγος,

dentia quaedam obscura, et praeter haec nihil est, ut ip
nulla existent quae vocantur signa. 130. haec igitur pauca
dixisse sat erit ad docendum non dari signum indicativu
autem rationes exponemus quibus doceri possit aliquod
aequipollentiam contrariarum rationum ostendamus. aut igit
quid voces quae contra signum afferuntur, aut nihil significa
insignificabiles sunt, quomodo labefactare possint existentia
autem significant quid sit signum, aut demonstrativae su
adversus signum afferuntur, aut non demonstrativae. si
strativae, non demonstrant non esse signum; sin demonst
demonstratio e genere signorum est, declarativa conclusio
unde et huiusmodi argumentum ab illis proponitur, si ali
est signum; et si non est signum, est signum. nam hoc
per demonstrationem (quae quidem est signum) ostenditur.
signum, aut non est signum; est ergo signum. 132. huic a
tioni ex adverso stat argumentum huiusmodi, si non est
non est signum, et si est signum quod dicunt Dogmatici s
est signum. nam signum de quo agitur, quale illud imagi

q) τὴν ἰσοσθένειαν] prora haec ac puppis Scepticismi,
tandi ex utraque parte adducere atque in promptu habe
deris, atque in neutram ita inclinantes ut assensum susti
sed ἴσην πιθανότητα prae se ferentes. confer sect. 79, 1
adversus Logicos.

τῶν δογματικῶν). ἔτι οἷόν τέ ἐστι διισχυρίζεσθαι οὔτε περὶ τῶν ἀδήλων· ἐπεὶ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐναργῶν ταῦτα καταλαμβάνειν οἱ δογματικοὶ νομίζουσιν, ἐὰν ἐπέχειν περὶ τῶν ἐναργῶν καλουμένων ἀναγκαζώμεθα, πῶς ἂν περὶ τῶν ἀδήλων ἀποφαίνεσθαι τολμήσαιμεν; ἐκ πολλοῦ δὲ τοῦ περιόντος καὶ πρὸς τὰ ἄδηλα 96
τῶν πραγμάτων ἰδίως ἐνστησόμεθα. καὶ ἐπειδὴ ταῦτα διὰ σημείου τε καὶ ἀποδείξεως καταλαμβάνεσθαι καὶ κρατύνεσθαι δοκεῖ, διὰ βραχέων ὑπομνήσομεν ὅτι καὶ περὶ τοῦ σημείου καὶ περὶ τῆς ἀποδείξεως ἐπέχειν προσήκει. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ σημείου. καὶ γὰρ ἡ ἀπόδειξις τῷ γένει σημεῖον[a]) εἶναι δοκεῖ.

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ σημείου.

Τῶν πραγμάτων τοίνυν κατὰ τοὺς Δογματικοὺς τὰ μέν ἐστι 97
πρόδηλα τὰ δὲ ἄδηλα. καὶ τῶν ἀδήλων τὰ μὲν καθάπαξ ἄδηλα τὰ δὲ πρὸς καιρὸν ἄδηλα τὰ δὲ φύσει ἄδηλα. καὶ πρόδηλα μὲν εἶναί φασι τὰ ἐξ ἑαυτῶν εἰς γνῶσιν ἡμῖν ἐρχόμενα, οἷόν ἐστι τὸ ἡμέραν εἶναι· καθάπαξ δὲ ἄδηλα, ἃ μὴ πέφυκεν εἰς τὴν ἡμετέραν πίπτειν κατάληψιν, ὡς τὸ ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέρας· πρὸς καιρὸν δὲ ἄδηλα, ἅπερ τὴν φύσιν ἔχοντα ἐναργῆ παρά 98
τινας[b]) ἔξωθεν περιστάσεις κατὰ καιρὸν ἡμῖν ἀδηλεῖται, ὡς ἐμοὶ P
νῦν ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις[c])· φύσει δὲ ἄδηλα τὰ μὴ ἔχοντα φύσιν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν πίπτειν ἐνάργειαν, ὡς οἱ νοητοὶ πόροι[d])·

quae manifesta esse secundum Dogmaticorum scita putantur neque de obscuris quisquam asseveratione affirmare possit. quum enim ex manifestis haec comprehendere Dogmatici arbitrentur, si de iis quae manifesta vocantur, assensum cohibere cogamur, quomodo de obscuris pronuntiare audeamus? 96. ex plurimum abundanti tamen etiam rebus obscuris peculiariter rationes nostras opponemus; et quoniam hae per signum et demonstrationem comprehendi et firmae reddi videntur, de signo quoque et de demonstratione retinendum esse assensum docebimus. incipiamus autem a signo; nam demonstratio videtur esse e generibus signorum.

CAP. X.

De signo.

97. Ex rebus igitur secundum Dogmaticos aliae sunt manifestae aliae obscurae, et obscurarum aliae omnino aliae ad tempus aliae obscurae natura. manifestas esse dicunt, quae ex se ipsis in notitiam nobis veniunt, quale est hoc diem esse. prorsus autem obscuras, quarum natura non fert ut in nostram cadant comprehensionem, ut stellarum numerum esse parem. 98. ad tempus autem obscuras, quae quum alioqui naturam habeant evidentem, propter aliqua extrinsecus accidentia, ad tempus nobis obscurantur, ut mihi nunc Atheniensium civitas. natura autem obscurae, quarum natura non permittit ut evidentes nobis sint, ut corporum pori quos [illegible]

a) τῷ γένει σημεῖον] demonstratio etiam inter signa refertur, adeoque eius genus est signum, ut hominis animal infra sect. 122, 131 et 134 et 8 adversus Logicos.

b) παρά τινας] ita recte Salmasius pro περί τινας, atque ita legitur etiam 8 contra Logicos sect. 145 seq. ubi eadem rerum ἀδήλων distinctio.

c) ὡς ἐμοὶ νῦν ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις] ex his verbis colligas Sextum P aliquando Athenis versatum, idem repetit laudato adversus Logicos loco.

d) οἱ νοητοὶ πόροι] infra sect. 140.

ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστί, φῶς ἄρα ἐστί, τὸ μὲν
137 συμπέρασμά ἐστι, τὰ δὲ λοιπὰ λήμματα. τῶν δ
εἰσι συνακτικοί [y]), οἱ δὲ ἀσύνακτοι. συνακτικὸς
συνημμένον, τὸ ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τοῦ διὰ τῶν
μάτων συμπεπλεγμένου, λῆγον δὲ εἰς τὴν ἐπιφορὰ
ᾖ, οἷον ὁ προειρημένος λόγος συνακτικός ἐστιν,
λημμάτων αὐτοῦ συμπλοκῇ ταύτῃ, ἡμέρα ἐστί,
ἐστί, φῶς ἐστιν, ἀκολουθεῖ τὸ φῶς ἐστιν, ἐν τ
μένῳ, εἰ ἡμέρα ἐστί, καὶ εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐ
138 δὲ οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες. τῶν δὲ συνακτικῶν οἱ
θεῖς, οἱ δὲ οὐκ ἀληθεῖς [z])· ἀληθεῖς μέν, ὅτα
συνημμένον ἐκ τῆς τῶν λημμάτων συμπλοκῆς κα
ὡς προειρήκαμεν, ὑγιὲς ᾖ, ἀλλὰ καὶ τὸ συμπέρα
τῶν λημμάτων αὐτοῦ συμπεπλεγμένον ἀληθὲς ὑπ
ἡγούμενον ἐν τῷ συνημμένῳ. ἀληθὲς δὲ συμπεπλ
πάντα ἔχον ἀληθῆ, ὡς τὸ ἡμέρα ἐστί, καὶ εἰ ἡμ
139 ἐστιν. οὐκ ἀληθεῖς δὲ οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες· ὁ γ

ligendo, declarans conclusionem quae antea obscura fuera
cunt, ex his apertius erit. argumentum, aiunt, est quo
ptionibus et conclusione. 136. huius autem sumptiones e
nuntiata, quae ex consensu ad astruendam conclusionem
autem sive conclusio est pronuntiatum quod ex sumptio
in his, si dies est, lux est, atqui dies est, ergo lux e
ergo lux est, pro conclusione est, reliqua autem sumptio
torum hinc alia sunt colligendi vim habentia alia non ha
vim habent, quando connexum quod incipit a sumptionib
serte positis, et desinit in conclusionem eius, verum es
argumentum supradictum colligendi vim habet, quia hanc
factam consertionem, dies est, et si dies est, lucet, con
hoc connexo, si dies est, lucet. colligere autem non po
se habent. 138. porro ex his colligendi vim habentibus ar
sunt alia falsa; vera quidem, quum non solum connexum e
sertione et conclusione, ut diximus, verum est, sed eti
quod in sumptionibus eius consertum est verum est, qu
antecedens. verum autem consertum est quod omnia ha
dies est, et, si dies est, lucet. 139. falsa autem argum

σημείων διαφορᾶς, ὡς ἔφαμεν, οὐ πρὸς πᾶν σημεῖον ἀντιλέγομεν, ἀλλὰ πρὸς μόνον τὸ ἐνδεικτικὸν ὡς ὑπὸ τῶν Δογματικῶν[i]) πεπλάσθαι δοκοῦν· τὸ γὰρ ὑπομνηστικὸν πεπίστευται ὑπὸ τοῦ βίου· ἐπεὶ καπνὸν ἰδών τις σημειοῦται πῦρ, καὶ οὐλὴν θεασάμενος τραῦμα γεγενῆσθαι λέγει. ὅθεν οὐ μόνον οὐ μαχόμεθα τῷ βίῳ, ἀλλὰ καὶ συναγωνιζόμεθα, τῷ μὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ πεπιστευμένῳ ἀδοξάστως συγκατατιθέμενοι, τοῖς δὲ τῶν Δογματικῶν ἰδίως ἀναπλαττομένοις ἀνθιστάμενοι. ταῦτα μὲν οὖν ἥρμοζεν 103
ἴσως προειπεῖν ὑπὲρ τῆς σαφηνείας τοῦ ζητουμένου· λοιπὸν δὲ ἐπὶ τὴν ἀντίρρησιν χωρῶμεν, οὐκ ἀνύπαρκτον δεῖξαι τὸ ἐνδει- P 90
κτικὸν σημεῖον πάντως ἐσπουδακότες, ἀλλὰ τὴν φαινομένην ἰσοσθένειαν τῶν φερομένων λόγων πρός τε τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνυπαρξίαν ὑπομιμνήσκοντες.

ΚΕΦ. ια΄.

Εἰ ἔστι τι σημεῖον ἐνδεικτικόν.

Τὸ σημεῖον τοίνυν, ὅσα ἐπὶ τοῖς λεγομένοις περὶ αὐτοῦ παρὰ 104
τοῖς Δογματικοῖς, ἀνεπινόητόν ἐστιν· αὐτίκα γοῦν οἱ ἀκριβῶς περὶ αὐτοῦ διειληφέναι δοκοῦντες οἱ Στωϊκοὶ βουλόμενοι παραστῆσαι τὴν ἔννοιαν τοῦ σημείου φασὶν σημεῖον εἶναι ἀξίωμα[k]) ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ προκαθηγούμενον, ἐκκαλυπτικὸν τοῦ λήγοντος. καὶ τὸ μὲν ἀξίωμά φασιν εἶναι λεκτὸν[l]) αὐτοτελὲς ἀπόφαν-

diximus, non omni signo contradicimus, sed soli indicatorio sive demonstrativo, utpote quod a Dogmaticis confictum esse videatur; nam admonitorium fidem in vita communi obtinet. quisquis enim fumum vidit, signum ignis animo concipit, et cicatricem intuitus vulnus fuisse dicit. unde non solum non adversamur vitae communi, sed etiam ipsi patrocinamur, siquidem rei quae in illa impetrat fidem, suffragamur, ita ut nullam opinionem statuamus; iis vero quae peculiariter a Dogmaticis confinguntur, repugnamus.
103 atque haec praemittenda ni fallor erant ad rei de qua quaeritur explicationem; nunc ad refutationem ipsam recta tendamus, non omnino conaturi ostendere quod indicatorium signum nullum detur, sed apparentem utrinque aequalem vim rationum quibus et esse signum eiusmodi et nullum esse colligitur, commemoraturi.

CAP. XI.

An sit aliquod signum indicatorium.

104. Signum ergo, quantum attinet ad ea quae dicunt de illo Dogmatici, intelligere non possumus. ac, ne longius abeam, Stoici ipsi, qui exacte de eo disseruisse videntur, quid denotent per signum ostendere volentes dicunt signum esse pronuntiatum in bono connexo antecedens, quo consequens detegitur. et pronuntiatum quidem esse aiunt dictum per se per-

---

i) ὑπὸ τῶν Δογματικῶν] ὑπὸ τῶν Δογματικῶν φιλοσόφων καὶ τῶν λογικῶν ἰατρῶν 2 adversus Logicos.

k) σημεῖον εἶναι ἀξίωμα] haec definitio signi fuit supra sect. 101. adde P 90
lib. 2 adversus Logicos sect. 244.

l) ἀξίωμά φασιν εἶναι λεκτόν] quid intellexerint Stoici per λεκτόν, attigi iam sect. 81, nunc plenius ut intelligatur, apponam haec Gassendi de philosophia Epicuri p. 69 *solent Stoici tria quaedam coniugata admittere, 1 rem quae voce effertur, diciturque ipsis* τὸ τυγχάνον, *quasi dicant ens vel extra occurrens, 2 vocem* φωνήν *quae profertur, et 3 significationem vocis,* τὸ σημαινόμενον (Sextus 2 contra Logicos) *quae*

ρειν τοὺς ἱδρῶτας ἐκκαλυπτικόν ἐστι τοῦ πόρ
προειλῆφθαι ὅτι διὰ ναστοῦ σώματος ὑγρὸν οὐ
143 σθαι. ἡ οὖν ἀπόδειξις καὶ λόγος εἶναι ὀφείλει
καὶ ἀληθὴς καὶ ἄδηλον ἔχων συμπέρασμα καὶ
ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῶν λημμάτων. καὶ διὰ τοῦτ
ἀπόδειξις λόγος δι' ὁμολογουμένων λημμάτων
ἐπιφορὰν ἐκκαλύπτων ἄδηλον. διὰ τούτων μὲν
εἰώθασι τὴν ἔννοιαν τῆς ἀποδείξεως.

ΚΕΦ. ιγ'.

Εἰ ἔστιν ἀπόδειξις.

144 Ὅτι δὲ ἀνύπαρκτός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, ἀπ' α
ἐπιλογίζεσθαι δυνατόν, ἕκαστον τῶν περιεχομένι
διατρέποντα· οἷον γοῦν ὁ λόγος σύγκειται ἐξ ἀξ
σύνθετα πράγματα οὐ δύναται ὑπάρχειν, ἐὰν μὴ
ἕστηκεν ἀλλήλοις συνυπάρχῃ[f]), ὡς πρόδηλον ἀπ
παραπλησίων, τὰ δὲ μέρη τοῦ λόγου ἀλλήλοις
ὅτε γὰρ λέγομεν τὸ πρῶτον λῆμμα, οὐδέπω ὑπά
ρον λῆμμα οὔτε ἡ ἐπιφορά· ὅτε δὲ τὸ δεύτερόν
πρότερον λῆμμα οὐκέτι ὑπάρχει, ἡ δὲ ἐπιφορ

fore ut iste ditescat; ditescet ergo iste". assentimur enim
tam propter sumptionum necessitatem, quam quod credam
tioni. 143. aliae non solum ephodeutice sed etiam decl
ad conclusionem, ut haec "si fluunt sudores per superfi
quos imaginari possumus: atqui prius, ergo et posterius"
res est declarativum huius, videlicet poros esse; quod
animo illa opinio per solidum corpus humidum non poss
demonstratio et argumentum esse debet et colligendi vi
obscuram habens conclusionem, sed quae vi sumptionum
ideo dicitur demonstratio esse argumentatio quae per col
ptionibus concessis conclusionem quae obscura fuerat dec
facit. et haec sunt quibus demonstrationis notionem expl

CAP. XIII.

An sit demonstratio.

144. Demonstrationem autem nullam dari colligere

εἶναι· ὅταν λέγωσιν οἱ Στωϊκοὶ εἶναί τι λεκτόν, ἤτοι μόνῃ φάσει χρῶνται ἢ καὶ ἀποδείξει. ἀλλ᾽ εἰ μὲν φάσει, ἀντιθήσουσιν αὐτοῖς οἱ Ἐπικούρειοι φάσιν τὴν λέγουσαν ὅτι οὐκ ἔστι τι λεκτόν· εἰ δὲ ἀπόδειξιν παραλήψονται, ἐπεὶ ἐξ ἀξιωμάτων συνέστηκε λεκτῶν ἡ ἀπόδειξις, ἐκ τῶν λεκτῶν δὲ συνεστῶσα p) οὐ δυνήσεται πρὸς πίστιν τοῦ λεκτὸν εἶναι παραλαμβάνεσθαι. ὁ γὰρ μὴ διδοὺς εἶναι λεκτὸν πῶς συγχωρήσει σύστημα λεκτῶν ὑπάρχειν; διὰ τοῦ ζητουμένου τοίνυν τὸ ζητούμενον πιστοῦσθαι βούλεται 108
ὁ ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ συστήματος τῶν λεκτῶν εἶναί τι λεκτὸν πειρώμενος κατασκευάζειν. εἰ οὖν μήτε ἁπλῶς μήτε δι᾽ ἀποδείξεως ἐνδέχεται παριστᾶν ὅτι ἔστι τι λεκτόν, ἄδηλόν ἐστιν ὅτι ἔστι τι λεκτόν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἔστιν ἀξίωμα q)· λεκτὸν γάρ ἐστι τὸ ἀξίωμα. μήποτε δὲ καὶ εἰ καθ᾽ ὑπόθεσιν εἶναί τι λεκτὸν δο- 109
θείη, τὸ ἀξίωμα ἀνύπαρκτον εὑρίσκεται συνεστηκὸς ἐκ λεκτῶν μὴ συνυπαρχόντων ἀλλήλοις. οἷον γοῦν ἐπὶ τοῦ "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστι", ὅτε λέγω τό "ἡμέρα ἔστιν", οὐδέπω ἐστὶ τό "φῶς ἐστί". καὶ ὅτε λέγω τό "φῶς ἐστί", οὐκέτι ἐστὶ τό "ἡμέρα ἐστίν". εἰ οὖν τὰ μὲν συγκείμενα ἔκ τινων r) ἀδύνατον ὑπάρχειν μὴ συνυπαρχόντων ἀλλήλοις τῶν μερῶν αὐτῶν, τὰ δὲ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ἀξίωμα οὐ συνυπάρχει ἀλλήλοις, οὐχ ὑπάρξει τὸ ἀξίωμα. ἵνα 110

[...]tem contra; quum dicunt Stoici dictum eiusmodi aliquid esse, aut sola enuntiatione aut simul demonstratione ad hoc affirmandum utuntur. si sola enuntiatione utentur, opponent ipsis Epicurei enuntiationem quae dictum esse aliquid negat; sin demonstrationem assument, quia ex pronuntiatis quae et ipsa λεκτά sive dicta sunt, constat demonstratio, id quod ex dictis constat non poterit assumi ut probetur dictum dari. qui enim dictum dari non concedit, quomodo esse dictorum congeriem concedet? 108. ergo ex controverso confirmare vult controversum quisquis ex existentia congeriei dictorum conatur astruere dictum aliquod dari. si ergo neque simplici affirmatione neque cum demonstratione ostendi potest dictum aliquid esse, utique an aliquod dictum sit obscurum est. similiter res se habet cum pronuntiato nam et ipsum λεκτὸν sive dictum esse affirmant. 109. sed fortasse etiamsi per suppositionem concedatur dictum aliquod dari, pronuntiatum tamen nullum existere comperietur, quod constat ex dictis simul non coëxistentibus. exempli gratia in hoc: si dies est, lux est, quum dico, dies est, nondum est, lux est. et quum dico, lux est, nondum est, dies est. si igitur ea quae ex aliquibus composita sunt existere non possunt nisi partes eorum simul coëxistant, at vero partes ex quibus pronuntiatum compositum est non coëxistunt invicem, non existet pronuntiatum. 110. ut autem

(ideas vocibus illis significatas) δι᾽ ὧν γίνονται μαθήσεις διδασκαλίαι προλήψεις νοήσεις ὁρμαὶ συγκαταθέσεις τὸ παράπαν οὐδὲ εἶναι λέγοντες. repudiaverunt itaque Epicurei λεκτόν, hoc est negarunt dari eiusmodi incorpoream rei significatae ideam a mentis sensu per vocem declarato P 91
et re ipsa significata diversam, in qua verum et falsum subsistere Stoici contendebant. ut adeo Stoicorum haec et Epicureorum controversia non valde absimilis fuerit illi, quae intercessit inter sectas Scholasticorum, qui realium et qui nominalium nomine veniebant.

p) ἐκ τῶν λεκτῶν δὲ συνεστῶσα] confer lib. 2 contra Log. sect. 77.

q) καὶ εἰ ἔστιν ἀξίωμα] in editis male omissum illud εἰ, quod e mss restitui. restituendum vidit etiam Salmasius.

r) συγκείμενα ἔκ τινων] post συγκείμενα in editis erat αὐτῶν, quod sensu et maiorum auctoritate suffragante eieci. porro idem argumentum repetit noster infra sect. 144.

ἐστιν, οὐκ ἄρα ἡμέρα ἐστίν". ὁ λόγος ἀσύνακτός ἐστιν· οὐ
ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν φῶς ἐστιν, ἡμέρα
148 ἐστίν". ἐπεὶ γὰρ ἐπαγγέλλεται τὸ συνημμένον ἐντὸς τοῦ ἑ
ἡγουμένου [o]) εἶναι καὶ τὸ λῆγον, εἰκότως τοῦ ἡγουμένου
λαμβανομένου ἐπάγεται καὶ τὸ λῆγον, καὶ τοῦ λήγοντος
ρουμένου ἀναιρεῖται καὶ τὸ ἡγούμενον· εἰ γὰρ ἦν τὸ ἡγο
ἦν ἂν καὶ τὸ λῆγον. τοῦ δὲ λήγοντος προσλαμβανομ
πάντως τίθεται καὶ τὸ ἡγούμενον· οὐδὲ γὰρ ὑπισχνεῖτο τ
ημμένον τῷ λήγοντι ἀκολουθεῖν τὸ ἡγούμενον· ἀλλὰ τῷ
149 μένῳ τὸ λῆγον μόνον. διὰ τοῦτο οὖν ὁ μὲν ἐκ συνημμέ
τοῦ ἡγουμένου τὸ λῆγον σύνάγων συλλογιστικὸς [p]) εἶναι
καὶ ὁ ἐκ συνημμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ λήγοντος
τικείμενον τῷ ἡγουμένῳ συνάγων. ὁ δὲ ἐκ συνημμένου κ
P 100 λήγοντος τὸ ἡγούμενον συνάγων, ἀσύνακτος, ὡς ὁ προειρ
παρ' ὃ καὶ ἀληθῶν ὄντων τῶν λημμάτων αὐτοῦ ψεῦδο
άγει, ὅταν λυχνιαίου φωτὸς ὄντος νυκτὸς λέγηται· τὸ μ
"εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστι" συνημμένον ἀληθές ἐστι, καὶ ἡ
μὴν φῶς ἐστι" πρόσληψις [q]), ἡ δὲ "ἡμέρα ἄρα" ἐπιφορὰ ψ
150 κατὰ παράλειψιν δέ ἐστι μοχθηρὸς λόγος, ἐν ᾧ παραλε
τι τῶν πρὸς τὴν συναγωγὴν τοῦ συμπεράσματος χρησιμε
οἷον ὑγιοῦς ὄντος, ὡς οἴονται, τοῦ λόγου τούτου "ἤτοι ἀ

quum haec sint, ut aiunt, argumenta recte colligentia: "si dies est, l
atqui dies est, ergo lux est". "si dies est, lux est: lux autem non e
ergo dies est". tum argumentum ineptum ad colligendum est hoc: "si d
lux est: atqui lux est, dies ergo est". 148. quia enim promittit co
intra antecedens suum contineri etiam consequens, merito, quum as
antecedens, inducitur etiam consequens; et quum consequens tollit
tur etiam antecedens. nam si existeret antecedens, existeret etiam cons
at quum consequens assumitur, non necessario ponitur etiam ante
non enim promittebat connexum ex consequente sequi antecedens, s
taxat consequens colligi ex antecedente. 149. propterea argument
quae ex connexo et antecedente colligit consequens, recte colligere
item quae ex connexo et opposito consequentis, oppositum antecede
ligit; at ea quae ex connexo et consequente colligit antecedens, di
colligendum inepta, ut ea quam ante diximus; quia etiamsi verae a
sumptiones, falsum colligit, si eam proferas noctu, quum lux est l
nam hoc, "si dies est, lux est" connexum verum est, et haec assu
vera "atqui lux est" sed falsa est conclusio haec "dies est ergo". 1
pter omissionem autem est vitiosa argumentatio, in qua omittitur
eorum quae ad colligendam conclusionem faciunt, ut, quum vera
putant, haec argumentatio "aut bonae sunt divitiae aut malae aut

---

n) ἀλλὰ μὴν φῶς ἐστιν, ἡμέρα ἄρα] ita scribendum esse satis
quae sequuntur. antea male legebatur, ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστ
ἄρα ἐστίν.

o) τοῦ ἐν αὐτῷ ἡγουμένου] ita mss pro ἐν ἑαυτῷ.

p) συλλογιστικός] id est συνακτικός, recte ac firmiter concludens
nempe ex illis duobus syllogismis erat: si dies est, lux est; atqui
ergo lux est, in quo ex connexo et antecedente consequens co
alter: si dies est, lux est; non est autem lux, non est ergo dies,
ex connexo et consequentis opposito oppositum antecedentis. tert
tra ἀσύνακτος, si dies est, lux est; atqui lux est, ergo est dies
cludit antecedens ex connexo et consequente.

P 100 q) πρόσληψις] subintellige, ἀληθής. [in antecedd. legebatur

τὸ ἀντικείμενον τῷ ἐν αὐτῷ λήγοντι μάχηται τῷ ἐν αὐτῷ ἡγουμένῳ. καθ᾽ οὓς τὰ μὲν εἰρημένα συνημμένα ἔσται μοχθηρά, ἐκεῖνο δὲ ἀληθές a), εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν. οἱ δὲ τῇ ἐμφάσει κρίνοντές b) φασὶ ὅτι ἀλη- 112
θές ἐστι συνημμένον οὗ τὸ λῆγον ἐν τῷ ἡγουμένῳ περιέχεται δυνάμει· καθ᾽ οὓς τὸ εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστί, καὶ πᾶν διαφορούμενον c) ἀξίωμα συνημμένον ἴσως ψεῦδος ἔσται. αὐτὸ γάρ τι ἐν ἑαυτῷ περιέχεσθαι, ἀμήχανον. ταύτην τοίνυν τὴν διαφω- 113
νίαν ἐπικριθῆναι ἀμήχανον ἴσως ἂν εἶναι δόξει*). οὔτε γὰρ ἀναποδείκτως προκρίνοντές τινα τῶν στάσεων τῶν προειρημένων πιστοὶ ἐσόμεθα οὔτε μετὰ ἀποδείξεως. καὶ γὰρ ἡ ἀπόδειξις ὑγιὴς εἶναι δοκεῖ, ὅταν ἀκολουθῇ τῇ διὰ τῶν λημμάτων αὐτῆς συμπλοκῇ τὸ συμπέρασμα αὐτῆς, ὡς λῆγον ἡγουμένῳ, οἷον οὕτως, εἰ ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν d) ἡμέρα ἐστί, φῶς ἄρα ἐστίν. εἴπερ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστι, καὶ ἡμέρα ἐστὶ καὶ φῶς ἐστι. ζητουμένου δὲ περὶ τοῦ πῶς κρινοῦμεν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λή- 114
γοντος πρὸς τὸ ἡγούμενον, ὁ διάλληλος εὑρίσκεται τρόπος· ἵνα

cui oppositum est consequentis, antecedenti connexi adversatur. secundum quos haec quae iam dicta sunt connexa erunt vitiosa; illud autem verum, si dies est, dies est. 112. at enim qui ex significationis vi et emphasi indicant verum esse connexum dicunt, ubi consequens includitur potentia in antecedente; secundum quos hoc, si dies est, dies est, et omne conduplicatum axioma connexum fortasse falsum erit. nam aliquid in se ipso comprehendi impossibile est. 113. haec igitur controversia indiiudicabilis videri possit; neque enim sine demonstratione proferentes aliquam praedictarum constitutionum fide digni erimus, nec cum demonstratione, nam demonstratio tum demum esse videtur minime vitiosa, quum eius conclusio sequitur eius per sumptiones consertionem, ut consequens ex antecedente, hoc modo, si dies est, lux est; atqui dies est, lux est igitur. si dies est, lux est; et dies est et lux est. 114. quum autem quaeritur quomodo diiudicabimus consequentiam consequentis ad antecedens, vitiosus mutuo probandi modus

a) ἐκεῖνο δὲ ἀληθές] verum quidem est, *si dies est, dies est*, sed nugatorium, itaque ἀληθές Sextus hoc loco opponit μοχθηρῷ et confundit cum eo quod iam dixerat ὑγιές, bonum connexum, et secundum ipsorum regulas haud improbandum. tale est apud Ciceronem in Lucullo c. 30 *si lucet, lucet: lucet autem, lucet igitur.*

b) τῇ ἐμφάσει κρίνοντες] ἔμφασις est potestas significandi plus quam verbo exprimitur, unde latens in illo ac comprehensum deinde erui ac tanquam consequens colligi potest. hinc Cicero, lib. 4 Rhetor. ad Herennium c. 54 inter *significationis* sive ἐμφάσεως species unam memorat quam *per consequentiam* appellat. Plutarchus libro de *EI* apud Delphos p. 387 συνάρτησιν, ἔμφασιν atque σχέσιν coniungit, ὅτι, εἰ ἡμέρα, φῶς ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο συνίησι πλὴν ἄνθρωπος, ἡγουμένου καὶ λήγοντος, ἐμφάσεώς τε καὶ συναρτήσεως τούτων πρὸς ἄλληλα καὶ σχέσεως. hoc autem loco Sextus τῇ ἐμφάσει κρίνεσθαι a συναρτήσει distinguit, vocatque si consequens cum antecedente non modo nexum habeat, sed in eo lateat ac comprehendatur.

c) πᾶν τὸ διαφορούμενον] Stoici διαφορούμενον ἀξίωμα appellabant ἓν ἀξίωμα δὶς λαμβανόμενον, lib. 2 adversus Logicos. eandem propositionem dupliciter in eodem connexo adhibitam, semel pro antecedente, ac semel pro consequente. hinc emendandus Sextus in eodem adversus Logicos libro, ubi ἐξ ἀξιώματος διαφόρου male legebatur pro διαφορουμένου, ut ad illum locum annotavi. emendandus etiam Diogenes Laërtius vel supplendus potius 7.69 ἐξ ἀξιώματος μὲν διαφορουμένου οἷον, εἰ ἡμέρα ἐστίν lege: εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν.

[*) immo: δόξειεν]

d) ἀλλὰ μὴν] sic mss pro ἀλλὰ ἐπεί.

πειρωμένους παρ' ἔλλειψιν a) ἀσυνάκτους λόγους εἶ
εἰ γὰρ ὁ ἐντελὴς ἀπηρτισμένος ἀδιάκριτός ἐστι, κα
ψει ἄδηλος ἔσται. καὶ ὅτι ὁ διὰ λόγου δεικνύναι
βουλόμενος λόγον, μὴ ἔχων συνημμένου κρίσιν ὡ
δι' ἧς κρίνειν δυνήσεται τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὑπ'
μένου λόγου οὐ δυνήσεται κεκριμένως καὶ ὀρθῶς λ
156 λιπής ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ὁ κατὰ παρολκὴν b) λεγόμενος
ρὸς ἀδιάκριτός ἐστιν ἀπὸ τῶν ἀποδεικτικῶν· ὅσοι
παρολκῇ καὶ οἱ θρυλούμενοι παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς ἀ
ἀσύνακτοι εὑρεθήσονται, ὧν ἀναιρουμένων ἡ πᾶσα
ἀνατρέπεται· οὗτοι γάρ εἰσιν οὓς φασιν ἀποδείξεως
σθαι πρὸς τὴν ἑαυτῶν σύστασιν, ἀποδεικτικοὺς δὲ

mento colligendi vim habente discernere illud quod propter
vitiosum sit, non bene poterimus. 154. eadem autem obiicie
tiosam esse argumentationem dixerit propterea, quod in viti
posita fuerit. nam qui astruit vitiosam esse aliquam formam
confessum et indubitatum argumentum colligendi vim habens
inferre quod dicit. 155. ex his autem possint etiam illi refu
mentum fieri ineptum ad colligendum propter omissionem copu
nam si perfectum argumentum quodnam sit, et cui nihil de
nequit, illud quoque in quo est facta omissio, obscurum erit
terea qui argumento vult ostendere alicui argumentationi qu
nisi habeat connexi iudicationem confessam, ex qua consecutio
quod affert, diiudicet, nequaquam poterit certo iudicio et recte
defectum aliquem habere. 156. iam vero et illud genus argu
tiosum esse dicitur propter superfluitatem, per demonstrativa a
dicari et discerni nequit. nam quantum ad superfluitatem, etiam
Stoicos tantopere celebrantur argumentationes indemonstrabiles
esse ad colligendum ineptae, quae si tollantur, universa dial
hae enim sunt quas dicunt demonstratione quidem non egere
mationem, sed per eas demonstrari, quod alia argumenta

P 101 y) ἐν φαύλῳ σχήματι] supra sect. 147.
z) ἀντειρήσθω] ita ms Vratisl. pro vitioso ἀντειρήσομεν
a) παρ' ἔλλειψιν] supra sect. 150.
b) ὁ κατὰ παρολκὴν] sect. 147.

ωτοῦ, οὐδὲ ἐκκαλυπτικὸν αὐτοῦ δύναται ὑπάρχειν τοῦ ἅμα αὐτῷ
καὶ μὴ μετ' αὐτὸ καταλαμβανομένου. οὐκοῦν καὶ ὅσον ἐπὶ τοῖς
κοινότερον λεγομένοις ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων ἀνεπινόητόν ἐστι τὸ
σημεῖον· καὶ γὰρ πρός τι καὶ ἐκκαλυπτικὸν τοῦ σημειωτοῦ, πρὸς
ὃ φασιν αὐτὸ εἶναι, τοῦτο εἶναι λέγουσιν. ὅθεν εἰ μὲν πρός τί 119
ἐστι καὶ πρὸς τῷ σημειωτῷ, συγκαταλαμβάνεσθαι πάντως ὀφεί-
λει τῷ σημειωτῷ, καθάπερ τὸ ἀριστερὸν τῷ δεξιῷ, καὶ τὸ ἄνω
τῷ κάτω, καὶ τὰ ἄλλα πρός τι· εἰ δὲ ἐκκαλυπτικόν ἐστι τοῦ
σημειωτοῦ, προκαταλαμβάνεσθαι αὐτοῦ πάντως ὀφείλει, ἵνα
προεπιγνωσθὲν εἰς ἔννοιαν ἡμᾶς ἀγάγῃ τοῦ ἐξ αὐτοῦ γινωσκο-
μένου πράγματος. ἀδύνατον δὲ ἐννοῆσαι πρᾶγμα μὴ δυνάμενον 120
πρὸ ἐκείνου γνωσθῆναι, οὗ προκαταλαμβάνεσθαι ἀνάγκην ἔχει[k])·
ἀδύνατον ἄρα ἐπινοεῖν τι καὶ πρός τι ὂν καὶ ἐκκαλυπτικὸν ἐκεί-
νου ὑπάρχον πρὸς ὃ[l]) νοεῖται. τὸ δὲ σημεῖον καὶ πρός τί φασιν
εἶναι καὶ ἐκκαλυπτικὸν τοῦ σημειωτοῦ· ἀδύνατον ἄρα ἐστὶν
ἐπινοῆσαι τὸ σημεῖον. πρὸς τούτοις κἀκεῖνο λεκτέον, δια- 121
φωνία γέγονε παρὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν, τῶν μὲν λεγόντων εἶναί τι P 94
σημεῖον ἐνδεικτικόν, τῶν δὲ μηδὲν εἶναι σημεῖον ἐνδεικτικὸν φα-
σκόντων. ὁ λέγων οὖν εἶναί τι σημεῖον ἐνδεικτικόν, ἤτοι ἁπλῶς
ἐρεῖ καὶ ἀναποδείκτως ψιλῇ φάσει χρώμενος ἢ μετὰ ἀποδείξεως.
ἀλλ' εἰ μὲν φάσει μόνῃ χρήσεται, ἄπιστος ἔσται, εἰ δὲ ἀποδεῖ-
ξαι βουλήσεται, τὸ ζητούμενον συναρπάσει. ἐπεὶ γὰρ ἡ ἀπό- 122
δειξις τῷ γένει σημεῖον[m]) εἶναι λέγεται, ἀμφισβητουμένου τοῦ
πότερόν ἐστί τι σημεῖον ἢ οὐκ ἔστιν, ἀμφισβήτησις ἔσται καὶ

dem eius esse potest, quod cum ipso et non post ipsum comprehenditur. itaque vel ex iis quae communiter disputantur ab illis qui diversam opinionem fovent, signum est huiusmodi quod intellectu concipi non possit. nam ipsum dicunt referri ad aliquid, et declarativum significati, ad quod ipsum referri aiunt. 119. unde consequitur, si quidem refertur ad aliquid et ad significatum, necesse esse ut una cum signato percipiatur, ut sinistrum una cum dextro, et quod deorsum una cum eo quod sursum est, et ut alia relata sive quae ad aliquid referuntur; at si declarativum est signati, necesse omnino est ut ante ipsum comprehendatur, ut ante cognitum nos ad notionem ducat rei quae ex ipso cognoscitur. 120. atqui non potest intellectu concipi res, quae ante illud cognosci nequeat, quo prius tamen comprehendi eam sit necesse; non potest igitur intellectu concipi quicquam quod et referatur ad aliquid, et eius sit declarativum ad quod referri intelligitur. at signum dicunt referri ad aliquid, et declarativum signati; ex quibus consequitur fieri nulla ratione posse ut in intellectu aliquam signi conceptionem habeamus. 121. quibus hoc addi debet, controversia fuit aetate superiori, quum alii dicerent esse aliquod signum indicatorium, alii ullum esse negarent. qui igitur dicit esse aliquod signum indicatorium, aut simpliciter et sine demonstratione hoc dicet nuda enuntiatione utens, aut cum demonstratione. si sola enuntiatione utetur, fide carebit; sin demonstrare volet, id de quo quaeritur arripiet. 122. quandoquidem enim demonstratio e genere signorum esse dicitur, quum dubitetur sit aliquod signum necne, dubium erit etiam sitne demonstratio an non sit. sicuti (ut hoc supponamus) si quae-

k) οὐ προκαταλαμβάνεσθαι ἀνάγκην ἔχει] ita mss quemadmodum etiam Salmasius coniecerat. male enim editi, οὐ προκαταλαμβάνεσθαι ἀνάγκην ἔχειν.

l) πρὸς ὃ] ms Savil. πρὸς ᾧ, minus bene.

m) τῷ γένει σημεῖον] supra sect. 96. P 94

δώσομεν τὸ συνημμένον ὡς ὁμολογούμενον, εἰ δὲ π
ὅτι ὄντος τοῦ ἡμέρα ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης[n]) ἐστὶ καὶ
εἰπόντων ἡμῶν ὅτι ἡμέρα ἐστί, συνάγεται καὶ τὸ
ἀρκεῖν τὸν τοιοῦτον λόγον "ἡμέρα ἐστί, φῶς ἄρα ἐσ
160 ἕλκειν τὸ "εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστι[o])" συνημμένο
φερόμεθα καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἀναποδείκτου· ἤ
χεται τοῦ λήγοντος μὴ ὄντος εἶναι τὸ ἡγούμενον,
ται· ἀλλ' εἰ μὲν ἐνδέχεται, οὐκ ἔσται ὑγιὲς τὸ σ
δὲ οὐκ ἐνδέχεται, ἅμα τῷ τεθῆναι τὸ οὐχί, τὸ λ
καὶ τὸ οὐχί, τὸ ἡγούμενον, καὶ παρέλκει πάλιν τ
τῆς συνερωτήσεως τοιαύτης γινομένης "οὐχὶ φῶς
161 ὅτι ἡμέρα ἐστίν". ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ
δείκτου· ἤτοι γὰρ πρόδηλόν ἐστιν ὅτι οὐκ ἐνδέχ
συμπλοκῇ συνυπάρξαι ἀλλήλοις ἢ ἄδηλον· καὶ ε
οὐ δώσομεν τὸ ἀποφατικὸν τῆς συμπλοκῆς; εἰ δὲ π

est igitur. 159. hae sunt argumentationes quae celebrantur
quae omnes mihi videntur propter superfluitatis vitium inepta
esse. nam, ut a prima incipiamus, aut confessum et indubit
si dies est, consequi illud, lux est, quod praecedit illud
"si dies est, lux est"; aut incertum est. ac si quidem est inc
cedemus connexum tamquam indubitatum; sin est certum hoc
necessario esse illud, lux est, certe postquam diximus, die
etiam illud, lux est: adeo ut haec collectio sufficiat "dies es
et supervacaneum sit illud connexum "si dies est, lux est"
viam tenemus et in impugnanda secunda indemonstrabili; aut
ut non existente consequente existat antecedens, aut fieri
siquidem fieri potest, non erit verum connexum; at si fieri
mulatque negatur consequens, negatur etiam antecedens; ad
neum sit rursus connexum, quum satis sit argumentum ita
lux, non est, igitur dies". 161. eadem ratio est et in tertia
aut enim certum est fieri non posse ut ea quae in copulativa
iunguntur, invicem coëxistant, aut incertum, et siquidem
concedemus negativam copulativam; sin est certum, simulat

λ) τὸ φῶς ἐστι τῷ ἡμέρα ἐστίν] ita recte mss pro τ
ἡμέρα ἐστί.

l) εἰ ἡμέρα ἐστί] in editis εἰ male exciderat.

τι συγκαταλαμβάνεται[o]) ἀλλήλοις, τὰ σημειωτὰ εἶναι λεγόμενα σὺν τοῖς φαινομένοις καταλαμβανόμενα φαινόμενα ἔσται. ὥσπερ P 95
γὰρ ἅμα ὑποπιπτόντων τοῦ τε δεξιοῦ καὶ τοῦ ἀριστεροῦ, οὐ μᾶλλον τὸ δεξιὸν τοῦ ἀριστεροῦ ἢ τὸ ἀριστερὸν τοῦ δεξιοῦ φαίνεσθαι λέγεται, οὕτως συγκαταλαμβανομένων τοῦ τε σημείου καὶ τοῦ σημειωτοῦ, οὐ μᾶλλον τὸ σημεῖον ἢ τὸ σημειωτὸν φαίνεσθαι ῥητέον. εἰ δὲ φαινόμενόν ἐστι τὸ σημειωτόν, οὐδὲ σημειωτὸν 126
ἔσται μὴ δεόμενον τοῦ σημαινοῦντος αὐτὸ καὶ ἐκκαλύψαντος. ὅθεν ὥσπερ ἀναιρουμένου δεξιοῦ οὐδὲ ἀριστερόν ἐστιν, οὕτως ἀναιρουμένου τοῦ σημειωτοῦ οὐδὲ σημεῖον εἶναι δύναται· ὥστε ἀνύπαρκτον εὑρίσκεται τὸ σημεῖον, εἴπερ φαινόμενα μόνα εἶναι λέγοι τις τὰ σημεῖα. λείπεται λέγειν ὅτι τῶν σημείων τὰ μέν ἐστι φαι- 127
νόμενα, τὰ δὲ ἄδηλα· καὶ οὕτως δὲ αἱ ἀπορίαι μένουσι. τῶν τε γὰρ φαινομένων σημείων τὰ σημειωτὰ εἶναι λεγόμενα φαινόμενα ἔσται καθὰ προειρήκαμεν, καὶ μὴ δεόμενα τοῦ σημαίνοντος οὐδὲ σημειωτὰ ὅλως ὑπάρξει· ὅθεν οὐδὲ ἐκεῖνα σημεῖα ἔσται, μηδὲν σημαίνοντα. τά τε ἄδηλα σημεῖα χρῄζοντα τῶν ἐκκαλυ- 128
ψόντων αὐτά, ἐὰν μὲν ὑπὸ ἀδήλων σημαίνεσθαι λέγηται, εἰς ἄπειρον ἐκπίπτοντος τοῦ λόγου ἀκατάληπτα εὑρίσκεται καὶ διὰ τοῦτο ἀνύπαρκτα, ὡς προειρήκαμεν[p])· ἐὰν δὲ ὑπὸ φαινομένων, φαινόμενα ἔσται σὺν τοῖς φαινομένοις αὐτῶν σημείοις καταλαμβανόμενα· διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀνύπαρκτα. ἀδύνατον γὰρ εἶναί τι πρᾶγμα, ὃ καὶ ἄδηλόν ἐστι φύσει καὶ φαίνεται. τὰ δὲ σημεῖα περὶ ὧν ἐστιν ὁ λόγος, ἄδηλα ὑποτεθέντα φαινόμενα εὑρέθη κατὰ τὴν περιτροπὴν τοῦ λόγου. εἰ οὖν μήτε πάντα τὰ σημεῖα φαι- 129
νόμενά ἐστι μήτε πάντα ἄδηλα μήτε τῶν σημείων τινὰ μέν ἐστι

autem quae ad aliquid referantur alterum cum altero una comprehenditur, ea quae signata esse dicuntur, si comprehendentur cum evidentibus signis evidentia et ipsa erunt. quemadmodum enim quum una sub sensus nostros cadunt dextrum et sinistrum, non magis dextrum quam sinistrum, aut sinistrum quam dextrum dicitur apparere, ita si una comprehenduntur signum et res quae per ipsum signatur, non magis signum quam id quod per ipsum significatur, evidens esse dicendum est. 126. quodsi evidens sit signatum, ne signatum quidem erit, quum non egeat alio a quo significetur et a quo declaretur. unde quemadmodum sublato dextro ne sinistrum quidem existit, ita sublato signato ne signum quidem existere potest. itaque nullum existere signum comperitur, si quis signa dicat tantum esse evidentia. 127. superest igitur ut ex signis alia evidentia, alia obscura esse dicantur. sed hoc quoque modo in iisdem dubitationibus haerebimus; nam evidentium signorum ea quae dicuntur esse signata evidentia erunt, ut diximus; et si non egeant ullo a quo signentur, ne signata quidem esse poterunt: unde ne illa quidem signa erunt utpote nihil signantia. 128. signa autem obscura, quae indigent declarantibus ea aliis signis, siquidem ab obscuris significari dicantur, quum oratio in infinitum exeat, incomprehensibilia comperiuntur et propterea non existentia, ut antea diximus. at si ab evidentibus, ipsa quoque evidentia erunt, utpote quae cum evidentibus suis signis comprehendantur, ideoque non existentia. fieri enim non potest ut res ulla obscura sit natura eademque evidens. at signa de quibus loquimur, quum supposita sint esse obscura, evidentia esse comperimus retorquendo orationem. 129. si ergo nec omnia signa evidentia sunt nec omnia obscura, nec signorum quaedam sunt evi-

o) τὰ δὲ πρός τι συγκαταλαμβάνεται] supra sect. 119. adde sect. 160.
p) ὡς προειρήκαμεν] sect. 124. P 95

ἄνθρωπος ζῷον, Σωκράτης ἄρα ζῷον", εἰ μὲ λον αὐτόθεν ὅτι πᾶν ὅ τι περ ἐὰν [r]) ᾖ ἄνθρωπ ἐστιν, οὐχ ὁμολογεῖται ἡ καθόλου πρότασις,
165 τὴν ἐν τῇ συνερωτήσει· εἰ δὲ ἕπεται τοῦ ἀνθ καὶ ζῷον αὐτὸν ὑπάρχειν, καὶ διὰ τοῦτο ἀλη γουμένως ἡ "πᾶς ἄνθρωπος ζῷον" πρότασις, ὅτι Σωκράτης ἄνθρωπος συνεισάγεται καὶ τὸ ὡς ἀρκεῖν τὴν τοιαύτην συνερώτησιν "Σωκράτ κράτης ἄρα ζῷον" καὶ παρέλκειν τὴν "πᾶς ἄνθ
166 τασιν. παραπλησίαις δὲ μεθόδοις καὶ ἐπὶ τ κατηγορικῶν [s]) λόγων χρῆσθαι δυνατόν ἐστι διατρίβωμεν. πλὴν ἐπεὶ παρέλκουσιν οὗτοι οἱ ὑποβάθραν τῶν συλλογισμῶν οἱ Διαλεκτικοὶ τῇ παρολκῇ [t]) διατρέπεται πᾶσα ἡ διαλεκτικ ἡμῶν διακρῖναι τοὺς παρέλκοντας καὶ διὰ τοῦ
167 γους ἀπὸ τῶν συνακτικῶν καλουμένων συλλο
P 104 ἀρέσκει τισὶ λόγους μονολημμάτους [u]) εἶναι, στότεροι Ἀντιπάτρου [x]), ὃς οὐδὲ τοὺς τοιούτ κιμάζει. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἀνεπίκριτός ἐστιν

mal", si certum non est ex se ipso, quodcumque fuerit non est confessa universalis propositio, neque dabimus tatio inferetur. 165. at si protinus ut aliquid fuerit animal, et propterea vera est indubitate haec propositio mal", simulatque dictum est Socratem esse hominem, esse animal; adeo ut hanc argumentationem inferre homo, Socrates ergo est animal" et supervacanea sit homo est animal". 166. similibus autem methodis in argumentationibus uti possumus, ne nunc diutius huic enimvero quum vitiosa sint propter superfluitatem haec syllogismorum fundamentum Dialectici ponunt, ratione h ditur tota Dialectica; quum adeo argumenta propter supe que ad colligendum inepta a syllogismi colligendi vim nequeamus. 167. quodsi non placet quibusdam argumen sumptione, non sunt illi fide digniores quam Antipat quidem argumentationes reiicit. his igitur de causis diiu

maioris, et maior minoris loco ponatur, hinc et A logismum ex Platonis Alcibiade repetens e. ... prima figura argumentatum esse, atque tales syllo leat Theophrastum atque Eudemum ad primam re lib. 2 de syllogismo categorico.

[r]) ἄν ?]

s) πρώτων κατηγορικῶν] syllogismos alios catego intellige.

t) ὅσον ἐπὶ τῇ παρολκῇ] vitium enim hoc, qu ἀσύνακτον secundum Stoicos, ut dictum sect. 147.

u) λόγους μονολημμάτους] argumenta in quibus fectis syllogismis, sed tantum unica est praemissa, putavit sufficere, ut *dies est, lucet igitur: non luc iustum est honestum, iustum igitur est bonum. Socr tes igitur est animal.*

P 104 x) Ἀντιπάτρου] Antipater Tarsensis intelligitur, scipulus Diogenis Babylonii et Panaetii Rhodii M libro 3 Bibliothecae Graecae cap. 15. idem ex Ant contra Logicos sect. 444, ubi eum e numero τῶν νεωτάτων ἀνδρῶν fuisse testatur.

τικὸν αὐτοῦ *)), καὶ πρός τι εἶναι λεγόμενον καὶ ἐκκαλυπτικὸν τοῦ σημειωτοῦ, ἀνύπαρκτον εὑρίσκεται, ὡς παρεστήσαμεν. ἤτοι δὲ ἔστι σημεῖον ἢ οὐκ ἔστιν σημεῖον· οὐκ ἄρα ἔστι σημεῖον. καὶ 133
περὶ τῶν φωνῶν δὲ τῶν ὑπὲρ τοῦ σημείου αὐτοὶ ἀποκρινάσθωσαν οἱ Δογματικοί, πότερον σημαίνουσί τι ἢ οὐδὲν σημαίνουσιν. εἰ μὲν γὰρ οὐδὲν σημαίνουσιν, οὐ πιστοῦται τὸ εἶναι σημεῖον· εἰ δὲ σημαίνουσιν, ἀκολουθήσει αὐταῖς τὸ σημειωτόν. τοῦτο δὲ ἦν τὸ εἶναί τι σημεῖον, ᾧ ἕπεται τὸ εἶναι σημεῖον, ὡς ὑπεμνήσαμεν κατὰ τὴν τοῦ λόγου περιτροπήν. πλὴν ἀλλ' οὕτω πιθανῶν καὶ πρὸς τὸ εἶναι σημεῖον καὶ πρὸς τὸ μὴ εἶναι λόγων φερομένων, οὐ μᾶλλον εἶναι σημεῖον ἢ μὴ εἶναι ῥητέον.

ΚΕΦ. ιβʹ.

Περὶ ἀποδείξεως.

Φανερὸν μὲν ἐκ τούτων ὅτι οὐδὲ ἡ ἀπόδειξις ὁμολογούμενόν τι πρᾶγμά ἐστι· εἰ γὰρ περὶ τοῦ σημείου ἐπέχομεν καὶ ἡ 134
ἀπόδειξις δὲ σημεῖόν [t]) τί ἐστι, καὶ περὶ τῆς ἀποδείξεως ἐπέχειν ἀνάγκη. καὶ γὰρ εὑρήσομεν τοὺς περὶ τοῦ σημείου λόγους ἠρωτημένους ἐφαρμόζεσθαι δυναμένους καὶ κατὰ τῆς ἀποδείξεως, ἐπεὶ καὶ πρός τι εἶναι δοκεῖ καὶ ἐκκαλυπτικὴ τοῦ συμπεράσματος· οἷς ἠκολούθει τὰ πρὸς τὸ σημεῖον ἡμῖν εἰρημένα σχεδὸν ἅπαντα. εἰ δὲ δεῖ καὶ ἰδίως περὶ ἀποδείξεως εἰπεῖν, συντόμως 135
ἐπελεύσομαι τὸν περὶ αὐτῆς λόγον πρότερον σαφηνίσαι πειραθεὶς διὰ βραχέων, τί φασιν εἶναι τὴν ἀπόδειξιν. ἔστιν οὖν, ὥς φασιν, ἡ ἀπόδειξις λόγος δι' ὁμολογουμένων [u]) λημμάτων κατὰ

quid referri dicunt et declarativum esse signati, nusquam existere comperitur, ut ostendimus. porro aut est signum, aut non est signum; non est ergo signum. 133. de vocibus autem quae de signo proferuntur, respondeant ipsimet Dogmatici, significent aliquid necne. nam si nihil significant, non confirmatur esse signum, sin autem significant, eas sequetur significatum. hoc autem erat esse aliquod signum, ex quo consequitur esse signum, ut monuimus orationem retorquendo. iam quum et ad ostendendum esse signum et ad ostendendum non esse rationes aeque probabiles afferantur, non magis esse signum quam non esse dicendum est.

CAP. XII.

De demonstratione.

134. Manifestum est igitur ex his ne demonstrationem quidem rem esse de qua constet. nam si de signo assensum retinemus et ipsa quoque demonstratio signum aliquod est, etiam de demonstratione assensum retinere necesse fuerit. comperiemus enim argumenta quae de signo proposita sunt, etiam adversus demonstrationem aptari posse, quia et ad aliquid referri videtur et declarativa esse conclusionis; ex quibus sequebantur ea fere omnia quae adversus signum diximus. 135. si tamen et seorsim de demonstratione verba facere oporteat, paucis eius tractationem expediam, si prius breviter explicare conatus fuero, quid dicant esse demonstrationem. est ergo (ut aiunt) demonstratio argumentum per confessas et indubitatas sumptiones col-

[*) immo αὐτῶν.]
t) ἡ ἀπόδειξις δὲ σημεῖον] supra sect. 96, 122, 131.
u) δι' ὁμολογουμένων] ita mss pro διομολογουμένων. Cicero 4 Academ. quaest. c. 8 *argumenti conclusio quae est Graece ἀπόδειξις ita definitur: ratio quae ex rebus perceptis ad id quod non percipiebatur ad-*

P 105 ἐκκαλυπτικὸς τοῦ συμπεράσματος, φανερόν ἐστιν
171 τός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. καὶ κατ' ἐκείνην δὲ τὴν
παρκτον ἢ καὶ ἀνεπινόητον εὑρήσομεν τὴν ἀπόδει
γων εἶναι ἀπόδειξιν ἤτοι γενικὴν τίθησιν ἀπόδε
τινα· ἀλλ' οὔτε τὴν γενικὴν οὔτε εἰδικὴν ἀπό
δυνατόν, ὡς ὑπομνήσομεν, παρὰ δὲ ταύτας ἄλλ
ἐνδέχεται· οὐκ ἄρα δύναταί τις ὡς ὑπάρχουσαν τι
172 δειξιν. ἡ μὲν οὖν γενικὴ ἀπόδειξις ἀνυπόστατός
ἤτοι ἔχει λήμματά τινα καί τινα ἐπιφοράν, ἢ οὐ
μὲν οὐκ ἔχει, οὐδὲ ἀπόδειξίς ἐστιν· εἰ δὲ λήμματ
ἐπιφοράν τινα, ἐπεὶ πᾶν τὸ ἀποδεικνύμενον οὕτω
173 δεικνύον ἐπὶ μέρους ἐστίν, εἰδικὴ ἔσται ἀπόδειξις·
τις γενικὴ ἀπόδειξις· ἀλλ' οὐδὲ εἰδική. ἤτοι γὰρ
μάτων καὶ τῆς ἐπιφορᾶς σύστημα ἀπόδειξιν ἐροῦ
στημα ἐκ τῶν λημμάτων[1]) μόνον· οὐδέτερον δὲ

patefaciunt, siquidem aut obscura est minimeque comprehe
festa, nec patefieri necesse habet. ergo si demonstratio
mentatio per collectionem (id est colligendi vim habens)
omnes fatentur vera, conclusionem patefaciens obscuram, no
nullam dari argumentationem neque colligendi vim haben
neque per aliqua evidentia obscurum colligentem nec quae
sionem, subsistere non posse demonstrationem perspicuum
istis rationibus illos aggredientes non existere aut etiam i
comperiemus demonstrationem; nam qui dicit esse demonstr
generalem ponit aut specialem aliquam. sed nec generalis
monstratio poni queat, ut docebimus, praeter has autem al
tellectu percipere non possumus; nemo igitur ut existente
strationem potest. 172. ac generalis quidem demonstratio co
ob haec quae sequuntur; aut enim habet sumptiones aliqua
clusionem, aut non habet; et si quidem non habet, ne de
est. sin sumptiones aliquas habet et conclusionem aliquam
quod demonstratur itidem et quod demonstrat particulare
demonstratio. non est igitur ulla generalis demonstratio. 17
cialis ulla est; aut enim dicent demonstrationem esse co
sumptionibus et conclusione aut coagmentationem ex su
atqui neutrum horum est demonstratio ut ostendam; non

νοεῖται, ὡς αὐτοί φασιν, ἕτερον εἶναι δεῖ τὸ ἀποδει-
ῆς ἀποδείξεως· εἰ οὖν τὸ συμπέρασμά ἐστι τὸ ἀπο-
ν, οὐ νοηθήσεται ἡ ἀπόδειξις σὺν τῷ συμπεράσματι.
οι συμβάλλεταί τι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν ἑαυτοῦ τὸ συμ-
οὐδαμῶς· ἀλλ' εἰ μὲν συμβάλλεται, ἑαυτοῦ ἔσται
ὄν, εἰ δὲ οὐ συμβάλλεται, ἀλλὰ παρέλκει, οὐδὲ μέρος
ξεως ἔσται. ἐπεὶ κἀκείνην κατὰ παρολκὴν[n]) ἐροῦμεν
τρόν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ σύστημα τῶν λημμάτων μόνων 176
ἂν εἴη. τίς γὰρ ἂν εἴποι τὸ οὕτως λεγόμενον "εἰ ἡμέρα
ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστίν" [o]) ἢ λόγον εἶναι ἢ διά-
ἀπαρτίζειν; οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ σύστημα τῶν λημμά-
ἀπόδειξίς ἐστιν· οὐδὲ ἡ εἰδικὴ ἄρα ἀπόδειξις ὑπό-
ι. εἰ δὲ μήτε ἡ εἰδικὴ ἀπόδειξις ὑφέστηκε μήτε *) P 106
παρὰ δὲ ταύτας[p]) οὐκ ἐστιν ἐννοεῖν ἀπόδειξιν, ἀνυ-
στιν ἡ ἀπόδειξις. ἔτι ἐκ τούτων τὸ ἀνυπόστατον τῆς 177

174. coagmentatio itaque ex sumptionibus et conclusione non
atio, primum quidem, quia partem aliquam habens obscuram in-
videlicet conclusionem, obscura incertaque erit, quod absurdum
obscura incertaque est haec demonstratio, ipsa indigebit aliq eam
potius, quam erit aliorum demonstratoria. 175. deinde quia di-
esse, sive ad aliquid referri demonstrationem, nempe ad conclu-
autem relata sunt, ad alia referri intelliguntur, ut ipsi dicunt,
ut id quod demonstratur aliud a demonstratione ac diversum
conclusio sit id quod demonstratur, non intelligi poterit de-
m conclusione; aut enim aliquid adiumenti adfert conclusio ad
em sui aut nihil. sed si quid adiuvat, sui ipsius erit declarativa,
vat sed supervacanea est, ne pars quidem demonstrationis erit,
llam demonstrationem propter superfluitatem dicemus esse vitio-
ed neque coagmentatio sola ex solis sumptionibus demonstratio
quis concedat, hoc si dicam "si dies est, lux est, atqui dies
mentationem esse, aut sententiam ullo modo efficere? ergo ne-
tatio ex solis sumptionibus demonstratio est. unde fit ut ne
lem demonstratio subsistere possit, quodsi neque specialis de-
bsistere potest neque generalis, ultra haec autem non possumus
em intellectu percipere, subsistere non potest demonstratio.
ex his quoque insubsistentia demonstrationis doceri potest. si

τοιοῦτον εἶναι ὑπετέθη, ἄδηλον δέ, ἐπεὶ δεῖται τ
τος καὶ οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ ὑποπίπτει ἡμῖν σαφῶς. εἰ δ
λου; αὕτη δεηθήσεται τοῦ ἐκκαλύψοντος[q]) αὐτὴν
ἐκκαλυπτικὴ ἑτέρων ὅπερ ἀφέστηκε τῆς ἐννοίας τ
179 διὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ ἄδηλος προδήλου δύναται ε
ἀλλ' οὐδὲ πρόδηλος ἀδήλου. ἐπεὶ γὰρ πρός τι ἐσ
τι ἀλλήλοις συγκαταλαμβάνεται[r]), συγκαταλαμ
προδήλῳ ἀποδείξει τὸ ἀποδείκνυσθαι λεγόμενον π
ὡς περιτρέπεσθαι τὸν λόγον καὶ μὴ εὑρίσκεσθαι π
ἀδήλου ἀποδεικτικήν. εἰ οὖν μήτε φαινομένη φα
ἡ ἀπόδειξις μήτε ἄδηλος ἀδήλου μήτε ἄδηλος π
πρόδηλος ἀδήλου, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν εἶναι λέγ
180 μηδὲν εἶναι τὴν ἀπόδειξιν. πρὸς τούτοις κἀκεῖνο
πεφώνηται περὶ τῆς ἀποδείξεως. οἱ μὲν γὰρ μηδὲ
αὐτήν, ὡς οἱ μηδὲν ὅλως εἶναι[s]) φάσκοντες, οἱ δ
πολλοὶ τῶν Δογματικῶν[t]), ἡμεῖς δὲ μὴ μᾶλλον

enim est demonstratio, aut evidens "ipsa aliud itidem" evi
obscura obscurum aut obscura manifestum aut manifesta obsc
stratio nulla intellectu percipi potest, quae ad ullum horu
valeat; est ergo huiusmodi quae intelligi neutiquam possit.
nifesta ipsa id quod manifestum est patefacit, quod patefacit
et obscurum; evidens quidem, quoniam tale esse supponimu
tem, quia patefactione eget et non ex se ipso sub sensum n
sia, obscura obscurum "patefacere dicatur" ipsa egebit alio
ad aliorum patefactionem non valebit, quod a demonstratio
sus alienum est. 179. propterea neque obscura manifesti po
stratio neque manifesta obscuri; quia enim refertur ad aliq
relata sunt simul invicem comprehenduntur, si comprehenda
nifesta demonstratione id quod dicitur demonstrari erit et ip
adeo ut retorqueatur oratio, et non comperiatur ipsa mani
demonstrativa. si ergo neque evidens evidentis est demonstra
obscura nec obscura manifesti nec manifesta obscuri, praeter
esse dicunt, nihil esse demonstrationem dicendum est. 180
dendum est, controversiae sunt de demonstratione; alii enim
ipsam dicunt, ut ii qui nihil omnino esse dicunt, alii ess
Dogmaticorum. nos autem nihilo magis esse ipsam quam

ὅταν δὲ τὴν ἐπιφορὰν προφερόμεθα, τὰ λήμματα αὐτῆς οὐκέτι ὑφέστηκεν· οὐ συνυπάρχει ἄρα ἀλλήλοις τὰ μέρη τοῦ λόγου· ὅθεν οὐδὲ ὁ λόγος ὑπάρχειν δόξει. χωρὶς δὲ τούτων ὁ συνακτι- P 99
145 κὸς λόγος ἀκατάληπτός ἐστιν· εἰ γὰρ οὗτος κρίνεται ἀπὸ τοῦ συνημμένου ἀκολουθίας, ἡ δὲ κατὰ τὸ συνημμένον ἀκολουθία ἀνεπικρίτως διαπεφώνηται καὶ ἔστιν ἴσως ἀκατάληπτος, ὡς ἐν τῷ περὶ σημείου λόγῳ [g]) ὑπεμνήσαμεν, καὶ ὁ συνακτικὸς λόγος ἀκατάληπτος ἔσται. οἵ γε μὴν Διαλεκτικοί [h]) φασιν ἀσύνακτον 146 λόγον γίγνεσθαι ἤτοι παρὰ διάρτησιν ἢ παρὰ ἔλλειψιν ἢ παρὰ τὸ κατὰ μοχθηρὸν ἠρωτῆσθαι σχῆμα ἢ κατὰ παρολκήν· οἷον κατὰ διάρτησιν μέν, ὅταν μὴ ἔχῃ τὰ λήμματα ἀκολουθίαν πρὸς ἄλληλά τε καὶ τὴν ἐπιφοράν, ὡς ὁ τοιοῦτος "εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν πυροὶ ἐν ἀγορᾷ πωλοῦνται, Δίων ἄρα περιπατεῖ". παρὰ δὲ παρολκήν, ὅταν εὑρίσκηται [i]) λῆμμα παρέλκον πρὸς τὴν τοῦ λόγου συναγωγήν, οἷον "εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν καὶ ἡμέρα ἐστίν, ἀλλὰ καὶ Δίων περιπατεῖ, φῶς ἄρα ἐστί". παρὰ δὲ τὸ ἐν μοχθηρῷ ἠρωτῆσθαι σχήματι [k]), ὅταν μὴ 147 ᾖ τὸ σχῆμα τοῦ λόγου συνακτικόν, οἷον ὄντων συλλογισμῶν [l]), ὥς φασι, τούτων, "εἰ ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστί, φῶς ἄρα ἐστίν". "εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν [m])· οὐχὶ δὲ φῶς

quum conclusionem pronuntiamus, eius sumptiones non amplius existunt; non igitur partes argumenti invicem coëxistunt. unde ne argumentum quidem existere videbitur. 145. praeterea argumentum colligendi vim habens quale sit comprehendi nequit. nam si hoc iudicatur ex connexi consequentia, at quae consequentia connexi sit, ita controversum est, ut diiudicari non possit, et fortasse et ipsum nequit comprehendi, ut docuimus quum de signo ageremus etiam quale sit argumentum, colligendi vim habens comprehendi non poterit. 146. quin etiam ipsi Dialectici dicunt orationem fieri ineptam ad colligendum aut propter incohaerentiam aut propter omissionem aut eo quod in mala forma proposita sit aut propter superfluitatem. propter incohaerentiam, quum sumptiones non habent cohaerentiam inter se et conclusionem ut haec "si dies est, lux est: atqui frumenta in foro venduntur, ergo Dion ambulat". 147. propter superfluitatem autem, quum invenitur sumptio supervacanea ad orationis collectionem ut "si dies est, lux est: atqui etiam dies est, quin etiam Dion ambulat, lux est igitur". eo autem quod in mala forma proposita sit, quum forma orationis non est apta ad colligendum ut,

g) ἐν τῷ περὶ σημείου λόγῳ] sect. 117 seq. P 99

h) οἵ γε μὴν Διαλεκτικοί] Dialecticorum nomine Stoicos intellige, non confundendos cum antiquioribus Dialecticis Euclideis. quae autem hoc loco de quattuor vitiis argumentorum ex Stoicorum ac Chrysippi maxime τεχνολογίᾳ Sextus disserit, conferenda sunt cum libro 2 adversus Logicos sect. 429 seq.

i) ὅταν εὑρίσκηται] ita grammaticae regulae postulant pro εὑρίσκεται habent mss.

k) σχήματι] ita mss pro voce nihili ἀσχήμοσι. in iisdem mss ὅτ' ἂν pro ὅταν. per σχῆμα autem sive formam hoc loco intelligit rationem argumenti ex connexo formandi; nam in exemplo subiecto pro vitiosa forma haberi debet, si ex consequenti colligatur antecedens, cum ex antecedente consequens colligi debeat. infra sect. 154.

l) ὄντων συλλογισμῶν] syllogismos vocat duo argumenta συνακτικά quae habes etiam infra sect. 157, quibus tertio loco mox λόγον opponit ἀσύνακτον. sic paullo infra pro συνακτικῷ ponit συλλογιστικόν, sect. 149.

m) εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν] verba φῶς ἐστιν exciderant, quae sensu postulante revocavi.

ἐστιν ὁ πλοῦτος ἢ κακὸς ἢ ἀδιάφορος· οὔτε δὲ κακός ἐστιν οὔτε
ἀδιάφορος, ἀγαθὸς ἄρα ἐστίν" φαῦλός ἐστι παρὰ ἔλλειψιν· οὗτος
γὰρ ὁ λόγος "ἤτοι ἀγαθός ἐστιν ὁ πλοῦτος ἢ κακός· οὐκ ἔστι δὲ
κακός, ἀγαθὸς ἄρα ἐστίν". ἐὰν οὖν δείξω ὅτι οὐδεμία διαφορὰ 151
τῶν ἀσυνάκτων διακρίνεσθαι δύναται κατ' αὐτοὺς ἀπὸ τῶν συν-
ακτικῶν, ἔδειξα ὅτι ἀκατάληπτός ἐστιν ὁ συνακτικὸς λόγος, ὡς
περιττὰς εἶναι τὰς κατὰ διαλεκτικὴν αὐτοῖς φερομένας ἀπειρο-
λογίας.[r] δείκνυμι δὲ οὕτως· ὁ κατὰ διάρτησιν[s] ἀσύνακτος λό- 152
γος ἐλέγετο ἐγνωρίσθαι ἐκ τοῦ μὴ ἔχειν ἀκολουθίαν τὰ λήμματα
αὐτοῦ πρός τε ἄλληλα καὶ τὴν ἐπιφοράν. ἐπεὶ οὖν τῆς γνώσεως
ταύτης τῆς ἀκολουθίας δεῖ προηγεῖσθαι τὴν κρίσιν τοῦ συνημ-
μένου, ἀνεπίκριτον δέ ἐστι τὸ συνημμένον, ὡς ἐπελογισάμην[t],
ἔσται καὶ[u] ὁ κατὰ διάρτησιν ἀσύνακτος λόγος. καὶ γὰρ ὁ λέ-
γων κατὰ διάρτησιν ἀσύνακτον εἶναί τινα λόγον, φάσιν μὲν προ-
φερόμενος μόνην, ἀντιτιθεμένην αὐτῷ φάσιν ἕξει τὴν ἀντικειμέ-
νην τῇ προειρημένῃ· ἀποδεικνὺς δὲ διὰ λόγου ἀκούσεται ὅτι δεῖ
τὸν λόγον τοῦτον πρότερον συνακτικὸν εἶναι, εἶθ' οὕτως ἀπο-
δεικνύειν ὅτι ἀσυνάρτητα τὰ λήμματα τοῦ διηρτῆσθαι λεγομένου
λόγου. οὐ γνωσόμεθα δὲ εἰ ἔστιν ἀποδεικτικός, μὴ ἔχοντες συν- 153
ημμένου ὁμολογουμένην κρίσιν, ᾗ κρινοῦμεν εἰ ἀκολουθεῖ τῇ διὰ τῶν
λημμάτων τοῦ λόγου συμπλοκῇ τὸ συμπέρασμα. καὶ κατὰ τοῦτο[x]

rentes: at neque malae sunt, neque indifferentes, ergo bonae sunt"; vitiosum est quod sequitur argumentum propter omissionem "aut bonae sunt divitiae, aut malae, at malae non sunt, ergo sunt bonae". 151. itaque si ostendero nullam posse secundum eos differentiam statui ac diiudicari inter argumenta colligendi vim habentia et ea quae ad colligendum inepta sunt, ostensum a me fuerit comprehendi non posse quaenam sit colligendi vim habens argumentatio, adeo ut supervacanea sit illa immensa quae ab iis in dialectica affertur verbositas. sic autem illud ostendo: 152. argumentum propter incohaerentiam dicebatur ineptum ad colligendum cognosci ex eo, quod eius sumptiones bonam inter se ipsas et inter conclusionem non haberent consecutionem. quoniam igitur diiudicatio connexi debet cognitionem huius consecutionis anteire, connexum autem diiudicari nequit, ut supra disputavimus; diiudicari etiam non poterit quodnam sit argumentum quod propter incohaerentiam connexi ineptum sit ad concludendum. nam qui dicit aliquod argumentum esse ineptum ad colligendum propter incohaerentiam, si enuntiationem solam proferat qua hoc affirmet, opponetur illi contraria enuntiatio; sin demonstret per argumentum, illi dicetur debere argumentum hoc prius colligendi vi pollere, et tum demum ostendere non cohaerentes esse sumptiones argumenti quod incohaerentia laborare dicitur. 153. neque vero scimus sitne argumentum illud demonstrativum, quippe qui non habeamus connexi diiudicationem uno omnium consensu approbatam, qua iudicemus an conclusio sequatur ex connexione sumptionum argumenti. quocirca etiam secundum hoc ab argu-

r) αὐτοῖς φερομένας ἀπειρολογίας] recte reprehendit prolixitatem et verbositatem subtilem Stoicorum, qui tricis dialecticis sexcenta volumina impleverant, solius enim Chrysippi exstabant plus quam trecenta. ματαιολογίαν vocat infra sect. 206 περιττὰ et μάτην πεπονημένα sect. 236.

s) κατὰ διάρτησιν] supra sect. 146. est autem διάρτησις incohaerentia, cui sect. 111 συνάρτησις opponitur.

t) ὡς ἐπελογισάμην] sect. 110 seq.

u) ἔσται καί] ἀνεπίκριτος videlicet. statim pro καὶ ὁ κατὰ διάρτησιν, ms Vratislav. habet καὶ ὁ κατὰ διαίρεσιν, vitiose.

x) καὶ κατὰ τοῦτο] ita mss pro ἐν κατὰ τοῦτο.

καὶ τοὺς ἄλλους συνάγειν λόγους. ὅτι δὲ παρέλκουσιν [e]) ἔσται σαφές, ἐκθεμένων ἡμῶν τοὺς ἀναποδείκτους, καὶ οὕτως ὃ φαμεν ἐπιλογιζομένων. πολλοὺς μὲν ἀναποδείκτους ὀνειροπολοῦσι [f]), πέντε 157
δὲ τούτους μάλιστα ἐκτίθενται, εἰς οὓς οἱ λοιποὶ πάντες ἀναφέρεσθαι δοκοῦσι. πρῶτον [g]) ἐκ συνημμένου καὶ τοῦ ἡγουμένου τὸ λῆγον συνάγοντα, οἷον "εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστί, φῶς ἄρα ἐστίν"· δεύτερον τὸν ἐκ συνημμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ λήγοντος τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡγουμένου συνάγοντα, οἷον "εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν· οὐκ ἔστι δὲ φῶς, οὐκ ἄρα ἡμέρα ἐστίν". τρίτον τὸν ἐξ ἀποφατικοῦ συμπλοκῆς καὶ 158
ἑνὸς τῶν ἐκ τῆς συμπλοκῆς τὸ ἀντικείμενον τοῦ λοιποῦ συνάγοντα, οἷον "οὐχὶ ἡμέρα ἐστί, καὶ νὺξ ἐστιν· ἡμέρα δέ ἐστιν, P
οὐκ ἄρα νὺξ ἐστι". τέταρτον τὸν ἐκ διεζευγμένου [h]) καὶ ἑνὸς τῶν διεζευγμένων τὸ ἀντικείμενον τοῦ λοιποῦ συνάγοντα, οἷον, "ἤτοι ἡμέρα ἐστὶν ἢ νὺξ ἐστιν· ἡμέρα δέ ἐστιν, οὐκ ἄρα νὺξ ἐστι." πέμπτον [i]) τὸν ἐκ διεζευγμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου ἑνὸς τῶν διεζευγμένων τὸ λοιπὸν συνάγοντα, οἷον "ἤτοι ἡμέρα ἐστὶν ἢ

desse autem illis indemonstrabilibus argumentationibus superfluitatem manifestum erit, ubi illas exposuerimus, atque ita hoc quod dicimus probatum dederimus. 157. multas quidem indemonstrabiles somniant, sed has quinque potissimum exponunt, ad quas reliquae omnes referri videntur. primam, ex connexo et antecedente colligentem consequens, ut "si dies est, lux est; atqui dies est, lux est ergo". secundam, quae ex connexo et contrario consequentis contrarium antecedentis colligit, ut "si dies est, lucet, non lucet autem, non igitur est dies". 158. tertiam, quae ex negativa propositione copulativa et ex positione unius eorum quae in copulativa sunt, contrarium reliqui colligit, ut "non dies est et nox est; dies autem est, non igitur nox est". quartam, quae ex propositione disiunctiva et uno disiunctorum contrarium reliqui colligit, ut "aut dies est, aut nox est, dies autem est, non igitur nox est", quintam, quae ex disiunctiva et contrario unius disiunctorum reliquum colligit, ut "aut dies est aut nox est; nox autem non est, dies

e) ὅτι δὲ παρέλκουσιν] ita ex mss reposui pro ὅτε. referebant Stoici inter vitia argumentorum illud quod committitur κατὰ παρολκήν, si quid superfluat in illis haud necessarium. supra sect. 147 et 2 contra Log. sect. 294. Chrysippi libri duo περὶ τῶν παρελκόντων λόγων adversus Pasylum, Laërt. 7 195. itaque noster ut argumenta quae ab illis iactantur indemonstrabilia et ἀναπόδεικτα refellat, et ἀσύνακτα esse ostendat. contendit in illis aliquid posse abesse, et propositionem unam superfluere. infra sect. 159 seq. 166, 175.

f) πολλοὺς μὲν ἀναποδείκτους ὀνειροπολοῦσι] ab aliorum Stoicorum sententia recesserat Chrysippus, qui in sua περὶ συλλογισμῶν εἰσαγωγῇ genera plura argumentorum ἀναποδείκτων reduxerat ad haec quinque, quae Sextus deinde exponit. confer si lubet lib. 2 contra Logicos sect. 216, 223 seq. et Laërtium 7 80 seq. secundi et quinti ἀναποδείκτου meminit Simplicius in 1 Physicor. p. 28, ut δευτέρου τῶν ὑποθετικῶν p. 35 b. et 97. 222 b. 224 b.

g) πρῶτον] primum recte concludendi modum ex Stoicorum sententia vocat etiam Cicero c. 30 libri 4 Academ. quaest. atque idem primi et secundi modi exemplum attulit noster sect. 147, 149 et infra sect. 198 seq.

h) ἐκ διεζευγμένου] ita mss rectius pro διαζευγμένου, quemadmodum P
et διεζ. saepius infra legitur.

i) πέμπτον] vide supra lib. 1 sect. 69.

τῷ ἀληθῆ εἶναι τὸ ἕτερον ἀναιρεῖται τὸ λοιπόν, καὶ παρέλκει τὸ ἀπο-
φατικὸν τῆς συμπλοκῆς, οὕτως ἡμῶν ἐρωτώντων "ἡμέρα ἐστίν,
οὐκ ἄρα νὺξ ἐστι". τὰ δὲ παραπλήσια λέγομεν καὶ ἐπὶ τοῦ τετάρ- 162
του p) καὶ ἐπὶ τοῦ πέμπτου ἀναποδείκτου· ἤτοι γάρ πρόδηλόν
ἐστιν ὅτι ἐν τῷ διεζευγμένῳ τὸ μὲν ἀληθές ἐστι, τὸ δὲ ψευδές,
μετὰ μάχης τελείας (ὅπερ ἐπαγγέλλεται τὸ διεζευγμένον) ἢ ἄδη-
λον. καὶ εἰ μὲν ἄδηλον, οὐ δώσομεν τὸ διεζευγμένον, εἰ δὲ
πρόδηλον, τεθέντος ἑνὸς ἀπ' αὐτῶν φανερόν ἐστιν ὅτι τὸ λοι-
πὸν οὐκ ἔστι καὶ ἀναιρεθέντος ἑνός, πρόδηλον ὅτι τὸ λοιπὸν P 103
ἔστιν, ὥστε ἀρκεῖν συνερωτᾶν οὕτως "ἡμέρα ἐστίν, οὐκ ἄρα νὺξ
ἐστιν· οὐχὶ ἡμέρα ἐστίν, νὺξ ἄρα ἐστί" καὶ παρέλκειν τὸ διε-
ζευγμένον. παραπλήσια δὲ λέγειν ἔνεστι καὶ περὶ τῶν κατηγορι- 163
κῶν καλουμένων συλλογισμῶν q), οἷς μάλιστα χρῶνται οἱ ἀπὸ
τοῦ Περιπάτου. οἷον γοῦν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ "τὸ δίκαιον καλόν,
τὸ καλὸν ἀγαθόν, τὸ δίκαιον ἄρα ἀγαθόν" ἤτοι ὁμολογεῖται καὶ
πρόδηλόν ἐστιν ὅτι τὸ καλὸν ἀγαθόν ἐστιν, ἢ ἀμφισβητεῖται καὶ
ἔστιν ἄδηλον. ἀλλ' εἰ μὲν ἄδηλόν ἐστιν, οὐ δοθήσεται κατὰ τὴν
τοῦ λόγου συνερώτησιν, καὶ διὰ τοῦτο οὐ συνάξει ὁ συλλογισμός,
εἰ δὲ πρόδηλόν ἐστιν ὅτι πᾶν ὅπερ ἐὰν *) ῃ καλόν, τοῦτο πάν-
τως καὶ ἀγαθόν ἐστιν, ἅμα τῷ λεχθῆναι ὅτι τόδε τι καλόν ἐστι,
συνεισφέρεται καὶ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι, ὡς ἀρκεῖν τὴν τοιαύτην
συνερώτησιν "τὸ δίκαιον καλόν, τὸ δίκαιον ἄρα ἀγαθόν" καὶ
παρέλκειν τὸ ἕτερον λῆμμα ἐν ᾧ τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶναι ἐλέγετο.
ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ λόγῳ "Σωκράτης ἄνθρωπος r), πᾶς 164

...est, sublatum alterum et superflua est negatio copulativae, quum nos ita
proponentes afferre possimus "dies est, non igitur nox est". 162. eadem di-
cimus et in quarto et in quinto indemonstrabili; aut enim certo compertum
est in disiunctiva alterum quidem esse verum, alterum autem falsum, cum
pugna perfecta (quod promittit disiunctum) aut incertum. et si quidem est in-
certum, non concedemus disiunctum; si autem certum, posito uno illorum,
manifestum est non esse alterum, et sublato uno, manifestum est alterum
esse, adeo ut tali propositione uti sufficiat "dies est, non igitur nox est: non
est dies, nox est ergo" et supervacanea sit disiunctiva propositio. 163. his
similia dici possunt et de categoricis quos vocant syllogismis, quibus maxime
utuntur Peripatetici, quale est hoc argumentum "iustum est honestum. hone-
stum est bonum, ergo iustum est bonum" aut pro confesso habetur et certo
est honestum esse bonum, aut in dubio versatur, nec certo compertum est.
et si quidem incertum est, non concedetur in proposita argumentatione, et
propterea nec colliget syllogismus; at si certum est quicquid sit honestum hoc
omnino etiam bonum, simul atque dictum est, hoc vel illud esse hone-
stum, simul colligitur etiam bonum esse; adeo ut sufficiat ita proponere "iu-
stum est honestum, iustum igitur est bonum", et supervacanea sit altera sum-
ptio in qua honestum esse dicebatur bonum. 164. similiter et in hoc argu-
mento "Socrates est homo; omnis homo est animal, Socrates ergo est ani-

p) καὶ ἐπὶ τοῦ τετάρτου] ita mss. in editis καὶ deest.

q) κατηγορικῶν συλλογισμῶν] Aristoteles in Analyticis plurimum tri- P 103
buit syllogismo categorico, exemplum autem quod Sextus affert primum
exstat in Platonis Alcibiade.

(*) ἂν?]

r) Σωκράτης ἄνθρωπος] syllogismus et hic et superior est in figura
syllogismi quarta, quam Galenicam auctore Averroë vulgo appellant.
nihil autem aliud est quam prima figura inversa, ita ut minor propositio

λεκτικοῖς συνακτικὸς καλούμενος λόγος. ἀλλὰ καὶ ὁ ἀληθὴς λό-
γος ἀνεύρετός ἐστι διά τε τὰ προειρημένα y) καὶ ἐπεὶ πάντως
ὀφείλει εἰς ἀληθὲς λήγειν z)· τὸ γὰρ συμπέρασμα τὸ ἀληθὲς
εἶναι λεγόμενον ἤτοι φαινόμενόν ἐστιν ἢ ἄδηλον· καὶ φαινόμενον 168
μὲν οὐδαμῶς· οὐ γὰρ ἂν δέοιτο τοῦ διὰ τῶν λημμάτων ἐκκα-
λύπτεσθαι δι' ἑαυτοῦ προπῖπτον, καὶ οὐχ ἧττον τῶν λημμάτων
αὐτοῦ φαινόμενον οὐδὲ ἄδηλον a), ἐπεὶ περὶ τῶν ἀδήλων ἀνεπι-
κρίτως διαπεφώνηται (καθάπερ ἔμπροσθεν ὑπεμνήσαμεν) διόπερ
καὶ ἀκατάληπτά ἐστιν· ἀκατάληπτον ἔσται καὶ τὸ συμπέρασμα
τοῦ ἀληθοῦς εἶναι b) λεγομένου λόγου. εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἀκατά-
ληπτόν ἐστιν, οὐ γνωσόμεθα πότερον ἀληθές ἐστι τὸ συναγό-
μενον, ἢ ψεῦδος *). ἀγνοήσομεν οὖν πότερον ἀληθής ἐστιν ὁ
λόγος ἢ ψευδής, καὶ ἀνεύρετος ἔσται ὁ ἀληθὴς λόγος. ἵνα δὲ 169
καὶ ταῦτα παρῶμεν, ὁ διὰ προδήλων ἄδηλον συνάγων ἀνεύρετός
ἐστιν· εἰ γὰρ ἕπεται τῇ διὰ τῶν λημμάτων αὐτοῦ συμπλοκῇ ἡ
ἐπιφορά, τὸ δ' ἑπόμενον καὶ τὸ λῆγον πρός τί ἐστι καὶ πρὸς τὸ
ἡγούμενον, τὰ δὲ πρός τι συγκαταλαμβάνεται ἀλλήλοις c) (ὡς
παρεστήσαμεν) εἰ μὲν ἄδηλόν ἐστι τὸ συμπέρασμα, ἄδηλα ἔσται
καὶ τὰ λήμματα, εἰ δὲ πρόδηλά ἐστι τὰ λήμματα, πρόδηλον
ἔσται καὶ τὸ συμπέρασμα, ἅτε συγκαταλαμβανόμενον d) αὐτοῖς
προδήλοις οὖσιν· ὡς μηκέτι ἐκ προδήλων ἄδηλον συνάγεσθαι.
διὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ ἐκκαλύπτεται ὑπὸ τῶν λημμάτων ἡ ἐπιφορά, 170

ratio ea quae a Dialecticis colligendi vim habere dicitur, sed et quaenam vera sit inveniri nequit, tum ob ea quae diximus, tum quoniam necessario debet in verum consequens desinere; nam conclusio quae vera esse dicitur, aut evidens est aut obscura. 168. et evidens quidem minime esse possit, nihil enim indigeret sumptionibus a quibus declararetur, si per se ipsam sub sensus nostros caderet, nec ipsamet certe minus quam praemissae illi sumptiones, evidens esset: sin est obscura, quoniam de obscuris indiiudicabilis exstitit hactenus controversia (ut antea docuimus) unde et incomprehensibilia sunt, incomprehensibilis etiam erit conclusio eius argumentationis quae vera esse dicitur. quodsi haec sit incomprehensibilis, nequaquam dignoscemus verumne sit quod colligitur an falsum. ignorabimus igitur vera sit argumentatio necne, invenirique illa nulla ratione poterit. 169. ut autem haec quoque omittamus, argumentatio quae per evidentia colligat obscurum, inveniri non potest. si enim conclusio sequitur ex consertione quae est inter ipsius argumenti sumptiones, at consequens et posterior sumptio est ex iis quae ad aliquid referuntur, nempe ad antecedens: quae autem sunt relata et ad aliquid referuntur, comprehenduntur simul invicem (ut ostendimus), si quidem obscura sit conclusio, obscurae erunt etiam sumptiones; sin evidentes fuerint sumptiones, evidens erit etiam conclusio, utpote quae comprehendatur cum illis, quae quidem sunt evidentes, adeo ut non amplius ex manifestis obscurum colligatur. 170. quae quum ita sint, ne ipsam quidem conclusionem sumptiones

y) διά τε τὰ προειρημένα] supra sect. 85 seq.
z) εἰς ἀληθὲς λήγειν] vide sect. 138.
a) οὐδὲ ἄδηλον] ita recte mss pro εἰ δέ.
b) ἀληθοῦς εἶναι] ms Vratislav. ἀληθὲς εἶναι.
[*) ψεῦδος?]
c) συγκαταλαμβάνεται ἀλλήλοις] supra sect. 119, 125 etc. infra 179 et lib. 3 sect. 7.
d) ἅτε συγκαταλαμβανόμενον] sic mss pro ὥστε.

ἀπόδειξις, ὡς παραστήσω, οὐκ ἄρα ἔστιν εἰδικὴ ἀπόδειξις. τὸ 174
μὲν οὖν σύστημα τὸ ἐκ τῶν λημμάτων καὶ τῆς ἐπιφορᾶς οὐκ
ἔστιν ἀπόδειξις, πρῶτον μὲν ὅτι μέρος τι ἔχουσα ἄδηλον, τουτ-
έστι τὴν ἐπιφοράν, ἄδηλος ἔσται, ὅπερ ἄτοπον· εἰ γὰρ ἄδηλός
ἐστιν ἡ ἀπόδειξις αὕτη, δεήσεται τοῦ ἀποδείξοντος αὐτὴν μᾶλ-
λον ἢ ἑτέρων ἔσται ἀποδεικτική. εἶτα καὶ ἐπεὶ πρός τί φασιν 175
εἶναι τὴν ἀπόδειξιν καὶ πρὸς τὴν ἐπιφοράν, τὰ δὲ πρός τι πρὸς
ἑτέροις [m]) νοεῖται, ὡς αὐτοί φασιν, ἕτερον εἶναι δεῖ τὸ ἀποδει-
κνύμενον τῆς ἀποδείξεως· εἰ οὖν τὸ συμπέρασμά ἐστι τὸ ἀπο-
δεικνύμενον, οὐ νοηθήσεται ἡ ἀπόδειξις σὺν τῷ συμπεράσματι.
καὶ γὰρ ἤτοι συμβάλλεταί τι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν ἑαυτοῦ τὸ συμ-
πέρασμα ἢ οὐδαμῶς· ἀλλ' εἰ μὲν συμβάλλεται, ἑαυτοῦ ἔσται
ἐκκαλυπτικόν, εἰ δὲ οὐ συμβάλλεται, ἀλλὰ παρέλκει, οὐδὲ μέρος
τῆς ἀποδείξεως ἔσται, ἐπεὶ κἀκείνην κατὰ παρολκὴν [n]) ἐροῦμεν
εἶναι μοχθηράν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ σύστημα τῶν λημμάτων μόνων 176
ἀπόδειξις ἂν εἴη. τίς γὰρ ἂν εἴποι τὸ οὕτως λεγόμενον "εἰ ἡμέρα
ἐστί, φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστίν" [o]) ἢ λόγον εἶναι ἢ διά-
νοιαν ὅλως ἀπαρτίζειν; οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ σύστημα τῶν λημμά-
των μόνων ἀπόδειξίς ἐστιν· οὐδὲ ἡ εἰδικὴ ἄρα ἀπόδειξις ὑπό-
στασιν ἔχει. εἰ δὲ μήτε ἡ εἰδικὴ ἀπόδειξις ὑφέστηκε μήτε [*]) P 106
ἡ γενική, παρὰ δὲ ταύτας [p]) οὐκ ἔστιν ἐννοεῖν ἀπόδειξιν, ἀνυ-
πόστατός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. ἔτι ἐκ τούτων τὸ ἀνυπόστατον τῆς 177

demonstratio. 174. coagmentatio itaque ex sumptionibus et conclusione non est demonstratio, primum quidem, quia partem aliquam habens obscuram incertamque, videlicet conclusionem, obscura incertaque erit, quod absurdum est. si enim obscura incertaque est haec demonstratio, ipsa indigebit aliq eam demonstrante potius, quam erit aliorum demonstratoria. 175. deinde quia dicunt relatum esse sive ad aliquid referri demonstrationem, nempe ad conclusionem, quae autem relata sunt, ad alia referri intelliguntur, ut ipsi dicunt, oportet itaque ut id quod demonstratur aliud a demonstratione ac diversum sit. si igitur conclusio sit id quod demonstratur, non intelligi poterit demonstratio cum conclusione: aut enim aliquid adjumenti adfert conclusio ad demonstrationem sui aut nihil. sed si quid adjuvat, sui ipsius erit declarativa, si nihil adiuvat sed supervacanea est, ne pars quidem demonstrationis erit, quoniam et illam demonstrationem propter superfluitatem dicemus esse vitiosam. 176. sed neque coagmentatio sola ex solis sumptionibus demonstratio fuerit, nam quis concedat, hoc si dicam "si dies est, lux est, atqui dies est" aut argumentationem esse, aut sententiam ullo modo efficere? ergo neque coagmentatio ex solis sumptionibus demonstratio est. unde fit ut ne specialis quidem demonstratio subsistere possit. quodsi neque specialis demonstratio subsistere potest neque generalis, ultra haec autem non possumus demonstrationem intellectu percipere, subsistere non potest demonstratio. 177. verum ex his quoque insubsistentia demonstrationis doceri potest. si

---

m) πρὸς ἑτέροις] al. πρὸς ἑτέρους male, nam esse deberet πρὸς ἕτερα.

n) κατὰ παρολκήν] supra sect. 147 et 166.

o) ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστί] hic in editis sequebatur, φῶς ἐστι, male utique, dare enim vult Sextus exemplum argumenti ex solis constantis praemissis, in quo conclusio desideratur, adeoque argumentum ipsum nullum est, unde conficit demonstrationem sine conclusione nullam esse posse.

[*]) ita mss; legebatur μηδὲ]

p) παρὰ δὲ ταύτας] ita mss pro ταῦτα. P 106

ἀποδείξεως ἔνεστιν ὑπομιμνήσκειν· εἰ γάρ ἐστιν ἀπόδειξις, ἤτοι
φαινομένη φαινομένου ἐστὶν ἐκκαλυπτικὴ ἢ ἄδηλος ἀδήλου ἢ ἄδη-
λος φαινομένου ἢ φαινομένη ἀδήλου. οὐδενὸς δὲ τούτων ἐκκα-
178 λυπτικὴ δύναται ἐπινοεῖσθαι, ἀνεπινόητος ἄρα ἐστίν. εἰ μὲν γὰρ
φαινομένη φαινομένου ἐκκαλυπτική ἐστιν, ἔσται τὸ ἐκκαλυπτό-
μενον ἅμα φαινόμενόν τε καὶ ἄδηλον· φαινόμενον μέν, ἐπεὶ
τοιοῦτον εἶναι ὑπετέθη, ἄδηλον δέ, ἐπεὶ δεῖται τοῦ ἐκκαλύψον-
τος καὶ οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ ὑποπίπτει ἡμῖν σαφῶς. εἰ δὲ ἄδηλος ἀδή-
λου, αὕτη δεηθήσεται τοῦ ἐκκαλύψοντος[q]) αὐτὴν καὶ οὐκ ἔσται
ἐκκαλυπτικὴ ἑτέρων ὅπερ ἀφέστηκε τῆς ἐννοίας τῆς ἀποδείξεως.
179 διὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ ἄδηλος προδήλου δύναται εἶναι ἀπόδειξις·
ἀλλ' οὐδὲ πρόδηλος ἀδήλου. ἐπεὶ γάρ πρός τι ἐστί, τὰ δὲ πρός
τι ἀλλήλοις συγκαταλαμβάνεται[r]), συγκαταλαμβανόμενον τῷ
προδήλῳ ἀποδείξει τὸ ἀποδείκνυσθαι λεγόμενον πρόδηλον ἔσται,
ὡς περιτρέπεσθαι τὸν λόγον καὶ μὴ εὑρίσκεσθαι πρόδηλον αὐτὴν
ἀδήλου ἀποδεικτικήν. εἰ οὖν μήτε φαινομένη φαινομένου ἐστὶν
ἡ ἀπόδειξις μήτε ἄδηλος ἀδήλου μήτε ἄδηλος προδήλου μήτε
πρόδηλος ἀδήλου, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν εἶναι λέγουσιν, λεκτέον
180 μηδὲν εἶναι τὴν ἀπόδειξιν. πρὸς τούτοις κἀκεῖνο λεκτέον· δια-
πεφώνηται περὶ τῆς ἀποδείξεως. οἱ μὲν γὰρ μηδὲ εἶναι λέγουσιν
αὐτήν, ὡς οἱ μηδὲν ὅλως εἶναι[s]) φάσκοντες, οἱ δὲ εἶναι, ὡς οἱ
πολλοὶ τῶν Δογματικῶν[t]), ἡμεῖς δὲ μὴ μᾶλλον[u]) εἶναι, μὴ τὴν

enim est demonstratio, aut evidens "ipsa aliud itidem" evidens patefacit, aut obscura obscurum aut obscura manifestum aut manifesta obscurum, at demonstratio nulla intellectu percipi potest, quae ad ullum horum patefaciendum valeat; est ergo huiusmodi quae intelligi neutiquam possit. 178. nam si manifesta ipsa id quod manifestum est patefacit, quod patefacit una evidens erit et obscurum: evidens quidem, quoniam tale esse supponitur; obscurum autem, quia patefactione eget et non ex se ipso sub sensum nobis aperte cadit. sin obscura obscurum "patefacere dicatur" ipsa egebit alio a quo patefiat, ad aliorum patefactionem non valebit, quod a demonstrationis notione prorsus alienum est. 179. propterea neque obscura manifesti potest esse demonstratio neque manifesta obscuri; quia enim refertur ad aliquid, quae autem relata sunt simul invicem comprehenduntur, si comprehendatur una cum manifesta demonstratione id quod dicitur demonstrari erit et ipsum manifestum, adeo ut retorqueatur oratio, et non comperiatur ipsa manifesta obscuri esse demonstrativa. si ergo neque evidens evidentis est demonstratio neque obscura obscuri nec obscura manifesti nec manifesta obscuri, praeter haec autem nihil esse dicunt, nihil esse demonstrationem dicendum est. 180 his et illud addendum est. controversiae sunt de demonstratione; alii enim ne esse quidem ipsam dicunt, ut ii qui nihil omnino esse dicunt, alii esse, ut bona pars Dogmaticorum. nos autem nihilo magis esse ipsam quam non esse dicimus.

q) τοῦ ἐκκαλύψοντος] ita mss pro ἐκκαλύψαντος.

r) συγκαταλαμβάνεται] supra sect. 169. mox τῷ προδήλῳ habent iis cum articulo.

s) οἱ μηδὲν ὅλως εἶναι] nihil vere ita esse quale videtur, sed opinionem in omnibus utramque facere paginam, vide quae de Xeniade et Xenophane annotavi supra sect. 18 huius libri.

t) πολλοὶ τῶν Δογματικῶν] plerique, non omnes; nam et illi qui nihil esse verum asseverabant, de quibus dictum sect. 85, Dogmaticis adscribendi sunt.

u) μὴ μᾶλλον] vox sceptica ἰσοσθένειαν argumentorum ex utraque parte agnoscentis atque inde suspendentis assensum. supra lib. 1 cap. 19.

[illegible] φαμέν. καὶ ἄλλως ἡ ἀπόδειξις δόγμα πάντως περιέχει, περὶ παντὸς δὲ δόγματος διαπεφωνήκασιν x), ὥστε περὶ πάσης ἀποδείξεως ἀνάγκη εἶναι διαφωνίαν. εἰ γὰρ τῆς ἀποδείξεως τοῦ εἶναι κενὸν y) (λόγου ἕνεκεν) ὁμολογουμένης, καὶ τὸ εἶναι κενὸν συνομολογεῖται, δῆλον ὅτι οἱ ἀμφισβητοῦντες περὶ τοῦ P 107
εἶναι κενὸν καὶ περὶ τῆς ἀποδείξεως αὐτοῦ ἀμφισβητοῦσιν· καὶ περὶ τῶν ἄλλων δογμάτων, ὧν εἰσὶν αἱ ἀποδείξεις, ὁ αὐτὸς λόγος. πᾶσα τοίνυν ἀπόδειξις ἀμφισβητεῖται καὶ ἐν διαφωνίᾳ ἐστίν. ἐπεὶ οὖν ἄδηλός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις διὰ τὴν διαφωνίαν τὴν περὶ 182
αὐτῆς — τὰ γὰρ διάφωνα, καθ' ὃ διαπεφώνηται, ἄδηλά ἐστιν — οὐκ ἔστιν ἐξ ἑαυτῆς πρόδηλος, ἀλλ' ἐξ ἀποδείξεως ὀφείλει ἡμῖν συνίστασθαι· ἡ οὖν ἀπόδειξις, δι' ἧς κατασκευάζεται ἡ ἀπόδειξις, ὁμολογουμένη μὲν καὶ πρόδηλος οὐκ ἔσται — ζητοῦμεν γὰρ νῦν εἰ ἔστιν ἀπόδειξις ὅλως — διαφωνουμένη δὲ καὶ ἄδηλος οὖσα δεήσεται ἀποδείξεως ἄλλης κἀκείνη ἄλλης καὶ μέχρις ἀπείρου· ἀδύνατον δὲ ἄπειρα ἀποδεῖξαι, ἀδύνατον ἄρα παραστῆσαι ὅτι ἔστιν ἀπόδειξις. ἀλλ' οὐδὲ διὰ σημείου δύναται ἐκκαλύπτε- 183
σθαι· ζητουμένου γὰρ τοῦ εἰ ἔστι σημεῖον z) καὶ ἀποδείξεως τοῦ σημείου δεομένου πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὕπαρξιν, ὁ δι' ἀλλήλων a)

181. praeterea demonstratio contineat dogma necesse est, at omne dogma controversum est; itaque de omni demonstratione esse controversiam necesse est. si enim (verbi gratia) quando pro confessa et indubitata habetur demonstratio qua demonstratur esse vacuum, una etiam vacuum esse proconfesso habetur, nempe [illegible] qui dubitant an sit vacuum etiam de illius demonstratione dubitabunt. eadem est in aliis dogmatibus quorum sunt demonstrationes ratio. omnis igitur demonstratio in dubium revocatur et controversa est. 182. quoniam itaque obscura et incerta est demonstratio propter controversiam quae de ea est — quae enim controversa sunt, quatenus in controversia posita sunt, sunt obscura et incerta — non est ex se ipsa evidens, sed ex demonstratione nobis debet constare; at vero demonstratio qua astruitur demonstratio et ipsa indubitata et evidens non erit — nunc enim adhuc quaerimus an ullo modo sit demonstratio — sed si controversa sit et incerta alia demonstratione egebit et haec itidem alia, atque ita in infinitum usque. at nullo modo possunt infinita demonstrari; nullo modo igitur demonstrare licet dari demonstrationem. 183. sed nec per signum quidem patefieri id potest. quum enim quaeratur an sit signum, et signum ipsum demonstratione ad sui existentiam astruendam, compellitur

x) περὶ παντὸς δόγματος διαπεφωνήκασιν] dogma est decretum placitumque sectae alicui vel pluribus probatum, quod ab illis defenditur summo studio, ab aliis vero impugnatur, unde ipsum δογματικῶν nomen et verbum δογματίζειν. si quid vero sit in quo nulla plane secta dissentiat, illud non possit esse δόγμα, sed ἔννοια quaedam communis. conferatur lib. 2 contra Log. sect. 319.

y) τῆς ἀποδείξεως τοῦ εἶναι κενόν] Epicuri schola vacuum et inanitatem dari hac pugnabat demonstratione, εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κίνησις, ἔστιν ἄρα κενόν. Lucretius 1 335

quod si non esset, nulla ratione moveri
res possent. —

z) εἰ ἔστι σημεῖον] supra sect. 104 seq. P 107

a) δι' ἀλλήλων] ita mss pro διαλλήλων. confer 2 contra Log. sect. 3[illegible]. passim autem et saepius noster vocat τρόπον διάλληλον, circulum vitiosum quo controversum ex re controversa et haec vicissim ex illo quod controversum est confirmatur. sed et ὁ διαλλήλων τρόπος recurrit infra sect. 202 atque aliis in locis.

εὑρίσκεται τρόπος, τῆς μὲν ἀποδείξεως σημείου δεομένης, τοῦ δὲ
σημείου πάλιν ἀποδείξεως, ὅπερ ἄτοπον. διὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ ἐπι-
κρῖναι δυνατόν ἐστι περὶ τῆς ἀποδείξεως διαφωνίαν, ἐπεὶ χρῄζει
μὲν κριτηρίου ἡ ἐπίκρισις, ζητήσεως δὲ οὔσης περὶ τοῦ εἰ ἔστι
κριτήριον [b]), ὡς παρεστήσαμεν· καὶ διὰ τοῦτο ἀποδείξεως τοῦ
κριτηρίου δεομένου τῆς δεικνυούσης ὅτι ἔστι τι κριτήριον, ὁ διάλ-
184 *ληλος τρόπος τῆς ἀπορίας εὑρίσκεται πάλιν. εἰ οὖν μήτε δι᾽ ἀπο-*
δείξεως μήτε διὰ σημείου μήτε διὰ κριτηρίου ἔστιν ὑπομνῆσαι
ὅτι ἔστιν ἀπόδειξις, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐξ ἑαυτῆς [c]) πρόδηλός ἐστιν, ὡς
παρεστήσαμεν, ἀκατάληπτον ἔσται εἰ ἔστιν ἀπόδειξις· διὰ δὲ
τοῦτο καὶ ἀνύπαρκτος ἔσται ἡ ἀπόδειξις. νενόηται μὲν γὰρ σὺν
τῷ ἀποδεικνύναι, ἀποδεικνύναι δὲ οὐκ ἂν δύναιτο μὴ καταλαμ-
185 *βανομένη, διόπερ οὐδὲ ἀπόδειξις ἔσται. ταῦτα μὲν ὡς ἐν ὑποτυ-*
πώσει καὶ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν ἀρκέσει λελέχθαι. οἱ δὲ Δογματι-
κοὶ [d]) τοὐναντίον κατασκευάζοντές φασιν, ὅτι ἤτοι ἀποδεικτικοί
P 108 *εἰσιν οἱ κατὰ τῆς ἀποδείξεως ἠρωτημένοι λόγοι ἢ οὐκ ἀποδεικτι-*
κοί. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἀποδεικτικοί, οὐ δύνανται δεικνύναι ὅτι οὐκ
ἔστιν ἡ ἀπόδειξις· εἰ δὲ ἀποδεικτικοί εἰσιν, αὐτοὶ οὗτοι τὴν
186 *ὑπόστασιν τῆς ἀποδείξεως ἐκ περιτροπῆς εἰσάγουσιν. ὅθεν καὶ*
τοιοῦτον συνερωτῶσι λόγον "εἰ ἔστιν ἀπόδειξις [e]), ἔστιν ἀπό-

esse modus colligendi vitiosus unum mutuo per alterum probandi, quum demonstratio signo egeat, signum autem demonstratione, quod absurdum est, propterea ne diiudicari quidem potest controversia quae de demonstratione est, quia eget quidem criterio sive diiudicatorio ipsa diiudicatio, quum autem ambigatur an sit diiudicatorium, ut ostendimus, et propterea diiudicatorium indigeat demonstratione quae ostendat esse diiudicatorium, rursus vitiosus per circulum dubitationis modus comperitur. 184. si igitur neque per demonstrationem neque per signum neque per criterium doceri potest esse demonstrationem, sed neque ex se ipsa patet, ut ostendimus, incomprehensibile erit an sit demonstratio et propterea etiam nulla erit demonstratio. intelligitur enim eo ipso quando demonstrat; demonstrare autem non potest, si non comprehendatur; ideo nec demonstratio erit. 185. haec quidem ut in brevi institutione etiam adversus demonstrationem dixisse satis fuerit. at Dogmatici contraria his astruentes dicunt "aut demonstrativa sunt argumenta adversus demonstrationem proposita", aut non demonstrativa: ac si quidem non demonstrativa, non possunt ostendere non esse demonstrationem, sin demonstrativa, illimet ipsi subsistentiam demonstrationis, si retorqueantur in illos sua verba, inducunt. 186. unde et tale proponunt argumentum "si est demonstratio, est

---

b) *εἰ ἔστι κριτήριον*] supra sect. 48 seq.

c) *οὐδ᾽ ἐξ ἑαυτῆς*] sect. 144 seq.

d) *οἱ Δογματικοὶ*] facit huc locus Ioannis Philoponi in Analytica priora p. 9 b *οἱ ἐφεκτικοὶ κατασκευάζοντες ὅτι οὐκ ἔστι συλλογισμὸς ἔλεγον οὕτως· ἀποδεικνύντες φατὲ ὅτι συλλογισμός, ἢ οὔ· εἰ μὲν οὐκ ἀποδεικνύντες, οὐ πιστεύσομεν χωρὶς ἀποδείξεως ὑμῖν ὅτι ἔστι συλλογισμός, εἰ δὲ ἀποδείκνυτε, συλλογισμῷ δῆλον ὅτι ἄλλῳ χρῆσθε, ὃν πάλιν δι᾽ ἑτέρου συλλογισμοῦ δέον ὑμᾶς ἀποδεικνύειν, ὅτι ἔστι συλλογισμὸς ἀποδεικτικός, κἀκεῖνος πάλιν δι᾽ ἑτέρου, καὶ τοῦτο ἐπ᾽ ἄπειρον. πρὸς οὓς φαμεν, ὅτι τοῖς ὑμετέροις ἁλίσκεσθε* (ita leg. pro *ἡμετέροις ἁλίσκεσθαι*) *λόγοις, τὸ αὐτὸ γὰρ καὶ ἡμεῖς φήσομεν πρὸς ὑμᾶς. ἢ γὰρ ἀπεδείξατε ὅτι οὐκ ἔστι συλλογισμός, ἢ οὐκ ἀπεδείξατε. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἀπεδείξατε, διὰ τοῦτο οὐ πιστεύομεν ὑμῖν· εἰ δὲ ἀπεδείξατε, ἀποδείξει δῆλον ὅτι τινὶ χρώμενοι, ὥστε ἔστι συλλογισμὸς δι᾽ οὗ ἀπεδείξατε.*

P 108 *e*) *εἰ ἔστιν — — εἰ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις*] **novum exemplum argumenti** *διὰ δύο τροπικῶν*, quale fuit sect. 131.

δειξις," εἰ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις· ἤτοι δὲ ἔστιν
ἀπόδειξις, ἢ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις". ἀπὸ δὲ
τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ τοῦτον ἐρωτῶσι τὸν λόγον· "τὸ τοῖς
ἀντικειμένοις ἑπόμενον οὐ μόνον ἀληθές ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἀνα-
γκαῖον· ἀντίκειται δὲ ταῦτα ἀλλήλοις, ἔστιν ἀπόδειξις, οὐκ ἔστιν
ἀπόδειξις, ὧν ἑκατέρῳ ἀκολουθεῖ τὸ εἶναι ἀπόδειξιν· ἔστιν ἄρα
ἀπόδειξις". ἔνεστι μὲν οὖν πρὸς ταῦτα ἀντιλέγειν οἷον γοῦν, ἐπεὶ 187
μὴ νομίζομέν τινα λόγον εἶναι ἀποδεικτικόν, καὶ τοὺς κατὰ τῆς
ἀποδείξεως λόγους οὐ πάντως φαμὲν ἀποδεικτικοὺς εἶναι, ἀλλὰ
φαίνεσθαι ἡμῖν πιθανούς· οἱ δὲ πιθανοὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης εἰσὶν
ἀποδεικτικοί. εἰ δὲ ἄρα καὶ ἀποδεικτικοί εἰσιν, ὅπερ οὐ διαβεβαιού-
μεθα, πάντως καὶ ἀληθεῖς[f]). ἀληθεῖς δέ εἰσι λόγοι δι' ἀληθῶν ἀλη-
θὲς συνάγοντες, οὐκοῦν ἀληθής ἐστιν αὐτῶν ἡ ἐπιφορά. ἦν δέ
γε αὕτη "οὐκ ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις", ἄρα ἐστὶ τὸ οὐκ ἔστιν ἀπό-
δειξις ἐκ περιτροπῆς. δύνανται δὲ οἱ λόγοι, καὶ καθάπερ τὰ 188
καθαρτικὰ φάρμακα ταῖς ἐν τῷ σώματι ὑποκειμέναις ὕλαις ἑαυτὰ
συνεξάγει, οὕτω καὶ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις λόγοις τοῖς ἀποδεικτικοῖς
εἶναι λεγομένοις καὶ ἑαυτοὺς συμπεριγράφειν[g])· τοῦτο γὰρ οὐκ
ἔστιν ἀπεμφαῖνον. ἐπεὶ καὶ ἡ φωνὴ αὕτη ἡ "οὐδέν ἐστιν ἀλη-
θὲς" οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἕκαστον ἀναιρεῖ, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὴν[h])
ἐκείνοις συμπεριτρέπει. ὅ τε λόγος οὗτος δύναται δείκνυσθαι
ἀσύνακτος "εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις· εἰ οὐκ ἔστιν ἀπό-
δειξις, ἔστιν ἀπόδειξις· ἤτοι δέ ἐστιν ἢ οὐκ ἔστιν· ἔστιν ἄρα"
καὶ διὰ πλειόνων μέν, ὡς δὲ πρὸς τὸ παρὸν ἀρκούντως διὰ

demonstratio; si non est demonstratio, est demonstratio, atqui aut est demonstratio, aut non est demonstratio; est igitur demonstratio". eiusdem momenti argumento etiam colligunt sic: "quod consequitur ex oppositis non solum verum est, sed etiam necessarium, atqui opposita sunt haec inter se, est demonstratio, non est demonstratio, ex quorum utroque sequitur esse demonstrationem; est igitur demonstratio". 187. sed enim contra haec quoque opponi aliquid potest. verbi gratia si ita dicamus: quandoquidem non existimamus argumentationem ullam esse demonstrativam, ne eas quidem quae sunt adversus demonstrationem, necessario dicimus esse demonstrativas, sed videri nobis verisimiles. verisimiles autem necesse non habent ut sint demonstrativae. quodsi demonstrativae quoque sint, quod non affirmamus, necessario etiam fuerint verae. verae autem argumentationes eae sunt quae vera per verum colligunt; itaque vera est earum conclusio; atqui ea haec erat "non est ergo demonstratio"; itaque retorquendo in illos sua verba non est demonstratio. 188. praeterea fieri potest ut quemadmodum purgantia medicamenta se ipsa expellunt una cum materiis in corpore subsistentibus, sic etiam argumentationes istae una cum aliis quae dicuntur esse demonstrativae, se ipsas evertant. hoc enim non est absurdum. nam et haec vox, "nihil est verum", non solum reliqua omnia tollit, sed se ipsam quoque una cum aliis evertit. et hoc argumentum "si est demonstratio, est demonstratio; si non est demonstratio, est demonstratio, atqui aut est, aut non est, est ergo" potest etiam multis modis ostendi quod nullam colligendi vim habeat; sed in prae-

f) πάντως καὶ ἀληθεῖς] supra sect. 143.

g) συμπεριγράφειν] vide de hoc verbo ad lib. 1 sect. 13. illa porro similitudine a purgantibus ducta medicamentis utitur noster etiam lib. 1 sect. 206.

h) ἀλλὰ καὶ ἑαυτὴν] hoc iam notaverat supra sect. 86. huius libri 2.

ἀλλήλων ἀναιρετικὰ τὰ ἐν τῷ λόγῳ τῷ προειρημένῳ λήμματα·
διόπερ οὐκ ἔστιν ὑγιὴς ὁ λόγος. ἀλλ᾽ οὐδὲ ὅτι ἀκολουθεῖ τι τοῖς 192
ἀντικειμένοις δύνανται δεικνύναι μὴ ἔχοντες κριτήριον ἀκολου-
θίας, ὡς ἐπελογισάμεθα [k]). ταῦτα δὲ ἐκ περιουσίας λέγομεν· εἰ
γὰρ πιθανοὶ μέν εἰσιν οἱ ὑπὲρ τῆς ἀποδείξεως λόγοι (ἔστωσαν
γάρ), πιθαναὶ δὲ καὶ αἱ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν λεγόμεναι ἐπιχειρή-
σεις, ἐπέχειν ἀνάγκη καὶ περὶ τῆς ἀποδείξεως, μὴ μᾶλλον εἶναι
ἀπόδειξιν ἢ μὴ εἶναι λέγοντας.

ΚΕΦ. ιδ.

Περὶ συλλογισμῶν.

Διὸ καὶ περὶ τῶν θρυλουμένων συλλογισμῶν [l]) ἴσως περιτ- 193
τόν ἐστιν διεξιέναι, τοῦτο μὲν συμπεριτρεπομένων αὐτῶν τῇ
ὑπάρξει τῆς ἀποδείξεως (δῆλον γὰρ ὅτι ἐκείνης μὴ οὔσης οὐδὲ
ἀποδεικτικὸς λόγος χώραν ἔχει), τοῦτο δὲ καὶ δυνάμει διὰ τῶν
ἔμπροσθεν ἡμῖν λελεγμένων, ἀντειρηκότων ἡμῖν πρὸς αὐτούς, P 110
ὅτε περὶ τῆς παρολκῆς [m]) διαλεγόμενοι μέθοδόν τινα ἐλέγομεν,
δι᾽ ἧς ἐνδέχεται δεικνύναι ὅτι πάντες οἱ ἀποδεικτικοὶ λόγοι τῶν
τε Στωϊκῶν καὶ τῶν Περιπατετικῶν ἀσύνακτοι τυγχάνουσιν ὄν-
τες. ἐξ ἐπιμέτρου δὲ οὐ χεῖρον ἴσως καὶ ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν διαλα- 194
βεῖν, ἐπεὶ μάλιστα ἐπ᾽ αὐτοῖς μέγα φρονοῦσι. πολλὰ μὲν οὖν

evertunt supra dictae argumentationis sumptiones. 192. non recte itaque colligit illa argumentatio. sed ne illud quidem ostendere possunt aliquid consequi ex oppositis, quum non habeant diiudicatorium consecutionis, ut ratiocinati sumus. verumenimvero haec ex abundanti dicimus. nam si verisimilia sunt ea quae pro demonstratione dicuntur (nam talia sint per nos licet), verisimilia itidem argumenta, quae adversus demonstrationem afferuntur, etiam de demonstratione nos assensum retinere necesse est, adeo ut non potius esse demonstrationem quam non esse dicamus.

CAP. XIV.

De Syllogismis.

193. Quamobrem de syllogismis sermone illorum passim celebratis videri possit supervacuum disserere, partim quod una cum demonstrationis existentia evertantur et ipsi (perspicuum est enim, illa non existente ne demonstrativo quidem syllogismo locum superesse), partim etiam quod ad eorum refutationem ea quae a nobis iam dicta sunt valere possint, quum de superfluitate disputantes viam quandam et methodum tradebamus, per quam omnia demonstrativa argumenta Stoicorum et Peripateticorum colligendi vi destituta esse ostendi potest. 194. peculiarem tamen de iis disputationem tamquam auctarium iis addere fortasse nihil nocuerit, praesertim quum sibi in illis ma-

k) ὡς ἐπελογισάμεθα] sect. 48 seq. P 109

l) περὶ τῶν θρυλουμένων συλλογισμῶν] syllogismis suis undique personabat Peripateticorum schola, ut Stoica argumentis indemonstrabilibus sect. 156 et 159. similiter τὰ θρυλούμενα ἀναπόδεικτα appellat, hoc est quibus valde se efferunt et μέγα φρονοῦσι Dogmatici, ut alibi loquitur, ac singillatim Stoicos μέγα φρονῆσαι ἐπὶ τῇ τῶν λογικῶν ἐξεργασίᾳ notavit etiam Simplicius p. 98 in Aristotelis Categorias. ἡ θρυλουμένη παρὰ τοῖς Διαλεκτικοῖς περὶ τῶν σοφισμάτων τεχνολογία infra sect. 255.

m) περὶ τῆς παρολκῆς] supra sect. 147, 156, 175. P 110

τὸν "Σωκράτης ἄνθρωπος, οὐδεὶς δὲ ἄνθρωπος τετράπους, Σω-
κράτης ἄρα οὐκ ἔστι τετράπους" τὴν μὲν "οὐδεὶς ἄνθρωπος τε-
τράπους" πρότασιν ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἐπαγωγικῶς βουλόμενοι
βεβαιοῦν, ἑκάστην δὲ τῶν κατὰ μέρος ἐκ τῆς "οὐδεὶς ἄνθρωπος
τετράπους" συλλογίζεσθαι θέλοντες, τῇ κατὰ τὸν διάλληλον P 111
ἀπορίᾳ περιπίπτουσιν. ὁμοίως δὲ ἐφοδευτέον[p]) καὶ τοὺς λοιποὺς 198
τῶν παρὰ τοῖς Περιπατητικοῖς λεγομένων ἀναποδείκτων· ἀλλὰ
καὶ τοὺς τοιούτους "εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν"· τό τε γὰρ "εἰ
ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστι" συνακτικόν ἐστιν ὥς φασι τοῦ "φῶς ἐστι",
τό τε "φῶς ἐστι" μετὰ τοῦ "ἡμέρα ἐστί" βεβαιωτικόν ἐστι τοῦ
"εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν". οὐ γὰρ ἂν ὑγιὲς ἐνομίσθη τὸ προει-
ρημένον συνημμένον εἶναι, εἰ μὴ πρότερον τεθεώρητο συνυπάρ-
χον ἀεὶ τὸ "φῶς ἐστι" τῷ "ἡμέρα ἐστίν". εἰ οὖν δεῖ προκατει- 199
ληφέναι ὅτι ἡμέρας οὔσης πάντως ἐστὶ καὶ φῶς εἰς τὸ συνθεῖ-
ναι τὸ "εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστι" συνημμένον, διὰ δὲ τοῦ συνημ-
μένου τούτου[q]) συνάγεται τὸ ὅτι ἡμέρας οὔσης φῶς εἶναι, τὴν
μὲν συνύπαρξιν τοῦ ἡμέραν εἶναι καὶ τοῦ φῶς εἶναι συνάγοντος
τοῦ "εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστι" συνημμένου (ὅσον ἐπὶ τῷ προκει-
μένῳ ἀναποδείκτῳ) τὸ δὲ συνημμένον τῆς συνυπάρξεως τῶν
προειρημένων βεβαιούσης, κἀνταῦθα ὁ διάλληλος τρόπος τῆς
ἀπορίας ἀνατρέπει τὴν ὑπόστασιν τοῦ λόγου. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ 200
τοῦ τοιούτου λόγου "εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν, οὐχὶ δὲ φῶς
ἐστι, οὐκ ἄρα ἡμέρα ἐστίν"· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ μὴ ἄνευ φωτὸς

homo, nullus autem homo quadrupes, Socrates igitur non est quadrupes" hanc quidem propositionem "nullus homo est quadrupes" ex singularibus per inductionem volentes confirmare, unamquamque autem singularium ex illa "nullus homo est quadrupes" colligere per syllogismum volentes in haesitationem vitiosae unum per alterum probare conantis rationis incidunt. 198. simili autem cum examine percurrere oportet etiam reliquas argumentationes quae apud Peripateticos vocantur indemonstrabiles, sed et eas etiam quae sunt huiusmodi "si dies est, lux est", nam et ex hoc "si dies est, lux est" aiunt firmiter colligi illud "lux est", rursumque hoc "lux est" cum altero "dies est" confirmativum illius esse "si dies est, lux est." non enim hoc supradictum connexum existimatum fuisset esse verum, nisi prius perspectum fuisset coëxistere semper "lux est" cum illo "dies est". 199. si igitur oportet ante comprehendisse quum dies est, necessario esse etiam lucem, ad componendum hoc connexum. "si dies est, lux est"; hinc infertur, quum dies est, lucem esse, quum istud vero connexum, "si dies est, lux est", quantum ad praesentem attinet indemonstrabilem argumentationem, coëxistentiam colligat utriusque horum, et diem esse et lucem esse, vicissim autem coëxistentia horum confirmetur ab ipso connexo, hic quoque vitiosus modus probandi mutuo unum per alterum argumenti subsistentiam evertit. 200. idem dicendum est et de hoc argumento "si dies est, lux est, atqui lux non est, non igitur dies est". nam ex eo quod absque luce dies

p) ἐφοδευτέον] supra sect. 141 noster distinguit ἐφοδευτικῶς et ἐκκα- P 111
λυπτικῶς, et sect. 222 huius libri σκεπτικῶν ἐφόδων meminit, praesenti
autem loco per vocabulum ἐφοδεύειν nihil aliud significat quam simili-
ter attingere in transcursu et ad examen breve revocare licere etiam cae-
tera a Peripateticis iactata ἀναποδείκτων argumentorum genera. mox
item resumit expendenda Stoicorum ἀναπόδεικτα de quibus supra
sect. 157 seq.

q) διὰ δὲ τοῦ συνημμένου τούτου] ita mss pro ἐκ τούτου quod erat editis.

ιτρός, καθ' ὃ ἰατρός ἐστι, φονεύει". οὐδὲν γὰρ ἀξίωμά ἐστιν [i]), ἀξίωμα δέ ἐστι [k]) τό "ἰατρός, καθ' ὃ ἰατρὸς φονεύει", διὸ οὐδὲ τοῦτο ἄτοπον. ἡ δὲ ἐπὶ τὸ ἄδηλον 234 ἡ φασὶν ὅτι ἐκ τοῦ γένους τῶν μεταπιπτόντων ἐστί· γὰρ προηρωτημένου, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, τὸ ἀποφα- ῆς συμπλοκῆς ἀληθὲς γίνεται, ψευδοῦς τῆς συμπλοκῆς παρὰ τὸ ἐμπεπλέχθαι ψεῦδος τὸ "ἠρώτηκά τί σε πρω- αὐτῇ. μετὰ δὲ τὸ ἐρωτηθῆναι τὸ ἀποφατικὸν τῆς συμ- τῆς προλήψεως ἀληθοῦς γινομένης, ἠρώτηκα δέ τί σε , (διὰ τὸ ἠρωτῆσθαι πρὸς τῆς προλήψεως [l]) τὸ ἀποφα- ῆς συμπλοκῆς) ἡ τοῦ ἀποφατικοῦ τῆς συμπλοκῆς πρό- ίνεται ψευδής, τοῦ ἐν τῷ συμπεπλεγμένῳ ψευδοῦς γενο- ληθοῦς, ὡς μηδέποτε δύνασθαι συναχθῆναι τὸ συμπέ-

es esse concessum et aliud esse illatum. concessum est enim non gorema et esse categorema absinthium bibere, non ipsum absinthium. ıum esset inferendum "nemo ergo bibit hoc ipsum, absinthium bi- od est verum illatum est "nullus ergo absinthium bibit", quod est nec colligitur ex concessis sumptionibus. 233. in secundo autem sum videri quidem ad falsum abducere, adeo ut qui non bene rtunt dubitent an illi assentiri debeant, colligere tamen verum, hoc "non ergo absurdum est illud 'medicus, quatenus est medicus, in- . nullum enim pronuntiatum absurdum est; pronuntiatum autem est dicus, quatenus est medicus, interficit". ergo ne hoc quidem est . 234. at vero in obscurum abductionem aiunt ex genere esse eo- pro statu variant. nam si nulla, ut supponebatur, interrogatio rit, negatio connexi copulativi vera redditur, quum ipsum copula- nexum sit falsum eo quod insertum sit ipsi falsum, hoc videlicet avi te aliquid"; ubi autem interrogatio de negativo connexi facta um assumptum verum reddatur, quod est "interrogavi autem te eo quod de negatione copulativi connexi in assumpto interrogatio egativa connexi copulativi propositio falsa redditur, postquam id connexo copulativo falsum erat, verum factum est, eo ut numquam

---

δοκεῖ μὲν ἐπὶ ψεῦδος ἀπάγειν] videtur enim falsum esse, ut P 120 quis neget absurdum esse quod neque fieri potuit nec potest, getur esse absurdum, ut medicus quatenus medicus est occidat. ἄρα ἄτοπόν ἐστι] falsum equidem est. nam ut medicus utique

τικῶν δοκούντων δύο τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια περιληπτικὰ πάσης
206 ἧς λέγουσιν ἀναγκαιότητος αὐτῶν ἴσως εὑρήσεις· ἢ γὰρ ὡς πρὸς
κατάληψιν ἢ ὡς πρὸς διδασκαλίαν ἐν πᾶσι παραδεικνύουσι τοὺς
ὅρους ἀναγκαίους. ἐὰν οὖν ὑπομνήσωμεν ὅτι πρὸς οὐδέτερον τού-
P 113 των χρησιμεύσουσι, περιτρέψομεν οἶμαι πᾶσαν τὴν γεγενημένην
207 περὶ αὐτῶν παρὰ τοῖς Δογματικοῖς ματαιοπονίαν. εὐθέως οὖν,
εἰ ὁ μὲν ἀγνοῶν τὸ ὁριστὸν οὐχ οἷός τέ ἐστι τὸ μὴ γινωσκόμε-
νον αὐτῷ ὁρίσασθαι, ὁ δὲ γινώσκων, εἶθ᾽ ὁριζόμενος, οὐκ ἐκ
τοῦ ὅρου τὸ ὁριστὸν κατείληφεν, ἀλλ᾽ ἐπὶ προκατειλημμένῳ τούτῳ
τὸν ὅρον ἐπισυντέθεικε, πρὸς κατάληψιν τῶν πραγμάτων ὁ ὅρος
οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖος· καὶ γὰρ ἐπεὶ πάντα μὲν ὁρίζεσθαι θέλον-
τες u) καθάπαξ οὐδὲν ὁριζόμεθα διὰ τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν,
τινὰ δὲ καταλαμβάνεσθαι x) καὶ δίχα τῶν ὅρων ὁμολογοῦντες
οὐκ ἀναγκαίους πρὸς κατάληψιν τοὺς ὅρους ἀποφαίνομεν, καθ᾽
ὃν τρόπον τὰ μὴ ὁρισθέντα κατελήφθη, δυναμένων ἡμῶν πάντα
208 χωρὶς τῶν ὅρων καταλαμβάνειν ἢ καθάπαξ οὐδὲν ὁρισόμεθα (διὰ
τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν) ἢ οὐκ ἀναγκαίους τοὺς ὅρους ἀπο-
φανοῦμεν. διὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ πρὸς διδασκαλίαν αὐτοὺς εὕροιμεν
ἂν ἀναγκαίους· ὡς γὰρ ὁ πρῶτος τὸ πρᾶγμα γνοὺς ἔγνω τοῦτο
χωρὶς ὅρου, κατὰ τὸ παραπλήσιον καὶ ὁ διδασκόμενος αὐτὸ
209 δύναται χωρὶς ὅρου διδαχθῆναι. ἔτι ἀπὸ τῶν ὁριστῶν ἐπικρί-
νουσι τοὺς ὅρους, καί φασι μοχθηροὺς ὅρους εἶναι y) τοὺς περι-

generalissimis capitibus omnem illum quem dicunt eorum necessarium usum contineri comperias; 206. nam aut ad rem comprehendendam aut ad docendi methodum in omnibus necessarias esse definitiones putant se posse ostendere. si igitur docuerimus ad neutrum horum utiles esse, evertemus, meo quidem iudicio, omnem vanum circa has Dogmaticorum laborem 207. age ergo, si is quidem qui ignorat id quod definitur, non potest id quod ipsi est incognitum, definire, at is qui cognoscit ac postea definit, non comprehendit ex definitione id quod definitur, sed rei iam comprehensae apposuit definitionem, ad comprehensionem rerum definitio non est necessaria. etenim quoniam si omnia definire velimus, omnino nihil definiemus, eo quod in infinitum prolabemur; sin vero dicamus aliqua etiam absque definitionibus comprehendi, ostendimus nequaquam necessarias ad comprehensionem esse definitiones; nam quemadmodum quae non erant definita comprehendimus, sic etiam reliqua omnia absque definitionibus possemus comprehendere: 208. aut omnino nihil definiemus propter progressionem in infinitum aut non necessarias definitiones esse ostendemus, atque ideo ne ad docendum quidem necessarias eas esse comperiemus. nam ut qui primus rem cognovit, eam cognovit absque definitione, eodem modo et is qui ipsam docetur, potest sine definitione doceri. 209. praeterea ex iis quae definiuntur diiudicant definitiones, aiuntque vitiosas esse definitiones quae aliquid complectuntur eorum quae non

---

u) πάντα μὲν ὁρίζεσθαι θέλοντες] sunt enim quaedam evidentiora omni definitione, ut colores sapores et similia. deinde vita non sufficeret definiendis omnibus propter rerum et conceptionum multitudinem innumerabilem. mox pro διὰ τὴν ἄπειρον ἔκπτωσιν scripsi εἰς ἄπειρον, ut infra iterum recte legitur. intelligit autem in infinitum prolapsuros nos esse si omnia definire velimus, quoniam definitionis illius iterum singula sint vocabula definienda, atque harum definitionum iterum, atque ita εἰς ἄπειρον.

x) τινὰ δὲ καταλαμβάνεσθαι] ita mss pro τινὰ δ᾽ ἐγκαταλαμβάνεσθαι.

y) μοχθηροὺς ὅρους εἶναι] vide Aristotelem sexto Topicorum, et Io. Damascenum t. 1 edit. Lequinianae p. 19.

ἔχοντάς τι τῶν μὴ προσόντων τοῖς ὁριστοῖς ἤτοι πᾶσιν ἢ τισίν.
ὥσπερ ὅταν εἴπῃ τις τὸν ἄνθρωπον εἶναι ζῷον λογικὸν ἀθάνα-
τον, ἢ ζῷον λογικὸν θνητὸν γραμματικόν, ὅπου μὲν μηδενὸς
ὄντος ἀνθρώπου ἀθανάτου, ὅπου δὲ τινῶν μὴ γραμματικῶν ὄν-
των φασὶ μοχθηρὸν εἶναι τὸν ὅρον. τάχα μὲν καὶ ἀνεπίκριτοί 210
εἰσιν οἱ ὅροι διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν κατὰ μέρος, ἐξ ὧν ἐπικρί-
νεσθαι ὀφείλουσιν. εἶτα οὐκ ἂν καταληπτικοί τε καὶ διδακτικοὶ
τούτων εἶεν ἐξ ὧν*) ἐπικρίνονται, δῆλον ὅτι προεπεγνωσμένων, εἴ
γε ἄρα καὶ προκατειλημμένων. πῶς δὲ οὐκ ἂν εἴη γελοῖον τὸ
λέγειν ὡς οἱ ὅροι χρησιμεύουσι πρὸς κατάληψιν ἢ διδασκαλίαν
ἢ σαφήνειαν ὅλως, ἀσάφειαν ἡμῖν ἐπεισκυκλοῦντες τοσαύτην;
οἷον γοῦν (ἵνα τι καὶ παίζωμεν) εἴ τις παρά του βουλόμενος 211
πυθέσθαι, εἰ ἀπήντηταί αὐτῷ ἄνθρωπος ἐπὶ ἵππου ὀχούμενος
καὶ κύνα ἐφελκόμενος, τὴν ἐρώτησιν οὕτω ποιήσαιτο "ὦ ζῷον
λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ἀπήντητό σοι ζῷον
γελαστικὸν πλατυώνυχον[a]) ἐπιστήμης πολιτικῆς[b]) δεκτικὸν ζῴῳ P 114
θνητῷ χρεμετιστικῷ τὰ σφαιρώματα[c]) ἐφηδρακός, ἐφελκόμενον
ζῷον τετράπουν ὑλακτικόν"; πῶς οὐκ ἂν εἴη καταγέλαστος εἰς
ἀφασίαν[d]) οὕτω γνωρίμου πράγματος ἐμβαλὼν τὸν ἄνθρωπον
διὰ τοὺς ὅρους; οὐκοῦν ἄχρηστον εἶναι τὸν ὅρον, ὅσον ἐπὶ τού-
τοις, λεκτέον· εἴτ' οὖν λόγος εἶναι λέγοιτο διὰ βραχείας ὑπο- 212

sunt definitis aut omnibus aut aliquibus; adeo ut si quis dicat hominem esse animal rationale immortale, aut animal rationale mortale grammaticum, tum quod nullus sit homo immortalis, tum vero quod sint aliqui homines non grammatici, mendosam esse inquiant definitionem. 210. fortasse igitur ne diiudicari quidem possunt definitiones propter infinitatem singularium ex quibus diiudicari eas oportet. deinde non possint facere ut comprehendantur et doceantur illa ex quibus ipsae diiudicantur, utpote iam praecognita, si quidem et iam ante comprehensa fuerint. ecquis vero ridiculum esse neget, dicere definitiones aut ad comprehendendum aut ad docendum aut omnino ad manifestandum conducere, quum nos tanta obscuritate involvant? 211. exempli gratia (libet enim paulisper iocari) si quis ab aliquo sciscitari velit an occurrerit ei homo insidens equo et canem secum ducens, interroget hoc modo "o animal rationale mortale intellectus et scientiae capax, occurritne tibi animal risibile latis unguibus scientiae politicae capax habens conglobationes natium firmatas super animali mortali hinniendi facultatem habente, quod secum ducit animal quadrupes latrativum? qui non sit hic risu excipiendus, qui hominem de re tam nota cogat obmutescere propter definitiones? itaque inutilem esse definitionem, quod ad Dogmaticorum placita quidem attinet, dicere necesse est; 212. sive dicatur esse oratio quae per brevem admoni-

---

*) ἐξ ὧν] ms Vratislav. ἐφ' ὧν. supra: ἀπὸ τῶν ὁριστῶν ἐπικρίνουσι.

a) πλατυώνυχον] in Platonis Definitionibus [p. 415 E]: ἄνθρωπος ζῷον P 114
ἄπτερον δίπουν πλατυώνυχον, ὃ μόνον τῶν ὄντων ἐπιστήμης τῆς κατὰ λόγους δεκτικόν ἐστι. vide et Laërtium 6 40.

b) ἐπιστήμης πολιτικῆς] Platoni hanc hominis definitionem noster tribuit lib. 1 adversus Logicos, et supra sect. 28, ubi si lubet dicta vide.

c) τὰ σφαιρώματα] nates globorum veluti formam dimidiatam referentes. scholiastes Aristophanis ad Pacem vers. 1238 ὄρρος ὁ ὑποκείμενος τοῖς σφαιρώμασι τόπος.

d) ἀφασίαν] ut quid dicatur, vel dicere ipse debeat, nesciat. de hac voce supra lib. 1 c. 20.

P 122 γειν ὁ διαλεκτικός. ἐρωτήσας δὲ ἡμῖν [b]) τοιοῦτ οὐχὶ καὶ καλὰ κέρατα ἔχεις καὶ κέρατα ἔχεις, κέρο δὲ καλὰ κέρατα ἔχεις καὶ κέρατα ἔχεις [c]), κέρατ

xetur obstructio postulet; at consequentem ardorem in feb buiq primario continentem: unde nec frigidam videri esse 241. atque ita in sophismatibus quorum solutio, quam po non habebit quod dicat dialecticus: sed proposita nobis h "si non et pulchra cornua habes et cornua habes, cornu autem cornua non habes et cornua habes, cornua igitu

---

z) ἐπιμελείας] ita mss pro ἐπιμερείας.

a) χρησίμως] ita recte mss pro χρησίμοις, neque enin χρήσιμα sunt, verum utilis eorum solutio.

P 122 b) ἐρωτήσας δὲ ἡμῖν] sic supra sect. 237 ἐρωτηθέντο σοφίσματος. etiam 1 Samuel. 22 13 ἐρωτᾶν αὐτῷ.

c) καὶ κέρατα ἔχεις] in editis plura verba exciderant interprete restitui, ratione ipsa sophismatis hoc etiam ab cornibus quae argumentum hoc ridiculum audienti v git, vocabatur ceratine, sive κερατίς, de quo Menagiu 108, 111. recte autem Diogenes Cynicus apud eunde tricas illiusmodi cavillationis nulla responsione accur sed solo sensu sive tactu explosit atque elusit. πρὸς τ νον ὅτι κέρατα ἔχει, ἁψάμενος τοῦ μετώπου, ἐγὼ μέν nescio an veteres sophistae hac cavillatione texerint sco adulterarum solent vulgo illudere, atque θαλάμους pe ζομένους, ut Homeri verbo utar ex Iliad. χ 63, satis ce et perantiquum, ut constat ex Lucilii epigrammate in κ ματικόν p. 198 et 200 edit. Wechel. et Artemidoro lil c. 12 γυνή σου πορνεύει καὶ τὸ λεγόμενον κέρατά σοι adde Acheloum (rivalem Herculis) tauri forma, de qu

Cornua flens legit rapidis Achelous in undis
truncaque limosa tempora mersit aqua.

Nicetas Choniates in Andronico Comneno lib. 2 p. 207 θηρωμένων ἐλάφων τὰ κέρατα ὅσα δωδεκάδωρα ἦν καὶ τος, ταῖς κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀψίσιν ἀνήρτα, διαμωκώμε καὶ διασύρων εἰς ἀκρασίαν τῶν γαμετῶν. idem Ale Exangelum monitum refert lib. 2 p. 315 ne uxorem q repudiasset reciperet ἐκείνοις τῶν ζῴων παραβαλλόμενο μὲν ἐπὶ τῶν κροτάφων τὰ ἀμυντήρια, παροξυνομένοις μὴν τὸ κέρας ὁπλίζουσι κατὰ τῶν ἐπιθορνυμένων ἐν ὄψ αὐτῶν. Anonymus Bandurianus de originibus Constantin

ΚΕΦ. ιζ'.

Περὶ διαιρέσεως.

Ἐπεὶ δέ τινες τῶν Δογματικῶν [i]) τὴν διαλεκτικὴν εἶναί φα- 213
σιν ἐπιστήμην συλλογιστικὴν ἐπαγωγικὴν ὁριστικήν, διειλέχθημεν
δὲ ἡμεῖς ἤδη μετὰ τοὺς περὶ τοῦ κριτηρίου [k]) καὶ τοῦ σημείου
καὶ τῆς ἀποδείξεως λόγους περί τε συλλογισμῶν καὶ ἐπαγωγῆς P 115
καὶ περὶ ὅρων, οὐκ ἄτοπον ἡγούμεθα εἶναι καὶ περὶ διαιρέσεως βραχέα διαλαβεῖν [l]). γίνεσθαι τοίνυν τὴν διαίρεσίν φασι τετραχῶς [m])· ἢ γὰρ ὄνομα εἰς σημαινόμενα διαιρεῖσθαι, ἢ ὅλον εἰς μέρη, ἢ γένος εἰς εἴδη, ἢ εἶδος εἰς τὰ καθ' ἕκαστον. ὅτι δὲ οὐδενὸς τούτων ἐστὶν ἐπιστήμη διαιρετική, ῥάδιον ἴσως ἐπελθεῖν.

ΚΕΦ. ιη'.

Περὶ τῆς ὀνόματος εἰς σημαινόμενα διαιρέσεως.

Εὐθέως οὖν τὰς ἐπιστήμας τῶν φύσει φασὶν εἶναι, τῶν 214
θέσει δὲ οὐδαμῶς· καὶ εἰκότως. ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη βέβαιόν τι καὶ ἀμετάπτωτον πρᾶγμα εἶναι θέλει, τὰ δὲ θέσει ῥᾳδίαν ἔχει καὶ εὐμετάπτωτον τὴν μεταβολήν, ταῖς ἐναλλαγαῖς τῶν θέ-

CAP. XVII.

De divisione.

213. Quia vero aliqui ex Dogmaticis dialecticam esse dicunt scientiam faciendi syllogismos inductiones definiendique et dividendi, nos autem post disputationem de criterio sive instrumento iudicandi et de signo et de demonstratione de syllogismis quoque deque inductione ac de definitionibus disseruimus, etiam disputationem de divisione paucis expedire minime ab instituto nostro alienum fore censemus. dicunt itaque divisionem fieri quadrifariam; hoc enim nomen in significata dividi aut totum in partes aut genus in species aut speciem in singularia. atqui nullius horum esse scientiam divisivam non difficile puto singula examinando ostendere.

CAP. XVIII.

De nominis in significata divisione.

214. Iam ergo scientias aiunt esse earum rerum quae natura non positione hominum sunt. et merito. nam scientia stabilis quaedam et immobilis res esse debet, at quae sunt positione facile mutationi obnoxia fuerint, quippe quae diversitatibus positionum, quae in nostra potestate sunt, varientur, quum

---

i) τινὲς τῶν Δογματικῶν] Platonici. vide Alcinoum capite 3, ubi totam dialecticam dividit in τὸ διαιρετικὸν τὸ ὁριστικὸν τὸ ἐπαγωγικὸν καὶ τὸ συλλογιστικόν. ex hac divisione et ex iis quae Sextus ipse subiicit, perspicue apparet apud nostrum haud dubie post ὁριστικὴν excidisse vocabulum διαιρετικήν, quam ideo non dubito ei restituendam esse.

k) περὶ τοῦ κριτηρίου] de criterio sive regula veri falsique dictum sect. 14 seq, de signo sect. 97, de demonstratione sect. 134, de syllogismis sect. 193, de inductione sect. 204, de definitione sect. 205 seq.

l) βραχέα διαλαβεῖν] ita mss pro βραχέως. P 115

m) τὴν διαίρεσιν τετραχῶς] in historia philosophica quae inter Galeni opera legitur c. 4 διαιρεῖσθαι δὲ νομίζουσιν ὀνόματα εἰς σημαινόμενα καὶ ὅλον εἰς μερικὰ μέρη καὶ γένη εἰς εἰδικὰ καὶ διαφορὰς εἰς τὸ καθ' ἕκαστον καὶ εἰς συμβεβηκότα. vide etiam Io. Damascenum t. 1 operum p. 15, ubi quattuor haec divisionis genera iterum subdividit.

σεων, αἵ εἰσιν ἐφ' ἡμῖν, ἑτεροιούμενα. ἐπεὶ οὖν τὰ ὀνόματα θέσει σημαίνει καὶ οὐ φύσει [n]) — πάντες γὰρ ἂν συνίεσαν πάντα τὰ ὑπὸ τῶν φωνῶν σημαινόμενα ὁμοίως Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι [o]), πρὸς τῷ καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι τὰ σημαινόμενα οἷς ἂν βουλώμεθα ὀνόμασιν ἑτέροις ἀεὶ δηλοῦν τε καὶ σημαίνειν — πῶς ἂν δυνατὸν εἴη διαιρετικὴν ὀνόματος εἰς σημαινόμενα ἐπιστήμην, ἢ πῶς ἐπιστήμη σημαινόντων τε καὶ σημαινομένων, ὥς οἴονταί τινες, ἡ Διαλεκτικὴ δύναιτ' ἂν ὑπάρχειν;

ΚΕΦ. ιθ'.

Περὶ ὅλου καὶ μέρους.

215 Περὶ δὲ ὅλου καὶ μέρους διαλεξόμεθα μὲν καὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς [p]) δὴ λεγομένοις, ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος περὶ τῆς λεγομένης διαιρέσεως τοῦ ὅλου εἰς τὰ μέρη αὐτοῦ τάδε λεκτέον. ὅταν λέγῃ τις διαιρεῖσθαι τὴν δεκάδα εἰς μίαν καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα, οὐ διαιρεῖται εἰς ταῦτα ἡ δεκάς· ἅμα γὰρ τῷ τὸ πρῶτον αὐτῆς ἀρθῆναι μέρος, ἵνα κατὰ συγχώρησιν νῦν τοῦτο δῶμεν, οἷον τὴν μονάδα, οὐκέτι ὑπόκειται ἡ δεκάς, ἀλλ' ἐννέα,
216 καὶ ὅλως ἕτερόν τι παρὰ τὴν δεκάδα. ἡ οὖν τῶν λοιπῶν ἀφαι-
P 116 ρεσίς τε καὶ διαίρεσις οὐκ ἀπὸ τῆς δεκάδος γίνεται, ἀλλ' ἀπὸ

igitur nomina positione significent et non natura — alioqui enim omnes intelligerent omnia quae a vocibus significantur Graeci pariter et barbari, praeterquam quod in nostra potestate est, ea quae significanda sunt declarare semper et significare quibuscumque velimus aliis nominibus — quomodo quaeso possit dari scientia divisiva nominis in sua significata? aut quomodo dialectica, ut quidam censent, scientia significantium et significatorum possit esse?

CAP. XIX.

De toto et parte.

215. De toto autem et parte disputabimus quidem etiam in physicis, ita enim appellant; in praesentia vero de divisione quae vocatur totius in partes suas, haec dicenda sunt: quum aliquis numerum v. g. denarium in unum et duo et tria et quattuor dividi ait, non dividitur in haec numerus denarius, nam simul atque eius prima pars sublata est, ut per concessionem hoc nunc demus, verbi gratia unitas, non amplius offert se denarius numerus, sed novem et omnino aliud quiddam quam denarius. 216. caeterorum ergo ablatio et divisio non iam fit a denario numero sed ab aliquibus aliis, quae,

---

n) τὰ ὀνόματα θέσει σημαίνει καὶ οὐ φύσει] contraria sententia Heracliti Cratyli Platonis in Cratylo Stoicorum apud Origenem 1 contra Celsum p. 18, Nigidii Figuli apud Gellium 10 4 et Epicuri apud Laërtium 10 75, qui statuerunt nomina non positiva esse sed naturalia. adde si placet infra lib. 3 sect. 267 et contra Mathematicos lib. 1 sect. 37 et 145 et 2 contra Logicos sect. 134 et lib. ult. quaeque de illa disceptatione Alexander Aphrodiseus 3 11 ἀποριῶν καὶ λύσεων, Arnobius lib. 1 contra Gentes p. 36, Ammonius ad librum περὶ ἑρμηνείας p. 15 edit. Graecae in fol. e recentioribus Gassendus de philosophia Epicuri t. 1 p. 361 seq. Fridericus Rappoltus ὁ μακαρίτης in Logica Gelliana capite 5 et quae viri docti ad Lucretium 5 1040 seq. Guil. Spencerus ad Origenem contra Celsum p. 19, Ioannes Potterus ad Clementem Alex. p. 405.

o) Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι] vide ad 2 contra Logicos sect. 187.

p) ἐν τοῖς φυσικοῖς] infra libro 3 sect. 98 seq. et 1 adversus Physicos.

τινῶν ἄλλων καθ' ἑκάστην ἀφαίρεσιν ἑτεροιουμένων. τάχα οὖν οὐκ ἐνδέχεται τὸ ὅλον διαιρεῖν εἰς τὰ λεγόμενα εἶναι αὐτοῦ μέρη. καὶ γὰρ εἰ διαιρεῖται τὸ ὅλον εἰς μέρη, φιλεῖ τὰ μέρη ἐμπεριέχεσθαι τῷ ὅλῳ πρὸ τῆς διαιρέσεως, οὐ περιέχεται δὲ ἴσως. οἷον γοῦν, ἵνα ἐπὶ τῆς δεκάδος στήσωμεν πάλιν τὸν λόγον, τῆς δεκάδος μέρος φασὶ πάντως εἶναι τὰ ἐννέα, διαιρεῖται οὖν εἰς ἓν καὶ ἐννέα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀκτὼ ὁμοίως, διαιρεῖται γὰρ εἰς ὀκτὼ καὶ δύο, καὶ τὰ ἑπτὰ ὁμοίως καὶ ἓξ καὶ πέντε καὶ τέσσαρα καὶ τρία καὶ δύο καὶ ἕν. εἰ οὖν ταῦτα πάντα q) ἐν τῇ 217
δεκάδι περιέχεται καὶ συντιθέμενα μετ' αὐτῆς πέντε καὶ πεντήκοντα γίνεται, ἐν τοῖς δέκα περιέχεται πέντε καὶ πεντήκοντα, ὅπερ ἄτοπον. οὐκοῦν οὔτε περιέχεται ἐν τῇ δεκάδι τὰ λεγόμενα αὐτῆς εἶναι μέρη οὔτε ἡ δεκὰς εἰς ἐκεῖνα διαιρεῖσθαι δύναται ὡς ὅλον εἰς μέρη, ἃ μηδὲ ὅλως ἐν αὐτῇ θεωρεῖται. τὰ δὲ αὐτὰ 218
ἀπαντήσεται καὶ ἐπὶ τῶν μεγεθῶν, ὅταν τὸ δεκάπηχυ μέγεθος, εἰ τύχοι, διαιρεῖν ἐθέλοι τις. οὐκ ἐνδέχεται οὖν ἴσως διαιρεῖν οὐδὲ ὅλον εἰς μέρη.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ γενῶν καὶ εἰδῶν.

Οὐκοῦν ὁ περὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν ἀπολείπεται λό- 219
γος, περὶ οὗ πλατύτερον μὲν ἐν ἄλλοις r) διαλεξόμεθα, ὡς ἐν συντόμῳ νῦν ταῦτα λέξομεν. εἰ μὲν ἐννοήματα εἶναι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη λέγουσιν, αἱ κατὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ καὶ τῆς φαντα-

prout fit unaquaeque ablatio, variantur. itaque non licebit fortasse totum dividere in eas quae dicuntur esse eius partes; nam si dividitur totum in partes, solent partes contineri in toto ante divisionem; at non continentur. verbi gratia, (ut in denario numero rursus orationem nostram figamus) decadis partem dicunt omnino esse novem, (dividitur igitur in unum et novem), sed et octo similiter (dividitur enim in octo et duo), et septem similiter et sex et quinque et quattuor et tria et duo et unum. 217. si igitur haec omnia in decade continentur et composita cum ea quinquaginta quinque fiunt, nimirum in decem continentur quinquaginta quinque; quod absurdum est. ergo ne continentur quidem in decade ea quae dicuntur esse eius partes, nec decas in eas dividi potest, ut totum in partes, quae nullo modo in ipsa conspiciuntur. 218. eadem autem obiicientur et in magnitudinibus, si quis, verbi gratia, magnitudinem decem cubitorum dividere velit. fortasse igitur ne totum quidem potest in partes dividi.

CAP. XX.

De generibus et speciebus.

219. Superest ergo de generibus et speciebus tractatio, quam quidem fusius alibi persequemur, nunc vero, ut qui brevitati studeamus, haec dicere contenti erimus. si quidem notionibus mentis accenseant genera et species, argumenta quae adversus mentem et phantasiam attulimus etiam ipsas

q) εἰ οὖν ταῦτα πάντα] similis argutatio infra lib. 3 sect. 86 et 1 contra Phys. sect. 303 seq. P 110

r) πλατύτερον μὲν ἐν ἄλλοις] hoc in iis quae exstant Sexti libris factum esse non memini. fortasse itaque id exsecutus fuerat in ὑπομνήμασι σκεπτικοῖς quorum facit mentionem lib. 1 cap. 33.

ἀπατῶσι κἂν μὴ γινώσκωμεν ὅπως ἀπατῶσιν, οὕ
ψευδέσι μὲν πιθανοῖς δὲ εἶναι δοκοῦσι λόγοις πειθ
251 *γινώσκωμεν ὅπως παραλογίζονται* [r]). *ἢ ἐπεὶ οὐ μόν*
ἀπάγειν [s]) *τοῖς σοφίσμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλας ἀτ*
ρον οὕτω συνερωτητέον "ὁ ἐρωτώμενος λόγος ἤτοι ἐ
κτον ἡμᾶς ἄγει ἢ ἐπί τι τοιοῦτον, ὡς χρῆναι αὐτὸ
ἀλλ' εἰ μὲν ἐπὶ τὸ δεύτερον [t]), *οὐκ ἀτόπως αὐτῷ*
μεθα· εἰ δὲ ἐπί τι ἀπρόσδεκτον, οὐχ ἡμᾶς τῇ
συγκατατίθεσθαι προπετῶς διὰ τὴν πιθανότητα,
ἀφίστασθαι τοῦ λόγου τοῦ τοῖς ἀτόποις ἀναγκάζο
τίθεσθαι, εἴ γε μὴ ληρεῖν παιδαριωδῶς ἀλλὰ τ

ligendi vim habere cognoscimus, ex eo quod conclusione
non assentiemur ei, etiamsi unde habeat fallaciam non ag
admodum enim ne ea quidem quae a praestigiatoribus fiu
sentimur, sed scimus eos fallere, etiamsi non cognoscamus
ita nec argumentis falsis quidem, sed quae tamen verisimil
fidem habemus, etiamsi non cognoscamus quomodo captios
quoniam non tantum inest hoc sophismatis ut ad falsum a
ad alias etiam demittant absurditates, ita generalius est a
mentandum: argumentum quod proponitur aut ad aliquid
nos adducit, aut ad aliquid tale ut admittere illud oporteat;
non absurdum nos ei assentiri fuerit, sin ad aliquid quod
dum, nos non absurditati assentiri temere propter verisi
illos abscedere ab argumento, quod absurdis assentiri cog

---

q) *ψηφοπαικτῶν*] horum mentio etiam libro contra F
θάπερ γὰρ οἱ ψηφοπαῖκται τὰς τῶν θεωμένων ὄψεις δι'
πτουσιν. Athenaeus *ψηφοκλέπτας* appellat, Suidas *ψηφ*
tiori aetate praestigiator eiusmodi dictus *ψηφᾶς* apud G
calculator. vide Cangii glossaria et Casaubonum ad A
cap. 15 et lib. 4 c. 1. non alii sunt de quibus Quintili
Orator. c. 7 *constant miracula illa in scenis pilariorum*
videnturque dicti *pilarii* ut *calculatores* quod *pilas* vel *ca*
φους Graeci appellant possent sollerti celeritate oculis s
ducere, atque ut est apud Themistium in 3 Physic.
μετασχηματίζειν. Seneca Epist. 45 sophismata Dialecticor
ferens cum ludicra arte *ψηφοπαικτῶν* *sic ista* inquit *sine*
quomodo praestigiatorum acetabula et calculi, in quibus
delectat. pilariorum vocabulum occurrit etiam in veteri ir
Raphaëlem Fabrettum p. 250. *sacculatios* alii appel
in quibus calculos illos vel pilas habent, vide Gisb. Vo

εἶναι γένος ἐν πᾶσι τοῖς εἴδεσιν αὐτοῦ, ὥστε καὶ εἰς αὐτὰ διαι-
ρεῖσθαι; τάχα οὐκ ἂν ἔχοι τις λέγειν, μὴ οὐχὶ ἀναπλάσσων τι-
νὰς εἰδωλοποιήσεις [x]), αἳ ταῖς ἐκείνων αὐτῶν ἀνεπικρίτοις δια-
φωνίαις [y]) κατὰ τὰς σκεπτικὰς ἐφόδους περιτραπήσονται. πρὸς 223
δὲ τούτοις κἀκεῖνο λεκτέον· τὰ εἴδη τοῖα ἢ τοῖά ἐστι· τούτων
τὰ γένη ἤτοι καὶ τοῖα καὶ τοῖα, ἢ τοῖα μὲν τοῖα δὲ οὔ, ἢ οὔτε
τοῖα οὔτε τοῖα. οἷον ἐπεὶ τῶν τινῶν τὰ μέν ἐστι σώματα τὰ δὲ
ἀσώματα, καὶ τὰ μὲν ἀληθῆ τὰ δὲ ψευδῆ, καὶ ἔνια μὲν λευκά,
εἰ τύχοι, ἔνια δὲ μέλανα, καὶ ἔνια μὲν μέγιστα ἔνια δὲ σμικρό-
τατα, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως, τό "τὶ" λόγου ἕνεκεν ὅ φασιν εἶναί
τινες γενικώτατον [z]), ἢ πάντα ἔσται ἢ τὰ ἕτερα ἢ οὐδέν. ἀλλ' 224
εἰ μὲν οὐδέν ἐστιν ὅλως τὸ τὶ οὐδὲ τὸ γένος, πέρας [*]) ἔχοι ἡ
ζήτησις. εἰ δὲ πάντα εἶναι ῥηθείη, πρὸς τὸ ἀδύνατον εἶναι τὸ
λεγόμενον καὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐν οἷς ἐστι δεήσει
πάντα εἶναι. ὡς γάρ, ἐπεὶ τὸ ζῷον, ὥς φασιν, οὐσία ἐστὶν ἔμ-
ψυχος αἰσθητική, ἕκαστον τῶν εἰδῶν αὐτοῦ καὶ οὐσία εἶναι λέ-
γεται καὶ ἔμψυχος καὶ αἰσθητική, οὕτως εἰ τὸ γένος καὶ σῶμά
ἐστι καὶ ἀσώματον, καὶ ψευδὲς καὶ ἀληθές, καὶ μέλαν (εἰ τύχοι)
καὶ λευκὸν καὶ σμικρότατον καὶ μέγιστον, καὶ τἆλλα πάντα,
ἕκαστον τῶν εἰδῶν καὶ τῶν καθ' ἕκαστον πάντα ἔσται, ὅπερ
οὐ θεωρεῖται· ψεῦδος οὖν καὶ τοῦτο. εἰ δὲ τὰ ἕτερα μόνα ἐστί, 225
τούτων τὸ γένος τῶν λοιπῶν οὐκ ἔσται γένος. οἷον, εἰ σῶμα P 118
τὸ τί, τῶν ἀσωμάτων; καὶ εἰ λογικὸν τὸ ζῷον, τῶν ἀλόγων·

in omnibus suis speciebus, ita ut etiam in eas dividatur? hoc certe nemo dicere queat, nisi forte fingat quasdam imagines umbrasque, quae etiam Dogmaticorum ipsorum indiiudicabilibus controversiis ac dissidiis secundum Scepticorum methodos evertentur. 223. his autem et illud addendum est, species aut tales sunt aut tales, horum genera aut sunt et talia et talia, aut sunt talia quidem, talia vero non, aut neque talia neque talia. verbi gratia, quoniam ex his vel illis (quaecunque sint ea) alia corpora sunt alia incorporea, et alia quidem vera alia autem falsa, et quaedam alba fortasse, quaedam nigra, et quaedam maxima et quaedam minima et alia similiter, ipsum "aliquid" verbi gratia quod dicunt quidam esse generalissimum, aut omnia erit aut alterutra aut nihil. 224. sed si nihil quidem prorsus sit "aliquid" nec genus, iam finita fuerit quaestio. sin dicatur esse omnia, praeterquam quod impossibile erit quod dicetur, oportebit ut sit omnia et specierum et singularium in quibus est. ut enim quia animal, ut aiunt, substantia est animata sensitiva, unaquaeque specierum eius et substantia esse dicitur et animata et sensitiva: eodem modo si genus sit et corpus et incorporeum, et falsum et verum, et (ut ita fingamus contingere) nigrum et album, et minimum et maximum, et alia omnia, unumquodque specierum et unumquodque singulare erit omnia; quod evidentiae adversatur. falsum igitur etiam hoc. 225. at si alterutrum tantum sit, quod sit genus horum non erit genus reliquorum. ut, si aliquid corpus sit, incorporeorum, et si sit rationale animal, irrationalium: adeo ut neque [illegible]

x) εἰδωλοποιήσεις] ideas Platonicas perstringit, quas consimili argumentatione oppugnat 2 adversus Physicos. vide et infra lib. 3 Pyrrhon. sect. 189.

y) ἀνεπικρίτοις διαφωνίαις] quoniam ab aliis philosophorum disciplinis ut a Peripatetica ideae illae exploduntur. oppugnavit enim ideas Aristoteles non modo in Metaphysicis, sed etiam in libris duobus περὶ ἰδεῶν quorum Syrianus p. 123 in Metaphysica mentionem facit.

z) τὸ τὶ γενικώτατον] supra sect. 86.

[*) πέρας ἂν ἔχοι?]

ὡς μήτε ἀσώματόν τι εἶναι [a]) ζῷον μήτε ἄλογον. καὶ ἐπὶ τῶν
ἄλλων ὁμοίως, ὅπερ ἄτοπον. οὐκοῦν οὔτε καὶ τοῖον καὶ τοῖον τὸ
γένος, οὔτε τοῖον μὲν τοῖον δὲ οὔ, οὔτε μὴν οὔτε τοῖον οὔτε
τοῖον δύναται εἶναι γένος· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ ἔστιν ὅλως τὸ γέ-
νος. εἰ δὲ λέγοι τις ὅτι δυνάμει πάντα ἐστὶ τὸ γένος, λέξομεν
ὡς τὸ δυνάμει τι ὂν δεῖ τι καὶ ἐνεργείᾳ εἶναι. οἷον "οὐ δύναταί
τις γραμματικὸς εἶναι, μή *) τις ἐνεργείᾳ". καὶ τὸ γένος οὖν εἰ
δυνάμει πάντα ἐστίν, ἐρωτῶμεν αὐτοὺς τί ἔστιν ἐνεργείᾳ. καὶ
οὕτω μένουσιν αἱ αὐταὶ ἀπορίαι. τἀναντία μὲν γὰρ πάντα ἐνερ-
226 γείᾳ εἶναι οὐ δύναται. ἀλλ' οὐδὲ τὰ μὲν καὶ ἐνεργείᾳ, τὰ δὲ
δυνάμει μόνον, οἷον "σῶμα μὲν ἐνεργείᾳ, δυνάμει δὲ ἀσώμα-
τον"· δυνάμει γάρ ἐστιν ὃ οἷόν τέ ἐστιν ἐνεργείᾳ ὑποστῆναι· τὸ
δὲ σῶμα ἐνεργείᾳ, ἀδύνατόν ἐστιν ἀσώματον γενέσθαι κατ' ἐνέρ-
γειαν. ὥστε εἰ λόγου χάριν σῶμά ἐστιν ἐνεργείᾳ, οὐκ ἔστιν
ἀσώματον δυνάμει· καὶ τὸ ἀνάπαλιν. οὐκοῦν οὐκ ἐνδέχεται τὸ
γένος τὰ μὲν ἐνεργείᾳ εἶναι, τὰ δὲ δυνάμει μόνον. εἰ δὲ οὐδὲν
ὅλως ἐστὶν ἐνεργείᾳ οὐδὲ ὑφέστηκεν, οὐκοῦν οὐδέν ἐστι τὸ γένος,
ὃ διαιρεῖν εἰς τὰ εἴδη λέγουσιν. ἔτι καὶ τοῦτο θεάσασθαι ἄξιον·
227 ὥσπερ γὰρ ἐπεὶ αὐτός ἐστιν Ἀλέξανδρος καὶ Πάρις, οὐκ ἐνδέ-
χεται τὸ μέν "Ἀλέξανδρος περιπατεῖ" ἀληθὲς εἶναι, τὸ δέ "Πάρις
περιπατεῖ" ψεῦδος· οὕτως εἰ τὸ αὐτό ἐστι τῷ "ἀνθρώπῳ εἶναι
Θέωνι καὶ Δίωνι", εἰς σύνταξιν ἀξιώματος ἀγομένη ἡ "ἄνθρω-
πος" προσηγορία, ἢ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἐπ' ἀμφοτέρων ποιήσει
τὸ ἀξίωμα. οὐ θεωρεῖται δὲ τοῦτο· τοῦ μὲν γὰρ Δίωνος καθ-
ημένου Θέωνος δὲ περιπατοῦντος, τό "ἄνθρωπος περιπατεῖ"

incorporeum quid sit neque animal irrationale, et de aliis similiter, quod absurdum est. genus itaque nec est et tale et tale, nec tale quidem tale autem non; quin etiam nec tale nec tale potest esse genus. quodsi ita est, ne ullo quidem modo est genus. iam vero si quis dicat genus esse omnia potentia, respondebimus, id quod sit aliquid potentia debere et actu aliquid esse. exempli gratia, "non potest aliquis grammaticus esse absque actu." genus ergo si potentia est omnia, interrogamus eos quid sit actu; et ita manent eaedem dubitationes. nam genus contraria omnia actu esse non potest. 226. sed neque alia quidem actu quoque, alia vero potentia solum, ut "corpus quidem actu, potentia autem incorporeum"; potentia enim est quod potest actu subsistere: at quod est corpus actu, non potest incorporeum esse actu. itaque verbi gratia "si corpus est actu, non est incorporeum potentia; et vicissim. itaque dicere non possumus genus alia esse actu, alia tantum potentia. quodsi nihil omnino actu illud est neque subsistit, nihil ergo est genus, quod a se dividi in species dicunt. 227. sed et hoc considerare est operae pretium. quemadmodum enim quia idem est Alexander et Paris, fieri non potest ut "Alexander ambulat" sit verum, at vero "Paris ambulat" sit falsum, ita si idem est "hominem esse et Theonem esse vel Dionem", haec appellatio "homo" si ad constituendum pronuntiatum afferatur, aut verum aut falsum in utrisque pronuntiatum faciet. atqui hoc ita esse non comperitur. nam quum Dion sedet, Theon autem

---

P 118 a) *ἀσώματόν τι εἶναι*] hunc locum interpunctione laborantem restitui. falsam interpunctionem secutus HStephanus ita hunc locum verterat: *ut neque incorporeum sit aliquod animal, neque irrationale.* [num *ἀσώμ.* τὸ τὶ deinde *μήτε ζῷον ἄλογον?*]

[*) *εἰ μή?*]

ιρους τις οἴνους ἔχων λέγει τῷ παιδίῳ "ἔγχεόν μοι
πιεῖν" ὁμοίως ὁ παῖς πεύσεται "ποῖον"; οὕτως ἡ ἐν 258
ἐμπειρία τοῦ χρησίμου τὴν διαστολὴν εἰσάγει. ὅσαι μέν
τινι τῶν βιωτικῶν ἐμπειριῶν εἰσιν ἀμφιβολίαι, ἀλλ'
τικαῖς οἰήσεσι κεῖνται καί εἰσιν ἴσως ἄχρηστοι πρὸς τὸ
ς βιοῦν, περὶ ταύτας ἰδίως ὁ Διαλεκτικὸς ἔχων ἀνα-
ται καὶ ἐν αὐταῖς ὁμοίως ἐπέχειν κατὰ τὰς σκεπτικὰς
καθ' ὃ πράγμασιν ἀδήλοις καὶ ἀκαταλήπτοις, ἢ καὶ
τοις ἴσως, εἰσὶ συνεζευγμέναι. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ 259
).διαλεξόμεθα. εἰ δέ τις Δογματικὸς πρός τι τούτων
ἐπιχειροίη, κρατύνει τὸν σκεπτικὸν λόγον, ἐκ τῆς ἑκα-
ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς ἀνεπικρίτου διαφωνίας τὴν περὶ
νμένων ἐποχὴν καὶ αὐτὸς βεβαιῶν. τοσαῦτα καὶ περὶ
ῶν εἰπόντες αὐτοῦ που περιγράφομεν τὸ δεύτερον τῶν
εων σύνταγμα.

mbiguitates videmus, quarum distinctio ipsis utilis esse videtur.
m habens duos eodem nomine servos et puero imperet ad se ae-
a (hoc enim utrique ministro fingamus nomen esse commune), in-
uer "utrum"? et si plura ac diversa quis habens vina dicat puero,
i vinum ut bibam" itidem rogabit puer "ex quo"? 258. ita quae
ilis rei utilis experientia distinctionem inducit. at quaecumque
s in aliqua ad vitam communem pertinente experientia non sunt,
gmaticorum sententiis versantur suntque fortasse inutiles ad vi-
ut nullam opinionem statuamus, circa has Dialecticus quidem
sentiens cogetur etiam in ipsis similiter assensum retinere se-
pticas methodos, quatenus rebus obscuris et incomprehensibili-
m non subsistentibus fortasse sunt annexae. 259. sed de his qui-
disputabimus. quod si quis Dogmaticus horum quidpiam refutare
cepticum propositum corroborat, quippe qui ex mutuo refutandi
liscordia indiiudicabili ipse etiam assensus retentionem de iis quae
ne versantur confirmet. atque post haec de ambiguitatibus etiam
ecundo Institutionum libro finem imponimus.

Μάνην] Manes nomen servile, ut notarunt viri docti Io. Bro-
Anthologiam Epigrammatum p. 341 edit. Wechel. Menagius
6 55, Lud Kusterus ad Suidam in Μάνης, et Hadr. Relan-
2 Miscellan. p. 193 seq. Μανία servae nomen apud Athe-
Photium lib 1 operis inediti adversus Manichaeos audimus,

P 127 *Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Πυῤῥωνε ὑποτυπώσεων·*

ΚΕΦ. α΄. περὶ τοῦ φυσικοῦ μέρους[a]). περὶ θεοῦ.
- β΄. περὶ ἀρχῶν δραστικῶν. περὶ αἰτίου.
- γ΄. εἰ ἔστι τί τινος αἴτιον.
- δ΄. περὶ ἀρχῶν ὑλικῶν.
- ε΄. εἰ κατάληπτα τὰ σώματα.
- ς΄. περὶ κράσεως.
- ζ΄. περὶ κινήσεως.
- η΄. περὶ τῆς μεταβατικῆς κινήσεως.
- θ΄. περὶ αὐξήσεως καὶ μειώσεως.
- ι΄. περὶ ἀφαιρέσεως καὶ προσθέσεως.
- ια΄. περὶ μεταθέσεως.
- ιβ΄. περὶ ὅλου καὶ μέρους.
- ιγ΄. περὶ φυσικῆς μεταβολῆς.
- ιδ΄. περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.
- ιε΄. περὶ μονῆς.
- ις΄. περὶ τόπου.

Haec insunt in libro tertio Pyrrhoniarum Institutionum:

Cap. I. *de parte naturali philosophiae. de deo.*
- II. *de principiis efficientibus. de causa.*
- III. *an sit aliquid alicuius causa.*
- IV. *de materialibus principiis.*
- V. *an comprehensibilia sint corpora.*
- VI. *de mixtione.*
- VII. *de motu.*
- VIII. *de transitorio motu.*
- IX. *de augmento et imminutione.*
- X. *de ablatione et additione.*
- XI. *de transpositione.*
- XII. *de toto et parte.*
- XIII. *de naturali mutatione.*
- XIV. *de generatione et corruptione.*
- XV. *de mansione sive quiete corporum.*
- XVI. *de loco.*

P 127 *a*) περὶ τοῦ φυσικοῦ μέρους] in editis titulus hic quemadm qui mox sequitur περὶ ἀρχῶν δραστικῶν exsulabat, sed in mss legitur.

-σθαι κατηγόρημα", καὶ εἶναι κατηγόρημα τὸ ἀψίνθιον πίνειν, οὐκ αὐτὸ τὸ ἀψίνθιον. διὸ δέον ἐπιφέρειν "οὐδεὶς ἄρα πίνει τὸ P 120 ἀψίνθιον πίνειν" ὅπερ ἐστὶν ἀληθὲς ἐπενήνεκται "οὐδεὶς ἄρα ἀψίνθιον πίνει", ὅπερ ἐστὶν ψεῦδος, οὐ συναγόμενον ἐκ τῶν συγκεχωρημένων λημμάτων. ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου, ὅτι δοκεῖ μὲν 233 ἐπὶ ψεῦδος ἀπάγειν[g]), ὡς ποιεῖν τοὺς ἀνεπιστάτους ὀκνεῖν αὐτῷ συγκατατίθεσθαι, συνάγει δὲ ἀληθὲς τό "οὐκ ἄρα ἄτοπόν ἐστι[h])' τὸ 'ὁ ἰατρός, καθ' ὃ ἰατρός ἐστι, φονεύει'". οὐδὲν γὰρ ἀξίωμα ἄτοπόν ἐστιν[i]), ἀξίωμα δέ ἐστι[k]) τό "ἰατρός, καθ' ὃ ἰατρός ἐστι, φονεύει", διὸ οὐδὲ τοῦτο ἄτοπον. ἡ δὲ ἐπὶ τὸ ἄδηλον 234 ἀπαγωγὴ φασὶν ὅτι ἐκ τοῦ γένους τῶν μεταπιπτόντων ἐστί· μηδενὸς γὰρ προηρωτημένου, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, τὸ ἀποφατικὸν τῆς συμπλοκῆς ἀληθὲς γίνεται, ψευδοῦς τῆς συμπλοκῆς οὔσης, παρὰ τὸ ἐμπεπλέχθαι ψεῦδος τὸ "ἠρώτηκά τί σε πρῶτον" ἐν αὐτῇ. μετὰ δὲ τὸ ἐρωτηθῆναι τὸ ἀποφατικὸν τῆς συμπλοκῆς, τῆς προλήψεως ἀληθοῦς γινομένης, ἠρώτηκα δέ τί σε πρῶτον, (διὰ τὸ ἠρωτῆσθαι πρὸς τῆς προλήψεως[l]) τὸ ἀποφατικὸν τῆς συμπλοκῆς) ἡ τοῦ ἀποφατικοῦ τῆς συμπλοκῆς πρότασις γίνεται ψευδής, τοῦ ἐν τῷ συμπεπλεγμένῳ ψευδοῦς γενομένου ἀληθοῦς, ὡς μηδέποτε δύνασθαι συναχθῆναι τὸ συμπέ-

sumptiones esse concessum et aliud esse illatum. concessum est enim non ibi categorema et esse categorema absinthium bibere, non ipsum absinthium. itaque quum esset inferendum "nemo ergo bibit hoc ipsum, absinthium bibere" quod est verum illatum est "nullus ergo absinthium bibit", quod est falsum, nec colligitur ex concessis sumptionibus. 233. in secundo autem docent ipsum videri quidem ad falsum abducere, adeo ut qui non bene animadvertunt dubitent an illi assentiri debeant, colligere tamen verum, hoc scilicet "non ergo absurdum est illud 'medicus, quatenus est medicus, interficit'". nullum enim pronuntiatum absurdum est; pronuntiatum autem est hoc "medicus, quatenus est medicus, interficit". ergo ne hoc quidem est absurdum. 234. at vero in obscurum abductionem aiunt ex genere esse eorum quae pro statu variant. nam si nulla, ut supponebatur, interrogatio praecesserit, negatio connexi copulativi vera redditur, quum ipsum copulativum connexum sit falsum eo quod insertum sit ipsi falsum, hoc videlicet "interrogavi te aliquid"; ubi autem interrogatio de negativo connexi facta fuerit, quum assumptum verum reddatur, quod est "interrogavi autem te primum" eo quod de negatione copulativi connexi in assumpto interrogatio fuerit, negativa connexi copulativi propositio falsa redditur, postquam id quod in connexo copulativo falsum erat, verum factum est, eo ut numquam

g) ὅτι δοκεῖ μὲν ἐπὶ ψεῦδος ἀπάγειν] videtur enim falsum esse, ut P 120 dixi, si quis neget absurdum esse quod neque fieri potuit nec potest, vel si negetur esse absurdum, ut medicus quatenus medicus est occidat.

h) οὐκ ἄρα ἄτοπόν ἐστι] falsum equidem est. nam ut medicus utique sanat aegrotum et morbo medetur, occidit autem vel ut rei medicae imperitus, vel ex malitia ut hostis et insidiator atque veneficus. at ἄτοπον hoc non est, quia est integrum pronuntiatum.

i) οὐδὲν γὰρ ἀξίωμα ἄτοπόν ἐστιν] pronuntiatum est quod affirmat aliquid vel negat. hoc si non faceret, ἄτοπον ad μοχθηρὸν esset, sed ita nec ἀξίωμα sive pronuntiatum.

k) ἀξίωμα δέ ἐστι] est pronuntiatum, in cuius forma nihil habet Logicus quod desideret.

l) πρὸς τῆς προλήψεως] ita ms Savil. non, ut editi, πρό.

ἀναγκαῖον ἄρα πρὸ τῆς πρώτης διατρίτου τήν τε ποικίλην δίαιταν καὶ τὸν οἶνον ὡς τὸ πολὺ παραλαμβάνειν", ὁ μὲν Διαλεκτικὸς οὐδὲν ἂν εἰπεῖν ἔχοι πρὸς διάλυσιν τοῦ λόγου καίτοι χρησίμην οὖσαν, ὁ δὲ ἰατρὸς διαλύσεται τὸ σόφισμα, εἰδὼς ὅτι 238
παρακμὴν λέγεται διχῶς, ἥ τε τοῦ ὅλου νοσήματος καὶ ἡ ἑκάστης ἐπιτάσεως μερικῆς ἀπὸ τῆς ἀκμῆς ῥοπὴ πρὸς τὸ κρεῖσσον. καὶ πρὸ μὲν τῆς πρώτης διατρίτου u) ὡς τὸ πολὺ γίνεται παρακμὴ ἡ τῆς ἐπιτάσεως τῆς μερικῆς· τὴν δὲ ποικίλην δίαιταν οὐκ ἐν ταύτῃ δοκιμάζομεν, ἀλλ' ἐν τῇ παρακμῇ τοῦ ὅλου νοσήματος. ὅθεν καὶ διηρτῆσθαι x) λέξει τὰ λήμματα τοῦ λόγου, ἑτέρας μὲν παρακμῆς ἐν τῷ προτέρῳ λήμματι λαμβανομένης, τουτέστι τῆς τοῦ ὅλου πάθους, ἑτέρας δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ, τουτέστι τῆς μερικῆς. πάλιν τε ἐπί τινος πυρέσσοντος κατὰ πύκνωσιν 239
ἐπιτεταμένην ἐρωτηθέντος τοῦ λόγου τοῦ τοιούτου "τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματά ἐστιν· ἐναντίον δὲ τῇ ὑποκειμένῃ πυρώσει τὸ ψυχρόν· κατάλληλον ἄρα τῇ ὑποκειμένῃ πυρώσει τὸ ψυχρόν" ὁ μὲν διαλεκτικὸς ἡσυχάσει, ὁ δὲ ἰατρὸς εἰδὼς τίνα μέν ἐστι 240
προηγουμένως προσεχῆ πάθη y) τίνα δὲ συμπτώματα τούτων, ἐρεῖ μὴ ἐπὶ τῶν συμπτωμάτων προκόπτειν τὸν λόγον — ἀμέλει γοῦν πρὸς τὴν ἐπίχυσιν τοῦ ψυχροῦ πλείονα γίνεσθαι συμβαίνειν τὴν πύρωσιν — ἀλλ' ἐπὶ τῶν προσεχῶν παθῶν. καὶ τὴν μὲν στέγνωσιν εἶναι προσεχῆ, ἥτις οὐ τὴν πύκνωσιν ἀλλὰ τὸν χα-

"necesse est igitur ante primos tres dies et variam victus rationem et vinum ut plurimum assumere", dialecticus certe nihil quicquam habuerit, quod ad huius argumenti solutionem alioqui utilem afferat. 238. at medicus solvet hoc sophisma, quippe qui sciat "remissionem morbi" dici bifariam, et declinationem totius morbi et uniuscuiusque intensionis particularis a summo incremento propensionem in melius. atque ante primos quidem tres dies contingere ut plurimum particularis intensionis remissionem videmus; variam autem victus rationem in hac ipsa remissione non probamus, sed in totius morbi declinatione. unde et sumptiones argumenti de rebus plane diversis loqui dicet, quum in priori sumptione una remissio sumatur, ea nimirum quae totius morbi est, in posteriore autem altera, nimirum particularis. 239. itidem vero proposita huiusmodi quaestione de aliquo qui febri ardenti correptus fuerit oborta ex vehementi obstructione, videlicet "contraria contrariorum sunt remedia; frigida autem propositae inflammationi contraria est: consentanea ergo est propositae inflammationi frigida". Dialecticus quidem hic obmutescet, 240. at medicus, quum noverit qui sint morbi primario continentes, et quaenam ipsorum symptomata, respondebit quaestionem hanc de symptomatibus non esse (quum nimirum usu veniat ut affusa frigida ardor augeatur), sed de continentibus morbis; et obstructionem quidem esse ex horum numero, quae non condensationem sed modum aliquem quo la-

non πάντως, sed ὡς τὸ πολύ. διάτριτος (scilicet ἡμέρα) est dies quaeque *tertia*.

u) διατρίτου] ita reposui e mss pro διατρίτης.

x) διηρτῆσθαι] non cohaerere, quod συναρτήσει sive connexioni opponitur de qua supra sect. 111.

y) προσεχῆ πάθη] ita medici appellant morbos ipsos mali causas primarias assiduasque quas a supervenientibus ac plerumque transitoriis accessionibus et symptomatibus distinguunt, illisque opponunt. Galenus in lexico: προσέχει ἡ νόσος, ἀντὶ τοῦ παραμένει. hinc προσεχῆ πάθη malui reddere *continentes* hoc est continenter incommodantes, quam cum HStephano *contiguas*, quod ab hoc loco est alienum.

ς Δογματικοῖς. τὸ γὰρ εἶναι τὸν θεόν, πρόδηλον μὲν οὐκ
ι· εἰ γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ προέπιπτεν, συνεφώνησαν ἂν οἱ
τικοὶ τίς ἐστι καὶ ποταπὸς καὶ ποῦ. ἡ ἀνεπίκριτος δὲ δια-
πεποίηκεν αὐτὸν ἄδηλον ἡμῖν εἶναι δοκεῖν καὶ ἀποδείξεως
ον. ὁ μὲν οὖν ὅτι ἔστι θεὸς ἤτοι διὰ προδήλου τοῦτο 7
ενυσιν ἢ δι' ἀδήλου· διὰ προδήλου μὲν οὖν οὐδαμῶς·
ἦν πρόδηλον, τὸ ἀποδεικνύον ὅτι ἔστι θεός, ἐπεὶ τὸ ἀπο- P 130
ιενον πρὸς τῷ ἀποδεικνύντι νοεῖται, διὸ καὶ συγκαταλαμ-
ι *) αὐτῷ, καθὼς καὶ παρεστήσαμεν, πρόδηλον ἔσται καὶ
ι θεόν, συγκαταλαμβανόμενον τῷ ἀποδεικνύντι αὐτὸ προ-
ντι. οὐκ ἔστι δὲ πρόδηλον, ὡς ὑπεμνήσαμεν, οὐδὲ ἀπο-
ται ἄρα διὰ προδήλου. ἀλλ' οὐδὲ δι' ἀδήλου. τὸ γὰρ 8
τὸ ἀποδεικτικὸν τοῦ εἶναι θεόν, ἀποδείξεως χρῇζον, εἰ

erimus. 5. praeterea vero dicant nobis quid sit beatum, an quod
ndum virtutem et providet illis quae sibi subiecta sunt, an quod
actione versatur, et neque ipsum negotium habet neque alteri ex-
am de hoc quoque motis inter se controversiis quae diiudicari num-
tuerunt, impervestigabile nobis beatum illud reddiderunt, ideoque
um. 6. quodsi etiam intellectu concipi possit deus, assensum ta-
inere oportet de eo, utrum sit necne, siquidem pendeamus a
cis. nam esse deum, sensibus manifestum quidem non est; si enim
so sub sensus nostros caderet, convenisset inter Dogmaticos de his,
et qualis et ubi; quum contra eorum indiiudicabilis controversia
ut nihil comperti nec certi de eo habeamus, sed demonstratione
existimemus. 7. nam qui dicit esse deum, aut per manifestum hoc
rat aut per obscurum. per manifestum quidem nequaquam; nam si
am fuerit id quod demonstrat, esse deum, quia quod demonstratur
demonstrante intelligitur ac propterea etiam comprehenditur, una
(sicut et ostendimus) manifestum fuerit etiam hoc deum esse; quippe
nprehendatur una cum demonstrante ipsum re manifesta. atqui non
ifestum, ut docuimus, non igitur demonstratur per manifestum.
e per obscurum quidem; nam obscurum per quod demonstrabitur

ἐνεργοῦν κατ' ἀρετὴν] ita deum describebat Aristoteles. quod
uitur προνοούμενον τῶν ὑφ' ἑαυτὸ τεταγμένων, praeter Plato-

ἀπ' αὐτῶν δὲ τῶν παρὰ τοῖς Διαλεκτικοῖς λεγομένων ὁρμώμενός τις οὕτως ἂν συντόμως ὑπομνήσειε περιττὰ εἶναι τὰ περὶ τῶν σοφισμάτων παρ' αὐτοῖς δὴ τεχνολογούμενα. ἐπὶ τὴν τέχνην τὴν διαλεκτικήν φασιν ὡρμηκέναι οἱ Διαλεκτικοί, οὐχ ἁπλῶς ὑπὲρ τοῦ γνῶναι τί ἐκ τίνος συνάγεται, ἀλλὰ προηγουμένως ὑπὲρ τοῦ διὰ ἀποδεικτικῶν λόγων τὰ ἀληθῆ καὶ τὰ ψευδῆ κρίνειν ἐπίστασθαι· λέγουσιν οὖν εἶναι τὴν Διαλεκτικὴν ἐπιστήμην ἀληθῶν καὶ ψευδῶν καὶ οὐδετέρων m). ἐπεὶ τοίνυν αὐτοί φασιν ἀληθῆ 248
λόγον εἶναι τὸν δι' ἀληθῶν λημμάτων ἀληθὲς συνάγοντα συμπέρασμα, ἅμα τῷ ἐρωτηθῆναι λόγον ψεῦδος ἔχοντα τὸ συμπέρασμα, εἰσόμεθα ὅτι ψευδής ἐστιν n) καὶ οὐ συγκαταθησόμεθα αὐτῷ· ἀνάγκη γὰρ καὶ αὐτὸν τὸν λόγον ἤτοι μὴ εἶναι συνακτικόν, ἢ μηδὲ τὰ λήμματα ἔχειν ἀληθῆ. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶνδε· 249
ἤτοι ἀκολουθεῖ τὸ ἐν τῷ λόγῳ ψευδὲς συμπέρασμα τῇ διὰ τῶν λημμάτων αὐτοῦ συμπλοκῇ ἢ οὐκ ἀκολουθεῖ. ἀλλ' εἰ μὲν οὐκ ἀκολουθεῖ, οὐδὲ συνακτικὸς λόγος ἔσται· λέγουσι γὰρ o) συνακτι- P 124
κὸν γίνεσθαι λόγον ὅταν ἀκολουθῇ τῇ διὰ τῶν λημμάτων αὐτοῦ συμπλοκῇ τὸ ἐν αὐτῷ συμπέρασμα. εἰ δὲ ἀκολουθεῖ, ἀνάγκη καὶ τὴν διὰ τῶν λημμάτων συμπλοκὴν εἶναι ψευδῆ κατὰ τὰς αὐτῶν ἐκείνων τεχνολογίας. φασὶ γὰρ ὅτι τὸ ψεῦδος ψευδεῖ μὲν ἀκολουθεῖ, ἀληθεῖ δὲ οὐδαμῶς. ὅτι δὲ ὁ μὴ συνακτικὸς ἢ μὴ ἀλη- 250
θὴς λόγος κατὰ αὐτοὺς οὐδὲ ἀποδεικτικός ἐστιν δῆλον ἐκ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων p). εἰ τοίνυν ἐρωτηθέντος λόγου, ἐν ᾧ ψεῦδος ἐστι τὸ συμπέρασμα, αὐτόθεν γινώσκομεν ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλη-

Dialectica. 247. quin etiam si quis iis quae Dialectici dicunt instructus prodeat, ita paucis docere possit artem, quae ab illis de sophismatibus traditur, esse supervacaneam. contulerunt se Dialectici, ut inquiunt, ad Dialecticam, non tantum ut discerent quid ex quo colligatur, sed hoc inprimis propositum sibi habentes, ut per demonstrativas orationes vera et falsa diiudicare scirent, unde dicunt Dialecticam esse verorum et falsorum et neutrorum scientiam. 248. quum igitur ipsi veram esse argumentationem dicant quae per veras sumptiones veram conclusionem colligat, simul atque nobis obiectum fuerit argumentum quod falsam habeat conclusionem, sciemus falsum illud esse, ideoque ei non assentiemur; necesse est enim ipsum etiam argumentum aut colligendi vim non habere, aut ne sumptiones quidem habere veras. quod ex his perspicuum est: 249. aut falsa conclusio in argumento consequitur sumptionum illius connexionem, aut non consequitur. sed si quidem non consequitur, ne colligendi quidem vim habebit argumentum; dicunt enim hoc vi illa pollere, in quo conclusio sequitur connexionem sumptionum. sin autem consequitur, necesse est etiam connexionem sumptionum eius esse falsam secundum ipsorum artis praecepta. aiunt enim ex falso quidem consequi falsum, ex vero autem nequaquam. 250. quod autem oratio quae neque colligendi vim habet neque vera est, secundum eos ne demonstrabilis quidem sit, ex supra dictis perspicuum est. si ergo proposito argumento in quo falsa sit conclusio, ex hoc ipso non esse verum nec col-

m) ἐπιστήμην ἀληθῶν καὶ ψευδῶν καὶ οὐδετέρων] supra sect. 94 et adversus Ethicos. οὐδετέρων pro οὐθ' ἑτέρων reposui iubentibus etiam mss.

n) εἰσόμεθα ὅτι ψευδής ἐστιν] similiter eludentem sophismata Diogenem Cynicum vide si placet in AGellii noctibus Atticis 18 13.

o) λέγουσι γάρ] supra sect. 137. P 124

p) ἐκ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων] sect. 139 seq.

θῆς οὐδὲ συνακτικὸς ὁ λόγος, ἐκ τοῦ συμπέρασμα ἔχειν ψευδές, οὐ συγκαταθησόμεθα αὐτῷ, κἂν μὴ γινώσκωμεν παρὰ τί τὸ ἀπατηλὸν ἔχει. ὥσπερ γὰρ οὐδ' ὅτι ἀληθῆ ἐστι τὰ ὑπὸ τῶν ψηφοπαικτῶν [q]) γινόμενα συγκατατιθέμεθα, ἀλλ' ἴσμεν ὅτι ἀπατῶσι κἂν μὴ γινώσκωμεν ὅπως ἀπατῶσιν, οὕτως οὐδὲ τοῖς ψευδέσι μὲν πιθανοῖς δὲ εἶναι δοκοῦσι λόγοις πειθόμεθα κἂν μὴ
251 γινώσκωμεν ὅπως παραλογίζονται [r]). ἢ ἐπεὶ οὐ μόνον ἐπὶ ψεῦδος ἀπάγειν [s]) τοῖς σοφίσμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλας ἀτοπίας, κοινότερον οὕτω συνερωτητέον "ὁ ἐρωτώμενος λόγος ἤτοι ἐπί τι ἀπρόσδεκτον ἡμᾶς ἄγει ἢ ἐπί τι τοιοῦτον, ὡς χρῆναι αὐτὸ προσδέχεσθαι. ἀλλ' εἰ μὲν ἐπὶ τὸ δεύτερον [t]), οὐκ ἀτόπως αὐτῷ συγκαταθησόμεθα· εἰ δὲ ἐπί τι ἀπρόσδεκτον, οὐχ ἡμᾶς τῇ ἀτοπίᾳ δεήσει συγκατατίθεσθαι προπετῶς διὰ τὴν πιθανότητα, ἀλλ' ἐκείνους ἀφίστασθαι τοῦ λόγου τοῦ τοῖς ἀτόποις ἀναγκάζοντος συγκατατίθεσθαι, εἴ γε μὴ ληρεῖν παιδαριωδῶς ἀλλὰ τἀληθῆ ζητεῖν,

ligendi vim habere cognoscimus, ex eo quod conclusionem habeat falsam, non assentiemur ei, etiamsi unde habeat fallaciam non agnoscamus. quemadmodum enim ne ea quidem quae a praestigiatoribus fiunt vera esse assentimur, sed scimus eos fallere, etiamsi non cognoscamus quomodo fallant, ita nec argumentis falsis quidem, sed tamen verisimilia esse videntur, fidem habemus, etiamsi non cognoscamus quomodo captiosa sint. 251 aut quoniam non tantum inest hoc sophismatis ut ad falsum abducant, sed et ad alias etiam demittant absurditates, ita generalius est adversus ea argumentandum: argumentum quod proponitur aut ad aliquid non admittendum nos adducit, aut ad aliquid tale ut admittere illud oporteat; si ad secundum, non absurdum nos ei assentiri fuerit, sin ad aliquid quod non sit admittendum, nos non absurditati assentiri temere propter verisimilitudinem, sed illos abscedere ab argumento, quod absurdis assentiri cogit, oportebit, si

q) ψηφοπαικτῶν] horum mentio etiam libro contra Rhetoras 39 καθάπερ γὰρ οἱ ψηφοπαῖκται τὰς τῶν θεωμένων ὄψεις δι' ὀξυχειρίαν κλέπτουσιν. Athenaeus ψηφοκλέπτας appellat, Suidas ψηφολόγους. recentiori aetate praestigiator eiusmodi dictus ψηφᾶς apud Graecos, Latinis *calculator.* vide Cangii glossaria et Casaubonum ad Athenaeum lib. 1 cap. 15 et lib. 4 c. 1. non alii sunt de quibus Quintilianus 10 Institut. Orator. c. 7 *constant miracula illa in scenis pilariorum ac ventilatorum.* videnturque dicti *pilarii* ut *calculatores* quod *pilas* vel *calculos* quos ψήφους Graeci appellant possent sollerti celeritate oculis spectantium subducere, atque ut est apud Themistium in 3 Physic. p. 36 τὰ φώρια μετασχηματίζειν. Seneca Epist. 45 sophismata Dialecticorum et ipse conferens cum ludicra arte ψηφοπαικτῶν *sic ista* inquit *sine noxa decipiunt, quomodo praestigiatorum acetabula et calculi, in quibus me fallacia ipsa delectat.* pilariorum vocabulum occurrit etiam in veteri inscriptione apud Raphaëlem Fabrettum p. 250. *sacculari[o]s* alii appellant a sacculis in quibus calculos illos vel pilas habent, vide Gisb. Voëtium in volumine tertio Dispp. selectarum p 542 seq. Thomam Campanellam libro de sensu rerum p. 278 seq. et Casaubonum ad Theophrasti characteres p. 204 et in Casaubonianis p. 52, ubi varia genera θαυματοποιῶν perstringit.

r) παραλογίζονται] ita mss pro παραλογίζωνται, et paullo ante, τοῖς ψευδέσι, μὴ πιθανοῖς δέ, pro τοῖς ψευδέσι μέν, πιθανοῖς δέ.

s) ἀπάγειν] deesse videtur verbum, quod in nullo codice cum reperirem, nolui ex ingenio supplere, licet in promtu fuerit ex HStephani versione scribere ἀπάγειν ἔνεστιν, vel εἰώθασι, vel etiam ἀπάγουσιν legere pro ἀπάγειν quod prae caeteris placet.

t) ἐπὶ τὸ δεύτερον] in mss deest ἐπί, et salvo sensu potest abesse.

ὡς ὑπισχνοῦνται, προήρηνται. ὥσπερ γὰρ εἰ ὁδὸς εἴη ἐπί τινα 252
κρημνὸν φέρουσα, οὐκ ὠθοῦμεν αὑτοὺς εἰς τὸν κρημνόν, διὰ τὸ ὁδόν τινα εἶναι φέρουσαν ἐπ᾽ αὐτόν, ἀλλ᾽ ἀφιστάμεθα τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν κρημνόν, οὕτω καὶ εἰ ὁ λόγος εἴη ἐπί τι ὁμολογουμένως ἄτοπον ἡμᾶς ἀπάγων, οὐχὶ τῷ ἀτόπῳ συγκαταθησόμεθα διὰ τὸν λόγον, ἀλλ᾽ ἀποστησόμεθα τοῦ λόγου διὰ τὴν ἀτοπίαν. P 125
ὅταν οὖν οὕτως ἡμῖν συνερωτᾶται λόγος, καθ᾽ ἑκάστην πρό- 253
τασιν ἐφέξομεν, εἶτα τοῦ ὅλου συνερωτηθέντος λόγου τὰ δοκοῦντα ἐπάξομεν. καὶ εἴ γε οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον Δογματικοὶ u) ἐν τῇ συνερωτήσει τοῦ σωρείτου x) προϊόντος τοῦ λόγου φασὶ δεῖν ἵστασθαι y) καὶ ἐπέχειν, ἵνα μὴ ἐκπέσωσιν εἰς ἀτοπίαν, πολὺ δήπου μᾶλλον ἂν ἡμῖν ἁρμόζον εἴη Σκεπτικοῖς οὖσιν ὑποπτεύουσιν ἀτοπίαν z) μὴ προσπίπτειν κατὰ τὰς συνερωτήσεις τῶν λημμάτων, ἀλλ᾽ ἐπέχειν καθ᾽ ἕκαστον, ἕως τῆς ὅλης συνερωτήσεως τοῦ λόγου. καὶ ἡμεῖς μὲν ἀδοξάστως ἀπὸ τῆς βιωτικῆς 254
τηρήσεως ὁρμώμενοι τοὺς ἀπατηλοὺς οὕτως ἐκκλίνομεν λόγους,

modo non nugari pueriliter sed vera inquirere, ut pollicentur, instituerunt. quemadmodum enim si via sit quae ad aliquod praecipitium ducat, non impellimus nos in illud praecipitium, eo quod via sit aliqua quae ducit ad illud, sed a via illa recedimus propter praecipitium, eodem modo si argumentum sit aliquod quod nos abducat ad aliquid quod absurdum esse constet, non assentiemur absurdo propter illud argumentum, sed illud propter absurditatem omittemus. 253. quum igitur ita nobis obiicietur argumentum, ad unamquamque propositionem assensum retinebimus, deinde toto argumento prolato ea, quae visa nobis fuerint, obiiciemus. nam si Chrysippei Dogmatici proposito sorite aiunt progrediente oratione esse subsistendum et assensum retinendum, ne in absurditatem incidant, nos certe, qui scepticam sectam profitemur et absurditatem suspicamur, multo magis deceat cavere ne impingamus per rogationes sumptionum, ac potius in unaquaque assensum retinere usque ad totius argumenti propositionem. 254. et nos quidem citra ullum dogma iis quae in vita communi observavimus prodeuntes instructi, fallacias sophismatum ita

u) οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον Δογματικοὶ] vide Casaubonum ad illud P 125
Persii sat. 6 vers. ult.

inventus Chrysippe tui finitor acervi.

x) συνερωτήσει τοῦ σωρείτου] cum duplex esset sorites sophisticus Chrysippi *struens ruensque*; in utroque per continuas interrogationes id agebatur, ut in absurditatem paullatim incideret qui in respondendo sibi non caveret. hinc *captiosissimum genus interrogationis* vocat Cicero in Lucullo c. 16, *quod genus minime in philosophia probari solet, cum aliquid minutatim et gradatim additur aut demitur. soritas hos vocant, qui acervum efficiunt uno addito grano.* ab acervo tritici nomen esse huic soriti docet idem cap. 29, quod interrogaret nempe, utrum acervus adhuc sit, si unum granum dematur, atque iterum unum et ita porro, donec nihil reliquum maneat, atque vicissim quandonam fiat acervus, num ad granum apposito uno grano, an duobus tribus quattuor. confer lib. 1 adversus Logicos sect. 416 seq. et Simplicium in 8 Physicorum p. 271.

y) φασὶ δεῖν ἵστασθαι] idem Cicero capite laudato 29 *placet Chrysippo, cum gradatim interrogetur verbi causa, tria pauca sint anne multa, aliquanto prius quam ad multa perveniat quiescere, id est quod ab iis dicitur* ἡσυχάζειν. hunc λόγον ἡσυχάζοντα singulari libro exposuit Chrysippus quemadmodum de sorite sive περὶ τοῦ παρὰ μικρὸν λόγου pluribus tractaverat libris. vide Menagium ad Laërtii 7 197.

z) ἀτοπίαν] ita recte mss pro ἀτοπίας.

μαστέον". ἤδη δὲ καὶ κατὰ τὸν βίον ἄχρι καὶ τοὺς παῖδας ὁρῶμεν διαστελλομένους ἀμφιβολίας, ὧν ἡ διαστολὴ χρησιμεύειν αὐτοῖς δοκεῖ. εἰ γοῦν τις ὁμωνύμους οἰκέτας ἔχων κελεύοι παιδίον κληθῆναι αὐτῷ τὸν Μάνην [i]), εἰ τύχοι (τοῦτο γὰρ τοὔνομα τοῖς οἰκέταις ἔστω κοινόν), πεύσεται ὁ παῖς "ποῖον"; καὶ εἰ πλείονας καὶ διαφόρους τις οἴνους ἔχων λέγει τῷ παιδίῳ "ἔγχεόν μοι [k]) τοῦ οἴνου πιεῖν" ὁμοίως ὁ παῖς πεύσεται "ποίου"; οὕτως ἡ ἐν 258
ἑκάστοις ἐμπειρία τοῦ χρησίμου τὴν διαστολὴν εἰσάγει. ὅσαι μέντοι μὴ ἔν τινι τῶν βιωτικῶν ἐμπειριῶν εἰσιν ἀμφιβολίαι, ἀλλ' ἐν δογματικαῖς οἰήσεσι κεῖνται καί εἰσιν ἴσως ἄχρηστοι πρὸς τὸ ἀδοξάστως βιοῦν, περὶ ταύτας ἰδίως ὁ Διαλεκτικὸς ἔχων ἀναγκασθήσεται καὶ ἐν αὐταῖς ὁμοίως ἐπέχειν κατὰ τὰς σκεπτικὰς ἐφόδους, καθ' ὃ πράγμασιν ἀδήλοις καὶ ἀκαταλήπτοις, ἢ καὶ ἀνυποστάτοις ἴσως, εἰσὶ συνεζευγμέναι. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ 259
εἰσαῦθις [l]) διαλεξόμεθα. εἰ δέ τις Δογματικὸς πρός τι τούτων ἀντιλέγειν ἐπιχειροίη, κρατύνει τὸν σκεπτικὸν λόγον, ἐκ τῆς ἑκατέρωθεν ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς ἀνεπικρίτου διαφωνίας τὴν περὶ τῶν ζητουμένων ἐποχὴν καὶ αὐτὸς βεβαιῶν. τοσαῦτα καὶ περὶ ἀμφιβολιῶν εἰπόντες αὐτοῦ που περιγράφομεν τὸ δεύτερον τῶν ὑποτυπώσεων σύνταγμα.

distinguere ambiguitates videmus, quarum distinctio ipsis utilis esse videtur. si quis enim habens duos eodem nomine servos et puero imperet ad se accersi Manen (hoc enim utrique ministro fingamus nomen esse commune), interrogabit puer "utrum"? et si plura ac diversa quis habens vina dicat puero, "funde mihi vinum ut bibam" itidem rogabit puer "ex quo"? 258. ita quae in singulis rei utilis experientia distinctionem inducit. at quaecumque ambiguitates in aliqua ad vitam communem pertinente experientia non sunt, sed in Dogmaticorum sententiis versantur suntque fortasse inutiles ad vivendum sic ut nullam opinionem statuamus, circa has Dialecticus quidem peculiariter sentiens cogetur etiam in ipsis similiter assensum retinere secundum scepticas methodos, quatenus rebus obscuris et incomprehensibilibus aut etiam non subsistentibus fortasse sunt annexae. 259. sed de his quidem iterum disputabimus. quod si quis Dogmaticus horum quidpiam refutare conetur, scepticum propositum corroborat, quippe qui ex mutuo refutandi conatu et discordia indiiudicabili ipse etiam assensus retentionem de iis quae in quaestione versantur confirmet. atque post haec de ambiguitatibus etiam hic secundo Institutionum libro finem imponimus.

i) τὸν Μάνην] Manes nomen servile, ut notarunt viri docti Io. Brodaeus ad Anthologiam Epigrammatum p. 341 edit. Wechel. Menagius ad Laërtii 6 55, Lud Kusterus ad Suidam in *Μάνης*, et Hadr. Relandus parte 2 Miscellan. p. 193 seq. *Μανία* servae nomen apud Athenaeum. si Photium lib 1 operis inediti adversus Manichaeos audimus, nomen *Μάνης* Persica lingua sonat τὸν οἷον ὁμιλητικὸν καὶ πρὸς διάλεξιν δραστήριον. Cyrillus Hierosol. quoque exponit ὁμιλητήν, verum Epiphanius 66 1 Babylonica lingua σκεῦος significare ait, de quo consule si lubet Thomam Hydeum operis praeclari de veteri religione Persarum capite 22.

k) ἔγχεον] ita mss pro ἔγχεε.

l) καὶ εἰσαῦθις] ad commentarios Scepticos opinor lectorem remittit qui interciderunt.

P 127 Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Πυῤῥωνείων ὑποτυπώσεων·

Haec insunt in libro tertio Pyrrhoniarum Institutionum:

P 127 a) περὶ τοῦ φυσικοῦ μέρους] in editis titulus hic quemadmodum qui mox sequitur περὶ ἀρχῶν δραστικῶν exsulabat, sed in mss. u legitur.

---

b) περὶ ἀγαθῶν] uti in mss supra duo tituli additi, ita iam tres (20, 21 et 22) in unum contrahuntur hac proscriptione: κβ'. τί ἔστι φύσει ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον. deinde sequitur κγ'. εἰ ἔστι τι τούτων φύσει.

c) ταῖς πιθανότησιν] ita scripsi ex codice Vratislav. pro τοὺς πιθανοὺς quod erat in editis, in Savil. τοῖς πιθανοῖς.

ΠΥΡΡΩΝΕΙΩΝ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ

ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ.

P 128

1 *Περὶ μὲν τοῦ λογικοῦ μέρους τῆς λεγομένης φιλοσοφίας ὡς ἐν ὑποτυπώσει τοσαῦτα ἀρκούντως λέγοιτο ἄν* [d]. *κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς συγγραφῆς καὶ τὸ φυσικὸν μέρος αὐτῆς ἐπιόντες οὐ πρὸς ἕκαστον τῶν λεγομένων αὐτοῖς κατὰ τὸν τόπον ἀντεροῦμεν, ἀλλὰ τὰ καθολικώτερα* [e]) *κινεῖν ἐπιχειρήσομεν, οἷς συμπεριγράφεται καὶ τὰ λοιπά. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ περὶ ἀρχῶν λόγου* [f]). *καὶ ἐπειδὴ παρὰ τοῖς πλείστοις συμπεφώνηται τῶν ἀρχῶν τὰς μὲν ὑλικὰς εἶναι τὰς δὲ δραστικάς* [g]), *ἀπὸ τῶν δραστικῶν τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ποιησόμεθα· ταύτας γὰρ καὶ κυριωτέρας τῶν ὑλικῶν φασὶν εἶναι.*

SEXTI PHILOSOPHI

PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEON

SIVE INSTITVTIONVM

LIBER TERTIVS.

1. De logica quidem parte eius quae philosophia nominatur ut in brevi institutione quae diximus sufficere possint. eadem autem scribendi methodo utentes eius quoque physicam partem percurremus, non omnibus quae a Dogmaticis dicuntur, sigillatim hoc loco contradicentes, sed generaliora labefactare conantes, cum quibus et reliqua circumscribuntur. prima erit ergo de principiis disputatio. et quoniam plerique in hoc conveniunt, ut ex principiis alia esse materialia alia effectiva fateantur, ab effectivis ordiemur. haec enim et materialibus magis propria dicunt esse.

P 128 *d*) *ἀρκούντως λέγοιτο ἄν*] post haec verba in mss sequitur titulus: *περὶ τοῦ φυσικοῦ μέρους, κεφάλαιον α'.*

e) *τὰ καθολικώτερα*] supra lib. 2 sect. 84.

f) *περὶ ἀρχῶν λόγου*] post haec verba in mss sequitur titulus: *περὶ θεοῦ, κεφάλαιον β'.* et mox ante initium sect. 2 titulus alter *περὶ ἀρχῶν δραστικῶν, κεφάλ. γ'.* sed manifestum est perverso ordine inscriptiones hasce ibi positas esse, nam ad titulum *περὶ δραστικῶν ἀρχῶν* sola illa pauca pertinent in extremo sectionis primae a verbis, *καὶ ἐπειδὴ παρὰ τοῖς πλείστοις.*

g) *δραστικάς*] ms Vratislav. *δραστηρίους.*

ματα. τούτων δὲ τῶν αἰτίων οἱ μὲν πλείους ἡγοῦνται τὰ μὲν συνεκτικὰ[l]) εἶναι, τὰ δὲ συναίτια, τὰ δὲ συνεργά[m])· καὶ συνεκτικὰ μὲν ὑπάρχειν ὧν παρόντων πάρεστι τὸ ἀποτέλεσμα καὶ αἰρομένων αἴρεται καὶ μειουμένων μειοῦται· οὕτω γὰρ τὴν περίθεσιν τῆς στραγγάλης[n]) αἴτιον εἶναί φασι τοῦ πνιγμοῦ. συναίτιον δέ, ὃ τὴν ἴσην εἰσφέρεται δύναμιν ἑτέρῳ συναιτίῳ πρὸς τὸ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα· οὕτως ἕκαστον τῶν ἑλκόντων τὸ ἄροτρον βοῶν αἴτιον εἶναί φασι τῆς ὁλκῆς τοῦ ἀρότρου. συνεργὸν δέ, ὃ βραχεῖαν εἰσφέρεται δύναμιν καὶ πρὸς τὸ μετὰ ῥᾳστώνης ὑπάρχειν τὸ ἀποτέλεσμα· οἷον ὅταν δύο βάρος τι βασταζόντων μόλις τρίτος προσελθὼν συγκουφίσῃ τοῦτο. 15

ἔνιοι μέντοι καὶ παρόντα μελλόντων αἴτια ἔφασαν εἶναι, ὡς τὰ προκαταρκτικά, οἷον τὴν ἐπιτεταμένην ἡλίωσιν πυρετοῦ[o])· τινὲς δὲ ταῦτα παρῃτήσαντο, ἐπειδὴ τὸ αἴτιον πρός τι ὑπάρχον καὶ πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα ὂν οὐ δύναται προηγεῖσθαι αὐτοῦ[p]) ὡς αἴτιον. ἐν δὲ τῇ περὶ αὐτῶν ἀπορήσει τοιάδε λέγομεν. 16

ΚΕΦ. γ'.

Εἰ ἔστι τι τινος αἴτιον.

Πιθανόν ἐστιν εἶναι τὸ αἴτιον. πῶς γὰρ ἂν αὔξησις γένοιτο 17 μείωσις γένεσις φθορὰ καθόλου κίνησις τῶν φυσικῶν τε καὶ ψυ-

sed operans fit effectus. 15. harum autem causarum alii et quidem eorum plurimi existimant alias esse continentes effectum, alias concausales, alias adiutrices, et continentes quidem esse quibus praesentibus adest effectus et quibus sublatis tollitur et minutis minuitur. ita enim iniectionem laquei causam esse dicunt suffocationis. concausalem autem, quae pares cum altera causa socia vires ad id ut fiat effectus, affert; quo modo unumquemque boum aratrum trahentium causam esse dicunt tractionis aratri. adiutricem vero, quae parvas addit vires et ad hoc ut facile existat effectus; ut quum duobus aliquod onus aegre portant, tertius aliquis adveniens una cum illis illud portando sublevat. 16. nonnulli vero etiam praesentia futurorum causas esse dixerunt, ut antecedentes, veluti vehementem a sole calorem febris. nonnulli autem haec admittere noluerunt, quia causa, cum sit ex iis quae referuntur ad aliquid, atque adeo ad ipsum effectum, praecedere ipsum tamquam causa non potest. nos autem de iis dubitationem moventes haec dicimus.

CAP. III.

An sit aliquid alicuius causa.

17. Verisimile est esse causam. quomodo enim incrementum esset et decrementum, generatio vel corruptio et generaliter motus, naturalium et

l) συνεκτικὰ] quae in actu posita effectum statim ponunt, atque adeo absoluti in se continent.
m) τὰ δὲ συναίτια, τὰ δὲ συνεργά] ex Stoicorum sententia distinguuntur causae sociae a causis adiutricibus, quas alii confundunt, ut videre est apud Suidam in αἴτιον.
n) τῆς στραγγάλης] στραγγάλη laqueus, unde Latinis *strangulare*. Psal. 72, 5 στραγγαλιάς pro quo Aquila διαπλοκάς. Hesychius: στραγγαλιαὶ καὶ στραγγαλίδες συστροφαὶ διαστροφαὶ παγίδες ἢ πλοκαί.
o) ἡλίωσιν πυρετοῦ] Galenus de causis morborum cap. 2 et lib. 1 de differentiis febrium c. 2 etc.
p) οὐ δύναται προηγεῖσθαι] infra sect. 25.

τὸ αἴτιον ποιεῖ ἀποτέλεσμα, ἢ μὴ ὂν αἴτιον· καὶ μὴ ὂν μὲν, οὐδαμῶς· εἰ δὲ ὂν, δεῖ αὐτὸ πρότερον ὑποστῆναι καὶ προγενέσθαι αἴτιον, εἶθ᾽ οὕτως ἐπάγειν τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπερ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀποτελεῖσθαι λέγεται, ὄντος ἤδη αἰτίου. ἀλλ᾽ ἐπεὶ πρός τι ἐστι τὸ αἴτιον καὶ πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα, σαφὲς ὅτι μὴ δύναται τούτου ὡς αἴτιον προϋποστῆναι x)· οὐδὲ ὂν ἄρα αἴτιον τὸ αἴτιον
26 ἀποτελεῖν δύναται τὸ οὗ ἐστιν αἴτιον. εἰ δὲ μήτε μὴ ὂν αἴτιον ἀποτελεῖ τι μήτε ὂν, οὐδὲ ἀποτελεῖ τι· διὸ οὐδὲ αἴτιον ἔσται. ἄνευ γὰρ τοῦ ἀποτελεῖν τι τὸ αἴτιον οὐ δύναται ὡς αἴτιον νοεῖσθαι. ὅθεν κἀκεῖνο λέγουσί τινες, τὸ αἴτιον ἤτοι συνυφίστασθαι δεῖ τῷ ἀποτελέσματι, ἢ προϋφίστασθαι τούτου, ἢ μετὰ τοῦτο γίγνεσθαι. τὸ μὲν οὖν λέγειν ὅτι τὸ αἴτιον εἰς ὑπόστασιν ἄγεται μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ, μὴ καὶ γελοῖον ᾖ y). ἀλλ᾽ οὐδὲ προϋφίστασθαι δύναται τούτου· πρὸς
27 αὐτὸ γὰρ νοεῖσθαι λέγεται. τὰ δὲ πρός τί φασιν αὐτοὶ z) καθ᾽ ὃ πρός τι ἐστὶν συνυπάρχειν καὶ συννοεῖσθαι ἀλλήλοις. ἀλλ᾽ οὐδὲ συνυφίστασθαι· εἰ γὰρ ἀποτελεστικὸν αὐτοῦ ἐστι, τὸ δὲ γινόμενον ὑπὸ ὄντος ἤδη γίνεσθαι χρή, πρότερον δεῖ τὸ αἴτιον γενέσθαι αἴτιον, εἶθ᾽ οὕτως ποιεῖν τὸ ἀποτέλεσμα. εἰ οὖν τὸ αἴτιον μήτε προϋφίσταται τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ μήτε συνυφίσταται τούτῳ, ἀλλ᾽ οὐδὲ πρὸ αὐτοῦ γίνεται, μήποτε οὐδὲ
28 ὑποστάσεως ὅλως μετέχει. σαφὲς δὲ ἴσως, ὅτι καὶ διὰ τούτων ἡ ἐπίνοια τοῦ αἰτίου πάλιν περιτρέπεται· εἰ γὰρ τὸ αἴτιον ὡς μὲν πρός τι οὐ δύναται τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ προεπινοηθῆ-

aut quum non est causa. sed quum non est, nequaquam, sin quum est, oportet ipsam prius existentiam habuisse et prius fuisse causam, deinde eum inducere effectum, qui ab ipsa effici dicitur quum iam est causa. sed quoniam causa est ex iis quae referuntur ad aliquid, nempe ad effectum, non posse eam ante illum ut causam existere, manifestum est. ergo causa ne tum quidem quum est causa, efficere potest illud cuius est causa. 26. quodsi neque tum quum non est causa efficit aliquid, neque quum est, ne efficit quidem quicquam. quare ne causa quidem erit. nam causa non potest ut causa intellectu percipi, nisi efficiat aliquid. unde illud etiam dicunt nonnulli, causam aut coëxistere oportet cum effectu aut prius aut post existere. nunc vero, si quidem dicamus causam incipere existere post generationem effectus ipsius, vereor ut nimis hoc ridiculum fuerit. sed neque ante ipsum existere potest; cum ipso quippe, tamquam relatum, dicitur intellectu percipi. 27. quae enim sunt relata dicunt ipsi, quatenus relata sunt, coëxistere et simul intellectu percipi alia cum aliis. quin etiam coëxistere non potest. si enim effectiva eius est, quod autem fit, ab alio iam existente fieri oportet, causam prius esse causam, ac tum demum facere effectum necesse est. quamobrem si causa neque coëxistit cum suo effectu, neque ante neque post ipsum existit, ullone modo existentiae particeps esse possit? 28. insuper vero ex his, ni fallor, imaginationem causae rursus everti liquet; si enim causam tamquam relatum non possumus ante effectum eius imaginari, ut autem tamquam

P 134 x) μὴ δύναται προϋποστῆναι] supra sect. 16. vide etiam lib. 1 contra Physicos.

y) μὴ καὶ γελοῖον ᾖ] ita mss pro εἴη.

z) φασὶν αὐτοὶ] notissimum apud Peripateticos Stoicosque scitum *relata esse simul natura*, in vulgaribus etiam logicorum libellis tritum decantatumque.

συνησόμεθα. χωρὶς δὲ τούτων εἰπάτωσαν ἡμῖν τί ἐστι τὸ μα- 5
κάριον, πότερον τὸ ἐνεργοῦν κατὰ ἀρετὴν t) καὶ προνοούμενον
τῶν ὑφ' ἑαυτὸ τεταγμένων, ἢ τὸ ἀνενέργητον καὶ μήτε u) αὐτὸ
πράγματα ἔχον μήτε ἑτέρῳ παρέχον; καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτου
διαφωνήσαντες ἀνεπικρίτως ἀνεννόητον x) ἡμῖν πεποιήκασι τὸ
μακάριον· διὰ δὲ τοῦτο καὶ τὸν θεόν. ἵνα δὲ καὶ ἐπινοῆται ὁ 6
θεός, ἐπέχειν ἀνάγκη περὶ τοῦ πότερόν ἐστιν ἢ οὐκ ἔστιν ὅσον
ἐπὶ τοῖς Δογματικοῖς. τὸ γὰρ εἶναι τὸν θεόν, πρόδηλον μὲν οὐκ
ἔστιν y)· εἰ γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ προέπιπτεν, συνεφώνησαν ἂν οἱ
Δογματικοὶ τίς ἐστι καὶ ποταπὸς καὶ ποῦ. ἡ ἀνεπίκριτος δὲ δια-
φωνία πεποίηκεν αὐτὸν ἄδηλον ἡμῖν εἶναι δοκεῖν καὶ ἀποδείξεως
δεόμενον. ὁ μὲν οὖν ὅτι ἔστι θεὸς ἤτοι διὰ προδήλου τοῦτο 7
ἀποδείκνυσιν ἢ δι' ἀδήλου· διὰ προδήλου μὲν οὖν οὐδαμῶς·
εἰ γὰρ ἦν πρόδηλον, τὸ ἀποδεικνύον ὅτι ἔστι θεός, ἐπεὶ τὸ ἀπο- P 13
δεικνύμενον πρὸς τῷ ἀποδεικνύντι νοεῖται, διὸ καὶ συγκαταλαμ-
βάνεται z) αὐτῷ, καθὼς καὶ παρεστήσαμεν, πρόδηλον ἔσται καὶ
τὸ εἶναι θεόν, συγκαταλαμβανόμενον τῷ ἀποδεικνύντι αὐτὸ προ-
δήλῳ ὄντι. οὐκ ἔστι δὲ πρόδηλον, ὡς ὑπεμνήσαμεν, οὐδὲ ἀπο-
δείκνυται ἄρα διὰ προδήλου. ἀλλ' οὐδὲ δι' ἀδήλου· τὸ γὰρ 8
ἄδηλον τὸ ἀποδεικτικὸν τοῦ εἶναι θεόν, ἀποδείξεως χρῇζον, εἰ

poterimus. 5. praeterea vero dicant nobis quid sit beatum, an quod agit secundum virtutem et providet illis quae sibi subiecta sunt, an quod nulla actione versatur, et neque ipsum negotium habet neque alteri exhibet, nam de hoc quoque motis inter se controversiis quae diiudicari numquam potuerunt, impervestigabile nobis beatum illud reddiderunt, ideoque etiam deum. 6. quodsi etiam intellectu concipi possit deus, assensum tamen retinere oportet de eo, utrum sit necne, siquidem pendeamus a Dogmaticis. nam esse deum, sensibus manifestum quidem non est; si enim ex se ipso sub sensus nostros caderet, convenisset inter Dogmaticos de his, quis sit et qualis et ubi; quum contra eorum indiiudicabilis controversia effecerit ut nihil comperti nec certi de eo habeamus, sed demonstratione indigere existimemus. 7. nam qui dicit esse deum, aut per manifestum hoc demonstrat aut per obscurum. per manifestum quidem nequaquam; nam si manifestum fuerit id quod demonstrat, esse deum, quia quod demonstratur una cum demonstrante intelligitur ac propterea etiam comprehenditur, una cum eo (sicut et ostendimus) manifestum fuerit etiam hoc deum esse; quippe quod comprehendatur una cum demonstrante ipsum re manifesta. atqui non est manifestum, ut docuimus, non igitur demonstratur per manifestum. 8. sed ne per obscurum quidem; nam obscurum per quod demonstrabitur

t) τὸ ἐνεργοῦν κατ' ἀρετὴν] ita deum describebat Aristoteles. quod vero sequitur προνοούμενον τῶν ὑφ' ἑαυτὸ τεταγμένων, praeter Platonem etiam de deo affirmabant Stoici, ut patet vel ex Laërtii 7 147.

u) τὸ ἀνενέργητον καὶ μήτε] agnoscis beatitatem deorum Epicuri, de qua Gassendus ad librum 10 Laërtii t. 2 p. 271 seq.

x) ἀνεννόητον] ita in mss reperio pro ἀνερεύνητον, quod erat in editis, forte pro ἀνεύρετον quod habes infra sect. 13.

y) πρόδηλον μὲν οὐκ ἔστιν] πρόδηλον vocat sensibus manifestum, qua ratione dei sane ipsius essentia πρόδηλος nobis non est, uti nec animus noster, at bonitatis suae et potentiae itemque sapientiae operibus mirandis eorumque conservatione et ad fines propositos directione adeo evidens est ac manifestus cuivis attendenti, ut liceat eum etiam palpare ac ψηλαφῆσαι Actor. 17 27.

z) συγκαταλαμβάνεται] vide lib. 2 sect. 179. P 131

Θάλης e) δὲ ὁ Μιλήσιος ὕδωρ, Ἀναξίμανδρος f) δὲ ὁ ἀ
τούτου τὸ ἄπειρον, Ἀναξιμένης g) δὲ καὶ Διογένης h) ὁ
λωνιάτης ἀέρα, Ἵππασος i) δὲ ὁ Μεταποντῖνος πῦρ, Ξενο
δὲ ὁ Κολοφώνιος γῆν καὶ ὕδωρ, Οἰνοπίδης l) δὲ ὁ Χ
καὶ ἀέρα, Ἵππων m) δὲ ὁ Ῥηγῖνος πῦρ καὶ ὕδωρ, Ὀνομ

principium, Thales Milesius aquam, Anaximander huius auditor
Anaximenes et Diogenes Apolloniates aërem, Hippasus autem Me
ignem, at Xenophanes Colophonius terram et aquam, Oenopides Ch
et aërem, Hippon Rheginus ignem et aquam, Onomacritus vero in

---

ἕνα quod ad Adamum vir ille doctus refert. alia Menagius notis
tii lib. 1 c. 119. fallitur etiam Achilles Tatius c. 3 Isagoges in
qui Pherecydem ait idem sensisse cum Thalete et aquam omniu
principium constituisse.

e) Θάλης] Origenes in Philosophumenis cap. 1 de Thalete: ο
ἀρχὴν τοῦ παντὸς εἶναι καὶ τέλος τὸ ὕδωρ· ἐκ γὰρ αὐτοῦ
συνίστασθαι πηγνυμένου καὶ πάλιν διεμένου, ἐπιφέρεσθαί τε
πάντα, ad quem locum vide si placet quae annotavit doctissi
lega et amicus noster Io. Christophorus Wolfius. conferri etia
Vitruvius lib. 8 praefat. Heraclitus in allegoriis Homericis.

f) Ἀναξίμανδρος] s. Irenaeus 2 19 *Anaximander hoc quod i*
est omnium initium subiecit, seminaliter habens in semet ipso omni
sin, ex quo immensos mundos constare ait. plura viri docti ad
lib. 2 c. 1, ex quibus disces etiam Anaximandrum Milesium Mil
letis non modo auditorem sive ut Cicero vocat sodalem, sed
quoque ac successorem fuisse.

g) Ἀναξιμένης] Plutarchus lib. 1 de placitis Philosophor. c.
nus Martyr paraenetico ad Graecos, Clemens Alex. Protreptic
Cicero Lucullo c. 37 *Thales unus e septem, cui sex reliquos co*
primos ferunt, ex aqua dixit constare omnia. at hoc Anaximand
lari et sodali suo non persuasit; is enim infinitatem naturae di
qua gigneretur. post eius auditor Anaximenes infinitum aëra, sed
ex eo orirentur definita, adde lib. 2 de natura Deorum c. 10 et
rium Heraldum lib. 2 Adversariorum cap. 12 et 13, observatio
ctas Hallenses 2 19.

h) Διογένης] Anaximenem praeceptorem suum secutus, ut prae
ptores viris doctis ad Laërtium 9 57 laudatos notant noster infr
tra Physicos et Simplicius in 3 Physicor. Stobaeus Eclog. Phys
p. 27. ambos respicit Claudianus in consulatum Mallii Theodori

Namque aliis princeps rerum disponitur aër,
hic confidit aquis, hic procreat omnia flammis.

i) Ἵππασος] Stobaeus loco laudato: *Ἡράκλειτος καὶ Ἵππασο*
τῶν ἁπάντων τὸ πῦρ, πρῶτον μὲν γὰρ τὸ παχυμερέστερον εἰς
στελλόμενον γίγνεται γῆ, ἔπειτα ἀναχαλωμένην τὴν ὑπὸ πυρ
ὕδωρ ἀποτελεῖσθαι, ἀναθυμιώμενον δὲ ἀέρα γίγνεσθαι, πάλιν δ
καὶ τὰ σώματα πάντα ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀναλοῦσθαι ἐν τῇ ἐκπυρο
dem ex Plutarcho Eusebius 14 14 de Praeparat. Evangel. apud
t. 4 edit. Basil. male *Ἱππείας ὁ Μεταπόντιος* pro *Ἵππασος ὁ*
ποντῖνος.

k) Ξενοφάνης] exstat eius versus: *πάντες γὰρ γαίης τε καὶ*
ἐκγενόμεσθα, quem laudat noster 1 contra Physicos sect. 361,
quam Laërtius 9 19 scribit eum quattuor rerum *στοιχεῖα* sive
admisisse.

l) Οἰνοπίδης] idem testatur Sextus loco libri adversus Physi
dato. de Oenopide ipso astronomo insigni atque inter Pythago
lebratissimo dixi lib. 2 Bibliothecae Graecae capite 13. apud
loco laudato male *Οἰνοπίων*.

m) Ἵππων] Alexander Aphrodiseus in 1 Metaphys. p. 12 *Hip*

ἐστι καὶ δύναται πάντων προνοεῖν. εἰ δὲ βούλεται μὲν οὐ δύναται δέ, ἀσθενέστερός ἐστι τῆς αἰτίας δι' ἣν οὐ δύναται προνοεῖν ὧν οὐ προνοεῖ· ἔστι δὲ παρὰ τὴν θεοῦ ἐπίνοιαν τὸ ἀσθε- 11
νέστερον εἶναί τινός αὐτόν. εἰ δὲ δύναται μὲν πάντων προνοεῖν οὐ βούλεται δέ, βάσκανος ἂν εἶναι d) νομισθείη. εἰ δὲ οὔτε βού- P 131
λεται οὔτε δύναται, καὶ βάσκανός ἐστι καὶ ἀσθενής, ὅπερ λέγειν περὶ θεοῦ ἀσεβούντων ἐστίν. οὐκ ἄρα προνοεῖ τῶν ἐν κόσμῳ ὁ θεός. εἰ δὲ οὐδενὸς πρόνοιαν ποιεῖται, οὐδὲ ἔστιν αὐτοῦ ἔργον e) οὐδὲ ἀποτέλεσμα, οὐχ ἕξει τις εἰπεῖν πόθεν καταλαμβάνει ὅτι ἔστι θεός, εἴ γε μήτε ἐξ ἑαυτοῦ φαίνεται μήτε δι' ἀποτελεσμάτων τινῶν καταλαμβάνεται. καὶ διὰ ταῦτα ἄρα ἀκατάληπτόν ἐστιν εἰ ἔστι θεός. ἐκ δὲ τούτων ἐπιλογιζόμεθα ὅτι ἴσως 12
ἀσεβεῖν ἀναγκάζονται οἱ διαβεβαιωτικῶς λέγοντες εἶναι θεόν· πάντων μὲν γὰρ αὐτὸν προνοεῖν λέγοντες κακῶν αἴτιον τὸν θεὸν f)

supra dictis, ergo nequaquam et vult et potest omnibus providere. quodsi vult quidem sed non potest, eius vires superabit illa causa propter quam non potest providere illis quibus non providet. 11. atqui absurdum est deum imaginari talem, cuius vires alii rei cedant. at si potest quidem omnibus providere, sed non vult, invidus esse existimari possit. quodsi neque vult neque potest, et invidus est et debiles sunt eius vires, quod de deo dicere impiorum est. non ergo providet deus iis quae sunt in mundo. quodsi nulli providet, neque exstat ullum eius opus neque ullus effectus, non potest quisquam dicere unde comprehendat deum esse, quum nec ex se ipso appareat nec per ullos effectus comprehendatur. quocirca his quoque de causis incomprehensibile est an sit deus. 12. ex his autem ratiocinamur impietatis crimen fortassis effugere non posse illos qui asseveranter deum esse dicunt. nam si ipsum providere omnibus inquiant, malorum auctorem deum

d) βάσκανος ἂν εἶναι] inepte hinc concluditur deum fore invidum, si nolit facere, ex quo non providere eum omnibus falso Sextus colligit. perinde enim hoc est ac si dicas invidia laborare deum, quod lutum esse permittat et non omne statim in aurum transformet, vel quod pro bufonibus et scarabaeis noluerit esse homines, vel quod omnes homines P 131
noluerit esse Salomones dignitate sapientia et potentia, vel Salomonem non fecerit archangelum aut deum. miseri homunciones nostra parvitate et brevi praesentis vitae decursu metientes singula veros fines rationesque divinae providentiae nec videmus nec intelligimus, et ex nostro ingenio volumus leges illi ferre, ex quibus audacter pronuntiemus quae facere deus, quae omittere debeat.

e) οὐδὲ ἔστιν αὐτοῦ ἔργον] mss οὐδέν. non male haec duo iunguntur: si deus non providet mundo, neque mundum fore dei opus. itaque et Epicurus negabat mundum a deo creatum esse, sed fortuito atomorum concursu ita exstitisse aiebat. alii aeternum esse dictitabant mundum sine auctore, sine deo, ut Strato Lampsacenus. absurde utrique, cum temere coaluisse non possint, quae tanta arte ad pulcherrimos fines sunt instituta, et nequeant aeterna esse, quae per omnes partes continuo moventur ac mutantur, nedum possent moveri ad certos fines, eosque sapientissimos et rebus quae moventur ignoratos, si motus illarum nullus auctor rectorque existeret. invertendum itaque erat argumentum et concludendum: est autem mundus dei opus, ergo etiam illi providet ratione deo digna et ad fines quos intendit accommodata, licet nos vias providentiae eius ac recessus omnes perspectas haud habeamus.

f) κακῶν αἴτιον τὸν θεὸν] recte ait Sextus impium fore si quis deum causam esse mali dixerit, atque ut supra monui, deo et universo malum nullum est. et plane nullum cuicumque vel cuiuscumque generis malum exstaret nisi exstarent et a deo profecta essent tot bona, quibus

εἶναι φήσουσιν· τινῶν δὲ ἢ καὶ μηδενὸς προνοεῖν αὐτὸν λέγοντες ἤτοι βάσκανον τὸν θεὸν ἢ ἀσθενῆ λέγειν ἀναγκασθήσονται· ταῦτα δέ ἐστιν ἀσεβούντων προδήλως.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ αἰτίου.

13 Ἵνα δὲ μὴ καὶ ἡμᾶς βλασφημεῖν g) ἐπιχειρήσωσιν οἱ Δογματικοὶ δι' ἀπορίαν τοῦ πραγματικῶς ἡμῖν ἀντιλέγειν, κοινότερον περὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ αἰτίου διαπορήσομεν, πρότερον ἐπιστῆσαι πειραθέντες τῇ τοῦ αἰτίου ἐπινοίᾳ. ὅσον μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τῶν Δογματικῶν, οὐδ' ἂν ἐννοῆσαί τις τὸ αἴτιον δύναιτο, εἴ γε πρὸς τῷ διαφώνους καὶ ἀλλοκότους ἐννοίας τοῦ αἰτίου ἔτι καὶ τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ πεποιήκασιν ἀνεύρετον διὰ
14 τὴν περὶ αὐτὸ διαφωνίαν. οἱ μὲν γὰρ σῶμα h), οἱ δὲ ἀσώματον τὸ αἴτιον εἶναί φασιν. δόξαι δ' ἂν αἴτιον εἶναι κοινότερον κατ' αὐτοὺς δι' ὃ ἐνεργοῦν i) γίνεται τὸ ἀποτέλεσμα· οἷον ὡς ὁ ἥλιος ἢ ἡ τοῦ ἡλίου θερμότης τοῦ χεῖσθαι τὸν κηρὸν ἢ τῆς χύσεως τοῦ κηροῦ. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ διαπεφωνήκασιν, οἱ μὲν προσηγο-
P 132 ριῶν αἴτιον εἶναι τὸ αἴτιον k) φάσκοντες οἷον τῆς χύσεως, οἱ δὲ κατηγορημάτων οἷον τοῦ χεῖσθαι. δι' ὅ, καθάπερ εἶπον, κοινότερον ἂν εἴη τὸ αἴτιον τοῦτο, δι' ὃ ἐνεργοῦν γίνεται τὸ ἀποτέλε-

esse dicent, sin ipsum aliquibus, aut nulli providere inquiant, aut invidum deum aut imbecilles dei vires dicere cogentur, atqui haec non sine manifestaria impietate proferri possunt.

CAP. II.

De causa.

13. Verum ne nos maledictis prosequi aggrediantur Dogmatici, dum non inveniunt quomodo nobis rebus ipsis atque argumentis contradicant, magis communi et recepto modo de activa causa quaestionem movebimus, prius ad imaginandum quid sit causa, appellere animum conati. quamobrem ex iis quae a Dogmaticis dicuntur causae notionem nemo intellectu percipere possit, quoniam illi praeter controversas et peregrinas notiones causae eius subsistentiam quoque reddiderunt inventu impossibilem, propter suam de ipsa controversiam. 14. alii enim corpus, alii incorpoream esse dicunt causam. possit autem videri esse causa apud eos secundum generaliorem opinionem, propter quam operantem fit effectus. exempli gratia, sol aut solis calor causa est liquefieri ceram, vel liquefactionis cerae. nam de hoc inter se dissident, cum causam alii appellationum esse causam dicant ut liquefactionis, alii praedicatorum ut liquefieri. itaque, sicut dixi, secundum generaliorem et receptum apud plures eorum modum causa fuerit illud propter

---

dum carere vel privari potest quicquid infra deum est, id fit in malis physicis citra iniuriam, cum bona omnia gratis sint data, in malis vero moralibus per declinationem voluntatis, quae voluntas humana non esset si declinare non posset. imprudens autem causam iacturae appellare eum qui bonum dedit quod culpa mea potuit amitti, atque illi imputare quod me non etiam coegerit illud servare integrum.

g) ἡμᾶς βλασφημεῖν] tamquam atheos nempe et numinis contemptores.

h) οἱ μὲν γὰρ σῶμα] vide quae dicta ad lib. 1 adversus Physicos.

i) δι' ὃ ἐνεργοῦν] communis haec definitio causae Platoni Aristoteli Stoicis caeterisque philosophis.

P 132 k) εἶναι τὸ αἴτιον] ms Vratislav. τὸ ὀγγεῖον, male.

ὄγκους, οἱ δὲ περὶ Πυθαγόραν [a]) τοὺς ἀριθμούς, οἱ δὲ Μαθημα- P 137
τικοὶ [b]) τὰ πέρατα τῶν σωμάτων, Στράτων [c]) δὲ ὁ φυσικὸς τὰς 33
ποιότητας. τοσαύτης τοίνυν καὶ ἔτι πλείονος διαφωνίας γεγενη-
μένης περὶ τῶν ὑλικῶν ἀρχῶν παρ' αὐτοῖς ἤτοι πάσαις συγκα-
ταθησόμεθα ταῖς κειμέναις στάσεσι καὶ ταῖς ἄλλαις [d]) ἤ τισιν.
ἀλλὰ πάσαις μὲν οὐ δυνατόν· οὐ γὰρ δήπου δυνησόμεθα καὶ
τοῖς περὶ Ἀσκληπιάδην συγκατατίθεσθαι θραυστὰ εἶναι τὰ στοι-
χεῖα λέγουσι καὶ ποιά [e]), καὶ τοῖς περὶ Δημόκριτον ἄτομα ταῦτα
εἶναι φάσκουσι καὶ ἄποια, καὶ τοῖς περὶ Ἀναξαγόραν πᾶσαν αἰ-
σθητὴν [f]) ποιότητα περὶ ταῖς ὁμοιομερείαις ἀπολείπουσιν. εἰ δὲ 34

extremitates corporum; at Straton physicus qualitates. 33. quum ergo tanta et maior etiam inter eos de materialibus principiis controversia fuerit, aut omnibus assentiemur discrepantiis quae positae sunt et caeteris quoque aut aliquibus. sed omnibus quidem possibile non est; non enim poterimus et Asclepiadi assentiri, qui dicit elementa frangibilia esse et qualitate certa praedita, et Democrito, qui atoma sive individua haec esse dicit et qualitatis experta, et Anaxagorae, qui omnem sensibilem qualitatem circa homoeomerias

adiecta vel coniuncta omnia faciant sensibilia, vim in semet mutationis habentia aut per magnitudinem sui, aut per multitudinem, aut per schema, aut per ordinem. de hoc Asclepiade multa apud Galenum qui eius ἄναρμα στοιχεῖα et Ἀσκληπιαδείους ὄγκους passim perstringit ac confutat, ut notavi in Bibliotheca Graeca lib. 4 cap. 17. vide etiam sis Sextum nostrum lib. 2 adversus Logicos sect. 220, lib. 1 adversus Phys. sect. 363.

a) οἱ δὲ περὶ Πυθαγόραν] Arnobius adversus gentes lib. 2 p. 48 *qui omnia in numeris ponit, non Pythagorae Samio, non Archytae adstipulatur?* plura noster infra cap. 18, ubi dicta, si placet, vide.

b) οἱ Μαθηματικοὶ] Geometrae quidam. quae autem hoc loco et lib. 1 adversus Physicos sect. 363 τὰ πέρατα τῶν σωμάτων appellat, eadem lib. 2 vocat τὰ ἐπίπεδα σχήματα. auctor recognitionum quae Clementi Romano tribuuntur, lib. 8 cap. 15 *fines*, hoc est constituentes superficiem extrema atomos schemate ac magnitudine differentes. sed iuvat Clementis locum integrum adscribere, cum caeteras etiam plerasque sententias tangat Sexto nostro memoratas: *Graecorum philosophi de principiis mundi quaerentes alius alia incessit via. denique Pythagoras elementa principiorum numeros esse dicit, Callistratus qualitates, Alcmaeon contrarietates, Anaximandrus immensitatem, Anaxagoras aequalitates partium, Epicurus atomos, Diodorus* ἀμερῆ, *hoc est ex his in quibus partes non sunt; Asclepiades* ὄγκους, *quod nos tumores vel elationes possumus dicere, Geometrae fines, Democritus ideas, Thales aquam, Parmenides terram, Zenon Empedocles Plato ignem aërem aquam terram. Aristoteles etiam quintum introducit elementum quod* ἀκατονόμαστον, *id est incompellabile nominavit, sine dubio illum indicans, qui in unum quattuor elementa coniungens mundum fecerit.* P 137

c) Στράτων] in iam laudato Clementis loco: *Callistratus qualitates,* ubi non dubito Stratonis nomen pro Callistrato esse reponendum. apud Stobaeum vero in Eclogis Physicis p. 27 Strato dicitur principia naturalia posuisse στοιχεῖα καὶ ψυχρόν, quod frigidum mihi videtur et ineptum. fortasse scripserat Stobaeus στοιχεῖα, θερμὸν καὶ ψυχρόν, hae enim sunt ποιότητες. in historia philosophica Galeno tributa iisdem verbis et eodem ordine quo apud Sextum nostrum legas quae a Democrito ad Stratonem usque rettulit, ut necesse sit illa ex nostro descripta esse.

d) καὶ ταῖς ἄλλαις] ita mss pro ταῖς ὕλαις. ait nempe assentiendum esse non modo his quae rettulit, sed etiam aliis quas omisit referre philosophorum opinionibus. ita legit etiam in codice suo HStephanus, ut ex eius interpretatione apparet.

e) θραυστὰ καὶ ποιά] ita legendum utique pro τοῖα quod habebant editi.

f) αἰσθητὴν] mss Savil. αἰσθητικὴν male.

τινα στάσιν τῶν ἄλλων προκρινοῦμεν, ἤτοι ἁπλῶς καὶ ἄνευ ἀπο-
δείξεως προκρινοῦμεν ἢ μετὰ ἀποδείξεως. ἄνευ μὲν οὖν ἀποδεί-
ξεως οὐ συνθησόμεθα· εἰ δὲ μετὰ ἀποδείξεως, ἀληθῆ δεῖ τὴν
ἀπόδειξιν εἶναι. ἀληθὴς δὲ οὐκ ἂν δοθείη μὴ οὐχὶ κεκριμένη
κριτηρίῳ ἀληθεῖ· ἀληθὲς δὲ κριτήριον εἶναι δείκνυται δι' ἀπο-
35 δείξεως κεκριμένης. εἰ τοίνυν, ἵνα μὲν ἡ ἀπόδειξις g) ἡ προκρί-
νουσά τινα στάσιν ἀληθὴς εἶναι δειχθῇ, δεῖ τὸ κριτήριον αὐτῆς
ἀποδεδεῖχθαι, ἵνα δὲ τὸ κριτήριον ἀποδειχθῇ, δεῖ τὴν ἀπόδειξιν
αὐτοῦ προκεκρίσθαι, ὁ διάλληλος εὑρίσκεται τρόπος, ὃς οὐκ
ἐάσει προβαίνειν τὸν λόγον, τῆς μὲν ἀποδείξεως ἀεὶ κριτηρίου
δεομένης ἀποδεδειγμένου, τοῦ κριτηρίου δὲ ἀποδείξεως κεκριμέ-
36 νης. εἰ δὲ ἀεὶ τὸ κριτήριον κριτηρίῳ κρίνειν καὶ τὴν ἀπόδειξιν
δι' ἀποδείξεως ἀποδεικνύναι βούλοιτό τις, εἰς ἄπειρον ἐμβληθή-
σεται. εἰ τοίνυν μήτε πάσαις ταῖς περὶ στοιχείων στάσεσι δυνά-
μεθα συγκατατίθεσθαι μήτε τινὶ τούτων, ἐπέχειν προσήκει περὶ
37 αὐτῶν. δυνατὸν μὲν οὖν ἴσως ἐστὶ καὶ διὰ τούτων μόνων ὑπο-
μιμνήσκειν τὴν τῶν στοιχείων καὶ τῶν ὑλικῶν ἀρχῶν ἀκαταλη-
ψίαν. ἵνα δὲ ἀμφιλαφέστερον τοὺς Δογματικοὺς ἐλέγχειν ἔχω-
μεν, ἐνδιατρίψωμεν h) συμμέτρως τῷ τόπῳ. καὶ ἐπεὶ πολλαὶ καὶ
σχεδὸν ἄπειροί τινές εἰσιν αἱ περὶ στοιχείων δόξαι, καθὼς
P 138 ὑπεμνήσαμεν, τὸ μὲν πρὸς ἑκάστην λέγειν ἰδικῶς νῦν παραιτησό-
μεθα διὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς συγγραφῆς i)· δυνάμει δὲ πρὸς
πάσας ἀντεροῦμεν. ἐπεὶ γὰρ ἣν ἐάν *) τις εἴπῃ περὶ στοιχείων

relinquit. 34. sin aliquam harum discrepantiarum aliis ex indicio nostro praeferemus, aut simpliciter et absque demonstratione illam praeferemus aut cum demonstratione. sed nos absque demonstratione non assentiemur, sin demonstrationem afferamus, veram oportet esse demonstrationem. sed vera non concedatur esse, nisi indicata iudicatorio vero; at iudicatorium verum esse ostenditur per demonstrationem iudicatam. 35. si ergo, ut demonstratio quidem quae anteponit aliquam opinionem ab aliis dissidentem, vera esse ostendatur, oportet iudicatorium eius esse demonstratum; ut autem iudicatorium demonstretur, oportet demonstrationem eius ante iudicatam esse: vitiosus unum mutuo per alterum probandi modus comperitur, qui progredi non sinet orationem, quum demonstratio quidem semper egeat criterio demonstrato, criterium autem demonstratione indicata. 36. quodsi semper criterium alio criterio sive iudicatorio iudicare et demonstrationem demonstratione demonstrare velit aliquis, ad infinitum compelletur. si ergo neque omnibus controversis opinionibus de elementis possumus assentiri neque alicui harum, de illis assensum retineamus necesse est. 37. et possent quidem fortasse haec sola satis superque esse ad ostendendam elementorum et materialium principiorum incomprehensibilitatem: ut tamen ampliorem refellendi Dogmaticos materiam habeamus, paulisper huic loco immorabimur. et quoniam multae ac propemodum infinitae sunt de elementis opiniones, quemadmodum docuimus, adversus unamquamque disputare sigillatim nunc supersedebimus propter rationem instituti hoc in scripto nobis propositi; quod tamen dicemus, ad omnes refutandas valebit. quoniam enim quamcumque alicuius sectae controversam de

g) ἵνα μὲν ἡ ἀπόδειξις] cavillationis genus nostro solenne, vide lib. 2 sect. 183.

h) ἐνδιατρίψομεν] mss Vratislav. ἐνδιατρίψωμεν [quod recepimus.]

P 138 i) διὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς συγγραφῆς] qui est brevitati studere, ut iam saepius innuit.

[*) immo ἂν]

γὰρ καὶ ὅτι ἀποτέλεσμά ἐστιν αὐτοῦ, γινώσκειν δοκοῦμεν, ὅταν
τὸ αἴτιον αὐτοῦ ὡς αἴτιον αὐτοῦ καταλάβωμεν. εἰ οὖν ἵνα μὲν 22
ἐννοήσωμεν τὸ αἴτιον, δεῖ προεπιγνῶναι τὸ ἀποτέλεσμα, ἵνα δὲ
τὸ ἀποτέλεσμα γνῶμεν, ὡς ἔφην, δεῖ προεπίστασθαι τὸ αἴτιον,
ὁ διάλληλος τῆς ἀπορίας τρόπος ἄμφω δείκνυσιν ἀνεπινόητα,
μήτε τοῦ αἰτίου ὡς αἰτίου μήτε τοῦ ἀποτελέσματος ὡς ἀποτε-
λέσματος ἐπινοεῖσθαι δυναμένου· ἑκατέρου γὰρ αὐτῶν δεομένου
τῆς παρὰ θατέρου πίστεως, οὐχ ἕξομεν ἀπὸ τίνος αὐτῶν ἀρξό-
μεθα τῆς ἐννοίας. διόπερ οὐδὲ ἀποφαίνεσθαι δυνησόμεθα ὅτι 23
ἐστί τί τινος αἴτιον. ἵνα δὲ καὶ ἐννοεῖσθαι δύνασθαι τὸ αἴτιον
συγχωρήσῃ τις, ἀκατάληπτον t) ἂν εἶναι νομισθείη διὰ τὴν δια-
φωνίαν. ὃς μὲν γὰρ φησιν εἶναί τι τινος αἴτιον, ἤτοι ἁπλῶς καὶ
ἀπὸ μηδεμιᾶς ὁρμώμενος αἰτίας εὐλόγου τοῦτό φησι λέγειν ἢ
διά τινας αἰτίας ἐπὶ τὴν συγκατάθεσιν ταύτην ἰέναι λέξει· καὶ
εἰ μὲν ἁπλῶς, οὐκ ἔσται πιστότερος τοῦ λέγοντος ἁπλῶς μηδὲν
εἶναι μηδενὸς αἴτιον· εἰ δὲ καὶ αἰτίας λέξει δι' ἃς εἶναί τινος
αἴτιον νομίζοι, τὸ ζητούμενον διὰ τοῦ ζητουμένου παριστᾶν ἐπι-
χειρήσει. ζητούντων γὰρ ἡμῶν εἰ ἔστι τί τινος αἴτιον, αὐτὸς,
ὡς αἰτίας οὔσης τὸ εἶναι αἴτιον u), αἴτιον εἶναι φησιν. καὶ ἄλ- 24
λως ἐπεὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ αἰτίου ζητοῦμεν, δεήσει πάν-
τως αὐτὸν καὶ τῆς αἰτίας τοῦ εἶναί τι αἴτιον αἰτίαν παρασχεῖν P 134
κἀκείνης ἄλλην καὶ μέχρις ἀπείρου. ἀδύνατον δὲ ἀπείρους αἰ-
τίας παρασχεῖν, ἀδύνατον ἄρα διαβεβαιωτικῶς ἀποφῆναι ὅτι ἔστι
τί τινος αἴτιον. πρὸς τούτοις ἤτοι ὂν καὶ ὑφεστὼς ἤδη αἴτιον 25

[illegible] ut causam eius. tunc enim etiam effectum eius esse cognoscere nobis videmur, quando causam eius ut causam eius comprehendimus. 22. si ergo, ut causam quidem imaginemur, oportet prius cognovisse effectum; ut autem effectum cognoscamus, ut dixi, oportet praecognovisse causam, mutuus dubitationis modus ostendit ambo esse huiusmodi quae imaginari nullo modo possimus, quum neque causam ut causam neque effectum ut effectum imaginari queamus. quum enim mutuo alterum alterius confirmatione egeat, utrum ipsorum prius imaginari oporteat nesciemus. itaque nec esse aliquid alicuius causam pronuntiare poterimus. 23. ut autem etiam posse causam sub imaginationem cadere aliquis concedat, incomprehensibilis tamen propter controversiam habeatur eius existentia. nam qui dicit esse alicuius causam, aut simpliciter et a nulla causa probabili impulsum hoc se dicere aut propter aliquas causas se huic opinioni assentiri ait. et si quidem simpliciter, non erit fide dignior eo qui dicit simpliciter nihil cuiusquam esse causam: sin rationes proferet propter quas esse aliquid alicuius causam existimet, hoc quod quaeritur per alterum quod quaeritur ostendere conabitur. nam quum hoc in quaestione versetur, an quicquam cuiusquam causa sit, ipse tamquam causa sit, causam esse cur causa sit, dicet. 24. praeterea, quoniam de existentia causae quaestio a nobis agitatur, etiam causam illius causae quam attulerit ad probandum causam esse, necesse habuerit proferre, et illius rursum aliam et ita usque in infinitum. atqui impossibile est infinitas causas ostendere: impossibile est igitur asseveranter pronuntiare aliquid esse alicuius causam. 25. ad haec aut causa, quum iam est et existit causa, facit effectum,

t) ἀκατάληπτον] etiam si detur quod concipi possit caussae notio, non tamen comprehendi poterit caussam eiusmodi vere dari atque existere.

u) αὐτὸς ὡς αἰτίας οὔσης τὸ εἶναι αἴτιον] ita mss pro αὐτὸ ὡς αἰτίας οὔσης τοῦ εἶναι αἴτιον quod erat in editis. manuscriptis consentit etiam HStephani interpretatio.

40 εὐμαρὴς*) μέντοι καὶ ὁ πρὸς τούτους λόγος· τὸ γὰρ σῶμα
οὐδὲν παρὰ ταῦτα εἶναι λέξουσιν ἢ ἕτερόν τι παρὰ τὴν
λευσιν τῶν προειρημένων. καὶ ἔξωθεν μὲν τοῦ μήκους
τοῦ πλάτους καὶ τοῦ βάθους καὶ τῆς ἀντιτυπίας οὐδὲν
τὸ σῶμα. εἰ δὲ ταῦτά ἐστι τὸ σῶμα, ἐὰν δείξῃ τις ὅτι ἀν
κτά ἐστιν, ἀναιροίη ἂν καὶ τὸ σῶμα· τὰ γὰρ ὅλα συν
ται τοῖς ἑαυτῶν πᾶσι μέρεσι. ποικίλως μὲν οὖν ἔστι ταῦτα
P 139 χειν· τὸ δὲ νῦν ἀρκέσει λέγειν ὅτι εἰ ἔστι τὰ πέρατα,
41 γραμμαί εἰσιν ἢ ἐπιφάνειαι ἢ σώματα. εἰ μὲν οὖν ἐπιφά
τινα ἢ γραμμὴν εἶναι λέγοι τις, καὶ τῶν προειρημένων
ἤτοι κατὰ ἰδίαν ὑφεστάναι δύνασθαι λεχθήσεται ἢ μόνον
τοῖς λεγομένοις σώμασι θεωρεῖσθαι. ἀλλὰ καθ' ἑαυτὴν μὲν
χουσαν ἤτοι γραμμὴν ἢ ἐπιφάνειαν ὀνειροπολεῖν ἴσως
εἰ δὲ περὶ τοῖς σώμασι θεωρεῖσθαι λέγοιτο μόνον καὶ μὴ
ἑαυτὸ p) ὑφεστάναι τούτων ἕκαστον, πρῶτον μὲν αὐτόθεν
θήσεται τὸ μὴ ἐξ αὐτῶν γεγονέναι τὰ σώματα· ἐχρῆν γὰρ
μαι, ταῦτα πρότερον ὑπόστασιν καθ' ἑαυτὰ ἐσχηκέναι, καὶ
42 τως συνελθόντα πεποιηκέναι τὰ σώματα. εἶτα οὐδὲ ἐν τοῖς
λουμένοις σώμασιν ὑφέστηκε. καὶ τοῦτο διὰ πλειόνων μὲν
ὑπομιμνήσκειν· ἀρκέσει δὲ νῦν q) τὰ ἐκ τῆς ἁφῆς ἀπορού
λέγειν. εἰ γὰρ ἅπτεται ἀλλήλων τὰ παρατιθέμενα σώματα,
πέρασιν αὐτῶν οἷον ταῖς ἐπιφανείαις ψαύει ἀλλήλων. αἱ οὖν
φάνειαι r) ὅλαι μὲν δι' ὅλων ἀλλήλαις οὐχ ἑνωθήσονται

ad hos responsio; nam aut corpus nihil praeter haec esse dicent, aut
quiddam praeter concursum supra dictorum. et extra longitudinem quidem
latitudinem et profunditatem et resistendi vim nihil esse possit corpus. si
tem haec sunt corpus et ostendat aliquis haec inexistentia esse, etiam
tollat necesse est: nam tota sublatis omnibus suis partibus tolluntur.
autem variis modis haec liceat refellere, in praesentia his contenti
ut dicamus, si sunt extremitates, eas aut lineas esse aut superficies aut
pora. 41. si igitur superficiem aliquam aut lineam esse dicat aliquis,
unumquodque supra dictorum aut seorsum subsistere posse dicetur aut
circa ea quae corpora dicuntur cerni. sed per se quidem exsistentem
neam aut superficiem nemo sanae mentis, ut opinor, somniaverit. si
in corporibus cerni tantum dicantur et per se ipsum non subsistere
unumquodque, primum quidem ex hoc ipso concedetur corpora ex illis
non fuisse; oportebat enim, credo, haec prius subsistentiam per se ha
ac tum demum, quum in unum convenissent, fecisse corpora. 42.
autem ne in iis quidem quae corpora vocantur subsistunt. quod quum
bus doceri possit, eas quae ex tactu afferri possunt dubitationes pro
satis erit; si enim corpora sibi invicem iuncta a se mutuo tanguntur,
mitatibus suis nimirum superficiebus mutuo tanguntur. ergo superficies

vicissim ἕξις est per naturam adiuncta, ut notat noster lib. 2
Phys. sect. 222. est vero ἀντίτυπον quod tactui quomodocumque re
et tangi potest, κοινὸν γένος τῶν ἁπτῶν, ut ex Philopono ad Arist
lis secundum de anima Suidas in ἀντιτυπῆσαι. confer infra sect. 4
adversus Geometras sect. 56 seq.

[*) legebatur εὐμερὴς]
P 139 p) καὶ μὴ καθ' ἑαυτό] ita mss recte pro καὶ καθ' ἑαυτό.
q) ἀρκέσει δὲ νῦν] ita mss pro ἀρκέσει δὲ τὰ νῦν.
r) αἱ οὖν ἐπιφάνειαι] conferendus adversus Geometras liber et pri
adversus Physicos.

ται, ἵνα δὲ ὡς αἴτιον τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ νοηθῇ, δεῖ αὐτὸ προεπινοεῖσθαι τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ, ἀδύνατον δὲ προεπινοηθῆναί τι ἐκείνου, οὗ προεπινοηθῆναί τι οὐ δύναται, ἀδύνατον ἄρα ἐστὶν ἐπινοηθῆναι τὸ αἴτιον. ἐκ τούτων οὖν λοιπὸν ἐπι- 29
λογιζόμεθα ὅτι πιθανοὶ μέν εἰσιν οἱ λόγοι καθ' οὓς ὑπεμνήσαμεν[a]) ὡς χρὴ λέγειν αἴτιον εἶναι, πιθανοὶ δὲ καὶ οἱ παριστάντες ὅτι μὴ προσήκει αἴτιον εἶναί τι ἀποφαίνεσθαι· καὶ τούτων προκρίνειν τινὰς οὐκ ἐνδέχεται, μήτε σημεῖον μήτε κριτήριον P 1
μήτε ἀπόδειξιν ὁμολογουμένως ἡμῶν ἐχόντων, ὡς ἔμπροσθεν παρεστήσαμεν[b])· ἐπέχειν ἀνάγκη καὶ περὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ αἰτίου μὴ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναί τι αἴτιον λέγοντας, ὅσον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τῶν Δογματικῶν.

ΚΕΦ. δ'.

Περὶ ὑλικῶν ἀρχῶν.

Περὶ μὲν οὖν τῆς δραστικῆς[c]) τοσαῦτα νῦν ἀρκέσει λελέ- 30
χθαι. συντόμως δὲ καὶ περὶ τῶν ὑλικῶν καλουμένων ἀρχῶν λεκτέον. ὅτι τοίνυν αὗταί εἰσιν ἀκατάληπτοι, ῥᾴδιον συνιδεῖν ἐκ τῆς περὶ αὐτῶν γεγενημένης διαφωνίας παρὰ τοῖς Δογματικοῖς. Φερεκύδης μὲν ὁ Σύριος[d]) γῆν εἶπε τὴν πάντων εἶναι ἀρχήν,

causam effectus eius imaginemur, necesse est ut ipsam ante effectum eius imaginemur: at impossibile est imaginari quicquam ante illud, ante quod nihil imaginari possumus, impossibile certe est imaginari causam. 29. ex hac igitur ratiocinatione rursus colligimus verisimiles quidem esse rationes quibus docuimus dici debere causam esse, sed verisimiles tamen esse et illas quae ostendunt non esse pronuntiandum, quicquam esse causam. ex his autem rationibus alterutras praeferre non datur quum neque signum neque diiudicatorium neque demonstrationem de quibus constet, habeamus, ut antea docuimus: ergo ut de existentia causae assensum retineamus ac nihilo magis esse quam non esse dicamus, quantum quidem ad ea attinet quae a Dogmaticis dicuntur, necesse est.

CAP. IV.

De materialibus principiis.

30. De effectivis ergo haec dicta in praesentia sufficiant. breviter autem etiam de principiis quae materialia vocantur dicendum est. haec igitur esse incomprehensibilia promptum est perspicere ex controversia quae de iis inter Dogmaticos exstitit. Pherecydes quidem Syrius terram dixit omnium esse

a) ὑπεμνήσαμεν] supra sect. 17, 18, 19.

b) ἔμπροσθεν παρεστήσαμεν] libro 2, ubi de signo quidem sect. 104, P 1
de criterio sect. 18, de demonstratione sect. 134 seq.

c) τῆς δραστικῆς] scil. ἀρχῆς, de causa sive principio efficiente. quae hinc de principiis physicis materialibus et diversis philosophorum, quaenam illa sint, opinionibus subiungit, latius exposita videre licet lib. 1 contra Physicos sect. 359 seq. et lib. 2.

d) Φερεκύδης μὲν ὁ Σύριος] Hermias in irrisione gentilium c. 12 Φερεκύδης μὲν ἀρχὰς εἶναι λέγων Ζῆνα καὶ Χθονίην καὶ Κρόνον. Ζῆνα μὲν τὸν αἰθέρα, Χθονίην δὲ τὴν γῆν, Κρόνον δὲ τὸν χρόνον. ὁ μὲν αἰθὴρ (ignis) τὸ ποιοῦν, ἡ δὲ γῆ τὸ πάσχον, ὁ δὲ χρόνος ἐν ᾧ τὰ γινόμενα. parum verisimilia sunt quae ad hunc locum commentatur praestantissimus Galeus, et male apud Damascium pro Ζῆνα legas ζῶντα

τί ἐστι καταλαμβάνεσθαι τὴν ἀντιτυπίαν. ὅτι δὲ ἀκατάληπτός ἐστιν ἡ ἁφή, διὰ τούτων ἐπιλογιζόμεθα· τὰ ἁπτόμενα ἀλλήλων ἤτοι μέρεσιν [t]) ἀλλήλων ἅπτεται, ἢ ὅλα ὅλων. ὅλα μὲν οὖν ὅλων οὐδαμῶς· ἑνωθήσεται [u]) γὰρ οὕτω καὶ οὐχ ἅψεται ἀλλήλων. ἀλλ᾽ οὐδὲ μέρεσι μερῶν· τὰ γὰρ μέρη αὐτῶν ὡς μὲν πρὸς τὰ ὅλα μέρη ἐστίν, ὡς δὲ πρὸς τὰ μέρη ἑαυτῶν ὅλα. ταῦτα οὖν
46 τὰ ὅλα ἐστὶν ἑτέρων μέρη. ὅλα μὲν ὅλων οὐχ ἅψεται διὰ τὰ προειρημένα· ἀλλ᾽ οὐδὲ μέρεσι μερῶν. καὶ γὰρ τὰ τούτων μέρη ὡς πρὸς τὰ ἑαυτῶν μέρη ὅλα ὄντα οὔτε ὅλα ὅλων ἅψεται οὔτε μέρεσι μερῶν. εἰ δὲ μήτε κατὰ ὁλότητα μήτε κατὰ μέρη [x]) γινομένην ἁφὴν καταλαμβάνομεν, ἀκατάληπτος ἔσται ἡ ἁφή. διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἡ ἀντιτυπία, ὅθεν καὶ τὸ σῶμα. εἰ γὰρ οὐδέν ἐστι τοῦτο παρὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις, καὶ τὴν ἀντιτυπίαν· ἐδείξαμεν δὲ ἀκατάληπτον τούτων ἕκαστον, καὶ τὸ σῶμα ἔσται ἀκατάληπτον. οὕτω μὲν οὖν ὅσον ἐπὶ τῇ ἐννοίᾳ τοῦ σώματος
47 ἀκατάληπτόν ἐστιν, εἰ ἔστι τι σῶμα. λεκτέον δὲ καὶ τοῦτο εἰς τὸ προκείμενον· τῶν ὄντων τὰ μέν φασιν εἶναι αἰσθητὰ τὰ δὲ νοητά, καὶ τὰ μὲν τῇ διανοίᾳ καταλαμβάνεσθαι τὰ δὲ ταῖς αἰσθήσεσι· καὶ τὰς μὲν αἰσθήσεις ἁπλοπαθεῖς [y]) εἶναι, τὴν δὲ

comprehendi resistendi vim perspicuum fuerit, tactum autem esse incomprehensibilem, ita ratiocinando colligimus: quae se mutuo tangunt, aut partibus alia tanguntur ab aliis, aut tota a totis. tota certe a totis nequaquam, alioqui enim unientur, non se invicem modo tangent. sed ne partibus quidem partes; nam partes eorum ut quidem ad tota, partes sunt, ut autem ad partes suas, tota. haec igitur tota sunt aliorum partes. 46. et tota quidem non tangent tota propter ea quae dicta sunt, sed neque partibus partes; nam horum partes ad suas partes consideratae tota quum sint, neque totae tangent totas neque partibus partes. quodsi neque secundum totum neque secundum partes fieri tactum comprehendimus, incomprehensibilis erit tactus, ideoque etiam resistendi vis in corpore unde et corpus. si enim nihil est illud praeter tres illas dimensiones et resistendi vim, ostendimus autem unumquodque horum esse incomprehensibile, corpus quoque erit incomprehensibile. sic ergo quantum ad notionem corporis, incomprehensibile est an sit corpus. 47. sed et hoc proposito nostro addendum est: entium alia dicunt esse sensibilia, alia intelligibilia; et haec quidem intellectu, illa sensibus comprehendi; et sensus quidem esse simpliciter passibiles: at vero intellectum a sensibilibus

t) ἤτοι μέρεσιν] eadem cavillatio contra Geometras et lib. 1 contra Physicos sect. 259 seq.

u) ἑνωθήσεται] sic supra sect. 43 in consimili argumento: συνηνωται male in editis ἑνωθήσεται.

x) κατὰ μέρη] ms Vratislav. una voce καταμέρη. vide si placet quae notavi supra lib. 2 sect. 159.

y) τὰς μὲν αἰσθήσεις ἁπλοπαθείας] aliud est lib. 2 sect. 49 κενοπαθεῖς τὰς αἰσθήσεις, aliud vero quod infra etiam sect. 47 repetit, sensus ἁπλοπαθεῖς. per κενοπαθεῖν non modo innuitur sensum fieri per passionem, sed et quicquid sensibus se offert αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ μηδὲν ut ait Plato in Theaeteto, verum illam passionem esse inanem fa[...] que, et sola specie ac relatione absolvi: at enim ἁπλοπαθεῖς qui [...] appellat, tantum ait simplici passione sive incursu rerum sensi[...] κατὰ ἐπέρεισιν καὶ νύξιν τῶν αἰσθητῶν, infra sect. 51 non actione [...] tis sensum constare. ita Stoicis αἴσθησις, ἀντίληψις αἰσθητηρίου ἢ κα[...] ψις. Plutarch. 4 8 de placitis philosophor.

δὲ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς [n]) πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα [o]) πρὸς τοῖς Στωϊκοῖς [p]) πῦρ ἀέρα ὕδωρ γῆν· — περὶ γὰρ τῆς τερατολογουμένης ἀποίου παρά τισιν ὕλης [q]), ἣν οὐδὲ αὐτοὶ καταλαμβάνειν διαβεβαιοῦνται, τί δεῖ καὶ λέγειν; — οἱ δὲ περὶ Ἀριστοτέλη [r]) τὸν Περιπατητικὸν πῦρ ἀέρα ὕδωρ γῆν P 136 31

ignem et aquam et terram. 31. Empedocles autem et Stoici ignem aërem aquam terram — nam de materia qualitatis experte quae a nonnullis prodigioso quodam modo fingitur, quam ne ipsi quidem comprehendere se loquuntur, quid attinet verba facere? — Aristoteles autem Peripateticus ignem

---

tur posuisse pro principio simpliciter humidum τὸ ὑγρόν indeterminate, non explicans aquane sit, ut Thales, an aër ut Anaximenes et Diogenes. aquam habuisse pro principio scribit etiam Simplicius in 1 Phys. pluribus locis, et Hermias ὕδωρ γονοποιόν. auctor historiae philosophicae quae inter Galeni opera legitur: Ἵππων ὁ Ῥηγῖνος πῦρ καὶ ὕδωρ. idem noster 1 contra Physicos. Origenes in Philosophumenis: Ἵππων ὁ Ῥηγῖνος ἀρχὰς ἔφη ψυχρὸν τὸ ὕδωρ καὶ θερμὸν τὸ πῦρ. fallitur igitur auctor allegoriarum in Theogoniam Hesiodi scribens terram ab Hippone pro primo principio habitam. ὁ μὲν τὸ πῦρ τεθεὶς πρεσβυγενέστερον τῶν ἄλλων, ὁποῖος Ἡράκλειτος, ὁ δὲ τὴν γῆν, ὡς Ἵππων ὁ ἄθεος. auctorem hunc sequitur Gassendus t. 1 Opp. et Hallenses t. 2 Observat. Aristoteles vero hanc sententiam quae ut Lucretii verbis utar terram putat *creare omnia et in rerum naturas vertier omnes*, tribuit non Hipponi, sed Hesiodo, vetustamque et a vulgo receptam notat lib. 1 Metaphysicor. cap. 7.

n) Ὀνομάκριτος ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς] spectant huc versus quos sub Orphei nomine laudat Clemens Alex. 6 Strom. p. 624 P 136

> Ἔστιν ὕδωρ ψυχῇ, θάνατος δ' ὑδάτεσσιν ἀμοιβή,
> ἐκ δ' ὕδατος γαίη, τὸ δὲ ἐκ γαίης πάλιν ὕδωρ,
> ἐκ τοῦ δὲ ψυχὴ ὅλον αἰθέρα ἀλλάσσουσα.

Onomacritus hic est Atheniensis χρησμολόγος quem ab Hipparcho Pisistrati filio Athenis eiectum scribit Herodotus 7 6, quod Musaei χρησμοῖς versus quosdam inseruisset. similiter sub Orphei nomine etiam vulgasse poëmata tradit idem Clemens 1 Strom. p. 332 καὶ μὴν Ὀνομάκριτος ὁ Ἀθηναῖος οὗ τὰ εἰς Ὀρφέα φερόμενα ποιήματα λέγεται εἶναι.

o) οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα] versus Empedoclis vide si placet in Sexti libro 1 adversus Physicos sect. 362, quibus hosce alios Clementis lib. 6 Strom. p. 624 magis etiam perspicuos adiunges:

> Τέσσαρα τῶν πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε,
> πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖαν ἰδ' αἰθέρος ἄπλετον ὕψος,
> ἐκ γὰρ τῶν, ὅσα τ' ἦν, ὅσα τ' ἔσσεται, ὅσσα τ' ἔασιν.

p) πρὸς τοῖς Στωϊκοῖς] vide Laërtium 7 136. Achilles Tatius: καλῶς ἂν ἔχοι πείθεσθαι τῷ Χρυσίππῳ φήσαντι, ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων τὴν σύστασιν τῶν ὅλων γεγονέναι.

q) ἀποίου ὕλης] est hoc etiam dogma quorumdam Stoicorum qui ante quattuor elementa ponebant materiam informem ex qua fuerint illa a deo producta. idem Tatius: Ζήνων ὁ Κιτιεὺς ἀρχὴν εἶναι λέγει τῶν ὅλων θεὸν καὶ ὕλην, ἀφ' ὧν τὰ τέσσαρα στοιχεῖα γεγονέναι. hinc explicanda illa Laërtii 7 137 τὰ δὴ τέτταρα στοιχεῖα εἶναι ὁμοῦ τὴν ἄποιον οὐσίαν τὴν ὕλην. confer quae de Stoicorum materia prima Lipsius lib. 2 Physiolog. diss. 2 et de quattuor elementis diss. 11.

r) Ἀριστοτέλη] ita mss et hoc loco et lib. 1 contra Matth. sect. 2 pro Ἀριστοτέλην quod est Atticum. nota etiam Aristotelem ipsum Peripateticum dici a quo Peripatetici nomen tulerunt. Laërtius 5 2 de Aristotele: ἐλθόντα δὴ αὐτὸν καὶ θεασάμενον ὑπ' ἄλλῳ τὴν σχολὴν ἑλέσθαι περίπατον τὸν ἐν Λυκείῳ καὶ μέχρι μὲν ἀλείμματος ἀνακάμπτοντα τοῖς μαθηταῖς συμφιλοσοφεῖν, ὅθεν περιπατητικὸν προσαγορευθῆναι.

32 τὸ κυκλοφορητικὸν s) σῶμα, Δημόκριτος δὲ καὶ Ἐπίκουρος t) ἀτόμους, Ἀναξαγόρας u) δὲ ὁ Κλαζομένιος ὁμοιομερείας, Διόδωρος x) δὲ ἐπικληθεὶς Κρόνος ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ σώματα, Ἡρακλείδης y) δὲ ὁ Ποντικὸς καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνὸς z) ἀνάρμους

aërem aquam terram et in orbem versatile corpus. 32. Democritus autem et Epicurus atomos, Anaxagoras Clazomenius homoeomerias, Diodorus qui vocatus fuit Cronus minima et insecabilia corpora, Heraclides Ponticus et Asclepiades Bithynus incompositas moles, Pythagoras numeros, Mathematici

s) κυκλοφορητικὸν] idem Laërtius 5 32. confer Aristotelem ipsum libro 3 de Coelo. haec est quinta essentia in Peripateticorum scholis decantata σῶμα αἰθέριον ἀμετάβλητον, Plutarch. lib. 1 c. 3 de placitis Physicorum. vide Cotelerium ad Clementis recognitiones 8 15.

t) Δημόκριτος δὲ καὶ Ἐπίκουρος] neque hi ambo plane inter se consensere circa atomorum quibus omnia constare volebant naturam; nam Epicurus omnes minimas atomos, Democritus nonnullas saltem maiores statuebat, ut notat Didymus apud Eusebium 14 23 Praepar. Democritus ut vel ex Augustini epistola 56 (edit. nov. 118.) ad Dioscorum constat docuit atomos animatas quae interno impulsu se ipsas agerent et quae verbere caeco concitarent, Epicurus motum atomorum ab externo aliarum incursione suspendit, nisi quod tribuit illis quandoque declinationem. omitto alia quae videri possunt in Rad. Cudworthi systemate intellectuali Universi, qui veterum philosophorum placita de atomis, corporum principiis, diligentissime excussit, atque in Petri Gassendi commentariis ad Epicuri philosophiam. atomos *corpusculorum* nomine primus expressit C. Amafanius Epicureus, quem primum de philosophia latine scripsisse testatur Cicero I Academ. quaest. cap. 2 et lib. 4 Tusculan. quaest. cap. 3.

u) Ἀναξαγόρας] eius ὁμοιομερῆ στοιχεῖα sive elementa tot quot sunt res, confutat Aristoteles 3 4 de Coelo, lib. 1 Phys. c. 4 et lib. 1 Metaphys. c. 7 et Lucretius lib. 1 vers. 830 seq. ad quem vide quae viri docti, quemadmodum et ad Laërtii 2 8 et ad Origenis Philosophumena amicus et collega noster coniunctissimus Io. Christophorus Wolfius. homogenea Anaxagorae elementa Chalcidius p. 291 vertit *eadem similia*, Rufinus *aequalitates partium*, satis obscure, in Clementis recognitionibus 8 15.

x) Διόδωρος] Eusebius p. 773 Praeparat. Evangel. Stobaeus in eclogis Physicis p. 28, Clemens 8 15 recognitionum, Chalcidius p 291 et noster infra lib. 1 adversus Physicos. nihil autem aliud fuere Diodori haec ἐλάχιστα et ἀμερῆ σώματα quam atomi Epicuri, quemadmodum nec Ecphanti Syracusani Pythagorici ἀδιαίρετα σώματα apud Stobaeum, vel Xenocratis μεγέθη ἀδιαίρετα de quibus Cudworthus in libro laudato p. 16. Empedoclis θραύσματα ἐλάχιστα priora elementis, Heracliti ψηγμάτια ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ apud Plutarchum lib. 1 de Placitis c. 13, Platonis γόμφοι sive cuneoli de quibus Chalcidius p. 291.

y) Ἡρακλείδης] Dionysius Alex. apud Eusebium 14 23 Praeparat. Evangel. καὶ τούτων φασὶ τῶν ἀμερῶν ὀνοματοποιὸν Διόδωρον γεγονέναι, ὄνομα δέ φασιν αὐτοῖς ἄλλο Ἡρακλείδης θέμενος ἐκάλεσεν ὄγκους, παρ' οὗ καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρὸς ἐκληρονόμησεν ὄνομα. Heraclidis Pontici et Asclepiadis opinionem tangit Sextus etiam 2 contra Physicos sect. 318.

z) Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνός] medicum intelligit Pompeii tempore clarum Romae, de quo etiam Eusebius iam allato loco. Coelius Aurelianus lib. 1 acutarum passionum c. 14 quod est adversus Asclepiadem: *primordia corporis prima constituerat atomos, corpuscula intellectu sensa, sine ulla qualitate solita atque ex initio comitata, aeternum se moventia, quae suo incursu offensa mutuis ictibus in infinita partium fragmenta solvantur, magnitudine atque schemate differentia, quae rursum eundo sibi*

ὄγκους, οἱ δὲ περὶ Πυθαγόραν a) τοὺς ἀριθμούς, οἱ δὲ Μαθημα- P 137
τικοὶ b) τὰ πέρατα τῶν σωμάτων, Στράτων c) δὲ ὁ φυσικὸς τὰς 33
ποιότητας. τοσαύτης τοίνυν καὶ ἔτι πλείονος διαφωνίας γεγενημένης περὶ τῶν ὑλικῶν ἀρχῶν παρ' αὐτοῖς ἤτοι πάσαις συγκαταθησόμεθα ταῖς κειμέναις στάσεσι καὶ ταῖς ἄλλαις d) ἤ τισιν. ἀλλὰ πάσαις μὲν οὐ δυνατόν· οὐ γὰρ δήπου δυνησόμεθα καὶ τοῖς περὶ Ἀσκληπιάδην συγκατατίθεσθαι θραυστὰ εἶναι τὰ στοιχεῖα λέγουσι καὶ ποιά e), καὶ τοῖς περὶ Δημόκριτον ἄτομα ταῦτα εἶναι φάσκουσι καὶ ἄποια, καὶ τοῖς περὶ Ἀναξαγόραν πᾶσαν αἰσθητὴν f) ποιότητα περὶ ταῖς ὁμοιομερείαις ἀπολείπουσιν. εἰ δὲ 34

extremitates corporum; at Strato physicus qualitates. 33. quum ergo tanta et maior etiam inter eos de materialibus principiis controversia fuerit, aut omnibus assentiemur discrepantiis quae positae sunt et caeteris quoque aut aliquibus. sed omnibus quidem possibile non est; non enim poterimus et Asclepiadi assentiri, qui dicit elementa frangibilia esse et qualitate certa praedita, et Democrito, qui atoma sive individua haec esse dicit et qualitatis experlia, et Anaxagorae, qui omnem sensibilem qualitatem circa homoeomerias relinquit.

[illegible] vel coniuncta omnia faciant sensibilia, vim in semet mutationis habentia aut per magnitudinem sui, aut per multitudinem, aut per schema, aut per ordinem. de hoc Asclepiade multa apud Galenum qui eius ἄναρμα στοιχεῖα et Ἀσκληπιαδείους ὄγκους passim perstringit ac confutat, ut monui in Bibliotheca Graeca lib. 4 cap. 17. vide etiam sis Sextum nostrum lib. 2 adversus Logicos sect. 220, lib. 1 adversus Phys. sect. 363.

a) οἱ δὲ περὶ Πυθαγόραν] Arnobius adversus gentes lib. 2 p. 48 *qui substantiam in numeris ponit, non Pythagoras Samius, non Archytas adstipulatur?* plura noster infra cap. 18, ubi dicta, si placet, vide.

b) οἱ Μαθηματικοί] Geometrae quidam. quae autem hoc loco et lib. 1 adversus Physicos sect. 363 τὰ πέρατα τῶν σωμάτων appellat, eadem lib. 2 vocat τὰ ἐπίπεδα σχήματα. auctor recognitionum quae Clementi Romano tribuuntur, lib. 8 cap. 15 *fines*, hoc est constituentes superficiem extrema atomos schemate ac magnitudine differentes. sed iuvat Clementis locum integrum adscribere, cum caeteras etiam plerasque sententias tangat Sexto nostro memoratas: *Graecorum philosophi de principiis mundi quaerentes alius alia incessit via. denique Pythagoras elementa principiorum numeros esse dicit, Callistratus qualitates, Alcmaeon contrarietates, Anaximandrus immensitatem, Anaxagoras aequalitates partium,* P 137
Epicurus atomos, Diodorus ἀμερῆ, hoc est ex his in quibus partes non sunt, Asclepiades ὄγκους, quod nos tumores vel elationes possumus dicere, Geometrae fines, Democritus ideas, Thales aquam, Parmenides terram, Zenon Empedocles Plato ignem aërem aquam terram. Aristoteles etiam quintum introducit elementum quod ἀκατονόμαστον, id est incompellabile nominavit, sine dubio illum indicans, qui in unum quattuor elementa coniungens mundum fecerit.

c) Στράτων] in iam laudato Clementis loco: *Callistratus qualitates,* ubi non dubito Stratonis nomen pro Callistrato esse reponendum. apud Stobaeum vero in Eclogis Physicis p. 27 Strato dicitur principia naturalia posuisse στοιχεῖα καὶ ψυχρόν, quod frigidum mihi videtur et ineptum. fortasse scripserat Stobaeus στοιχεῖα, θερμὸν καὶ ψυχρόν, hae enim sunt ποιότητες. in historia philosophica Galeno tributa iisdem verbis et eodem ordine quo apud Sextum nostrum legas quae a Democrito ad Stratonem usque rettulit, ut necesse sit illa ex nostro descripta esse.

d) καὶ ταῖς ἄλλαις] ita mss pro ταῖς ὕλαις. ait nempe assentiendum esse non modo his quae rettulit, sed etiam aliis quas omisit referre philosophorum opinionibus, ita legit etiam in codice suo HStephanus, ut ex eius interpretatione apparet.

e) θραυστὰ καὶ ποιά] ita legendum utique pro τοῖα quod habebant editi.

f) αἰσθητήν] mss Savil. αἰσθητικὴν male.

τινα στάσιν τῶν ἄλλων προκρινοῦμεν, ἤτοι ἁπλῶς καὶ ἄνευ ἀποδείξεως προκρινοῦμεν ἢ μετὰ ἀποδείξεως. ἄνευ μὲν οὖν ἀποδείξεως οὐ συνθησόμεθα· εἰ δὲ μετὰ ἀποδείξεως, ἀληθῆ δεῖ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι. ἀληθὴς δὲ οὐκ ἂν δοθείη μὴ οὐχὶ κεκριμένη κριτηρίῳ ἀληθεῖ· ἀληθὲς δὲ κριτήριον εἶναι δείκνυται δι' ἀποδείξεως κεκριμένης.
35 εἰ τοίνυν, ἵνα μὲν ἡ ἀπόδειξις g) ἡ προκρίνουσά τινα στάσιν ἀληθὴς εἶναι δειχθῇ, δεῖ τὸ κριτήριον αὐτῆς ἀποδεδεῖχθαι, ἵνα δὲ τὸ κριτήριον ἀποδειχθῇ, δεῖ τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ προκεκρίσθαι, ὁ διάλληλος εὑρίσκεται τρόπος, ὃς οὐκ ἐάσει προβαίνειν τὸν λόγον, τῆς μὲν ἀποδείξεως ἀεὶ κριτηρίου δεομένης ἀποδεδειγμένου, τοῦ κριτηρίου δὲ ἀποδείξεως κεκριμένης.
36 εἰ δὲ ἀεὶ τὸ κριτήριον κριτηρίῳ κρίνειν καὶ τὴν ἀπόδειξιν δι' ἀποδείξεως ἀποδεικνύναι βούλοιτό τις, εἰς ἄπειρον ἐμβληθήσεται. εἰ τοίνυν μήτε πάσαις ταῖς περὶ στοιχείων στάσεσι δυνάμεθα συγκατατίθεσθαι μήτε τινὶ τούτων, ἐπέχειν προσήκει περὶ
37 αὐτῶν. δυνατὸν μὲν οὖν ἴσως ἐστὶ καὶ διὰ τούτων μόνων ὑπομιμνήσκειν τὴν τῶν στοιχείων καὶ τῶν ὑλικῶν ἀρχῶν ἀκαταληψίαν. ἵνα δὲ ἀμφιλαφέστερον τοὺς Δογματικοὺς ἐλέγχειν ἔχωμεν, ἐνδιατρίψωμεν h) συμμέτρως τῷ τόπῳ. καὶ ἐπεὶ πολλαὶ καὶ σχεδὸν ἄπειροί τινές εἰσιν αἱ περὶ στοιχείων δόξαι, καθὼς
P 138 ὑπεμνήσαμεν, τὸ μὲν πρὸς ἑκάστην λέγειν ἰδικῶς νῦν παραιτούμεθα διὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς συγγραφῆς i)· δυνάμει δὲ πρὸς πάσας ἀντεροῦμεν. ἐπεὶ γὰρ ἣν ἐὰν *) τις εἴπῃ περὶ στοιχείων

relinquit. 34. sin aliquam harum discrepantiarum aliis ex iudicio nostro praeferemus, aut simpliciter et absque demonstratione illam praeferemus aut cum demonstratione. sed nos absque demonstratione non assentiemur, sin demonstrationem afferamus, veram oportet esse demonstrationem. sed vera non concedatur esse, nisi indicata iudicatorio vero; at iudicatorium verum esse ostenditur per demonstrationem iudicatam. 35. si ergo, ut demonstratio quidem quae anteponit aliquam opinionem ab aliis dissidentem, vera esse ostendatur, oportet iudicatorium eius esse demonstratum; ut autem iudicatorium demonstretur, oportet demonstrationem eius ante iudicatam esse: vitiosus unum mutuo per alterum probandi modus comperitur, qui progredi non sinet orationem, cum demonstratio quidem semper egeat criterio demonstrato, criterium autem demonstratione iudicata. 36. quodsi semper criterium alio criterio sive iudicatorio iudicare et demonstrationem demonstratione demonstrare velit aliquis, ad infinitum compelletur. si ergo neque omnibus controversis opinionibus de elementis possumus assentiri neque alicui harum, de illis assensum retineamus necesse est. 37. et possent quidem fortasse haec sola satis superque esse ad ostendendam elementorum et materialium principiorum incomprehensibilitatem: ut tamen ampliorem refellendi Dogmaticos materiam habeamus, paulisper huic loco immorabimur. et quoniam multae ac propemodum infinitae sunt de elementis opiniones, quemadmodum docuimus, adversus unamquamque disputare sigillatim nunc supersedebimus propter rationem instituti hoc in scripto nobis propositi; quod tamen dicemus, ad omnes refutandas valebit. quoniam enim quamcumque alicuius sectae controversam de

g) ἵνα μὲν ἡ ἀπόδειξις] cavillationis genus nostro solenne, vide lib. 2 sect. 163.
h) ἐνδιατρίψομεν] mss Vratislav. ἐνδιατρίψωμεν [quod recepimus.]
P 138 i) διὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς συγγραφῆς] qui est brevitati studere, ut iam saepius innuit.
[*) immo ἂν]

στάσιν, ἤτοι ἐπὶ σώματα κατενεχθήσεται ἢ ἐπὶ ἀσώματα, ἀρκεῖν ἡγούμεθα ὑπομνῆσαι ὅτι ἀκατάληπτα μέν ἐστι τὰ σώματα, ἀκατάληπτα δὲ τὰ ἀσώματα· διὰ γὰρ τούτου σαφὲς ἔσται ὅτι καὶ τὰ στοιχεῖα ἔσται ἀκατάληπτα.

ΚΕΦ. ε΄.

Εἰ κατάληπτα τὰ σώματα.

Σῶμα τοίνυν λέγουσιν εἶναί τινες ὃ οἷόν τε ποιεῖν ἢ πά- 38
σχειν[k]). ὅσον δὲ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐπινοίᾳ ἀκατάληπτόν ἐστι τοῦτο· τὸ μὲν γὰρ αἴτιον ἀκατάληπτόν[l]) ἐστι, καθὼς ὑπεμνήσαμεν. μὴ ἔχοντες δὲ εἰπεῖν, εἰ ἔστι τι αἴτιον, οὐδὲ εἰ ἔστι τι πάσχον εἰπεῖν δυνάμεθα· τὸ γὰρ πάσχον πάντως ὑπὸ αἰτίου πάσχει. ἀκαταλήπτου δὲ ὄντος καὶ τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ πάσχοντος, διὰ ταῦτα ἀκατάληπτον ἔσται καὶ τὸ σῶμα. τινὲς δὲ σῶμα εἶναι λέ- 39
γουσι τὸ τριχῇ διαστατὸν[m]) μετὰ ἀντιτυπίας. σημεῖον[n]) μὲν γάρ φασιν οὗ μέρος οὐθέν, γραμμὴν δὲ μῆκος ἀπλατές, ἐπιφάνειαν δὲ μῆκος μετὰ πλάτους. ὅταν δὲ αὐτὴ καὶ βάθος προσλάβῃ καὶ ἀντιτυπίαν[o]), σῶμα εἶναι, περὶ οὗ νῦν ἡμῖν ἐστιν ὁ λόγος, συνεστὼς ἔκ τε μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ἀντιτυπίας.

elementis opinionem protulerit, aut ad corpora deveniet aut incorporea, satis esse existimamus docere incomprehensibilia esse corpora, incomprehensibilia item esse incorporea, per hoc enim etiam elementa fore incomprehensibilia perspicuum erit.

CAP. V.

An comprehensibilia sint corpora.

38. Corpus itaque dicunt esse quidem quod potest agere aut pati. quantum igitur ad hanc notionem, incomprehensibile est ipsum; causa enim incomprehensibilis est, ut docuimus. quum autem dicere nequeamus an aliquid sit causa, nec an sit aliquid quod patiatur dicere possumus. nam quod patitur a causa patiatur necesse est. quum autem etiam causa incomprehensibilis sit, et incomprehensibile id quod patitur, propterea incomprehensibile erit etiam corpus. 39. nonnulli autem corpus esse dicunt quod tres habet dimensiones cum resistendi vi; punctum enim dicunt cuius pars nulla, lineam autem longitudinem latitudine carentem, superficiem vero longitudinem cum latitudine. quum autem haec etiam profunditatem praeterea acceperit et resistendi vim, corpus esse de quo nunc a nobis fit mentio constans ex longitudine et latitudine et profunditate et resistendi vi. 40. sed facilis profecto et

---

k) ὃ οἷόν τε ποιεῖν ἢ πάσχειν] ut tangere et tangi. vide lib. 1 adversus Physicos sect. 258 et 366, ubi disces hanc definitionem corporis deberi Pythagorae. ex eodem loco manifestum est in editis male hic fuisse: ὃ οἴονται pro ὃ οἷόν τε.

l) αἴτιον ἀκατάληπτον] supra hoc libro sect. 20 seq.

m) τὸ τριχῇ διαστατὸν] Geometris frequentata haec corporis definitio supra lib. 2 sect. 30 et contra Geometras sect. 55. vide et infra sect. 152.

n) σημεῖον] notissimae ex Euclide Geometrarum definitiones.

o) ἀντιτυπίαν] hanc omittit 2 Pyrrhon. sect. 30 et lib. adversus Geometras alicubi, et primo adversus Physicos. debet autem addi necessario, utpote propria corpori, 2 contra Physic. sect. 12, quoniam etiam in spatio inani potest longitudo latitudo et profunditas intelligi, quod tamen corpus non est, quoniam ἀντιτυπίᾳ sive soliditate caret, atque ei

P 144 γίνεται ἀλλήλοις τὰ κιρνάμενα; εἰ δὲ αἱ μὲν ποιότητες ἁπλῶς
58 παρακεῖσθαι λεχθεῖεν ἀλλήλαις, αἱ δὲ οὐσίαι μίγνυσθαι, καὶ οὕ-
τως ἄτοπον ἂν εἴη τὸ λεγόμενον· οὐ γὰρ κεχωρισμένων τῶν
ποιοτήτων τῶν ἐν ταῖς κράσεσιν ἀντιλαμβανόμεθα, ἀλλ᾽ ὡς
μιᾶς ἀπὸ τῶν κιρναμένων x) ἀποτελουμένης αἰσθανόμεθα. εἰ δὲ
τὰς μὲν ποιότητας μίγνυσθαι λέγοι τις, τὰς δὲ οὐσίας μηδαμῶς,
ἀδύνατα λέξει· ἡ γὰρ τῶν ποιοτήτων ὑπόστασις ἐν ταῖς οὐσίαις
ἐστί. διόπερ γελοῖον ἂν εἴη λέγειν ὡς αἱ μὲν ποιότητες χωρι-
σθεῖσαι τῶν οὐσιῶν καὶ ἰδίᾳ μίγνυνταί που ἀλλήλαις, ἄποιοι δ᾽
59 αἱ οὐσίαι χωρὶς ὑπολείπονται· λείπεται λέγειν ὅτι καὶ αἱ ποιότητες
τῶν κιρναμένων καὶ αἱ οὐσίαι χωροῦσι δι᾽ ἀλλήλων καὶ μιγνύ-
μεναι τὴν κρᾶσιν ἀποτελοῦσιν, ὃ τῶν προειρημένων ἐστὶν ἀτο-
πώτερον· ἀδύνατος γάρ ἐστιν ἡ τοιαύτη κρᾶσις. οἷον γοῦν ἐὰν
δέκα κοτύλαις y) ὕδατος κωνείου χυλοῦ κοτύλη μιχθῇ, παντὶ τῷ
ὕδατι συνανακίρνασθαι ἂν λέγοιτο τὸ κώνειον. εἰ γοῦν καίτοι
βραχύτατον μέρος τοῦ μίγματος λάβοι τις, εὑρήσει πεπληρωμέ-
60 νον αὐτὸ τῆς τοῦ κωνείου δυνάμεως· εἰ δὲ ἐπιμίγνυται τὸ κώ-
νειον παντὶ μέρει τοῦ ὕδατος καὶ παρεκτείνεται αὐτῷ ὅλον ὅλῳ
κατά τε τὴν τῶν οὐσιῶν z) καὶ τῶν ποιοτήτων αὐτῶν δι᾽ ἀλλή-
λων δίοδον, ἵν᾽ οὕτως ἡ κρᾶσις γένηται, τὰ δὲ παρεκτεινόμενα a)
ἀλλήλοις καθ᾽ ἅπαν μέρος τὸν ἴσον ἐπέχει τόπον, δι᾽ ὃ καὶ ἴσα
ἀλλήλοις ἐστίν, ἴση ἔσται ἡ κοτύλη τοῦ κωνείου ταῖς δέκα κοτύ-
λαις τοῦ ὕδατος, ὡς εἴκοσι κοτύλας ὀφείλειν b) εἶναι τὸ μῖγμα

iam supradictorum commiscentur inter se ea quae mixta feruntur? 58. quodsi qualitates quidem simpliciter adhaerere dicantur aliae aliis, substantiae autem misceri, hoc etiam modo absurdum fuerit id quod dicitur; non enim separatas qualitates quae sunt in mistionibus percipimus, sed tamquam unam e commistis factam sentimus. si vero qualitates quidem misceri dicat aliquis, substantias autem nequaquam, impossibilia dicet; nam qualitatum subsistentia in substantiis est. propterea ridiculum fuerit dicere qualitates quidem separatas a substantiis etiam seorsum inter se misceri, substantias autem qualitatis expertes seorsum relinqui. 59. superest ut dicatur qualitates mixtorum et substantias pervadere se mutuo et dum commiscentur efficere mixturam; quod supra dictis est absurdius; impossibilis est enim huiusmodi permistio. verbi gratia, si decem cotylis aquae cotyla una succi cicutae admisceatur, toti aquae contemperari dicatur cicuta. nam si vel minimam partem huius misturae acceperit aliquis, ipsam cicutae potentia refertam esse comperiet. 60. quodsi commiscetur cicuta unicuique parti aquae et coextenditur ipsi tota toti per substantiarum et qualitatum ipsarum pervasionem inter se, ut ita mistio fiat, quae autem coextenduntur alia cum aliis per omnem partem, aequalem occupant locum ideoque aequalia sunt inter se, nimirum cotyla cicutae decem cotylis aquae aequalis fuerit, adeo ut viginti cotylas oporteat esse misturam

---

P 144 x) ἀπὸ τῶν κιρναμένων] ita mss pro ὑπό.

y) δέκα κοτύλαις] κοτύλη mensurae genus, quantum volabus iunctis utriusque manus capere possumus: nomen ductum a κότυ quod concavum denotat. vide eruditi viri Eduardi Bernhardi librum praeclarum de mensuris ac ponderibus antiquorum.

z) κατά τε τὴν τῶν οὐσιῶν] in editis articulus ante οὐσιῶν exciderat.

a) τὰ δὲ παρεκτεινόμενα] infra sect. 96.

b) ὀφεῖλον] ms Vratislav. ὀφείλειν. sed alterum usitatum bonis scriptoribus, nec inelegans, expungere nolui. [illud recepimus.]

ἐν τῇ ἁφῇ, ἀλλὰ σύγχυσις ἔσται ἡ ἁφὴ καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν
ἁπτομένων διασπασμός, ὅπερ οὐ θεωρεῖται. εἰ δὲ ἄλλοις μέρε- 43
σι τῆς ἐπιφανείας ἅπτεται τῆς τοῦ παρατιθεμένου αὐτῇ σώματος
ἐπιφανείας, ἄλλοις δὲ συνήνωται τῷ σώματι οὗ ἐστι πέρας, οὐκ
ἔσται· οὐδὲ περὶ σώματι θεωρῆσαι δύναταί τις μῆκος καὶ πλάτος
ἀβαθές, ὅθεν οὐδὲ ἐπιφάνειαν. ὁμοίως δὲ καὶ δύο ἐπιφανειῶν
καθ' ὑπόθεσιν παρατιθεμένων ἀλλήλαις, κατὰ τὰ πέρατα αὐ-
τῶν εἰς ἃ λήγουσι, κατὰ τὸ λεγόμενον αὐτῶν μῆκος εἶναι τουτ-
έστι κατὰ γραμμάς, αἱ γραμμαὶ αὗται, δι' ὧν ἅπτεσθαι λέγον-
ται ἀλλήλων αἱ ἐπιφάνειαι, οὐχ ἑνωθήσονται μὲν ἀλλήλαις, συγ-
χυθεῖεν γὰρ ἄν· εἰ δὲ ἑκάστη αὐτῶν ἄλλοις μὲν μέρεσι τοῖς
κατὰ πλάτος ἅπτεται τῆς παρατιθεμένης αὐτῇ γραμμῆς, ἄλλοις
δὲ συνήνωται τῇ ἐπιφανείᾳ ἧς ἐστι πέρας, οὐκ ἔσται ἀπλατής·
ὅθεν οὐδὲ γραμμή. εἰ δὲ μήτε γραμμή ἐστιν ἐν σώματι μήτε
ἐπιφάνεια, οὐδὲ μῆκος ἢ πλάτος ἢ βάθος ἔσται ἐν σώματι. εἰ 44
δέ τις σώματα εἶναι τὰ πέρατα λέγοι, σύντομος ἔσται ἡ πρὸς
αὐτὸν ἀπόκρισις· εἰ γὰρ τὸ μῆκος σῶμά ἐστιν, δεήσει τοῦτο εἰς
τὰς τρεῖς αὑτοῦ μερίζεσθαι διαστάσεις, ὧν ἑκάστη σῶμα οὖσα
πάλιν αὐτὴ διαιρεθήσεται εἰς διαστάσεις ἄλλας τρεῖς, αἳ ἔσονται
σώματα, καὶ ἐκεῖναι εἰς ἄλλας ὁμοίως, καὶ τοῦτο μέχρις ἀπείρου,
ὡς ἀπειρομεγέθες γίνεσθαι τὸ σῶμα εἰς ἄπειρα μεριζόμενον, ὅπερ
ἄτοπον. οὐδὲ σώματα ἄρα [5]) εἰσὶν αἱ προειρημέναι διαστάσεις. P 140
εἰ δὲ μήτε σώματά εἰσι μήτε γραμμαὶ ἢ ἐπιφάνειαι, οὐδὲ εἶναι
νομισθήσονται. ἀκατάληπτος δέ ἐστι καὶ ἡ ἀντιτυπία. αὕτη γάρ, 45
εἴπερ καταλαμβάνεται, ἁφῇ καταλαμβάνοιτο ἄν. ἐὰν οὖν δεί-
ξωμεν ὅτι ἀκατάληπτός ἐστιν ἡ ἁφή, σαφὲς ἔσται ὅτι οὐχ οἷόν

per contactum sibi mutuo non unientur per illum contactum: alioqui confusio erit ille contactus, et separatio corporum sese tangentium erit divulsio, quod non cernitur. 43. at si superficies aliis partibus tangit superficiem corporis quod ei apponitur, aliis autem unita est cum corpore cuius est extremitas, nequaquam certe potest quisquam ne in corpore quidem cernere longitudinem et latitudinem profunditatis expertem; unde ne superficiem quidem. eodem etiam modo si duae superficies (ut hoc supponamus) sibi mutuo iungantur, per extremitates earum in quas desinunt secundum eam quam aiunt earum esse longitudinem, id est secundum lineas, lineae hae per quas superficies tangere se mutuo dicuntur, ne unientur quidem aliae cum aliis; confunderentur enim; sin vero unaquaeque earum aliis quidem partibus quae sunt secundum latitudinem, tangit ipsi appositam lineam, aliis autem unita est cum superficie cuius est extremitas, non erit latitudinis expers. unde ne linea quidem fuerit. quodsi neque linea est in corpore neque superficies, ne longitudo quidem aut latitudo aut profunditas erit in corpore. 44. quodsi quis dicat quod extremitates hae sint corpora, paucis illi responderi poterit; si enim longitudo corpus est, oportebit ipsam in suas tres dimensiones dividi, quarum unaquaeque corpus existens rursum ipsa dividetur in alias tres dimensiones, quae erunt corpora, et illae in alias itidem et hoc usque in infinitum: ideo ut infinitae magnitudinis sit corpus, utpote quod in infinita dividatur, id hoc absurdum est. ergo ne corpora quidem sunt supradictae diastases. quodsi neque corpora sunt neque lineae aut superficies, ne esse quidem existimabuntur. 45. incomprehensibilis vero est etiam resistendi vis quae dicitur esse in corporibus; nam si haec comprehendatur, tactu comprehendi debeat. si igitur ostenderimus incomprehensibilem esse tactum, non posse

5) οὐδὲ σώματα ἄρα] ita recte mss pro σώματι.

P 140

Δογματικοὺς φυσιολογία· πάντως γὰρ κατά τινα κίνησιν τῶν τε στοιχείων καὶ τῆς δραστικῆς ἀρχῆς ὀφείλει γίνεσθαι τὰ συγκρίματα. ἐὰν οὖν ὑπομνήσωμεν ὅτι μηδὲν εἶδος κινήσεως ὁμολογεῖται, σαφὲς ἔσται ὅτι καὶ διδομένων καθ᾽ ὑπόθεσιν τῶν προειρημένων ἁπάντων μάτην ὁ καλούμενος φυσικὸς λόγος τοῖς Δογματικοῖς διεξόδευται.

ΚΕΦ. η΄.

Περὶ τῆς μεταβατικῆς κινήσεως.

64 Φασὶ τοίνυν οἱ δοκοῦντες ἐντελέστερον f) περὶ κινήσεως διειληφέναι, ἓξ εἴδη ταύτης ὑπάρχειν, τοπικὴν μετάβασιν φυσικὴν μεταβολὴν αὔξησιν μείωσιν γένεσιν φθοράν. ἡμεῖς οὖν ἑκάστῳ τῶν προειρημένων εἰδῶν τῆς κινήσεως κατ᾽ ἰδίαν ἐπιστήσομεν ἀπὸ τῆς τοπικῆς μεταβάσεως ἀρξάμενοι. ἔστιν οὖν αὕτη κατὰ τοὺς Δογματικοὺς καθ᾽ ἣν τόπον ἐκ τόπου g) περιέρχεται τὸ κινούμενον ἤτοι καθ᾽ ὁλότητα ἢ κατὰ μέρος· ὅλον μὲν ὡς ἐπὶ τῶν περιπατούντων, κατὰ μέρος δὲ ὡς ἐπὶ τῆς περὶ κέντρῳ κινουμένης σφαίρας· ὅλης γὰρ αὐτῆς μενούσης ἐν τῷ αὐτῷ
65 τόπῳ, τὰ μέρη τοὺς τόπους ἀμείβει. τρεῖς δὲ οἶμαι γεγόνασιν αἱ ἀνωτάτω h) περὶ κινήσεως στάσεις· ὁ μὲν γὰρ Βίας i) καὶ

omnino enim per aliquem motum elementorum et effectivi principii fieri composita corpora oportet. si ergo doceamus nullam esse motus speciem de qua constet, manifestum erit, etiamsi per suppositionem concedantur omnia supradicta, frustra tamen Dogmaticos quam vocant naturalem partem philosophiae exposuisse.

CAP. VIII.

De transitorio motu.

64. Dicunt igitur ii qui absolutius videntur de motu disputasse sex eius species esse: localem transitum, naturalem mutationem incrementum decrementum generationem et corruptionem. nos ergo unamquamque supradictarum motus specierum sigillatim expendemus, facto a locali transitu principio. est igitur hic secundum Dogmaticos per quem de loco in locum transit id quod movetur aut totum aut eius pars. totum quidem, ut in iis qui deambulant; pars autem, ut in sphaera quae circa centrum movetur. nam quum ipsa tota maneat eodem in loco, partes locos mutant. **65.** tres autem ni fallor fuerunt omnium generalissimae de motu inter se discrepantes opinio-

---

P 145 f) *οἱ δοκοῦντες ἐντελέστερον*] Aristotelem se innuere Sextus profitetur 2 contra Physicos sect. 37. atque praeter ea quae de generibus motus notat Aristoteles in Categoriis exstat accurata eius de motu disputatio in libris *φυσικῆς ἀκροάσεως* tribus postremis, in quibus haec divisio legitur, lib. 7 capite 2 et lib. 8 cap. 7. ante Aristotelem genera motus attigerat Plato decimo de legibus p. 607. confer Chalcidium in Platonis Timaeum p. 357 seq.

g) *τόπον ἐκ τόπου*] Chalcidius loco laudato: *motus localis duae sunt species, translatio et circumlatio.* de circumlatione infra sect. 72.

h) *αἱ ἀνωτάτω*] HStephanus vertit *antiquissimae.* sed in argumentis capitum libri primi aliisque quos ibi demonstravi locis vocabulum hoc pro *summis* ac *generalissimis* accipitur atque ita praesenti etiam loco accipiendum. libro 2 adversus Physicos: *γνωστέον ὅτι τρεῖς γεγόνασι στάσεις κατὰ τὸ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως.*

i) *ὁ μὲν γὰρ Βίας*] confer secundum librum adversus Physicos, ubi

ἀπὸ τῆς τῶν αἰσθητῶν a) καταλήψεως ἐπὶ τὴν κατά-
ληψιν τῶν νοητῶν ἰέναι. εἰ οὖν ἔστι τι σῶμα, ἤτοι αἰσθητόν
ἐστιν ἢ νοητόν. καὶ αἰσθητὸν μὲν οὐκ ἔστι· κατὰ γὰρ συν-
άθροισιν μήκους καὶ βάθους καὶ πλάτους καὶ ἀντιτυπίας καὶ
χρώματος καὶ ἄλλων τινῶν καταλαμβάνεσθαι δοκεῖ σὺν οἷς
θεωρεῖται, αἱ δὲ αἰσθήσεις ἁπλοπαθεῖς εἶναι λέγονται παρ' αὐ-
τοῖς. εἰ δὲ νοητὸν εἶναι λέγεται τὸ σῶμα, δεῖ τι πάντως ὑπάρ- 48
χειν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων αἰσθητῶν, ἀφ' οὗ ἡ τῶν
σωμάτων νοητῶν ὄντων ἔσται νόησις. οὐδὲν δὲ ἔστι παρὰ τὸ P 141
σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον, ὧν τὸ μὲν ἀσώματον αὐτόθεν νοητόν
ἐστι, τὸ δὲ σῶμα οὐκ αἰσθητόν, ὡς ὑπεμνήσαμεν. μὴ ὄντος
οὖν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων αἰσθητοῦ τινος, ἀφ' οὗ ἡ
νόησις ἔσται τοῦ σώματος, οὐδὲ νοητὸν ἔσται τὸ σῶμα. εἰ δὲ
μήτε αἰσθητόν ἐστι μήτε νοητόν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν ἐστι, λεκτέον
ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ b) μηδὲ εἶναι τὸ σῶμα. διὰ ταῦτα οὖν ἡμεῖς ἀντι- 49
τιθέντες τοὺς κατὰ τοῦ σώματος λόγους τῷ φαίνεσθαι δοκεῖν ὑπάρ-
χειν τὸ σῶμα συνάγομεν τὴν περὶ τοῦ σώματος ἐποχήν. τῇ δὲ τοῦ
σώματος ἀκαταληψίᾳ συνεισάγεται καὶ τὸ ἀκατάληπτον εἶναι τὸ
ἀσώματον· αἱ γὰρ στερήσεις τῶν ἕξεων νοοῦνται στερήσεις, οἷον
ὁράσεως τυφλότης, καὶ ἀκοῆς κωφότης, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
παραπλησίως. διόπερ ἵνα στέρησιν καταλάβωμεν, δεῖ τὴν ἕξιν
ἡμᾶς προκατειληφέναι ἧς λέγεται στέρησις εἶναι ἡ στέρησις. ἀνεν-
νόητος γάρ τις ὢν τῆς ὁράσεως οὐκ ἂν δύναιτο λέγειν ὅτι ὅρα-
σιν οὐκ ἔχει, ὅπερ ἐστὶ τὸ τυφλὸν εἶναι. εἰ οὖν στέρησις 50
σώματός ἐστι τὸ ἀσώματον, τῶν δὲ ἕξεων μὴ καταλαμβανομέ-

a sensibilium comprehensione ad intelligibilium comprehensionem venire. si quid igitur est corpus, aut sensibile est aut intelligibile. et sensibile quidem non est, nam per collectionem longitudinis et profunditatis et latitudinis et facultatis resistendi et coloris et aliorum quorundam comprehendi videtur, cum quibus contemplamur. at sensus dicuntur apud ipsos esse simplices passiones. quodsi intelligibile esse dicitur corpus, oportet necessario esse aliquid in natura rerum sensibilium, a quo corporum intelligibilium erit intelligentia. at vero nihil est praeter corpus et incorporeum, ex quibus incorporeum quidem per se intelligibile est, at corpus non est sensile, ut iam docuimus. quum igitur non sit in natura rerum sensile quicquam a quo intelligentia esse possit corporis, ne intelligibile quidem erit corpus. quodsi neque sensile est neque intelligibile, praeter haec autem nihil est, quatenus sequemur dictas rationes, ne esse quidem corpus dicendum est. 49. propterea igitur nos opponentes has rationes quae adversus corpus pugnant ei quod corpus apparere sensibus videtur, de corpore retinendum esse assensum colligimus. porro ex corporis incomprehensibilitate etiam incorporei concluditur incomprehensibilitas: nam privationes habituum privationes intelliguntur, ut visus caecitas et auditus surditas, et in aliis eodem modo. itaque ut privationem comprehendamus, oportet nos prius habitum comprehendisse cuius privatio dicitur esse ipsa privatio. nam si quis intellectu visum non perceperit, dicere nequeat hunc vel illum visu carere, id est caecum esse. 50. si igitur privatio corporis est incorporeum, nisi vero habitus comprehendantur, impossibile

a) ἀπὸ τῆς τῶν αἰσθητῶν] vide lib. 2 contra Logicos, Laërtium 7 52, infra sect. 50.

b) ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ] infra sect. 62 ὅσον ἐπὶ τούτῳ τῷ λόγῳ. sic sect. P 141
38 ὅσον ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐπινοίᾳ.

ἐπὶ λιμένας ἄλλους πάμπολυ τῶν προτέρων ἀφεστῶτας; τίνα δὲ τρόπον ὁ τὴν κίνησιν ἀναιρῶν πρόεισι τῆς οἰκίας καὶ αὖθις ἀναστρέφει; ταῦτα δὴ τελέως ἀναντίρρητα εἶναι. διὸ καὶ τῶν Κυνικῶν τις [p]) ἐρωτηθεὶς κατὰ τὸν τῆς [q]) κινήσεως λόγον οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀνέστη δὲ καὶ ἐβάδισεν, ἔργῳ καὶ διὰ τῆς ἐναργείας παριστὰς ὅτι ὑπαρκτή ἐστιν ἡ κίνησις. οὗτοι μὲν οὖν οὕτω δυσωπεῖν ἐπιχειροῦσι τοὺς τῆς ἐναντίας αὐτοῖς [r]) στάσεως ὄντας.
67 οἱ δὲ τὴν ὕπαρξιν τῆς κινήσεως ἀναιροῦντες λόγοις ἐπιχειροῦσι τοιούτοις· εἰ κινεῖταί τι, ἤτοι ὑφ' ἑαυτοῦ [s]) κινεῖται ἢ ὑφ' ἑτέρου. ἀλλ' εἰ μὲν ὑφ' ἑτέρου, τὸ μὲν λεγόμενον ὑφ' ἑτέρου [t]) κινεῖσθαι ἤτοι ἀναιτίως [u]) κινηθήσεται ἢ κατά τινα αἰτίαν· ἀναιτίως μὲν οὐδέν φασι γίνεσθαι· εἰ δὲ κατά τινα αἰτίαν κινεῖται, ἡ αἰτία [x]), καθ' ἣν κινεῖται, κινητικὴ αὐτοῦ γενήσεται. ὅθεν εἰς ἄπειρον ἐκπίπτει κατὰ τὴν μικρῷ πρόσθεν [y]) εἰρημένην ἐπιβολήν.
68 ἄλλως τε καὶ εἰ τὸ κινοῦν ἐνεργεῖ, τὸ δὲ ἐνεργοῦν κινεῖται, κἀκεῖνο δεήσεται κινοῦντος ἑτέρου καὶ τὸ δεύτερον τρίτου καὶ μέχρις ἀπείρου· ὡς ἄναρχον γίνεσθαι τὴν κίνησιν· ὅπερ ἄτοπον.
P 147 οὐκ ἄρα πᾶν τὸ κινούμενον ὑφ' ἑτέρου κινεῖται· ἀλλ' οὐδὲ ὑφ' ἑαυτοῦ· ἐπεὶ γὰρ πᾶν τὸ κινοῦν ἤτοι προωθοῦν κινεῖ ἢ ἐπισπώ-

a portu uno solventes ad alium portum longissimo intervallo dissitum appellunt? quomodo is qui tollit motum, domo exit et domum revertitur? haec refutari nullo modo posse. ideoque quidam ex Cynicis, quum ei propositum esset contra motum argumentum, nihil respondit, sed surgens ambulare coepit opere et actu ostendens existere motum. hi ergo hoc modo illis, qui ab altera stant parte silentium imponere conantur. 67. at qui existentiam motus tollunt haec argumenta afferunt: si quid movetur, aut a se ipso movetur aut ab alio; sed siquidem ab alio, id quod dicitur ab altero moveri aut per nullam causam movebitur aut per aliquam. at sine causa quidem nihil dicunt fieri: sin igitur per aliquam causam movetur, causa per quam movetur motiva eius erit. unde in infinitum delabitur secundum superiorem disputationis methodum. 68. praeterea si quod movet efficit, quod autem efficit movetur, illud quod egebit movente alio et secundum tertio et usque in infinitum, adeo ut principii expers reddatur motus; quod absurdum est. ergo omne quod movetur ab alio non movetur. at neque a se ipso; quia enim omne quod movet,

p) τῶν Κυνικῶν τις] supra lib. 2 sect. 224.

q) κατὰ τὸν τῆς] ita mss et mox iterum ἐναργείας pro ἐνεργείας.

r) αὐτοῖς] ms Vratislav. αὐτῆς.

s) ὑφ' ἑαυτοῦ] ita mss pro αὐτοῦ. in libro 2 adversus Physicos ubi idem argumentum legitur, semel iterumque ὑφ' αὑτοῦ. sed levia haec omitti forte erat satius, nisi in levioribus etiam vellem auctoris scripturam quantum possum accurate expressam exhibere.

t) τὸ μὲν λεγόμενον ὑφ' ἑτέρου] ita legendus hic locus; male enim in editis erat, apposito etiam asterisco obscuritatis indice: τὸ γὰρ λεγόμενον ὑφ' ἑαυτοῦ.

u) ἀναιτίως] ita ut nulla causa sit quae moveat moventem.

x) ἡ αἰτία] ita mss; nam in editis articulus exciderat.

y) μικρῷ πρόσθεν] supra sect. 24 huius libri.

P 147 z) ἂν ὠθοῦν] ita legendum pro ἀνωθοῦν quod erat in editis, atque unam modo speciem ex illis quattuor motus generibus praeter auctoris mentem determinat, quae universa simplici vocabulo ὠθεῖν Sextus complecti voluit. est enim ὠθεῖν pellere, ἀνωθεῖν sursum pellere, pro quo ἀνοχλεῖν lib. 2 contra Phys. sect. 83, ubi idem argumentum legitur. [ἂν delendum est.]

περὶ τὰ ὦτα καὶ πλήττῃ*) τὸ ἀκουστικὸν πνεῦμα[h]), ὥστε τὴν ἀντίληψιν τῆς φωνῆς ἀπεργάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ αἱ ὀδμαὶ[i]) τῇ ῥινὶ καὶ οἱ χυμοὶ αὐτῇ γλώττῃ προσπίπτουσι, καὶ τὰ τὴν ἁφὴν κινοῦντα ὁμοίως τῇ ἁφῇ. τὰ δὲ ἀσώματα ἐπέρεισιν τοιαύτην 52
ὑπομένειν οὐχ οἷά τέ ἐστιν· ὥστε οὐκ ἂν δύναιτο τῇ αἰσθήσει καταλαμβάνεσθαι. ἀλλ' οὐδὲ διὰ λόγου· εἰ μὲν γὰρ λεκτόν[k]) ἐστιν ὁ λόγος, καὶ ἀσώματος, ὡς οἱ Στωϊκοί φασιν, ὁ λέγων διὰ λόγου καταλαμβάνεσθαι[l]) τὰ ἀσώματα τὸ ζητούμενον συναρπάζει. ζητούντων γὰρ ἡμῶν εἰ δύναταί τι ἀσώματόν τι καταλαμβάνεσθαι, αὐτὸς ἀσώματόν τι λαβὼν ἁπλῶς διὰ τούτου τὴν κατάληψιν τῶν ἀσωμάτων ποιεῖσθαι θέλει. καίτοι αὐτὸς ὁ λόγος, εἴπερ ἀσώματός ἐστι, τῆς τῶν ζητουμένων ἐστὶ μοίρας. πῶς 53
οὖν ἐπιδείξει τις ὅτι πρότερον τοῦτο τὸ ἀσώματον καταλαμβάνεται; φημὶ δὲ τὸν λόγον. εἰ μὲν γὰρ δι' ἄλλου ἀσωμάτου, κἀκείνου ζητήσομεν τὴν ἀπόδειξιν τῆς καταλήψεως καὶ τοῦτο μέχρις ἀπείρου· εἰ δὲ διὰ σώματος, ζητεῖται καὶ περὶ τῆς καταλήψεως τῶν σωμάτων. διὰ τίνος οὖν δείξομεν ὅτι καταλαμβάνεται τὸ σῶμα τὸ εἰς ἀπόδειξιν τῆς καταλήψεως τοῦ ἀσωμάτου λόγου λαμβανόμενον; εἰ μὲν διὰ σώματος, εἰς ἄπειρον ἐμβαλλόμεθα[m])· εἰ δὲ δι' ἀσωμάτου, εἰς τὸν διάλληλον τρόπον ἐκπίπτομεν. μένοντος οὖν οὕτως ἀκαταλήπτου τοῦ λό-

---

et auditivum spiritum percutiant, adeo ut perceptionem vocis efficiant, sed et odores ad nares et sapores ad linguam deferuntur, et quae tactum movent, eodem modo ad tactum. 52. at vero incorporea talem impressionem sustinere non possunt; itaque sensu comprehendi nequeunt, sed neque ratione; si enim ille est quod vocant dictum, et incorporea, ut aiunt Stoici, qui dicit ratione comprehendi incorporea, quod in quaestione versatur arripit. nam quum quaerimus an possit aliquid incorporeum comprehendi, ipse aliquid incorporeum arripiens simpliciter per hoc comprehensionem incorporeorum facere vult. atqui et ipsa ratio, si incorporea est, ex numero eorum est de quibus quaeritur. 53. quomodo igitur ostendet quisquam hoc incorporeum videlicet rationem prius comprehendi? nam si per aliud incorporeum, etiam comprehensionis illius demonstrationem quaeremus, et hoc usque in infinitum: quod si per corpus, atqui etiam de comprehensione corporum quaestio est. per quod igitur comprehendi corpus demonstrabimus, quod ad demonstrandam comprehensionem rationis incorporeae sumitur? si enim dicemus per corpus, ad infinitum compellimur; sin per incorporeum, in vitiosum modum prehendi mutuo unum per alterum incidimus. quum ergo ita incomprehensi-

---

circumacta in orbem instar aquae lapide percussae et undulante atque ita influente auribus. vide quae viri docti ad Laërtium 7 158. [num ἤν τε ἢ ὁ παῖλ.]

*) legebatur πλήττει]

h) τὸ ἀκουστικὸν πνεῦμα] aërem in aure audientis existentem. Plutarchus 4 16 de placitis Philosophor. Διογένης (Babylonium intellige) τὴν ἀκοὴν γίνεσθαι τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ ἀέρος ὑπὸ τῆς φωνῆς τυπτομένου καὶ κινουμένου· Πλάτων καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ πλήττεσθαι τὸν ἐν κεφαλῇ ἀέρα, τοῦτον δ' ἀνακλᾶσθαι εἰς τὰ ἡγεμονικὰ καὶ γίνεσθαι τῆς ἀκοῆς τὴν αἴσθησιν.

i) ἀλλὰ καὶ αἱ ὀδμαὶ] articulum e mss revocavi.

k) λεκτόν] vide si placet quae dixi supra ad lib. 2 sect. 81 et 104.

l) καταλαμβάνεσθαι] in editis erat λαμβάνεσθαι.

m) ἐμβαλλόμεθα] ms Vratislav. ἐκβαλλόμεθα.

κινεῖσθαι. πρὸς οὓς μεταφέρειν χρὴ τὸν λόγον ἐφ' ἕκαστον τῶν
μερῶν τῆς σφαίρας, καὶ ὑπομιμνήσκοντας ὅτι ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ
μηδὲ κατὰ μέρη κινεῖται συνάγειν ὅτι μηδὲ ἐν ᾧ ἐστι τόπῳ κι-
73 νεῖταί τι. τὸ δὲ αὐτὸ ποιήσομεν καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι τὸ
κινούμενον δυοῖν ἔχεται τόπων, τοῦ τε ἐν ᾧ ἐστι καὶ τοῦ εἰς ὃν
φέρεται. πευσόμεθα γὰρ αὐτῶν, πότε φέρεται τὸ κινούμενον
ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἐστι τόπου εἰς τὸν ἕτερον, ἆρα ὅτε ἐν τῷ πρώτῳ
τόπῳ ἐστὶν ἢ ὅτε ἐν τῷ δευτέρῳ; ἀλλ' ὅτε μὲν ἐν τῷ πρώτῳ
τόπῳ ἐστίν, οὐ μετέρχεται εἰς τὸν δεύτερον, ἔτι γὰρ ἐν τῷ
πρώτῳ ἐστίν· ὅτε δὲ οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ, οὐ μετέρχεται ἀπ'
P 148 αὐτοῦ. πρὸς τῷ καὶ συναρπάζεσθαι τὸ ζητούμενον· ἐν ᾧ γὰρ
74 μή ἐστιν, οὐδὲ ἐνεργεῖν ἐν αὐτῷ δύναται· οὐ γὰρ δήπου φέ-
ρεσθαι εἴς τινα τόπον συγχωρήσει τις ἐκεῖνο ἁπλῶς, ὃ μὴ δί-
75 δωσι κινεῖσθαι. τινὲς μέντοι κἀκεῖνό φασι. τόπος λέγεται δι-
χῶς[g]), ὁ μὲν ἐν πλάτει, οἷον ὡς ἐμοῦ ἡ οἰκία, ὁ δὲ πρὸς
ἀκρίβειαν, ὡς λόγου χάριν ὁ περιτετυπωκώς μου τὴν ἐπιφάνειαν
τοῦ σώματος ἀήρ. λέγεται οὖν ἐν τόπῳ κινεῖσθαι τὸ κινούμενον,
οὐκ ἐν τῷ πρὸς ἀκρίβειαν, ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ πλατός. πρὸς οὓς
ἔνεστιν ὑποδιαιροῦντας τὸν ἐν πλάτει τόπον λέγειν, ὅτι τούτου
ἐν ᾧ μέν ἐστι κυρίως τὸ κινεῖσθαι λεγόμενον σῶμα, ὡς ἐν τῷ
πρὸς ἀκρίβειαν αὐτοῦ τόπῳ, ἐν ᾧ δὲ οὐκ ἔστιν, ὡς ἐν τοῖς
λοιποῖς μέρεσι τοῦ κατὰ πλάτος τόπου. εἶτα συνάγοντας ὅτι
μήτε ἐν ᾧ ἐστι τόπῳ κινεῖσθαί τι δύναται, μήτε ἐν ᾧ μή ἐστιν,
ἐπιλογίζεσθαι ὅτι μηδὲ ἐν τῷ κατὰ πλάτος καταχρηστικῶς λεγο-
μένῳ τόπῳ κινεῖσθαί τι δύναται. συστατικὰ γάρ ἐστιν αὐτοῦ,
τό τε ἐν ᾧ ἐστι πρὸς ἀκρίβειαν, καὶ ἐν ᾧ πρὸς ἀκρίβειαν οὐκ
76 ἔστιν. ὧν ἐν οὐθετέρῳ κινεῖσθαί τι δύνασθαι δέδεικται. ἐρωτητέον

quibus ut respondeamus, transferre oportet orationem ad unamquamque sphaerae partem et docere, secundum illam rationem ne per partes quidem moveri, atque ita concludere, nihil ne in eo quidem in quo sit loco moveri. 73. idem autem faciemus et adversus eos qui dicunt, quod movetur duos attingere locos, et eum in quo est et eum ad quem fertur. illos enim interrogabimus quando id quod movetur, feratur a loco in quo est in alium; utrum quando in primo loco est, an quando in secundo? atqui quum est in primo, non transit in alterum: nam adhuc in primo est. quum autem non est in eo, non transit ab eo. 74 adde quod etiam arripitur id de quo quaeritur. nam in quo non est, ne agere quidem in eo potest; non enim ferri in locum aliquem concedet quis illud simpliciter et absque demonstratione, quod moveri non concedit. 75. sunt vero et qui hoc dicant: locus bifariam dicitur, alter latiore acceptione, ut mea domus, alter strictius et exactius, ut verbi gratia aër qui circumformatur corporis mei superficiei. dicitur ergo in loco moveri id quod movetur, non in eo qui accipitur in accuratiore, sed in latiore amplioreque significatione. quibus possumus subdivisione facta loci illius latius accepti respondere, in altero quidem esse proprie quod moveri dicitur corpus, ut in loco suo stricto et exacto, in altero autem non esse, ut in reliquis partibus loci latius accepti. deinde inferentes, quod neque in quo est loco moveri quicquam potest neque in quo non est, concludere ne in loco quidem, qui secundum latitudinem ita per abusionem dicitur, moveri quicquam posse. constat enim ex duobus, et hoc in quo est exacte et illo in quo exacte non est, in quorum neutro moveri quicquam posse demonstratum est. 76. sed

---

P 148 g) τόπος λέγεται διχῶς] infra cap. 16 et 2 adversus Physicos.

ΚΕΦ. ς.

Περὶ κράσεως.

Εἰ δὲ καὶ ταῦτα παραλίποι τις, πῶς ἄρα καὶ γίνεσθαί φασι 56 τὰ συγκρίματα ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, μήτε θίξεως καὶ ἁφῆς ὑπαρχούσης μήτε κράσεως ἢ μίξεως ὅλως r); ὅτι μὲν γὰρ οὐδέν ἐστιν ἡ ἁφὴ μικρῷ πρόσθεν s) ὑπέμνησα, ὅτε περὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ σώματος διελεγόμην. ὅτι δὲ οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς κράσεως δυνατός ἐστιν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτῶν, διὰ βραχέων ἐπιστήσω. πολλὰ μὲν γὰρ λέγεται περὶ κράσεως t) καὶ σχεδὸν ἀνήνυτοι περὶ τοῦ προκειμένου σκέμματός εἰσι παρὰ τοῖς δογματικοῖς στάσεις· ὅθεν εὐθέως ἅμα τῇ ἀνεπικρίτῳ διαφωνίᾳ καὶ τὸ ἀκατάληπτον τοῦ σκέμματος συνάγοιτ' ἄν. ἡμεῖς δὲ τὴν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἀντίρρησιν παραιτησάμενοι διὰ τὴν πρόθεσιν τῆς συγγραφῆς u) τάδε λέγειν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποχρώντως ὑπολαμβάνομεν. τὰ κιρνάμενα ἐξ οὐσίας καὶ ποιοτήτων 57 συγκεῖσθαί φασιν. ἤτοι οὖν τὰς μὲν οὐσίας αὐτῶν μίγνυσθαι φήσει τις, τὰς δὲ ποιότητας μηδαμῶς, ἢ τὰς μὲν ποιότητας ἀναμίγνυσθαι, μηκέτι δὲ τὰς οὐσίας, ἢ μηθ' ἕτερον ἀναμίγνυσθαι θατέρῳ ἢ ἀμφότερα ἑνοῦσθαι ἀλλήλοις. ἀλλ' εἰ μὲν οὔτε αἱ ποιότητες οὔτε αἱ οὐσίαι ἀναμίγνυνται ἀλλήλοις, ἀνεπινόητος ἔσται ἡ κρᾶσις. πῶς γὰρ μία αἴσθησις ἀπὸ τῶν κιρναμένων γενέσθαι συμβήσεται, εἴ γε κατὰ μηδὲν τῶν προειρημένων μί-

CAP. VI.

De crasi id est temperatione.

56. Verum, ut haec etiam omittantur, quomodo fieri dicunt composita e primis elementis, si nec tactus aut contactio existat nec temperatio aut mixtio ullo modo? nihil enim esse tactum paulo ante docui, quum de existentia corporis disputabam. iam vero ne mistionis quidem modum, quantum quidem ad ea attinet quae a Dogmaticis dicuntur, possibilem esse, in hoc breviter considerationem meam proponam. multa enim dicuntur de mistione et immensi propemodum sit laboris enarrare quae sint apud Dogmaticos de illa discrepantiae: unde statim iam ex indiiudicabili controversia etiam incomprehensibilitas ipsius quaestionis inferri possit. nos autem in praesentia unumquodque horum refellere supersedentes propter institutum praesentis nostri scripti haec quae dicemus sufficere posse existimamus: 57. quae miscentur sive componuntur ex substantia et qualitatibus constare dicunt. aut igitur substantias quidem eorum misceri dicet aliquis, qualitates autem nequaquam; aut qualitates quidem, substantias non item; aut neutrum cum altero misceri aut utraque inter se uniri. verum si neque substantiae neque qualitates commiscentur inter se, intellectu percipere mixtionem non poterimus. quomodo enim per unum sensum percipi mixta contingat, si per nul-

r) μήτε κράσεως ἢ μίξεως ὅλως] latius nostro patet μίξις quam κρᾶσις infra sect. 62 ἀνεπινόητος ὁ τρόπος τῆς κράσεως καὶ ὅλως τῆς μίξεώς ἐστι.
s) μικρῷ πρόσθεν] supra sect. 42 seq.
t) πολλὰ μὲν γὰρ λέγεται περὶ κράσεως] videndus Alexandri Aphrodisei περὶ κράσεως καὶ αὐξήσεως adhuc ineditum in bibl. Vaticana delitescere περὶ μίξεως liber utraque lingua editus, praeter quem et alium eiusdem scriptoris iam pridem Gesnerus annotavit. videndus etiam Plutarchus lib. 1 de placitis c. 17 et Stobaeus Eclog. Physic. cap. 20.
u) διὰ τὴν πρόθεσιν τῆς συγγραφῆς] quia hoc opere tantum constituit breviter ac summatim praecipua persequi, non ad singula descendere.

νον ἔσται θερμόν τε ἅμα καὶ ψυχρόν, καὶ μέλαν καὶ λ
79 ὅπερ ἄτοπον. εἶτα καὶ πόσον ἀθρόως διέξεισι τόπον τὸ
μενον εἰπάτωσαν. εἰ μὲν γὰρ ἀόριστον τοῦτον εἶναι φή
προσδέξονταί τι κινεῖσθαι διὰ πάσης τῆς γῆς ἀθρόως·
τοῦτο φεύγουσιν, ὁρισάτωσαν ἡμῖν τὸ μέγεθος τοῦ τόπου
μὲν γὰρ πρὸς ἀκρίβειαν ἐπιχειρεῖν ὁρίζειν τὸν τόπον, οὗ
διάστημα οὐδὲ κατὰ τὸ ἀκαριαῖον δυνήσεται διελθεῖν τὸ
μενον ἀθρόως, πρὸς τὸ ἀποκληρωτικὸν m) καὶ προπετὲς
γελοῖον ἴσως εἶναι, εἰς τὴν ἀρχῆθεν ἀπορίαν n) ἐμπίπτει.
γὰρ ἔσται ἰσοταχῆ, εἴ γε ἕκαστον αὐτῶν ὁμοίως κατὰ πε
80 σμένους τόπους τὰς μεταβάσεις τῶν κινήσεων ποιεῖται.
φήσουσιν ὅτι μικρὸν μὲν οὐ πρὸς ἀκρίβειαν δὲ περιωρισ
τόπον ἀθρόως κινεῖται τὸ κινούμενον, ἐνέσται ἡμῖν κατὰ
σωριτικὴν o) ἀπορίαν ἀεὶ τῷ ὑποτεθέντι μεγέθει ἀκαριαῖον
τιθέναι μέγεθος τόπου. εἰ μὲν γὰρ στήσονταί που p), τ
την ποιουμένων ἡμῶν συνερώτησιν, πάλιν εἰς τὸν ἀκριβῆ
ρισμὸν καὶ τὴν τερατείαν ἐκείνην ἐμπεσοῦνται. εἰ δὲ πρ
ται τὴν παραύξησιν, ἀναγκάσομεν αὐτοὺς συγχωρεῖν ἀθρό
δύνασθαι κινηθῆναι διὰ τοῦ μεγέθους τῆς γῆς ἁπάσης.
οὐδὲ κατὰ ἄθρουν μεριστὸν διάστημα κινεῖται τὰ κινεῖσθα

movetur erit calidum simul et frigidum, et nigrum et album, quod ab
est. 79. deinde et quantum loci una ac confertim transeat id quod
dicant. nam si hunc indefinitum esse dicant, aliquid moveri per tot
una et confertim concedent; sin hoc refugiunt, magnitudinem loci n
finiant. nam exacte conari definire locum, quo maius intervallum
multo minimam quidem partem poterit transire id quod movetur, con
praeterquam quod est a casu fortunaque suspensum et temerarium
sis etiam ridiculum, in dubitationem initio positam recidit; omnia
qualem habebunt velocitatem, si quidem unumquodque ipsorum simili
definita loca transitus motuum facit. 80. si vero dicant per parvum
non exacte tamen definitum locum confertim et una moveri id quod
per soriticam dubitationem semper ad magnitudinem quam habere
posuerimus, multo minimam quandam magnitudinem loci addere nobis
si enim consistent alicubi, argumento huiusmodi a nobis proposito,
in exactam circumscriptionem loci et in illa prodigiosa figmenta recide
admittent adaugmentationem, cogemus eos confiteri, posse aliquid una
fertim per magnitudinem totius terrae moveri. ergo ne secundum
confertum divisibile intervallum moventur ea quae moveri dicuntur. 81.

P 149 m) ἀποκληρωτικὸν] HStephanus in versione sua hoc vocabulum
nuit dixitque *apocleroticum*. in nota autem ad hunc locum opin
vim ac sententiam explicavit. est enim ἀποκληρωτικὸν quod valu
casuque lectum temere assumimus nulla probatione adhibita vel
ob quam aliis id praeferamus. itaque non dubitavi *fortuitum* re
quatenus fortuna et casus rationi stabilique caussae opponi solet.
rit hoc vocabulum infra sect. 261 et lib. 2 contra Log. αὐθαδ
ἀποκληρώσει μᾶλλον ἐοικός. utitur et eodem Simplicius in 1 de
p. 37. verum ad Epictet. p. 242 alio sensu.

n) εἰς τὴν ἀρχῆθεν ἀπορίαν] quam obiecit supra sect. 77.

o) κατὰ τὴν σωριτικὴν] vide dicta ad lib. 2 sect. 253.

p) εἰ μὲν γὰρ στήσονταί που] ut nempe Chrysippus monuit in
sive sorite sophistico cum gradatim interrogamur, ne ad absurdu
ducamur incauti, sed certas rogationes esse quiescendum et sub
dum, vide Ciceronem in Lucullo c. 29.

ἢ δύο μόνας, ὅσον ἐπὶ τῇδε τῇ ὑποθέσει τοῦ τρόπου τῆς κράσεως· καὶ κοτύλης πάλιν ὕδατος ταῖς εἴκοσι κοτύλαις ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς ὑποθέσεως ἐπεμβληθείσης, τεσσαράκοντα κοτυλῶν ὀφείλει c) τὸ μέτρον εἶναι, ἢ πάλιν δύο μόνων, ἐπειδὴ καὶ τὴν κοτύλην εἴκοσι κοτύλας ἐνδέχεται νοεῖν, ὅσαις παρεκτείνεται, καὶ τὰς εἴκοσι κοτύλας μίαν, ᾗ συνεξισοῦνται. δυνατὸν δὲ οὕτω 61
κατὰ μίαν κοτύλην ἐπεμβάλλοντα καὶ ὁμοίως συλλογιζόμενον συνάγειν, ὅτι αἱ εἴκοσιν ὁρώμεναι τοῦ μίγματος κοτύλαι δισμύριαί που καὶ πρὸς ὀφείλουσιν εἶναι, ὅσον ἐπὶ τῇ ὑποθέσει d) τοῦ τρόπου τῆς κράσεως, αἱ δὲ αὐταὶ καὶ δύο μόναι· ὅπερ ἀπεμφάσεως ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολέλοιπεν. οὐκοῦν ἄτοπός ἐστι καὶ αὕτη ἡ ὑπόθεσις τῆς κράσεως. εἰ δὲ οὔτε τῶν οὐσιῶν μόνων μιγνυ- 62
μένων ἀλλήλαις οὔτε τῶν ποιοτήτων μόνων οὔτε ἀμφοτέρων οὔτε οὐθετέρου δύναται γίνεσθαι e) κρᾶσις, παρὰ δὲ ταῦτα οὐ- P 145
δὲν οἷόν τέ ἐστιν ἐπινοεῖν, ἀνεπινόητος ὁ τρόπος τῆς τε κράσεως καὶ ὅλως τῆς μίξεώς ἐστι. διόπερ εἰ μήτε κατὰ θίξιν παρατιθέμενα ἀλλήλοις τὰ καλούμενα στοιχεῖα μήτε ἀνακιρνάμενα ἢ μιγνύμενα ποιητικὰ τῶν συγκριμάτων εἶναι δύναται, ἀνεπινόητός ἐστιν ἡ κατὰ τοὺς Δογματικοὺς φυσιολογία καὶ ὅσον ἐπὶ τούτῳ τῷ λόγῳ.

ΚΕΦ. ζ΄.

Περὶ κινήσεως.

Πρὸς δὲ τοῖς προειρημένοις ἦν ἐπιστῆσαι τῷ περὶ τῶν κινή- 63
σεων λόγῳ καὶ ὡς ἀδύνατον ἂν εἶναι νομισθείη ἡ κατὰ τοὺς

vel duas solas, per hanc suppositionem modi mistionis: et rursum si cotyla aquae viginti cotylis, ut hoc supponamus, iniecta fuerit, quadraginta cotylarum esse mensuram oportet, aut rursum duarum tantum: quoniam etiam cotylam decem cotylas possumus imaginari, quia tot cotylis coextenditur, et vicissim decem cotylas unam, cum qua aequantur. 61. quin etiam possit aliquis singillatim cotylam addens et eodem modo ratiocinans colligere, illas viginti mixturae cotylas quae cernuntur debere esse viginti cotylarum milia et amplius secundum propositum modum mistionis, easdem autem etiam duas solas; quo fingi nihil possit absurdius. absurdus est ergo et hic qui supponitur modus ipsius mixturae. 62. quodsi neque substantiis solis inter se commixtis, neque qualitatibus solis neque utrisque neque alterutro tantum fieri potest mixtura; at praeter haec nihil potest quisquam intellectu percipere, modus temperaturae et generaliter commistionis intellectu percipi non potest. itaque si neque per contactum iuncta invicem ea quae videntur elementa, neque contemperata aut mixta possunt composita corpora efficere, Dogmaticorum physiologia etiam secundum hanc rationem intellectu comprehendi non posse comperitur.

CAP. VII.

De motu.

63. Praeter illa autem quae diximus ex disputatione de motibus animadverti poterat impossibilem existimari debere Dogmaticorum physiologiam.

c) ὀφείλῃ] ita mss pro ὀφείλει. [vulgatum restituimus]
d) ἐπὶ τῇ ὑποθέσει] ita mss non προθέσει, ut in editis.
e) οὐθετέρου δύναται γίνεσθαι] ita mss pro οὐθ' ἑτέρου δύναται γίγνεσθαι.

ἀφαιρεῖται τῆς δεκάδος, ἐπεὶ ἡ δεκὰς οὔτε ἕτερόν τι ἐστι τὰς δέκα μονάδας οὔτε τις τῶν μονάδων, ἀλλὰ ἡ σύν πασῶν τῶν μονάδων, ἀπὸ ἑκάστης μονάδος ἀφαιρεῖσθαι λει[d]) ἡ μονάς, ἵνα ἀπὸ ὅλης ἀφαιρῆται τῆς δεκάδος. μέ μὲν οὖν ἀπὸ μονάδος οὐδὲν δύναται ἀφαιρεῖσθαι — ἀδι γάρ εἰσιν αἱ μονάδες — καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀφαιρεθήσεται

91 μονὰς ἀπὸ τῆς δεκάδος οὕτως. εἰ δὲ καὶ δώη τις, ἀπὸ τῶν μονάδων ἀφαιρεῖσθαι τὴν μονάδα, δέκα ἕξει μέρη ἡ μο

P 152 δέκα δὲ ἔχουσα μέρη μονὰς[f]) ἔσται. ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ δέκα μέρη ἀπολέλειπται[g]); ἀφ' ὧν ἀφῄρηται τὰ τῆς μονάδος μένης δέκα μέρη, ἔσται τὰ δέκα εἴκοσι. ἄτοπον δὲ λέγειν δέκα εἶναι καὶ τὰ δέκα εἴκοσι καὶ τὸ ἀδιαίρετον κατὰ διαιρεῖσθαι. ἄτοπον ἄρα τὸ λέγειν ἀπὸ ὅλης τῆς δεκάδος

92 ρεῖσθαι τὴν μονάδα. ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ τῆς ὑπολειπομένης ἐν ἀφαιρεῖται ἡ μονάς· τὸ μὲν γὰρ ἀφ' οὗ τι ἀφαιρεῖται, οὐ ὁλόκληρον, ἡ δὲ ἐννεὰς μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐκείνης τῆς μο ὁλόκληρος μένει[h]). καὶ ἄλλως· ἐπεὶ ἡ ἐννεὰς οὐδέν ἐστι τὰς ἐννέα μονάδας, εἰ μὲν ἀπὸ ὅλης αὐτῆς λέγοιτο ἀφαιρ ἡ μονάς, ἐννεάδος ἀφαίρεσις[i]) ἔσται. εἰ δὲ ἀπὸ μέρους τι

nec aliud quicquam est quam decem unitates, nec una ex illis uni sed omnium illarum unitatum concursus, ab unaquaque unitate aufer unitas, ut a tota auferatur decade. inprimis ergo ab unitate quide potest auferri — indivisibiles enim sunt unitates — et propterea no retur unitas a decade hoc modo. 91. verumtamen licet concedat ab unaquaque unitate auferri unitatem, decem habebit partes unitas, et constans partibus unitas erit. iam vero quum decem aliae partes sint a quibus ablatae sint decem partes eius quae unitas vocatur, haec erunt viginti. atqui absurdum est dicere unum decem esse et viginti, et quod indivisibile est secundum ipsos dividi, absurdum dicere a tota decade unitatem auferri. 92. sed ne ab ea quide superest enneade sive novenario numero, aufertur unitas. nam a aliquid aufertur, non manet integrum. at enneas post ablationem tatis integra manet. at haec vero, quum enneas nihil sit praeter unitates, si quidem ab ipsa tota dicatur unitas auferri, enneas ips

d) ὀφείλει] mss ὀφείλῃ. geminis cavillationibus ludit noster sup sect. 216 seq. et libro adversus Arithmeticos.

e) δέκα ἕξει μέρη ἡ μονάς] quoniam ex singulis illis decem un aliquid detraheretur ad unitatem hanc quae subtrahi debet constitu

f) δέκα δὲ ἔχουσα μέρη μονὰς ἔσται] itaque et necesse erit unitatem constare decem partibus. in laudato adversus Arithmet bro: εἰ δὲ ἡ αὐτὴ ταῖς μονάσιν ἐστὶν ἡ δεκάς, τουτέστιν εἰ αἱ κ ρος μονάδες εἰσὶ δεκάδες, δῆλον ὡς εἴπερ ἀπὸ τῆς δεκάδος ἡ τῆς μ ἀφαίρεσις γίνεται, ἀφ' ἑκάστης μονάδος ἀφαιρεθήσεται αἱ γὰ μέρος μονάδες ἦσαν ἡ δεκάς.

P 152 g) δέκα ἕτερα μέρη ἀπολέλειπται] nulla enim ex decem illis bus tota subtracta supponitur, sed ex singulis unitatibus pars detrahitur ad unitatem constituendam, inde necesse est ex singulis unitatibus aliquid adhuc superesse, quae decem partes supersti decem particulis detractis constituunt partes viginti. potuit etiam centum, cum singulas unitates iam decem partibus constare e sed gerrae hae germanae sunt et nugae merae.

h) ὁλόκληρος μένει] sublata a numero denario unitate, integer novenarius.

i) ἐννεάδος ἀφαίρεσις] h. e. novem partium ex novem unitatil

τινὰς τῶν φιλοσόφων εἶναι κίνησιν ὑπολαμβάνουσιν, μὴ εἶναι δὲ Παρμενίδης τε καὶ Μέλισσος k) καὶ ἄλλοι τινές l). μὴ μᾶλλον P 140
δὲ εἶναι ἢ μὴ κίνησιν ἔφασαν οἱ Σκεπτικοί· ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις δοκεῖν εἶναι κίνησιν, ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ φιλοσόφῳ λόγῳ μὴ ὑπάρχειν. ἡμεῖς οὖν ἐκθέμενοι τὴν ἀντίρρησιν τῶν τε εἶναι κίνησιν ὑπολαμβανόντων καὶ τῶν μηδὲν εἶναι κίνησιν ἀποφαινομένων, ἐὰν τὴν διαφωνίαν εὑρίσκωμεν ἰσοσθενῆ, μὴ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι κίνησιν λέγειν ἀναγκασθησόμεθα ὅσον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις. ἀρξόμεθα δὲ ἀπὸ τῶν ὑπάρχειν αὐτὴν λεγόν- 66
των. οὗτοι δὴ τῇ ἐναργείᾳ m) μάλιστα ἐπερείδονται· εἰ γὰρ μὴ ἔστι, φασί, κίνησις n), πῶς μὲν ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμὰς ὁ ἥλιος φέρεται o), πῶς δὲ τὰς τοῦ ἔτους ὥρας ποιεῖ, παρὰ τοὺς πρὸς ἡμᾶς συνεγγισμοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσεις γιγνομένας; ἢ πῶς νῆες ἀπὸ λιμένων ἀναχθεῖσαι καταίρουσιν

nonnulli quidem Bias et aliqui philosophi esse motum existimant, et Parmenides et Melissus et alii quidam negant. Sceptici vero non magis esse motum quam non esse dixerunt: nam quantum ad apparentia quidem, videri esse motum, sed quatenus quis philosophicam rationem sequatur, non esse. nos igitur postquam tum illorum qui motum esse existimant, tum etiam eorum qui motum nihil esse pronuntiant, altercationem exposuerimus, si ipsas discrepantiae causas paris momenti utrinque esse comperiamus, non magis esse motum quam non esse dicere cogemur, quantum quidem attinet ad ea quae a Dogmaticis afferuntur. 66. ab iis autem qui dicunt motum esse exordium sumemus. ii certe maxime evidentia rei nituntur. si enim inquiunt non est motus, quomodo ab oriente ad occasum sol fertur et quomodo anni tempora facit, quae fiunt prout vel nobis propior vel a nobis remotior est? aut quomodo naves

---

itidem Bias nominatur et cum eo alii philosophi complures, qui motum dari affirmarunt, ut ratio quoque et sensus ipsi perspicue suadent. utrum vero hic intelligendus sit (ut videtur, quoniam nomen nudum ponitur) celebris ille inter septem sapientes Bias Priensis, et quo in scripto hanc suam de motu sententiam prodiderit, a nemine traditum repperi.

k) Παρμενίδης τε καὶ Μέλισσος] idem de utroque testatur Plato in Theaeteto, Aristoteles 1 Physicor. cap. 3 et ad eum locum Simplicius P 140
pl[illegible] qui utriusque verba et argumenta adducit. Parmenidis quidem;

Αὐτὰρ ἀκίνητον μεγάλων ἐν πείρασι δεσμῶν
ἐστὶν ἄναρχον, ἄπαυστον, ἐπεὶ γένεσις καὶ ὄλεθρος
τῆλε μάλ' ἐπλάγχθησαν, ἀπῶσε δὲ πίστις ἀληθής.
ταὐτὸν ἔμπεδον αὐθι μένει, κρατερὴ γὰρ ἀνάγκη
πείρατος ἐν δεσμοῖσιν ἔχει, τό μιν ἀμφὶς ἐέργει
οὕνεκεν οὐκ ἀτελεύτητον τὸ ἐὸν θέμις εἶναι,
ἔστι γὰρ οὐκ ἐπιδευές. μὴ ἐὸν δ' ἂν παντὸς ἐδεῖτο.

Melissi vero; οὐδὲ κενεόν ἐστιν οὐδέν, τὸ γὰρ κενεὸν οὐδέν ἐστιν. οὐκ ἂν οὖν εἴη τό γε μηδέν. οὐδὲ κινεῖται, ὑποχωρῆσαι γὰρ οὐκ ἔχει οὐδαμῆ, ἀλλὰ πλέων ἐστίν. εἰ μὲν γὰρ κενεὸν ἦν, ὑπεχώρει ἂν εἰς τὸ κενεόν· κενεοῦ δὲ μὴ ὄντος, οὐκ ἔχει ὅκου ὑποχωρήσει. πλέων οὖν ὢν οὐ κινεῖται. confer Galenum lib. 1 de elementis c. 4.

l) καὶ ἄλλοι τινές] Parmenidi ac Melisso Zenonem Eleatem addit Plutarchus lib. 1. de placitis cap. 24. et Diodori Croni argumentum adversus motum noster repetit infra sect. 71.

m) ἐναργείᾳ] male editi tum hoc tum aliis locis ἐνεργείᾳ.

n) κίνησις] in editis ante hanc vocem erat αὐτή, quod bene potest abesse et in mss exsulat.

o) ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμὰς ὁ ἥλιος φέρεται] ita mss pro ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμὰς ὁ ἥλιος φαίνεται.

ἐπὶ λιμένας ἄλλους πάμπολυ τῶν προτέρων ἀφεστῶτας; τίνα δὲ τρόπον ὁ τὴν κίνησιν ἀναιρῶν πρόεισι τῆς οἰκίας καὶ αὖθις ἀναστρέφει; ταῦτα δὴ τελέως ἀναντίρρητα εἶναι. διὸ καὶ τῶν Κυνικῶν τις[p]) ἐρωτηθεὶς κατὰ τὸν τῆς[q]) κινήσεως λόγον οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀνέστη δὲ καὶ ἐβάδισεν, ἔργῳ καὶ διὰ τῆς ἐναργείας παριστὰς ὅτι ὑπαρκτή ἐστιν ἡ κίνησις. οὗτοι μὲν οὖν οὕτω δυσωπεῖν ἐπιχειροῦσι τοὺς τῆς ἐναντίας αὐτοῖς[r]) στάσεως ὄντας.
67 οἱ δὲ τὴν ὕπαρξιν τῆς κινήσεως ἀναιροῦντες λόγοις ἐπιχειροῦσι τοιούτοις· εἰ κινεῖταί τι, ἤτοι ὑφ' ἑαυτοῦ[s]) κινεῖται ἢ ὑφ' ἑτέρου. ἀλλ' εἰ μὲν ὑφ' ἑτέρου, τὸ μὲν λεγόμενον ὑφ' ἑτέρου[t]) κινεῖσθαι ἤτοι ἀναιτίως[u]) κινηθήσεται ἢ κατά τινα αἰτίαν· ἀναιτίως μὲν οὐδέν φασι γίνεσθαι· εἰ δὲ κατά τινα αἰτίαν κινεῖται, ἡ αἰτία[x]), καθ' ἣν κινεῖται, κινητικὴ αὐτοῦ γενήσεται. ὅθεν εἰς ἄπειρον ἐκπίπτει κατὰ τὴν μικρῷ πρόσθεν[y]) εἰρημένην ἐπιβολήν.
68 ἄλλως τε καὶ εἰ τὸ κινοῦν ἐνεργεῖ, τὸ δὲ ἐνεργοῦν κινεῖται, κἀκεῖνο δεήσεται κινοῦντος ἑτέρου καὶ τὸ δεύτερον τρίτου καὶ μέχρις ἀπείρου· ὡς ἄναρχον γίνεσθαι τὴν κίνησιν· ὅπερ ἄτοπον.
P 147 οὐκ ἄρα πᾶν τὸ κινούμενον ὑφ' ἑτέρου κινεῖται· ἀλλ' οὐδὲ ὑφ' ἑαυτοῦ· ἐπεὶ γὰρ πᾶν τὸ κινοῦν ἤτοι προωθοῦν κινεῖ ἢ ἐπισπώ-

a portu uno solventes ad alium portum longissimo intervallo dissitum appellunt? quomodo is qui tollit motum, domo exit et domum revertitur? haec refutari nullo modo posse. ideoque quidam ex Cynicis, quum ei propositum esset contra motum argumentum, nihil respondit, sed surgens ambulare coepit, opere et actu ostendens existere motum. hi ergo hoc modo illis, qui ab altera stant parte silentium imponere conantur. 67. at qui existentiam motus tollunt haec argumenta afferunt: si quid movetur, aut a se ipso movetur aut ab alio; sed siquidem ab alio, id quod dicitur ab altero moveri aut per nullam causam movebitur aut per aliquam. at sine causa quidem nihil dicunt fieri; sin igitur per aliquam causam movetur, causa per quam movetur motiva eius erit. unde in infinitum delabitur secundum superiorem disputationis methodum. 68. praeterea si quod movet efficit, quod autem efficit movetur, illud quod egebit movente alio et secundum tertio et usque in infinitum, adeo ut principii expers reddatur motus; quod absurdum est. ergo omne quod movetur ab alio non movetur. at neque a se ipso; quia enim omne quod movet,

p) τῶν Κυνικῶν τις] supra lib. 2 sect. 224.

q) κατὰ τὸν τῆς] ita mss et mox iterum ἐναργείας pro ἐνεργείας.

r) αὐτοῖς] ms Vratislav. αὐτῆς.

s) ὑφ' ἑαυτοῦ] ita mss pro αὐτοῦ. in libro 2 adversus Physicos ubi idem argumentum legitur, semel iterumque ὑφ' αὐτοῦ. sed levia haec omitti forte erat satius, nisi in levioribus etiam vellem auctoris scripturam quantum possum accurate expressam exhibere.

t) τὸ μὲν λεγόμενον ὑφ' ἑτέρου] ita legendus hic locus; male enim in editis erat, apposito etiam asterisco obscuritatis indice: τὸ γὰρ λεγόμενον ὑφ' ἑαυτοῦ

u) ἀναιτίως] ita ut nulla causa sit quae moveat moventem.

x) ἡ αἰτία] ita mss; nam in editis articulus exciderat.

y) μικρῷ πρόσθεν] supra sect. 24 huius libri.

P 147 z) ἂν ὠθοῦν] ita legendum pro ἀνωθοῦν quod erat in editis, atque unam modo speciem ex illis quattuor motus generibus praeter auctoris mentem determinat, quae universa simplici vocabulo ὠθεῖν Sextus complecti voluit. est enim ὠθεῖν pellere, ἀνωθεῖν sursum pellere, pro quo ἀνοχλεῖν lib. 2 contra Phys. sect. 83, ubi idem argumentum legitur. [ἂν delendum est.]

...μενον ἢ ἀνωθοῦν ἢ ἐκθλῖβον, δεήσει τὸ ἑαυτὸ [ἄγ]ον κινοῦν ἕνα τῶν προειρημένων τρόπων ἑαυτὸ κινεῖν. ἀλλ' εἰ μὲν 69 προωστικῶς ἑαυτὸ κινεῖ, ἔσται ἐξόπισθεν ἑαυτοῦ· εἰ δὲ ἐπισπαστικῶς, ἔμπροσθεν· εἰ δὲ ἀνωστικῶς, ὑποκάτω· εἰ δὲ ἐκθλιπτικῶς, ἐπάνω. ἀδύνατον δὲ αὐτό τι ἑαυτοῦ ἐπάνω εἶναι ἢ ἔμπροσθεν ἢ ὑποκάτω ἢ ὀπίσω· ἀδύνατον ἄρα ὑφ' ἑαυτοῦ τι κινεῖσθαι. εἰ δὲ μήτε ὑφ' ἑαυτοῦ τι [a]) κινεῖται μήτε ὑφ' ἑτέρου, οὐδὲ κινεῖταί τι. εἰ δέ τις ἐπὶ τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν προαίρεσιν 70 καταφεύγοι, ὑπομνηστέον αὐτὸν τῆς περὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν διαφωνίας [b]), καὶ ὅτι ἀνεπίκριτος αὕτη καθέστηκε, κριτήριον ἡμῶν ἀληθείας ἄχρι νῦν οὐχ εὑρηκότων [c]). ἔτι κἀκεῖνο λεκτέον, 71 εἰ κινεῖταί τι, ἤτοι ἐν ᾧ ἔστι τόπῳ κινεῖται ἢ ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν. οὔτε δὲ ἐν ᾧ ἔστι· μένει γὰρ ἐν αὐτῷ, εἴπερ ἐν αὐτῷ ἐστιν· οὔτε δὲ ἐν ᾧ μή ἐστιν· ὅπου γάρ τι μή ἐστιν, ἐκεῖ οὐδὲ δρᾶσαί τι οὐδὲ παθεῖν δύναται· οὐκ ἄρα κινεῖταί τι. οὗτος δὲ ὁ λόγος ἐστὶ μὲν Διοδώρου τοῦ Κρόνου [d]), πολλῶν δὲ ἀντιρρήσεων τετύχηκεν, ὧν τὰς πληκτικωτέρας διὰ τὸν τρόπον [e]) τῆς συγγραφῆς ἐκθησόμεθα μετὰ τῆς φαινομένης ἡμῖν ἐπικρίσεως. φασὶν οὖν 72 τινες ὅτι δύναταί τι ἐν ᾧ ἔστι τόπῳ [f]) κινεῖσθαι· τὰς γοῦν περὶ τοῖς κέντροις περιδινουμένας σφαίρας ἐν τῷ αὐτῷ μενούσας τόπῳ

aut protrudens movet aut a tergo trahens aut sursum trudens aut comprimens, oportebit ut id quod se ipsum tradit, per unum aliquem ex praedictis modis se ipsum moveat. 69. sed si quidem protrudendo se ipsum movet, erit retro se ipsum; si a tergo trahendo, ante se ipsum; si sursum trudendo, infra se ipsum; si comprimendo, supra. atqui impossibile est ut aliquid supra se ipsum aut ante aut infra aut retro sit: impossibile est ergo a se quicquam moveri. at si neque a se ipso motus fit neque ab alio, nihil ergo movetur. 70. quodsi quis ad impetum animi et spontaneam electionem confugiat, is commonendus est de controversia, quae est de eo quod dicitur esse in nostra potestate, et hanc indiiudicabilem esse, quum nos veritatis criterium nondum invenerimus. 71. illud praeterea dicendum est, si quid movetur, aut in eo quo est loco movetur, aut in quo non est. at neque in quo est: manet enim in eo, si in eo est. nec vero in quo non est: ubi enim aliquid non est, ibi neque agere quicquam neque pati potest. non ergo movetur quicquam. est autem hoc argumentum Diodori Croni, quod multas refutationes habuit: ex quibus nos eas tantum quae magis premunt propter praesentis scripti institutum una cum iudicio quod de illo ferendum nobis videtur, exponemus. 72. dicunt ergo nonnulli posse quidpiam in quo sit loco moveri; nam sphaeras, quae circa centra volvuntur, in eodem manentes loco moveri.

a) ὑφ' ἑαυτοῦ τι] ita mss, licet in editis τὶ desideratur.

b) τῆς περὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν διαφωνίας] alii philosophi ut Anaxagoras, Aristotelis schola, Sadducaei docebant omnia esse nostrae sponte, alii multa, ut Pharisaei Plato et Epicurus, alii denique nihil, ut Democritus, Leucippus et plerique Stoicorum.

c) κριτήριον ἡμῶν οὐχ εὑρηκότων] supra lib. 2 sect. 18 seq.

d) Διοδώρου τοῦ Κρόνου] supra lib. 2 sect. 245 et contra Physicos lib. 2 aliquoties. simile argumentum contra mutationem infra sect. 101, et contra generationem, inferius.

e) διὰ τὸν τρόπον] quia breviter tantummodo perstringere potiora sibi auctor proposuit.

f) ἐν ᾧ ἐστι τόπῳ] supra sect. 64 et lib. 2 contra Physicos.

κινεῖσθαι. πρὸς οὓς μεταφέρειν χρὴ τὸν λόγον ἐφ' ἕκαστον τῶν
μερῶν τῆς σφαίρας, καὶ ὑπομιμνήσκοντας ὅτι ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ
μηδὲ κατὰ μέρη κινεῖται συνάγειν ὅτι μηδὲ ἐν ᾧ ἐστι τόπῳ κι-
73 νεῖταί τι. τὸ δὲ αὐτὸ ποιήσομεν καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι τὸ
κινούμενον δυοῖν ἔχεται τόπων, τοῦ τε ἐν ᾧ ἐστι καὶ τοῦ εἰς ὃν
φέρεται. πευσόμεθα γὰρ αὐτῶν, πότε φέρεται τὸ κινούμενον
ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἐστι τόπου εἰς τὸν ἕτερον, ἆρα ὅτε ἐν τῷ πρώτῳ
τόπῳ ἐστὶν ἢ ὅτε ἐν τῷ δευτέρῳ; ἀλλ' ὅτε μὲν ἐν τῷ πρώτῳ
τόπῳ ἐστίν, οὐ μετέρχεται εἰς τὸν δεύτερον, ἔτι γὰρ ἐν τῷ
P 148 πρώτῳ ἐστίν· ὅτε δὲ οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ, οὐ μετέρχεται ἀπ'
αὐτοῦ. πρὸς τῷ καὶ συναρπάζεσθαι τὸ ζητούμενον· ἐν ᾧ γὰρ
74 μή ἐστιν, οὐδὲ ἐνεργεῖν ἐν αὐτῷ δύναται· οὐ γὰρ δήπου φέ-
ρεσθαι εἴς τινα τόπον συγχωρήσει τις ἐκεῖνο ἁπλῶς, ὃ μὴ δί-
75 δωσι κινεῖσθαι. τινὲς μέντοι κἀκεῖνό φασι. τόπος λέγεται δι-
χῶς [g]), ὁ μὲν ἐν πλάτει, οἷον ὡς ἐμοῦ ἡ οἰκία, ὁ δὲ πρὸς
ἀκρίβειαν, ὡς λόγου χάριν ὁ περιτετυπωκώς μου τὴν ἐπιφάνειαν
τοῦ σώματος ἀήρ. λέγεται οὖν ἐν τόπῳ κινεῖσθαι τὸ κινούμενον,
οὐκ ἐν τῷ πρὸς ἀκρίβειαν, ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ πλάτος. πρὸς οὓς
ἔνεστιν ὑποδιαιροῦντας τὸν ἐν πλάτει τόπον λέγειν, ὅτι τούτου
ἐν ᾧ μέν ἐστι κυρίως τὸ κινεῖσθαι λεγόμενον σῶμα, ὡς ἐν τῷ
πρὸς ἀκρίβειαν αὐτοῦ τόπῳ, ἐν ᾧ δὲ οὐκ ἔστιν, ὡς ἐν τοῖς
λοιποῖς μέρεσι τοῦ κατὰ πλάτος τόπου. εἶτα συνάγοντας ὅτι
μήτε ἐν ᾧ ἐστι τόπῳ κινεῖσθαί τι δύναται, μήτε ἐν ᾧ μή ἐστιν,
ἐπιλογίζεσθαι ὅτι μηδὲ ἐν τῷ κατὰ πλάτος καταχρηστικῶς λεγο-
μένῳ τόπῳ κινεῖσθαί τι δύναται. συστατικὰ γάρ ἐστιν αὐτοῦ
τό τε ἐν ᾧ ἐστι πρὸς ἀκρίβειαν, καὶ ἐν ᾧ πρὸς ἀκρίβειαν οὐκ
76 ἔστιν. ὧν ἐν οὐθετέρῳ κινεῖσθαί τι δύνασθαι δέδεικται. ἐρωτητέον

quibus ut respondeamus, transferre oportet orationem ad unamquamque sphaerae partem et docere, secundum illam rationem ne per partes quidem moveri, atque ita concludere, nihil ne in eo quidem in quo sit loco moveri. 73. idem autem faciemus et adversus eos qui dicunt, quod movetur duos attingere locos, et eum in quo est et eum ad quem fertur. illos enim interrogabimus quando id quod movetur, feratur a loco in quo est in alium; utrum quando in primo loco est, an quando in secundo? atqui quum est in primo, non transit in alterum: nam adhuc in primo est. quum autem non est in eo, non transit ab eo. 74 adde quod etiam arripitur id de quo quaeritur. nam in quo non est, ne agere quidem in eo potest; non enim ferri in locum aliquem concedet quis illud simpliciter et absque demonstratione, quod moveri non concedit. 75. sunt vero et qui hoc dicant: locus bifariam dicitur, alter latiore acceptione, ut mea domus, alter strictius et exactius, ut verbi gratia aër qui circumformatur corporis mei superficiei. dicitur ergo in loco moveri id quod movetur, non in eo qui accipitur in accuratiore, sed in latiore amplioreque significatione. quibus possumus subdivisione facta loci latius accepti respondere, in altero quidem esse proprie quod moveri dicitur corpus, ut in loco suo stricto et exacto, in altero autem non esse, ut in reliquis partibus loci latius accepti. deinde inferentes, quod neque in quo est loco moveri quicquam potest neque in quo non est, concludere ne in loco quidem, qui secundum latitudinem ita per abusionem dicitur, moveri quicquam posse. constat enim ex duobus, et hoc in quo est exacte et illo in quo exacte non est, in quorum neutro moveri quicquam posse demonstratum est. 76. sed

---

P 148 g) τόπος λέγεται διχῶς] infra cap. 16 et 2 adversus Physicos.

ἴσως μὲν καὶ ἀνύπαρκτος [c]) ἐστίν. ἵνα δὲ τοῦτο νῦν ὑπερθώ-
μεθα, ἀμερής ἐστιν· ἀδύνατον δέ ἐστιν ἀμερεῖ χρόνῳ νομίζειν
τὸν σίδηρον, εἰ τύχοι, ἀπὸ τῆς σκληρότητος εἰς μαλθακότητα
μεταβάλλειν ἢ τῶν ἄλλων μεταβολῶν ἑκάστην γίνεσθαι· παρατά-
σεως γὰρ αὗται φαίνονται χρῄζειν. εἰ οὖν μήτε ἐν τῷ παρεληλυ-
θότι χρόνῳ μεταβάλλει τι μήτε ἐν τῷ μέλλοντι μήτε ἐν τῷ P 155
ἐνεστῶτι, οὐ μεταβάλλειν τι ῥητέον [d]). πρὸς τούτοις εἰ ἔστι τις 108
μεταβολή, ἤτοι αἰσθήσεις ἁπλοπαθεῖς [e]) εἰσιν, ἡ δὲ μεταβολὴ
συμμνημόνευσιν ἔχειν δοκεῖ [f]) τοῦ τε ἐξ οὗ μεταβάλλει καὶ εἰς
ὃ μεταβάλλειν λέγεται· εἰ δὲ νοητή ἐστιν, ἐπεὶ περὶ τῆς ὑπάρ-
ξεως τῶν νοητῶν [g]) ἀνεπίκριτος γέγονε παρὰ τοῖς παλαιοῖς δια-
φωνία, καθάπερ ἤδη πολλάκις ὑπεμνήσαμεν, οὐδὲν ἕξομεν λέγειν
οὐδὲ περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς μεταβολῆς.

ΚΕΦ. ιδʹ.

Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.

Συμπεριτρέπεται μὲν οὖν καὶ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ τῇ 109
προσθέσει καὶ τῇ ἀφαιρέσει καὶ τῇ φυσικῇ μεταβολῇ· χωρὶς γὰρ
τούτων οὔτε γένοιτο ἄν τι οὔτε φθαρείη. οἷον γοῦν ἀπὸ τῆς
δεκάδος φθειρομένης, ὥς φασιν, ἐννεάδα γίνεσθαι συμβαίνει
κατὰ ἀφαίρεσιν μονάδος· καὶ τὴν δεκάδα ἀπὸ τῆς ἐννεάδος
φθειρομένης [h]) κατὰ πρόσθεσιν τῆς μονάδος, καὶ τὸν ἰὸν ἀπὸ

existit. ut tamen hoc nunc praetermittamus, indivisibile est. atqui impossibile est indivisibili tempore existimare ferrum verbi gratia a duritie in mollitiem mutari, aut aliarum mutationum quamlibet fieri. producto spatio enim hae videntur egere. si ergo neque in praeterito tempore mutatur quicquam neque in futuro neque in praesenti, ne mutari quidem quicquam dicendum est. 108. praeterea si qua est mutatio, aut simplicibus haec constat sensuum passionibus, mutatio autem videtur una significationem habere et eius ex quo mutatur et eius in quod mutari dicitur. sin vero est intellectu perceptibilis, quia de existentia eorum quae sunt intellectu perceptibilia, indiiudicabilis existitit apud antiquos controversia, quemadmodum saepe iam docuimus, nihil ne de existentia quidem mutationis dicere poterimus.

CAP. XIV.

De generatione et corruptione.

109. Evertitur profecto etiam generatio et corruptio una cum additione et ablatione et naturali mutatione; absque his enim nihil nec generari nec corrumpi potest. verbi gratia ex decade corrupta, ut aiunt, enneadem generari contingit per ablationem unitatis, et decadem ex enneade corrupta

e) ὁ ἐνεστὼς χρόνος ἴσως μὲν ἀνύπαρκτος] vide si placet infra caput 17.

d) μήτε ἐν τῷ ἐνεστῶτι, οὐ μεταβάλλειν τι ῥητέον. πρὸς τούτοις] male P 155
pro his legebatur: μεταβάλλει τι, ῥητέον πρὸς τούτοις.

e) αἰσθήσεις ἁπλοπαθεῖς] videtur legendum esse αἴσθησις ἁπλοπαθής ἐστιν. de eo autem quod sensus vocat ἁπλοπαθεῖς, vide si placet supra sect. 47.

f) συμμνημόνευσιν ἔχειν δοκεῖ] non igitur simplici sensus passione constat, sed debet esse νοητή.

g) περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν νοητῶν] supra lib. 2 sect. 57 seq.

h) φθειρομένης] ita recte mss et interpres pro φθειρομένην, uti perperam antea fuit editum.

προσθέσεις ποιουμένην· ὡς τὸν μὲν Πλάτωνα μηδὲ ὄντα λέγειν τὰ σώματα o), ἀλλὰ γινόμενα μᾶλλον καλεῖν· τὸν δὲ Ἡράκλειτον ὀξείᾳ
P 157 ποταμοῦ ῥύσει p) τὴν εὐκινησίαν τῆς ἡμετέρας ὕλης ἀπεικάζειν, οὐ-
116 δὲν ἄρα σῶμα μένει. τό γε μὴν λεγόμενον μένειν συνέχεσθαι δοκεῖ ὑπὸ τῶν περὶ αὐτό, τὸ δὲ συνεχόμενον πάσχει· οὐδὲν δὲ ἔστι πάσχον, ἐπεὶ μηδὲ αἴτιον q), ὡς ὑπεμνήσαμεν· οὐδὲ μένει τι ἄρα. ἐρωτῶσι δέ τινες καὶ τοῦτον τὸν λόγον· τὸ μένον πάσχει r), τὸ δὲ πάσχον κινεῖ-
117 ται· τὸ ἄρα μένειν λεγόμενον κινεῖται· εἰ δὲ κινεῖται, οὐ μένει. ἐκ δὲ τούτων φανερόν ἐστιν ὅτι οὐδὲ τὸ ἀσώματον ἐνδέχεται μένειν. εἰ γὰρ τὸ μένον πάσχει, τὸ δὲ πάσχειν σωμάτων ἐστὶν ἴδιον (εἴπερ ἄρα, καὶ οὐχὶ ἀσωμάτων), οὐδὲν δὲ ἀσώματον οὔτε πάσχειν
118 δύναται οὔτε μένειν· οὐδὲν ἄρα μένει s). τοσαῦτα μὲν καὶ περὶ μονῆς εἰρήσθω. ἐπεὶ δὲ ἕκαστον τῶν προειρημένων οὐκ ἄνευ τόπου ἢ χρόνου ἐπινοεῖται, μετιτέον ἐπὶ τὴν περὶ τούτων σκέψιν. ἐὰν γὰρ ταῦτα δείξῃ τις ἀνυπόστατα, ἀνυπόστατον ἔσται καὶ διὰ ταῦτα ἐκείνων ἕκαστον. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ τόπου.

adeo ut Plato nec esse quidem dixerit corpora, sed potius gigni; et Heraclitus veloci fluminis cursui mobilitatem nostrae materiae compararet. 116. nullum igitur corpus quiescit sive constanti statu manet; nam quod dicitur manere, videtur ab iis quae circa ipsum sunt contineri; at quod continetur, patitur. nihil autem est patiens, quia nec causa quidem, ut docuimus: ergo ne manet quidem aliquid. sunt vero et qui hoc argumentum proponant: quod manet patitur; quod autem patitur movetur. ergo quod manere dicitur, movetur. quod si movetur, non manet. 117. ex his porro perspicuum est neque incorporeum manere sive quiescere posse; nam si manens patitur, pati autem corporum est proprium (itaque non est etiam incorporeorum), nihil autem incorporeum neque pati potest neque manere: nihil ergo quiescit sive manet. 118. hactenus etiam de quiete sive mansione dictum sit. quoniam autem unumquodque supra dictorum non absque loco aut tempore intellectu percipitur, transeundum est ad horum disquisitionem. nam si haec aliquis ostenderit consistere non posse, ne illorum quidem unumquodque consistere poterit etiam propter haec. incipiamus autem a loco.

---

lerim, quod pulchre corpusculorum ex materia exspirationem [illegible] denotat quemadmodum corporis nostri exhalationes eodem vocabulo designantur.

o) τὸν μὲν Πλάτωνα μηδὲ ὄντα λέγειν τὰ σώματα] in Olympiodori commentario inedito ad Phaedonem ex Platonis mente διττὰ distinguuntur τὰ εἴδη sive duo rerum genera, alterum ὄντων, θεῖον ἀόρατον νοητὸν μονοειδὲς ἀδιάλυτον, κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἔχον, alterum γιγνομένων, σωματικὸν οὐκ ἀθάνατον ἀνόητον πολυειδὲς διαλυτὸν ἄλλοτε ἄλλως ἔχον. passim hoc Plato in scriptis suis innuit, ut in Timaeo, Theaeteto atque alibi.

P 157 p) τὸν Ἡράκλειτον ὀξείᾳ ποταμοῦ ῥύσει] tritum Graecis ὀξύ dicere pro ὠκύ, ut apud Anacreontem διὰ ὀξέων ἀναύρων, per rapidos torrentes, quem locum illustrandis Sexti nostri verbis iam attulit elegantissimus Menagius ad Laertii 9 80, idem ad 9 8 videndus de Heracliti dogmate, quo ut testatur etiam Plutarchus lib. 1 de placitis c. 23 et Stobaeus Eclog. Phys. p. 40 ἠρεμίαν μὲν καὶ στάσιν ἐκ τῶν ὅλων ἀνῄρει, κίνησιν δὲ τοῖς πᾶσιν ἀπεδίδου. ὀξεῖαν ῥύσιν de temporis fluxu habes infra sect. 146.

q) ἐπεὶ μηδὲ αἴτιον] supra sect. 13 seq. et 103.

r) τὸ μένον πάσχει] idem argumentum exstat lib. 2 contra Physicos.

s) οὐδὲν ἄρα μένει] ita mss, non μένειν, ut editi.

γόμενα. εἰ δὲ μήτε κατὰ ἄθροουν μεριστὸν τόπον μήτε κατὰ τὸ 81 πρότερον πρότερον [q]) κινεῖταί τι, οὐδὲ κινεῖταί τι. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἔτι πλείω τούτων φασὶν οἱ τὴν μεταβατικὴν κίνησιν ἀναιροῦντες. ἡμεῖς δὲ μήτε τοὺς λόγους τούτους μήτε τὸ φαινόμενον (ᾧ κατακολουθοῦντες [r]) εἰσάγουσιν τὴν ὑπόστασιν τῆς κινήσεως) δυνάμενοι διατρέπειν, ὅσον ἐπὶ τῇ ἀντιθέσει τῶν τε φαινομένων καὶ τῶν λόγων, ἐπέχομεν περὶ τοῦ πότερον ἔστι κίνησις ἢ οὐκ ἔστιν.

ΚΕΦ. Θ'. P 150

Περὶ αὐξήσεως καὶ μειώσεως.

Τῷ δὲ αὐτῷ χρώμενοι λογισμῷ καὶ περὶ αὐξήσεώς τε καὶ 82 περὶ μειώσεως ἐπέχομεν· ἡ γὰρ ἐνάργεια [s]) δοκεῖ τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν εἰσάγειν, ἣν οἱ λόγοι διατρέπειν δοκοῦσιν. ἢ θέασαι γοῦν· τὸ αὐξόμενον, ὂν καὶ ὑφεστώς, εἰς μέγεθος ἐπιδιδόναι προσήκει. ὡς εἴ γε ἑτέρῳ προσθέσεως γινομένης ἕτερον ηὐξηκέναι τις λέγοι, ψεύσεται. ἐπεὶ τοίνυν ἡ οὐσία οὐδέποτε ἕστηκεν, ἀλλ' ἀεὶ ῥεῖ τε [t]) καὶ ἑτέρα ἀνθ' ἑτέρας ἐπεισκρίνεται, τὸ ηὐξηκέναι λεγόμενον οὐκ ἔχει τὴν προτέραν οὐσίαν καὶ μετὰ ταύτης ἄλλην τὴν προστεθεῖσαν, ἀλλ' ὅλην ἑτέραν. ὥσπερ οὖν εἰ λόγου χάριν 83 ξύλου τριπήχεος ὄντος δεκάπηχυ ἕτερον ἀγαγών τις ηὐξηκέναι τὸ τρίπηχυ λέγοι, ψεύσεται (διὰ τὸ ὅλον ἕτερον εἶναι τοῦτο ἐκείνου), οὕτω καὶ ἐπὶ παντὸς τοῦ αὔξεσθαι λεγομένου τῆς προτέρας ὕλης ἀπορρεούσης καὶ ἑτέρας ἐπεισιούσης, εἰ προστίθεται

neque secundum confertum divisibilem locum neque per prius movetur quicquam prius, nihil est profecto quod moveatur. haec ergo et plura his dicunt qui transitorium motum tollunt. nos autem quoniam neque has rationes neque apparentem evidentiam (quam qui sequuntur dicunt motum esse) possumus evertere, ideo quatenus apparentia et rationes inter se pugnant, de hoc motusne sit an non assensum retinemus.

CAP. IX.

De augmento et imminutione.

82. Eadem ratione usi etiam de augmento et imminutione assensum re[illegible]; nam rei evidentia videtur ipsorum subsistentiam inducere, quam [illegible] rationes videntur. nam tu vel hoc saltem considera. quod augetur, [illegible] et subsistens, ad magnitudinem promovere oportet: si quis enim facta [illegible] augmentatione, alterum auctum esse dicat, mentietur. quum igitur [illegible] nusquam stet, sed semper fluat, et alia pro alia ad efficiendam [illegible] veniat, quod auctum esse dicitur, non habet priorem substan[illegible] et cum hac aliam additam, sed totam aliam. 83. quemadmodum igitur [illegible] gratia ligno tricubitali existente, decemcubitale aliud afferat quis[illegible] ad dicat auxisse tricubitale, mentietur, eo quod totum sit aliud hoc [illegible] ita et in omni quod augeri dicitur, priore materia effluente et alia

q) κατὰ τὸ πρότερον πρότερον] in editis alterum πρότερον iterum exciderat ut supra sect. 76.

r) ᾧ κατακολουθοῦντες] supra sect. 66.

s) ἡ γὰρ ἐνάργεια] male in editis ἐνέργεια, ut supra 66. P 150

t) ἀεὶ ῥεῖ τε] vide si placet dicta supra sect. 54.

καὶ τὸ ἐν ᾧ c), ὅπερ ἐστὶν ὁ τόπος· τὸ δὲ πρῶτον ἐν ἑκατέρῳ
122 τὸ ἄρα δεύτερον ἐν ἀμφοτέροις. οἱ δὲ ἀναιροῦντες τὸν τό
οὔτε*) τὰ μέρη τοῦ τόπου διδόασιν εἶναι, μηδὲν γὰρ εἶναι
τόπον παρὰ τούτου μέρη· καὶ τὸν συνάγειν πειρώμενον ὅτι
ὁ τόπος ἐκ τοῦ τὰ μέρη αὐτοῦ ὡς ὄντα λαμβάνειν, τὸ ζητού-
μενον δι᾽ ἑαυτοῦ κατασκευάζειν βούλεσθαι. ὁμοίως δὲ ληρεῖν
τοὺς ἔν τινι τόπῳ γίνεσθαί τι ἢ γεγονέναι φάσκοντας, ὅλως
διδομένου τοῦ τόπου e). συναρπάζειν δὲ αὐτοὺς καὶ τὴν
σώματος ὕπαρξιν μὴ διδομένην f) αὐτόθεν· καὶ τὸ ἐξ οὗ
123 τὸ ὑφ᾽ οὗ g) δείκνυσθαι ἀνύπαρκτα παραπλησίως τόπῳ.
δὲ Ἡσίοδον μὴ ἀξιόχρεων h) εἶναι κριτὴν τῶν κατὰ φιλοσοφ
καὶ οὕτω διακρουόμενοι τὰ εἰς κατασκευὴν φερόμενα τοῦ
τόπον ἤδη καὶ ποικιλότερον κατασκευάζουσιν ὅτι ἀνύπαρκτ
ἐστι, ταῖς ἐμβριθεστέραις εἶναι δοκούσαις τῶν Δογματικῶν
σεσι περὶ τοῦ τόπου προσχρώμενοι, τῇ τε τῶν Στωϊκῶν καὶ
124 τῶν Περιπατητικῶν τὸν τρόπον τοῦτον· οἱ Στωϊκοί i)

quo, si est ex quo, est etiam in quo, quod est locus. prius autem est in utroque hoc argumento, est igitur etiam posterius in utroque. 122. qui tollunt locum, neque partes loci concedunt esse; nihil enim esse locum praeter eius partes: et eum qui colligere conatur esse locum ex eo partes eius ut existentes accipiat, id de quo quaeritur per illud ipsum astruere velle. itidem vero nugari et eos qui in aliquo loco esse aut fuisse dicant, quum nullo modo locus esse concedatur: abripere ipsos corporis existentiam, quae ex se ipsa non concedatur, et ipsum quo et ipsum a quo ostendi inexistentia, sicut et locum. 123. sed Hesiodum quidem fide dignum esse testem eorum quae ad philosophiam pertinent. atque ita repellentes quae ad astruendam loci existentiam afferuntur, magis adhuc versute astruunt inexistentem esse: inque usum suum convertunt eas Dogmaticorum de loco opiniones, quae maioris esse ponderis videntur, nimirum tum Stoicorum tum Peripateticorum opinionem hoc

---

c) εἰ ἔστι τὸ ὑφ᾽ οὗ καὶ τὸ ἐξ οὗ, ἔστι καὶ τὸ ἐν ᾧ] ita interpungendus hic locus, non ut in editis erat: καὶ τὸ ἐξ οὗ ἔστι, καὶ τὸ ἐν ᾧ.

d) τὸ δὲ πρῶτον ἐν ἑκατέρῳ] duplicem syllogismum hypotheticum compendio proposuit. antecedens prioris est: *si est, a quo corpus est*, caussa nempe efficiens. antecedens in posteriore argumento: *si est, ex quo corpus est* nimirum materia. consequens utriusque inde colligitur, *est etiam, in quo est corpus*, nempe locus.

[*) immo: οὐδὲ]

e) μὴ διδομένου τοῦ τόπου] articulum e mss revocavi.

f) τὴν τοῦ σώματος ὕπαρξιν μὴ διδομένην] corpus non dari disputavit noster supra sect. 38 seq.

g) καὶ τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑφ᾽ οὗ] causam efficientem non dari sect. 2 et 13 seq., materialem sect. 30.

h) Ἡσίοδον μὴ ἀξιόχρεων] non mirum a Sexto Hesiodi sententiam haberi pro tali a qua fas sit provocare in philosophia, cum nullis quamvis celeberrimis philosophis hoc tribuat, ut suffragio suo aliis possint praeiudicare. Hesiodus autem poëta fuit et pro rudiore illa aetate fabularum amoene contexendarum studiosior quam accuratioris subtiliorisque philosophiae. hinc et apud Platonem ἀστρονομοῦντες καθ᾽ Ἡσίοδον appellantur qui rudi Minerva et ad vulgi captum, non exacte et exquisite siderum scientiam tractant.

i) οἱ Στωϊκοί] eadem loci definitio et distinctio ab inani sive κενῷ et a spatio sive χώρᾳ ex Stoicorum sententia exstat lib. 2 adversus Physicos sect. 3 seq. et apud Stobaeum Eclog. Physic. cap. 22, Plutarchum

τοῖς πέντε περιεχεθήσεται τὰ τέσσαρα καὶ ἐν τοῖς τέτρασι τὰ τρία, καὶ ἐν τοῖς τρισὶ τὰ δύο, καὶ ἐν τούτοις τὸ ἕν. ἕξει οὖν τὰ ἓξ πέντε τέσσαρα τρία δύο ἕν, ὧν συντεθέντων γίνεται ὁ πεντεκαίδεκα ἀριθμός y), ὃς ἐν τῷ ἓξ περιέχεσθαι συνάγεται, διδομένου τοῦ τὸ ἔλασσον ἐν τῷ μείζονι περιέχεσθαι· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ πεντεκαίδεκα τῷ ἐν τῷ ἓξ ἐμπεριεχομένῳ ὁ τριάκοντα καὶ πέντε z) ἀριθμὸς περιέχεται, καὶ κατὰ ὑπόβασιν a) ἄπειροι. ἄτοπον δὲ τὸ λέγειν ἀπείρους ἀριθμοὺς ἐμπεριέχεσθαι τῷ ἓξ ἀριθμῷ· ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ λέγειν, ὅτι ἐν τῷ μείζονι περιέχεται τὸ ἔλασσον. εἰ οὖν χρὴ τὸ ἀφαιρούμενον ἀπό τινος περιέχεσθαι 88
ἐν ἐκείνῳ ἀφ᾽ οὗ ἀφαιρεῖσθαι μέλλει, οὔτε δὲ τὸ ἴσον ἐν τῷ ἴσῳ περιέχεται οὔτε τὸ μεῖζον ἐν τῷ μικροτέρῳ οὔτε τὸ μικρότερον ἐν τῷ μείζονι, οὐδὲ ἀφαιρεῖταί τι ἀπό τινος. καὶ μὴν εἰ ἀφαιρεῖταί τι ἀπό τινος, ἢ ὅλον ἀπὸ ὅλου ἀφαιρεῖται ἢ μέρος ἀπὸ μέρους b) ἢ ὅλον ἀπὸ μέρους ἢ μέρος ἀπὸ ὅλου. ὅλον μὲν 89
οὖν ἀφαιρεῖσθαι λέγειν ἤτοι ἀπὸ ὅλου c) ἢ ἀπὸ μέρους, ἀπεμφαίνει προδήλως. λείπεται δὲ λέγειν τὸ μέρος ἀφαιρεῖσθαι ἤτοι ἀπὸ ὅλου ἢ ἀπὸ μέρους, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. οἷον γοῦν, ἵνα ἐπὶ ἀριθμῶν στήσωμεν τὸν λόγον τοῦ σαφοῦς ἕνεκα, ἔστω δεκάς, καὶ ἀπὸ ταύτης ἀφαιρεῖσθαι λεγέσθω μονάς. αὕτη οὖν ἡ μονὰς οὔτε ἀπὸ ὅλης τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖσθαι δύναται οὔτε ἀπὸ τοῦ λειπομένου μέρους τῆς δεκάδος, τουτέστι τῆς ἐννεάδος, ὡς παραστήσω. οὐκοῦν οὐδὲ ἀφαιρεῖται. εἰ γὰρ ἡ μονὰς ἀπὸ ὅλης 90

[illegible] quattuor et in quattuor tria et in tribus duo et in his unum. [illegible] ita fiet ut sex habeant quinque quattuor tria duo unum. quibus com[illegible] quindecim fiunt, qui numerus in sex contineri concluditur, si minus [illegible] maiori contineri concedatur. similiter et in quindecim, qui in sex con[illegible], triginta quinque continentur et paulatim progrediendo infiniti nu[illegible]. atqui dicere infinitos numeros in numero sex contineri absurdum est. [illegible] ergo et in maiori minus contineri dicere absurditatem habet. 88. si igitur oportet quod aufertur ab aliquo contineri in illo a quo auferri debet, at nec aequale in aequali continetur nec maius in minori nec minus in maiori, nihil certe ab ullo aufertur. insuper vero, si aufertur aliquid ab aliquo, aut totum a toto aufertur aut pars a parte aut totum a parte aut pars a toto. 89. totum ergo dicere auferri aut a toto aut a parte manifeste [illegible] repugnat. quod si ita est, superest ut dicatur partem auferri a toto [illegible], quod est absurdum. exempli gratia, ut a numeris orationem [illegible] ob maiorem perspicuitatem, sit denarius numerus, et ab hoc [illegible] unitas. haec unitas nec a tota decade auferri potest nec a [illegible] decadis, nempe ab novenario numero, ut patefaciam. ergo ne [illegible]. 90. nam si unitas a tota decade aufertur, quoniam decas [illegible]

y) ὁ πεντεκαίδεκα ἀριθμός] similis cavillatio supra lib. 2 sect. 216. P 151

z) ὁ τριάκοντα καὶ πέντε] hoc ut intelligas, confer lib. 1 adversus Physicos sect. 305.

a) καὶ κατὰ ὑπόβασιν] si nempe pergas computare et progrediaris in ducendo calculo quanti numeri contineantur v. g. in 121, atque deinde [illegible] in collecta ex his numeris simul additis summa, et in summa [illegible] hac etiam summa comprehensorum iterum, atque ita in infinitum.

b) ἢ μέρος ἀπὸ μέρους] ita mss pro ἢ μέν.

c) ἀπὸ ὅλου] esset enim ἄρσις illa, non ἀφαίρεσις, ut iam dixit sect. 86.

ἀφαιρεῖται τῆς δεκάδος, ἐπεὶ ἡ δεκὰς οὔτε ἕτερόν τί ἐστι παρὰ τὰς δέκα μονάδας οὔτε τις τῶν μονάδων, ἀλλὰ ἡ συνέλευσις πασῶν τῶν μονάδων, ἀπὸ ἑκάστης μονάδος ἀφαιρεῖσθαι ὀφείλει[d]) ἡ μονάς, ἵνα ἀπὸ ὅλης ἀφαιρῆται τῆς δεκάδος. μάλιστα μὲν οὖν ἀπὸ μονάδος οὐδὲν δύναται ἀφαιρεῖσθαι — ἀδιαίρετοι γάρ εἰσιν αἱ μονάδες — καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἡ
91 μονὰς ἀπὸ τῆς δεκάδος οὕτως. εἰ δὲ καὶ δοίη τις ἀπὸ ἑκάστης τῶν μονάδων ἀφαιρεῖσθαι τὴν μονάδα, δέκα ἕξει μέρη ἡ μονάς[e]),
P 152 δέκα δὲ ἔχουσα μέρη μονὰς[f]) ἔσται. ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ δέκα ἕτερα μέρη ἀπολέλειπται[g]), ἀφ' ὧν ἀφῄρηται τὰ τῆς μονάδος λεγομένης δέκα μέρη, ἔσται τὰ δέκα εἴκοσι. ἄτοπον δὲ λέγειν τὰ δέκα εἶναι καὶ τὰ δέκα εἴκοσι καὶ τὸ ἀδιαίρετον κατὰ αὐτοὺς διαιρεῖσθαι. ἄτοπον ἄρα τὸ λέγειν ἀπὸ ὅλης τῆς δεκάδος ἀφαι-
92 ρεῖσθαι τὴν μονάδα. ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ τῆς ὑπολειπομένης ἐννεάδος ἀφαιρεῖται ἡ μονάς· τὸ μὲν γὰρ ἀφ' οὗ τι ἀφαιρεῖται, οὐ μένει ὁλόκληρον, ἡ δὲ ἐννεὰς μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐκείνης τῆς μονάδος ὁλόκληρος μένει[h]). καὶ ἄλλως ἐπεὶ ἡ ἐννεὰς οὐδέν ἐστι παρὰ τὰς ἐννέα μονάδας, εἰ μὲν ἀπὸ ὅλης αὐτῆς λέγοιτο ἀφαιρεῖσθαι ἡ μονάς, ἐννεάδος ἀφαίρεσις[i]) ἔσται· εἰ δὲ ἀπὸ μέρους τῶν

nec aliud quicquam est quam decem unitates, nec una ex illis unitatibus sed omnium illarum unitatum concursus, ab unaquaque unitate auferri debet unitas, ut a tota auferatur decade. inprimis ergo ab unitate quidem nihil potest auferri — indivisibiles enim sunt unitates — et propterea non auferetur unitas a decade hoc modo. 91. veruntamen licet concedat aliquis ab unaquaque unitate auferri unitatem, decem habebit partes unitas, decemque constans partibus unitas erit. iam vero quum decem aliae partes relictae sint a quibus ablatae sint decem partes eius quae unitas vocatur, decem haec erunt viginti. atqui absurdum est dicere unum decem esse et decem viginti, et quod indivisibile est secundum ipsos dividi. absurdum est igitur dicere a tota decade unitatem auferri. 92. sed ne ab ea quidem quae superest enneade sive novenario numero, aufertur unitas. nam id a quo aliquid aufertur, non manet integrum. at enneas post ablationem illius unitatis integra manet. at haec vero, quum enneas nihil sit praeter novem unitates, si quidem ab ipsa tota dicatur unitas auferri, enneas ipsa aufere-

---

d) ὀφείλει] mss ὀφείλῃ. geminis cavillationibus ludit noster supra lib. 2 sect. 216 seq. et libro adversus Arithmeticos.

e) δέκα ἕξει μέρη ἡ μονάς] quoniam ex singulis illis decem unitatibus aliquid detraheretur ad unitatem hanc quae subtrahi debet constituendam.

f) δέκα δὲ ἔχουσα μέρη μονὰς ἔσται] itaque et necesse erit dicere unitatem constare decem partibus. in laudato adversus Arithmeticos libro: εἰ δὲ ἡ αὐτὴ ταῖς μονάσιν ἐστὶν ἡ δεκάς, τουτέστιν εἰ αἱ κατὰ μέρος μονάδες εἰσὶ δεκάδες, δῆλον ὡς εἴπερ ἀπὸ τῆς δεκάδος ἡ τῆς μονάδος ἀφαίρεσις γίνεται, ἀφ' ἑκάστης μονάδος ἀφαιρεθήσεται· αἱ γὰρ κατὰ μέρος μονάδες ἦσαν ἡ δεκάς.

P 152 g) δέκα ἕτερα μέρη ἀπολέλειπται] nulla enim ex decem illis unitatibus tota subtracta supponitur, sed ex singulis unitatibus pars tantum detrahitur ad unitatem constituendam, inde necesse est ex singulis decem unitatibus aliquid adhuc superesse, quae decem partes superstites cum decem particulis detractis constituunt partes viginti. potuit etiam dicere centum, cum singulas unitates iam decem partibus constare evicerit. sed gerrae hae germanae sunt et nugae merae.

h) ὁλόκληρος μένει] sublata a numero denario unitate, integer manet novenarius.

i) ἐννεάδος ἀφαίρεσις] h. e. novem partium ex novem unitatibus de-

ταῦτα καὶ τὸ κενὸν ἀνυπόστατον εὑρίσκεται, εἴ γε μὴ P 160
τόν ἐστιν αὐτὸ κατασχεθῆναι ὑπὸ σώματος καὶ γενέσθαι 130
ον· ἐλέγετο γὰρ κενὸν εἶναι[p]) ὃ οἷόν τε ὑπὸ σώματος κατα-
θῆναι. συμπεριτρέπεται δὲ τούτοις καὶ ἡ χώρα· εἴτε γὰρ ὁ
ας τόπος ἐστὶ χώρα[q]), συμπεριγράφεται τῷ τόπῳ, εἴτε ἡ
μέν τι ὑπὸ σώματος κατεχομένη, κατὰ δέ τι κενὴ διάστα-
, ἀμφοτέροις συναναιρεῖται. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἔτι πλείω
ς τὴν στάσιν τῶν Στωϊκῶν περὶ τοῦ τόπου λέγεται. οἱ δὲ 131
ιπατητικοί[r]) φασιν εἶναι τόπον τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος,
' ὃ περιέχει, ὡς ἐμοῦ τόπον εἶναι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀέρος
περιτετυπωμένην τῷ ἐμῷ σώματι. ἀλλ' εἴπερ τοῦτό ἐστιν
όπος, τὸ αὐτὸ καὶ ἔσται καὶ οὐκ ἔσται· ὅτε γὰρ μέλλει ἐν
τόπῳ γίνεσθαι τὸ σῶμα, καθ' ὃ μὲν[s]) οὐδὲν δύναται γε-
θαι ἐν τῷ μὴ ὑπάρχοντι, δεῖ προϋπάρχειν τὸν τόπον, ἵνα
ως ἐν αὐτῷ γένηται τὸ σῶμα· καὶ διὰ τοῦτο ἔσται ὁ τόπος
ἐν αὐτῷ γενέσθαι τὸ ἐν τόπῳ σῶμα. καθ' ὃ δὲ περιτυ-
μένης τῆς τοῦ περιέχοντος ἐπιφανείας τῷ περιεχομένῳ
τελεῖται, οὐ δύναται ὑποστῆναι ὁ τόπος πρὸ τοῦ ἐν αὐτῷ
έσθαι τὸ σῶμα· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται τότε. ἄτοπον δὲ
αὐτὸ λέγειν καὶ εἶναί τι καὶ μὴ εἶναι. οὐκ ἄρα ἔστι τόπος
πέρας τοῦ περιέχοντος, καθ' ὃ περιέχει. πρὸς τούτοις εἰ ἔστι 132
τόπος, ἤτοι γεννητός ἐστιν ἢ ἀγέννητος. ἀγέννητος μὲν
οὐκ ἔστιν· περιτυπούμενος γάρ, φασίν, τῷ ἐν αὐτῷ σώματι

uum a corpore contineatur, et fiat locus. 130. has autem ob causas va-
quoque inexistens esse comperitur, siquidem illud a corpore occu-
i non potest, ut fiat locus. dicebatur enim vacuum esse quod a corpore
pari possit. una autem cum his evertitur etiam spatii existentia. sive
magnus locus est spatium, una cum loco evertitur: sive illud dicant
partim a corpore occupatur partim est vacua dimensio, cum utrisque
tollitur. haec ergo et plura etiam his adversus Stoicorum opinionem
aliis dissidentem de loco dicuntur. 131. at Peripatetici locum esse aiunt
remitatem continentis, quatenus continet, adeo ut locus meus sit super-
s aëris, formata circa meum corpus. verum si quidem id est locus,
et erit et non erit; quum enim in aliquo futurum est loco corpus,
tenus quidem nihil esse potest in eo quod non existit, prius existat lo-
necesse est, ut tum demum in ipso sit corpus; ideoque locus erit
uam in ipso sit corpus quod in loco esse dicitur. quatenus autem lo-
efficitur superficie continentis circumformata circa id quod continetur,
tere non potest locus, priusquam in ipso sit corpus. ideoque tum non
absurdum est autem idem dicere et esse aliquid et non esse. locus
o non est extremitas continentis, quatenus continet. 132. praeterea si
us est aliquid, aut factus sive genitus est aut non factus. at non factus
nequit, nam ut aiunt efficitur, dum circumformatur corpori, quod in

---

p) κενὸν εἶναι] supra sect. 124. P 160

q) ὁ μέγας τόπος ἐστὶ χώρα] vide dicta, si placet, eodem loco.

r) οἱ δὲ Περιπατητικοί] Aristoteles 4 Physicor. capite 7. Ammonius Categorias, ubi de qualitate etc. vide et Plutarchum lib. 1 de placi- c. 19, Stobaeum Eclog. Physic. cap. 22 et nostrum 2 contra Phys. 30 seq.

s) καθ' ὃ μὲν] ita mss; nam in editis μέν exsulat.

ὅπερ οὐ θεωρεῖται. εἰ οὖν μήτε ἑαυτῷ προςτίθεται τὸ προςτί-
P 153 θεσθαι λεγόμενον, μήτε τῷ προϋποκειμένῳ μήτε τῷ ἐξ ἀμφοῖν τούτων, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν ἐστιν, οὐδὲ προςτίθεται οὐδὲν οὐδενί.

ΚΕΦ. ιά.

Περὶ μεταθέσεως.

97 Τῇ δὲ τῆς προσθέσεως καὶ τῆς ἀφαιρέσεως καὶ τῆς τοπικῆς κινήσεως ὑποστάσει n) συμπεριγράφεται καὶ ἡ μετάθεσις o)· αὕτη γὰρ ἀπό τινος μέν ἐστιν ἀφαίρεσις, τινὶ δὲ πρόσθεσις μεταβατικῶς p).

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ ὅλου καὶ μέρους.

98 Καὶ τὸ ὅλον δὲ καὶ τὸ μέρος q). κατὰ μὲν γὰρ σύνελευσιν καὶ πρόσθεσιν τῶν μερῶν τὸ ὅλον γίνεσθαι δοκεῖ, κατὰ ἀφαίρεσιν δέ τινος ἢ τινῶν παύεσθαι τοῦ ὅλον εἶναι. καὶ ἄλλως δὲ εἰ ἔστι τι ὅλον, ἤτοι ἕτερόν ἐστι παρὰ τὰ μέρη αὐτοῦ ἢ αὐτὰ
99 τὰ μέρη αὐτοῦ ὅλον ἐστίν. ἕτερον μὲν οὖν τῶν μερῶν οὐδὲν φαίνεται τὸ ὅλον εἶναι· ἀμέλει γοῦν αἱρουμένων τῶν μερῶν οὐδὲν ὑπολείπεται, ἵνα ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα λογισώμεθα τὸ ὅλον· εἰ δὲ αὐτὰ τὰ μέρη τὸ ὅλον ἐστίν, ὄνομα ἔσται μόνον τὸ ὅλον

tylarum; quod verum esse non cernitur. si ergo neque sibi ipsi additur id quod addi dicitur, neque praeexistenti subiecto neque illi quod ex utroque horum constat, praeter haec autem nihil est, certe nec quicquam cuiquam additur.

CAP. XI.

De transpositione.

97. Iam vero una cum additionis ablationisque et localis motus substantia transpositio etiam circumscribitur. haec enim est quae transeundo ab uno aufert aliquid, alteri addit.

CAP. XII.

De toto et parte.

98. Itidem vero et totum et partes; nam per concursum et additionem partium totum fieri videtur, per ablationem autem alicuius aut aliquorum desinere esse totum. praeterea si aliquid est totum, aut aliud est quam partes eius aut ipsae partes eius totum sunt. 99. atqui aliud a partibus nihil videtur totum esse; nam sublatis quidem certe partibus nihil remanet, ut aliud quicquam quam has cogitemus esse totum; quodsi ipsae partes totum sunt, nomen erit duntaxat ipsum totum et appellatio inanis, subsi-

---

P 153 n) ὑποστάσει] dum probatur non subsistere additio, ablatioque et motus localis, simul etiam evertitur transpositio.

o) συμπεριγράφεται καὶ ἡ μετάθεσις] confer lib. 1 adversus Physicos sect. 328. et de voce συμπεριγράφεται lib. 1 Pyrrhon. sect. 13. simile est συμπεριτρέπεται infra sect. 109.

p) μεταβατικῶς] infra sect. 129 εἰ δὲ ὑποχωρεῖ κενούμενον μεταβατικῶς.

q) τὸ ὅλον δὲ καὶ τὸ μέρος] confer quae supra lib. 2 sect. 215 seq. et lib. 1 adversus Physicos sect. 330 seq.

καὶ προσηγορία κενή, ὑπόστασιν δὲ ἰδίαν οὐχ ἕξει. καθάπερ οὐδὲ διάστασίς r) ἐστί τι παρὰ τὰ διεστῶτα, οὐδὲ δόκωσις s) παρὰ τὰ δεδοκωμένα· οὐκ ἄρα ἔστι τι ὅλον. ἀλλ' οὐδὲ μέρη· 100
εἰ γάρ ἐστι μέρη, ἤτοι τοῦ ὅλου ταῦτά ἐστι μέρη ἢ ἀλλήλων ἢ ἑαυτοῦ ἕκαστον· οὔτε δὲ τοῦ ὅλου, ἐπεὶ μηδὲ ἔστι τι περὶ τὰ μέρη, καὶ ἄλλως τὰ μέρη οὕτως ἔσται μέρη ἑαυτῶν, ἐπεὶ ἕκαστον τῶν μερῶν συμπληρωτικὸν εἶναι λέγεται τοῦ ὅλου, οὔτε ἀλλήλων, ἐπεὶ τὸ μέρος ἐμπεριέχεσθαι δοκεῖ t) ἐν ἐκείνῳ οὗ ἐστι μέρος· καὶ ἄτοπόν ἐστι λέγειν τὴν χεῖρα, εἰ τύχοι, ἐν τῷ ποδὶ περιέχεσθαι· ἀλλ' οὐδὲ ἕκαστον ἑαυτοῦ μέρος ἔσται· διὰ γὰρ 101
τὴν περιοχὴν ἔσται τι ἑαυτοῦ μεῖζον καὶ ἔλαττον. εἰ οὖν μήτε τοῦ ὅλου μήτε ἑαυτῶν μήτε ἀλλήλων μέρη ἐστὶ τὰ λεγόμενα εἶναι μέρη, οὐδενός ἐστι μέρη· εἰ δὲ μηδενός ἐστι μέρη, οὐδὲ ἔστι μέρη. τὰ γὰρ πρός τι u) ἀλλήλοις συναναιρεῖται. ταῦτα P 154
μὲν οὖν ἄλλως εἰρήσθω κατὰ παρέκβασιν, ἐπειδὴ ἅπαξ ὅλου καὶ μέρους ἐπεμνήσθημεν.

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ φυσικῆς μεταβολῆς.

Ἀνυπόστατον δὲ εἶναι λέγουσί τινες καὶ τὴν καλουμένην φυ- 102

nominis vero propriam non habebit. quemadmodum nec intervallum est aliud quam ea quae sunt intervallo dissita, nec contignatio aliud est praeter ea quae sunt contignata. ergo totum non erit quicquam. 100. sed ne partes quidem quicquam erunt; si enim sunt partes, aut ipsae sunt totius partes aut aliae aliarum partes aut unaquaeque sui ipsius pars. at neque totius, quia nihil est aliud praeter partes et alioqui partes hoc modo essent sui ipsarum partes, quoniam unaquaeque pars completiva esse dicitur totius; nec aliae aliarum, quia pars contineri videtur in illo cuius est pars. est autem absurdum dicere manum verbi gratia in pede comprehendi. 101. nec vero unaquaeque pars sui ipsius pars erit; nam ita se ipsam complectetur, adeoque erit aliquid se ipso maius et minus. ergo si neque totius neque sui ipsarum nec aliae aliarum partes sunt eae quae partes esse dicuntur, nullius sunt partes. quodsi nullius sint partes, ne partes quidem sunt; nam quae sunt ad aliquid sive relativa mutuo simul se evertunt. et haec quidem per digressionem dicta sint, quoniam semel totius et partis mentionem fecimus.

CAP. XIII.

De naturali mutatione.

102. Sunt etiam qui eam quae naturalis appellatur mutatio subsistere

---

r) οὐδὲ διάστασις] lib. 1° contra Physicos sect. 344 ὡς γὰρ οὐδέν ἐστιν διάστημα παρὰ τὰ διεστηκότα, οὐδὲ δόκωσις παρὰ τάς πως διακειμένας δοκούς, οὐδὲ πυγμὴ παρὰ τήν πως ἐσχηματισμένην χεῖρα. adde lib. 2 contra Phys. sect. 27.

s) δόκωσις] Hesychius: δόκωσις, στέγη.

t) ἐμπεριέχεσθαι δοκεῖ] debebat itaque minor esse se ipsa, quia continens maius esse debet eo quod continetur. in quam sententiam statim ait: διὰ γὰρ τὴν περιοχὴν ἔσται τι ἑαυτοῦ μεῖζον καὶ ἔλαττον. confer supra sect. 86.

u) τὰ γὰρ πρός τι] Boëthius in praedicamenta Aristotelis p. 164, ubi P 154
de relativis: *simul ea sunt, quae se invicem vel interimunt vel inferunt.*

σικὴν μεταβολήν [x]), λόγοις ἐπιχειροῦντες τοιούτοις· εἰ μεταβάλλοι τι, ἤτοι σῶμά ἐστι τὸ μεταβάλλον ἢ ἀσώματον. ἑκάτερον δὲ τούτων [y]) ἠπόρηται. ἄπορος ἄρα ἔσται καὶ ὁ περὶ τῆς μετα-
103 βολῆς λόγος. εἰ μεταβάλλει τι, κατά τινας ἐνεργείας αἰτίου καὶ πάσχον μεταβάλλει· διατρέπεται γὰρ ἡ τοῦ αἰτίου ὑπόστασις [z]), ᾧ τὸ πάσχον συμπεριτρέπεται μὴ ἔχον ὑπὸ ὅτου πάθῃ· οὐδὲ
104 μεταβάλλει τι ἄρα. ὃ εἰ μεταβάλλει τι, ἤτοι τὸ ὂν μεταβάλλει ἢ τὸ μὴ ὄν. τὸ μὲν οὖν μὴ ὂν ἀνυπόστατόν ἐστι καὶ οὔτε πάσχειν τι οὔτε δρᾶν δύναται, ὥστε οὐδὲ μεταβολὴν ἐπιδέχεται. εἰ δὲ τὸ ὂν μεταβάλλει, ἤτοι καθ' ὃ ὄν ἐστι μεταβάλλει ἢ καθ'
105 ὃ μὴ ὄν ἐστι. καθ' ὃ μὲν οὖν μὴ ὄν ἐστιν, οὐ μεταβάλλει, οὐδὲ γὰρ οὐκ ὄν ἐστιν [a])· εἰ δὲ καθ' ὃ ὄν ἐστι μεταβάλλει, ἕτερόν ἐστι τοῦ ὂν εἶναι [b]), τουτέστιν, οὐκ ὂν ἔσται. ἄτοπον δὲ τὸ λέγειν τὸ ὂν οὐκ ὂν γίνεσθαι· οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ ὂν μεταβάλλει. εἰ δὲ μήτε τὸ ὂν μεταβάλλει μήτε τὸ μὴ ὄν, παρὰ ταῦτα
106 δὲ οὐδέν ἐστι, λείπεται λέγειν ὅτι οὐδὲν μεταβάλλει. ἔτι καὶ ταῦτά φασί τινες, τὸ μεταβάλλον ἔν τινι χρόνῳ μεταβάλλειν ὀφείλει· οὔτε δὲ ἐν τῷ παρῳχηκότι χρόνῳ μεταβάλλει τι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι, ἀλλ' οὐδ' ἐν τῷ ἐνεστῶτι, ὡς δείξομεν· οὐκ ἄρα μεταβάλλει τι. ἐν μὲν οὖν τῷ παρεληλυθότι ἢ μέλλοντι χρόνῳ οὐδὲν μεταβάλλει (τούτων γὰρ οὐδέτερος ἐνέστηκεν), ἀδύνατον δέ ἐστι δρᾶν τι ἢ πάσχειν ἐν τῷ μὴ ὄντι καὶ ἐνεστη-
107 κότι χρόνῳ· ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ ἐνεστῶτι. ὁ γὰρ ἐνεστὼς χρόνος

negent, rationibus huiusmodi hoc asserentes: si mutetur aliquid, aut corpus est quod mutatur aut incorporeum. at de utroque horum dubitatio est: ergo et quae de mutatione dicuntur ea quoque in dubium revocabuntur. 103. deinde si mutatur aliquid, mutatur per effectus quosdam causae et tamquam patiens. at enim evertitur argumentis causae subsistentia; cum qua patiens etiam evertitur, non habens a quo patiatur. ergo nihil mutatur. 104. praeterea si quid mutatur, aut quod existit mutatur aut quod non est. si quod non est, subsistentiam non habet et neque agere neque pati quicquam potest: ergo ne mutationem quidem recipit. si vero quod existit mutatur, aut quatenus ens est mutatur aut quatenus ens non est. 105. verum quatenus non ens est, non mutatur; neque enim est, si sit non ens. si vero quatenus ens est mutatur, aliud fiet quam quod ens est, id est, non ens fiet. atqui absurdum est dicere ens fieri ut ens non sit: ergo ne ens quidem mutatur. quodsi neque ens mutatur neque non ens, praeter haec autem nihil est, superest ut nihil mutari dicamus. 106. nonnulli vero haec quoque dicunt: quod mutatur in aliquo tempore mutari debet. at vero nec in praeterito tempore mutatur quicquam neque in futuro nec in praesenti, ut ostendemus: non ergo mutatur quicquam. in praeterito quidem aut futuro tempore nihil mutatur, horum enim neutrum praesens est. at impossibile est agere quicquam aut pati in tempore non existente et non praesenti. 107. sed ne in praesenti quidem potest; nam praesens tempus fortasse et ipsum nul-

x) φυσικὴν μεταβολήν] confer lib. 1 adversus Logicos.

y) ἑκάτερον δὲ τούτων] de corporibus dubitationes attulit supra sect. 38 seq. huius libri, de incorporeis sect. 49.

z) διατρέπεται γὰρ ἡ τοῦ αἰτίου ὑπόστασις] ita legendum pro ἀνάστασις quod in editis erat. respicit vero ad ea quibus causam dari nullam disputavit supra sect. 13 seq.

a) οὐδὲ γὰρ οὐκ ὄν ἐστιν] ita mss pro οὐκ ὄντα, quod habebant editi.

b) ἕτερόν ἐστι τοῦ ὂν εἶναι] quia ens nimirum iam erat. similis cavillatio infra sect. 112.

ᾶ δὲ ταῦτα καὶ τὸ κενὸν ἀνυπόστατον εὑρίσκεται, εἴ γε μὴ P 160
νατόν ἐστιν αὐτὸ κατασχεθῆναι ὑπὸ σώματος καὶ γενέσθαι 130
πον· ἐλέγετο γὰρ κενὸν εἶναι p) ὃ οἷόν τε ὑπὸ σώματος κατα-
εθῆναι. συμπεριτρέπεται δὲ τούτοις καὶ ἡ χώρα· εἴτε γὰρ ὁ
ας τόπος ἐστὶ χώρα q), συμπεριγράφεται τῷ τόπῳ, εἴτε ἡ
τὰ μέν τι ὑπὸ σώματος κατεχομένη, κατὰ δέ τι κενὴ διάστα-
, ἀμφοτέροις συναναιρεῖται. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἔτι πλείω
ὸς τὴν στάσιν τῶν Στωϊκῶν περὶ τοῦ τόπου λέγεται. οἱ δὲ 131
ριπατητικοί r) φασιν εἶναι τόπον τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος,
θ' ὃ περιέχει, ὡς ἐμοῦ τόπον εἶναι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀέρος
περιτετυπωμένην τῷ ἐμῷ σώματι· ἀλλ' εἴπερ τοῦτό ἐστιν
όπος, τὸ αὐτὸ καὶ ἔσται καὶ οὐκ ἔσται· ὅτε γὰρ μέλλει ἐν
τόπῳ γίνεσθαι τὸ σῶμα, καθ' ὃ μὲν s) οὐδὲν δύναται γε-
θαι ἐν τῷ μὴ ὑπάρχοντι, δεῖ προϋπάρχειν τὸν τόπον, ἵνα
ως ἐν αὐτῷ γένηται τὸ σῶμα· καὶ διὰ τοῦτο ἔσται ὁ τόπος
ὶν ἐν αὐτῷ γενέσθαι τὸ ἐν τόπῳ σῶμα. καθ' ὃ δὲ περιτυ-
ωμένης τῆς τοῦ περιέχοντος ἐπιφανείας τῷ περιεχομένῳ
οτελεῖται, οὐ δύναται ὑποστῆναι ὁ τόπος πρὸ τοῦ ἐν αὐτῷ
έσθαι τὸ σῶμα· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται τότε. ἄτοπον δὲ
αὐτὸ λέγειν καὶ εἶναί τι καὶ μὴ εἶναι. οὐκ ἄρα ἔστι τόπος
πέρας τοῦ περιέχοντος, καθ' ὃ περιέχει. πρὸς τούτοις εἰ ἔστι 132
ὁ τόπος, ἤτοι γεννητός ἐστιν ἢ ἀγέννητος. ἀγέννητος μὲν
οὐκ ἔστιν· περιτυπούμενος γάρ, φασίν, τῷ ἐν αὐτῷ σώματι

tum a corpore contineatur, et fiat locus. 130. has autem ob causas vaum quoque inexistens esse comperitur, siquidem illud a corpore occui non potest, ut fiat locus. dicebatur enim vacuum esse quod a corpore upari possit. una autem cum his evertitur etiam spatii existentia. sive magnus locus est spatium, una cum loco evertitur: sive illud dicant partim a corpore occupatur partim est vacua dimensio, cum utrisque l tollitur. haec ergo et plura etiam his adversus Stoicorum opinionem aliis dissidentem de loco dicuntur. 131. at Peripatetici locum esse aiunt remitatem continentis, quatenus continet, adeo ut locus meus sit superis aëris, formata circa meum corpus. verum si quidem id est locus, n et erit et non erit; quum enim in aliquo futurum est loco corpus, tenus quidem nihil esse potest in eo quod non existit, prius existat lonecesse est, ut tum demum in ipso sit corpus; ideoque locus erit quam in ipso sit corpus quod in loco esse dicitur. quatenus autem loefficitur superficie continentis circumformata circa id quod continetur, tere non potest locus, priusquam in ipso sit corpus. ideoque tum non . absurdum est autem idem dicere et esse aliquid et non esse. locus o non est extremitas continentis, quatenus continet. 132. praeterea si us est aliquid, aut factus sive genitus est aut non factus. at non factus nequit, nam ut aiunt efficitur, dum circumformatur corpori, quod in

p) κενὸν εἶναι] supra sect. 124. P 160

q) ὁ μέγας τόπος ἐστὶ χώρα] vide dicta, si placet, eodem loco.

r) οἱ δὲ Περιπατητικοί] Aristoteles 4 Physicor. capite 7. Ammonius Categorias, ubi de qualitate etc. vide et Plutarchum lib. 1 de placic. 19, Stobaeum Eclog. Physic. cap. 22 et nostrum 2 contra Phys. t. 30 seq.

s) καθ' ὃ μὲν] ita mss; nam in editis μέν exsulat.

τοῦ χαλκοῦ φθειρομένου κατὰ μεταβολήν. ὥστε ἀναιρουμένων τῶν προειρημένων κινήσεων ἀναιρεῖσθαι καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν
110 φθορὰν ἴσως ἀνάγκη. οὐδὲν δὲ ἧττόν τινες κἀκεῖνά φασιν. εἰ ἐγεννήθη ὁ Σωκράτης, ὅτε οὐκ ἦν Σωκράτης ἐγένετο Σωκράτης ἢ ὅτε ἦν ἤδη Σωκράτης. ἀλλ' εἰ μὲν ὅτε ἦν ἤδη γεγενῆσθαι λέγοιτο, δὶς ἂν εἴη γεγεννημένος· εἰ δὲ ὅτε οὐκ ἦν, ἅμα καὶ ἦν Σωκράτης καὶ οὐκ ἦν. ἦν μὲν τῷ γεγονέναι, οὐκ ἦν δὲ κατὰ
111 τὴν ὑπόθεσιν. καὶ εἰ ἀπέθανε Σωκράτης, ἤτοι ὅτε ἔζη ἀπέθανεν ἢ ὅτε ἀπέθανεν· καὶ ὅτε μὲν ἔζη οὐκ ἀπέθανεν, ἐπεὶ ὁ αὐτὸς ἂν καὶ ἔζη καὶ τεθνήκει· ἀλλ' οὐδὲ ὅτε ἀπέθανεν, ἐπεὶ δὶς ἂν εἴη τεθνηκώς· οὐκ ἄρα ἀπέθανε Σωκράτης. τοῦτον δὲ τὸν λόγον οἷόν τέ ἐστιν ἐφ' ἑκάστου τῶν γίνεσθαι ἢ φθείρεσθαι
112 λεγομένων ἱστάντα ἀναιρεῖν τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθοράν. ἔνιοι δὲ καὶ οὕτω συνερωτῶσιν· εἰ γίνεταί τι, ἤτοι τὸ ὂν γίνεται ἢ τὸ μὴ ὄν· οὔτε δὲ τὸ μὴ ὂν γίνεται· τῷ γὰρ μὴ ὄντι οὐδὲν συμβεβηκέναι δύναται, ὥστε οὐδὲ τὸ γίνεσθαι, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὄν· εἰ γὰρ γίνεται τὸ ὄν, ἤτοι καθ' ὃ ὄν ἐστιν γίνεται i), ἢ καθ'
P 156 ὃ οὐκ ὄν ἐστι. καθ' ὃ μὲν οὖν οὐκ ὄν ἐστιν οὐ γίνεται. εἰ δὲ καθ' ὃ ὄν ἐστι γίνεται, ἐπεὶ τὸ γινόμενον ἕτερον ἐξ ἑτέρου φασὶ γίνεσθαι, ἕτερον ἔσται τοῦ ὄντος τὸ γινόμενον, ὅπερ ἐστὶν οὐκ
113 ὄν. τὸ ἄρα γινόμενον οὐκ ὂν ἔσται, ὅπερ ἀπεμφαίνει. εἰ οὖν μήτε τὸ μὴ ὂν γίνεται μήτε τὸ ὄν, οὐδὲ γίνεταί τι. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ οὐδὲ φθείρεται· εἰ γὰρ φθείρεταί τι, ἤτοι τὸ ὂν φθείρεται ἢ τὸ μὴ ὄν. τὸ μὲν οὖν k) οὐκ ὂν οὐ φθείρεται· πάσχειν γάρ τι δεῖ τὸ φθειρόμενον. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὄν. ἤτοι γὰρ μένον

per additionem unitatis, et aeruginem ex aere corrupto per mutationem. itaque eversis supra dictis motibus, non etiam generationem et corruptionem everti fortasse necesse est. 110. nihilominus tamen sunt qui haec etiam dicant: si generatus est Socrates, quando non erat Socrates generatus est, aut quum iam erat. verum si generatus esse dicatur quum iam esset, bis fuit generatus. quodsi quum non esset, simul et erat Socrates et non erat. erat quidem quatenus generatus erat, non erat autem ut supponitur. 111. ac si mortuus est Socrates, aut quum viveret mortuus est, aut quum mortuus esset. atqui tum quidem quum viveret non erat mortuus; nam idem et viveret et mortuus esset; sed neque quum mortuus esset, alioqui bis mortuus foret: non igitur mortuus est Socrates. hac autem ratiocinatione possit aliquis in unoquoque eorum quae generari aut corrumpi dicuntur insistens generationem et corruptionem evertere. 112. sunt vero et qui hac obiectione utantur: si quid generatur, aut ens generatur aut non ens. at neque non ens generatur; nam ei quod non est, nihil accidere potest, ideoque nec generatio, neque ens generatur. nam si ens generatur, aut quatenus ens est generatur aut quatenus non ens est. at quatenus non ens est, non generatur. quodsi quatenus ens est generatur, quia quod generatur, aliud ex alio dicunt generari, aliud erit ab ente id quod generatur, quod est non ens. ergo quod generatur, non ens erit, quod a ratione abhorret. 113. si igitur neque quod non est, neque quod est, generatur quidem quicquam. eodem modo autem neque corrumpitur. nam si quid corrumpitur, aut ens corrumpitur aut non ens. sed non ens non corrumpitur; nam

---

i) ἤτοι καθ' ὃ ὄν ἐστιν γίνεται] similem cavillationem attulit paullo ante sect. 105. vide et infra sect. 257 et lib. 2 contra Phys. sect. 326 seq.

P 156 k) τὸ μὲν οὖν] ita legendum e mss pro τὸ μὲν ὄν.

ἐν τῷ ὂν εἶναι φθείρεται ἢ μὴ μένον. καὶ εἰ μὲν μένον ἐν τῷ ὂν εἶναι, ἔσται τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ ὂν καὶ οὐκ ὄν. ἐπεὶ γὰρ οὐ φθείρεται καθ' ὃ μὴ ὄν ἐστιν, ἀλλὰ καθ' ὃ ὄν ἐστι· καθ' ὃ 114 μὲν ἐφθάρθαι λέγεται, ἕτερον ἔσται τοῦ ὄντος, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ὄν· καθ' ὃ δὲ μένον ἐν τῷ εἶναι φθείρεσθαι λέγεται, ὂν ἔσται. ἄτοπον δὲ τὸ λέγειν τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ ὂν καὶ οὐκ ὄν· οὐκ ἄρα μένον ἐν τῷ εἶναι φθείρεται τὸ ὄν. εἰ δὲ οὐ μένον ἐν τῷ εἶναι τὸ ὂν φθείρεται, ἀλλὰ εἰς τὸ μὴ εἶναι περιίσταται πρῶτον, εἶθ' οὕτως φθείρεται, οὐκέτι τὸ ὂν ἀλλὰ τὸ μὴ ὂν φθείρεται· ὅπερ ἀδύνατον εἶναι ὑπεμνήσαμεν. εἰ οὖν μήτε τὸ ὂν φθείρεται μήτε τὸ μὴ ὄν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν ἐστιν, οὐδὲ φθείρεταί τι. ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἐν ὑποτυπώσει καὶ περὶ τῶν κινήσεων ἀρκέσει λελέχθαι. οἷς ἕπεται τὸ ἀνύπαρκταν εἶναι καὶ ἀνεπινόητον τὴν κατὰ τοὺς Δογματικοὺς φυσιολογίαν.

ΚΕΦ. ιε'.

Περὶ μονῆς l).

Ἑπομένως δὲ καὶ περὶ τῆς ὡς πρὸς τὴν φύσιν μονῆς ἠπόρησάν τινες, λέγοντες ὅτι τὸ κινούμενον οὐ μένει, πᾶν δὲ σῶμα διαρκῶς κινεῖται κατὰ τὰς τῶν Δογματικῶν ὑπολήψεις, ῥευστὴν m) εἶναι λεγόντων τὴν οὐσίαν καὶ ἀεὶ διαφορήσεις n) τε καὶ 115

oportet ut id quod corrumpitur aliquid patiatur. sed neque ens: aut enim manens in hoc ut sit ens corrumpitur aut non manens. et si quidem manens in suo esse, erit idem simul et ens et non ens. 114. quoniam enim corrumpitur, non quatenus non est ens, sed quatenus est ens: quatenus quidem corruptum esse dicitur, aliud erit ab ente et propterea non ens; quatenus autem corrumpi dicitur manens in suo esse, ens erit. sed enim absurdum esse dicere idem esse et ens et non ens. non ergo manens in suo esse corrumpitur ens. quodsi ens non manens in suo esse corrumpitur, sed in non esse redigitur primum, deinde corrumpitur, non iam ens sed non ens corrumpitur: quod impossibile esse docuimus. si ergo neque ens corrumpitur neque non ens, praeter haec autem nihil est, ne corrumpitur quidem aliquid. haec ergo ut in brevi institutione etiam de motibus dixisse sufficiat: ex quibus sequitur non subsistere neque intelligentia comprehendi posse Dogmaticorum physiologiam.

CAP. XV.

De mansione ac quiete corporum.

115. Consequenter autem his et de quiete naturali corporum dubitationes proposuerunt aliqui dicentes; quod movetur, non quiescit; omne autem corpus perpetuo movetur secundum opiniones Dogmaticorum, qui fluidam esse dicunt substantiam et semper ab ea exspirari aliaque vicissim addi,

l) περὶ μονῆς] per vocabulum μονῆς non modo quies hoc loco intelligitur, motui locario opposita, ut κινήσει opponitur infra sect. 136, sed praecipue constans et manens status, quemadmodum et verbo μένειν plus simplici usus est hoc sensu Plato, ut fluxui et mutationi corporum illud opponat.

m) Δογματικῶν ὑπολήψεις, ῥευστὴν] vide si placet quae dixi supra sect. 51.

n) διαφορήσεις] ita ms Vratislav. adscriptum in ora libri: ἀφαιρέσεις, sed hoc utut vulgatius et magis in promptu, alteri neutiquam praefe—

προσθέσεις ποιουμένην· ὡς τὸν μὲν Πλάτωνα μηδὲ ὄντα λέγειν τὰ σώματα[o]), ἀλλὰ γινόμενα μᾶλλον καλεῖν· τὸν δὲ Ἡράκλειτον ὀξείᾳ
P 157 ποταμοῦ ῥύσει[p]) τὴν εὐκινησίαν τῆς ἡμετέρας ὕλης ἀπεικάζειν, οὐ-
116 δὲν ἄρα σῶμα μένει. τό γε μὴν λεγόμενον μένειν συνέχεσθαι δοκεῖ ὑπὸ τῶν περὶ αὐτό, τὸ δὲ συνεχόμενον πάσχει· οὐδὲν δέ ἐστι πάσχον, ἐπεὶ μηδὲ αἴτιον[q]), ὡς ὑπεμνήσαμεν· οὐδὲ μένει τι ἄρα. ἐρωτῶσι δέ τινες καὶ τοιοῦτον τὸν λόγον· τὸ μένον πάσχει[r]), τὸ δὲ πάσχον κινεῖ-
117 ται· τὸ ἄρα μένειν λεγόμενον κινεῖται· εἰ δὲ κινεῖται, οὐ μένει. ἐκ δὲ τούτων φανερόν ἐστιν ὅτι οὐδὲ τὸ ἀσώματον ἐνδέχεται μένειν. εἰ γὰρ τὸ μένον πάσχει, τὸ δὲ πάσχειν σωμάτων ἐστὶν ἴδιον (εἴπερ ἄρα, καὶ οὐχὶ ἀσωμάτων), οὐδὲν δὲ ἀσώματον οὔτε πάσχειν
118 δύναται οὔτε μένειν· οὐδὲν ἄρα μένει[s]). τοσαῦτα μὲν καὶ περὶ μονῆς εἰρήσθω. ἐπεὶ δὲ ἕκαστον τῶν προειρημένων οὐκ ἄνευ τόπου ἢ χρόνου ἐπινοεῖται, μετιτέον ἐπὶ τὴν περὶ τούτων σκέψιν. ἐὰν γὰρ ταῦτα δείξῃ τις ἀνυπόστατα, ἀνυπόστατον ἔσται καὶ διὰ ταῦτα ἐκείνων ἕκαστον. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ τόπου.

adeo ut Plato nec esse quidem dixerit corpora, sed potius gigni; et Heraclitus veloci fluminis cursui mobilitatem nostrae materiae comparet. 116. nullum igitur corpus quiescit sive constanti statu manet; nam quod dicitur manere, videtur ab iis quae circa ipsum sunt contineri; at quod continetur, patitur. nihil autem est patiens, quia ne causa quidem, ut docuimus: ergo ne manet quidem aliquid. sunt vero et qui hoc argumentum proponant: quod manet patitur; quod autem patitur movetur. ergo quod manere dicitur, movetur. quod si movetur, non manet. 117. ex his porro perspicuum est neque incorporeum manere sive quiescere posse; nam si manens patitur, pati autem corporum est proprium (itaque non est etiam incorporeorum), nihil autem incorporeum neque pati potest neque manere: nihil ergo quiescit sive manet. 118. hactenus etiam de quiete sive mansione dictum sit. quoniam autem unumquodque supra dictorum non absque loco aut tempore intellectu percipitur, transeundum est ad horum disquisitionem. nam si haec aliquis ostenderit consistere non posse, ne illorum quidem unumquodque consistere poterit etiam propter haec. incipiamus autem a loco.

---

lerim, quod pulchre corpusculorum ex materia exspirationem ad densum denotat quemadmodum corporis nostri exhalationes eodem vocabulo designantur.

o) τὸν μὲν Πλάτωνα μηδὲ ὄντα λέγειν τὰ σώματα] in Olympiodori commentario inedito ad Phaedonem ex Platonis mente διττὰ distinguuntur τὰ εἴδη sive duo rerum genera, alterum ὄντων, θεῖον ἀθάνατον νοητὸν μονοειδὲς ἀδιάλυτον κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἔχον, alterum γιγνομένων, σωματικὸν οὐκ ἀθάνατον ἀνόητον πολυειδὲς διαλυτὸν ἄλλοτε ἄλλως ἔχον. passim hoc Plato in scriptis suis innuit, ut in Timaeo Theaeteto atque alibi.

P 157 p) τὸν Ἡράκλειτον ὀξείᾳ ποταμοῦ ῥύσει] tritum Graecis ὀξὺ dicere pro ὠκύ, ut apud Anacreontem διὰ ὀξέων ἀναύρων, per rapidos torrentes. quem locum illustrandis Sexti nostri verbis iam attulit elegantissimus Menagius ad Laertii 9 80, idem ad 9 8 videndus de Heracliti dogmate, quo ut testatur etiam Plutarchus lib. 1 de placitis c. 23 et Stobaeus Eclog. Phys. p. 40 ἠρεμίαν μὲν καὶ στάσιν ἐκ τῶν ὅλων ἀνῄρει, κίνησιν δὲ τοῖς πᾶσιν ἀπεδίδου. ὀξεῖαν ῥύσιν de temporis fluxu habes infra sect. 145.

q) ἐπεὶ μηδὲ αἴτιον] supra sect. 13 seq. et 103.

r) τὸ μένον πάσχει] idem argumentum exstat lib. 2 contra Physicos.

s) οὐδὲν ἄρα μένει] ita mss, non μένειν, ut editi.

οὐχ ἧττον δὲ καὶ τάδε φασί τινες κατὰ τοῦ χρόνου, εἰ ἔστι χρό-
νος, ἤτοι πεπέρασται ἢ ἄπειρός ἐστιν· ἀλλ' εἰ μὲν πεπέρασται, 141
ἀπό τινος χρόνου ἤρξατο καὶ εἴς τινα χρόνον λήξει[i]· διὰ δὲ
τοῦτο ἦν ποτε χρόνος ὅτε οὐκ ἦν χρόνος, πρὸ τοῦ ἄρξασθαι
αὐτόν· καὶ ἔσται ποτὲ χρόνος ὅτε οὐκ ἔσται χρόνος, μετὰ τὸ
λῆξαι αὐτόν, ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν πεπέρασται ὁ χρόνος[k].
εἰ δὲ ἄπειρός ἐστιν, ἐπεὶ τὸ μέν τι αὐτοῦ λέγεται παρῳχηκὸς 142
τὸ δὲ ἐνεστὸς τὸ δὲ μέλλον, ὁ μέλλων καὶ ὁ παρῳχηκὼς ἤτοι
εἰσὶν ἢ οὐκ εἰσίν· ἀλλ' εἰ οὐκ εἰσίν, μόνου τοῦ ἐνεστῶτος ὑπο-
λειπομένου, ὅς ἐστιν ἀκαριαῖος, πεπερασμένος ἔσται ὁ χρόνος,
καὶ ἀκολουθήσουσιν αἱ ἀρχῆθεν ἀπορίαι· εἰ δὲ ὁ παρῳχηκώς
ἐστι, καὶ ὁ μέλλων ἐστίν· ἐνεστὼς δὲ ἔσται ἑκάτερος αὐτῶν.
ἄτοπον δὲ τὸ λέγειν ἐνεστῶτα τὸν παρῳχηκότα καὶ τὸν μέλλοντα
χρόνον. οὐκοῦν οὐδὲ ἄπειρός ἐστιν ὁ χρόνος. εἰ δὲ μήτε ἄπει-
ρος μήτε πεπερασμένος, οὐδὲ ἔστιν ὅλως χρόνος. πρὸς τούτοις 143
εἰ ἔστιν ὁ χρόνος, ἤτοι μεριστός ἐστιν ἢ ἀμέριστος[l]. ἀμέριστος
μὲν οὖν οὐκ ἔστι· διαιρεῖται γὰρ εἴς τε τὸν ἐνεστῶτα καὶ εἰς
τὸν παρῳχηκότα καὶ εἰς τὸν μέλλοντα, ὡς αὐτοί φασιν. ἀλλ'
οὐδὲ μεριστός· ἕκαστον γὰρ τῶν μεριστῶν καταμετρεῖται ὑπό
τινος ἑαυτοῦ μέρους, καθ' ἕκαστον μέρος τοῦ μετρουμένου γι-
νομένου τοῦ μετροῦντος, ὡς ὅταν δακτύλῳ πῆχυν μετρῶμεν.
ὁ δὲ χρόνος οὐ δύναται καταμετρεῖσθαι ὑπό τινος ἑαυτοῦ μέ-
ρους· εἰ γὰρ ὁ ἐνεστὼς λόγου χάριν καταμετρεῖ τὸν παρῳχημέ-
νον, ἔσται κατὰ τὸν παρῳχηκότα καὶ διὰ τοῦτο παρῳχηκώς·
καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ὁμοίως μέλλων. καὶ ὁ μέλλων εἰ κατα-
μετροίη τοὺς ἄλλους, ἐνεστὼς ἔσται καὶ παρῳχηκώς, καὶ ὁ

quiete sublata tollitur et tempus. nihilominus tamen haec quoque nonnulli adversus tempus afferunt: 141. si est tempus, aut finitum est aut infinitum; sed siquidem finitum est, ab aliquo tempore coepit et in aliquod tempus desinet, ideoque aliquando erat tempus quum non esset tempus, antequam ipsum esse incepisset; et erit aliquando tempus, quum non erit tempus, nempe ubi ipsum desierit esse; quod absurdum est. non ergo finitum est tempus. 142. quodsi infinitum est, quia aliud dicitur praeteritum aliud praesens aliud futurum, futurum et praeteritum aut sunt aut non sunt. verum si non sunt, quum solum praesens relinquatur, quo brevius nihil esse potest, finitum erit tempus et ita consequentur eaedem dubitationes quae in principio. at si praeteritum est, etiam futurum est: praesens autem erit utrumque ipsorum. at vero absurdum dicere praesens quod est praeteritum et quod futurum. ergo infinitum non est tempus. quodsi neque infinitum neque finitum est tempus, ne ullo quidem modo est. 143. ad haec, si est tempus, aut divisibile est aut indivisibile. indivisibile certe non est: dividitur enim in praesens et praeteritum et futurum, ut ipsi aiunt; sed neque divisibile. nam unumquodque divisibilium mensuratur ab aliqua sui parte, dum unamquamque partem mensurati obeat mensurans, ut quum digito cubitum metimur, at tempus mensurari non potest ab aliqua sui parte; nam verbi gratia si praesens mensurat praeteritum, erit in praeterito et propterea praeteritum, et in futuro similiter futurum: et futurum si alia mensu-

i) λήξει] ms Vratislav. λήξῃ.

k) οὐ τοίνυν πεπέρασται ὁ χρόνος] idem argumentum lib. 2 adversus Physicos et adversus Musicos.

l) ἤτοι μεριστός ἐστιν ἢ ἀμέριστος] etiam hoc et quod inde sequitur argumentum habes utroque eodem loco.

καὶ τὸ ἐν ᾧ c), ὅπερ ἐστὶν ὁ τόπος· τὸ δὲ πρῶτον ἐν ἑκατέρῳ d), καὶ
122 τὸ ἄρα δεύτερον ἐν ἀμφοτέροις. οἱ δὲ ἀναιροῦντες τὸν τόπον, οὔτε *) τὰ μέρη τοῦ τόπου διδόασιν εἶναι, μηδὲν γὰρ εἶναι τὸν τόπον παρὰ τούτου μέρη· καὶ τὸν συνάγειν πειρώμενον ὅτι ἔστιν ὁ τόπος ἐκ τοῦ τὰ μέρη αὐτοῦ ὡς ὄντα λαμβάνειν, τὸ ζητούμενον δι' ἑαυτοῦ κατασκευάζειν βούλεσθαι. ὁμοίως δὲ ληρεῖν καὶ τοὺς ἔν τινι τόπῳ γίνεσθαί τι ἢ γεγονέναι φάσκοντας, ὅλως μὴ διδομένου τοῦ τόπου e). συναρπάζειν δὲ αὐτοὺς καὶ τὴν τοῦ σώματος ὕπαρξιν μὴ διδομένην f) αὐτόθεν· καὶ τὸ ἐξ οὗ καὶ
123 τὸ ὑφ' οὗ g) δείκνυσθαι ἀνύπαρκτα παραπλησίως τόπῳ. τὸν δὲ Ἡσίοδον μὴ ἀξιόχρεων h) εἶναι κριτὴν τῶν κατὰ φιλοσοφίαν. καὶ οὕτω διακρουόμενοι τὰ εἰς κατασκευὴν φερόμενα τοῦ εἶναι τόπον ἤδη καὶ ποικιλότερον κατασκευάζουσιν ὅτι ἀνύπαρκτός ἐστι, ταῖς ἐμβριθεστέραις εἶναι δοκούσαις τῶν Δογματικῶν στάσεσι περὶ τοῦ τόπου προσχρώμενοι, τῇ τε τῶν Στωϊκῶν καὶ τῇ
124 τῶν Περιπατητικῶν τὸν τρόπον τοῦτον· οἱ Στωϊκοί i) φασι

quo, si est ex quo, est etiam in quo, quod est locus, prius autem est in utroque hoc argumento, est igitur etiam posterius in utroque. 122. qui vero tollunt locum, neque partes loci concedunt esse; nihil enim esse locum praeter eius partes: et eum qui colligere conatur esse locum ex eo quod partes eius ut existentes accipiat, id de quo quaeritur per illud ipsum astruere velle. itidem vero nugari et eos qui in aliquo loco esse aliquid aut fuisse dicant, quum nullo modo locus esse concedatur: abripere etiam ipsos corporis existentiam, quae ex se ipsa non concedatur, et ipsum ex quo et ipsum a quo ostendi inexistentia, sicut et locum. 123. sed ne Hesiodum quidem fide dignum esse testem eorum quae ad philosophiam pertinent. atque ita repellentes quae ad astruendam loci existentiam afferuntur, magis adhuc versute astruunt inexistentem esse: inque usum suum convertunt eas Dogmaticorum de loco opiniones, quae maioris esse ponderis videntur, nimirum tum Stoicorum tum Peripateticorum opinionem hoc modo:

---

c) εἰ ἔστι τὸ ὑφ' οὗ καὶ τὸ ἐξ οὗ, ἔστι καὶ τὸ ἐν ᾧ] ita interpungendus hic locus, non ut in editis erat: καὶ τὸ ἐξ οὗ ἔστι, καὶ τὸ ἐν ᾧ.

d) τὸ δὲ πρῶτον ἐν ἑκατέρῳ] duplicem syllogismum hypotheticum compendio proposuit. antecedens prioris est: *si est, a quo corpus est*, caussa nempe efficiens. antecedens in posteriore argumento: *si est, ex quo corpus est* nimirum materia. consequens utriusque inde colligitur, *est etiam, in quo est corpus*, nempe locus.

[*) immo: οὐδὲ]

e) μὴ διδομένου τοῦ τόπου] articulum e mss revocavi.

f) τὴν τοῦ σώματος ὕπαρξιν μὴ διδομένην] corpus non dari disputavit noster supra sect. 38 seq.

g) καὶ τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑφ' οὗ] causam efficientem non dari sect. 2 et 13 seq., materialem sect. 30.

h) Ἡσίοδον μὴ ἀξιόχρεων] non mirum a Sexto Hesiodi sententiam haberi pro tali a qua fas sit provocare in philosophia, cum nullis quamvis celeberrimis philosophis hoc tribuat, ut suffragio suo aliis possint praeiudicare. Hesiodus autem poëta fuit et pro rudiore illa aetate fabularum amoene contexendarum studiosior quam accuratioris subtiliorisque philosophiae. hinc et apud Platonem ἀστρονομοῦντες καθ' Ἡσίοδον appellantur qui rudi Minerva et ad vulgi captum, non exacte et exquisite siderum scientiam tractant.

i) οἱ Στωϊκοί] eadem loci definitio et distinctio ab inani sive κενῷ et a spatio sive χώρᾳ ex Stoicorum sententia exstat lib. 2 adversus Physicos sect. 3 seq. et apud Stobaeum Eclog. Physic. cap. 22, Plutarchum

γεννητὸς μὲν οὖν καὶ ἄφθαρτος οὐκ ἔστιν, εἴ γε αὐτοῦ τὸ μὲν παρῳχηκέναι λέγεται καὶ μηκέτι εἶναι, τὸ δὲ μέλλειν καὶ μηδέπω εἶναι· ἀλλ' οὐδὲ γεννητὸς καὶ φθαρτός. τὰ γὰρ γινόμενα ἔκ τινος 148
ὄντος γίγνεσθαι δεῖ καὶ τὰ φθειρόμενα εἴς τι ὂν φθείρεσθαι κατὰ τὰς τῶν Δογματικῶν p) αὐτῶν ὑποθέσεις. εἰ οὖν εἰς τὸν παρῳχημένον φθείρεται, εἰς οὐκ ὂν φθείρεται, καὶ εἰ ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεται, ἐξ οὐκ ὄντος γίνεται· οὐδέτερος γὰρ q) αὐτῶν ἔστιν: ἄτοπον δὲ τὸ λέγειν τι ἐξ οὐκ ὄντος γίνεσθαι ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. οὐκ ἄρα γεννητὸς καὶ φθαρτός ἐστιν ὁ χρόνος. εἰ δὲ μήτε ἀγέννητος καὶ ἄφθαρτός ἐστι, μήτε γεννητὸς καὶ φθαρτός, οὐδὲ ὅλως ἐστί. πρὸς τούτοις ἐπεὶ πᾶν τὸ γινό- 149
μενον r) ἐν χρόνῳ γίγνεσθαι δοκεῖ, εἰ γίνεται ὁ χρόνος, ἐν χρόνῳ P 164
γίνεται. ἤτοι οὖν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ γίνεται ἢ ἕτερος ἐν ἑτέρῳ. ἀλλ' εἰ μὲν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ, τὸ αὐτὸ καὶ ἔσται καὶ οὐκ ἔσται· ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐν ᾧ τι γίγνεται τοῦ ἐν ᾧ γιγνομένου ὀφείλει προϋπάρχειν, ὁ γιγνόμενος ἐν ἑαυτῷ χρόνος, εἰ μὲν γίνεται, οὐδέπω ἔστιν· εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται s), ἤδη ἐστίν. ὥστε οὔτε γίνεται ἐν ἑαυτῷ· ἀλλ' οὐδ' ἐν ἑτέρῳ ἕτερος. εἰ γὰρ ὁ ἐνεστὼς ἐν τῷ 150
μέλλοντι γίγνεται, μέλλων ἔσται ὁ ἐνεστώς, καὶ εἰ ἐν τῷ παρῳχηκότι, ὁ *) παρῳχηκώς. τὰ δὲ αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῶν ἄλλων χρόνων. ὥστε οὐδὲ ἕτερος χρόνος ἐν ἑτέρῳ γίνεται χρόνῳ. εἰ δὲ μήτε αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ γίνεται μήτε ἕτερος ἐν ἑτέρῳ, οὐδὲ γεννητός ἐστιν ὁ χρόνος. ἐδείκνυτο δὲ ὅτι οὐδὲ ἀγέννητός ἐστι·

genitum quidem et incorruptibile non est, si quidem partim praeteriisse dicitur et non amplius esse, partim esse futurum et nondum esse. 148. sed ne genitum quidem et corruptibile; nam quae fiunt, ex aliquo ente fieri oportet: et quae corrumpuntur, in aliquod ens corrumpi secundum ipsorum Dogmaticorum suppositiones. si ergo in praeteritum corrumpitur, in non ens corrumpitur. et si ex futuro fit, ex non ente fit; neutrum enim ipsorum existit. absurdum est autem dicere aliquid ex non ente fieri aut in non ens corrumpi. itaque non est genitum et corruptibile tempus. quodsi neque non genitum et incorruptibile est, neque genitum et corruptibile, ne est quidem prorsus. 149. ad haec vero, quia omne quod fit in tempore fieri videtur, si fit tempus, in tempore fit. aut ergo ipsum in se ipso fit, aut alterum in altero. sed si quidem ipsum in se ipso, idem et erit et non erit. quia enim id in quo aliquid fit, debet prius existere quam id quod in ipso fit, tempus quod in se ipso fit, si quidem fit, nondum est: at si in se ipso fit, iam est. quocirca ne in se ipso quidem fit. 150. sed neque alterum in altero; nam si praesens in futuro fit, futurum erit praesens: et si in praeterito, praeteritum. eadem vero et de aliis temporibus dicenda. ergo ne fit quidem tempus alterum in altero. quodsi neque ipsum in se ipso fit nec alterum in altero, ne genitum quidem est tempus. ostensum autem iam fuit, nec esse quidem non genitum. quum itaque neque genitum sit neque non genitum,

p) κατὰ τὰς τῶν Δογματικῶν] omnium fere sectarum apud Graecos philosophi in hoc consentiunt, *ex nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti*, quod dogma multis probare conatur Lucretius lib. 1 vers. 151 seq. et κοινὴν δόξαν hanc Physicorum appellat Aristoteles lib. 1 Physicorum cap. 5.

q) οὐδέτερος γάρ] ita mss pro οὐδέτερον.

r) πᾶν τὸ γινόμενον] ita mss pro γιγνόμενον.

s) εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται] similis de loco cavillatio supra sect. 133. P 164

[*) ὁ delendum.]

ἀποτελεῖται. ἀλλ' οὐδὲ γεννητός· εἰ γὰρ γεννητός[t]), ἤτοι ὅτε
ἐν τόπῳ ἐστὶ τὸ σῶμα, τότε γίνεται ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἤδη λέγεται
133 εἶναι τὸ ἐν τόπῳ, ἢ ὅτε οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. οὔτε δὲ ὅτε ἐν
αὐτῷ ἐστιν — ἔστι γὰρ ἤδη τοῦ ἐν αὐτῷ σώματος ὁ τόπος —
οὔτε ὅτε οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ, εἴγε περιτυποῦται μέν, ὥς φασι,
τῷ περιεχομένῳ τὸ περιέχον, καὶ οὕτω γίνεται τόπος. τῷ δὲ μὴ
ἐν αὐτῷ ὄντι οὐδὲν δύναται περιτυπωθῆναι. εἰ δὲ μήτε ὅτε ἐν
τόπῳ ἐστὶ τὸ σῶμα μήτε ὅτε οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ γίνεται ὁ τόπος,
παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν ἐστιν ἐπινοεῖν, οὐδὲ γεννητός ἐστιν ὁ τό-
134 πος. εἰ δὲ μήτε γεννητός ἐστι μήτε ἀγέννητος, οὐδὲ ἔστι.
νότερον δὲ καὶ ταῦτα δύναται λέγεσθαι, εἰ ἔστι τι ὁ τόπος, ἤτοι
σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον· ἑκάτερον δὲ τούτων ἀπορεῖται, ὡς
ὑπεμνήσαμεν[u])· καὶ ὁ τόπος ἄρα ἐστὶν ἄπορος. ὁ τόπος πρὸς
τῷ σώματι νοεῖται, οὗ ἔστι τόπος· ἄπορος δέ ἐστιν ὁ περὶ τῆς
P 161 ὑπάρξεως τοῦ σώματος λόγος, καὶ ὁ περὶ τοῦ τόπου ἄρα. ὁ
τόπος ἑκάστου ἀΐδιος μὲν οὐκ ἔστι· γίνεσθαι δὲ λεγόμενος ἀνυ-
πόστατος εὑρίσκεται, γενέσεως μὴ ὑπαρχούσης[x]). ἔνεστι δὲ καὶ
135 ἄλλα πλείω λέγειν. ἀλλ' ἵνα μὴ τὸν λόγον μηκύνωμεν, ἐκεῖνο
ἐπακτέον ὅτι τοὺς Σκεπτικοὺς ἐντρέπουσι μὲν οἱ λόγοι, δυσωπεῖ
δὲ καὶ ἡ ἐνάργεια[y]). διόπερ οὐθετέρῳ προστιθέμεθα ὅσον ἐπὶ
τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τῶν Δογματικῶν, ἀλλὰ ἐπέχομεν περὶ
τοῦ τόπου.

ipso est. sed neque factus: nam si factus est, aut quum in loco est corpus, tunc fit locus, in quo iam dicitur esse id quod est in loco, aut quum non est in ipso. 133. atqui nec quum est in ipso — est enim iam locus corporis quod in eo est — neque quum non est ipso: si quidem formatur ut aiunt quod continet, circa id quod continetur, et ita fit locus, nihil autem potest formari circa id quod in ipso non est. quodsi nec quum est corpus in loco, nec quum in illo non est, fit locus, praeter haec autem nihil intellectu percipere possumus, ne factus sive genitus quidem est locus. at si neque factus est neque non factus, ne est quidem. 134. generaliter autem haec quoque dici possunt: si quid est locus, aut corpus est aut incorporeum, at horum utrumque in dubium revocatur, ut docuimus: ergo et de loco dubitatur. locus cum corpore intelligitur cuius est locus: at dubia sunt quae de corporis existentia disputantur: ergo et quae de loco. locus cuiusque aeternus quidem non est; si autem dicitur generari ac fieri, insubsistens comperitur, cum generatio non existat. 135. possunt autem et alia plura dici: sed ne longiores simus, illud addendum, Scepticis hinc ob rationes, illinc ob rei evidentiam, silentium prae pudore imponi. ideo neutri parti assentimur quantum ad ea quae a Dogmaticis dicuntur, sed assensum retinemus de loco.

---

t) *εἰ γὰρ γεννητός*] haec verba quae in editis exciderant, e mss revocavi. similis cavillatio de tempore, infra sect. 149.

u) *ὡς ὑπεμνήσαμεν*] corpus non dari disputat noster supra sect. 38 seq. nec *ἀσωμάτων* sive incorporale, sect. 49. speciatim vero locum nec corpus esse neque inane, lib. 2 contra Phys. sect. 20 seq.

P 161 x) *γενέσεως μὴ ὑπαρχούσης*] generationem nullam dari contendit noster supra sect. 110 seq.

y) *ἐνάργεια*] ita mss recte pro *ἐνέργεια*.

διὰ δὲ ταῦτα καὶ τὸ κενὸν ἀνυπόστατον εὑρίσκεται, εἴ γε μὴ P 160
δυνατόν ἐστιν αὐτὸ κατασχεθῆναι ὑπὸ σώματος καὶ γενέσθαι 130
τόπον· ἐλέγετο γὰρ κενὸν εἶναι[p]) ὃ οἷόν τε ὑπὸ σώματος κατασχεθῆναι. συμπεριτρέπεται δὲ τούτοις καὶ ἡ χώρα· εἴτε γὰρ ὁ μέγας τόπος ἐστὶ χώρα[q]), συμπεριγράφεται τῷ τόπῳ, εἴτε ἡ κατὰ μέν τι ὑπὸ σώματος κατεχομένη, κατὰ δέ τι κενὴ διάστασις, ἀμφοτέροις συναναιρεῖται. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἔτι πλείω πρὸς τὴν στάσιν τῶν Στωϊκῶν περὶ τοῦ τόπου λέγεται. οἱ δὲ 131
Περιπατητικοί[r]) φασιν εἶναι τόπον τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, καθ' ὃ περιέχει, ὡς ἐμοῦ τόπον εἶναι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀέρος τὴν περιτετυπωμένην τῷ ἐμῷ σώματι. ἀλλ' εἴπερ τοῦτό ἐστιν ὁ τόπος, τὸ αὐτὸ καὶ ἔσται καὶ οὐκ ἔσται· ὅτε γὰρ μέλλει ἐν τῷ τόπῳ γίνεσθαι τὸ σῶμα, καθ' ὃ μὲν[s]) οὐδὲν δύναται γενέσθαι ἐν τῷ μὴ ὑπάρχοντι, δεῖ προϋπάρχειν τὸν τόπον, ἵνα οὕτως ἐν αὐτῷ γένηται τὸ σῶμα· καὶ διὰ τοῦτο ἔσται ὁ τόπος πρὶν ἐν αὐτῷ γενέσθαι τὸ ἐν τόπῳ σῶμα. καθ' ὃ δὲ περιτυπουμένης τῆς τοῦ περιέχοντος ἐπιφανείας τῷ περιεχομένῳ ἀποτελεῖται, οὐ δύναται ὑποστῆναι ὁ τόπος πρὸ τοῦ ἐν αὐτῷ γενέσθαι τὸ σῶμα· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται τότε. ἄτοπον δὲ τὸ αὐτὸ λέγειν καὶ εἶναί τι καὶ μὴ εἶναι. οὐκ ἄρα ἔστι τόπος τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, καθ' ὃ περιέχει. πρὸς τούτοις εἰ ἔστι 132
τι ὁ τόπος, ἤτοι γεννητός ἐστιν ἢ ἀγέννητος. ἀγέννητος μὲν οὖν οὐκ ἔστιν· περιτυπούμενος γάρ, φασίν, τῷ ἐν αὐτῷ σώματι

vacuum a corpore contineatur, et fiat locus. 130. has autem ob causas vacuum quoque inexistens esse comperitur, siquidem illud a corpore occupari non potest, ut fiat locus. dicebatur enim vacuum esse quod a corpore occupari possit. una autem cum his evertitur etiam spatii existentia. sive enim magnus locus est spatium, una cum loco evertitur: sive illud dicant quod partim a corpore occupatur partim est vacua dimensio, cum utrisque simul tollitur. haec ergo et plura etiam his adversus Stoicorum opinionem ab aliis dissidentem de loco dicuntur. 131. at Peripatetici locum esse aiunt extremitatem continentis, quatenus continet, adeo ut locus meus sit superficies aëris, formata circa meum corpus. verum si quidem id est locus, idem et erit et non erit; quum enim in aliquo futurum est loco corpus, quatenus quidem nihil esse potest in eo quod non existit, prius existat locus necesse est, ut tum demum in ipso sit corpus; ideoque locus erit priusquam in ipso sit corpus quod in loco esse dicitur. quatenus autem locus efficitur superficie continentis circumformata circa id quod continetur, existere non potest locus, priusquam in ipso sit corpus. ideoque tum non erit. absurdum est autem idem dicere et esse aliquid et non esse. locus ergo non est extremitas continentis, quatenus continet. 132. praeterea si locus est aliquid, aut factus sive genitus est aut non factus. at non factus nequit, nam ut aiunt efficitur, dum circumformatur corpori, quod in

p) κενὸν εἶναι] supra sect. 124. P 160

q) ὁ μέγας τόπος ἐστὶ χώρα] vide dicta, si placet, eodem loco.

r) οἱ δὲ Περιπατητικοί] Aristoteles 4 Physicor. capite 7. Ammonius in Categorias, ubi de qualitate etc. vide et Plutarchum lib. 1 de placitis c. 19, Stobaeum Eclog. Physic. cap. 22 et nostrum 2 contra Phys. sect. 30 seq.

s) καθ' ὃ μὲν] ita mss; nam in editis μέν exsulat.

μενον ἡμέραις τε καὶ νυξὶ καὶ ὥραις καὶ πάθεσι καὶ ἀπαθείαις
138 καὶ κινήσεσι καὶ μοναῖς. κατ᾽ οὐσίαν δὲ*) αἱ μὲν σῶμα αὐτὸν
ἔφασαν εἶναι, ὡς οἱ περὶ τὸν Αἰνεσίδημον e)· μηδὲν γὰρ αὐτὸν
διαφέρειν τοῦ ὄντος καὶ τοῦ πρώτου σώματος· οἱ δὲ ἀσώμα-
τον f). ἤτοι οὖν πᾶσαι αἱ στάσεις αὗται εἰσὶν ἀληθεῖς ἢ πᾶσαι
ψευδεῖς, ἢ τινὲς μὲν ἀληθεῖς τινὲς δὲ ψευδεῖς· οὔτε δὲ πᾶσαι
P 162 ἀληθεῖς ὑπάρχειν δύνανται, μάχονται γὰρ αἱ πλεῖσται, οὔτε
139 πᾶσαι ψευδεῖς εἶναι δοθήσονται ὑπὸ τῶν Δογματικῶν. καὶ ἄλ-
λως εἰ δοθείη ψεῦδος μὲν εἶναι τὸ σῶμα εἶναι τὸν χρόνον, ψεῦ-
δος δὲ καὶ τὸ "ὅτι ἀσώματός ἐστιν αὐτόθεν", δοθήσεται ἡ τοῦ
χρόνου ἀνυπαρξία· παρὰ γὰρ ταῦτα οὐδὲν εἶναι δύναται ἕτε-
ρον. οὔτε τίνες μέν εἰσιν ἀληθεῖς τίνες δὲ ψευδεῖς δυνατὸν κατα-
λαβεῖν διά τε τὴν ἰσοσθενῆ διαφωνίαν καὶ τὴν ἀπορίαν τὴν
κατὰ κριτήριόν τε καὶ τὴν ἀπόδειξιν g), ὥστε διὰ ταῦτα οὐδὲν
140 ἕξομεν περὶ χρόνου διαβεβαιώσασθαι. εἶτα ἐπεὶ οὐκ ἄνευ κινή-
σεως ἢ καὶ μονῆς ὁ χρόνος ὑφεστάναι δοκεῖ, τῆς κινήσεως ἀναι-
ρουμένης h) ὁμοίως δὲ καὶ τῆς μονῆς ἀναιρεῖται ὁ χρόνος, συ-

noctes et horas et passiones et impassibilitates et motus et mansiones
138. secundum substantiam autem alii corpus esse ipsum dixerunt, ut Ae-
nesidemus; nihil enim ipsum differre ab ente et primo corpore: alii incor-
poreum. aut igitur omnes hae discrepantes opiniones verae sunt, aut omnes
falsae, aut aliquae verae, aliquae falsae. at neque omnes verae esse pos-
sunt (plurimae enim earum inter se pugnant) neque omnes falsae esse con-
cedentur a Dogmaticis. 139. quin etiam si falsum esse concedatur quod tem-
pus sit corpus, et falsum etiam quod sit incorporeum, eadem opera tem-
poris inexistentia concedetur; praeter haec enim nihil aliud esse potest.
nec vero quae sint opiniones verae, quae falsae, possibile est comprehen-
dere, tum propter aequalis ponderis in utramque partem disputationes, tum
propter eam quae de criterio est et de demonstratione dubitationem. 140. ita-
que propter haec nihil de tempore affirmare poterimus. deinde quia non
sine motu aut etiam quiete tempus subsistere dicitur, everso motu pariter

---

Demetrii Laconis Laërtius 10 26 et Erotianus in χλαγγώδη, ut Menagio iam observatum. idem laudatur nostro 2 contra Logicos ubi ἐκ τῶν κατὰ τὴν Ἐπικούρειον αἵρεσιν ἐπιφανῶν fuisse testatur. quod σύμπτωμα συμπτωμάτων hoc loco Sextus appellat, Luciano in vitarum auctione [c. 21] t. 1 p. 382 dicitur παρασύμβαμα.

[*) legebatur τε.]

e) οἱ περὶ τὸν Αἰνεσίδημον] Aenesidemus hac in parte secutus est sententiam Heracliti, qui tempus nihil differre existimavit a corporibus ipsis quorum duratio esse intelligitur. Sextus lib. 2 adversus Physicos σῶμα μὲν οὖν ἔλεξεν εἶναι τὸν χρόνον Αἰνεσίδημος κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· μὴ διαφέρειν γὰρ αὐτὸν τοῦ ὄντος καὶ τοῦ πρώτου σώματος. videtur autem τὸ ὂν et πρῶτον σῶμα vocasse Heraclitus ignem ex quo omnia perpetuo motu generari et in quem abire vicissim omnia statuebat.

f) οἱ δὲ ἀσώματον] Stoicorum haec sententia. vide libr. 2 adversus Physicos, Laërtium 7 141 et Lipsium lib. 2 Physiologiae Stoicorum diss. 24.

P 162 g) κατα κριτήριόν τε καὶ τὴν ἀπόδειξιν] ita legendum ex mss pro καταριτήριον καί. confer quae adversus existentiam criterii veritatis disputata sunt supra lib. 2 capite 4 et seq. et adversus demonstrationem cap. 13.

h) τῆς κινήσεως ἀναιρουμένης] motum non dari disputavit supra hoc libro capite 7 seq. et μονήν capite 15.

ΚΕΦ. ιζ.

Περὶ χρόνου.

Τὸ δὲ αὐτὸ πάσχομεν καὶ ἐν τῇ περὶ τοῦ χρόνου ζητήσει. 136
ον μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις δοκεῖ τι εἶναι ὁ χρόνος, ὅσον ἐπὶ τοῖς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις ἀνυπόστατος φαίνεται· χρόνον εἶναί φασιν [z]) οἱ μὲν διάστημα τῆς τοῦ χρόνου κινήσεως, νον δὲ λέγω τὸν κόσμον, οἱ δὲ αὐτὴν τὴν κίνησιν τοῦ κόου· Ἀριστοτέλης δὲ [a]) ἢ ὥς τινες Πλάτων [b]) ἀριθμὸν τοῦ ἐν ήσει προτέρου καὶ ὑστέρου, Στράτων δὲ [c]) ἢ ὥς τινες Ἀρι- 137
τέλης μέτρον κινήσεως καὶ μονῆς, Ἐπίκουρος δέ, καθὼς μήτριος ὁ Λάκων [d]) φησί, σύμπτωμα συμπτωμάτων παρεπό-

CAP. XVII.

De tempore.

136. Idem autem nobis in quaestione de tempore usu venit. nam quan- ad ea quae apparent, videtur aliquid esse tempus, quantum vero ad quae de ipso dicuntur, subsistentiam habere non videtur; nam tempus dicunt esse intervallum motus temporis. tempus autem dico mundum, ipsum modum mundi. Aristoteles autem, aut ut aliqui, Plato, numeius quod in motu est prius et posterius. 137. Straton vero aut, se- alios, Aristoteles mensuram motus et quietis. at Epicurus, sicut metrius Lacedaemonius ait, accidens accidentium, consequens dies et

z) χρόνον γὰρ εἶναί φασιν] Aristoteles lib. 4 Physicor. cap. 10 οἱ μὲν χρόνον τὴν τοῦ ὅλου κίνησιν εἶναί φασιν, οἱ δὲ τὴν σφαῖραν αὐτήν. sententiam Platoni, alteram Pythagorae tribuit Plutarchus lib. 1 placitis Philosophor. cap. 11 et 12. Simplicius in 4 Physic. p. 165 τοῦ ὅλου κίνησιν καὶ περιφορὰν τὸν χρόνον εἶναί φασιν, ὡς Πλάτωνα νομίζουσιν, ὅ τε Εὔδημος καὶ ὁ Θεόφραστος καὶ ὁ Ἀλέ- οἱ δὲ τὴν σφαῖραν αὐτὴν τοῦ οὐρανοῦ, ὡς τοὺς Πυθαγορικοὺς λέγειν, οἱ παρακούσαντες ἴσως τοῦ Ἀρχύτου [Ἀρχύτα] λέγον- καθόλου τὸν χρόνον διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως. confer Sex- nostrum lib. 2 adversus Physicos sect. 170 et Gassendum ad librum um Laertii p. 318.

a) Ἀριστοτέλης δὲ] libro 4 Phys. c. 11.

b) ὥς τινες Πλάτων] verius est tempus a Platone definitum τὴν τοῦ οῦ φοράν, ut a Laertio 3 73 est annotatum. sane in Timaeo D ait χρόνον ἅμα οὐρανοῦ γεγονέναι, ad quem locum praeter Chal- p. 198 conferendus Plutarchus quaest. Platonic. p. 1006. cum facit Zacharias Mytilenaeus p. 188, Io. Philoponus de mundi tione p. 7, et ante hos Philo Iudaeus libro περὶ ἀφθαρσίας κόσμου 727 et 730 qui tempus διάστημα κοσμικῆς κινήσεως appellat.

c) Στράτων δὲ] conferendus Simplicius in 4 Physicor. p. 168 edit. Aldinae. noster libro 2 adversus Physicos: Στράτων ὁ φυσικὸς χρόνον ὑπάρχειν μέτρον πάσης κινήσεως καὶ μονῆς. Stobaeus Phys. p. 19 Στράτων τὸν χρόνον ἔλεγε τῶν ἐν κινήσει καὶ ἠρεποσόν.

d) Ἐπίκουρος δέ, καθὼς Δημήτριος ὁ Λάκων] idem Stobaeus loco udato: Ἐπίκουρος σύμπτωμα, τοῦτο δ' ἐστὶ παρακολούθημα κινήσεων, hanc Epicuri sententiam intelligendam conferendus omnino Sextus oster lib. 2 adversus Physicos, ubi itidem Demetrium Lacedaemonium ictorem laudat, Epicureum celeberrimum et Strabone 14 p. 658 teste rotarchi Bargyleitae discipulum qui Basilidi successit, ut Basilides ionysio (qui quod a Stoicis defecisset μεταθέμενος dictus est) Diony- Polystrato, Hermacho Polystratus, Hermachus Epicuro. meminit huius

παρῳχηκὼς παραπλησίως μέλλων ἔσται καὶ ἐνεστώς, ὅπερ ἀπεμ-
P 163 φαίνει. οὐκοῦν οὐδὲ μεριστός ἐστιν. εἰ δὲ μήτε ἀμέριστος μήτε
144 μεριστός, οὐδὲ ἔστιν. ὅ τε χρόνος λέγεται τριμερὴς εἶναι, καὶ τὸ μὲν παρῳχηκὼς τὸ δὲ ἐνεστὼς τὸ δὲ μέλλων, ὧν ὁ μὲν παρῳχηκὼς καὶ ὁ μέλλων οὐκ εἰσίν· εἰ γὰρ εἰσι νῦν ὅ τε παρῳχηκὼς καὶ ὁ μέλλων χρόνος, ἔσται ἐνεστὼς ἑκάτερος αὐτῶν. ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἐνεστώς· εἰ γὰρ ἔστιν ὁ ἐνεστὼς χρόνος, ἤτοι ἀμέριστός ἐστιν ἢ μεριστός. ἀμέριστος μὲν οὖν οὐκ ἔστιν· ἐν γὰρ τῷ ἐνεστῶτι χρόνῳ λέγεται τὰ μεταβάλλοντα μεταβάλλειν m), οὐδὲν δὲ ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ μεταβάλλει, οἷον ὁ σίδηρος εἰς μαλακότητα ἢ τῶν ἄλλων ἕκαστον. ὥστε οὐκ ἔστιν ἀμέριστος ὁ
145 ἐνεστὼς χρόνος· ἀλλ' οὐδὲ μεριστός· εἰς ἐνεστῶτα μὲν γὰρ οὐκ ἂν μερισθείη, ἐπεὶ διὰ τὴν ὀξεῖαν ῥύσιν n) τῶν ἐν κόσμῳ ἀπερινοήτως ὁ ἐνεστὼς εἰς παρῳχηκότα μεταβάλλειν λέγεται· ἀλλ' οὐδ' εἰς παρῳχηκότα καὶ μέλλοντα· ἔσται γὰρ οὕτως ἀνύπαρκτος, τὸ μέν τι μηκέτι ὂν ἔχων μέρος ἑαυτοῦ, τὸ δὲ μηδέπω
146 ὄν. ὅθεν οὐδὲ τέλος τοῦ παρῳχημένου καὶ ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος εἶναι δύναται ὁ ἐνεστώς, ἐπεὶ καὶ ἔσται καὶ οὐκ ἔσται· ἔσται μὲν οὖν ὡς ἐνεστώς, οὐκ ἔσται δέ, ἐπεὶ μή ἐστιν αὐτοῦ τὰ μέρη. οὐκοῦν οὐδὲ μεριστός ἐστιν. εἰ δὲ μήτε ἀμέριστός ἐστιν ὁ ἐνεστὼς μήτε μεριστός, οὐδὲ ἔστιν. μὴ ὄντος δὲ τοῦ ἐνεστῶτος μήτε τοῦ παρῳχημένου μηδὲ τοῦ μέλλοντος, οὐδὲ ἔστι τι
147 χρόνος· τὸ γὰρ ἐξ ἀνυπάρκτου συνεστὼς ἀνύπαρκτόν ἐστι. λέγεται κατὰ τοῦ χρόνου κἀκεῖνος ὁ λόγος· εἰ ἔστι χρόνος, ἤτοι γεννητός ἐστι o) καὶ φθαρτὸς ἢ ἀγέννητος καὶ ἄφθαρτος. ἀγέννη-

net, praesens erit et praeteritum, et praeteritum itidem futurum erit et praesens, quod rationi repugnat. ergo ne divisibile quidem est. quodsi neque indivisibile est neque divisibile, ne est quidem omnino. 144. praeterea tempus dicitur tripartitum esse et aliud esse praeteritum aliud praesens aliud futurum, e quibus praeteritum quidem et futurum non sunt: nam si nunc sunt praeteritum et futurum tempus, praesens erit utrumque ipsorum. imo ne praesens quidem: nam si est praesens tempus, aut indivisibile est aut divisibile. indivisibile certe non est: nam in praesenti tempore dicuntur mutari ea quae mutantur: nihil autem in indivisibili tempore mutatur, ut ferrum in mollitiem, aut aliorum unumquodque. ergo indivisibile non est praesens tempus. 145. sed ne divisibile quidem: nam in praesentia numquam dividi contigerit, quoniam propter velocem fluxum eorum quae sunt in mundo, praesens ita in praeteritum mutari dicitur, ut intellectu percipi non possit. sed ne in praeteritum quidem et futurum: nam ita nullum existet, utpote habens unam quidem partem sui non amplius existentem, alteram nondum existentem. 146. unde nec finis praeteriti principiumque futuri potest esse praesens. nam sic et erit et non erit: erit quidem ut praesens, non erit autem, quia non sunt eius partes. ergo ne divisibile quidem est. quodsi neque indivisibile est praesens neque divisibile, ne est quidem praesens. si autem non sit praesens neque praeteritum neque futurum, ne tempus quidem est; nam quod ex non existente constat, non existit. 147. affertur adversus tempus et illa ratiocinatio. si est tempus, aut genitum est et corruptibile, aut non genitum et incorruptibile. non ge-

P 163 m) τὰ μεταβάλλοντα μεταβάλλειν] supra sect. 107.
n) διὰ τὴν ὀξεῖαν ῥύσιν] confer quae ex Chrysippo Stobaeus p. 20 seq. Eclog. Physic. et Plutarchus de communibus notitiis adversus Stoicos p. 1081.
o) ἤτοι γεννητός ἐστι] idem argumentum una cum eo quod proxime sequitur, exstat etiam lib. 2 adversus Physicos.

τος μὲν οὖν καὶ ἄφθαρτος οὐκ ἔστιν, εἴ γε αὐτοῦ τὸ μὲν
παρῳχηκέναι λέγεται καὶ μηκέτι εἶναι, τὸ δὲ μέλλειν καὶ μηδέπω
εἶναι· ἀλλ' οὐδὲ γεννητὸς καὶ φθαρτός. τὰ γὰρ γινόμενα ἔκ τινος 148
ὄντος γίγνεσθαι δεῖ καὶ τὰ φθειρόμενα εἴς τι ὂν φθείρεσθαι
κατὰ τὰς τῶν Δογματικῶν[p]) αὐτῶν ὑποθέσεις. εἰ οὖν εἰς τὸν
παρῳχημένον φθείρεται, εἰς οὐκ ὂν φθείρεται, καὶ εἰ ἐκ τοῦ
μέλλοντος γίνεται, ἐξ οὐκ ὄντος γίνεται· οὐθέτερος γάρ[q]) αὐ-
τῶν ἐστιν: ἄτοπον δὲ τὸ λέγειν τι ἐξ οὐκ ὄντος γίνεσθαι ἢ εἰς
τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. οὐκ ἄρα γεννητὸς καὶ φθαρτός ἐστιν ὁ
χρόνος. εἰ δὲ μήτε ἀγέννητος καὶ ἄφθαρτός ἐστι, μήτε γεννητὸς
καὶ φθαρτός, οὐδὲ ὅλως ἐστί. πρὸς τούτοις ἐπεὶ πᾶν τὸ γινό- 149
μενον[r]) ἐν χρόνῳ γίγνεσθαι δοκεῖ, εἰ γίνεται ὁ χρόνος, ἐν χρόνῳ P 164
γίνεται. ἤτοι οὖν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ γίνεται ἢ ἕτερος ἐν ἑτέρῳ.
ἀλλ' εἰ μὲν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ, τὸ αὐτὸ καὶ ἔσται καὶ οὐκ ἔσται·
ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐν ᾧ τι γίγνεται τοῦ ἐν ᾧ γιγνομένου ὀφείλει προϋπ-
άρχειν, ὁ γιγνόμενος ἐν ἑαυτῷ χρόνος, εἰ μὲν γίνεται, οὐδέπω
ἐστίν· εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται[s]), ἤδη ἐστίν. ὥστε οὔτε γίνεται
ἐν ἑαυτῷ· ἀλλ' οὐδ' ἐν ἑτέρῳ ἕτερος. εἰ γὰρ ὁ ἐνεστὼς ἐν τῷ 150
μέλλοντι γίγνεται, μέλλων ἔσται ὁ ἐνεστώς, καὶ εἰ ἐν τῷ παρ-
ῳχηκότι, ὁ *) παρῳχηκώς. τὰ δὲ αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῶν
ἄλλων χρόνων. ὥστε οὐδὲ ἕτερος χρόνος ἐν ἑτέρῳ γίνεται χρόνῳ.
εἰ δὲ μήτε αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ γίνεται μήτε ἕτερος ἐν ἑτέρῳ, οὐδὲ
γεννητός ἐστιν ὁ χρόνος. ἐδείκνυτο δὲ ὅτι οὐδὲ ἀγέννητός ἐστι·

nitum quidem et incorruptibile non est, si quidem partim praeteriisse dicitur et non amplius esse, partim esse futurum et nondum esse. 148. sed ne genitum quidem et corruptibile; nam quae fiunt, ex aliquo ente fieri oportet: et quae corrumpuntur, in aliquod ens corrumpi secundum ipsorum Dogmaticorum suppositiones. si ergo in praeteritum corrumpitur, in non ens corrumpitur. et si ex futuro fit, ex non ente fit; neutrum enim ipsorum existit. absurdum est autem dicere aliquid ex non ente fieri aut in non ens corrumpi. itaque non est genitum et corruptibile tempus. quodsi neque non genitum et incorruptibile est, neque genitum et corruptibile, ne est quidem prorsus. 149. ad haec vero, quia omne quod fit in tempore fieri videtur, si fit tempus, in tempore fit. aut ergo ipsum in se ipso fit, aut alterum in altero. sed si quidem ipsum in se ipso, idem et erit et non erit. quia enim id in quo aliquid fit, debet prius existere quam id quod in ipso fit, tempus quod in se ipso fit, si quidem fit, nondum est: at si in se ipso fit, iam est. quocirca ne in se ipso quidem fit. 150. sed neque alterum in altero; nam si praesens in futuro fit, futurum erit praesens: et si in praeterito, praeteritum. eadem vero et de aliis temporibus dicenda. ergo ne fit quidem tempus alterum in altero. quodsi neque ipsum in se ipso fit nec alterum in altero, ne genitum quidem est tempus. ostensum autem iam fuit, nec esse quidem non genitum. quum itaque neque genitum sit neque non genitum,

---

p) *κατὰ τὰς τῶν Δογματικῶν*] omnium fere sectarum apud Graecos philosophi in hoc consentiunt, *ex nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti*, quod dogma multis probare conatur Lucretius lib. 1 vers. 151 seq. et *κοινὴν δόξαν* hanc Physicorum appellat Aristoteles lib. 1 Physicorum cap. 5.

q) *οὐθέτερος γάρ*] ita mss pro *οὐθέτερον*.

r) *πᾶν τὸ γινόμενον*] ita mss pro *γιγνόμενον*.

s) *εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται*] similis de loco cavillatio supra sect. 133. P 164

[*) ὁ delendum.]

μήτε οὖν γεννητὸς ὢν μήτε ἀγέννητος, οὐδὲ ὅλως ἐστίν· ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων ἤτοι γεννητὸν ἢ ἀγέννητον εἶναι προσήκει.

ΚΕΦ. ιη'.

Περὶ ἀριθμοῦ.

151 Ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος δοκεῖ μὴ ἄνευ ἀριθμοῦ θεωρεῖσθαι, οὐκ ἂν εἴη ἄτοπον καὶ περὶ ἀριθμοῦ t) βραχέα διεξελθεῖν. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ συνηθείᾳ καὶ ἀδοξάστως ἀριθμεῖν τί φαμεν, καὶ ἀριθμὸν εἶναί τι ἀκούομεν. ἡ δὲ τῶν Δογματικῶν περιεργία καὶ
152 τὸν κατὰ τούτου κεκίνηκε λόγον. αὐτίκα γοῦν οἱ ἀπὸ τῶν Πυθαγόρου u) καὶ στοιχεῖα τοῦ κόσμου τοὺς ἀριθμοὺς εἶναι λέγουσι· φασὶ γοῦν ὅτι τὰ φαινόμενα ἔκ τινος συνέστηκεν, ἁπλᾶ δὲ εἶναι δεῖ τὰ στοιχεῖα· ἄδηλα ἄρα ἐστὶ τὰ στοιχεῖα. τῶν δὲ ἀδήλων τὰ μέν ἐστι σώματα, ὡς οἱ ἀτμοὶ καὶ οἱ ὄγκοι, τὰ δὲ ἀσώματα, ὡς σχήματα καὶ ἰδέαι καὶ ἀριθμοί. ὧν τὰ μὲν σώματά ἐστι σύνθετα, συνεστῶτα ἔκ τε μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ἀντιτυπίας x) ἢ καὶ βάρους. οὐ μόνον ἄρα y) ἄδηλα, ἀλλὰ καὶ
153 ἀσώματά ἐστι τὰ στοιχεῖα. ἀλλὰ καὶ τῶν ἀσωμάτων ἕκαστον ἐπιθεωρούμενον ἔχει τὸν ἀριθμόν. ἢ γὰρ ἕν ἐστιν ἢ δύο ἢ πλείω. δι' ὧν συνάγεται ὅτι τὰ στοιχεῖα τῶν ὄντων εἰσὶν οἱ ἄδηλοι καὶ ἀσώματοι καὶ πᾶσιν ἐπιθεωρούμενοι ἀριθμοί· καὶ

ne est quidem ullo modo; nam unumquodque eorum quae sunt, aut genita esse aut non genita necesse est.

CAP. XVIII.

De numero.

151. Quoniam autem tempus non videtur absque numero considerari, etiam de numero paucis disserere non ab re fuerit. nam consuetudinem quidem sequentes et citra ullum dogma, numerare nos aliquid dicimus, et numerum aliquid esse audimus: sed Dogmaticorum curiositas nos ad hanc quoque adversus illum provocat disputationem. 152. primum enim Pythagorici elementa etiam mundi numeros esse dicunt; apparentia enim sensibus composita esse aiunt, simplicia autem esse oportere elementa; obscura igitur sensibus esse. ex obscuris porro alia esse corpora, ut vapores et moleculas, alia incorporea, ut formas et ideas numerosque. at corpora quidem esse composita, constantia ex longitudine et latitudine et profunditate et resistendi vi aut etiam pondere. non solum igitur obscura sensibus, sed etiam incorporea esse elementa. 153. quin etiam numerum in unoquoque incorporeo animadverti posse; nam aut unum est aut duo aut plura. unde ab illis colligitur elementa rerum omnium esse obscuros sensibus et incorporeos et

---

t) καὶ περὶ ἀριθμοῦ] conferendus liber 2 adversus Physicos.
u) οἱ ἀπὸ τῶν Πυθαγόρου] supra sect. 32. Proclus in Timaeum Platonis p. 6. de Pythagoricis: τοῖς ἀριθμοῖς πᾶσαν τὴν φυσικὴν ποίησιν ἔλεγον συνέχεσθαι, καὶ κατὰ ἀριθμοὺς συνεστάναι πάντα τὰ δημιουργήματα τῆς φύσεως. εἶναι δὲ τοὺς ἀριθμοὺς τούτους μετεχομένους, ὥσπερ καὶ πάντα τὰ ἐγκόσμια εἴδη μεθεκτά ἐστιν. hinc Pythagoricis ἀριθμὸς μακάρων καὶ ἀνδρῶν, et τετρακτὺς παρὰ ἀενάου φύσεως. quomodo autem elementa ex numeris consistere docuerit Pythagoras, leges apud Hermiam in irrisione philosophorum c. 15.
x) ἔκ τε μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ἀντιτυπίας] corporis haec definitio supra sect. 39.
y) οὐ μόνον ἄρα] ita mss pro οὐ μόνον γάρ.

τος μὲν οὖν καὶ ἄφθαρτος οὐκ ἔστιν, εἴ γε αὐτοῦ τὸ μὲν
παρῳχηκέναι λέγεται καὶ μηκέτι εἶναι, τὸ δὲ μέλλειν καὶ μηδέπω
εἶναι. ἀλλ' οὐδὲ γεννητὸς καὶ φθαρτός. τὰ γὰρ γινόμενα ἔκ τινος 148
ὄντος γίγνεσθαι δεῖ καὶ τὰ φθειρόμενα εἴς τι ὂν φθείρεσθαι
κατὰ τὰς τῶν Δογματικῶν[p]) αὐτῶν ὑποθέσεις. εἰ οὖν εἰς τὸν
παρῳχημένον φθείρεται, εἰς οὐκ ὂν φθείρεται, καὶ εἰ ἐκ τοῦ
μέλλοντος γίνεται, ἐξ οὐκ ὄντος γίνεται· οὐθέτερος γάρ[q]) αὐ-
τῶν ἔστιν. ἄτοπον δὲ τὸ λέγειν τι ἐξ οὐκ ὄντος γίνεσθαι ἢ εἰς
τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. οὐκ ἄρα γεννητὸς καὶ φθαρτός ἐστιν ὁ
χρόνος. εἰ δὲ μήτε ἀγέννητος καὶ ἄφθαρτός ἐστι, μήτε γεννητὸς
καὶ φθαρτός, οὐδὲ ὅλως ἐστί. πρὸς τούτοις ἐπεὶ πᾶν τὸ γινό- 149
μενον[r]) ἐν χρόνῳ γίγνεσθαι δοκεῖ, εἰ γίνεται ὁ χρόνος, ἐν χρόνῳ P 164
γίνεται. ἤτοι οὖν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ γίνεται ἢ ἕτερος ἐν ἑτέρῳ.
ἀλλ' εἰ μὲν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ, τὸ αὐτὸ καὶ ἔσται καὶ οὐκ ἔσται·
ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐν ᾧ τι γίγνεται τοῦ ἐν ᾧ γιγνομένου ὀφείλει προϋπ-
άρχειν, ὁ γιγνόμενος ἐν ἑαυτῷ χρόνος, εἰ μὲν γίνεται, οὐδέπω
ἐστίν· εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται[s]), ἤδη ἐστίν. ὥστε οὔτε γίνεται
ἐν ἑαυτῷ· ἀλλ' οὐδ' ἐν ἑτέρῳ ἕτερος. εἰ γὰρ ὁ ἐνεστὼς ἐν τῷ 150
μέλλοντι γίγνεται, μέλλων ἔσται ὁ ἐνεστώς, καὶ εἰ ἐν τῷ παρ-
ῳχηκότι, ὁ[*]) παρῳχηκώς. τὰ δὲ αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῶν
ἄλλων χρόνων. ὥστε οὐδὲ ἕτερος χρόνος ἐν ἑτέρῳ γίνεται χρόνῳ.
εἰ δὲ μήτε αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ γίνεται μήτε ἕτερος ἐν ἑτέρῳ, οὐδὲ
γεννητός ἐστιν ὁ χρόνος. ἐδείκνυτο δὲ ὅτι οὐδὲ ἀγέννητός ἐστι·

nitum quidem et incorruptibile non est, si quidem partim praeteriisse dicitur et non amplius esse, partim esse futurum et nondum esse. 148. sed ne genitum quidem et corruptibile; nam quae fiunt, ex aliquo ente fieri oportet: et quae corrumpuntur, in aliquod ens corrumpi secundum ipsorum Dogmaticorum suppositiones. si ergo in praeteritum corrumpitur, in non ens corrumpitur. et si ex futuro fit, ex non ente fit; neutrum enim ipsorum existit. absurdum est autem dicere aliquid ex non ente fieri aut in non ens corrumpi. itaque non est genitum et corruptibile tempus. quodsi neque non genitum et incorruptibile est, neque genitum et corruptibile, ne est quidem prorsus. 149. ad haec vero, quia omne quod fit in tempore fieri videtur, si fit tempus, in tempore fit. aut ergo ipsum in se ipso fit, aut alterum in altero. sed si quidem ipsum in se ipso, idem et erit et non erit. quia enim id in quo aliquid fit, debet prius existere quam id quod in ipso fit, tempus quod in se ipso fit, si quidem fit, nondum est: at si in se ipso fit, iam est. quocirca ne in se ipso quidem fit. 150. sed neque alterum in altero; nam si praesens in futuro fit, futurum erit praesens: et si in praeterito, praeteritum. eadem vero et de aliis temporibus dicenda. ergo ne fit quidem tempus alterum in altero. quodsi neque ipsum in se ipso fit nec alterum in altero, ne genitum quidem est tempus. ostensum autem iam fuit, nec esse quidem non genitum. quum itaque neque genitum sit neque non genitum,

---

p) κατὰ τὰς τῶν Δογματικῶν] omnium fere sectarum apud Graecos philosophi in hoc consentiunt, *ex nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti*, quod dogma multis probare conatur Lucretius lib. 1 vers. 151 seq. et κοινὴν δόξαν hanc Physicorum appellat Aristoteles lib. 1 Physicorum cap. 5.

q) οὐθέτερος γάρ] ita mss pro οὐθέτερον.

r) πᾶν τὸ γινόμενον] ita mss pro γιγνόμενον.

s) εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται] similis de loco cavillatio supra sect. 133. P 164

[*) ὁ delendum.]

πρὸς τὰ ἓξ τὰ ὀκτώ, καὶ τὸν διὰ πέντε, ὅς ἐστιν ἡμιόλιος, ὡς ἔχει πρὸς τὰ ἓξ τὰ ἐννέα, καὶ τὸν διὰ πασῶν, ὅς ἐστι διπλά-
156 σιος, ὡς ἔχει πρὸς τὰ ἓξ τὰ δώδεκα. ταῦτά τε οὖν ὀνειροπολοῦσι καὶ ὅτι ἕτερόν τί ἐστιν ὁ ἀριθμὸς παρὰ τὰ ἀριθμητὰ κατασκευάζουσι λέγοντες, ὅτι εἰ τὸ ζῷον κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον[e]) ἐστίν, εἰ τύχοι, ἓν τὸ φυτόν, ἐπεὶ μή ἐστι ζῷον, οὐκ ἔσται ἕν· ἔστι δὲ καὶ φυτὸν ἕν· οὐκ ἄρα τὸ ζῷον ἕν ἐστιν[f]), ἀλλὰ κατά τι ἕτερον ἐπιθεωρούμενον ἔξωθεν αὐτῷ οὗ μετέχει ἕκαστον, καὶ γίνεται δι' αὐτὸ ἕν. καὶ εἰ τὰ ἀριθμητά ἐστιν ὁ ἀριθμός, ἐπειδὴ ἄνθρωποί εἰσιν οἱ ἀριθμητοὶ καὶ βόες, εἰ τύχοι, καὶ ἵπποι, ἄνθρωποι καὶ βόες καὶ ἵπποι ἔσται ὁ ἀριθμός. καὶ λευκὸς ἀριθμὸς καὶ μέλας καὶ γενειήτης, εἰ τύχοιεν τοιοῦτοι
157 τυγχάνοντες οἱ μετρούμενοι. ταῦτα δέ ἐστιν ἄτοπα. οὐκ ἄρα τὰ ἀριθμητά ἐστιν ὁ ἀριθμός, ἀλλ' ἰδίαν ὑπόστασιν ἔχει παρὰ
P 166 ταῦτα καθ' ἣν καὶ ἐπιθεωρεῖται τοῖς ἀριθμητοῖς, καὶ ἔστι στοιχεῖον. οὕτως οὖν ἐκείνων συναγαγόντων ὅτι ἀριθμὸς οὐκ ἔστι τὰ ἀριθμητά, παρεισῆλθεν[g]) ἡ κατὰ τοῦ ἀριθμοῦ ἀπορία. λέγεται γὰρ ὅτι εἰ ἔστιν ἀριθμός[h]), ἤτοι αὐτὰ τὰ ἀριθμητά ἐστιν ὁ ἀριθμὸς ἢ ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα ἔξωθεν. οὔτε δὲ αὐτὰ τὰ ἀριθμητά ἐστιν ὁ ἀριθμός, ὡς ἀπέδειξαν οἱ Πυθαγορικοί, οὔτε

tertiam (ut se habent octo ad sex), et harmoniam diapente sive proportionem sesquialteram (ut se habent novem ad sex) et harmoniam diapason, quae est proportio dupla, ut duodecim se habent ad sex. 156. haec igitur somniant et numerum esse aliud quam ea quae numerantur astruunt dicentes: si animal sit secundum sui ipsius respectum unum, planta, quia non est animal, non erit unum. atqui etiam planta est unum: ergo animal non est unum, sed secundum quiddam aliud, quod extrinsecus consideratur in illo cuius unumquodque particeps est, et unum fit propter ipsum. ac si ea quae numerantur sunt numerus, quum homines sint qui numerantur, et boves verbi gratia et equi, homines et boves et equi erunt numerus; atque adeo albus numerus et niger et barbatus, si forte tales contigerit esse eos qui numero mensurantur. 157. haec vero sunt absurda. ergo numerus non est ea quae numerantur, sed propriam habet subsistentiam praeter haec, secundum quam etiam consideratur in iis quae numerantur, et est elementum. cum igitur illi ita colligant numerum non esse idem cum rebus quae numerantur, occurrit haec adversus numerum dubia quaestio. dicitur enim, si est numerus, aut ea quae numerantur sunt numerus, aut aliquid aliud praeter haec extrinsecus. nec vero ea quae numerantur sunt numerus, ut

---

sorinum capite 13 eruditis Henr. Lindenbrogii notis illustratum, ac Theonem Smyrnaeum p. 88 seq. et virum summum Ioannem Keplerum in libro de Harmonia Mundi.

e) *κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον*] propriae naturae ac constitutionis ratione, ut simplex et ab omni compositione immunis essentia denotetur. si illius naturae suae ratione animal diceretur vel esset unum, nihil posset dici unum praeter animal.

f) *οὐκ ἄρα τὸ ζῷον ἕν ἐστιν*] animal *κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον* et respectu naturae suae non est unum, est enim compositum e pluribus. itaque quando unum dicitur, externa modo numeratione et accidentali id fit, plurium animalium respectu, non ad naturam essentiae eius declarandam.

P 166 g) *παρεισῆλθεν*] nota vocem usurpatam S. Apostolo Rom. 5 20 et Galat. 2 4, ad quem locum etiam Polybio frequenter tritam illam annotavit rev. ac doctissimus vir Georgius Raphelius.

h) *εἰ ἔστιν ἀριθμός*] ita mss, nam in editis εἰ male exciderat.

ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα, ὡς ὑπομνήσομεν i)· οὐδὲν ἄρα ἐστὶν ὁ
ἀριθμός. ὅτε δὲ οὐδὲν ἔξωθέν ἐστι παρὰ τὰ ἀριθμητὰ ὁ ἀριθμός, 158
παραστήσομεν, ἐπὶ τῆς μονάδος τὸν λόγον στήσαντες εὐσήμου
διδασκαλίας ἕνεκεν. εἰ γάρ ἐστί τι καθ᾽ ἑαυτὴν ἡ μονάς, ἧς
μετέχον ἕκαστον τῶν μετεχόντων αὐτῆς γίνεται ἕν, ἤτοι μία
ἔσται αὐτὴ ἡ μονὰς ἢ τοσαῦται, ὅσα τὰ μετέχοντα αὐτῆς ἐστιν.
ἀλλ᾽ εἰ μὲν μία ἐστίν k), πότερον ὅλης αὐτῆς μετέχει ἕκαστον
τῶν μετέχειν αὐτῆς λεγομένων ἢ μέρους αὐτῆς; εἰ μὲν γὰρ πᾶσαν ἔχει τὴν μονάδα, εἰ τύχοι, ὁ εἷς ἄνθρωπος, οὐκέτι ἔσται
μονάς, ἧς μεθέξει ὁ εἷς ἵππος ἢ ὁ εἷς κύων ἢ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὃ λέγομεν εἶναι ἕν. ὥσπερ καὶ πολλῶν ὑποτεθέντων γυμνῶν 159
ἀνθρώπων, ἑνὸς δὲ ὄντος ἱματίου καὶ τοῦτο ἑνὸς ἀμφιασαμένου, γυμνοὶ μένουσιν οἱ λοιποὶ καὶ χωρὶς ἱματίου. εἰ δὲ μέρους
αὐτῆς μετέχει ἕκαστον, πρῶτον μὲν ἕξει τι μέρος ἡ μονὰς καὶ
ἄπειρά γε ἕξει μέρη, εἰς ἃ διαιρεῖται, ὅπερ ἄτοπον. εἶτα ὡς τὸ
μέρος τῆς δεκάδος οἷον ἡ δυὰς οὐκ ἔστι δεκάς, οὕτως οὐδὲ τὸ
μέρος τῆς δεκάδος ἔσται μονάς. διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ μεθέξει τι
τῆς μονάδος· ὥστε οὐκ ἔστι μία ἡ μονάς, ἧς μετέχειν λέγεται
τὰ κατὰ μέρος. εἰ δὲ ἰσάριθμοι τοῖς ἀριθμητοῖς, ἐφ᾽ ὧν λέγεται 160
τὸ ἕν, αἱ μονάδες εἰσίν, ὧν κατὰ μετοχὴν ἕκαστον τῶν κατὰ
μέρος λέγεται ἕν, ἄπειροι ἔσονται αἱ μετεχόμεναι μονάδες, καὶ
αὗται ἤτοι μετέχουσιν ἐπαναβεβηκυίας μονάδος l) ἢ μονάδων
ἰσαρίθμων αὐταῖς, καὶ διὰ τοῦτό εἰσι μονάδες· ἢ οὐ μετέχου-

Pythagorici ostenderunt, nec aliud quicquam praeter haec, ut declarabimus: nihil ergo est numerus. 158. nihil autem esse numerum extrinsecus praeter ea quae numerantur manifestum reddemus de unitate tantum verba facientes, ut apertius sit quod docebimus. si enim unitas est aliquid per se ipsam, cuius particeps unumquodque illam participantium fit unum, aut una erit haec unitas, aut tot quot sunt quae eam participant. sed si una quidem sit, utrum ipsam totam participat unumquodque eorum quae illam participare dicuntur, an eius partem duntaxat? nam si omnem habet unitatem unus homo verbi gratia, non amplius erit unitas quam participet unus equus aut unus canis aut aliorum unumquodque quod dicimus esse unum. 159. supponamus enim esse multos homines nudos, si unicum fuerit vestimentum et unus eo se induerit, reliqui nudi manent et absque vestimento. quodsi partis eius unumquodque particeps est, primum quidem habebit aliquam partem unitas: atque adeo infinitas habebit partes, in quas dividatur; quod est absurdum. deinde ut pars decadis veluti binarius non est decas, ita neque pars unitatis erit unitas: atque ideo ne participabit quidem quicquam de unitate. itaque unitas non est una quam participare singularia dicuntur. 160. sin vero unitates sunt numero aequales numeratis, de quibus dicitur unum, ex quarum participatione unumquodque singularium dicitur unum, infinitae erunt unitates quae participabuntur; et ipsae aut participant de unitate summa vel de unitatibus aequinumeris, et propterea sunt unitates, aut non participant, sed absque ulla participatione

---

i) ὡς ὑπομνήσομεν] ita recte mss pro ὑπεμνήσαμεν: nondum enim hoc fecit sed mox facturus est Sextus.
k) ἀλλ᾽ εἰ μὲν μία ἐστίν] conferendus liber 2 adversus Physicos.
l) ἐπαναβεβηκυίας μονάδος] unitate transcendente sive generali illa summaque prima ac simplici idea unitatis, omnibus communi unitatibus. sic infra sect. 166 et 167 compositi numeri ἐκ τῶν ἐπαναβεβηκότων, ex primis et simplicioribus, et lib. 1 sect. 38 ἐπαναβεβηκότες τρόποι, modi generaliores.

πρὸς τὰ ἓξ τὰ ὀκτώ, καὶ τὸν διὰ πέντε, ὅς ἐστιν ἡμιόλιος, ὡς ἔχει πρὸς τὰ ἓξ τὰ ἐννέα, καὶ τὸν διὰ πασῶν, ὅς ἐστι διπλά-
156 σιος, ὡς ἔχει πρὸς τὰ ἓξ τὰ δώδεκα. ταῦτά τε οὖν ὀνειροπολοῦσι καὶ ὅτι ἕτερόν τί ἐστιν ὁ ἀριθμὸς παρὰ τὰ ἀριθμητὰ κατασκευάζουσι λέγοντες, ὅτι εἰ τὸ ζῷον κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον[e]) ἐστίν, εἰ τύχοι, ἓν τὸ φυτόν, ἐπεὶ μή ἐστι ζῷον, οὐκ ἔσται ἕν· ἔστι δὲ καὶ φυτὸν ἕν· οὐκ ἄρα τὸ ζῷον ἕν ἐστιν[f]), ἀλλὰ κατά τι ἕτερον ἐπιθεωρούμενον ἔξωθεν αὐτῷ οὗ μετέχει ἕκαστον, καὶ γίνεται δι᾽ αὐτὸ ἕν. καὶ εἰ τὰ ἀριθμητά ἐστιν ὁ ἀριθμός, ἐπειδὴ ἄνθρωποί εἰσιν οἱ ἀριθμητοὶ καὶ βόες, εἰ τύχοι, καὶ ἵπποι, ἄνθρωποι καὶ βόες καὶ ἵπποι ἔσται ὁ ἀριθμός. καὶ λευκὸς ἀριθμὸς καὶ μέλας καὶ γενειήτης, εἰ τύχοιεν τοιοῦτοι
157 τυγχάνοντες οἱ μετρούμενοι. ταῦτα δέ ἐστιν ἄτοπα. οὐκ ἄρα τὰ ἀριθμητά ἐστιν ὁ ἀριθμός, ἀλλ᾽ ἰδίαν ὑπόστασιν ἔχει παρὰ
P 166 ταῦτα καθ᾽ ἣν καὶ ἐπιθεωρεῖται τοῖς ἀριθμητοῖς, καὶ ἔστι στοιχεῖον. οὕτως οὖν ἐκείνων συναγαγόντων ὅτι ἀριθμὸς οὐκ ἔστι τὰ ἀριθμητά, παρεισῆλθεν[g]) ἡ κατὰ τοῦ ἀριθμοῦ ἀπορία. λέγεται γὰρ ὅτι εἰ ἔστιν ἀριθμός[h]), ἤτοι αὐτὰ τὰ ἀριθμητά ἐστιν ὁ ἀριθμὸς ἢ ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα ἔξωθεν. οὔτε δὲ αὐτὰ τὰ ἀριθμητά ἐστιν ὁ ἀριθμός, ὡς ἀπέδειξαν οἱ Πυθαγορικοί, οὔτε

tertiam (ut se habent octo ad sex), et harmoniam diapente sive proportionem sesquialteram (ut se habent novem ad sex) et harmoniam diapason, quae est proportio dupla, ut duodecim se habent ad sex. 156. haec igitur somniant et numerum esse aliud quam ea quae numerantur astruunt dicentes: si animal sit secundum sui ipsius respectum unum, planta, quia non est animal, non erit unum: atqui etiam planta est unum: ergo animal non est unum, sed secundum quiddam aliud, quod extrinsecus consideratur in illo cuius unumquodque particeps est, et unum fit propter ipsum. ac si ea quae numerantur sunt numerus, quum homines sint qui numerantur et boves verbi gratia et equi, homines et boves et equi erunt numerus; atque adeo albus numerus et niger et barbatus, si forte tales contigerit esse eos qui numero mensurantur. 157. haec vero sunt absurda. ergo numerus non est ea quae numerantur, sed propriam habet subsistentiam praeter haec, secundum quam etiam consideratur in iis quae numerantur, et est elementum. cum igitur illi ita colligant numerum non esse idem cum rebus quae numerantur, occurrit haec adversus numerum dubia quaestio. dicitur enim, si est numerus, aut ea quae numerantur sunt numerus, aut aliquid aliud praeter haec extrinsecus. nec vero ea quae numerantur sunt numerus, ut

---

scriptum capite 13 eruditis Henr. Lindenbrogii notis illustratum, ac Theonem Smyrnaeum p. 88 seq. et virum summum Ioannem Keplerum in libro de Harmonia Mundi.

e) κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον] propriae naturae ac constitutionis ratione, ut simplex et ab omni compositione immunis essentia denotetur. si illius naturae suae ratione animal diceretur vel esse unum, nihil posset dici unum praeter animal.

f) οὐκ ἄρα τὸ ζῷον ἕν ἐστιν] animal κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον et respectu naturae suae non est unum, est enim compositum e pluribus. itaque quando unum dicitur, externa modo numeratione et accidentali id fit, plurium animalium respectu, non ad naturam essentiae eius declarandam.

P 166 g) παρεισῆλθεν] nota vocem usurpatam S. Apostolo Rom. 5 20 et Galat. 2 4, ad quem locum etiam Polybio frequenter tritam illam annotavit rev. ac doctissimus vir Georgius Raphelius.

h) εἰ ἔστιν ἀριθμός] ita mss, nam in editis εἰ male exciderat.

νεσθαί φασιν ἐκ τῆς μονάδος τὴν δυάδα οἱ ἔξωθέν τι δοκοῦντες
εἶναι τὸν ἀριθμὸν παρὰ τὰ ἀριθμητά; ὅτε γὰρ συντίθεμεν μο-
νάδα ἑτέρᾳ μονάδι, ἤτοι προστίθεταί τι ταῖς μονάσιν ἔξωθεν
ἢ ἀφαιρεῖταί τι ἀπ' αὐτῶν, ἢ οὔτε προστίθεταί τι οὔτε ἀφαι-
ρεῖται. ἀλλ' εἰ μὲν οὔτε προστίθεται οὔτε ἀφαιρεῖται, οὐκ ἔσται
δυάς· οὔτε γὰρ χωρὶς ἀλλήλων οὖσαι αἱ μονάδες[o]) εἶχον τὴν
μονάδα ἐπιθεωρουμένην αὐταῖς κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῶν λόγον,
οὔτε νῦν τι αὐταῖς ἔξωθεν προσγέγονεν· ὥστε οὐδὲ ἀφῄρηται 165
κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε οὐκ ἔσται δυὰς ἡ σύνθεσις τῆς μο-
νάδος πρὸς τὴν μονάδα μήτε ἀφαιρέσεως μήτε προσθέσεως ἔξω-
θέν τινος γινομένης. εἰ δὲ ἀφαίρεσις γίνεται, οὐ μόνον οὐκ ἔσται
δυάς, ἀλλὰ καὶ μειωθήσονται αἱ μονάδες. εἰ δὲ προστίθεται
αὐταῖς ἔξωθεν ἡ δυάς, ἵνα ἐκ τῶν μονάδων γένηται δυάς, τὰ
δύο δοκοῦντα εἶναι τέσσαρα ἔσται· ὑπόκειται γὰρ μονὰς καὶ
ἑτέρα μονάς, αἷς προστιθεμένης ἔξωθεν δυάδος ὁ τέσσαρα ἀριθμὸς P 168
ἀποτελοῖτο ἄν. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν 166
τῶν κατὰ σύνθεσιν ἀποτελεῖσθαι λεγομένων. εἰ οὖν μήτε κατὰ
ἀφαίρεσιν μήτε κατὰ πρόσθεσιν μήτε ἄνευ ἀφαιρέσεως καὶ
προσθέσεως γίγνονται οἱ σύνθετοι λεγόμενοι εἶναι ἀριθμοὶ ἐκ
τῶν ἐπαναβεβηκότων[p]), ἀσύστατός ἐστιν ἡ γένεσις τοῦ κατ'
ἰδίαν καὶ περὶ τὰ ἀριθμητὰ εἶναι λεγομένου ἀριθμοῦ. ὅτι δὲ
οὐδὲ ἀγέννητοι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ κατὰ σύνθεσιν ἀριθμοί, δη-
λοῦσιν αὐτοὶ συντίθεσθαί τε αὐτοὺς καὶ γίγνεσθαι φάσκοντες ἐκ
τῶν ἐπαναβεβηκότων, οἷον τῆς τε μονάδος καὶ δυάδος τῆς ἀο-
ρίστου[q]). οὐκοῦν οὐχ ὑφέστηκεν[r]) κατ' ἰδίαν ὁ ἀριθμός. εἰ δὲ 167

dicunt binarium, ii qui extrinsecus aliquid esse putant numerum praeter res quae numerantur? nam quando unitatem cum alia unitate componimus, aut aliquid unitatibus extrinsecus additur, aut aufertur ab illis, aut neque additur quicquam nec aufertur. verum si neque addatur neque auferatur quicquam, non erit binarius, neque enim unitates, quando aliae seorsum ab aliis sunt, habent unitatem quae peculiariter cuique illarum accedat. 165. neque vero ipsis nunc aliquid extrinsecus additum fuit, ergo neque ablatum secundum hanc suppositionem. non erit ergo binarius compositio unitatis cum unitate, quum neque additio neque ablatio ulla fiat extrinsecus. quodsi ablatio fiat, non solum non erit binarius, sed etiam minuentur unitates; si autem addatur ad ipsas extrinsecus binarius, ut ex unitatibus binarius fiat, quae duo esse videbantur, iam quattuor erunt. subiecta est enim unitas et altera unitas, quibus addito extrinsecus binario numerus quaternarius efficitur. 166. eadem ratio et in reliquis est numeris qui per compositionem effici dicuntur. si ergo neque per ablationem neque per additionem neque sine ablatione et additione fiunt illi numeri, qui compositi esse dicuntur ex simplicioribus numeris, nulla poterit fieri generatio numeri, quem aiunt seorsum esse et in rebus quae numerantur subsistere. at vero generari numeros compositos ipsi declarant, dum componi ipsos et fieri ex simplicioribus numeris docent, verbi gratia ex unitate et binario indefinito. ergo seorsum per se numerus non sub-

o) οὔτε γὰρ χωρὶς ἀλλήλων οὖσαι] sensus est, unitatem unam iterumque aliam esse manereque unum et unum, non autem duo fieri. eadem cavillatio lib. 2 adversus Physicos. gemina quoque supra capite 10 ubi de subtractione et additione.

p) ἐκ τῶν ἐπαναβεβηκότων] de hac voce supra sect. 160. P 168

q) δυάδος τῆς ἀορίστου] vide si placet ad sect. 153.

r) οὐκοῦν οὐχ ὑφέστηκεν] ita recte mss. in editis οὐχ exciderat.

161 σιν, ἀλλὰ χωρίς τινος μετοχῆς μονάδες εἰσίν. εἰ μὲν γὰρ χωρὶς
μετοχῆς μονάδες εἶναι δύνανται αὗται, δυνήσεται καὶ τῶν αἰ-
σθητῶν ἕκαστον χωρὶς μονάδος μετοχῆς ἓν εἶναι· καὶ αὐτόθεν
περιτρέπεται ἡ καθ' ἑαυτὴν θεωρεῖσθαι λεγομένη μονάς. εἰ δὲ
ἀπὸ μετοχῆς κἀκεῖναι μονάδες εἰσίν, ἤτοι μιᾶς μετέχουσι πᾶσαι
P 167 ἢ μία ἑκάστη ἰδίας· καὶ εἰ μὲν πᾶσαι μιᾶς, ἤτοι κατὰ μέρος
ἑκάστη ἢ ὅλης λεχθήσεται μετέχειν, καὶ μένουσιν αἱ ἀρχῆθεν
162 ἀτοπίαι [m]). εἰ δὲ ἑκάστη ἰδίας, καὶ ἐκείνων τῶν μονάδων ἑκά-
στην μονάδα ἐπιθεωρεῖσθαι δεῖ καὶ ταῖς ἐπιθεωρουμέναις ἐκεί-
ναις ἄλλας καὶ μέχρις ἀπείρου. εἰ οὖν, ἵνα καταλάβωμεν ὅτι εἰσί
τινες καθ' ἑαυτὰς μονάδες, ὧν κατὰ μετοχὴν ἕκαστον τῶν ὄν-
των ἐστὶν ἕν, δεῖ κατειληφέναι ἀπειράκις ἀπείρους νοητὰς μονά-
δας, ἀδύνατον δὲ καταλαβεῖν ἀπειράκις ἀπείρους μονάδας νοη-
τάς, ἀδύνατον ἄρα ἐστὶν ἀποφήνασθαι ὅτι εἰσί τινες νοηταὶ
μονάδες καὶ ἕκαστον τῶν ὄντων ἐστὶν ἕν, κατὰ μετοχὴν ἰδίας
163 μονάδος γινόμενον ἕν· ἄτοπον ἄρα τὸ λέγειν ὅτι τοσαῦταί εἰσιν
αἱ μονάδες ὅσα τὰ μετέχοντα αὐτῶν. εἰ δὲ μήτε μία ἐστὶν ἡ
καθ' ἑαυτὴν λεγομένη μονὰς μήτε τοσαῦται ὅσα τὰ μετέχοντα
αὐτῆς ἐστιν, οὐδὲ ἔστιν ὅλως μονὰς καθ' ἑαυτήν. ὁμοίως δὲ
οὐδὲ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν ἕκαστος καθ' ἑαυτὸν ἔσται· χρῆσθαι
γὰρ ἔνεστιν ἐπὶ πάντων τῶν ἀριθμῶν τῷ λόγῳ παραδειγματικῶς
νῦν ἐπὶ τῆς μονάδος ἠρωτημένῳ· ἀλλ' εἰ μήτε καθ' ἑαυτόν
ἐστιν ὁ ἀριθμός, ὡς ὑπεμνήσαμεν, μήτε αὐτὰ τὰ ἀριθμητὰ ὁ
ἀριθμός ἐστιν, ὡς οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου παρέστησαν [n]), παρὰ δὲ
164 ταῦτα οὐδέν ἐστι, λεκτέον μηδὲ εἶναι ἀριθμόν. πῶς δὲ καὶ γί-

unitates sunt. 161. si vero absque participatione unitates esse possunt hae, poterit etiam sensibilium unumquodque absque unitatis participatione unum esse. et ex hoc ipso evertitur unitas, quae per se ipsam consideranda proponitur. sin a participatione sunt illae etiam unitates, aut unam participant omnes aut unaquaeque peculiarem. et si quidem omnes unam, aut parte tenus duntaxat unaquaeque aut ipsam totam participare dicentur; et ita relinquuntur eaedem quae primo absurditates. 162. sin unaquaeque peculiarem, etiam illarum unitatum unamquamque unitatem oportet insuper spectari, et his insuper consideratis iterum alias atque ita usque in infinitum. si igitur, ut comprehendamus esse aliquas unitates per se ipsas, ex quarum participatione unumquodque eorum quae sunt, est unum, oportet comprehendisse infinities infinitas unitates intellectu perceptibiles, impossibile est autem infinities infinitas unitates sub intellectum cadentes comprehendere, impossibile est certe pronuntiare esse aliquas intellectu perceptibiles unitates, et unumquodque eorum quae sunt esse unum, ita ut per participationem peculiaris unitatis unum fiat. 163. absurdum ergo etiam est dicere tot esse unitates quot sunt res quae illas participant. quodsi neque una est quae per se ipsam dicitur unitas neque tot sunt unitates, quot res quae eam participant, ne ullo quidem modo est unitas per se ipsam. itidem vero nec aliorum numerorum, unusquisque per se ipsum erit; nam in omnibus numeris possumus uti ea ratiocinatione, quam nunc exempli causa in unitate proposuimus. sed si neque per se ipsum aliquid est numerus, ut docuimus, neque numerus est ea quae numerantur, ut ostendunt Pythagorici, praeter haec autem nihil est, ne numerum quidem esse dicendum est. 164. iam vero quomodo ex unitate fieri

---

P 167 m) αἱ ἀρχῆθεν ἀτοπίαι] **frequenter ita loquitur, ut supra sect. 142** αἱ ἀρχῆθεν ἀπορίαι.

n) οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου παρέστησαν] supra sect. 156.

νεσθαί φασιν ἐκ τῆς μονάδος τὴν δυάδα οἱ ἔξωθέν τι δοκοῦντες
εἶναι τὸν ἀριθμὸν παρὰ τὰ ἀριθμητά; ὅτε γὰρ συντίθεμεν μο-
νάδα ἑτέρᾳ μονάδι, ἤτοι προστίθεταί τι ταῖς μονάσιν ἔξωθεν
ἢ ἀφαιρεῖταί τι ἀπ᾽ αὐτῶν, ἢ οὔτε προστίθεταί τι οὔτε ἀφαι-
ρεῖται. ἀλλ᾽ εἰ μὲν οὔτε προστίθεται οὔτε ἀφαιρεῖται, οὐκ ἔσται
δυάς· οὔτε γὰρ χωρὶς ἀλλήλων οὖσαι αἱ μονάδες [o]) εἶχον τὴν
μονάδα ἐπιθεωρουμένην αὐταῖς κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῶν λόγον,
οὔτε νῦν τι αὐταῖς ἔξωθεν προσγέγονεν· ὥστε οὐδὲ ἀφήρηται 165
κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε οὐκ ἔσται δυὰς ἡ σύνθεσις τῆς μο-
νάδος πρὸς τὴν μονάδα μήτε ἀφαιρέσεως μήτε προσθέσεως ἔξω-
θέν τινος γινομένης. εἰ δὲ ἀφαίρεσις γίνεται, οὐ μόνον οὐκ ἔσται
δυάς, ἀλλὰ καὶ μειωθήσονται αἱ μονάδες. εἰ δὲ προστίθεται
αὐταῖς ἔξωθεν ἡ δυάς, ἵνα ἐκ τῶν μονάδων γένηται δυάς, τὰ
δύο δοκοῦντα εἶναι τέσσαρα ἔσται· ὑπόκειται γὰρ μονὰς καὶ
ἑτέρα μονάς, αἷς προστιθεμένης ἔξωθεν δυάδος ὁ τέσσαρα ἀριθμὸς P 168
ἀποτελοῖτο ἄν. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν 166
τῶν κατὰ σύνθεσιν ἀποτελεῖσθαι λεγομένων. εἰ οὖν μήτε κατὰ
ἀφαίρεσιν μήτε κατὰ πρόσθεσιν μήτε ἄνευ ἀφαιρέσεως καὶ
προσθέσεως γίγνονται οἱ σύνθετοι λεγόμενοι εἶναι ἀριθμοὶ ἐκ
τῶν ἐπαναβεβηκότων [p]), ἀσύστατός ἐστιν ἡ γένεσις τοῦ κατ᾽
ἰδίαν καὶ περὶ τὰ ἀριθμητὰ εἶναι λεγομένου ἀριθμοῦ. ὅτι δὲ
οὐδὲ ἀγέννητοι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ κατὰ σύνθεσιν ἀριθμοί, δη-
λοῦσιν αὐτοὶ συντίθεσθαί τε αὐτοὺς καὶ γίγνεσθαι φάσκοντες ἐκ
τῶν ἐπαναβεβηκότων, οἷον τῆς τε μονάδος καὶ δυάδος τῆς ἀο-
ρίστου [q]). οὐκοῦν οὐχ ὑφέστηκεν [r]) κατ᾽ ἰδίαν ὁ ἀριθμός. εἰ δὲ 167

dicunt binarium, ii qui extrinsecus aliquid esse putant numerum praeter res quae numerantur? nam quando unitatem cum alia unitate componimus, aut aliquid unitatibus extrinsecus additur, aut aufertur ab illis, aut neque additur quicquam nec aufertur. verum si neque addatur neque auferatur quicquam, non erit binarius. neque enim unitates, quando aliae seorsum ab aliis sunt, habent unitatem quae peculiariter cuique illarum accedat. 165. neque vero ipsis nunc aliquid extrinsecus additum fuit. ergo neque ablatum secundum hanc suppositionem. non erit ergo binarius compositio unitatis cum unitate, cum neque additio neque ablatio ulla fiat extrinsecus. quodsi ablatio fiat, non solum non erit binarius, sed etiam minuentur unitates; si autem addatur ad ipsas extrinsecus binarius, ut ex unitatibus binarius fiat, quae duo esse videbantur, iam quattuor erunt. subiecta est enim unitas et altera unitas, quibus addito extrinsecus binario numerus quaternarius efficitur. 166. eadem ratio et in reliquis est numeris qui per compositionem effici dicuntur. si ergo neque per ablationem neque per additionem neque sine ablatione et additione fiunt illi numeri, qui compositi esse dicuntur ex simplicioribus numeris, nulla poterit fieri generatio numeri, quem aiunt seorsum esse et in rebus quae numerantur subsistere. at vero generari numeros compositos ipsi declarant, dum componi ipsos et fieri ex simplicioribus numeris docent, verbi gratia ex unitate et binario indefinito. ergo seorsum per se numerus non sub-

---

o) οὔτε γὰρ χωρὶς ἀλλήλων οὖσαι] sensus est, unitatem unam iterumque aliam esse manereque unum et unum, non autem duo fieri. eadem cavillatio lib. 2 adversus Physicos. gemina quoque supra capite 10 ubi de subtractione et additione.

p) ἐκ τῶν ἐπαναβεβηκότων] de hac voce supra sect. 160. P 168

q) δυάδος τῆς ἀορίστου] vide si placet ad sect. 153.

r) οὐκοῦν οὐχ ὑφέστηκεν] ita recte mss. in editis οὐχ exciderat.

μήτε κατ' ἰδίαν ὁ ἀριθμὸς θεωρεῖται μήτε ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς ἔχει τὴν ὑπόστασιν, οὐδὲ ἔστι τι ὁ ἀριθμός, ὅσον ἐπὶ ταῖς περιεργίαις ταῖς ὑπὸ τῶν Δογματικῶν εἰσενηνεγμέναις. τοσαῦτα μὲν καὶ περὶ τοῦ φυσικοῦ καλουμένου τῆς φιλοσοφίας μέρους ἀρκοῦντα ὡς ἐν ὑποτυπώσει λελέχθω.

ΚΕΦ. ιθ'.

Περὶ τοῦ ἠθικοῦ μέρους φιλοσοφίας.

168 Λείπεται δὲ τὸ ἠθικόν, ὅπερ δοκεῖ περὶ τὴν διάκρισιν τῶν τε καλῶν καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων [s]) καταγίγνεσθαι. ἵνα οὖν κεφαλαιωδῶς καὶ περὶ τούτου διαλάβωμεν, περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων ζητήσομεν, τὴν ἔννοιαν ἑκάστου προεκθέμενοι.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων.

169 Φασὶν οὖν οἱ Στωϊκοὶ ἀγαθὸν εἶναι [t]) ὠφέλειαν ἢ οὐχ ἕτερον ὠφελείας, ὠφέλειαν μὲν λέγοντες τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σπουδαίαν πρᾶξιν, οὐχ ἕτερον δὲ ὠφελείας τὸν σπουδαῖον ἄνθρωπον καὶ τὸν φίλον· ἡ μὲν

sistit. 167. quodsi neque seorsum numerus spectatur neque subsistentiam habet in iis quae numerantur, ne est quidem quicquam numerus secundum ea quae curiose a Dogmaticis afferuntur, nec vero brevis institutionis ratio exigere videtur, ut de philosophiae parte quam naturalem vocant plura a nobis dicantur.

CAP. XIX.

De morali parte philosophiae.

168. Superest moralis pars, quae circa bonorum et malorum et indifferentium diiudicationem versari videtur. ut igitur de hac quoque breviter et summa tantum capita attingentes disseramus, de bonorum et malorum et indifferentium existentia inquiremus, si prius cuiusque horum notionem exposuerimus.

CAP. XX.

De bonis et malis indifferentibus.

169. Dicunt igitur Stoici bonum esse utilitatem aut non aliud ab utilitate, utilitatem quidem appellantes virtutem et bonam actionem, non aliud autem ab utilitate virum probum et amicum. nam virtus quum sit principa-

---

s) καλῶν καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων] ita prudentiam Zeno definiebat ἐπιστήμην κακῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ οὐδετέρων infra sect. 271 et apud Laërtium 7 92 et 93 τὴν καρτερίαν ἐπιστήμην ἢ ἕξιν ὧν ἐμμενετέον καὶ μὴ καὶ οὐδετέρων. eadem distinctio 102, ubi quid per singula intelligant Stoici, explicatur.

t) ἀγαθὸν εἶναι] noster infra libro adversus Ethicos sect. 22. Laërtius 7 94. Stobaeus Eclog. Ethic. p. 165, Suidas in ἀγαθόν. quibus iungendi Lipsius lib. 2 manuduct. diss. 22 et Scioppius in elementis philosophiae Stoicae cap. 121. quod ὠφέλειαν noster vocat, apud Ciceronem 3 10 est ὠφέλημα.

φοῦσιν, ἐρωτώμενοι δὲ τί ἐστιν ᾧ ταῦτα συμβέβηκεν[e]), εἰς ἄσπειστον[f]) ἐμπίπτουσι πόλεμον, οἱ μὲν ἀρετὴν λέγοντες[g]) οἱ δὲ ἡδονὴν[h]) οἱ δὲ ἀλυπίαν[i]) οἱ δὲ ἄλλο τι[k]). καίτοι εἰ ἐκ τῶν προειρημένων ὅρων ἐδείκνυτο τί ἐστι τὸ ἀγαθὸν αὐτό, οὐκ ἂν ἐστασίαζον, ὡς ἀγνοουμένης τῆς τούτου φύσεως. οὕτω μὲν οὖν διαφέρονται περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀγαθοῦ οἱ δοκιμώτατοι δοκοῦντες εἶναι τῶν Δογματικῶν. ὁμοίως δὲ διηνέχθησαν καὶ περὶ τοῦ 176 κακοῦ λέγοντες κακὸν εἶναι βλάβην[l]) ἢ οὐχ ἕτερον βλάβης, οἱ δὲ τὸ δι' ἑαυτὸ φευκτόν, οἱ δὲ τὸ κακοδαιμονίας ποιητικόν. δι' ὧν οὐχὶ τὴν οὐσίαν τοῦ κακοῦ, ἀλλά τινα τῶν συμβεβηκότων ἴσως αὐτῷ φάσκοντες εἰς τὴν προειρημένην ἐμπίπτουσιν ἀπορίαν.

ΚΕΦ. κβʹ.

Περὶ ἀδιαφόρου[m]).

Τὸ δὲ ἀδιάφορόν[n]) φασι λέγεσθαι μὲν τριχῶς. καθ' ἕνα 177

fortasse concedunt; verum quum interrogantur quid sit illud cui haec accidunt, pertinaciter inter se digladiantur, dum alii virtutem esse dicunt alii voluptatem alii indolentiam alii aliquid aliud. atqui si ex supra dictis definitionibus quid esset bonum ipsum ostenderetur, inter se, tamquam non comperta huius natura, minime dissiderent. 176. sic ergo de boni notione dissentiunt qui summo inter Dogmaticos habentur in pretio. itidem vero et de malo controversati sunt malum dicentes esse noxam aut non aliud a noxa; alii quod per se sit fugiendum, alii infelicitatis effectivum. per quae non substantiam mali, sed aliquid eorum quae illi accidunt fortasse dicentes in supra dictam incidunt haesitationem.

CAP. XXII.

De indifferente.

177. Indifferens autem et neutrum trifariam dici aiunt, uno quidem modo,

---

e) τί ἐστιν ᾧ ταῦτα συμβέβηκεν] quid demum bonum ipsum sit, cui illud accidit quod utilitatem hominum beatitatemque vel promovet vel plane absolvit.

f) ἄσπειστον] ita lege pro ἄπιστον. ἄσπειστος πόλεμος i. e. ἄσπονδος. pertinacissima enim et acerrima inter philosophos fuit contentio quid esset bonum vel summum boni, de qua consulendus Cicero in libris de finibus. frequens est librariis ει et ι inter se permutare. sic infra cap. 23 Genevensis editio habet πειστευτέον pro πιστευτέον.

g) οἱ μὲν ἀρετὴν λέγοντες] ut Stoici.

h) οἱ δὲ ἡδονὴν] ut Aristippus et Cyrenaici et omnis Epicuri schola.

i) οἱ δὲ ἀλυπίαν] ut Hieronymus Rhodius.

k) οἱ δὲ ἄλλο τι] ut Herillus scientiam.

l) κακὸν εἶναι βλάβην] definitio Stoica mali, opposita boni definitioni quae erat ἀγαθὸν εἶναι ὠφέλειαν ἢ οὐχ ἕτερον ὠφελείας. quod porro ait quosdam malum, quemadmodum bonum supra per se expetendum, statuisse per se fugiendum, alios vero infelicitatis per se fugiendae effectivum, huc facit quod Stoici haec genera bonorum malorumque distinguebant, quorum alia vocabant τελικά alia ποιητικά, de quo videndus Cicero 3 de finibus cap. 16 et Laërtius 7 95, 96.

m) περὶ ἀδιαφόρου] in mss Savil. et Vratislav. nullum hic novum caput incipit. ac si novum hic erat inchoandum, debebat etiam novum constituere sectio proxime praecedens quae est περὶ τοῦ κακοῦ. neque caetera omnia quae superiore capite 21 disputantur, contineri quis dixerit sub titulo qui illi est praefixus, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τριχῶς λέγεται. sed

κόν. εὐδαιμονία δέ ἐστιν, ὥς οἱ Στωϊκοί φασιν, εὔροια βίου[a])·
173 τοιαῦτα μέν τινα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ λέγεται. εἴτε δὲ
τὸ ὠφελοῦν εἴτε τὸ δι' ἑαυτὸ αἱρετὸν εἴτε τὸ συνεργοῦν πρὸς
εὐδαιμονίαν ἀγαθόν τις εἶναι λέγοι, οὐχὶ τί ἐστι τὸ ἀγαθὸν
παρίστησιν[b]), ἀλλά τι τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ λέγει. ὅπερ ἐστὶ
μάταιον. ἤτοι γὰρ μόνῳ τῷ ἀγαθῷ συμβέβηκε τὰ προειρημένα
ἢ καὶ ἑτέροις. ἀλλ' εἰ μὲν καὶ ἑτέροις, οὐκ ἔστι χαρακτηριστικὰ
τοῦ ἀγαθοῦ κοινοποιούμενα· εἰ δὲ μόνῳ τῷ ἀγαθῷ, οὐκ ἐνδέ-
174 χεται ἡμᾶς ἀπὸ τούτων νοεῖν τὸ ἀγαθόν. ὡς γὰρ ὁ ἀνεννόητος
ἵππου[c]) οὔτε τὸ χρεμετίζειν τί ἐστιν οἶδεν οὔτε διὰ τούτου
δύναται εἰς ἔννοιαν ἐλθεῖν ἵππου, εἰ μὴ πρότερον ἵππῳ χρεμε-
τίζοντι ἐντύχοι, οὕτως ὁ διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὸ ἀγαθόν, ζητῶν
τί ἐστιν ἀγαθόν, οὐ δύναται γινώσκειν τὸ ἰδίως αὐτῷ καὶ μόνῳ
ὑπάρχον, ἵνα δι' αὐτοῦ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ νοῆσαι δυνηθῇ· πρό-
τερον γὰρ δεῖ μαθεῖν τὴν αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν, εἶθ' οὕτω
συνεῖναι ὅτι ὠφελεῖ, καὶ ὅτι δι' αὐτὸ αἱρετόν ἐστι καὶ ὅτι εὐ-
175 δαιμονίας ποιητικόν. ὅτι δὲ τὰ προειρημένα συμβεβηκότα οὐκ
ἔστιν ἱκανὰ μηνῦσαι τὴν ἐπίνοιαν καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ,
P 170 δηλοῦσιν ἔργῳ οἱ Δογματικοί. ὡς μὲν γὰρ ὠφελεῖ τὸ ἀγαθὸν
καὶ ὅτι αἱρετόν ἐστι, παρ' ὃ καὶ ἀγαθὸν εἴρηται τὸ οἱονεὶ ἀγω-
γὸν[d]) καὶ ὅτι εὐδαιμονίας ἐστὶ ποιητικόν, πάντες ἴσως συγχω-

addit. felicitas autem est, ut Stoici aiunt, quum res ad vitam pertinentes prospere nobis fluunt. talia quaedam ad boni notionem afferuntur. 173. sive autem quod utilitatem praebet sive quod per se appetendum est sive quod ad felicitatem adiuvat dicat aliquis esse bonum, non quid sit bonum ostendit, sed aliquod ex illius accidentibus dicit. quod certe ineptum est. nam aut soli bono accidunt supra dicta, aut aliis etiam. verum si aliis etiam, non accurate designant bonum, quum communia sint; sin bono soli, non possumus ex his notionem boni assequi. 174. ut enim qui equi notionem non assecutus est, ne hinnire quidem quid sit novit, neque per hoc ad notionem equi pervenire potest nisi prius in equum hinnientem inciderit; ita is qui quaerit quid sit bonum, eo quod ignoret quid sit bonum, quod illi proprie et soli inest, cognoscere nequit, ut per ipsum ad boni notionem et imaginationem venire possit; prius enim ipsam boni naturam discere oportet atque ita demum intelligere quid utilitatem afferat, et quid per se expetendum et felicitatis effectivum sit. 175. at supra dicta accidentia non sufficere ad notionem et naturam boni iudicandam re ipsa ostendunt Dogmatici. nam bonum utilitatem afferre et expetendum esse, unde et dictum est *ἀγαθὸν* quasi *ἀγωγόν* quod ducat ac pelliciat, et felicitatis esse effectivum, omnes quidem

---

a) *εὔροια βίου*] *beata vita secundo defluens cursu*, ut verbis utar Senecae epist. 120. vide Menagium ad Laërtii 7 88, nostrum libro adversus Ethicos, Gatakerum ad Marc. Antonini lib. 5 sect. 34.

b) *παρίστησιν*] ita recte mss pro *περίστησιν*.

c) *ὁ ἀνεννόητος ἵππου*] ita ex mss legendum. male editi: *ὁ ἀνεννόητος ἵππος*. idem argumentum repetit libro adversus Ethicos *τῷ μὴ γινώσκοντι τὸν ἵππον καὶ τὸ χρεμετίζειν ἀγνοεῖται.*

P 170 d) *ἀγαθὸν εἴρηται τὸ οἱονεὶ ἀγωγόν*] *παρὰ τὸ ἄγειν ἡμᾶς*, quod nos ducit allicitque. alii ut Plato et noster adversus Ethicos ab *ἄγασθαι* quod magni id aestimemus illoque delectemur, vel a *γαθεῖν* quod eo gaudeamus, vel ut Etymologus *παρὰ τὸ ἄγαν θέειν ἡμᾶς ἐπ' αὐτό*, quod valde illud sectemur et expetamus.

ϱοῦσιν, ἐρωτώμενοι δὲ τί ἐστιν ᾧ ταῦτα συμβέβηκεν[e]), εἰς ἄσπειστον[f]) ἐμπίπτουσι πόλεμον, οἱ μὲν ἀρετὴν λέγοντες[g]) οἱ δὲ ἡδονὴν[h]) οἱ δὲ ἀλυπίαν[i]) οἱ δὲ ἄλλο τι[k]). καίτοι εἰ ἐκ τῶν προειρημένων ὅρων ἐδείκνυτο τί ἐστι τὸ ἀγαθὸν αὐτό, οὐκ ἂν ἐστασίαζον, ὡς ἀγνοουμένης τῆς τούτου φύσεως. οὕτω μὲν οὖν διαφέρονται περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀγαθοῦ οἱ δοκιμώτατοι δοκοῦντες εἶναι τῶν Δογματικῶν. ὁμοίως δὲ διηνέχθησαν καὶ περὶ τοῦ 176 κακοῦ λέγοντες κακὸν εἶναι βλάβην[l]) ἢ οὐχ ἕτερον βλάβης, οἱ δὲ τὸ δι' ἑαυτὸ φευκτόν, οἱ δὲ τὸ κακοδαιμονίας ποιητικόν. δι' ὧν οὐχὶ τὴν οὐσίαν τοῦ κακοῦ, ἀλλά τινα τῶν συμβεβηκότων ἴσως αὐτῷ φάσκοντες εἰς τὴν προειρημένην ἐμπίπτουσιν ἀπορίαν.

ΚΕΦ. κβʹ.

Περὶ ἀδιαφόρου[m]).

Τὸ δὲ ἀδιάφορόν[n]) φασι λέγεσθαι μὲν τριχῶς. καθ' ἕνα 177

fortasse concedunt; verum quum interrogantur quid sit illud cui haec accidunt, pertinaciter inter se digladiantur, dum alii virtutem esse dicunt alii voluptatem alii indolentiam alii aliquid aliud. atqui si ex supra dictis definitionibus quid esset bonum ipsum ostenderetur, inter se, tamquam non comperta huius natura, minime dissiderent. 176. sic ergo de boni notione dissentiunt qui summo inter Dogmaticos habentur in pretio. itidem vero et de malo controversati sunt malum dicentes esse noxam aut non aliud a noxa; alii quod per se sit fugiendum, alii infelicitatis effectivum. per quae non substantiam mali, sed aliquid eorum quae illi accidunt fortasse dicentes in supra dictam incidunt haesitationem.

CAP. XXII.

De indifferente.

177. Indifferens autem et neutrum trifariam dici aiunt, uno quidem modo,

---

e) τί ἐστιν ᾧ ταῦτα συμβέβηκεν] quid demum bonum ipsum sit, cui illud accidit quod utilitatem hominum beatitatemque vel promovet vel plane absolvit.

f) ἄσπειστον] ita lege pro ἄπιστον. ἄσπειστος πόλεμος i. e. ἄσπονδος. pertinacissima enim et acerrima inter philosophos fuit contentio quid esset bonum vel summum boni, de qua consulendus Cicero in libris de finibus. frequens est librariis ει et ι inter se permutare. sic infra cap. 23 Genevensis editio habet πειστευτέον pro πιστευτέον.

g) οἱ μὲν ἀρετὴν λέγοντες] ut Stoici.

h) οἱ δὲ ἡδονὴν] ut Aristippus et Cyrenaici et omnis Epicuri schola.

i) οἱ δὲ ἀλυπίαν] ut Hieronymus Rhodius.

k) οἱ δὲ ἄλλο τι] ut Herillus scientiam.

l) κακὸν εἶναι βλάβην] definitio Stoica mali, opposita boni definitioni quae erat ἀγαθὸν εἶναι ὠφέλειαν ἢ οὐχ ἕτερον ὠφελείας. quod porro sit quosdam malum, quemadmodum bonum supra per se expetendum, statuisse per se fugiendum, alios vero infelicitatis per se fugiendae effectivum, huc facit quod Stoici haec genera bonorum malorumque distinguebant, quorum alia vocabant τελικὰ alia ποιητικά, de quo videndus Cicero 3 de finibus cap. 16 et Laërtius 7 95, 96.

m) περὶ ἀδιαφόρου] in mss Savil. et Vratislav. nullum hic novum caput incipit. ac si novum hic erat inchoandum, debebat etiam novum constituere sectio proxime praecedens quae est περὶ τοῦ κακοῦ. neque caetera omnia quae superiore capite 21 disputantur, contineri quis dixerit sub titulo qui illi est praefixus, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τριχῶς λέγεται. sed

μὲν τρόπον πρὸς ὃ μήτε ὁρμὴ μήτε ἀφορμὴ γίνεται, οἷόν ἐστι τὸ ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέρας ἢ τὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τρίχας[o]· καθ᾽ ἕτερον δὲ πρὸς ὃ ὁρμὴ μὲν ἢ ἀφορμὴ γίνεται, οὐ μᾶλλον δὲ πρὸς τόδε ἢ τόδε, οἷον ἐπὶ δυοῖν τετραδράχμων ἀπαραλλάκτων, ὅταν δέῃ τὸ ἕτερον αὐτῶν αἱρεῖσθαι. ὁρμὴ μὲν γὰρ γίνεται πρὸς τὸ αἱρεῖσθαι τὸ ἕτερον αὐτῶν οὐ μᾶλλον πρὸς τόδε ἢ τόδε. κατὰ τρίτον δὲ τρόπον φασὶν ἀδιάφορον εἶναι τὸ μήτε πρὸς εὐδαιμονίαν[p]) μήτε πρὸς κακοδαιμονίαν συμβαλλόμενον, ὡς ὑγίειαν πλοῦτον· ᾧ γάρ ἐστιν ὁτὲ μὲν εὖ ὁτὲ δὲ κακῶς
P 171 χρήσασθαι, τοῦτο ἀδιάφορον εἶναί φασι, περὶ οὗ μάλιστα ἐν
178 τοῖς ἠθικοῖς διαλαμβάνειν λέγουσιν. τίνα μέντοι καὶ περὶ ταύτης τῆς ἐννοίας δεῖ φρονεῖν, δῆλον καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων ἡμῖν περί τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν. οὕτω μὲν οὖν σαφές ἐστιν ὅτι οὐκ ἐπέστησαν ἡμᾶς τῇ ἐννοίᾳ τῶν προειρημένων ἑκάστου. οὐδὲν δὲ ἀπεικὸς πεπόνθασιν ἐν ἀνυποστάτοις τάχα πράγμασι σφαλλόμενοι· ὅτι γὰρ οὐδὲν τῇ φύσει ἐστὶν ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ ἀδιάφορον, ἐντεῦθέν τινες ἐπιλογίζονται.

ΚΕΦ. κγ΄.

Εἰ ἔστι τι φύσει ἀγαθὸν[q]) καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον.

179 Τὸ πῦρ φύσει ἀλεαῖνον[r]) πᾶσι φαίνεται ἀλεαντικόν, καὶ

ad quod neque appetitu neque declinatione movetur animus, quale est parem numerum esse stellarum aut capitis pilorum. alio modo, ad quod appetitione quidem aut declinatione movetur, sed non magis ad hoc quam illud, ut in duobus tetradrachmis nummis nullo modo diversis, cum eorum alterum eligere oportet. nam appetitio quidem fertur ad alterum eorum eligendum, sed non magis ad hoc quam illud. tertio modo indifferens aiunt esse quod neque ad felicitatem nec infelicitatem adiuvat, ut sanitatem divitias. nam quo possumus aliquando bene aliquando male uti, hoc indifferens esse aiunt, de quo maxime in ethicis disputare se dicunt. 178. quid vero et de hac notione sentiendum sit, ex iis quae de bonis et malis nobis dicta sunt constat. unde etiam patet ad intelligendum quodque supra dictorum nos neutiquam a Dogmaticis esse perductos. nihil tamen illis miri accidit, quod in rebus existentiam forte non habentibus lapsi sint. nam nihil natura esse bonum aut malum aut indifferens ex iis quae sequuntur argumentationibus aliqui colligunt.

CAP. XXIII.

An sit aliquid natura bonum et malum et indifferens.

179. Ignis natura calefaciens omnibus videtur calefactivus, et nix natura

---

ut alibi monui, divisio capitum non est ab ipso auctore Sexto, neque in omnibus codicibus eadem sed valde diversa.

n) τὸ ἀδιάφορον] *quod* Stoici, inquit Cicero 3 16 de finibus, *ἀδιάφορον dicunt, id mihi ita occurrit ut indifferens dicerem.* de generibus autem quae hinc exponit noster τῶν ἀδιαφόρων, videndus liber adversus Ethicos et ad illum locum dicta, Laërtius 7 102 seq. Stobaeus Eclog. Ethic. p. 172 seq. Suidas in ἀδιαφορία, Lipsius lib. 2 manuduct. diss. 23 et Scioppius in elementis philosophiae Stoicae p. 39 seq.

o) ἢ τὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τρίχας] Laërtius 7 104 ἄλλως δὲ λέγεται ἀδιάφορα, τὰ μήτε ὁρμῆς μήτε ἀφορμῆς κινητικά, ὡς ἔχει τὸ ἀρτίας ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τρίχας ἢ περιττάς, ἢ ἐκτεῖναι τὸν δάκτυλον ἢ συστεῖλαι.

p) τὸ μήτε πρὸς εὐδαιμονίαν] quae nihil valerent ad beate misereque vivendum. Cicero 3 15 de finibus.

P 171 q) εἰ ἔστι τι φύσει ἀγαθόν] hic quoque in mss Savil. et Vratislav. nulla capitis distinctio, nullus titulus. de argumento ipso conferendus

χιὼν φύσει ψύχουσα πᾶσι φαίνεται ψυκτική, καὶ πάντα τὰ φύσει κινοῦντα ὁμοίως πάντας κινεῖ τοὺς κατὰ φύσιν ὥς φασιν ἔχοντας. οὐδὲν δὲ τῶν λεγομένων ἀγαθῶν πάντας κινεῖ ὡς ἀγαθόν, ὡς ὑπομνήσομεν· οὐκ ἄρα ἐστὶ φύσει ἀγαθόν. ὅτι δὲ οὐδὲν τῶν λεγομένων ἀγαθῶν πάντας ὁμοίως κινεῖ δῆλόν φασιν. ἵνα γὰρ τοὺς ἰδιώτας παρῶμεν, ὧν οἱ μὲν εὐεξίαν σώματος 180 ἀγαθὸν εἶναι νομίζουσιν, οἱ δὲ τὸ λαγνεύειν, οἱ δὲ τὸ ἀδηφαγεῖν, οἱ δὲ οἰνοφλυγίαν, οἱ δὲ τὸ χρῆσθαι κύβοις, οἱ δὲ πλεονεξίαν, οἱ δὲ καὶ χείρω τινὰ τούτων αὐτῶν, τῶν φιλοσόφων τινὲς μὲν τρία γένη φασὶν εἶναι ἀγαθῶν [s]); ὡς οἱ Περιπατητικοί· τούτων γὰρ τὰ μὲν εἶναι περὶ ψυχὴν ὡς τὰς ἀρετάς, τὰ δὲ περὶ σῶμα ὡς ὑγίειαν καὶ τὰ ἐοικότα, τὰ δὲ ἐκτὸς ὡς φίλους πλοῦτον τὰ παραπλήσια. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς [t]) τριγένειαν μὲν καὶ 181 αὐτοί φασιν εἶναι ἀγαθῶν· τούτων γὰρ τὰ μὲν εἶναι περὶ ψυχὴν ὡς τὰς ἀρετάς, τὰ δὲ ἐκτὸς ὡς τὸν σπουδαῖον καὶ φίλον, τὰ δὲ οὔτε περὶ ψυχὴν οὔτε ἐκτός, οἷον τὸν σπουδαῖον ὡς πρὸς ἑαυτόν. τὰ μέντοι περὶ σῶμα ἢ ἐκτός, ἃ φασιν οἱ ἐκ τοῦ Περιπάτου ἀγαθὰ εἶναι, οὔ φασιν ἀγαθά. ἔνιοι δὲ τὴν ἡδονὴν

frigefaciens omnibus videtur refrigerativa, atque adeo omnia quae natura movent sive afficiunt eodem modo omnes movent, qui quidem secundum naturam se habent. at nullum eorum quae bona vocantur omnes pariter movet, tanquam bonum, sicuti declarabimus; natura ergo non est bonum. nullum autem ex iis quae bona dicuntur, omnes movere eodem modo manifestum est. 180. nam ut rudem et imperitam multitudinem omittamus, ex qua alii firmum corporis habitum bonam rem esse censent, alii rebus venereis frui alii cibo alii vino se ingurgitare aliqui vero aleari aliqui plura possidere quam alii, nonnulli denique his etiam deteriora quaepiam, ipsorum philosophorum nonnulli tria genera bonorum esse dicunt, ex quibus sunt Peripatetici; horum enim alia esse circa animum ut virtutes, alia circa corpus ut sanitatem et similia, alia extra ut amicos opes et similia. 181. at Stoici tria quidem et ipsi bonorum genera esse censent; ex his enim alia esse circa animum ut virtutes, alia extra ut probum hominem et amicum, quaedam etiam nec circa nec extra animum veluti probum hominem ut quidem ad se ipsum. at quae sunt circa corpus aut extra, quae Peripatetici in bonis habent, illi bona esse negant. fuerunt etiam qui voluptatem ut bonum ample-

---

Pseudo-Clemens lib. 10 recognitionum c. 5 *est quidam sermo apud Graecorum philosophos vehemens valde* (φορτικὸς μάλα) *qui dicit in vita hominum re ipsa neque bonum esse aliquid neque malum* etc. εἴ ἐστι τι φύσει scripsi ex HStephani codice pro τῇ φύσει.

r) τὸ πῦρ φύσει ἀλεαῖνον] idem repetit libro 1 adversus Grammaticos sect. 147 et lib. 10. adversus Ethicos. adde Laërtium 9 101.

s) τρία γένη ἀγαθῶν] cum Peripateticis ita senserunt etiam Academici, ut testatur noster libro adversus Ethicos. eadem distinctio bonorum probata Pythagoricis ut constat ex fragmento libri Archytae de bono viro et beato apud Stobaeum: ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐχ ἁ ψυχὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα. τὸ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων ζῷον, καὶ τὸ ἐκ τοιούτων ἄνθρωπος. καὶ γὰρ εἰ τᾶς ψυχᾶς ὄργανον τὸ σῶμα πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ μέρος καὶ τοῦτο καὶ ἁ ψυχά. διὸ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἃ μέν ἐντι ἀνθρώπω, ἃ δὲ τῶν μερέων. καὶ ἀνθρώπω μὲν ἀγαθὸν εὐδαιμοσύνα· τῶν δὲ μερέων τῶ ἀνθρώπω, ψυχᾶς μὲν φρόνασις, ἀνδρεία, δικαιοσύνα, σωφροσύνα. σώματος δὲ κάλλος ὑγίεια, εὐεξία, εὐαισθασία. τὰ δὲ ἐκτὸς πλοῦτος καὶ δόξα καὶ τιμὰ καὶ εὐγένεια πέφυκεν ἐπιγένναμα ἧμιν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἀκόλουθα φύσει προϋφεσταχόσιν ἀγαθοῖς.

t) οἱ δὲ ἀπὸ Στοᾶς] confer quae ad librum adversus Ethicos.

P 172 ἠσπάσαντο ὡς ἀγαθόν, τινὲς δὲ κακὸν αὐτὴν ἀντικρὺς[u]) εἶναί φασιν. ὥστε καί τινα τῶν ἐκ φιλοσοφίας ἀναφθέγξασθαι "μανείην
182 μᾶλλον ἢ ἡσθείην". εἰ τοίνυν τὰ μὲν φύσει κινοῦντα πάντας ὁμοίως κινεῖ, ἐπὶ δὲ τοῖς λεγομένοις ἀγαθοῖς οὐ πάντες ὁμοίως κινούμεθα, οὐδέν ἐστι φύσει ἀγαθόν· καὶ γὰρ οὔτε πάσαις ταῖς προεκκειμέναις στάσεσι[x]) πιστεύειν ἐνδέχεται διὰ τὴν μάχην οὔτε τινί. ὁ γὰρ λέγων ὅτι τῇδε μὲν πιστευτέον τῇ στάσει τῇ δὲ οὐδαμῶς, ἐναντιουμένους τοὺς παρὰ τῶν ἀντιδοξούντων[y]) λόγους αὐτῷ ἔχων, μέρος γίνεται διαφωνίας, καὶ τοῦ κρινοῦντος αὐτὸς δεήσεται· διὰ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἀλλ' οὐχ ἑτέρους κρινεῖ. μήτε οὖν κριτηρίου[z]) ὄντος ὁμολογουμένου μήτε ἀποδείξεως διὰ τὴν ἀνεπίκριτον καὶ περὶ τούτων διαφωνίαν, εἰς τὴν ἐποχὴν καταντήσει. καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἕξει διαβεβαιοῦσθαι τί
183 ἐστι τὸ φύσει ἀγαθόν. ἔτι κἀκεῖνο λέγουσί τινες, ὅτι ἀγαθόν ἐστιν ἤτοι τὸ αἱρεῖσθαι αὐτὸ[a]) ἢ ἐκεῖνο ὃ αἱρούμεθα. τὸ μὲν οὖν αἱρεῖσθαι οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν κατὰ τὸν ἴδιον λόγον· οὐ γὰρ ἂν ἐσπεύδομεν τυχεῖν ἐκείνου ὃ αἱρούμεθα, ἵνα μὴ ἐκπέσωμεν τοῦ ἔτι αὐτὸ αἱρεῖσθαι· οἷον, εἰ ἀγαθὸν ἦν τὸ ἀντιποιεῖσθαι ποτοῦ, οὐκ ἂν ἐσπεύδομεν ποτοῦ τυχεῖν· ἀπολαύσαντες γὰρ τούτου τῆς ἀντιποιήσεως αὐτοῦ ἀπαλλαττόμεθα. καὶ ἐπὶ τοῦ πεινῆν[b]) ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ ἐρᾶν καὶ τῶν ἄλλων. οὐκ ἄρα τὸ

xarentur, quum alii ipsam in malis plane numerent, adeo ut ex philosophis quidam exclamaverit, "insanire mihi potius contingat quam voluptate frui". 182. si ergo ea quidem quae natura movent, omnes eodem movent et afficiunt modo, at vero ad ea quae bona dicuntur non omnes itidem movemur, nihil est natura bonum. etenim neque omnibus diversarum sectarum opinionibus ante expositis fidem habere possumus propter discordiam, neque alicui. nam qui huic quidem sectae credendum esse, illi autem minime dicit, quum habeat sibi adversantes rationes eorum qui contra sentiunt, pars fit controversiae et diiudicatore ipsemet ideo egebit cum aliis, ac non alios iudicabit. at quum nec criterium sive veri falsique regula sit de qua constet, nec demonstratio ob indiiudicabilem controversiam quae de his etiam est ad assensionis suspensionem deveniet, et propterea quid natura sit bonum affirmare non poterit. 183 illud praeterea dicunt nonnulli: bonum est aut expetitio illius aut illud ipsum quod expetimus. atque expetitio quidem per se bona non est: neque enim studeremus assequi illud quod appetimus, ne, postquam consecuti essemus, facultate ipsum rursus appetendi excideremus. verbi gratia, si bonum esset expetere potum, potum adipisci non studeremus. postquam enim fruitionem eius habuimus, ipsum appetere desinimus: et in esuritione itidem atque in amore et in aliis. ergo ipsum appetere per se appe-

P 172 u) κακὸν αὐτὴν ἀντικρυς] ut Cynici, e quibus Antisthenes fuit auctor dicti quod mox affert *insania potius quam voluptate afficiar*, memoratum etiam Gellio 9 5, Laërtio 6 3 et nostro adversus Ethicos, Theodorito lib. 12 Therapeut. atque aliis. eiusdem Antisthenis fuit illud: ἐχθρῶν παῖδες τρυφήσειαν. praeter Cynicos voluptatem pro malo habuit vetus Academia et Critolaus Peripateticus apud Gellium loco iam laudato.

x) στάσεσι] ita sectas vocat philosophorum invicem inter se dissidentes, ut in libris adversus Mathematicos.

y) τοὺς παρὰ τῶν ἀντιδοξούντων] ita mss pro παρ' αὐτῶν.

z) μήτε οὖν κριτηρίου] semper provocat ad illa quae adversus criteria veritatis et demonstrationem disputavit supra lib. 2 sect. 18 et 134 seq.

a) ἤτοι τὸ αἱρεῖσθαι αὐτό] idem argumentum libro adversus Ethicos.

b) καὶ ἐπὶ τοῦ πεινῆν] ita legendum e mss et interprete, pro πίνειν quod habebant editi.

αἱρεῖσθαι δι' αὐτὸ αἱρετόν ἐστι, εἰ μή γε καὶ ὀχληρόν· καὶ γὰρ
ὁ πεινῶν σπεύδει μετασχεῖν τροφῆς, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς ἐκ τοῦ
πεινῆν ὀχλήσεως· καὶ ὁ ἐρῶν ὁμοίως καὶ ὁ διψῶν. ἀλλ' οὐδὲ 184
τὸ αἱρετόν ἐστι τὸ ἀγαθόν· τοῦτο γὰρ ἤτοι ἔξωθέν ἐστιν ἡμῶν
ἢ περὶ ἡμᾶς. ἀλλ' εἰ μὲν ἔξωθεν ἡμῶν, ἤτοι ποιεῖ περὶ ἡμᾶς
ἀστείαν κίνησιν καὶ ἀπόδεκτον κατάστημα καὶ ἀγαστὸν πάθος,
ἢ οὐδαμῶς ἡμᾶς διατίθησι. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀγαστόν,
οὔτε ἀγαθὸν ἔσται [c]) οὔτε ἐπάξεται ἡμᾶς πρὸς τὸ αἱρεῖσθαι
αὐτὸ οὔτε ὅλως αἱρετὸν ἔσται· εἰ δὲ ἐγγίνεταί τι περὶ ἡμᾶς
ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς προσηνὲς κατάστημα καὶ ἀσμενιστὸν πάθος, οὐχὶ P 173
δι' αὐτὸ αἱρετὸν ἔσται τὸ ἐκτός, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ ἡμᾶς ἐπ'
αὐτῷ γινομένην διάθεσιν· ὥστε οὐ δύναται τὸ δι' αὐτὸ αἱρε-
τὸν ἐκτὸς εἶναι· ἀλλ' οὐδὲ περὶ ἡμᾶς. ἤτοι γὰρ περὶ σῶμα [d]) 185
εἶναι λέγεται μόνον ἢ περὶ ψυχὴν μόνην ἢ περὶ ἀμφότερα. ἀλλ'
εἰ μὲν περὶ σῶμα μόνον, ἐκφεύξεται τὴν γνῶσιν ἡμῶν· ψυχῆς
γὰρ αἱ γνώσεις εἶναι λέγονται, τὸ δὲ σῶμα ἄλογον εἶναί φασιν
ὅσον ἐφ' ἑαυτό. εἰ δὲ καὶ μέχρι τῆς ψυχῆς διατείνειν λέγοιτο,
τῇ τῆς ψυχῆς ἀντιλήψει καὶ τῷ ταύτης ἀγαστῷ πάθει δοκοίη
ἂν αἱρετὸν εἶναι· τὸ γὰρ κρινόμενον ὡς αἱρετὸν τῇ διανοίᾳ κρί-
νεται κατὰ αὐτούς, καὶ οὐκ ἀλόγῳ σώματι. λείπεται λέγειν ὅτι 186
περὶ ψυχὴν μόνην τὸ ἀγαθόν ἐστι. καὶ τοῦτο δέ, ἐξ ὧν οἱ
Δογματικοὶ λέγουσιν, ἀδύνατόν ἐστιν· ἡ γὰρ ψυχὴ τάχα μὲν
καὶ ἀνύπαρκτός [e]) ἐστιν· εἰ δὲ καὶ ὑπάρχει, ὅσον ἐφ' οἷς λέ-

tenda res non est, atque haud scio an molesta. nam qui esurit studet consequi cibum, ut liberetur esuriendi molestia; et qui amore captus est itidem et qui sitit. 184. iam vero ne id quidem quod expetitur est ipsum bonum; nam hoc aut extra nos est aut est in nobis. sed si quidem extra nos, aut efficit in nobis iucundum quendam motum et talem constitutionem quam lubenter acceptemus, atque adeo ἀγαστὸν πάθος seu affectionem gratam ac delectabilem, aut nullo modo nos afficit. et si quidem non est nobis ἀγαστόν sive delectabile, ne ἀγαθόν quidem sive bonum erit, nec nos incitabit ad se appetendum, nec ullo modo appetendum erit. quodsi ingeneratur in nobis ab extraneo suavis constitutio et passio quaedam huiusmodi quam libenter amplexemur, non propter se appetendum erit quod extraneum est, sed propter affectionem quae ob ipsum in nobis fit. 185. quod igitur per se expetendum est, non potest extraneum esse. sed neque in nobis; aut enim in corpore solum aut in animo solum aut in utroque esse dicitur. verum si quidem in corpore solum, ad cognitionem nostram non perveniet; nam cognitiones animo tribuuntur, at corpus irrationale esse aiunt, quantum in se ipso. quodsi etiam usque ad animum pertingere dicatur, animi perceptioni et affectioni quae ipsi grata sit videbitur appetendum esse. nam quod expetendum indicatur, mente indicatur iuxta eos, non autem irrationali corpore. 186. superest ergo ut dicamus bonum esse circa animum solum. sed hoc quoque secundum ea quae Dogmatici dicunt, impossibile est. nam fortasse quidem nec ipse existit animus: quodsi etiam existit, quantum quidem ad ea quae

---

c) εἰ οὐκ ἀγαστόν, οὔτε ἀγαθὸν ἔσται] Platoni in Cratylo ἀγαθόν dictum videtur παρὰ τὸ ἄγασθαι, quod placet etiam nostro adversus Ethicos. confer supra sect. 175.

d) περὶ σῶμα] ita mss pro σώματα quod erat in editis, et mox περὶ P 173
ἀμφότερα pro ἀμφοτέρου. argumentum idem habes laudato libri adversus Ethicos loco.

e) τάχα μὲν ἀνύπαρκτος] vide quae disputata supra lib. 2 sect. 81 seq.,

γουσιν οὐ καταλαμβάνεται, καθὼς ἐπελογισάμην ἐν τῷ περὶ κριτηρίου λόγῳ. πῶς δ' ἂν θαρρείη τις ἐν ἐκείνῳ τι γίνεσθαι λέ-
187 γειν, ὃ μὴ καταλαμβάνει; ἵνα δὲ καὶ ταῦτα παραλίπωμεν, πῶς ἄρα καὶ λέγουσιν ἐν τῇ ψυχῇ τὸ ἀγαθὸν γίνεσθαι; εἰ γοῦν ὁ Ἐπίκουρος ἐν ἡδονῇ τίθεται τὸ τέλος καί φησι τὴν ψυχὴν (ἐπεὶ καὶ πάντα) ἐξ ἀτόμων[f]) συνεστάναι, πῶς ἐν ἀτόμων σωρῷ δυνατὸν ἡδονὴν[g]) γίγνεσθαι καὶ συγκατάθεσιν ἢ κρίσιν, τοῦ τόδε μὲν αἱρετὸν εἶναι καὶ ἀγαθὸν τόδε δὲ φευκτὸν καὶ κακὸν ἀμήχανον εἰπεῖν.

ΚΕΦ. κδ'.

Τί ἐστιν ἡ λεγομένη[h]) τέχνη περὶ βίον.

188 Πάλιν οἱ Στωϊκοὶ[i]) περὶ ψυχὴν ἀγαθά φασιν εἶναι τέχνας

dicunt, non comprehenditur, quemadmodum ratiocinando collegi, quum de criterio verba facerem. quomodo autem quispiam dicere ausit aliquid in ille fieri quod non comprehendit? 187. ut tamen haec quoque silentio praetereamus, quomodo etiam dicunt in animo bonum esse? nam si Epicurus finem constituit voluptatem et dicit animum (quia et omnia) ex atomis constare, quomodo in atomorum acervo voluptas esse possit et assensus aut vis iudicandi hoc quidem appetendum esse et bonum, illud vero fugiendum esse et malum? id quidem certe nemo dicere queat.

CAP. XXIV.

Quae sit ea quae dicitur ars circa vitam.

188. Rursum Stoici bona animi dicunt esse artes quasdam, virtutes, ar-

---

ad quem ipsum locum remittit lectorem noster, quando mox τὸν περὶ κριτηρίου λόγον commemorat.

f) τὴν ψυχὴν ἐξ ἀτόμων] dogma Epicuri animum constare ex *corporibus parvis et laevibus atque rotundis* ut verbis utar Lucretii 3 206, qui multus est in illa opinione explicanda et persuadenda. videndus etiam Gassendus in Physiologia Gargettii illius philosophi t. 1 p. 260 seq. ad haec Epicuri apud Laërtium 10 63: ἡ ψυχὴ σῶμά ἐστι λεπτομερὲς παρ' ὅλον τὸ ἄθροισμα παρεσπαρμένον.

g) πῶς ἐν ἀτόμων σωρῷ δυνατὸν ἡδονήν] argumentum hoc validum adversus Epicuri sententiam qui animum ex atomis constare docuit. quis enim potest intelligere quomodo atomorum acervus, quae singulae sensu destitutae sunt, possit voluptate tangi vel dolore, nedum assentiri vel refragari, aut de rebus ferre iudicium et hanc eligere alteram vero repudiare. itaque et Galenus libro de constitutione artis medicae t. 1 edit. Basil. p. 37 et lib. 1 de elementis p. 49 negat in corpusculis inalterabilibus (qualia atomos supposuit Epicurus) esse posse μήτε ἡδονὴν μήτε πόνον, ἀλλὰ μηδ' αἴσθησιν ὅλως, οὐδὲ μνήμην δήπουθεν οὐδὲ ἀνάμνησιν οὐδὲ φαντασίαν. longe minus potest intelligi quomodo tanta atomorum congeries nullo alio nisi contactus si forte unita nexu, possit affici eodem voluptatis dolorisve sensu unicoque ac communi, velle ac sentire unum, iudicare ac persuaderi.

h) τί ἐστιν ἡ λεγομένη] titulus hic et divisio capitis parum apte hoc loco inseritur; nam institutum Sexti est ostendere quod nec animus hominis bono afficiatur, quae est altera pars argumenti quod in praecedentibus sectionibus 185 seq. tractavit, unde conclusio sequitur sect. 190.

i) πάλιν οἱ Στωϊκοί] articulum οἱ e mss revocavi. ad ipsum autem Stoicorum dogma pertinet quod virtutem docuere esse διδακτήν, ut est apud Laërtium 7 91 et prudentiam fortitudinem iustitiam magnanimitatem scientias definierunt, id. 92 seq.

τινὰς τὰς ἀρετάς· τέχνην δὲ εἶναί φασι[k]) *σύστημα ἐκ καταλήψεων συγγεγυμνασμένων, τὰς δὲ καταλήψεις γίγνεσθαι περὶ τὸ* P 174 *ἡγεμονικόν. πῶς οὖν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ, πνεύματι κατ' αὐτοὺς*[l]) *ὑπάρχοντι, ἐναπόθεσις γίνεται καταλήψεων καὶ ἀθροισμὸς τοσούτων ὡς γενέσθαι τέχνην, οὐχ οἷόν τε ἐννοῆσαι, τῆς ἐπιγινομένης*[m]) *τυπώσεως ἀεὶ τὴν πρὸ αὐτῆς ἀπαλειφούσης, ἐπεὶ χυτόν τέ ἐστι τὸ πνεῦμα*[n]) *καὶ ἐξ ὅλου κινεῖσθαι λέγεται καθ' ἑκάστην τύπωσιν· τὸ γὰρ τὴν Πλάτωνος ἀνειδωλοποίησιν*[o]) *λέγειν ἐπι-* 189
δεικτικὴν εἶναι δύνασθαι τοῦ ἀγαθοῦ, φημὶ δὲ τὴν κρᾶσιν τῆς ἀμερίστου καὶ μεριστῆς οὐσίας καὶ τῆς θατέρου φύσεως καὶ ταυτοῦ, ἢ τοὺς ἀριθμούς[p]), *τέλεον ληρῶδές ἐστιν. ὅθεν οὐδὲ*

tem autem esse dicunt, quae constat ex comprehensionibus coexercitatis; comprehensiones vero fieri in principatu mentis. quomodo igitur in mentis principatu, quae quidem secundum ipsos spiraculum est, recondantur comprehensiones et coacerventur tot ut fiat ars, intellectu percipi non potest; quum posterior deformatio priorem deleat, quia et spiraculum fusum fluxumque est et ex toto moveri dicitur secundum quamque deformationem. 189. nam dicere Platonis vim imagines faciendi esse posse boni demonstrativam, illud videlicet indivisibilis et divisibilis substantiae et naturae alterius atque eiusdem temperamentum, aut numeros, merae nugae sunt. unde nec in animo

---

k) *τέχνην — φασι*] eadem artis definitio exstat infra sect. 241 et 251 et libro adversus Rhetoras sect. 10. vide etiam sis librum adversus Ethi- P 174 cos. in scholiis ineditis ad Dionysium Thracem haec definitio Stoicis tribuitur: *σύστημα ἐκ καταλήψεων ἐμπειρίᾳ συγγεγυμνασμένων πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ.* Zenoni ars est *ἕξις ὁδοποιητική* sive *δι' ὁδοῦ καὶ μεθόδου ποιοῦσά τι.* Epicureis: *μέθοδος ἐνεργοῦσα τὸ εὖ καὶ τὸ συμφέρον.* Aristoteli: *ἕξις ὁδοῦ τοῦ συμφέροντος ποιητική. ἕξις δέ ἐστι πρᾶγμα μόνιμον καὶ δυσκατάληπτον.* [cf. Luc. Parasit. 4 init.]

l) *ἐν τῷ ἡγεμονικῷ, πνεύματι κατ' αὐτούς*] Tertullianus libro de anima cap. 5 *sed etiam Stoicos allego, qui spiritum praedicantes animam, paene nobiscum, qua proxima inter se flatus et spiritus, tamen corpus animam facile persuadebunt.* confer Lipsium physiologiae Stoicae lib. 3 diss. 9, nostrum supra lib. 2 sect. 70.

m) *τῆς ἐπιγινομένης*] ita mss pro *ἐπιγιγνομένης.* de eo autem quod ideae in mente existentes a novarum supervenientium *τυπώσει* sive impressione debeant expungi, dictum eodem loco lib. 2 sect. 70 et lib. 1 adversus Logicos.

n) *χυτόν τέ ἐστι τὸ πνεῦμα*] ita omnino legendum e ms Vratislav. pro *τυχόν* quod in editis erat et interpres quoque HStephanus in suo codice repperit.

o) *τὴν Πλάτωνος ἀνειδωλοποίησιν*] nota est ex Platonis Sophista facultas in mente *εἰδωλοποιητική*, cuius duo genera facit *εἰκαστικήν* et *φανταστικήν. ἀμέριστος οὐσία* et *ταυτό* unum idemque Platoni denotat, nimirum *τὸ ὄν*, quod vere est essentiamque habet stabilem ac perennem, cui opponitur *θάτερον* et *οὐσία μεριστή*, fluxa et mutabilis materies. ex utraque autem constare animam existimavit Plato, quatenus ad intelligibilia illa se attolit et ad externa sensibusque obnoxia porrigitur. *εἰδωλοποίησιν* habes supra 2 222.

p) *ἢ τοὺς ἀριθμούς*] doctrina haec Pythagorae, cui virtutes et artes et anima ipsa numerus erant. Aristoteles Metaphys. 1 c. 5 causam reddit cur pro numeris haec Pythagorici venditaverint, quod nimirum mathematicis disciplinis innutriti similitudinem quandam in numeris rerum ut sunt atque generantur observarint expressiorem quam in elementis: *ἐν δὲ τοῖς ἀριθμοῖς ἐδόκουν θεωρεῖν ὁμοιώματα πολλὰ τοῖς οὖσι καὶ γιγνομένοις μᾶλλον ἢ ἐν πυρὶ καὶ γῇ καὶ ὕδατι. ὅτι τὸ μὲν τοιονδὶ τῶν*

190 περὶ ψυχὴν εἶναι δύναται τὸ ἀγαθόν. εἰ δὲ μήτε τὸ αἱρεῖσθαι
αὐτὸ ἀγαθόν ἐστι μήτε ἐκτὸς ὑπόκειται τὸ δι᾽ αὐτὸ αἱρετὸν
μήτε περὶ σῶμά ἐστι μήτε περὶ ψυχήν, ὡς ἐπελογισάμην, οὐδὲ
ὅλως ἐστί τι φύσει ἀγαθόν. διὰ δὲ τὰ προειρημένα οὐδὲ κακόν
τί ἐστι φύσει· τὰ γὰρ ἑτέροις δοκοῦντα εἶναι κακὰ ταῦτα ἕτεροι
διώκουσιν ὡς ἀγαθά, οἷον ἀσέλγειαν ἀδικίαν φιλαργυρίαν ἀκρα-
σίαν τὰ ἐοικότα. ὅθεν εἰ τὰ μὲν φύσει πάντας ὁμοίως πέφυκε
κινεῖν, τὰ δὲ λεγόμενα εἶναι κακὰ οὐ πάντας ὁμοίως κινεῖ, οὐ-
191 δέν ἐστι φύσει κακόν. ὁμοίως δὲ οὐδ᾽ ἀδιάφορόν ἐστι q) τῇ φύ-
σει διὰ τὴν περὶ τῶν ἀδιαφόρων διαφωνίαν. οἷον γοῦν οἱ μὲν
Στωϊκοὶ τῶν ἀδιαφόρων φασὶ τὰ μὲν προηγμένα r) εἶναι, τὰ δὲ
ἀποπροηγμένα, τὰ δὲ οὔτε προηγμένα οὔτε ἀποπροηγμένα·
προηγμένα μὲν τὰ ἱκανὴν ἀξίαν ἔχοντα ὡς ὑγίειαν πλοῦτον,
P 175 ἀποπροηγμένα δὲ τὰ μὴ ἱκανὴν ἔχοντα ἀξίαν, ὡς πενίαν νόσον,
μήτε δὲ προηγμένα μήτε ἀποπροηγμένα, ὡς τὸ ἐκτεῖναι ἢ συγκάμ-
192 ψαι τὸν δάκτυλον. τινὲς δὲ οὐδὲν τῶν ἀδιαφόρων φύσει προ-
ηγμένον ἢ ἀποπροηγμένον εἶναι λέγουσιν· ἕκαστον γὰρ τῶν ἀδια-
φόρων παρὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις ὁτὲ μὲν προηγμένον
φαίνεσθαι, ὁτὲ δὲ ἀποπροηγμένον. εἰ γοῦν, φασί, οἱ μὲν πλού-
σιοι ἐπιβουλεύοιντο ὑπὸ τυράννου οἱ δὲ πένητες εἰρηνεύοιντο,

bonum esse potest. 190. quodsi neque expetere ipsum bonum est, nec extrinsecus subiectum est quod per se appetendum sit, nec in corpore sit nec in animo, ut ratiocinando collegi, nihil quicquam natura bonum et propter supra dicta, ne malum quidem est natura quicquam: nam quae aliis videntur esse mala his dediti sunt alii tamquam bonis, ut petulantiae iniustitiae avaritiae intemperantiae aliisque huiusmodi. unde si iis quidem quae natura bona sunt hoc innatum est, ut omnes eodem modo moveant, at quae dicuntur mala esse non movent uno omnes modo, nihil est natura malum. 191. iam vero ne indifferens quidem natura est quicquam propter eam quae de differentibus est controversiam: nam, ut exemplo utar, Stoici quidem ex indifferentibus alia aiunt producta esse alia reiecta, quaedam etiam neque producta neque reiecta, et producta quidem ea esse, quae sufficientem habeant dignitatem, ut sanitatem divitias, reiecta autem, quae non habent sufficientem dignitatem, ut paupertatem morbum, neque producta neque reiecta, quale est extendere aut contrahere digitum. 192. aliqui vero nihil ex indifferentibus productum sive praelatum vel reiectum esse aiunt; unumquodque enim indifferentium pro variis circumstantiis interdum productum videri interdum reiectum. nam si, ut inquiunt, divitibus quidem tyrannus insidietur,

---

ἀριθμῶν πάθος δικαιοσύνη, τὸ δὲ τοιονδὶ ψυχὴ καὶ νοῦς. ἕτερον δὲ καιρός, καὶ τῶν ἄλλων ὡς εἰπεῖν ἕκαστον ὁμοίως. haec Pythagoricorum doctrina plenius exposita exstat in Theologumenis Arithmeticae, quam cum versione mea et notis in lucem edere animus est, si vitam ac vires largitum fuerit benignissimum numen: iuvabit etiam evolvere Denarium Pythagoricum Ioannis Meursii, quem tomo nono thesauri Antiquitatum Graecarum recudendum dedit v. cl. Iacobus Gronovius, Samuelis item Tennulii notas ad Iamblichum in Nicomachi Geraseni Arithmeticen p. 103.

q) *οὐδ᾽ ἀδιάφορόν ἐστι*] ita legendum e mss et mox *ἀδιαφόρων* pro *διάφορον* et *διαφόρων* quod perperam in editis sese offerebat.

r) *τὰ μὲν προηγμένα*] *commoda vocentur*, inquit Seneca epist. 74 et *ut nostra lingua loquar*, *producta*. de hac *ἀδιαφόρων* Stoica distinctione conferendi Cicero 3 15 seq. et 4 9 et 16 de finibus, Gellius 12 5, Laërtius 7 105, Stobaeus Eclog. Ethic. p. 173 seq. noster libro adversus Ethicos Suidas in *ἀδιαφορία*. e recentioribus Lipsius manuduct. lib. 2 diss. 23.

πᾶς ἂν ἕλοιτο εἶναι πένης μᾶλλον ἢ πλούσιος, ὡς ἀποπροηγμέ-
νον γίνεσθαι τὸν πλοῦτον. ὥστε ἐπεὶ ἕκαστον τῶν λεγομένων 193
ἀδιαφόρων οἱ μὲν ἀγαθὸν εἶναί φασιν οἱ δὲ κακόν, ἅπαντες δ᾽
ἂν ὁμοίως ἀδιάφορον αὐτὸ ἐνόμιζον εἶναι, εἴ γε ἀδιάφορον ἦν
φύσει· οὐδέν ἐστι φύσει ἀδιάφορον· οὕτως καὶ εἴ τις φύσει αἱ-
ρετὴν εἶναι λέγοι τὴν ἀνδρείαν διὰ τὸ τοὺς λέοντας φυσικῶς
τολμᾶν ἐπὶ τὸ ἀνδρίζεσθαι δοκεῖν καὶ ταύρους, εἰ τύχοι, καὶ
ἀνθρώπους τινὰς καὶ ἀλεκτρυόκας[s]), λέγομεν ὅτι ὅσον ἐπὶ τούτῳ
καὶ ἡ δειλία τῶν φύσει αἱρετῶν ἐστιν, ἐπεὶ ἔλαφοι καὶ λαγωοὶ
καὶ ἄλλα πλείονα ζῷα φυσικῶς ἐπὶ αὐτὴν ὁρμᾷ, καὶ οἱ πλεῖστοι
δὲ τῶν ἀνθρώπων δειλοὶ θεωροῦνται· σπανίως μὲν γάρ τις ὑπὲρ
πατρίδος ἑαυτὸν ἐπέδωκεν εἰς θάνατον βλακευσάμενος, ἢ ἄλλως
θερμόν τι τυφωθεὶς ἔδοξέ τις διαπράττεσθαι· ὁ δὲ πλεῖστος
ὅμιλος τῶν ἀνθρώπων πάντα τὰ τοιαῦτα ἐκκλίνει. ὅθεν καὶ οἱ 194
Ἐπικούρειοι δεικνύναι νομίζουσι φύσει αἱρετὴν εἶναι τὴν ἡδονήν·
τὰ γὰρ ζῷά φασιν ἅμα τῷ γενέσθαι ἀδιάστροφα ὄντα[t]) ὁρμᾶν
μὲν ἐπὶ τὴν ἡδονήν, ἐκκλίνειν δὲ ἀλγηδόνας· καὶ πρὸς τούτους[u]) 195
δέ ἐστι λέγειν ὅτι τὸ ποιητικὸν κακοῦ οὐκ ἂν εἴη φύσει ἀγαθόν.

pauperes autem tranquille et in pace degant, nemo non pauper esse malit quam dives, adeo ut tum divitiae censeantur in numero reiectorum. 193. itaque cum unumquodque eorum quae dicuntur indifferentia alii bonum esse dicant alii malum, at omnes pariter indifferens ipsum esse existimarent, si indifferens natura esset, nihil est natura indifferens. sic etiam si quis natura appetendam esse dicat fortitudinem, quod leones natura ad fortitudinis studium tendant et tauri etiam nec non aliqui homines atque adeo ipsi galli gallinacei, dicimus fore quantum ad hoc attinet ut timiditas quoque inter ea quae natura sunt expetenda censeatur, quia cervi et lepores et alia complura animalia naturali impulsu ad ipsam feruntur. imo et bona pars hominum timida esse comperitur; raro enim usu venit ut quis pro patria se ipsum morti exponat, utpote quadam animi mollitie retentus, aut ut quis quadam animi elatione ductus audax aliquod facinus aggrediatur. quin potius hominum bona pars haec omnia vitat. 194. unde et Epicurei se ostendere putant natura appetendam esse voluptatem; animalia enim simulatque nata sunt, quum adhuc depravata non sint, contendere recta ad voluptatem fugere autem dolores aiunt. 195. sed enim his quoque responderi queat, quod mali est effectivum nequaquam esse posse natura bonum; at voluptatem malorum effe-

---

s) *καὶ ἀλεκτρυόνας*] vide Ulyssem Aldrovandum libro 14 Ornithologiae p. 113 et Petrum Francium in disertissima de laude galli gallinacei oratione. Eutecnius in paraphrasi Oppiani ἰξευτικῶν p. 28 *ὑπὲρ πάντα τὰ πτηνὰ τοὺς ἀλεκτρυόνας πολλαῖς ἴσμεν χαίροντας μάχαις.* P 175

t) ἀδιάστροφα ὄντα] Cicero vertit *non depravata*, cuius locum adscribam ex 1 de finibus cap. 9 *Epicurus summum bonum voluptatem esse vult summumque malum dolorem, idque instituit docere sic: omne animal simulatque natum sit voluptatem appetere eaque gaudere ut summo bono, dolorem adspernari ut summum malum et quantum possit a se repellere, idque facere nondum depravatum* (institutione vel assuetudine) *ipsa natura incorrupte atque integre iudicante.* idem lib. 3 Tusculan. c. 1 *nunc parvulos nobis natura dedit igniculos, quos celeriter malis moribus opinionibusque depravati sic restinguimus, ut nusquam naturae lumen appareat.*

u) πρὸς τούτους] ita rectius mss quam in editis erat πρὸς τούτοις. habet enim hoc adiiciendi ut infra sect. 198, illud vero quod praesenti loco sensus requirit, obiiciendi significationem.

ἡ δέ γε ἡδονὴ κακῶν ἐστι ποιητική· πάσῃ γὰρ ἡδονῇ παρα-
πέπηγεν ἀλγηδών x), ἥ ἐστι κατ' αὐτοὺς φύσει κακόν. οἷον γοῦν
P 176 ἥδεται ὁ μέθυσος ἐμφορούμενος οἴνου, καὶ ὁ γαστρίμαργος τρο-
φῆς καὶ ὁ λάγνος ἀφροδισίοις ἀμέτροις χρώμενος· ἀλλὰ ταῦτα
καὶ πενίας καὶ νόσων ἐστὶ ποιητικά, ἅπερ ἀλγεινά ἐστι καὶ κακά,
196 ὥς φασι· οὐκ ἄρα φύσει ἀγαθόν ἐστιν ἡ ἡδονή. παραπλησίως
δὲ καὶ τὸ ποιητικὸν ἀγαθῶν οὐκ ἔστι φύσει κακόν. ἡδονὰς δὲ
ἀποτελοῦσιν ἀλγηδόνες· καὶ γὰρ ἐπιστήμας ἀναλαμβάνομεν
πονοῦντες καὶ πλούτου καὶ ἐρωμένης οὕτως ἐγκρατὴς γίνεταί τις·
καὶ ὑγίειαν περιποιοῦσιν αἱ ἀλγηδόνες. οὐκ ἄρα ὁ πόνος φύσει
κακόν· καὶ γὰρ εἰ φύσει ἀγαθὸν μὲν ἦν ἡ ἡδονὴ φαῦλον δὲ ὁ
πόνος, πάντες ἂν ὁμοίως διέκειντο περὶ αὐτῶν, ὡς ἐλέγομεν,
ὁρῶμεν δὲ πολλοὺς τῶν φιλοσόφων τὸν μὲν πόνον καὶ τὴν καρ-
197 τερίαν αἱρουμένους, τῆς ἡδονῆς δὲ καταφρονοῦντας. ὁμοίως δ'
ἂν περιτρέποιντο καὶ οἱ τὸν ἐνάρετον βίον φύσει ἀγαθὸν εἶναι
λέγοντες ἐκ τοῦ τινὰς τῶν σοφῶν y) τὸν μεθ' ἡδονῆς αἱρεῖσθαι
βίον, ὡς ἐκ τῆς παρ' αὐτοῖς ἐκείνοις διαφωνίας τὸ φύσει τι
198 τοῖον ἢ τοῖον εἶναι διατρέπεσθαι. οὐκ ἄτοπον δ' ἂν ἴσως εἴη

etricem esse: omni enim voluptati dolorem affixum esse, qui est secundum eos natura res mala. exempli gratia voluptatem sentit ebriosus dum vino se ingurgitat, et gulosus dum cibo, et libidinosus dum omnem in libidine modum excedit. verum haec et paupertatem et morbos efficiunt: quae dolorifica sunt et mala, ut censent. non ergo natura bonum est voluptas. 196. itidem vero et quod bonorum effectivum est, natura malum non fuerit. at doloribus efficiuntur voluptates: etenim scientias percipimus laborantes et per laborem itidem quis divitiis et amica sua potitur. ipsa quoque valetudo acquiritur per dolores. non ergo natura malum est labor. nam si natura quidem bonum esset voluptas, malum autem labor, omnes eodem pacto circa ipsa affecti essent, ut dicebamus. atqui videmus multos philosophos laborem quidem et patientiam amplectentes, voluptatem autem aspernantes. 197. eodem autem pacto everti possint et qui cum virtute coniunctam vitam natura rem bonam esse dicunt, eo quod philosophi nonnulli vitam voluptariam amplexati sint: adeo ut ex ea ipsa quae inter illos est controversia, tale vel tale natura esse aliquid, refutetur. 198. iam vero non ab re fuerit fortasse pau-

x) *πάσῃ γὰρ ἡδονῇ παραπέπηγεν ἀλγηδών*] Plutarchus libro de animi tranquillitate p. 474 ait voluptates et dolores ita esse in vita coniuncta ut in musica acutos gravesque sonos, et in Grammatica vocales literas atque consonantes, *οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων ἀντιστοιχείας ἐχόντων, ἐπεὶ κατὰ τὸν Εὐριπίδην, οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά.* Philo lib. de ebrietate Noae sub init. *ὥσπερ γὰρ ἡδονὴν καὶ ἀλγηδόνα φύσει μαχόμενα, ὡς ὁ παλαιὸς λόγος, εἰς μίαν κορυφὴν συνάψας ὁ θεός, ἑκατέρας αἴσθησιν οὐκ ἐν ταυτῷ, διαλλάττουσι δὲ χρόνοις ἀνειργάσατο, κατὰ τὴν φυγὴν τῆς ἑτέρας κάθοδον τῇ ἐναντίᾳ ψηφισάμενος.* neque vero solum coniuncta haec duo, sed ita etiam connexa sunt ut ex voluptate dolor ex dolore voluptas insequatur. pulchre autem Sextus utitur verbo *παραπέπηγεν*, quoniam voluptas dolorque comparantur cum clavis quibus animam corpori deus affixerit. Plutarchus 8 2 Symposiac. *ἡδονῆς καὶ ἀλγηδόνος ἧλος ὃς πρὸς τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν προσηλοῖ.* Synesius Dione p. 45 *ὁ θεὸς ἡδονὴν περόνην ἐποίησε τῇ ψυχῇ, δι' ἧς ἀνέχεται τὴν προσεδρείαν τοῦ σώματος.*

P 176 y) *τινὰς τῶν σοφῶν*] ut Aristippus et alii, quaedam ut ait Cicero pecudes philosophorum. confer Athenaeum 12 p. 544 seq.

πρὸς τούτοις καὶ εἰδικώτερον ἐπιστῆσαι διὰ βραχέων ταῖς ὑπο-
λήψεσι ταῖς περὶ αἰσχρῶν καὶ οὐκ αἰσχρῶν, ἀθέσμων τε καὶ οὐ
τοιούτων, καὶ νόμων καὶ ἐθῶν, καὶ τῆς εἰς θεοὺς εὐσεβείας καὶ
τῆς περὶ τοὺς κατοιχομένους ὁσιότητος καὶ τῶν ἐοικότων· καὶ
γὰρ οὕτω περὶ τῶν πρακτέων ἢ μὴ πολλὴν εὑρήσομεν ἀνωμα-
λίαν. οἷον γοῦν παρ' ἡμῖν [z]) μὲν αἰσχρόν, μᾶλλον δὲ καὶ 199
παράνομεν νενόμισται τὸ τῆς ἀρρενομιξίας, παρὰ Γερμανοῖς [a])
δέ, ὥς φασιν, οὐκ αἰσχρόν, ἀλλ' ὥς ἕν τι τῶν συνήθων. λέ-
γεται καὶ παρὰ Θηβαίοις [b]) τὸ παλαιὸν οὐκ αἰσχρὸν τοῦτο εἶναι
δόξαι, καὶ τὸν Μηριόνην [c]) τὸν Κρῆτα οὕτω κεκλῆσθαί φασιν
δι' ἔμφασιν τοῦ Κρητῶν ἔθους. καὶ τὴν Ἀχιλλέως πρὸς Πά- 200
τροκλον [d]) διάπυρον φιλίαν εἰς τοῦτο ἀνάγουσί τινες. καὶ τί
θαυμαστόν, ὅπου γε καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Κυνικῆς [e]) φιλοσοφίας καὶ P 177

eis considerandas proponere magis etiam particulares opiniones de turpibus et non turpibus, de rebus illicitis et licitis, de legibus et consuetudinibus et de pietate erga deos et de sanctitate erga mortuos et similibus. hoc enim modo de rebus faciendis aut non faciendis magnam comperiemus discrepantiam. 199. exempli gratia apud nos quidem turpe, imo vero etiam nefarium habetur, mascula Venere uti, apud Germanos autem, ut fertur, turpe non est, sed unum ex iis quae usu recepta sunt. quin etiam apud Thebanos olim hoc turpe habitum non fuisse dicitur, et Merionem Cretensem ita vocatum aiunt ad expressam consuetudinis Cretensium significationem. 200. illum quoque Achillis erga Patroclum ardentem amorem ad hoc referunt nonnulli. quod cur mirum ulli videatur? quum etiam Cynici philosophi et Ze-

---

z) *παρ' ἡμῖν*] Romanis legibus. supra lib. 1 sect. 152.

a) *παρὰ Γερμανοῖς*] verba *ὥς φασι* in ms Savil. desiderantur. nolim autem haec de Germanis nostris intelligere, quorum castitas et pudicitia prae ipsis Romanis laudata Tacito aliisque. *Καρμανούς* itaque notasse Sextum duxerim, populum Persis confinem, unde Persis probatas *ἀρρενομιξίας* scripsit noster supra loco modo laudato libri primi, quod a Persarum tamen moribus alienum fuisse Curtii et Ammiani testimoniis ibi demonstravi. de Germanis tamen, sed nullo alterius scriptoris testimonio adducto Sexti locum intellexit Mottanus Vayerus in dialogis sub Horatii Tuberonis nomine editis p. 151.

b) *παρὰ Θηβαίοις*] hos cum Elaeis ex nomine arguit Xenophon in Convivio non longe a fine, unde de Thebis Boeotiae non Aegypti constat hoc esse intelligendum. male audiunt ea caussa Thebani etiam apud Polyaenum et alios scriptores, quos afferre supersedeo. videtur hoc esse *Thebanum aenigma* apud Martialem lib. 1 epigramm. 91.

c) *τὸν Μηριόνην*] de hoc Merione rege Cretensi, qui Graecis adversus Troianos opem tulit, videndus Io. Meursius in Creta lib. 3 cap. 4 p. 140 seq. idem c. 13 p. 186 Sexti nostri testimonio addit alia Aristotelis Athenaei Servii et Hesychii, quibus *Κρὴς τρόπος παιδικοῖς χρῆσθαι* perstringitur. nihilominus negat turpibus ac sceleratis amoribus deditos fuisse Cretenses Maximo Tyrio teste laudato diss. 10, qui honeste et caste amatos iuvenes scribit: *Κρητικῷ μειρακίῳ αἰσχρὸν ἐραστὴν μὴ εἶναι* (*amatorem illi non esse. ἐραστοῦ μὴ τυχεῖν*, non ut latine ibi versum legitur: *non amare*:) *Κρητικῷ νεανίσκῳ αἰσχρόν, προσάψασθαι παιδικῶν. ὢ νόμου κεκραμένου καλῶς σωφροσύνῃ καὶ ἔρωτι.* Merionem *ἀπὸ τοῦ διαμηρίσαι* dictum putat Menagius ad Laërtii 9 172.

d) *Ἀχιλλέως πρὸς Πάτροκλον*] videndus Plato in Symposio et Politianus cap. 45 Miscellan. inter testatissima apud veteres magnae amicitiae exempla Achilles et Patroclus, vide Caroli Drelincurtii Achillem Homericum p. 13.

e) *οἱ ἀπὸ τῆς Κυνικῆς*] propter huiusmodi dogmata Cynicorum natio- P 177

οἱ περὶ τὸν Κιττιέα Ζήνωνα[f]) καὶ Κλεάνθην καὶ Χρύσιππον ἀδιάφορον τοῦτο εἶναί φασι; καὶ τὸ δημοσίᾳ[g]) γυναικὶ μίγνυσθαι, καίτοι παρ' ἡμῖν αἰσχρὸν εἶναι δοκοῦν, παρά τισι τῶν Ἰνδῶν οὐκ αἰσχρὸν εἶναι νομίζεται. μίγνυνται οὖν ἀδιαφόρως δημοσίᾳ, καθάπερ καὶ περὶ τοῦ φιλοσόφου Κράτητος ἀκηκόαμεν.
201 ἀλλὰ καὶ τὸ τὰς γυναῖκας ἑταιρεῖν παρ' ἡμῖν μὲν αἰσχρόν ἐστι καὶ ἐπονείδιστον, παρὰ δὲ πολλοῖς τῶν Αἰγυπτίων[h]) εὐκλεές. φασὶ γοῦν ὅτι αἱ πλείστοις συνιοῦσαι καὶ κόσμον ἔχουσι περισφύριον[i]), σύνθημα τοῦ παρ' αὐταῖς σεμνολογήματος. παρ' ἐνίοις δὲ αὐτῶν αἱ κόραι πρὸ τῶν γάμων τὴν προῖκα ἐξ ἑταιρήσεως συνάγουσαι γαμοῦνται. καὶ τοὺς Στωϊκοὺς δὲ ὁρῶμεν οὐκ ἄτοπον εἶναι λέγοντας τὸ ἑταίρᾳ συνοικεῖν ἢ τὸ ἐξ ἑταίρας
202 ἐργασίας διαζῆν[k]). ἀλλὰ καὶ τὸ ἐστίχθαι[l]) παρ' ἡμῖν μὲν αἰ-

non Cittieus et Cleanthes et Chrysippus indifferens hoc esse dicant? insuper vero et publice cum uxore congredi quamvis apud nos turpe esse videatur, apud quosdam ex Indis non videtur esse turpe; congrediuntur enim indifferenter publice, quemadmodum etiam de Cratete philosopho accepimus. 201. praeterea et mulieres corpus prostituere apud nos quidem turpe est et probrosum, at vero apud multos ex Aegyptiis honoratum; aiunt enim eas quae cum plurimis congrediuntur, ornamentum etiam gestare in malleolis pedum, fasciam suae gloriationis indicium. quin etiam apud quosdam ex illis puellae ante nuptias dotem ex arte meretricia colligunt, deinde nubunt. Stoicos etiam audimus dicentes a ratione non abhorrere cum meretrice congredi, aut quaestu a meretrice facto aliquem sustentare vitam. 202. insuper

---

nem utpote inimicam verecundiae totam eiiciendam esse Cicero aiebat 1 de Offic.

f) τὸν Κιττιέα Ζήνωνα] confer infra sect. 205, 245 et libr. contra Ethicos. Ioannes Chrysostomus lib. de s. Babyla t. 1 p. 662 ποῖον δὲ ὄφελος μίγνυσθαι μητράσιν καὶ ἀδελφαῖς, ὅπερ ὁ τῆς στοᾶς προεστὼς φιλόσοφος ἐνομοθέτει.

g) τὸ δημοσίᾳ] de Indis hoc idem tradiderat noster lib. 1 sect. 148, de Cratete lib. 1 sect. 153. vide etiam Petri Baelii dictionarium historico-criticum Gallice editum ubi de *Hipparchia* Cratetis uxore et de *Mosynis*.

h) παρὰ πολλοῖς τῶν Αἰγυπτίων] simili turpitudine Cyprias virgines ante nuptias dotalem pecuniam quaerere solitas narrat Iustinus 18 5, ad cuius verba geminum Armeniarum Punicarumque sive Phoeniciarum morem annotatum habes a Berneggero. de Lydis praeter Herodotum lib. 1 c. 93 idem tradit Aelianus 4 1 Var. Hist.

i) περισφύριον] quemadmodum in manibus et brachiis gestabant περικάρπια et περιβραχιόνια, sic in pedibus περισφύρια quorum apud Herodotum mentio, et quae Athenaeo ψέλλια περὶ τοὺς πόδας appellantur. apud Pollucem περισφυρίοις iunguntur περιπεζίδες, περιπέζια. iconem mulieris Aegyptiae cum περισφυρίοις vide si placet in Tho. Bartholini libro de armillis veterum p. 40.

k) ἐξ ἑταίρας ἐργασίας διαζῆν] mirum est hoc non referri a Plutarcho in libro de repugnantiis Stoicorum p. 1047 seq. ubi notat quae Chrysippus, ille opum alibi contemtor, alibi scripserit a sapiente fas esse peragi ἕνεκα χρηματισμοῦ.

l) ἐστίχθαι] stigmatibus pungi vel inuri solitos servos, fugitivos aut sceleris reos, a Romanis Graecisque notum ex iis quae collegere Lipsius 2 15 Electorum, et Io. Rhodius ad Scribonium Largum p. 306 seq. caeterum non modo apud Sarmatas et Aegyptios quorum hoc loco Sextus meminit, sed et apud alias gentes id honestum habitum Assyrios Thraces Iapodas et Illyrios, observat idem Rhodius p. 312. de Aethiopibus supra lib. 1 sect. 148.

σχρὸν καὶ ἄτιμον εἶναι δοκεῖ, πολλοὶ δὲ Αἰγυπτίων καὶ Σαρ-
ματῶν στίζουσι τὰ γεννώμενα. τό τε ἐλλόβια ἔχειν [m]) τοὺς ἄρ- 203
ρενας παρ' ἡμῖν μὲν αἰσχρόν ἐστι, παρ' ἐνίοις δὲ τῶν βαρβά-
ρων, ὥσπερ καὶ Σύροις εὐγενείας ἐστὶ σύνθημα· τινὲς δὲ ἐπι-
τείνοντες τὸ σύνθημα τῆς εὐγενείας καὶ τὰς ῥῖνας [n]) τῶν παίδων
τιτρώσκοντες κρίκους ἀπ' αὐτῶν ἀργυρέους ἢ χρυσοῦς ἀπαρ-
τῶσιν, ὃ παρ' ἡμῖν οὐκ ἂν ποιήσειέ τις· ὥσπερ οὔτε ἀνθο- 204
βαφῆ καὶ ποδήρη τις ἄρρην ἐνταῦθα [*]) ἀμφιέσαιτο ἐσθῆτα·
καίτοι παρὰ Πέρσαις [o]) εὐπρεπεστάτου τοῦ παρ' ἡμῖν αἰσχροῦ
τούτου δοκοῦντος εἶναι. καὶ παρὰ Διονυσίῳ [p]) τῷ τῆς Σικελίας
τυράννῳ, τοιαύτης ἐσθῆτος Πλάτωνι καὶ Ἀριστίππῳ τοῖς φιλο- P 178
σόφοις προσενεχθείσης, ὁ μὲν Πλάτων ἀπεπέμψατο εἰπὼν

οὐκ ἂν δυναίμην [q]) θῆλυν ἐνδῦναι στολὴν
ἄρρην πεφυκώς. - -

ὁ δὲ Ἀρίστιππος προσήκατο [r]) φήσας

- - καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν [s])
οὖσ' ἥγε σώφρων οὐ διαφθαρήσεται.

vero compunctum notis esse apud nos turpe et infame esse videtur, at multi Aegyptii et Sarmatae suos foetus compungunt. 203. itidem et inaures gestari a viris apud nos quidem turpe habetur, apud nonnullos autem ex barbaris, ut apud Syros, nobilitatis est indicium, usque adeo ut etiam nonnulli, augentes hoc nobilitatis indicium, nares puerorum perforent et ex illis annulos argenteos aut aureos appendant, quod apud nos haudquaquam ullus fecerit. 204. sicuti nec lumine colorum tinctam et talarem vir ullus hic vestem induerit, quum tamen alioqui hoc apud Persas maxime decorum sit, quod apud nos turpe esse videtur. ac profecto apud Dionysium Siciliae tyrannum, quum huiusmodi vestis Platoni et Aristippo oblata fuisset, Plato quidem repudiavit dicens:

gestare amictum muliebrem numquam queam,
quum mas creatus fuerim.

at vero Aristippus accepit dicens:

- - nulla Bacchanalia
contaminare mulierem castam queant.

---

m) ἐλλόβια ἔχειν] addendus hic Sexti locus iis quae de inaurium usu viris in Oriente maxime frequentato congessit Caspar Bartholinus libro de inauribus veterum capite 6.

n) τὰς ῥῖνας] de annulis narium, qualibus et hodie adhuc utuntur quidam Africae populi, consulendus Tho. Bartholinus libro de morbis biblicis c. 19 et Io. Rhodius libro de acia Celsi p. 103 seq.

[*) ἂν ἀμφ.?]

o) παρὰ Πέρσαις] locus hic addendus iis quae de Persarum stola serica ποδήρει et fluitante variegataque notavit Barnabas Brissonius libro secundo de regno Persarum p. 312 seq. vide et supra lib. 1 sect. 148. ἀνθοβαφῆ HStephanus verterat *succo florum tincta*, sed ἀνθοβαφές est pictum flore variorum colorum, quod Ammianus de Persica stola loquens *lumine colorum fulgere vario* dixit 23 6, Herodianus Valesio laudatus διαφόρευς βαφάς 4 20.

p) καὶ παρὰ Διονυσίῳ] idem narrant Laërtius 2 78 et Suidas in Ἀρίστιππος.

q) οὐκ ἂν δυναίμην] versus 834 ex Euripidis Bacchis, qui solus etiam P 178
apud Nazianzenum carmine Iambico 18 et apud Laërtium exstat. noster addidit verba: ἄρρην πεφυκώς, quibus apud Suidam adduntur: καὶ γένους ἐξ ἄρρενος.

r) ὁ δὲ Ἀρίστιππος προσήκατο] supra lib. 1 sect. 155.

s) καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν] ex iisdem Bacchis Euripidis vers. 317

οὕτω καὶ τῶν σοφῶν ᾧ μὲν οὐκ αἰσχρὸν ᾧ δὲ αἰσχρὸν ἐδόκει
205 *τοῦτο εἶναι. ἀθεσμόν τέ ἐστι παρ' ἡμῖν* t) *μητέρα ἢ ἀδελφὴν ἰδίαν γαμεῖν, Πέρσαι δὲ καὶ μάλιστα αὐτῶν οἱ σοφίαν ἀσκεῖν δοκοῦντες οἱ μάγοι* u) *γαμοῦσι τὰς μητέρας. καὶ οἱ Αἰγύπτιοι τὰς ἀδελφὰς* x) *ἄγονται πρὸς γάμον, καὶ ὡς ὁ ποιητής* y) *φησὶν*

Ζεὺς Ἥρην προσέειπε κασιγνήτην ἄλοχόν τε.

ἀλλὰ καὶ ὁ Κιττιεὺς Ζήνων φησί, μὴ ἄτοπον εἶναι τὸ μόριον τῆς μητρὸς τῷ ἑαυτοῦ μορίῳ z) *τρῖψαι, καθάπερ οὐδὲ ἄλλο τι μέρος τοῦ σώματος αὐτῆς τῇ χειρὶ τρῖψαι φαῦλον ἂν εἴποι τις εἶναι. καὶ ὁ Χρύσιππος δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ* a) *δογματίζει τόν τε πατέρα ἐκ τῆς θυγατρὸς παιδοποιεῖσθαι καὶ τὴν μητέρα ἐκ τοῦ παιδὸς καὶ τὸν ἀδελφὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς. Πλάτων δὲ καθο-*
206 *λικώτερον* b) *κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας δεῖν ἀπεφήνατο. τό τε*

sic ergo et ex sapientibus alteri hec minime turpe, alteri turpe videbatur. 205. illicitum etiam est apud nos matrem aut sororem ducere in uxorem; at vero Persae, et inter eos potissimum Magi qui sapientiam sectari videntur, cum matribus matrimonia contrahunt, et Aegyptii sorores suas ducunt in uxores, et ut ait poëta:

Iunonem uxoremque suam pariterque sororem
Iuppiter alloquitur.

quin etiam Citieus Zenon a ratione alienum et abhorrens esse negat, matris naturam suae affricare, quemadmodum nec aliam corporis eius partem manu fricare malum ullus esse dixerit. atque adeo Chrysippus in Politia sua dogma hoc ponit, patrem posse ex filia et matrem ex filio et fratrem ex sorore liberos procreare. Plato autem etiam generalius communes esse uxores debere

---

seq. Plato ipse aequabilitatem Aristippi in utraque fortuna admiratus ad illum deinde dixit: *σοὶ μόνῳ δέδοται καὶ χλαμύδα φορεῖν καὶ ῥάκος.* Laërt. 2 67, Acro ad Horatii lib. 1 Epist. 18. [scribebatur *οὖσα*]

t) *παρ' ἡμῖν*] Romanis legibus. confer Ez. Spanhemii notas ad orat. 1 Iuliani p. 91. Graecis etiam legibus repugnare connubium cum sorore notat Herodianus lib. 1 cap. 6 *Πτολεμαῖος μὲν καὶ μέχρις ἀδελφῆς ἰδίας ἔρωτος προχωρήσας παρά τε τοὺς Μακεδόνων καὶ Ἑλλήνων νόμους.*

u) *οἱ σοφίαν ἀσκεῖν δοκοῦντες οἱ μάγοι*] ms Vratislav. librarii errore: *σοφίαν ἀσκοῦντες δοκεῖν.* de Persarum, singillatimque Magorum apud Persas incestis cum matribus connubiis nota res ex iis quae viri docti ad Curtium et Laërtium, ut dixi supra lib. 1 sect. 152. *θυγατρομιξίας* et *ἀδελφογαμίας* Persarum et in matres *παρανομίας* meminit etiam Gregorius Nyssenus de fato t. 1 p. 910.

x) *οἱ Αἰγύπτιοι τὰς ἀδελφάς*] vide Ez. Spanhemii notas ad orat. primam Iuliani p. 89 seq. ubi hoc Diodori Siculi et aliorum veterum suffragiis confirmat.

y) *ὡς ὁ ποιητής*] Homerus Iliad. Σ 356 Π 432.

z) *τῷ ἑαυτοῦ μορίῳ*] ita mss pro *τῶν ἑαυτοῦ μορίων* quod in editis repperi. locum Zenonis attulit noster libro adversus Ethicos.

a) *ὁ Χρύσιππος δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ*] infra sect. 246 et lib. 1 sect. 160 atque adversus Ethicos libro. Plutarchus de Stoicorum repugnantiis p. 1044 testatur Chrysippum etiam in *προτρεπτικοῖς* scripsisse *ὅτι καὶ τὸ μητράσιν ἢ θυγατράσιν ἢ ἀδελφαῖς συγγενέσθαι καὶ τὸ φαγεῖν τι καὶ προελθεῖν ἀπὸ λέχους ἢ θανάτου πρὸς ἱερόν, ἀλόγως διαβέβληται.* atque ut hoc persuaderet provocasse ad bestias, quorum exemplis pateat, naturae id neutiquam repugnare. idem ex Chrysippi opere de Rep. et eius libro *περὶ τῶν μὴ δι' ἑαυτὰ αἱρετῶν* affert Laërtius 7 188.

b) *Πλάτων δὲ καὶ καθολικώτερον*] notus Platonis locus libro quinto de Rep. iam reprehensus ab Aristotele 2 2 Politicor. ne de plurimis Christianis scriptoribus dicam, quamvis fuere etiam qui excusarent, ut notavit Cotelerius ad librum 10 recognitionum Clementis cap. 5, cui addes

αἰσχρουργεῖν [e]) ἐπάρατον ὂν παρ' ἡμῖν ὁ Ζήνων οὐκ ἀποδοκιμάζει· καὶ ἄλλους δὲ ὡς ἀγαθῷ τινι τούτῳ χρῆσθαι τῷ κακῷ πυνθανόμεθα. ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνθρωπείων γεύσασθαι [d]) σαρκῶν 207
παρ' ἡμῖν μὲν ἄθεσμον, παρ' ὅλοις δὲ βαρβάροις ἔθνεσιν ἀδιάφορόν ἐστι. καὶ τί δεῖ τοὺς βαρβάρους λέγειν, ὅπου καὶ ὁ Τυδεὺς [e]) τὸν ἐγκέφαλον τοῦ πολεμίου λέγεται φαγεῖν; καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς [f]) οὐκ ἄτοπον εἶναί φασι τὸ σάρκας τινὰ ἐσθίειν ἄλλων τε ἀνθρώπων καὶ ἑαυτοῦ. τό τε ἀνθρωπείῳ μιαίνειν αἵ- 208
ματι βωμὸν θεοῦ παρ' ἡμῖν μὲν τοῖς πολλοῖς ἄθεσμον, Λά-

P 179

pronuntiavit. 206. quum praeterea detestabile sit apud nos masturbare, Zeno approbat: et alios etiam quosdam ut bono quodam hoc usos malo accepimus. 207. nec non humanas carnes edere apud nos quidem est illicitum: at sunt quaedam nationes barbarae, in quibus omnes ad unum hoc pro re indifferenti habent. et quid barbaros commemorare oportet, quum Tydeus ipse cerebrum hostis edisse dicatur? et Stoici a ratione alienum non esse dicant ut quis carnes edat cum aliorum tum vero suas? 208. praeterea humano sanguine aram dei contaminare apud bonam partem hominum atque adeo apud

---

Bessarionem contra calumniatorem Platonis lib. 4 cap. 3, Petrum Mosellanum ad Gellii 18 2 et Livium Galantem in comparatione Theologiae Christianae cum Platonica p. 26 seq.

c) τό τε αἰσχρουργεῖν] Zenonis locus nescio an cuiquam veterum annotatus, Chrysippum autem hoc in Diogene Cynico (de quo Laërtius 6 46) probantem refert ac detestatur Plutarchus de repugnantiis Stoicorum p. 1041. hincmarus Remensis de divortio Lotharii Regis et Tetbergae Reginae t. 1 opp. p. 629: *nisi philosophorum quidam Cynicus extitisset, qui doceret omnem titillationem carnis et fluxum seminis ex qualicumque attritu tactuque venientem in tempore non vitandum, et nonnulli sapientes saeculi in hanc turpem et erubescendam haeresin consensissent, numquam sanctus apostolus scribens ad Ephesios* (5 3) *ad* fornicationem *etiam* omnem immunditiam *copulasset*, sicut decet, *inquit* sanctos, *ex quo sanctus non potest appellari, quicumque extra fornicationem in aliqua immunditia et avaritia voluptatum quibus se delectaverit, invenitur.*

d) γεύσασθαι] ms Vratislav. γεύεσθαι. de Anthropophagis quorum et infra sect. 225 mentio moreque homines immolandi Diis, qui cum immanitate vescendi carnibus humanis fuit plerumque coniunctus, multa Iacobus Gensius in victimis humanis, et Petrus Petitus singulari de Anthropophagis opere. utrumque Romanis legibus abrogatum celebrat Plinius lib. 30 capite primo extremo: *nec satis aestimari potest quantum Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandi vero etiam saluberrimum.* P 179

e) ὁ Τυδεύς] Tydeus Oenei filius comedit cerebrum hostis sui Melanippi a quo vulneratus fuerat. hinc Dosiadae in ara secunda dicitur ἀνδροβρώς, Lycophroni κρατοβρώς. confer Boëssium ad Ovidii Ibin vers. 517. Tzetzes ad haec Lycophronis vers. 1065: *τοῦ κρατοβρῶτος παιδὸς ἀτρέστου κάπρου. κραταβρὼς ὁ Τυδεὺς οὕτως λέγεται. ἐν τῷ Θηβαϊκῷ πολέμῳ οὗτος ὁ Τυδεὺς ὑπὸ Μελανίππου τοῦ Ἀσιακοῦ παιδὸς ἐτρώθη, ἐφ' ἧς πληγῆς ὕστερον ἀπέθανεν. ἔτι δὲ ζῶντος τοῦ Τυδέως, Ἀμφιάραος ὁ μάντις ἀνῃρηκὼς τὸν Μενάλιππον, ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τῷ Τυδεῖ, καὶ ὃς καιρίως δακνόμενος ὑπὸ τῆς πληγῆς διασχίσας ἐκείνου τὴν κεφαλὴν ἀπερρόφησεν τὸν ἐγκέφαλον, ὅθεν λέγουσι καὶ ἐμίσησεν αὐτὸν ἡ Ἀθηνᾶ.* omitto Euripidis Statiique loca quae Salmasius ad aram Dosiadae annotavit.

f) οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς] Laërtius 7 188 refert Chrysippum ad mille στίχους scripsisse probaturum fas esse carnibus defunctorum hominum vesci. vide et quae noster infra libro adversus Ethicos.

κωνες δὲ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ὀρθωσίας Ἀρτέμιδος[g]) μαστίζονται πικρῶς[h]) ὑπὲρ τοῦ πολλὴν αἵματος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς θεοῦ γενέσθαι ῥύσιν. ἀλλὰ καὶ τῷ Κρόνῳ θύουσιν ἄνθρωπόν[i]) τινες, καθάπερ καὶ Σκύθαι τῇ Ἀρτέμιδι[k]) τοὺς ξένους· ἡμεῖς
209 δὲ χραίνεσθαι τὰ ἱερὰ δοκοῦμεν ἀνθρώπου φόνῳ. τούς γε μὴν μοιχοὺς[l]) κολάζει παρ᾽ ἡμῖν νόμος, παρὰ δέ τισιν ἀδιάφορόν[m])

nos impium est, at Lacedaemonii in ara Orthosiae Artemidis flagris acerrime caeduntur, ut multus in aram deae defluat sanguis. quid quod Saturno hominem nonnulli immolant, quemadmodum et Scythae Artemidi hospites sacrificant; nos autem contra humano sanguine pollui templa censemus. 209. ad haec apud nos lex in adulteros animadverti iubet: at apud nonnullos eum

---

g) τῆς Ὀρθωσίας Ἀρτέμιδος] Dianae Tauricae sive Scythicae in Graeciam advectae et a Lacedaemoniis cultae. in quibusdam codicibus libri Aristotelis de mirabilibus auscultationibus quos evolvit HStephanus mentio eiusdem arae his verbis: ἐν Ἀρτέμιδος Ὀρθωσίας βωμῷ ταῦρον ἵστασθαι χρύσειον, ὃς κυνηγῶν εἰσελθόντων φωνὴν ἐπαφίησιν. vocant etiam Ὀρθωσίαν Pindarus olympionic. od. 3 vers. 54 [30 Boeckh.] Lycophron vers. 1331 et Herodotus 4 87. in Plutarchi vero et Pausaniae p. 249 Laconic. codicibus Ὀρθία legitur, unde Sextum emendari volebat Meursius in Graecia feriata lib. 2 p. 87. sed Plutarchum potius et Pausaniam emendandum putabat Ez. Spanhemius p. 249 ad Callimachum. quamquam utrumque recte se habere monent Graeca ad Pindari locum iam laudatum scholia: Ἀρκαδίας ὄρος Ὄρθιον, ἀφ᾽ οὗ καὶ ἡ θεὸς Ὀρθία καὶ Ὀρθωσία καλεῖται. in Alciphronis epistolis nuper vulgatis [l. 3 ep. 64] p. 402: καὶ ἤμην οἷά τις Σπαρτιάτης ἀνὴρ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Πυθίας τυπτόμενος, ubi Ὀρθίας legendum pro Πυθίας recte notatum erudito interpreti Stephano Berglero.

h) μαστίζονται πικρῶς] vide quae viri docti ad haec Petronii p. 498 editionis Burmannianae: *et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi*. Iacobus Boileau in Historia flagellantium p. 70 seq., Ezech. Spanhemius ad Callimachum p. 249, 520, 754 seq. meminit et sanguinis ad aram illam effusi Synesius epist. 57 ποῖοι Ταυροσκύθαι, τίνες Λακεδαιμόνιοι, τοσούτῳ τῷ διὰ μαστίγων αἵματι τὴν παρ᾽ αὐτοῖς ἐτίμησαν Ἄρτεμιν. atque religio haec erat, αἵματι ἀνθρώπων τὸν βωμὸν ῥαίνειν, ut ex oraculo apud Pausaniam 3 16 et Philostrato 6 20 constat. quantum vero nefas alioqui habitum ad aras sanguinem effundere patet vel ex Aeliani Var. hist. 3 42, Iustino 17 3 7, 20 2 4, 28 3 5 seq.

i) τῷ Κρόνῳ θύουσιν ἄνθρωπον] Carthaginenses tangit de quibus videndus Hugo Grotius ad Deuteronom. 18 10 et Seldenus de Diis Syris Syntagm. 1 capite 6. infra sect. 221.

k) Σκύθαι τῇ Ἀρτέμιδι] vide dicta ad lib. 1 sect. 149 et Achillem Tatium lib. 8 2 p. 465.

l) τούς γε μὴν μοιχούς] de poenis per Graecorum Romanorumque leges in adulteros constitutis videndus praeter alios Petrus Faber 3 21 semestrium, et Andreas Tiraquellus in legem 13 connubialem, ubi etiam de aliis populis qui adulteria gravissimis suppliciis coërcuere, de quibus etiam adeundus Io. Seldenus in uxore Hebraica lib. 3 c. 12.

m) παρὰ δέ τισιν ἀδιάφορον] sic de Libyae superioris quibusdam populis Aristoteles 2 2 Politicor. scribit eis communes fuisse uxores, distributos autem alendos liberos prout similitudinem parentem rettulissent: εἶναι γάρ τισι τῶν ἄνω Λιβύων κοινὰς τὰς γυναῖκας, τὰ μέντοι γενόμενα τέκνα διαιρεῖσθαι κατὰ τὰς ὁμοιότητας. idem de Garamantibus Mela Solinus itemque alii. de Ausensibus Herodotus 4 181, de Taprobanae insulae incolis Diodorus Sic. lib. 2 p. 14. de Limyrniis gente Indorum Nicolaus Damascenus apud Stobaeum: Λιμύρνιοι κοινὰς τὰς γυναῖκας ἔχουσι καὶ τὰ τέκνα ἐν κοινῷ τρέφουσι μέχρι ἐτῶν πέντε. Hieronymus

*ἐστι ταῖς τῶν ἑτέρων γυναιξὶ μίγνυσθαι· καὶ φιλοσόφων δέ τινες*ⁿ) *φασιν ἀδιάφορον εἶναι τὸ ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ μίγνυσθαι. τοὺς* 210 *πατέρας τε ὑπὸ τῶν παίδων*ᵒ) *ἐπιμελείας ἀξιοῦσθαι κελεύει παρ' ἡμῖν νόμος, οἱ Σκύθαι δὲ*ᵖ) *ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη γενομένους* P 180 *αὐτοὺς ἀποσφάττουσι. καὶ τί θαυμαστόν, εἴ γε ὁ μὲν Κρόνος τῇ ἅρπῃ*[q]) *τὰ αἰδοῖα ἐξέτεμε τοῦ πατρός, ὁ δὲ Ζεὺς τὸν Κρόνον κατεταρτάρωσεν*[r]), *ἡ δὲ Ἀθηνᾶ*[s]) *μετὰ Ἥρας καὶ Ποσει-*

aliorum uxoribus congredi indifferens est; nec non philosophi quidam cum aliena uxore misceri indifferens esse aiunt. 210. apud nos liberi parentum curam gerere lege iubentur, at Scythae ipsos sexaginta annorum spatium praetergressos iugulant. cur autem mirum hoc fuerit, cum Saturnus quidem falce verenda patris amputarit, Iuppiter autem Saturnum in tartara praecipitaverit, atque adeo Minerva cum Iunone et Neptuno patri iniicere vincula

---

adversus Iovinianum: *Scotorum natio uxores proprias non habet, et quasi Platonis politiam legerit et Catonis sectetur exemplum, nulla apud eos coniux propria est, sed ut cuique libitum est, pecudum more lasciviunt.*

n) *καὶ φιλοσόφων δέ τινες*] ut Diogenes Cynicus, cuius est illud apud Laërtium 6 72 *κοινὰς εἶναι δεῖν τὰς γυναῖκας.*

o) *τοὺς πατέρας τε ὑπὸ τῶν παίδων*] Graecorum Romanorumque hac de re leges exposuit Samuel Petitus commentario ad leges Atticas p. 163 seq.

p) *οἱ Σκύθαι δὲ*] Hieronymus adversus Iovinianum: *Massagetae et Derbices miserrimos putant qui aegrotatione moriantur, et parentes cognatos propinquos cum ad senectam pervenerint, iugulatos devorant, rectius esse ducentes ut a se potius quam a vermibus comedantur. Tibareni quos dilexerint senes suspendunt in patibulis. Hircani volucribus et canibus semivivos proiiciunt – – Bactri canibus ad hoc ipsum nutritis obiiciunt senes, quod cum Alexandri praefectus Nicanor emendare voluisset, paene amisit provinciam.* de Massagetis Scytharum gente et Derbicibus idem ex Porphyrii 4 *περὶ ἀποχῆς* narrat Eusebius 1 Praeparat. Evangel. p. 11. de Derbicibus etiam Aelianus Var. Hist. 4 1. de Tibarenis Theodoritus 9 Therapeut. etc. idem Aelianus laudato loco: *νόμος ἐστὶ Σαρ-* P 180 *δῴος τοὺς ἤδη γεγηρακότας τῶν πατέρων οἱ παῖδες ῥοπάλοις τύπτοντες ἀνῄρουν καὶ ἔθαπτον, αἰσχρὸν ἡγούμενοι τὸν λίαν ὑπέργηρον ὄντα ζῆν ἔτι, ὡς πολλὰ ἁμαρτάνοντος τοῦ σώματος τοῦ διὰ τὸ γῆρας πεπονηκότος.* apud Iulietas in Ceo insula senes sexaginta annorum lege iubebantur *κωνειάζεσθαι* sive veneno propinato mori, ne aliis iunioribus victus deficeret, ut narrant Strabo 10 p. 486. Stephanus Byz. in *Ἰουλίς* et Aelianus Var. Hist. 3 37.

q) *ὁ μὲν Κρόνος τῇ ἅρπῃ*] nota fabula de genitalibus Urano sive Coelo per Saturnum filium et Saturno vicissim per Iovem (infra lib. contra Grammaticos sect. 288) abscissis, de qua videndus Cotelerius ad homiliam quintam Clementinam, c. 13 t. 1, Petrum Apostol. p. 659. quod *ἅρπην* Sextus vocat, alii ut scholiastes Apollonii 4 985 *δρέπανον*, Fulgentius et caeteri Latini *falcem.*

r) *κατεταρτάρωσεν*] vinctum *deiecit in tartarum.* quod enim de Saturni fratribus Orpheus apud Proclum 5 in Platonis Timaeum p. 295 *ῥίπτε βαθὺν γαίης εἰς Τάρταρον*, et Apollodorus lib. 1 Bibliothecae c. 1 *τούτους μὲν Οὐρανὸς δήσας εἰς Τάρταρον ἔρριψε*, hos c. 2 idem Apollodorus vocat *καταταρταρωθέντας.* Cicero 2 de natura Deorum c. 24 *vetus haec opinio Graeciam opplevit, exsectum Coelum a filio Saturno, vinctum autem Saturnum ipsum a filio Iove.* Phurnutus c. 7 *ὁ μὲν γὰρ Ζεὺς ἐκβαλὼν τὸν Κρόνον τῆς βασιλείας κατεταρτάρωσε.* de vocabulo *ταρταροῦν* videndus Hugo Grotius et Lambertus Bos ad 2 epist. Petri 2 4. adde Iac. Windetum de vita functorum statu p. 91 seq. et Io. Clericum ad Hesiodi Theogoniam vers. 119.

s) *ἡ δὲ Ἀθηνᾶ*] vide lib. 1 contra Grammaticos sect. 289. Homerus

διῶνος τὸν πατέρα δεσμεύειν ἐπεχείρησεν; ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑαυτοῦ
211 παῖδας [t]) ὁ Κρόνος ἀναιρεῖν ἔκρινεν; καὶ ὁ Σόλων Ἀθηναίοις [u]) τὸν περὶ τῶν ἀκρίτων νόμον ἔθετο, καθ' ὃν φονεύειν ἑκάστῳ τὸν ἑαυτοῦ παῖδα ἐπέτρεψε. παρ' ἡμῖν [x]) δὲ τὸ τοὺς παῖδας φονεύειν ἀπαγορεύουσιν νόμοι. οἵ τε Ῥωμαίων νομοθέται τοὺς παῖδας ὑποχειρίους [y]) καὶ δούλους τῶν πατέρων κελεύουσιν εἶναι καὶ τῆς οὐσίας τῶν παίδων μὴ κυριεύειν τοὺς παῖδας, ἀλλὰ τοὺς πατέρας, ἕως ἂν ἐλευθερίας οἱ παῖδες τύχωσι κατὰ τοὺς ἀργυρωνήτους. παρ' ἑτέροις δὲ ὡς τυραννικὸν τοῦτο ἐκβέβληται.
212 νόμος δέ ἐστι τοὺς ἀνδροφόνους κολάζεσθαι· οἱ μονομάχοι δὲ φονεύοντες πολλάκις καὶ τιμῆς τυγχάνουσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ τύπτειν ἐλευθέρους οἱ νόμοι κωλύουσιν· οἱ ἀθληταὶ δὲ τύπτοντες ἐλευθέρους ἄνδρας [z]) πολλάκις καὶ ἀναιροῦντες τιμῶν καὶ στε-
213 φάνων ἀξιοῦνται. νόμος τε παρ' ἡμῖν [a]) κελεύει μιᾷ συνοικεῖν

conata sit? imo etiam suos liberos Saturnus interficere decreverit? 211. quin etiam Solon Atheniensibus legem de iniudicatis statuit, per quam unicuique suum filium interficere permisit. at vero apud nos filium occidere vetant leges. et Romanorum legislatores liberos sub patrum potestate et eorum servos esse iubent, et liberos suorum bonorum non esse dominos sed patres, donec in libertatem asserti fuerint liberi eodem modo quo ii qui aere comparantur servi: alii autem hunc morem velut tyrannicum repudiarunt. 212. praeterea lex est ut homicidae puniantur; at gladiatores perpetrato homicidio honore etiam saepe afficiuntur. itidem et ingenuos homines caedere leges vetant: at vero athletae caedentes ingenuos, saepe etiam occidentes, honores et coronas consequuntur. 213. lexque apud nos unica uxore conten-

---

nempe narrat Thetidem Iovi adfuisse cum eum vinculis constringere vellent Ἥρη τ' ἠδὲ Ποσειδάων καὶ Παλλὰς Ἀθήνη, Iliad. α' 400: itaque hoc loco ad patrem Saturnum perperam refert Sextus, quod de Iove Homerus dixerat.

t) τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας] Commodianus de Saturno: *si deus erat, cur natos ille vorabat terroribus actus?* nota et innumeris decantata scriptoribus fabella.

u) ὁ Σόλων Ἀθηναίοις] ita mss pro Ἀθηναῖος. de lege ipsa vide Themidem Atticam Ioannis Meursii lib. 1 cap. 2 qui non modo patri sed etiam matri hoc integrum fuisse, ex Sopatro ad Hermogenem observat, ut liberos ἀκρίτους sive iudicio publico haud condemnatos occideret.

x) παρ' ἡμῖν] ab Hadriani temporibus vetitum lege Romana liberos occidere. vide Sam. Petitum ad Leges Atticas p. 160 et Io. Bodinum de Republica lib. 1 cap. 4, qui potestatem illam parentibus restitui sine ratione exoptat.

y) τοὺς παῖδας ὑποχειρίους] hinc Paulus Apostolus ad Galatas 4 1 de filio nondum emancipato: οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὤν. et nescio quinam illi fuerint alii populi, apud quos hoc fuisse repudiatum tamquam tyrannicum Sextus hoc loco scribit.

z) ἐλευθέρους ἄνδρας] nam in gladiatoribus non modo servi, sed ingenui quoque fuere, imo nobiles. vide Lipsium libro 2 Saturnalium c. 3.

a) νόμος τε παρ' ἡμῖν] ita mss pro νόμος δέ. non modo apud Athenienses lex erat ἕνα ἄνδρα μιᾶς γυναικὸς τυχεῖν, de qua Sam. Petitus p. 434 seq. ad Leges Atticas, sed etiam Romanorum legibus prohibita multinubentia, unde Valerianus et Gallienus lege 18 tit. 9. ad legem Iuliam de adulteris lib. 9 cod. *eum qui duas simul habuit uxores, sine dubio comitatur infamia.* Diocletianus et Maximianus lege 2 tit. 5 de incestis et inutilibus nuptiis lib. 5 cod. *neminem qui sub ditione sit Romani nominis, binas uxores habere posse, vulgo patet:* *cum etiam in*

ἕκαστον· Θρᾳκῶν δὲ καὶ Γαιτούλων b) — Λιβύων δὲ ἔθνος
τοῦτο c) — πολλαῖς ἕκαστος συνοικεῖ. τό τε λῃστεύειν παρ' ἡμῖν P 181
μὲν παράνομον καὶ ἄδικόν ἐστι, παρὰ δὲ πολλοῖς τῶν βαρβά- 214
ρων d) οὐκ ἄτοπον. φασὶ δὲ ὅτι καὶ εὐκλεὲς τοῦτο οἱ Κίλικες e)
ἐνόμιζον εἶναι, ὡς καὶ τοὺς ἐν λῃστείᾳ τελευτήσαντας τιμῆς
ἀξίους εἶναι δοκεῖν. καὶ ὁ Νέστωρ δὲ παρὰ τῷ ποιητῇ f) μετὰ
τὸ φιλοφρονήσασθαι τοὺς περὶ τὸν Τηλέμαχον φησὶ πρὸς αὐτοὺς

ἦ μαψιδίως ἀλάλησθε
οἷά τε ληϊστῆρες;

καίτοι, εἰ ἄτοπον ἦν τὸ λῃστεύειν, οὐκ ἂν οὕτως αὐτοὺς φιλο-
φρονησάμενος διὰ τὸ ὑποπτεύειν μὴ ἄρα τοιοῦτοί τινες εἶεν.
ἀλλὰ καὶ κλέπτειν μὲν παρ' ἡμῖν μὲν ἄδικον καὶ παράνομόν 215

tam esse unumquemque iubet: at vero ex Thracibus et Gaetulis — est autem quaedam gens Libyae — multas quisque habet. 214. praedari quoque apud nos quidem legibus contrarium et sceleratum habetur, at vero apud multos barbaros infame non existimatur; imo vero etiam hoc fertur apud Cilices gloriosum fuisse, adeo ut eos qui inter praedandum obiissent, dignos esse quos honore prosequerentur iudicarent. et Nestor quidem apud poëtam postquam Telemachum et qui cum eo erant comiter accepit iis dicit:

estisne incerta vagantes
praedones quo more solent?

atqui si praedari fuisset absurdum, nequaquam eos tanta comitate et benevolentia prosequutus fuisset, quia tales esse suspicari potuisset. 215. furari quoque apud nos quidem legibus contrarium et iniustum habetur, at qui

edicto praetoris huiusmodi viri infamia notati sint, quam rem competens iudex inultam esse non patietur. de Antonio triumviro Plutarchus in eius vita p. 937 *Ἀντώνιος πρῶτος μὲν ὁμοῦ δύο γυναῖκας ἠγάγετο, πρᾶγμα μηδενὶ Ῥωμαίῳ τετολμημένον.*

b) *Θρᾳκῶν*] Heraclides in politiis de Thracibus: *γαμεῖ ἕκαστος τρεῖς καὶ τέσσαρας, εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τριάκοντα, καὶ ὡς θεραπαίναις χρῶνται. καὶ ἐκ περιουσίας οἱ γάμοι, καὶ ἐκ περιόδου σύνεισιν αὐταῖς, καὶ λούει καὶ δοκονεῖ.* idem de illis testantur Mela Solinus et alii.

c) *Γαιτούλων, Λιβύων δὲ ἔθνος τοῦτο*] non modo hos, asperam incultamque gentem ut a Sallustio c. 21 belli Iugurthini describitur, sed et alios Libyae populos pluribus simul feminis se iungere solitos constat, ut de Numidis Maurisque idem Sallustius c. 82 *singuli pro opibus quisque quam plurimas uxores, denas alii, alii plures habent, sed reges eo amplius.* de Garamantis Gaetulorum vicinis Strabo 17 p. 835, quod fuerint *πολυγύναικες* et *πολύπαιδες.* alias gentes vel nostra vel antiqua memoria quibus polygamia in usu est fuitque, de industria omitto. eas videat cui volupe est apud Tiraquellum in legibus connubial. Melch. Zeidlerum et Mich. Siricium libris de polygamia, et personatum Theophilum Aletheum.

d) *παρὰ πολλοῖς τῶν βαρβάρων*] ut apud Phlegyas, Nomades aliosque P 181
de quibus Paulus Voëtius ad Herodianum p. 126 seq. et Iacobus Thomasius ὁ *μακαρίτης* in Exercitatione de latrocinio gentis in gentem, edita primum Lipsiae an. 1667 et tomo quinto Observationum selectarum Hallensium recusa. utinam vero magna etiam Christianorum regna non magna quoque exercerent latrocinia non in barbaros sed in Christianos!

e) *οἱ Κίλικες*] Laërtius 9 84 *Κίλικες λῃστείᾳ ἔχαιρον, ἀλλ' οὐχ Ἕλληνες.* Zenobius in *Κιλίκιος ὄλεθρος. οἱ Κίλικες λῃστείαις χρώμενοι ἐπ' ὠμότητι διεβέβληντο.*

f) *παρὰ τῷ ποιητῇ*] Odyss. γ' 73, ad quem locum auctor veterum scholiorum: *οὐκ ἄδοξον ἦν παρὰ τοῖς παλαιοῖς τὸ λῃστεύειν, ἀλλ' ἔνδοξον.* idem confirmat Thucydides lib. 1 cap. 5.

ἐστιν, οἱ δὲ καὶ κλεπτίστατον[g]) εἶναι θεὸν λέγοντες τὸν Ἑρμῆν οὐκ ἄδικον τοῦτο νομίζεσθαι ποιοῦσι. πῶς γὰρ ἂν θεὸς εἴη κακός; φασὶ δέ τινες ὅτι καὶ οἱ Λάκωνες τοὺς κλέψαντας[h])
216 ἐκόλαζον, οὐ διὰ τὸ κεκλοφέναι, ἀλλὰ διὰ τὸ πεφωρᾶσθαι. ἀλλὰ καὶ ὁ δειλὸς καὶ ὁ ῥίψασπις[i]) ἀνὴρ κολάζεται παρὰ πολλοῖς νόμῳ. δι' ὃ καὶ ἡ τὴν ἀσπίδα τῷ παιδὶ ἐπὶ πόλεμον ἐξιόντι διδοῦσα Λάκαινα "σύ, ἔφη, τέκνον, ἢ ταύταν ἢ ἐπὶ ταύτας"[k]). Ἀρχίλοχος δέ[l]), ὥσπερ σεμνυνόμενος ἡμῖν ἐπὶ τῷ τὴν ἀσπίδα ῥίψας φυγεῖν, ἐν τοῖς ποιήμασι περὶ ἑαυτοῦ φησι

ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις[m]) ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ

Mercurium dicunt furacissimum esse deum, faciunt ut iniustum hoc non censeatur. nam quomodo deus sit malus? adde quod aiunt solitos Lacedaemonios punire fures, non quod furati, sed quod in furto deprehensi essent, 216. quin etiam vir ignavus et clypei abiector apud multos ex legis praescripto plectitur: ideoque Lacaena illa mulier quae clypeum filio ad bellum proficiscenti dabat, tu, inquit, fili, aut hunc, aut super hunc; contra vero Archilochus se nobis venditans quod abiecto clypeo fugisset, in suis poëmatis de se ipso scriptum reliquit:

nunc se aliquis Saius parma iactanter adornat,

---

g) *κλεπτίσταιον*] *κλέπτην* dictum et *κλῶπα* ac *δολίου* cognomine cultum Mercurium res notissima vel ex Phurnuti capite 16 et Suida in *Κέρδῷος*. Aristophani in Pluto vers. 1142 *τοιχωρύχος*, Horatio dicitur *callidus quicquid placuit iocoso condere furto* 1 oda 10. Orpheus in hymnis: *γυμνάσιν ὃς χαίρεις δολίαις τ' ἀπάταις*. Philostratus lib. 1 icone 26 *μάλα ἡδεῖαι αἱ κλοπαὶ τοῦ θεοῦ*. Homerus hymno in Mercurium v. 292 *ἀρχὸς φιλητέων κεκλήσεαι ἤματα πάντα*, *princeps diceris furum tu tempus in omne*, hoc est *κλεπτίστατος*, qua voce usi Aristophanes in Pluto v. 27 et Eupolis apud Pollucem 8 6.

h) *τοὺς κλέψαντας*] mss *κλέπτας*. de illa Lacedaemoniorum in fures qui non *ἐπ' αὐτοφώρῳ* deprehenderentur indulgentia, adeundus Nicolaus Cragius de rep. Lacedaemoniorum lib. 3 tabula 8 instituto 12, cuius observatis hunc Sexti locum addit Io. Meursius libro 2 Miscellan. Laconicor. cap. 8. probavit hunc Lacedaemoniorum morem Epicurus, ut constat ex Laërtii 10 151 et Arriani diss. Epictetear. lib. 3 c. 7.

i) *ὁ δειλὸς καὶ ῥίψασπις*] vide Kusterum ad Suidam in *Κλεώνυμος*, et Erasmum in adagio, *abiecit hastam*. Christoph. Adam Rupertum p. 209 ad Valer. Max. Matthiam item Berneggerum quaest. 29 ad illa Taciti de Germanis c. 6 *scutum reliquisse, praecipuum flagitium*. Frid. Lindebrogium ad Codicem legum antiquarum p. 1476. in mss *ῥίψασπις* erat sine articulo quem in editis praefixum illi video.

k) *ἢ ταύτην ἢ ἐπὶ ταύτην*] in mss veluti ex Laconica ac Dorica dialecto *ταύταν* [quod recepimus mutato tamen altero *ταύταν* in *ταύτας*]. sed apud Aristaenetum 2 17 epist. *ἢ ταύτην ἢ ἐπὶ ταύτῃ*. apud Plutarchum in apophthegmatis Lacaenarum p. 141 *ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς*. Ausonius epigramm. 25

Mater Lacaena clypeo obarmans filium,
cum hoc, inquit, aut in hoc redi.

l) *Ἀρχίλοχος*] propter versus illos Sparta expulsum Archilochum narrat Plutarchus in Laconicis institutis p. 239 B. leguntur iidem versus etiam in Aristophanis Pace vers. 1295. [fr. 51 Liebel.]

m) *Σαΐων τις*] Saios intellige non ex Sai Aegypti sed Thraciae, ut praeter scholiasten Aristophanis atque Strabonem 10 p. 457 et 12 p. 549 notat auctor vitae Arati in Uranologio Petavii p. 268 edit. Paris. ubi iidem Archilochi versus occurrunt. [caeterum legebatur hic *ἀσπίδα*.]

ἐντὸς ἀμώμητον κάλλιπον n) οὐκ ἐθέλων·
αὐτὸς δ' ἐξέφυγον θανάτου τέλος o).

αἱ δὲ Ἀμάζονες καὶ ἐχώλευον p) τὰ ἄρρενα τῶν περὶ αὐτὰς γεν- P 182
νωμένων, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀνδρεῖον αὐτὰ ποιῆσαι δύνασθαι. 217
περὶ πόλεμον δὲ ἔσχον αὐταί *), τοῦ ἐναντίου παρ' ἡμῖν καλῶς
ἔχειν νενομισμένου. καὶ ἡ μήτηρ δὲ τῶν θεῶν προσίεται τοὺς
θηλυδρίας q), οὐκ ἂν οὕτω κρίνασα ἡ θεός, εἴ γε φύσει φαῦ-
λον ἦν τὸ μὴ ἀνδρεῖον εἶναι r)· οὕτω καὶ τὰ περὶ τῶν δικαίων 218
καὶ ἀδίκων καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀνδρείαν καλοῦ πολλὴν ἀνωμα-
λίαν ἔχει. καὶ τὰ περὶ εὐσεβείας δὲ καὶ θεῶν πεπλήρωται πολ-
λῆς διαφωνίας· θεοὺς γὰρ οἱ μὲν πολλοί φασιν εἶναι, τινὲς δὲ
οὐκ εἶναι s), ὥσπερ οἱ περὶ Διαγόραν τὸν Μήλιον καὶ Θεόδω-
ρον καὶ Κριτίαν τὸν Ἀθηναῖον. καὶ τῶν εἶναι θεοὺς ἀποφηνα-
μένων οἱ μὲν τοὺς πατρίους νομίζουσι θεούς, οἱ δὲ τοὺς ἐν
ταῖς δογματικαῖς αἱρέσεσιν t) ἀναπλασσομένους, ὡς Ἀριστοτέλης

in dumo quae non sponte relicta mihi est.
ipse at me eripui letho.

217. Amazones autem, si quos parerent mares, claudos reddebant, ut nullum forti viro dignum facinus edere possent: at ipsae res bellicas tractabant, quum apud nos contrarium recte et ordine fieri existimetur. et mater deum semiviros admittit; atqui cum dea sit, nequaquam eos admittendos censuisset, si natura malum esset nihil virile habere. 218. eodem pacto et quae ad iustitiam et iniustitiam et quae ad honestum quod cum fortitudine coniunctum est pertinent, variis controversiis agitantur. itidem vero de iis quae ad pietatem et ad deos spectant, variae sunt et multum discrepantes opiniones. nam bona pars quidem deos esse ait; nec tamen desunt qui esse negent, ex quorum numero sunt Diagoras Melius et Theodorus et Critias Atheniensis. atque ex iis qui deos esse pronuntiarunt, alii patrios coluunt deos alii quales Dogmaticorum sectae sibi fingunt, quemadmodum Aristoteles quidem incorporeum

n) κάλλιπον] mss Vratislav. et Savil. κάλλιπεν, minus bene, nam alii Sexti codices et quo HStephanus usus est et codices Strabonis Plutarchi atque Aristophanis vitaeque Arati rectius κάλλιπον. imitatus Archilochum Horatius ode 7 lib. 2 ad Varum, ex praelio professus se fugisse *relicta non bene parmula.*

o) αὐτὸς δ' ἐξέφυγον θανάτου τέλος] distichon supplere licet ex Plutarcho: ἀσπὶς ἐκείνη
ἐρρέτω, ἐξαῦθις κτήσομαι οὐ κακίω. P 182
Plutarchi codices vicissim e Sexto nostro suppleveris. posterius distichon minus emendatum habet Alciatus 5 18 parergon.

p) Ἀμάζονες ἐχώλευον] Hippocrates libro περὶ ἄρθρων. μυθολογέουσι δέ τινες ὅτι αἱ Ἀμαζονίδες τὸ ἄρσεν γένος τὸ ἑωυτῶν αὐτίκα νήπιον ἐὸν ἐξαρθρέουσιν, αἱ μὲν κατὰ γούνατα, αἱ δὲ κατὰ ἰσχία, ὡς δῆθεν χωλὰ γίνοιτο καὶ μὴ ἐπιβουλεύοι τὸ ἄρρεν γένος τῷ θήλει. Diogenianus in proverbio ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ· φασὶν ὅτι αἱ Ἀμάζονες τοὺς γεννωμένους ἄρρενας ἐπήρουν. vide et Petrum Petitum in libro de Amazonibus capite 23 p. 151.

[*) legebatur αὗται.]

q) τοὺς θηλυδρίας] notum est sacerdotes Cybeles virilitate amputata deae ministrasse habitu muliebri et moribus mollibus prorsus atque effeminatis, unde gallas etiam dictas observat Is. Vossius ad Catullum p. 163.

r) τὸ μὴ ἀνδρεῖον εἶναι] ita ms Vratislav. pro τὸ μηδὲν ἀνδρεῖον quod erat in editis et legit etiam HStephanus. αὐτὸ μὴ ἀνδρεῖον habet ms Savil.

s) τινὲς δὲ οὐκ εἶναι] de atheis hisce dictum lib. 1 adversus Physicos sect. 51.

t) τοὺς ἐν δογματικαῖς αἱρέσεσιν] deos philosophorum sive quales phi-

μὲν ἀσώματον εἶπεν τὸν θεὸν εἶναι καὶ πέρας τοῦ οὐρανοῦ[u]), Στωϊκοὶ δὲ πνεῦμα διῆκον καὶ διὰ τῶν εἰδεχθῶν[x])· Ἐπίκουρος
219 δὲ ἀνθρωπόμορφον[y]), Ξενοφάνης δὲ σφαῖραν ἀπαθῆ[z])· καὶ οἱ μὲν προνοεῖν τῶν καθ' ἡμᾶς, οἱ δὲ μὴ προνοεῖν. τὸ γὰρ μακάριον καὶ ἄφθαρτον, ὁ Ἐπίκουρός φησι, μήτε αὐτὸ πράγματα ἔχειν[a]) μήτε ἑτέροις παρέχειν. ὅθεν καὶ τῶν κατὰ τὸν βίον οἱ μὲν ἕνα φασὶν εἶναι θεόν, οἱ δὲ πολλοὺς καὶ διαφόρους ταῖς
P 183 μορφαῖς, ὡς καὶ εἰς τὰς τῶν Αἰγυπτίων ὑπολήψεις[b]) ἐκπίπτειν

deum esse dixit et extremitatem coeli. Stoici autem spiritum pervadentem etiam per illa a quorum aspectu quis abhorreat, Epicurus humana forma praeditum, Xenophanes autem sphaeram impassibilem 219. deinde alii rerum nostrarum providentiam illi adscripserunt, alii providere negaverunt. nam quod beatum est et incorruptibile, Epicurus ait, neque ipsum negotia habere neque aliis exhibere. unde et in communi vita alii unum dicunt esse deum, alii multos et varias habentes formas, adeo ut in Aegyptiorum delabamur

---

losophi statuunt atque secundum dogmata sua sibi imaginantur, distinguit a diis receptis in quolibet populo, et quales sine examine colit vulgus, qualesque a parentibus suis accepit. quantacumque autem haec de rebus divinis ac moralibus observetur hominum διαφωνία, et quam graves sive vulgi sive etiam philosophorum hic intercedant errores, non tamen licebit ex illa discordia statim vel negare id in quo paucissimis monstris exceptis omnes consentiunt, esse nempe aliquem deum eumque dignissimum cultu, atque esse aliquid honestum iustumque: vel sententias et opiniones quaslibet, etiam absurdas et omni destitutas ratione habere ἰσοσθενεῖς et eiusdem ponderis cum illis quae certissimis argumentis nituntur. quae argumentis nituntur. quae argumenta sensumque generis humani eiusmodi qualibus passim utitur Sextus cavillationibus eludere velle, non modo alios sed quoque se ipsum ludere in re maxime seria, ac deridere est.

u) *πέρας τοῦ οὐρανοῦ*] Aristoteles lib. 1 de Coelo c. 9 *εἰώθαμεν γὰρ τὸ ἔσχατον καὶ ἄνω μάλιστα καλεῖν οὐρανόν, ἐν ᾧ τὸ θεῖον πᾶν ἱδρῦσθαί φαμεν.* Cicero 1 de natura deorum sect. 33 *Aristoteles modo menti tribuit omnem divinitatem, modo mundum ipsum deum dicit esse, — — modo alium quendam praeficit mundo — — tum coeli ardorem deum dicit esse.* confer si placet quae de Aristotelis theologiae Petrus Lescaloperius ad hunc Tullii librum p. 54 et 184 seq.

x) *πνεῦμα διῆκον καὶ διὰ τῶν εἰδεχθῶν*] Plutarchus lib. 1 de placitis cap. 9. ex Stoicorum mente ait deum esse *πνεῦμα διῆκον δι' ὅλου τοῦ κόσμου.* Seneca consolat. ad Helviam c. 8 *divinum spiritum per omnia maxima, minima, aequali intentione diffusum.* confer Laërtium 7 138 et 139 atque Lipsium Physiologiae Stoicae lib. 1 diss. 7, Vossium Theologiae gentil. lib. 7 cap. 5.

y) *ἀνθρωπόμορφον*] Plutarchus loco laudato: *Ἐπίκουρος ἀνθρωποειδεῖς μὲν πάντας τοὺς θεούς, λόγῳ δὲ πάντας τούτους θεωρητοὺς διὰ τὴν λεπτομέρειαν τῆς τῶν εἰδώλων φύσεως.* hanc formam humanam ut diis vindicet, multis disputat Velleius Epicureus apud Ciceronem lib. 1 de natura deorum sect. 46 seq. edit. Lescaloperianae. vide et Laërtium 10 139 et nostrum infra lib. 1 adversus Physicos sect. 15 et 132.

z) *σφαῖραν ἀπαθῆ*] de hac Xenophanis sententia dictum supra lib. 1 sect. 225.

a) *μήτε αὐτὸ πράγματα ἔχειν*] fuit haec ex *κυρίαις* Epicuri *δόξαις*, ut constat ex Cicerone 1 de natura deorum sect. 45 et 87 et Laërtio 10 139. ad quem locum plura Gassendus ac Menagius.

P 183 b) *Αἰγυπτίων ὑπολήψεις*] vide quae viri docti ad Iuvenal. sat. 15, ubi speciatim canis et crocodili ab Aegyptiis adorati mentio. boves feminas ab Aegyptiis cultas testatur Herodotus 2 41; accipitres Diodorus

κυνοπροσώπους καὶ ἱερακομόρφους καὶ βόας καὶ κροκοδείλους
καὶ τί γὰρ οὐχὶ νομιζόντων τοὺς θεούς. ὅθεν καὶ τὰ περὶ θυ- 220
σιῶν καὶ τῆς περὶ τοὺς θεοὺς θρησκείας ὅλως πολλὴν ἀνωμα-
λίαν ἔχει. ἃ γὰρ ἔν τισιν ἱεροῖς ὅσια, ταῦτα ἐν ἑτέροις ἀνόσια.
καίτοι εἰ φύσει τὸ ὅσιον καὶ τὸ ἀνόσιον ἦν, οὐκ ἂν τοῦτο ἐνο-
μίσθη. οἷον γοῦν Σαράπιδι[c]) χοῖρον οὐκ ἂν θύσειέ τις, Ἡρα-
κλεῖ δὲ καὶ Ἀσκληπιῷ θύουσι· πρόβατον Ἴσιδι θύειν ἄθεσμον,
τῇ μητρὶ μέντοι λεγομένῃ τῶν θεῶν καὶ θεοῖς ἄλλοις καλλιερεῖ-
ται· τῷ Κρόνῳ θύουσιν ἄνθρωπον[d]), ὃ τοῖς πλείστοις ἀσεβὲς 221
εἶναι νομίζεται· αἴλουρον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῷ Ὥρῳ[e]) θύουσι καὶ
Θέτιδι σίλφην[f]), ὃ παρ' ἡμῖν οὐκ ἂν ποιήσειέ τις· ἵππον τῷ
Ποσειδῶνι καλλιεροῦσιν, Ἀπόλλωνι δέ, ἐξαιρέτως τῷ Διδυμαίῳ,
τὸ ζῷον ἀπεχθές· αἶγας Ἀρτέμιδι θύειν εὐσεβές, ἀλλ' οὐκ

opiniones, qui canum formas et accipitrum diis affingunt et boves et crocodilos et nihil non pro diis habent. 220 hinc etiam fit, ut quae ad sacrificia et deorum cultum pertinent, omnino inter se valde discrepent; nam quae in aliquibus templis pia, eadem in aliis impia. atqui si natura pium et impium esset, nequaquam hoc existimatum fuisset. exempli gratia, Sarapidi nemo umquam porcum immolaverit, at Herculi et Aesculapio immolatur. ovem Isidi sacrificare nefarium, at illi quae mater deum vocatur et aliis diis mactatur. 221 Saturno sacrificant hominem, quod bona pars hominum impium esse censet. felem Alexandriae sacrificant Horo et Thetidi blattam, quod apud nos nullus fecerit. equo litant Neptuno, at Apollini, Didymaeo praecipue, hoc animal est invisum. capras Dianae sacrificare pium est, non autem Aesculapio.

Siculus lib. 1 p. 78, Strabo aliique laudati Vossio 3 50 Theologiae Gentilis, quo in opere longe plura de Aegyptiorum superstitione erudite observata leguntur. non praetereundum autem quod Plutarchus in libro de Iside et Osiride negat illos pro diis animalia haec habuisse, sed tantum in iisdem tamquam in ἐναργεστέροις ἐσόπτροις ut p. 382 loquitur, veneratos esse sapientiae bonitatis et potentiae divinae symbola, longe quam Graecorum idola et imagines expressiora et vividiora. vocabulum ὑπόληψις non minus ut δόξα ponitur pro opinione tam totius alicuius populi quam singulorum philosophorum, ut ipse agnoscit Salmasius p. 28 ad Epictetum.

c) οἷον γοῦν Σαράπιδι] locus hic insignis de animalibus quae certis diis apud Aegyptios Graecosque immolari fas fuit. quam in rem collegere nonnulla Kircherus t. 1 Oedipi p. 238 seq., Io. Textor in Officina p. 68, Antonius Clarus Sylvius ad leges Regias et 12 Tabularum p. 99 seq., Lilius Gyraldus Syntagmate 17 de diis. Guil. Stuckius et cap. 22 seq. Io. Saubertus de sacrificiis. sed meretur hoc argumentum paullo distinctius et accuratius tractari a viro aliquo docto.

d) τῷ Κρόνῳ ἄνθρωπον] supra sect. 208.

e) τῷ Ὥρῳ] ita legendum suspicor. in editis erat τῷ Ἥρῳ. mirum autem est immolatam ab Alexandrinis felem, si ab omnibus Aegyptiis colebatur παρ' ἅπασιν κοινῇ, ut scribit Strabo lib. 17 p. 812, atque cultam ex Herodoto, Diodoro et aliis pulchre notavit Vossius 3 74 de Idololatria, exstatque hodie dei Aeluri imago, quam aere descriptam exhibet clariss. Montfauconus in Diario Italico p. 227.

f) Θέτιδι σίλφην] ms Savil. σύλφην. est qui suspicatur legendum σίλφιον, quod Apollini Delphis dedicatum scribunt Suidas in Βάττου et scholiastes Aristoph. ad Plutum vers. 926. de illo vir summus Ez. Spanhemius diss. sexta de usu Numismatum edit. novae et Io. Rhodius ad Scribonium Largum p. 127. sed vix mihi persuadeo σίλφιον legendum tum propter alias rationes, tum quod nullas plantas sed sola animalia diis sacrificata hoc loco Sextus commemorat.

222 Ἀσκληπιῷ. καὶ ἄλλα δὲ τούτοις ὅμοια παμπλήθη λέγειν ἔχων
ἐῶ τῆς συντομίας παραστοχαζόμενος. εἰ μέντοι τὶ ἦν ὅσιον
φύσει θῦμα καὶ ἀνόσιον, παρὰ πᾶσιν ἂν ὁμοίως ἐνομίζετο.
παραπλήσια δὲ τούτοις ἐστὶν εὑρεῖν καὶ τὰ ἐν τῇ κατὰ τὴν δίαι-
223 ταν τῶν ἀνθρώπων θρησκείᾳ[g]) περὶ τοὺς θεούς. Ἰουδαῖος μὲν
γὰρ ἢ ἱερεὺς Αἰγύπτιος[h]) θᾶττον ἂν ἀποθάνοι ἢ χοιρεῖον φά-
γοι· Λίβυς δὲ προβατείου γεύσασθαι κρέως τῶν ἀθεσμοτάτων
εἶναι δοκεῖ· Σύρων δέ τινες περιστερᾶς, ἄλλοι δὲ ἱερείων. ἰχθῦς
τε ἔν τισι μὲν ἱεροῖς θέμις ἐσθίειν, ἐν ἄλλοις δὲ ἀσεβές. Αἰγυ-
πτίων δὲ τῶν σοφῶν εἶναι νομιζομένων[i]) οἱ μὲν κεφαλὴν ζῴου
P 184 φαγεῖν ἀνίερον εἶναι νομίζουσιν, οἱ δὲ ὠμοπλάτην, οἱ δὲ πόδα,
224 οἱ δὲ ἄλλο τι. κρόμμυον δὲ[k]) οὐκ ἄν τις προσενέγκαιτο τῶν
καθιερουμένων τῷ κατὰ Πηλούσιον Κασίῳ Διί[l]), ὥσπερ οὐδὲ
ἱερεὺς τῆς κατὰ Λιβύην Ἀφροδίτης σκορόδου γεύσαιτο ἄν.
ἀπέχονται δὲ ἐν μὲν ἱεροῖς μίνθης, ἐν οἷς δὲ ἡδυόσμου, ἐν οἷς δὲ
σελίνου. ἔνιοι δὲ θᾶττον ἂν τὰς κεφαλὰς φαγεῖν φασι τῶν πα-
225 τέρων[m]) ἢ κυάμους. ἀλλὰ παρ᾽ ἑτέροις ταῦτα ἀδιάφορα. κυνείων

222. multa alia huiusmodi afferre possum, quae studio brevitatis silentio praetereo. atqui si quod natura pium sacrificium esset et impium, apud omnes eadem esset de illo existimatio. his vero esse similia comperiemus quae in victu ad deorum cultum composito magna cum religione observantur ab hominibus. **223** Iudaeus enim aut sacerdos Aegyptius moriatur potius quam carnem suillam edat. at Libys ovillam carnem gustare, omnium maxime nefarium esse existimat. apud aliquos ex Syris columbam, apud alios victimas gustare itidem nefarium habetur. quin etiam pisces in quibusdam sacris edere pium est, in aliis censetur impium. iam vero et ex Aegyptiis qui sapientes habiti fuerunt alii caput animalis edere profanum esse arbitrantur alii scapulam alii pedem alii nescio quid aliud. **224.** cepas vero nullus umquam ederit eorum qui sacris Casii Iovis apud Pelusium initiantur, sicuti nec Libycae Veneris sacerdos allium umquam gustaverit. abstinent praeterea in sacris nonnullis mentha, in aliis hedyosmo, in aliis apio. sunt vero qui se patrum capita potius quam fabas esuros dicant. atqui apud alios haec sunt indifferentia.

---

g) *θρησκείᾳ*] ita legendum e mss pro *θρησκείαν*. etiam hic locus insignis de religiosa veterum a certis cibis abstinentia, cui illustrando conferendus Guil. Stuckius lib. 3 Antiquitatum convivalium cap. 5. e veteribus Plutarchus 8 8 sympos. Gellius 4 11, Porphyrius quarto de abstinentia ab esu animantium.

h) *ἢ ἱερεὺς Αἰγύπτιος*] nam vulgus Aegyptiorum suilla carne non plane abstinuisse vel ex Theodorito constat. etiam Plutarchus libro de Iside et Osiride p. 354 scribit Aegyptios in plenilunio suem mactare solitos et comedere. de abstinentia Iudaeorum a carne porcina videndi Bochartus 2 57 Hierozoici, et Grotius ad Matthaei 8 21.

i) *νομιζομένων*] mss *νενομισμένων*.

P 184 k) *κρόμμυον*] vide quae viri docti ad Iuvenal. 15 9 *porrum et cepe nefas violare et frangere morsu.*

l) *Κασίῳ Διί*] de Iovis Casii cultu mentio apud Strabonem Lucanum Epiphanium Stephanum Byz. in *Κάσιον ὄρος*. hic Casius mons in Aegypto vicinus Pelusio, diversus a Casio Seleuciae prope Antiochiam, de quo Salmasius ad Solin. p. 568 et ad Hadrianum Spartiani c. 14.

m) *θᾶττον τὰς κεφαλὰς τῶν πατέρων*] respicit notos scholae Pythagoricae versiculos, quos Empedocli plerique, alii ut Didymus libro 2 Geoponicon cap. 35 Orpheo tribuunt:

δειλοί, πάνδειλοι, κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι
ἶσόν τοι κυάμους τρώγειν κεφαλάς τε τοκήων.

δὲ γεύσασθαι δοκοῦμεν ἡμεῖς ἀνίερον εἶναι, Θρακῶν δὲ ἔνιοι
κυνοφαγεῖν [n]) ἱστοροῦνται. ἴσως δὲ καὶ παρ' Ἕλλησι τοῦτο ἦν
σύνηθες· διόπερ καὶ Διοκλῆς [o]) ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς Ἀσκλη-
πιάδας ὁρμώμενος τισὶ τῶν πασχόντων σκυλάκεια δίδοσθαι κε-
λεύει κρέα. τινὲς δὲ καὶ ἀνθρώπων σάρκας [p]), ὡς ἔφην, ἀδιαφό-
ρως ἐσθίουσιν, ὅπερ ἀνίερον παρ' ἡμῖν εἶναι νενόμισται. καίτοι 226
εἴ γε ἦν φύσει τὰ τῆς θρησκείας καὶ τῶν ἀθέσμων, παρὰ πᾶ-
σιν ἂν ὁμοίως ἐνομίζετο. παραπλήσια δέ ἐστι λέγειν καὶ περὶ
τῆς εἰς τοὺς κατοιχομένους ὁσιότητος [q])· οἱ μὲν γὰρ ὁλοκλήρως
περιστείλαντες τοὺς ἀποθανόντας γῇ καλύπτουσιν, ἀσεβὲς εἶναι
νομίζοντες [r]) ἡλίῳ δεικνύειν αὐτούς· Αἰγύπτιοι δὲ τὰ ἔντερα
ἐξελόντες ταριχεύουσιν αὐτούς, καὶ σὺν ἑαυτοῖς ὑπὲρ γῆς ἔχου-
σιν. Αἰθιόπων δὲ οἱ ἰχθυοφάγοι εἰς τὰς λίμνας ἐμβάλλουσιν 227
αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἰχθύων βρωθησομένους· Ὑρκανοὶ δὲ κυσὶν αὐ-
τοὺς ἐκτίθενται βοράν, Ἰνδῶν δὲ ἔνιοι γυψί [s]). Τρωγλοδύτας
δὲ [t]) φασιν ἐπί τινα γεώλοφον ἄγειν τὸν ἀποθανόντα, εἶτα δε-

225. carnes vero caninas gustare nos profanum arbitramur, at nonnulli ex Thracibus canibus vesci narrantur. fortasse etiam in usu apud Graecos hoc fuit; unde et Diocles ex Asclepiadarum familia oriundus quibusdam aegrotis catulorum carnes dare praecipit. sunt et qui humanas carnes, ut dixi, indifferenter edant, quod apud nos profanum esse existimatur. 226. atqui si a natura essent tam ea per quae pie sancteque coluntur dii, quam illa quae fiunt contra fas, apud omnes idem de illis esset iudicium. sed et de pietate erga mortuos his non dissimilia dici possunt; alii enim integra mortuorum corpora componentes terra tegunt, soli ostendere ipsos impium existimantes. at Aegyptii intestina extrahentes condiunt defunctos, et secum super terra habent. 227. ex Aethiopibus autem Ichthyophagi in paludes ipsos coniiciunt piscibus escam futuros: Hyrcani vero canibus ipsos vorandos exponunt; aliqui ex Indis vulturibus etiam. Troglodytis autem moris esse aiunt, ut in aliquem collem defunctum adducant, deinde religato eius capite ad pedes saxis

n) κυνοφαγεῖν] Galenus lib. 3 de facultate alimentorum t. 4 edit. Basil. p. 337 περὶ δὲ τῶν κυνῶν τί δεῖ καὶ λέγειν; ὡς τοὺς νέους τε καὶ λιπαροὺς αὐτῶν, καὶ μάλισθ' ὅταν εὐνουχισθῶσι, κατ' ἔνια τῶν ἐθνῶν ἐσθίουσι πάμπολλα. καὶ πρὸς τούτοις τά τε τῶν πανθήρων οὐκ ὀλίγοι, καθάπερ γε καὶ τὰ τῶν ὄνων ὅταν εὐεκτοῦντες τύχωσιν, ὥσπερ οἱ ἄγριοι. ταῦτα μὲν οὐ μόνον ἐσθίουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπαινοῦσιν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν.

o) Διοκλῆς] hic est Diocles Carystius quem Hippocrati proximum nominat Celsus in prooemio. de eius scriptis dicetur a me accurate libro sexto Bibliothecae Graecae. Asclepiadarum familiam persequitur Henricus Meibomius commentario ad iusiurandum Hippocratis p. 4 seq.

p) ἀνθρώπων σάρκας] supra sect. 207.

q) περὶ τῆς εἰς τοὺς κατοιχομένους ὁσιότητος] varios mores gentium in tractandis corporibus defunctorum perstringunt Cicero lib. 1. Tusc. cap. 45, Laërtius 9 84, Silius 13 470 seq., Stobaeus florilegio capite περὶ ταφῆς, Lucianus περὶ πένθους t. 2 p. 306, e recentioribus Io. Kirchmannus in appendice ad libros de funeribus Romanorum cap. 2.

r) ἀσεβὲς εἶναι νομίζοντες] sententia haec Atheniensium, cadaveribus insepultis relictis τοὺς ἄνω θεοὺς ἀσεβεῖσθαι, uti constat vel ex Lysiae orat. 31 c. 3, ubi bellum cum Cadmeis ob negatam victis Adrasto et Polynici sepulturam susceptum memorat.

s) Ἰνδῶν ἔνιοι γυψί] similiter Persas Hispanorumque gentem Vaccaeos corpora defunctorum vulturibus voranda obiecisse notat Bochartus t. 2 Hierozoici p. 318.

t) Τρωγλοδύτας] Troglodytae Aethiopibus et Arabibus vicini populi,

σμεύσαντας αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν πρὸς τοὺς πόδας λίθοις βάλλειν μετὰ γέλωτος, εἶθ' ὅταν χώσωσιν αὐτὸν τοῖς βαλλομένοις,
228 ἀπαλλάσσεσθαι. τινὲς δὲ βάρβαροι τοὺς μὲν ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη [u]) γεγονότας θύσαντες ἐσθίουσι, τοὺς δὲ ἐν νεότητι ἀποθανόντας γῇ κρύπτουσιν. ἔνιοι δὲ καίουσι τοὺς τετελευτηκότας, ὧν οἱ μὲν
P 185 ἀναλαβόντες αὐτῶν τὰ ὀστέα [x]) κηδεύουσιν· οἱ δὲ ἀφροντίστως καταλείπουσιν ἐρριμμένα. Πέρσας δέ φασιν [y]) ἀνασκολοπίζειν τοὺς ἀποθανόντας καὶ νίτρῳ ταριχεύειν, εἶθ' οὕτω τελαμῶσι συνει-
229 λεῖν· ἄλλοι δὲ ὅσον πένθος ἐπὶ τοῖς τελευτήσασιν ὑπομένουσιν, ὁρῶμεν. καὶ τὸν θάνατον δὲ αὐτὸν οἱ μὲν δεινὸν καὶ φευκτὸν εἶναι νομίζουσιν οἱ δὲ οὐ τοιοῦτον. ὁ γοῦν Εὐριπίδης [z]) φησίν

non sine risu petant, quum autem aggere iactorum lapidum eum operuerint, discedant. 228. sunt praeterea nonnulli barbari qui eos qui sexaginta annorum aetatem excesserunt, immolatos comedunt, at eos qui iuvenes obierint, terra condunt. aliqui etiam mortuos comburunt, ex quibus alii ossa eorum sumentes recondita asservant, alii temere proiecta relinquunt. a Persis autem aiunt suspendi mortuos et nitro condiri, ac tum demum fasciis involvi. alii vero quanto luctu mortuos prosequantur, videmus. 229. quin etiam mortem ipsam alii horrendam et fugiendam esse ducunt, alii vero nihil tale de ea existimant. nam et ipse Euripides ait

---

de quibus idem referunt Agatharchides apud Photium cod. 250 p. 738 et Strabo 16 p. 758.

u) τοὺς μὲν ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη] Scytharum hic mos, de quo supra sect. 210.

P 185 x) ἀναλαβόντες τὰ ὀστέα] nota est cura non ossilegii modo sive ὀστολογίας apud Graecos Romanosque, de qua Kirchmannus libro tertio de funeribus Rom. capite septimo, sed etiam defunctorum ossa componendi cineresque atque vasculis inclusa in monumentum recondendi, de quo ritu elegantissimus Broekhusius in notis ad Tibullum 3 2 p. 301.

y) Πέρσας δέ φασιν] diversa videntur et pugnantia quae de Persarum ritu cadavera curandi apud veteres scriptores traduntur, ut constat ex Barnabae Brissonii libro 2 de regno Persarum p. 351 seq. id quod partim diversis aetatibus tribuendum, partim etiam conciliari illa inter se commode possunt. ante Cambysem cremari mortuos Persis inauditum. neque postea id populo illi persuaderi potuit qui ignem ut deum coluere. at terrae mandasse cadavera longo etiam post Cambysem tempore magno consensu auctorum patet. quod vero noster ait solitos Persas cadavera prius ἀνασκολοπίζειν sive suspendere, eo pertinet, quod Herodotus lib. 1 c. 140 et alii scribunt avibus laceranda fuisse ante exposita quam humarentur. cera circumlinere atque ταριχεύειν consuevisse relictas ab avibus reliquias scribit idem Herodotus eodem loco: κατακηρώσαντες τὸν νέκυν Πέρσαι γῇ κρύπτουσι, ex quo petiisse id videntur Cicero 1 Tusculan. c. 45 et Strabo 15 p. 306. his neutiquam repugnat, quod noster pro cera nitrum nominat, nam et in mumiis sive conditis cadaveribus Aegyptiorum, quae ab Arabico *mum* quod ceram significat, nomen habent, nitrum admixtum esse norunt qui illa tractaverunt. ab eo tempore, ut ex Procopio et Agathia constat, nihil plane ex mortuorum corporibus Persae tumularunt, sed τοὺς νεκροὺς ἅπαντας, hoc est *tota cadavera* ut verbum illud apud Procopium videtur esse intelligendum, avibus et bestiis devoranda proiecerunt, quemadmodum hodieque a Persis fieri assolet, terram polluere veritis scilicet, ut praeter Thomam Herbertum p. 39 seq. itinerarii Anglice editi, aliosque refert Thomas Hyde de veteri religione Persarum cap. 34.

z) ὁ γοῦν Εὐριπίδης] praeter ea quae de his Tragici versibus annotavit Io. Potterus ad Clementem Alex. p. 517 edit. Oxon. et Menagius ad

τίς δ' οἶδεν εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν,
τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν [a]) κάτω νομίζεται;

καὶ ὁ Ἐπίκουρος [b]) δέ φησιν, "ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ, τὸ δὲ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς". φασὶ δὲ καὶ ὡς, εἴπερ συνεστήκαμεν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ὁ δὲ θάνατος διάλυσίς ἐστι ψυχῆς καὶ σώματος, ὅτε μὲν ἡμεῖς ἐσμεν, οὐκ ἔστιν ὁ θάνατος (οὐ γὰρ διαλυόμεθα), ὅτε δὲ ὁ θάνατός ἐστιν, οὐκ ἐσμὲν ἡμεῖς· τῷ γὰρ μηκέτι τὴν σύστασιν εἶναι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος οὐδὲ ἡμεῖς ἐσμέν. ὁ δὲ Ἡρά- 230

ecquis scit utrum vivere istud sit mori,
contra mori aestimetur, infra vivere?

Ipse quoque Epicurus ait, "mors nihil ad nos; nam quod dissolutum est, sensu caret: quod sensu caret, nihil ad nos". hoc etiam addunt, "si ex anima et corpore compositi sumus, mors autem dissolutio est animae et corporis, tum quidem quando sumus, non est mors (non enim dissolvimur), quum autem mors est, nos non sumus; nam quod non amplius sit illa animae et corporis compositio, ne nos quidem sumus. 230. Heraclitus autem ait et vitam et

---

Laërtii 9 73 ex Origine 7 contra Celsum p 366 et scholiaste Aristophanis ad Ranas vers. 1526, ubi ex Hippolyto Euripidis petiti esse notantur, iuvat observare quod in eodem scholiaste ad vers. 1114 dicuntur esse desumti ex Euripidis Phryxo. et Stobaeus in florileg. tit. 121, qui ἐπαινὸς θανάτου inscribitur, ex Euripidis Phryxo affert hos quattuor versiculos, ex quibus patet eandem sententiam saepius fortasse et pluribus locis Euripidem extulisse:

τίς δ' οἶδεν εἰ ζῆν τοῦθ', ὃ κέκληται θανεῖν,
τὸ ζῆν δὲ θνήσκειν ἐστί; πλὴν ὅμως βροτῶν
νοσοῦσιν οἱ βλέποντες, οἱ δ' ὀλωλότες
οὐδὲν νοσοῦσιν, οὐδὲ κέκτηνται κακά.

e Phryxo quoque haustos ait Suidas in τίς δ' οἶδεν; sed is versui primo alterum subiunxit ex Aristophanis Ranis v. 1526, quem haud dubito ab Aristophane non ab Euripide fuisse compositum: τὸ πνεῖν δὲ δειπνεῖν καὶ καθεύδειν κώδιον, ita vero ille est reddendus: quis scit *spirare* an sit *coenare et in molli dormire strato*. perstringit enim comicus hominem luxuriosum qui in conviviis et somno totam vitam consumebat. male interpretes Suidae et comici: *quis scit, dormire an sit villosa pellis?*

a) τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν] hucusque verba Euripidis nullo dramate eius nominato [videntur esse e Polyido] laudant Plato in Gorgia pag. 492 E Clemens 3 Strom. pag. 432 et Origenes loco supra laudato. in Laërtii 9 73 posterior versus ita suppletur: τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν νομίζεται βροτοῖς quod magis mihi probatur quam hocce in Sexti codicibus ζῆν κάτω νομίζεται. sensus certe est idem. fuit et cum suspicarer [illegible] ζῆν νομίζεται. sed praestat annotare, quod Euripides hanc sententiam ab Heraclito mutuatus esse videtur, de quo mox ad sect. 230. illum imitatus Cicero in somnio Scipionis c. 3 *ii vivunt, qui ex corporum vinculis tamquam e carcere evolaverunt: vestra vero, quae dicitur, vita mors est*. Macrobius lib. 1 in somnium c. 10, Lactantius lib. 9 cap. 19 *hinc nata est inepta illa sententia, hanc esse mortem, quam nos vitam putemus, illam vitam quam nos pro morte timeamus.*

b) καὶ ὁ Ἐπίκουρος] ex eius κυρίαις δόξαις et epistola ad Menoeceum, apud Laërtium 10 124 seq. et 139 et nostrum infra adversus Grammaticos sect. 273, 283. Stobaeum florileg. sermone 119, Alex. Aphrodiseum in 1 Topicor. p. 9, Ciceronem 2 de Finibus c. 31 et 1 Tusc. cap. 38, Gellium 2 8, Tertullianum de anima c. 42, Lactantium 3 17, Ambrosium 2 epist. 25.

κλειτός c) φησιν, ὅτι καὶ τὸ ζῆν καὶ τὸ ἀποθανεῖν καὶ ἐν τῷ
P 186 ζῆν ἡμᾶς ἐστι καὶ ἐν τῷ τεθνάναι. ὅτε μὲν γὰρ ἡμεῖς ζῶμεν, τὰς ψυχὰς ἡμῶν τεθνάναι καὶ ἐν ἡμῖν τεθάφθαι, ὅτε δὲ ἡμεῖς ἀποθνήσκομεν, τὰς ψυχὰς ἀναβιοῦν καὶ ζῆν. ἔνιοι δὲ καὶ βέλτιον εἶναι τὸ ἀποθανεῖν τοῦ ζῆν ἡμᾶς ὑπολαμβάνουσιν. ὁ γοῦν Εὐριπίδης d) φησί

ἐχρῆν γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιουμένους
τὸν φύντα θρηνεῖν, εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά,
τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ κακῶν πεπαυμένον
χαίροντας εὐφημοῦντας e) ἐκπέμπειν δόμων.

231 ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ὑπολήψεως καὶ ταῦτα f) εἴρηται·

mortem esse et dum vivimus et dum morimur. nam cum nos vivimus, mortuas esse nostras animas et in nobis sepultas, cum autem morimur, animas reviviscere et vivere. sunt vero et qui mortem nobis esse vita potiorem existiment, quo pertinet id quod ait Euripides

nam nos decebat celebre cum coetu modo
lugere genitum, tanta qui intraret mala;
at qui labores morte finisset graves,
hunc laude amicos atque laetitia exsequi.

231. ex eadem autem opinione et haec dicta fuerunt

---

c) ὁ δὲ Ἡράκλειτος] Heraclitus iunior in allegoriis Homericis sub Heraclidis nomine editis hanc affert Heracliti veteris philosophi sententiam p. 443 θεοί, ἄνθρωποι ἀθάνατοι, ἄνθρωποι θεοὶ θνητοί, ζῶντες τὸν ἐκείνων θάνατον, θνήσκοντες τὴν ἐκείνων ζωήν. eandem sententiam referunt Philo in fine libri 1 Allegoriarum Legis et Porphyrius de Nympharum antro p. 256. priorem partem tangunt etiam Maximus Tyrius diss. 29, Lucianus in βίων πράσει t. 1 p. 379 [c. 14] et Clemens Alex. 3 1. Paedagogi. idem Clemens 3 Strom. p. 432 Ἡράκλειτος κακίζων φαίνεται τὴν γένεσιν, ἐπειδάν, φησί, γενόμενοι ζώειν ἐθέλωσι, μόρους τ' ἔχειν, μᾶλλον δ' ἀναπαύεσθαι, καὶ παῖδας καταλείπωσι μόρους γενέσθαι. Plato in Gorgia p. 300 [492] καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἴσως τέθναμεν, ὅπερ ἤδη που ἔγωγε καὶ ἤκουσα τῶν σοφῶν, ὡς νῦν ἡμεῖς τέθναμεν, καὶ τὸ μὲν σῶμά ἐστιν ἡμῶν σῆμα. similia habet in Cratylo et alibi.

P 186 d) ὁ γοῦν Εὐριπίδης] ex Euripidis Cresphonte, ut testatur Cicero qui sic transtulit 1 Tusculan. c. 48

nam nos decebat, coetus celebrantes, domum
lugere ubi esset aliquis in lucem editus,
humanae vitae varia reputantes mala:
at qui labores morte finisset graves,
hunc omni amicos laude et laetitia exsequi.

Interpretatio quam in versione Sexti adscripsi, Hugonis Grotii est ex eius Stobaeo serm. 121 florileg. p. 494. afferuntur etiam iidem versus a Platone sive Aeschine in Axiocho, Strabone 11 p. 520, Plutarcho de poetis legendis p. 36, Dione Chrysostomo diss. 23 p. 276, Aristide defensione Themistoclis t. 3 p. 326, Clemente 3 Strom. p. 315, Theodorito Therapeut. 7 p. 71. vide Tho. Gatakerum Adversar. Misc. c. 10.

e) χαίροντας εὐφημοῦντας] Seneca in apocolocyntosi p. 848 *Claudium autem iubent omnes* χαίροντας εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.

f) καὶ ταῦτα] versus sunt notissimi Chalcidamantis et Theognidis, [425] quorum sententiam (reprehensam Epicuro apud Laërtium 10 126) alii quoque expresserunt. *itaque multi exstitere,* inquit Plinius praef. libri 7, *qui non nasci optimum censerent, aut quam ocissime aboleri.* Silenus a Mida captus teste Aristotele in Eudemo sive libro de animo apud Plutarchum Consolat. ad Apollonium p. 115 et Ciceronem 1 Tusc. c. 48 hoc ei muneris promissione dedit, ut eum doceret *non nasci homini longe optimum esse, proximum autem, quam primum mori.* idem Cicero in con-

ἀρχὴν μὲν[g]*) μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον,*
μηδ᾽ ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου[h]*).*
φύντα δ᾽ ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι
καὶ κεῖσθαι πολλὴν γαῖαν ἐφεσσάμενον[i]*).*

καὶ τὰ περὶ Κλέοβιν[k]*) δὲ καὶ Βίτωνα ἴσμεν, ἅ φησιν ὁ Ἡρόδοτος ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀργείας ἱερείας λόγῳ. ἱστοροῦνται δὲ καὶ* 232
Θρᾳκῶν ἔνιοι[l]*) περικαθεσθέντες τὸν γεννηθέντα θρηνεῖν. οὐδὲ ὁ θάνατος οὖν τῶν φύσει δεινῶν εἶναι νομίζοιτο ἄν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ζῆν τῶν φύσει καλῶν. οὐδὲ τῶν προειρημένων τί ἐστι φύσει τοῖον ἢ τοῖον, νομιστὰ*[m]*) δὲ πάντα καὶ πρός τι. τὸν αὐτὸν δὲ* 233

prorsus non nasci mortalibus optima sors est,
nec lucem adspicere flammiferumque iubar,
at genito portas Orci subiisse repente,
et terrae pressum mole iacere gravi.

scimus vero et quae de Cleobi et Bitone feruntur, quae ab Herodoto in mentione Argivae sacerdotis commemorantur. 232. narrantur vero nonnulli etiam ex Thracibus circumstantes infantem in lucem editum lugere. ergo neque mors inter ea quae natura sunt horrenda nec vita inter ea quae sunt natura bona annumerari debet. nec quicquam ex supra dictis natura tale est vel tale, sed omnia sunt opinione tenus et ad aliquid. 233. eundem autem ra-

---

solatione apud Lactantium 3 19 *non nasci longe optimum nec in hos scopulos incidere vitae; proximum autem si natus sis, tamquam ex incendio effugere fortunae.*

g) *ἀρχὴν μέν*] ita legit etiam Stobaeus, versus hos bis referens in Florilegio, tit. 121, semel sub Chalcidamantis, cuius sunt duo hexametri, et semel sub Theognidis nomine, qui pentametros interposuit. Procopius sophista epist. 47 ad Gessium, *ἐπαινῶ τὸν εἰπόντα, ὅστις ποτὲ ἦν ὁ τοῦ λόγου πατήρ, ὡς ἀρχῆθεν* (puto legendum *ἀρχὴν*) *μὴ φῦναι τοῖς ἐπὶ γῆς ἄριστον, φύντα δ᾽ ὅτι τάχιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι.* est autem *ἀρχήν omnino, prorsus*, ut iam notavimus supra l. 2 sect. 50. at in codicibus vulgatis Theognidis vers. 425 et apud Clementem Alex. 3 Strom. p. 432 legas *πάντων μέν.*

h) *μηδ᾽ ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου*] sic e mss et Theognidis atque Stobaei codicibus. male editi: *μηδ᾽ ἰδέειν αὐγὰς τὰς ὀξέος ἠελίοιο.* in Clementis codicibus est *μηδ᾽ ἐσορᾶν.* geminum Theognidis dicto illud Alexidis comici, laudatum etiam Erasmo in proverbio, *optimum non nasci:*

τὸ μὴ γενέσθαι μὲν κράτιστόν ἐστ᾽ ἀεί,
ἐπὰν γένηται δ᾽ ὡς τάχιστ᾽ εἶναι τέλος.

i) *γαῖαν ἐφεσσάμενον*] codices Theognidis Clementis ac Stobaei, *γῆν ἐπαμησάμενον.*

k) *τὰ περὶ Κλέοβιν*] Herodotus lib. 1 c. 31, quem locum nota a Sexto hic *λόγον περὶ τῆς Ἀργείας ἱερείας* appellari. ita saepe veteres quando vel sua vel aliorum dicta allegant appellare solent *λόγον* non peculiare aliquod scriptum, sed locum aliquem scripti longe alterius argumenti, de re illa tractantem. post Herodotum plurimi hanc de Cleobi ac Bitone fabellam tangunt scriptores, Plato sive Aeschines in Axiocho, Cicero lib. 1 Tusculan. cap. 47, Plutarchus consolatione ad Apollonium p. 108 et in Solone p. 93 seq. Valerius Max. 5 6 extern. 4, Stobaeus serm. 121, Clemens 3 Strom. p. 316. Lucianus in Contemplantibus t. 1. p. 349, Tertullianus 2 9 contra nationes etc. veteri marmore expressos Argivos iuvenes cum matre Cydippe habes in Begeri spicilegio antiquitatis p. 146.

l) *Θρᾳκῶν ἔνιοι*] etiam hoc memoria proditum ab Herodoto 5 4 et post eum a multis aliis.

m) *νομιστά*] ms Vratislav. *νομιστεί.*

τρόπον τῆς ἐπιχειρήσεως μεταφέρειν ἐστὶ καὶ ἐφ' ἕκαστον τῶν
ἄλλων, ἃ μὴ ἐξεθέμεθα νῦν διὰ τὴν συντομίαν τοῦ λόγου· εἰ
P 187 δὲ καὶ περί τινων μὴ ἔχομεν εἰπεῖν αὐτόθεν ἀνωμαλίαν, λεκτέον
ὅτι ἔν τισιν ἔθνεσιν ἀγνοουμένοις ἡμῖν ἐνδέχεται καὶ περὶ αὐτῶν
234 εἶναι διαφωνίαν. ὡς οὖν εἰ μὴ ἐγιγνώσκομεν, εἰ τύχοι, τὸ περὶ
τοῦ τὰς ἀδελφὰς γαμεῖν[n]) τῶν Αἰγυπτίων ἔθος, οὐκ ἂν ὀρθῶς
διεβεβαιούμεθα ὁμολογούμενον παρὰ πᾶσιν εἶναι τὸ μὴ δεῖν
ἀδελφὰς γαμεῖν· οὕτως οὐδὲ περὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἐν
οἷς οὐχ ὑποπίπτουσιν ἡμῖν ἀνωμαλίαι διαβεβαιοῦσθαι προσήκει
μὴ εἶναι διαφωνίαν ἐν αὐτοῖς, ἐνδεχομένου, καθάπερ ἔφην, τοῦ
παρά τισιν ἔθνεσι τῶν ἡμῖν μὴ γινωσκομένων τὴν περὶ αὐτῶν
235 εἶναι διαφωνίαν. ὁ τοίνυν Σκεπτικὸς τὴν τοσαύτην ἀνωμαλίαν
τῶν πραγμάτων ὁρῶν ἐπέχει μὲν περὶ τοῦ φύσει τι ἀγαθὸν ἢ
κακόν, ἢ ὅλως πρακτέον ἢ μὴ πρακτέον εἶναι, κἀν τούτῳ τῆς
Δογματικῆς ἀφιστάμενος προπετείας, ἕπεται δὲ ἀδοξάστως[o]) τῇ
βιωτικῇ τηρήσει· καὶ διὰ τοῦτο ἐν μὲν τοῖς δοξαστοῖς ἀπαθὴς
236 μένει, ἐν δὲ τοῖς κατηναγκασμένοις μετριοπαθεῖ· ὡς μὲν γὰρ
ἄνθρωπος αἰσθητικὸς πάσχει, μὴ προσδοξάζων δὲ ὅτι τοῦτο ὃ
πάσχει κακόν ἐστι φύσει μετριοπαθεῖ. τὸ γὰρ προσδοξάζειν τι
τοιοῦτο χεῖρόν ἐστι καὶ αὐτοῦ τοῦ πάσχειν, ὡς ἐνίοτε τοὺς μὲν
τεμνομένους ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο πάσχοντας φέρειν, τοὺς δὲ παρ-
εστῶτας διὰ τὴν περὶ τοῦ γινομένου δόξαν ὡς φαύλου λειπο-
237 ψυχεῖν. ὁ μέντοι γε ὑποθέμενος τῇ φύσει τι ἀγαθὸν ἢ κακόν,
ἢ ὅλως πρακτέον ἢ μὴ πρακτέον εἶναι, ταράσσεται ποικίλως[p])·

tiocinandi modum etiam ad unumquodque ex aliis transferre possit quispiam, quae nunc brevitatis rationem habentes non exposuimus. quodsi de quibusdam quae sit discrepantia, ostendere illico non possumus, dicendum est fieri posse, ut in aliquibus nationibus quas ignoremus sit de iis quoque controversia. 234. nam ut si nesciremus verbi gratia Aegyptiorum consuetudinem esse, ut sorores ducant in uxores, falso affirmaremus apud omnes pro confesso et indubitato haberi, non esse contrahendum cum sororibus matrimonium; ita nec de rebus illis, in quibus eae quae sunt discrepantiae, sub sensus nostros non cadunt, affirmare decet non esse de ipsis controversiam, cum fieri possit, sicut dixi, ut apud aliquas nobis ignotas nationes sit de iis controversia. 235. Scepticus ergo tantam rerum cernens discrepantiam de hoc quidem, quid natura bonum, quid malum et quid faciendum quid non, retinet assensum, hac etiam in parte a Dogmaticorum temeritate procul discedens; sequitur vero citra ullum dogma observationem vitae communis. et propterea in iis quidem quae opinabilia sunt passionis expers manet, at in iis quae coacta sunt moderate passionibus afficitur. 236. nam patitur quidem quatenus est homo sentiendi facultate praeditus; sed non assumens illam praeterea opinionem, nimirum id quod patitur natura malum esse, moderationem in iis quae patitur servat; nam addere sibi talem aliquam opinionem, peius est quam ipsum pati; adeo ut aliquando ii quibus aliquod membrum abscinditur aut qui tale aliquid patiuntur, id tolerent, at qui illis adstant eo quod opinionem illam conceperint de eo quod fit, esse malum, animo linquantur. 237. nam ille quidem certe qui sibi aliquid natura bonum aut malum, vel prorsus faciendum aut non faciendum esse statuit, varie turbatur,

---

P 187 n) *τὰς ἀδελφὰς γαμεῖν*] supra sect. 205.
o) *ἀδοξάστως*] supra lib. 1 sect. 13.
p) *ταράσσεται ποικίλως*] finis autem Sceptices *ἀταραξία*, lib. 1 sect. 25.

καὶ γὰρ παρόντων αὐτῷ. τούτων ἃ νομίζει φύσει κακὰ εἶναι,
ποινηλατεῖσθαι δοκεῖ, καὶ τῶν φαινομένων ἀγαθῶν αὐτῷ γινό-
μενος ἐγκρατής, ὑπό τε τοῦ τύφου καὶ τοῦ περὶ τὴν ἀποβολὴν
αὐτῶν φόβου καὶ εὐλαβούμενος μὴ πάλιν ἐν τοῖς φύσει κακοῖς
νομιζομένοις παρ᾽ αὐτῷ γένηται, ταραχαῖς οὐχὶ ταῖς τυχούσαις
περιπίπτει· τοὺς γὰρ ἀναπόβλητα εἶναι τὰ ἀγαθὰ q) λέγοντας 238
ἐφέξομεν ἐκ τῆς ἀπορίας τῆς κατὰ τὴν διαφωνίαν r). ὅθεν ἐπι-
λογιζόμεθα ὅτι, εἰ τὸ κακοῦ ποιητικὸν, κακόν ἐστι καὶ φευκτόν,
ἡ δὲ πεποίθησις τοῦ τάδε μὲν εἶναι φύσει ἀγαθὰ τάδε δὲ κακά, P 188
ταραχὰς ποιεῖ· κακόν ἐστι καὶ φευκτὸν τὸ ὑποτίθεσθαι καὶ πε-
ποιθέναι φαῦλόν τι ἢ ἀγαθὸν ὡς πρὸς τὴν φύσιν εἶναι. ταῦτα
μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεῖ λελέχθαι περὶ ἀγαθῶν καὶ κα-
κῶν καὶ ἀδιαφόρων.

ΚΕΦ. κε΄.

Εἰ ἔστι τέχνη περὶ βίον.

Δῆλον δὲ ἐκ τῶν προειρημένων ὅτι οὐδὲ τέχνη τις s) ἂν 239
εἴη περὶ τὸν βίον· εἰ γάρ ἐστι τοιαύτη τέχνη, περὶ τὴν θεωρίαν
τῶν τε ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀδιαφόρων ἔχει. δι᾽ ὃ
τούτων ἀνυπάρκτων ὄντων ἀνύπαρκτός ἐστι καὶ ἡ περὶ τὸν βίον

... et cum accidunt illi ea quae vere ac per naturam mala esse existimat, poenis affici videtur et cum iis quae ipsi bona videntur, potitus fuerit et ob elatum nimia laetitia inflatumque animum et prae metu illa amittendi, nec non dum timet ne rursus in iis versetur quae natura mala existimantur ab eo, in perturbationes non mediocres incidit. 238. nam iis qui bona dicunt amitti non posse, ex dubitatione quam affert controversia, silentium imponemus. unde ratiocinantes colligimus, si, quod mali effectivum est, malum et fugiendum sit, persuasio autem haec qua quis sibi persuadet, haec quidem esse bona secundum naturam, illa autem mala, perturbationes excitet: malum esse et fugiendum sibi proponere et persuasum habere quidpiam esse malum aut bonum quod ad naturam spectat. et haec quidem in praesentia de bonis et malis et indifferentibus dixisse sufficiat.

CAP. XXV.

An sit ars circa vitam.

239. Ex supra dictis autem ne artem quidem ullam circa vitam esse perspicuum est: si enim est talis ars, circa bonorum et malorum et indifferentium considerationem versatur. itaque cum haec nulla existant, nec existit quae circa vitam esse dicitur ars. et alioqui cum non consensu uno

---

q) *ἀναπόβλητα εἶναι τὰ ἀγαθά*] in Demophili Pythagorici sententia prima statim legas: *δῶρον θεοῦ πᾶν ἀναφαίρετον*. Sextus sentent. 84 *quod deus tibi dat, nullus auferre potest.* Cynicorum dogma: *ἀναπόβλητον εἶναι τὴν ἀρετήν*. Laërt. 6 105 et Suid in *Κυνισμός*. Stoicorum quoque, e quibus Seneca epist. 50 *semel traditi boni perpetua possessio est, non dediscitur virtus.* idem epist. 72 *maximum illud bonum est fixum.* sic Cleanthes apud Laërtium 7 127 Epicuri quoque scitum, non desciscere a sapientia *τὸν ἅπαξ γενόμενον σοφόν*, Laërt. 10 117, 128.

r) *κατὰ τὴν διαφωνίαν*] nam ex ipsis Stoicis Chrysippus docuit virtutem amitti posse atque esse *ἀποβλητήν*, Laërt. 7 127 ad quem locum, eandem Platonis et Aristotelis sententiam fuisse, Menagius annotavit.

s) *ὅτι οὐδὲ τέχνη τις*] conferendus liber adversus Ethicos. P 188

κλειτός[c]) φησιν, ὅτι καὶ τὸ ζῆν καὶ τὸ ἀποθανεῖν καὶ ἐν τῷ
P 186 ζῆν ἡμᾶς ἐστι καὶ ἐν τῷ τεθνάναι. ὅτε μὲν γὰρ ἡμεῖς ζῶμεν, τὰς ψυχὰς ἡμῶν τεθνάναι καὶ ἐν ἡμῖν τεθάφθαι, ὅτε δὲ ἡμεῖς ἀποθνήσκομεν, τὰς ψυχὰς ἀναβιοῦν καὶ ζῆν. ἔνιοι δὲ καὶ βέλτιον εἶναι τὸ ἀποθανεῖν τοῦ ζῆν ἡμᾶς ὑπολαμβάνουσιν. ὁ γοῦν Εὐριπίδης[d]) φησί

ἐχρῆν γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιουμένους
τὸν φύντα θρηνεῖν, εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά,
τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ κακῶν πεπαυμένον
χαίροντας εὐφημοῦντας[e]) ἐκπέμπειν δόμων.

231 ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ὑπολήψεως καὶ ταῦτα[f]) εἴρηται·

mortem esse et dum vivimus et dum morimur. nam cum nos vivimus, mortuas esse nostras animas et in nobis sepultas, cum autem morimur, animas reviviscere et vivere. sunt vero et qui mortem nobis esse vita potiorem existiment, quo pertinet id quod ait Euripides

nam nos decebat celebre cum coetu modo
lugere genitum, tanta qui intraret mala;
at qui labores morte finisset graves,
hunc laude amicos atque laetitia exsequi.

231. ex eadem autem opinione et haec dicta fuerunt

---

c) ὁ δὲ Ἡράκλειδος] Heraclitus iunior in allegoriis Homericis sub Heraclidis nomine editis hanc affert Heracliti veteris philosophi sententiam p. 443 θεοί, ἄνθρωποι, ἀθάνατοι, ἄνθρωποι θεοὶ θνητοί, ζῶντες τὸν ἐκείνων θάνατον, θνήσκοντες τὴν ἐκείνων ζωήν. eandem sententiam referunt Philo in fine libri 1 Allegoriarum Legis et Porphyrius de Nympharum antro p. 256. priorem partem tangunt etiam Maximus Tyrius diss. 29, Lucianus in βίων πράσει t. 1 p. 379 [c. 14] et Clemens Alex. 3 1. Paedagogi. idem Clemens 3 Strom. p. 432 Ἡράκλειτος κακίζων φαίνεται τὴν γένεσιν, ἐπειδάν, φησί, γενόμενοι ζώειν ἐθέλωσι, μόρους τ' ἔχειν, μᾶλλον δ' ἀναπαύεσθαι, καὶ παῖδας καταλείπωσι μόρους γενέσθαι. Plato in Gorgia p. 300 [492] καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἴσως τέθναμεν, ὅπερ ἤδη που ἔγωγε καὶ ἤκουσα τῶν σοφῶν, ὡς νῦν ἡμεῖς τέθναμεν, καὶ τὸ μὲν σῶμά ἐστιν ἡμῶν σῆμα. similia habet in Cratylo et alibi.

P 186 d) ὁ γοῦν Εὐριπίδης] ex Euripidis Cresphonte, ut testatur Cicero qui sic transtulit 1 Tusculan. c. 48

nam nos decebat, coetus celebrantes, domum
lugere ubi esset aliquis in lucem editus,
humanae vitae varia reputantes mala:
at qui labores morte finisset graves,
hunc omni amicos laude et laetitia exsequi.

interpretatio quam in versione Sexti adscripsi, Hugonis Grotii est ex eius Stobaeo serm. 121 florileg. p. 494. afferuntur etiam iidem versus a Platone sive Aeschine in Axiocho, Strabone 11 p. 520, Plutarcho de poëtis legendis p. 36, Dione Chrysostomo diss. 23 p. 276, Aristide defensione Themistoclis t. 3 p. 326, Clemente 3 Strom. p. 315, Theodorito Therapeut. 7 p. 71. vide Tho. Gatakerum Adversar. Misc. c. 10.

e) χαίροντας εὐφημοῦντας] Seneca in apocolocyntosi p. 848 *Claudium autem iubent omnes* χαίροντας εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.

f) καὶ ταῦτα] versus sunt notissimi Chalcidamantis et Theognidis [425] quorum sententiam (reprehensam Epicuro apud Laërtium 10 126) alii quoque expresserunt. *itaque multi exstitere*, inquit Plinius praef. libri 7, *qui non nasci optimum censerent, aut quam ocissime aboleri.* Silenus a Mida captus teste Aristotele in Eudemo sive libro de anima apud Plutarchum Consolat. ad Apollonium p. 115 et Ciceronem 1 Tusc. c. 48 hoc ei muneris promissione dedit, ut eum doceret *non nasci homini longe optimum esse, proximum autem, quam primum mori.* idem Cicero in con-

ἀρχὴν μὲν[g]) μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον,
μηδ'. ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου[h]).
φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι
καὶ κεῖσθαι πολλὴν γαῖαν ἐφεσσάμενον[i]).

καὶ τὰ περὶ Κλέοβιν[k]) δὲ καὶ Βίτωνα ἴσμεν, ἅ φησιν ὁ Ἡρόδοτος ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀργείας ἱερείας λόγῳ. ἱστοροῦνται δὲ καὶ 232 Θρᾳκῶν ἔνιοι[l]) περικαθεσθέντες τὸν γεννηθέντα θρηνεῖν. οὐδὲ ὁ θάνατος οὖν τῶν φύσει δεινῶν εἶναι νομίζοιτο ἄν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ζῆν τῶν φύσει καλῶν. οὐδὲ τῶν προειρημένων τί ἐστι φύσει τοῖον ἢ τοῖον, νομιστὰ[m]) δὲ πάντα καὶ πρός τι. τὸν αὐτὸν δὲ 233

prorsus non nasci mortalibus optima sors est,
nec lucem adspicere flammiferumque iubar,
at genito portas Orci subiisse repente,
et terrae pressum mole iacere gravi.

scimus vero et quae de Cleobi et Bitone feruntur, quae ab Herodoto in mentione Argivae sacerdotis commemorantur. 232. narrantur vero nonnulli etiam ex Thracibus circumstantes infantem in lucem editum lugere. ergo neque mors inter ea quae natura sunt horrenda nec vita inter ea quae sunt natura bona annumerari debet. nec quicquam ex supra dictis natura tale est vel tale, sed omnia sunt opinione tenus et ad aliquid. 233. eundem autem ra-

---

solatione apud Lactantium 3 19 *non nasci longe optimum nec in hos scopulos incidere vitae; proximum autem si natus sis, tamquam ex incendio effugere fortunae.*

g) ἀρχὴν μέν] ita legit etiam Stobaeus, versus hos bis referens in Florilegio, tit. 121, semel sub Chalcidamantis, cuius sunt duo hexametri, et semel sub Theognidis nomine., qui pentametros interposuit. Procopius sophista epist. 47 ad Gessium, ἐπαινῶ τὸν εἰπόντα, ὅστις ποτὲ ἦν ὁ τοῦ λόγου πατήρ, ὡς ἀρχῆθεν (puto legendum ἀρχὴν) μὴ φῦναι τοῖς ἐπὶ γῆς ἄριστον, φύντα δ' ὅτι τάχιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι. est autem ἀρχὴν omnino, *prorsus*, ut iam notavimus supra l. 2 sect. 50. at in codicibus vulgatis Theognidis vers. 425 et apud Clementem Alex. 3 Strom. p. 432 legas πάντων μέν.

h) μηδ' ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου] sic e mss et Theognidis atque Stobaei codicibus. male editi: μηδ' ἰδέειν αὐγὰς τὰς ὀξέος ἠελίοιο. in Clementis codicibus est μηδ' ἐσορᾶν. geminum Theognidis dicto illud Alexidis comici, laudatum etiam Erasmo in proverbio, *optimum non nasci:*

τὸ μὴ γενέσθαι μὲν κράτιστον ἐστ' ἀεί,
ἐπὰν γένηται δ' ὡς τάχιστ' εἶναι τέλος.

i) γαῖαν ἐφεσσάμενον] codices Theognidis Clementis ac Stobaei, γῆν ἐπαμησάμενον.

k) τὰ περὶ Κλέοβιν] Herodotus lib. 1 c. 31, quem locum nota a Sexto hic λόγον περὶ τῆς Ἀργείας ἱερείας appellari. ita saepe veteres quando vel sua vel aliorum dicta allegant appellare solent λόγον non peculiare aliquod scriptum, sed locum aliquem scripti longe alterius argumenti, de re illa tractantem. post Herodotum plurimi hanc de Cleobi ac Bitone fabellam tangunt scriptores, Plato sive Aeschines in Axiocho, Cicero lib. 1 Tusculan. cap. 47, Plutarchus consolatione ad Apollonium p. 108 et in Solone p. 93 seq. Valerius Max. 5 4 extern. 4, Stobaeus serm. 121, Clemens 3 Strom. p. 316. Lucianus in Contemplantibus t. 1. p. 349, Tertullianus 2 9 contra nationes etc. veteri marmore expressos Argivos iuvenes cum matre Cydippe habes in Begeri spicilegio antiquitatis p. 146.

l) Θρᾳκῶν ἔνιοι] etiam hoc memoria proditum ab Herodoto 5 4 et post eum a multis aliis.

m) νομιστά] ms Vratislav. νομιστοί.

κλειτός[c]) φησιν, ὅτι καὶ τὸ ζῆν καὶ τὸ ἀποθανεῖν καὶ ἐν τῷ
P 186 ζῆν ἡμᾶς ἐστι καὶ ἐν τῷ τεθνάναι. ὅτε μὲν γὰρ ἡμεῖς ζῶμεν, τὰς ψυχὰς ἡμῶν τεθνάναι καὶ ἐν ἡμῖν τεθάφθαι, ὅτε δὲ ἡμεῖς ἀποθνήσκομεν, τὰς ψυχὰς ἀναβιοῦν καὶ ζῆν. ἔνιοι δὲ καὶ βέλτιον εἶναι τὸ ἀποθανεῖν τοῦ ζῆν ἡμᾶς ὑπολαμβάνουσιν. ὁ γοῦν Εὐριπίδης[d]) φησί

ἐχρῆν γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιουμένους
τὸν φύντα θρηνεῖν, εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά,
τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ κακῶν πεπαυμένον
χαίροντας εὐφημοῦντας[e]) ἐκπέμπειν δόμων.

231 ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ὑπολήψεως καὶ ταῦτα[f]) εἴρηται·

mortem esse et dum vivimus et dum morimur. nam cum nos vivimus, mortuas esse nostras animas et in nobis sepultas, cum autem morimur, animas reviviscere et vivere. sunt vero et qui mortem nobis esse vita potiorem existiment, quo pertinet id quod ait Euripides

nam nos decebat celebre cum coetu modo
lugere genitum, tanta qui intraret mala;
at qui labores morte finisset graves,
hunc laude amicos atque laetitia exsequi.

231. ex eadem autem opinione et haec dicta fuerunt

---

c) ὁ δὲ Ἡράκλειδος] Heraclitus iunior in allegoriis Homericis sub Heraclidis nomine editis hanc affert Heracliti veteris philosophi sententiam p. 443 θεοί, ἄνθρωποι ἀθάνατοι, ἄνθρωποι θεοὶ θνητοί, ζῶντες τὸν ἐκείνων θάνατον, θνήσκοντες τὴν ἐκείνων ζωήν. eandem sententiam referunt Philo in fine libri 1 Allegoriarum Legis et Porphyrius de Nympharum antro p. 256. priorem partem tangunt etiam Maximus Tyrius diss. 29, Lucianus in βίων πράσει t. 1 p. 379 [c. 14] et Clemens Alex. 3 1. Paedagogi. idem Clemens 3 Strom. p. 432 Ἡράκλειτος κακίζων φαίνεται τὴν γένεσιν, ἐπειδάν, φησί, γενόμενοι ζώειν ἐθέλωσι, μόρους τ' ἔχειν, μᾶλλον δ' ἀναπαύεσθαι, καὶ παῖδας καταλείπωσι μόρους γενέσθαι. Plato in Gorgia p. 300 [492] καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἴσως τεθνάμεν, ὅπερ ἤδη που ἔγωγε καὶ ἤκουσα τῶν σοφῶν, ὡς νῦν ἡμεῖς τεθνάμεν, καὶ τὸ μὲν σῶμά ἐστιν ἡμῶν σῆμα. similia habet in Cratylo et alibi.

P 186 d) ὁ γοῦν Εὐριπίδης] ex Euripidis Cresphonte, ut testatur Cicero qui sic transtulit 1 Tusculan. c. 48

nam nos decebat, coetus celebrantes, domum
lugere ubi esset aliquis in lucem editus,
humanae vitae varia reputantes mala:
at qui labores morte finisset graves,
hunc omni amicos laude et laetitia exsequi.

interpretatio quam in versione Sexti adscripsi, Hugonis Grotii est ex eius Stobaeo serm. 121 florileg. p. 494. afferuntur etiam iidem versus a Platone sive Aeschine in Axiocho, Strabone 11 p. 520, Plutarcho de poëtis legendis p. 36, Dione Chrysostomo diss. 23 p. 276, Aristide defensione Themistoclis t. 3 p. 326, Clemente 3 Strom. p. 315, Theodorito Therapeut. 7 p. 71. vide Tho. Gatakerum Adversar. Misc. c. 10.

e) χαίροντας εὐφημοῦντας] Seneca in apocolocyntosi p. 848 *Claudium autem iubent omnes* χαίροντας εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.

f) καὶ ταῦτα] versus sunt notissimi Chalcidamantis et Theognidis, [425] quorum sententiam (reprehensam Epicuro apud Laërtium 10 126) alii quoque expresserunt. *itaque multi exstitere*, inquit Plinius praef. libri 7, *qui non nasci optimum censerent, aut quam ocissime aboleri.* Silenus a Mida captus teste Aristotele in Eudemo sive libro de animo apud Plutarchum Consolat. ad Apollonium p. 115 et Ciceronem 1 Tusc. c. 48 hoc ei muneris promissione dedit, ut eum doceret *non nasci homini longe optimum esse, proximum autem, quam primum mori.* idem Cicero in con-

ἀρχὴν μὲν[g]*) μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον,*
μηδ᾽ ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου[h]*).*
φύντα δ᾽ ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι
καὶ κεῖσθαι πολλὴν γαῖαν ἐφεσσάμενον[i]*).*

καὶ τὰ περὶ Κλέοβιν[k]*) δὲ καὶ Βίτωνα ἴσμεν, ἅ φησιν ὁ Ἡρό-*
δοτος ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀργείας ἱερείας λόγῳ. ἱστοροῦνται δὲ καὶ 232
Θρᾳκῶν ἔνιοι[l]*) περικαθεσθέντες τὸν γεννηθέντα θρηνεῖν. οὐδὲ*
ὁ θάνατος οὖν τῶν φύσει δεινῶν εἶναι νομίζοιτο ἄν, ὥσπερ οὐδὲ
τὸ ζῆν τῶν φύσει καλῶν. οὐδὲ τῶν προειρημένων τί ἐστι φύσει
τοῖον ἢ τοῖον, νομιστὰ[m]*) δὲ πάντα καὶ πρός τι. τὸν αὐτὸν δὲ* 233

prorsus non nasci mortalibus optima sors est,
nec lucem adspicere flammiferumque iubar,
at genito portas Orci subiisse repente,
et terrae pressum mole iacere gravi.

scimus vero et quae de Cleobi et Bitone feruntur, quae ab Herodoto in mentione Argivae sacerdotis commemorantur. 232. narrantur vero nonnulli etiam ex Thracibus circumstantes infantem in lucem editum lugere. ergo neque mors inter ea quae natura sunt horrenda nec vita inter ea quae sunt natura bona annumerari debet. nec quicquam ex supra dictis natura tale est vel tale, sed omnia sunt opinione tenus et ad aliquid. 233. eundem autem ra-

---

solatione apud Lactantium 3 19 *non nasci longe optimum nec in hos scopulos incidere vitae; proximum autem si natus sis, tamquam ex incendio effugere fortunae.*

g) *ἀρχὴν μέν*] ita legit etiam Stobaeus, versus hos bis referens in Florilegio, tit. 121, semel sub Chalcidamantis, cuius sunt duo hexametri, et semel sub Theognidis nomine, qui pentametros interposuit. Procopius sophista epist. 47 ad Gessium, *ἐπαινῶ τὸν εἰπόντα, ὅστις ποτὲ ἦν ὁ τοῦ λόγου πατήρ, ὡς ἀρχῆθεν* (puto legendum *ἀρχὴν*) *μὴ φῦναι τοῖς ἐπὶ γῆς ἄριστον, φύντα δ᾽ ὅτι τάχιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι.* est autem *ἀρχήν omnino, prorsus*, ut iam notavimus supra l. 2 sect. 50. at in codicibus vulgatis Theognidis vers. 425 et apud Clementem Alex. 3 Strom. p. 432 legas *πάντων μέν.*

h) *μηδ᾽ ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου*] sic e mss et Theognidis atque Stobaei codicibus. male editi: *μηδ᾽ ἰδέειν αὐγὰς τὰς ὀξέος ἠελίοιο.* in Clementis codicibus est *μηδ᾽ ἐσορᾶν.* geminum Theognidis dicto illud Alexidis comici, laudatum etiam Erasmo in proverbio, *optimum non nasci:*

τὸ μὴ γενέσθαι μὲν κράτιστον ἔστ᾽ ἀεί,
ἐπὰν γένηται δ᾽ ὡς τάχιστ᾽ εἶναι τέλος.

i) *γαῖαν ἐφεσσάμενον*] codices Theognidis Clementis ac Stobaei, *γῆν ἐπαμησάμενον.*

k) *τὰ περὶ Κλέοβιν*] Herodotus lib. 1 c. 31, quem locum nota a Sexto hic *λόγον περὶ τῆς Ἀργείας ἱερείας* appellari. ita saepe veteres quando vel sua vel aliorum dicta allegant appellare solent *λόγον* non peculiare aliquod scriptum, sed locum aliquem scripti longe alterius argumenti, de re illa tractantem. post Herodotum plurimi hanc de Cleobi ac Bitone fabellam tangunt scriptores, Plato sive Aeschines in Axiocho, Cicero lib. 1 Tusculan. cap. 47, Plutarchus consolatione ad Apollonium p. 108 et in Solone p. 93 seq. Valerius Max. 5 6 extern. 4, Stobaeus serm. 121, Clemens 3 Strom. p. 316. Lucianus in Contemplantibus t. 1. p. 349, Tertullianus 2 9 contra nationes etc. veteri marmore expressos Argivos iuvenes cum matre Cydippe habes in Begeri spicilegio antiquitatis p. 146.

l) *Θρᾳκῶν ἔνιοι*] etiam hoc memoria proditum ab Herodoto 5 4 et post eum a multis aliis.

m) *νομιστά*] ms Vratislav. *νομιστοί.*

τρόπον τῆς ἐπιχειρήσεως μεταφέρειν ἔστι καὶ ἐφ' ἕκαστον τῶν
ἄλλων, ἃ μὴ ἐξεθέμεθα νῦν διὰ τὴν συντομίαν τοῦ λόγου· εἰ
P 187 δὲ καὶ περί τινων μὴ ἔχομεν εἰπεῖν αὐτόθεν ἀνωμαλίαν, λεκτέον
ὅτι ἔν τισιν ἔθνεσιν ἀγνοουμένοις ἡμῖν ἐνδέχεται καὶ περὶ αὐτῶν
234 εἶναι διαφωνίαν. ὡς οὖν εἰ μὴ ἐγιγνώσκομεν, εἰ τύχοι, τὸ περὶ
τοῦ τὰς ἀδελφὰς γαμεῖν[n]) τῶν Αἰγυπτίων ἔθος, οὐκ ἂν ὀρθῶς
διεβεβαιούμεθα ὁμολογούμενον παρὰ πᾶσιν εἶναι τὸ μὴ δεῖν
ἀδελφὰς γαμεῖν· οὕτως οὐδὲ περὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἐν
οἷς οὐχ ὑποπίπτουσιν ἡμῖν ἀνωμαλίαι διαβεβαιοῦσθαι προσήκει
μὴ εἶναι διαφωνίαν ἐν αὐτοῖς, ἐνδεχομένου, καθάπερ ἔφην, τοῦ
παρά τισιν ἔθνεσι τῶν ἡμῖν μὴ γινωσκομένων τὴν περὶ αὐτῶν
235 εἶναι διαφωνίαν. ὁ τοίνυν Σκεπτικὸς τὴν τοσαύτην ἀνωμαλίαν
τῶν πραγμάτων ὁρῶν ἐπέχει μὲν περὶ τοῦ φύσει τι ἀγαθὸν ἢ
κακόν, ἢ ὅλως πρακτέον ἢ μὴ πρακτέον εἶναι, κἂν τούτῳ τῆς
Δογματικῆς ἀφιστάμενος προπετείας, ἕπεται δὲ ἀδοξάστως[o]) τῇ
βιωτικῇ τηρήσει· καὶ διὰ τοῦτο ἐν μὲν τοῖς δοξαστοῖς ἀπαθὴς
236 μένει, ἐν δὲ τοῖς κατηναγκασμένοις μετριοπαθεῖ· ὡς μὲν γὰρ
ἄνθρωπος αἰσθητικὸς πάσχει, μὴ προσδοξάζων δὲ ὅτι τοῦτο ὃ
πάσχει κακόν ἐστι φύσει μετριοπαθεῖ. τὸ γὰρ προσδοξάζειν τι
τοιοῦτο χεῖρόν ἐστι καὶ αὐτοῦ τοῦ πάσχειν, ὡς ἐνίοτε τοὺς μὲν
τεμνομένους ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο πάσχοντας φέρειν, τοὺς δὲ παρ-
εστῶτας διὰ τὴν περὶ τοῦ γινομένου δόξαν ὡς φαύλου λειπο-
237 ψυχεῖν. ὁ μέντοι γε ὑποθέμενος τῇ φύσει τι ἀγαθὸν ἢ κακόν,
ἢ ὅλως πρακτέον ἢ μὴ πρακτέον εἶναι, ταράσσεται ποικίλως[p])·

tiocinandi modum etiam ad unumquodque ex aliis transferre possit quispiam, quae nunc brevitatis rationem habentes non exposuimus. quodsi de quibusdam quae sit discrepantia, ostendere illico non possumus, dicendum est fieri posse, ut in aliquibus nationibus quas ignoremus sit de iis quoque controversia. 234. nam ut si nesciremus verbi gratia Aegyptiorum consuetudinem esse, ut sorores ducant in uxores, falso affirmaremus apud omnes pro confesso et indubitato haberi, non esse contrahendum cum sororibus matrimonium; ita nec de rebus illis, in quibus eae quae sunt discrepantiae, sub sensus nostros non cadunt, affirmare decet non esse de ipsis controversiam, cum fieri possit, sicut dixi, ut apud aliquas nobis ignotas nationes sit de iis controversia. 235. Scepticus ergo tantam rerum cernens discrepantiam de hoc quidem, quid natura bonum, quid malum et quid faciendum quid non, retinet assensum, hac etiam in parte a Dogmaticorum temeritate procul discedens; sequitur vero citra ullum dogma observationem vitae communis. et propterea in iis quidem quae opinabilia sunt passionis expers manet, at in iis quae coacta sunt moderate passionibus afficitur. 236. nam patitur quidem quatenus est homo sentiendi facultate praeditus; sed non assumens illam praeterea opinionem, nimirum id quod patitur natura malum esse, moderationem in iis quae patitur servat; nam addere sibi talem aliquam opinionem, peius est quam ipsum pati; adeo ut aliquando ii quibus aliquod membrum abscinditur aut qui tale aliquid patiuntur, id tolerent, at qui illis adstant eo quod opinionem illam conceperint de eo quod fit, esse malum, animo linquantur. 237. nam ille quidem certe qui sibi aliquid natura bonum aut malum, vel prorsus faciendum aut non faciendum esse statuit, varie turbatur.

P 187 n) τὰς ἀδελφὰς γαμεῖν] supra sect. 205.

o) ἀδοξάστως] supra lib. 1 sect. 13.

p) ταράσσεται ποικίλως] finis autem Sceptices ἀταραξία, lib. 1 sect. 25.

καὶ γὰρ παρόντων αὐτῷ. τούτων ἃ νομίζει φύσει κακὰ εἶναι, ποινηλατεῖσθαι δοκεῖ, καὶ τῶν φαινομένων ἀγαθῶν αὐτῷ γινόμενος ἐγκρατής, ὑπό τε τοῦ τύφου καὶ τοῦ περὶ τὴν ἀποβολὴν αὐτῶν φόβου καὶ εὐλαβούμενος μὴ πάλιν ἐν τοῖς φύσει κακοῖς νομιζομένοις παρ' αὐτῷ γένηται, ταραχαῖς οὐχὶ ταῖς τυχούσαις περιπίπτει· τοὺς γὰρ ἀναπόβλητα εἶναι τὰ ἀγαθὰ q) *λέγοντας* 238
ἐφέξομεν ἐκ τῆς ἀπορίας τῆς κατὰ τὴν διαφωνίαν r). *ὅθεν ἐπιλογιζόμεθα ὅτι, εἰ τὸ κακοῦ ποιητικὸν, κακόν ἐστι καὶ φευκτόν, ἡ δὲ πεποίθησις τοῦ τάδε μὲν εἶναι φύσει ἀγαθὰ τάδε δὲ κακά,* P 188
ταραχὰς ποιεῖ· κακόν ἐστι καὶ φευκτὸν τὸ ὑποτίθεσθαι καὶ πεποιθέναι φαῦλόν τι ἢ ἀγαθὸν ὡς πρὸς τὴν φύσιν εἶναι. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεῖ λελέχθαι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων.

ΚΕΦ. κε'.

Εἰ ἔστι τέχνη περὶ βίον.

Δῆλον δὲ ἐκ τῶν προειρημένων ὅτι οὐδὲ τέχνη τις s) *ἂν* 239
εἴη περὶ τὸν βίον· εἰ γάρ ἐστι τοιαύτη τέχνη, περὶ τὴν θεωρίαν τῶν τε ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀδιαφόρων ἔχει. δι' ὃ τούτων ἀνυπάρκτων ὄντων ἀνύπαρκτός ἐστι καὶ ἡ περὶ τὸν βίον

nam et cum accidunt illi ea quae vere ac per naturam mala esse existimat, poenis affici videtur et cum iis quae ipsi bona videntur, potitus fuerit et ob elatum nimia laetitia inflatumque animum et prae metu illa amittendi, nec non dum timet ne rursus in iis versetur quae natura mala existimantur ab eo, in perturbationes non mediocres incidit. 238. nam iis qui bona dicunt amitti non posse, ex dubitatione quam affert controversia, silentium imponemus. unde ratiocinantes colligimus, si, quod mali effectivum est, malum et fugiendum sit, persuasio autem haec qua quis sibi persuadet, haec quidem esse bona secundum naturam, illa autem mala, perturbationes excitet: malum esse et fugiendum sibi proponere et persuasum habere quidpiam esse malum aut bonum quod ad naturam spectat. et haec quidem in praesentia de bonis et malis et indifferentibus dixisse sufficiat.

CAP. XXV.

An sit ars circa vitam.

239. Ex supra dictis autem ne artem quidem ullam circa vitam esse perspicuum est: si enim est talis ars, circa bonorum et malorum et indifferentium considerationem versatur. itaque cum haec nulla existant, nec existit quae circa vitam esse dicitur ars. et alioqui cum non consensu uno

---

q) *ἀναπόβλητα εἶναι τὰ ἀγαθά*] in Demophili Pythagorici sententia prima statim legas: *δῶρον θεοῦ πᾶν ἀναφαίρετον.* Sextus sentent. 81 *quod deus tibi dat, nullus auferre potest.* Cynicorum dogma: *ἀναπόβλητον εἶναι τὴν ἀρετήν.* Laërt. 6 105 et Suid in *Κυνισμός.* Stoicorum quoque, e quibus Seneca epist. 50 *semel traditi boni perpetua possessio est, non dediscitur virtus.* idem epist. 72 *maximum illud bonum est fixum.* sic Cleanthes apud Laërtium 7 127 Epicuri quoque scitum, non desciscere a sapientia *τὸν ἅπαξ γενόμενον σοφόν*, Laërt. 10 117, 128.

r) *κατὰ τὴν διαφωνίαν*] nam ex ipsis Stoicis Chrysippus docuit virtutem amitti posse atque esse *ἀποβλητήν*, Laërt. 7 127 ad quem locum, eandem Platonis et Aristotelis sententiam fuisse, Menagius annotavit.

s) *ὅτι οὐδὲ τέχνη τις*] conferendus liber adversus Ethicos. P 188

τέχνη. καὶ ἄλλως ἐπεὶ μὴ ὁμοφώνως μίαν [t]) ἀπολείπουσι οἱ Δογματικοὶ τέχνην περὶ τὸν βίον, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλην θένται, ὑποπίπτουσι τῇ διαφωνίᾳ καὶ τῷ ἀπὸ τῆς δια
240 λόγῳ, ὃν ἠρώτησα ἐν τοῖς περὶ ἀγαθοῦ [u]) λελεγμένοις ἡ μέντοι καὶ μίαν εἶναι πάντες λέγοιεν καθ' ὑπόθεσιν τ τὸν βίον τέχνην, οἷον τὴν ἀοίδιμον φρόνησιν [x]), ἥτις ὀν λεῖται μὲν παρὰ Στωικοῖς, μᾶλλον δὲ πληκτικωτέρα τῶν εἶναι δοκεῖ, καὶ οὕτως οὐδὲν ἧττον ἀτοπίαι παρακολουθή ἐπεὶ γὰρ φρόνησίς ἐστιν ἀρετή, τὴν δὲ ἀρετὴν μόνος σοφός [y]), οἱ Στωικοὶ μὴ ὄντες σοφοὶ [z]) οὐχ ἕξουσι τὴν π
241 βίον τέχνην. ὅλως δέ, ἐπεὶ μὴ δύναται κατ' αὐτοὺς ὑπο τέχνη [a]), οὐδὲ περὶ τὸν βίον ἔσται τέχνη τις ὅσον ἐφ' γουσιν. οἷον γοῦν τέχνην εἶναί φασι σύστημα ἐκ καταλήψ κατάληψιν δὲ [b]) καταληπτικῇ φαντασίᾳ συγκατάθεσιν. ἀν δέ ἐστιν ἡ καταληπτικὴ φαντασία [c])· οὔτε γὰρ πᾶσα φα

relinquant artem unam circa vitam omnes Dogmatici, sed aliam a ponant, obnoxii redduntur controversiae et ratiocinationi ex discord ptae, quam cum de bono verba facerem proposui. 240. sed etiam si ut hoc supponamus, dicerent unam esse artem circa vitam, verbi celeberrimam illam prudentiam, quae apud Stoicos quidem somniatu autem videtur premere quam aliae, consequentur nihilominus absu quia enim prudentia est virtus, virtutem autem solus habet sapiens cum non sint sapientes, non habebunt eam quae circa vitam est 241. atque omnino cum non possit, qualem illi aiunt, subsistere ars quidem ulla circa vitam erit, si ea quae dicunt, sequamur. et tem esse, tradunt, quae constat ex comprehensionibus, comprehe autem esse, si quis comprehensivae phantasiae assentiatur. inveni nequit comprehensiva phantasia: nam nec omnis phantasia compr

---

t) μὴ ὁμοφώνως μίαν] Lucianus in Hermotimo sive de se p. 764 ὁδὸς γε μὴν οὐ μία καὶ ἡ αὐτὴ φαίνεται, ἀλλὰ πολλαὶ φοροι καὶ οὐδὲν ἀλλήλαις ὅμοιαι· ἡ μὲν γὰρ ἐπὶ τὰ ἑσπέρια, τὴν ἕω φέρειν ἔοικεν, ἡ δὲ etc.

u) ἐν τοῖς περὶ ἀγαθοῦ] supra sect. 180 et 238.

x) τὴν ἀοίδιμον φρόνησιν] videndus liber adversus Ethicos.

y) τὴν ἀρετὴν μόνος εἶχεν ὁ σοφός] qui solus etiam omnia quicquid agit secundum virtutem agit. vide Lipsium lib. 3 M diss. 15.

z) οἱ Στωικοὶ μὴ ὄντες σοφοί] Empedoclis dictum ἀνεύρετος Laërtio 9 20 memoratum probabant hactenus Stoici, ut multa et praeclara de sapiente suo praedicarent, haud diffiterentur tar homines tam perfectum virtutis exemplum reperiri, μέχρι τοῦ ν ρέτου ὄντος κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς τοῦ σοφοῦ, ut noster lib. 1 adversus Physicos sect. 100. *eam sapientiam interpretantu* Cicero Laelio cap. 5, *quam adhuc mortalis nemo est consecutu* Lipsium Manuduct. lib. 2 diss. 8.

a) μὴ δύναται κατ' αὐτοὺς ὑποστῆναι [*] τέχνη] supra sect. 18 definitione autem Stoicorum, quod ars sit quae constat multis a ceptionibus συγγεγυμνασμέναις sive coexercitatis, videndus Pet ad Ciceronis Lucullum p. 29 seq. et Ioannes Rosa p. 37 b. ea pius apud nostrum recurrit, ut lib. 1 contra Logicos sect. 109

[*) legebatur ἐγκαταλήψεων.]

b) κατάληψιν δέ] supra lib. 2 sect. 4.

c) καταληπτικὴ φαντασία] eam oppugnavit supra lib. 2 sect.

καταληπτική ἐστιν οὔτε ποία τίς ἐστιν ἀπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ καταληπτικὴ φαντασία ἐπιγνωσθῆναι δύναται, ἐπεὶ μήτε πάσῃ φαντασίᾳ δυνάμεθα κρίνειν ἁπλῶς, τίς μέν ἐστι καταληπτική, τίς δὲ οὐ τοιαύτη, χρῄζοντες δὲ καταληπτικῆς φαντασίας εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ ποία τίς ἐστιν ἡ καταληπτικὴ φαντασία εἰς ἄπειρον ἐκβαλλόμεθα εἰς ἐπίγνωσιν τῆς λαμβανομένης [d]) ὡς καταληπτικῆς φαντασίας καταληπτικὴν φαντασίαν ἄλλην αἰτούμενοι. P 189
ταῦτά τοι καὶ οἱ Στωικοὶ ἐν τῇ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας 242
ἐννοίας ἀποδόσει οὐχ ὑγιῶς φέρονται· καταληπτικὴν μὲν γὰρ φαντασίαν λέγοντες τὴν ἀπὸ ὑπάρχοντος γενομένην [e]), ὑπάρχον δὲ εἶναι λέγοντες ὃ οἷόν τε κινεῖν καταληπτικὴν φαντασίαν, εἰς τὸν διάλληλον ἐμπίπτουσιν τῆς ἀπορίας τρόπον. εἰ τοίνυν, ἵνα μὲν περὶ τὸν βίον ᾖ τις τέχνη, δεῖ πρότερον εἶναι τέχνην, ἵνα δὲ ὑποστῇ τέχνη, κατάληψιν προϋφεστάναι, ἵνα δὲ ὑποστῇ κατάληψις, καταληπτικῇ φαντασίᾳ συγκατάθεσιν κατειλῆφθαι, ἀνεύρετος δέ ἐστιν ἡ καταληπτικὴ φαντασία, ἀνεύρετός ἐστιν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη. ἔτι κἀκεῖνο λέγεται, πᾶσα τέχνη ἐκ τῶν 243
ἰδίως [f]) ὑπ' αὐτῆς ἀποδιδομένων ἔργων καταλαμβάνεσθαι δοκεῖ, οὐδὲν δέ ἐστιν ἴδιον ἔργον τῆς περὶ τὸν βίον τέχνης· ὃ γὰρ ἂν *) ἔργον εἶναι ταύτης λέγῃ τις, τοῦτο κοινὸν εὑρίσκεται καὶ τῶν ἰδιωτῶν, οἷον τὸ τιμᾶν γονεῖς, τὸ παραθήκας ἀποδιδόναι, τἄλλα πάντα [g]). οὐκ ἄρα ἔστι τις περὶ τὸν βίον τέχνη· οὔτε γὰρ ἐκ τοῦ ἀπὸ φρονίμης διαθέσεως φαίνεσθαι γινόμενόν τι ὑπὸ

sit nec quaenam sit ex phantasiis comprehensiva dignosci potest, quia nec omni phantasia possumus iudicare simpliciter quae sit comprehensiva et quae non sit; et cum egeamus comprehensiva phantasia ad dignoscendum quae sit comprehensiva phantasia, ad infinitum compellimur, cum a nobis alia comprehensiva phantasia postuletur ad dignoscendam illam quam ut comprehensivam phantasiam sumebamus. 242. Stoici ergo talem nobis comprehensivae phantasiae notionem exhibentes veritatem non sequuntur; nam cum comprehensivam phantasiam esse dicant quae ab ente orta sit, ens autem esse quod comprehensivam phantasiam movere potest, in vitiosum probandi unum per alterum mutuo dubitationis modum incidunt. si igitur ut circa vitam sit ars aliqua, prius oportet artem esse; ut autem constet ars, oportet esse prius comprehensionem; utque subsistat comprehensio, assensum quo comprehensivae phantasiae astipulamur, comprehensum esse: inveniri autem nequit comprehensiva phantasia; inveniri non potest quae circa vitam ars esse dicitur. 243. illud praeterea affertur: omnis ars ex iis operibus quae proprie exhibentur ab ipsa, comprehendi videtur; atqui nullum proprium exstat opus artis quae circa vitam est. nam quodcumque dixerit quis esse huius opus, illud commune esse etiam cum rudi et imperita multitudine reperitur, quale est, honorare parentes, deposita reddere et alia omnia. non ergo est ulla circa vitam ars. neque enim

---

d) τῆς λαμβανομένης] ita mss pro καταλαμβανομένης, quod editi habebant.

e) τὴν ἀπὸ ὑπάρχοντος γενομένην] confer lib. 2 adversus Logicos sect. 86 et adversus Ethicos. pro γενομένην quidam codices γινομένην, uti passim haec tria promiscue poni solent γεν. γιν. et γιγνόμενα. P 189

f) πᾶσα τέχνη ἐκ τῶν ἰδίως] fusius hoc argumentum exponit libro adversus Ethicos.

[*) ἂν?]

g) τἄλλα πάντα] mss τὰ ἄλλα. sed iam supra annotavi frequens hoc esse ut codices alii dictiones eiusmodi coniungant alii dissolvant ac distrahant.

τρόπον τῆς ἐπιχειρήσεως μεταφέρειν ἐστὶ καὶ ἐφ' ἕκαστον τῶν
ἄλλων, ἃ μὴ ἐξεθέμεθα νῦν διὰ τὴν συντομίαν τοῦ λόγου· εἰ
P 187 δὲ καὶ περί τινων μὴ ἔχομεν εἰπεῖν αὐτόθεν ἀνωμαλίαν, λεκτέον
ὅτι ἐν τισιν ἔθνεσιν ἀγνοουμένοις ἡμῖν ἐνδέχεται καὶ περὶ αὐτῶν
234 εἶναι διαφωνίαν. ὡς οὖν εἰ μὴ ἐγιγνώσκομεν, εἰ τύχοι, τὸ περὶ
τοῦ τὰς ἀδελφὰς γαμεῖν[n]) τῶν Αἰγυπτίων ἔθος, οὐκ ἂν ὀρθῶς
διεβεβαιούμεθα ὁμολογούμενον παρὰ πᾶσιν εἶναι τὸ μὴ δεῖν
ἀδελφὰς γαμεῖν· οὕτως οὐδὲ περὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἐν
οἷς οὐχ ὑποπίπτουσιν ἡμῖν ἀνωμαλίαι διαβεβαιοῦσθαι προσήκει
μὴ εἶναι διαφωνίαν ἐν αὐτοῖς, ἐνδεχομένου, καθάπερ ἔφην, τοῦ
παρά τισιν ἔθνεσι τῶν ἡμῖν μὴ γινωσκομένων τὴν περὶ αὐτῶν
235 εἶναι διαφωνίαν. ὁ τοίνυν Σκεπτικὸς τὴν τοσαύτην ἀνωμαλίαν
τῶν πραγμάτων ὁρῶν ἐπέχει μὲν περὶ τοῦ φύσει τι ἀγαθὸν ἢ
κακόν, ἢ ὅλως πρακτέον ἢ μὴ πρακτέον εἶναι, κἀν τούτῳ τῆς
Δογματικῆς ἀφιστάμενος προπετείας, ἕπεται δὲ ἀδοξάστως[o]) τῇ
βιωτικῇ τηρήσει· καὶ διὰ τοῦτο ἐν μὲν τοῖς δοξαστοῖς ἀπαθὴς
236 μένει, ἐν δὲ τοῖς κατηναγκασμένοις μετριοπαθεῖ· ὡς μὲν γὰρ
ἄνθρωπος αἰσθητικὸς πάσχει, μὴ προσδοξάζων δὲ ὅτι τοῦτο ὃ
πάσχει κακόν ἐστι φύσει μετριοπαθεῖ. τὸ γὰρ προσδοξάζειν τι
τοιοῦτο χεῖρόν ἐστι καὶ αὐτοῦ τοῦ πάσχειν, ὡς ἐνίοτε τοὺς μὲν
τεμνομένους ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο πάσχοντας φέρειν, τοὺς δὲ παρ-
εστῶτας διὰ τὴν περὶ τοῦ γινομένου δόξαν ὡς φαύλου λειπο-
237 ψυχεῖν. ὁ μέντοι γε ὑποθέμενος τῇ φύσει τι ἀγαθὸν ἢ κακόν,
ἢ ὅλως πρακτέον ἢ μὴ πρακτέον εἶναι, ταράσσεται ποικίλως[p])·

tiocinandi modum etiam ad unumquodque ex aliis transferre possit quispiam, quae nunc brevitatis rationem habentes non exposuimus. quodsi de quibusdam quae sit discrepantia, ostendere illico non possumus, dicendum est fieri posse, ut in aliquibus nationibus quas ignoremus sit de iis quoque controversia. 234. nam ut si nesciremus verbi gratia Aegyptiorum consuetudinem esse, ut sorores ducant in uxores, falso affirmaremus apud omnes pro confesso et indubitato haberi, non esse contrahendum cum sororibus matrimonium; ita nec de rebus illis, in quibus eae quae sunt discrepantiae, sub sensus nostros non cadunt, affirmare decet non esse de ipsis controversiam, cum fieri possit, sicut dixi, ut apud aliquas nobis ignotas nationes sit de iis controversia. 235. Scepticus ergo tantam rerum cernens discrepantiam de hoc quidem, quid natura bonum, quid malum et quid faciendum quid non, retinet assensum, hac etiam in parte a Dogmaticorum temeritate procul discedens; sequitur vero citra ullum dogma observationem vitae communis. et propterea in iis quidem quae opinabilia sunt passionis expers manet, at in iis quae coacta sunt moderate passionibus afficitur. 236. nam patitur quidem quatenus est homo sentiendi facultate praeditus; sed non assumens illam praeterea opinionem, nimirum id quod patitur natura malum esse, moderationem in iis quae patitur servat; nam addere sibi talem aliquam opinionem, peius est quam ipsum pati; adeo ut aliquando ii quibus aliquod membrum abscinditur aut qui tale aliquid patiuntur, id tolerent, at qui illis adstant eo quod opinionem illam conceperint de eo quod fit, esse malum, animo linquantur. 237. nam ille quidem certe qui sibi aliquid natura bonum aut malum, vel prorsus faciendum aut non faciendum esse statuit, varie turbatur,

P 187 n) τὰς ἀδελφὰς γαμεῖν] supra sect. 205.
o) ἀδοξάστως] supra lib. 1 sect. 13.
p) ταράσσεται ποικίλως] finis autem Sceptices ἀταραξία, lib. 1 sect. 25.

θήλεα ἢ ἄρρενα· οὐ γάρ ἐστι παιδικοῖς ἄλλα ἢ μὴ παιδικοῖς, οὐδὲ θηλείαις ἢ ἄρρεσιν, ἀλλὰ ταὐτὰ πρέπει τε καὶ πρέποντά ἐστι". περὶ δὲ τῆς εἰς τοὺς γονεῖς ὁσιότητος ὁ αὐτὸς ἀνήρ φησιν 246
εἰς τὰ περὶ τὴν Ἰοκάστην καὶ τὸν Οἰδίποδα, ὅτι οὐκ ἦν δεινὸν τρίβειν τὴν μητέρα. "καὶ εἰ μὲν ἀσθενοῦσαν ἕτερόν τι μέρος τοῦ σώματος τρίψας ταῖς χερσὶν ὠφελεῖ, οὐδὲν αἰσχρόν· εἰ δὲ ἕτερα μέρη τρίψας εὔφραινεν, ὀδυνωμένην παύσας καὶ παῖδας ἐκ τῆς μητρὸς γενναίους ἐποίησεν, αἰσχρόν"[m]); τούτοις δὲ ὁμογνωμονεῖ καὶ ὁ Χρύσιππος· ἐν γοῦν τῇ Πολιτείᾳ[n]) φησί "δοκεῖ δέ μοι ταῦτα οὕτω διεξάγειν, καθάπερ καὶ νῦν οὐ κακῶς παρὰ πολλοῖς εἴθισται· ὥστε καὶ τὴν μητέρα ἐκ τοῦ υἱοῦ τεκνοποιεῖσθαι καὶ τὸν πατέρα ἐκ τῆς θυγατρός· καὶ τὸν ὁμομήτριον ἐκ τῆς ὁμομητρίας". καὶ ἀνθρωποφαγεῖν[o]) ἐν τοῖς αὐτοῖς συν- 247
τάγμασιν ἡμῖν ἐπεισάγει· φησὶ γοῦν[p]) "καὶ ἐὰν τῶν ζώντων ἀποκοπῇ τι μέρος πρὸς τροφὴν χρήσιμον, μήτε κατορύττειν αὐτὸ μήτε ἄλλως ῥίπτειν, ἀναλίσκειν δὲ αὐτό, ὅπως ἐκ τῶν ἡμετέρων ἕτερον μέρος γένηται. ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ καθήκοντος[q]) 248

quam non amasios, feminas quam mares; non enim sunt alia quae amasios et non amasios vel feminas aut mares deceant, sed eadem illos decent. 246. de pietate autem erga parentes idem ait, de Iocastae et Oedipodis facto loquens, non fuisse mirum si matrem fricaret. *nam si quidem aegrotantem alia parte corporis fricans manibus ei adiumentum aliquod afferebat, nihil in eo erat turpitudinis; si alias partes fricans delectabat, aegritudinem illi adimens, adeo ut ingenuos ex matre liberos procrearit, an turpe censebitur?* his autem Chrysippus adstipulans in Politia scribit, *videntur autem mihi et haec ita esse transigenda, quemadmodum nunc quoque non male apud quosdam in more posita sunt, ut et mater ex filio et pater ex filia et frater ex germana sorore liberos procreet.* 247. quin etiam in iisdem libris humanarum carnium esum inducit. ait enim: *quodsi ex vivis abscindatur aliqua pars ad esum utilis, neque defodere illam neque temere proiicere, sed eam consumere, ut ex nostris alia pars fiat.* 248. in libris autem de officio de

est autem *διαμηρίζειν* obscoenum, ut apud Ciceronem in epistola ad Paetum *divisor* et *intercapedo*, 9 22 ad Familiar. eo saepius utitur Aristophanes in Avibus versu 670 707 1254. noster laudato adversus Ethicos loco ex eodem Zenone: *διαμεμήρικας τὸν ἐρώμενον.* Plutarchus 3 6 Sympos. *νὴ τὸν κύνα καὶ τοὺς Ζήνωνος διαμηρισμούς.* Cleanthes apud Laërtium 7 172 *σὺ μὲν τοὺς διαμηρισμοὺς ἔχε, μειράκιον.* plura ad eum locum Menagius et ante hunc doctissimus vir Paulus Leopardus 17 22 Emendationum. etiam apud Hebraeos ירך sive *μηρόν* honeste pro honesta parum parte viri pariter et mulieris poni notavit Daniel Heinsius p. 706 Aristarchi sacri edit. in fol.

m) *αἰσχρόν*] in libro adversus Ethicos, ubi idem Zenonis dictum refertur, legas: *τί ἦν αἰσχρόν;* quod hoc loco nolui repugnantibus mss ingerere, quia sic quoque sensus constat.

n) *ἐν γοῦν τῇ Πολιτείᾳ*] Chrysippi opus de rep. allegat etiam Plutarchus de repugnantiis Stoicorum p. 1044. Laërtius 7 131, 138 et noster laudato adversus Ethicos loco.

o) *καὶ ἀνθρωποφαγεῖν*] supra sect. 207.

p) *φησὶ γοῦν*] in opere *περὶ δικαιοσύνης*, ex quo eadem verba affert noster libro adversus Ethicos. plures autem de iustitia libros Chrysippus scripserat, quorum tertium laudat Plutarchus adversus Stoicos p. 1038 et 1070.

q) *ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ καθήκοντος*] etiam hunc locum ex eodem Chry-

τοῦ φρονίμου ἢ ποιούμενον, ὥς φασί τινες, ἐπιγνωσόμεθα ὅτι
244 τῆς φρονήσεως ἔργον ἐστίν. αὐτὴ γὰρ ἡ φρονίμη διάθεσις ἀκατάληπτός ἐστι, μήτε ἐξ αὐτῆς ἁπλῶς καὶ αὐτόθεν φαινομένη μήτε ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς· κοινὰ γάρ ἐστι ταῦτα καὶ τῶν ἰδιωτῶν. τό τε λέγειν ὅτι τῷ διομαλισμῷ [h]) τῶν πράξεων καταλαμβάνομεν τὸν ἔχοντα τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην, ὑπερφθεγγομένων ἐστὶ τῶν ἀνθρώπων φύσιν καὶ εὐχομένων μᾶλλον ἢ τἀληθῆ λεγόντων.

τοῖος γὰρ νόος [i]) ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

245 λείπεται λέγειν ὅτι ἐξ ἐκείνων ἔργων καταλαμβάνεται ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη, ἅπερ ἀναγράφουσιν ἐν ταῖς βίβλοις· ὧν πολλῶν καὶ
P 190 παραπλησίων ἀλλήλοις ὄντων ὀλίγα ἐκθήσομαι παραδείγματος χάριν. οἷον γοῦν ὁ αἱρεσιάρχης αὐτῶν Ζήνων ἐν ταῖς διατριβαῖς [k]) φησι περὶ παίδων ἀγωγῆς ἄλλα τε ὅμοια καὶ τάδε "διαμηρίζειν [l]) μηδὲν μᾶλλον μηδὲ ἧσσον παιδικὰ ἢ μὴ παιδικὰ μηδὲ

ex eo quod ex prudenti animi habitu aliquid dici aut fieri a prudente videatur, ut aiunt quidam, quodnam sit prudentiae opus cognoscemus. 244. nam ipse prudens animi habitus incomprehensibilis est, cum neque ex se ipso simpliciter et per se neque ex suis operibus appareat; nam haec illi etiam cum imperito vulgo sunt communia. dicere autem nos ex perpetua aequabilitate actionum comprehendere qui sint illi qui habeant artem quae circa vitam est, hominum est ultra naturam humanam loquentium et potius optantium quam vera dicentium.

tali etenim mente est mortalis praeditus omnis,
qualis missa dies a patre hominumque deumque.

245. superest ut artem hanc quae circa vitam versatur ex illis operibus quae in suis libris describunt, comprehendi dicamus, quae cum multa et inter se similia sint, pauca exempli gratia commemorabo. ipse ergo princeps sectae eorum Zenon in diatribis sive disputationibus de puerorum institutione cum alia similia tum vero haec dicit ***dividere nihilo magis nec minus amasios***

---

h) τῷ διομαλισμῷ] ut in omnibus sibi sit similis vir probus et ab omnibus vitiis aeque sibi caveat, sive ut laudato libro loquitur, τὸ ἕκαστον τῶν πραττομένων ἀπὸ ἀρίστης διαθέσεως πράττειν.

i) τοῖος γὰρ νόος] celebratissima sed frequenter in peius accepta Homeri sententia Odyss. Σ 135, de qua operae pretium est videre eruditam Merici Casauboni diatribam, Lond. 1658 et ad calcem epistolarum eius p. 174 seq. et quae Iacobus Duportus in Gnomologia Homerica p. 252 - 254. eos versus Latine ita vertit Cicero apud Augustinum 5 8 de Civitate dei:

tales sunt hominum mentes, quali pater ipse
Iuppiter auctiferas lustravit lumine terras.

Archilochus Homerum imitatus apud Laërtium 9 71, Plutarchum sive Dionysium Halicarnass. in Homeri vita p. 366, Theonem progymnasm. p. 7, Sextum I adversus Logicos et Suidam in *Πυρρώνιοι*.

τοῖος ἀνθρώποισι θυμός, Γλαῦκε, Λεπτίνεω παῖ,
γίνεται θνητοῖς ὁκοίην Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγει.

Homeri versus citantur etiam a nostro lib. contra Astrologos sect. 4 et adversus Logicos lib. 1.

P 190 *k*) Ζήνων ἐν ταῖς διατριβαῖς] Zenonis διατριβάς memorat Laërtius 7 34 et noster libro adversus Ethicos, ubi plura eiusdem furfuris ex illis adducit. alia Zenonis Citiei scripta rettuli 3 15 bibl. Graecae. ad Zenonis hoc opus respexit Gellius in prooemio: *sunt etiam qui pandectas inscripserunt libros suos, sunt autem qui diatribas.*

l) διαμηρίζειν] ita legendum; male enim in editis erat διαμερίζειν.

θήλεα ἢ ἄῤῥενα· οὐ γάρ ἐστι παιδικοῖς ἄλλα ἢ μὴ παιδικοῖς, οὐδὲ θηλείαις ἢ ἄῤῥεσιν, ἀλλὰ ταὐτὰ πρέπει τε καὶ πρέποντά ἐστι". περὶ δὲ τῆς εἰς τοὺς γονεῖς ὁσιότητος ὁ αὐτὸς ἀνήρ φησιν 246
εἰς τὰ περὶ τὴν Ἰοκάστην καὶ τὸν Οἰδίποδα, ὅτι οὐκ ἦν δεινὸν τρίβειν τὴν μητέρα. "καὶ εἰ μὲν ἀσθενοῦσαν ἕτερόν τι μέρος τοῦ σώματος τρίψας ταῖς χερσὶν ὠφελεῖ, οὐδὲν αἰσχρόν· εἰ δὲ ἕτερα μέρη τρίψας εὐφραίνει, ὀδυνωμένην παύσας καὶ παῖδας ἐκ τῆς μητρὸς γενναίους ἐποίησεν, αἰσχρόν"[m]); τούτοις δὲ ὁμογνωμονεῖ καὶ ὁ Χρύσιππος· ἐν γοῦν τῇ Πολιτείᾳ[n]) φησί "δοκεῖ δέ μοι ταῦτα οὕτω διεξάγειν, καθάπερ καὶ νῦν οὐ κακῶς παρὰ πολλοῖς εἴθισται· ὥστε καὶ τὴν μητέρα ἐκ τοῦ υἱοῦ τεκνοποιεῖσθαι καὶ τὸν πατέρα ἐκ τῆς θυγατρός· καὶ τὸν ὁμομήτριον ἐκ τῆς ὁμομητρίας". καὶ ἀνθρωποφαγεῖν[o]) ἐν τοῖς αὐτοῖς συν- 247
τάγμασιν ἡμῖν ἐπεισάγει· φησὶ γοῦν[p]) "καὶ ἐὰν τῶν ζώντων ἀποκοπῇ τι μέρος πρὸς τροφὴν χρήσιμον, μήτε κατορύττειν αὐτὸ μήτε ἄλλως ῥίπτειν, ἀναλίσκειν δὲ αὐτό, ὅπως ἐκ τῶν ἡμετέρων ἕτερον μέρος γένηται. ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ καθήκοντος[q]) 248

quam non amasios, feminas quam mares; non enim sunt alia quae amasios et non amasios vel feminas aut mares deceant, sed eadem illos decent. 246. de pietate autem erga parentes idem ait, de Iocastae et Oedipodis facto loquens, non fuisse mirum si matrem fricaret, *nam si quidem aegrotantem alia parte corporis fricans manibus ei adiumentum aliquod afferebat, nihil in eo erat turpitudinis; si alias partes fricans delectabat, aegritudinem illi adimens, adeo ut ingenuos ex matre liberos procrearit, an turpe censebitur?* his autem Chrysippus adstipulans in Politia scribit, *videntur autem mihi et haec ita esse transigenda, quemadmodum nunc quoque non male apud quosdam in more posita sunt, ut et mater ex filio et pater ex filia et frater ex germana sorore liberos procreet.* 247. quin etiam in iisdem libris humanarum carnium esum inducit. ait enim: *quodsi ex vivis abscindatur aliqua pars ad esum utilis, neque defodere illam neque temere proiicere, sed eam consumere, ut ex nostris alia pars fiat.* 248. in libris autem de officio de

est autem διαμηρίζειν obscoenum, ut apud Ciceronem in epistola ad Paetum *divisor* et *intercapedo*, 9 22 ad Familiar. eo saepius utitur Aristophanes in Avibus versu 670 707 1254. noster laudato adversus Ethicos loco ex eodem Zenone: διαμεμήρικας τὸν ἐρώμενον. Plutarchus 3 6 Sympos. νὴ τὸν κύνα καὶ τοὺς Ζήνωνος διαμηρισμούς. Cleanthes apud Laërtium 7 172 σὺ μὲν τοὺς διαμηρισμοὺς ἔχε, μειράκιον. plura ad eum locum Menagius et ante hunc doctissimus vir Paulus Leopardus 17 22 Emendationum. etiam apud Hebraeos ירך sive μηρὸν honeste pro honesta parum parte viri pariter et mulieris poni notavit Daniel Heinsius p. 706 Aristarchi sacri edit. in fol.

m) αἰσχρόν] in libro adversus Ethicos, ubi idem Zenonis dictum refertur, legas: τί ἦν αἰσχρόν; quod hoc loco nolui repugnantibus mss ingerere, quia sic quoque sensus constat.

n) ἐν γοῦν τῇ Πολιτείᾳ] Chrysippi opus de rep. allegat etiam Plutarchus de repugnantiis Stoicorum p. 1044. Laërtius 7 131, 138 et noster laudato adversus Ethicos loco.

o) καὶ ἀνθρωποφαγεῖν] supra sect. 207.

p) φησὶ γοῦν] in opere περὶ δικαιοσύνης, ex quo eadem verba affert noster libro adversus Ethicos. plures autem de iustitia libros Chrysippus scripserat, quorum tertium laudat Plutarchus adversus Stoicos p. 1038 et 1070.

q) ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ καθήκοντος] etiam hunc locum ex eodem Chry-

περὶ τῆς τῶν γονέων ταφῆς ῥητῶς φησιν "ἀπογενομένων δὲ τῶν γονέων ταφαῖς χρηστέον ταῖς ἁπλουστάταις, ὡς ἂν τοῦ σώματος καθάπερ ὀνύχων r) ἢ ὀδόντων ἢ τριχῶν οὐδὲν ὄντος πρὸς ἡμᾶς καὶ οὐδὲν s) ἐπιστροφῆς ἢ πολυωρίας προσδεομένων ἡμῶν τοιαύτης τινός. δι' ὃ καὶ χρησίμων μὲν ὄντων τῶν κρεῶν, τροφῇ χρήσονται αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τῶν ἰδίων μερῶν οἷον ποδὸς ἀποκοπέντος, ἐπέβαλε χρῆσθαι αὐτῷ καὶ τοῖς παραπλησίοις· ἀχρείων δὲ ὄντων ἢ κατορύξαντες ἐάσουσιν ἢ κατακαύσαντες τὴν τέφραν ἀφήσουσιν ἢ μακρότερον ῥίψαντες οὐδεμίαν αὐτῶν
P 191 ἐπιστροφὴν ποιήσονται καθάπερ ὄνυχος ἢ τριχῶν. τοιαῦτα μὲν
249 πλεῖστα ὅσα λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι, ἅπερ οὐκ ἂν τολμήσειαν διαπράττεσθαι, εἴ γε μὴ παρὰ Κύκλωψιν ἢ Λαιστρυγόσι t) πολιτεύοιντο. εἰ δὲ τούτων μὲν ἀνενέργητοι παντάπασίν εἰσιν, ἃ δὲ πράττουσι, κοινὰ καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐστιν, οὐδὲν ἴδιον ἔργον ἐστὶ τῶν ἔχειν ὑποπτευομένων τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην. εἰ οὖν αἱ μὲν τέχναι πάντως ὀφείλουσιν ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων καταλαμβάνεσθαι, οὐδὲν δὲ ἴδιον ἔργον ὁρᾶται τῆς περὶ τὸν βίον λεγομένης τέχνης, οὐ καταλαμβάνεται αὕτη. διόπερ οὐδὲ διαβεβαιοῦσθαι περὶ αὐτῆς δύναταί τις ὅτι ἐστὶν ὑπαρκτική.

parentum sepultura scribens haec expressis verbis dicit: *mortuis autem parentibus sepulcris utendum simplicissimis, quippe cum corpus quemadmodum ungues aut dentes aut pili nihil ad nos pertineat, et nullo erga id respectu aut curiosa eiuscemodi observatione insuper opus habeamus. ideoque si quidem utiles sint carnes, illas in suum alimentum convertent, quemadmodum et si aliquod ex propriis membris abscissum fuisset, verbi gratia, si pes illi ipso conveniens fuisset, sin autem sint inutiles, aut defossas relinquent aut ex combustis cinerem relinquent aut longius proiicient, nullam earum rationem habentes, tamquam unguium aut pilorum.* 249 atque his similia quamplurima dicunt philosophi, quae nequaquam ausint facere nisi in Cyclopum aut Laestrygonum politia versentur. quodsi horum quidem nihil agunt, quae autem faciunt, communia sunt illis cum vulgo, nullum exstat peculiare opus, illis quos artem quae circa vitam est habere suspicamur, peculiare. ergo si artes ex peculiaribus operibus comprehendi omnino necesse est, nullum autem peculiare opus videmus artis quae circa vitam esse dicitur: ipsa non comprehenditur. ergo ne de illa quidem quod existat affirmare quisquam potest.

---

sippi opere adducit noster laudato adversus Ethicos libri loco. caeterum plures fuere Chrysippi de officiis libri, nam septimum allegat Plutarchus adversus Stoicos p. 1047.

r) *καθάπερ ὀνύχων*] ungues et capillos pro rebus quae nos minus tangunt solent etiam accipere Pythagorici in proverbiis *ἐν ἑορτῇ μηδὲ κείρεσθαι μηδὲ ὀνυχίζεσθαι.* et *παρὰ θυσίᾳ μὴ ὀνυχίζου.*

s) *καὶ οὐδέν*] ms Vratislav. *καὶ οὐδέ.* mox infra: *οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν ποιήσονται.*

P 191 t) *Κύκλωψιν ἢ Λαιστρυγόσι*] de Cyclopibus Siciliae et populo altero in extrema versus Siciliam Italia Laestrygonibus, immanitate carnes humanas vorandi olim infami, adeundus Petrus Petitus libro primo de Anthropophagis. de Cyclopibus etiam Laelius Bisciola libro 14 horarum subsecivarum capite 20.

ΚΕΦ. κϛ'.

Εἰ γίνεται ἐν ἀνθρώποις ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη.

Καὶ μὴν εἰ γίνεται ἐν ἀνθρώποις ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη, 250
ἤτοι φύσει ἐγγίνεται αὐτοῖς ἢ διὰ μαθήσεως καὶ διδασκαλίας.
ἀλλ' εἰ μὲν φύσει, ἤτοι καθ' ὃ εἰσιν ἄνθρωποι ἐγγίνοιτο ἂν
αὐτοῖς ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη ἢ καθ' ὃ οὐκ εἰσὶν ἄνθρωποι.
καθ' ὃ μὲν οὖν οὐκ εἰσὶν ἄνθρωποι, οὐδαμῶς· οὐδὲ γὰρ οὐκ
εἰσὶν ἄνθρωποι· εἰ δὲ καθ' ὃ εἰσιν ἄνθρωποι, πᾶσιν ἀνθρώ-
ποις ὑπῆρξεν ἂν ἡ φρόνησις u), ὡς πάντας εἶναι φρονίμους τε
καὶ ἐναρέτους καὶ σοφούς. φαύλους δὲ τοὺς πλείστους x) λέγου-
σιν· οὐκοῦν οὐδὲ καθ' ὃ εἰσιν ἄνθρωποι ὑπάρξειεν y) ἂν αὐτοῖς 251
ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη· οὐδὲ φύσει ἄρα. καὶ ἄλλως· ἐπειδὴ
τὴν τέχνην σύστημα z) ἐκ καταλήψεων εἶναι βούλονται συγγε-
γυμνασμένων διὰ πείρας τέ τινος καὶ μαθήσεως, ἐμφαίνουσι μᾶλ-
λον ἀναλαμβάνεσθαι τάς τε ἄλλας τέχνας καὶ ταύτην περὶ ἧς
ὁ λόγος.

ΚΕΦ. κζ'.

Εἰ διδακτική ἐστιν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη.

Ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλίᾳ a) καὶ μαθήσει ἀναλαμβάνεται· ἵνα 252
γὰρ ὑπόστασιν ἔχῃ ταῦτα, δεῖ τρία προομολογεῖσθαι, τὸ διδασκό-

CAP. XXVI.

An hominibus indatur ars quae circa vitam.

250. Iam vero si inditur hominibus ars quae circum vitam, aut natura inditur ipsis aut per disciplinam et doctrinam. verum si natura quidem, aut quatenus sunt homines, ipsis inditur ars quae est circa vitam, aut quatenus non sunt homines. quatenus non sunt homines, nequaquam: neque enim non sunt homines. sin quatenus sunt homines, in omnibus hominibus inesset prudentia, adeo ut omnes prudentes essent et virtutis studiosi et sapientes. 251. atqui homines magna ex parte dicunt esse malos: ergo ne quatenus quidem sunt homines, inesse queat ipsis ars quae circa vitam. ne natura quidem igitur. adde quod cum artem ex comprehensionibus coëxercitatis constare tradant per experientiam et disciplinam aliquam, et alias artes et hanc ipsam, de qua nunc agitur, potius percipi tradant.

CAP. XXVII.

An doceri possit ars quae circum vitam.

252. Iam vero ne doctrina quidem et disciplina percipitur; ut enim haec possint subsistere, tria pro confessis et indubitatis haberi oportet, rem

---

u) ἡ φρόνησις] fons et mater virtutum caeterarum omnium. supra sect. 240.

x) φαύλους τοὺς πλείστους] assentiebantur facile Stoici dicto Biantis, qui raros esse bonos, plures malos, pronuntiavit. itaque de sapiente Seneca c. 7 de constantia sapientis: *raro forsitan magnisque aetatum intervallis invenitur; neque enim magna et excedentia solitum ac vulgarem modum crebro gignuntur.* φαῦλοι passim opponuntur φρονίμοις et sapientibus, ut infra sect. 276.

y) ὑπάρξειεν] ita recte ms Vratislav. pro ὑπάρξοιεν.

z) τὴν τέχνην σύστημα] supra sect. 188, 241 et mox sect. 261. [legebatur ἐγκαταλήψεων.]

a) ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλίᾳ] conferendus liber 1 adversus Mathematicos

μενον πρᾶγμα, τὸν διδάσκοντα καὶ τὸν μανθάνοντα τὸν τρόπον τῆς μαθήσεως. οὐδὲν δὲ τούτων ὑφέστηκεν, οὐδὲ ἡ διδασκαλία ἄρα.

P 192

ΚΕΦ. κη'.

Εἰ ἔστι τι διδασκόμενον.

253 Οἷον γοῦν τὸ διδασκόμενον ἤτοι ἀληθές ἐστιν ἢ ψεῦδος·
καὶ εἰ μὲν ψεῦδος, οὐκ ἂν διδάσκοιτο· ἀνύπαρκτον γάρ φασιν
εἶναι τὸ ψεῦδος· ἀνυπάρκτων δὲ οὐκ ἂν εἴη διδασκαλία. ἀλλ'
οὐδ' εἰ ἀληθὲς εἶναι λέγοιτο· ὅτι γὰρ ἀνύπαρκτόν ἐστι τὸ ἀλη-
θές [b]), ὑπεμνήσαμεν ἐν τοῖς περὶ κριτηρίου. εἰ οὖν μήτε τὸ ψεῦ-
δος μήτε τὸ ἀληθὲς διδάσκεται, παρὰ δὲ ταῦτα διδακτὸν οὐδέν
ἐστιν — οὐ γὰρ δὴ τούτων ἀδιδάκτων ὄντων τοὺς ἀπόρους μόνους [c])
254 διδάσκειν ἐρεῖ τις —, οὐδὲν διδάσκεται. τό τε διδασκόμενον
πρᾶγμα ἤτοι φαινόμενόν ἐστιν ἢ ἄδηλον. ἀλλ' εἰ μὲν φαινόμε-
νόν ἐστιν, οὐκ ἔσται διδασκαλίας δεόμενον· τὰ γὰρ φαινόμενα
πᾶσιν ὁμοίως φαίνεται. εἰ δὲ ἄδηλον, ἐπεὶ τὰ ἄδηλα διὰ τὴν
ἀνεπίκριτον περὶ αὐτῶν διαφωνίαν ἀκατάληπτά ἐστιν, ὡς πολ-
λάκις ὑπεμνήσαμεν, οὐκ ἔσται διδακτόν· ὃ γὰρ μὴ καταλαμβά-
νει τις, πῶς ἂν τοῦτο διδάσκειν ἢ μανθάνειν δύναιτο; εἰ δὲ
μήτε τὸ φαινόμενον μήτε τὸ ἄδηλον διδάσκεται, οὐδὲν διδάσκε-
255 ται. ἔτι τὸ διδασκόμενον ἤτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον· ἑκάτε-

quae docetur, eum qui docet et eum qui discit modum disciplinae. at nihil horum subsistens est: ergo nec doctrina.

CAP. XXVIII.

An sit aliquid quod doceatur.

253. Nam quod docetur aut verum est aut falsum: et si quidem est falsum, nequaquam doceri possit; existere enim negant falsum: quae autem non sunt, illa doceri nullo modo possunt. sed ne si verum quidem esse dicatur. nam verum nullum existere, cum disputaremus de criterio, innuimus. si ergo nec falsum nec verum docetur; praeter haec autem nihil est quod cadat in doctrinam: neque enim his in doctrinam non cadentibus, dicet quispiam se docere solum ea de quibus dubitatur; nihil docetur. 254. adde quod res quae docetur aut sensibus evidens est aut obscura: sed si quidem est evidens, doceri non necesse habebit; nam quae evidentia sunt, pariter omnibus sunt evidentia. at si obscura, quoniam obscura propter indiiudicabilem de iis controversiam incomprehensibilia sunt, ut saepe innuimus, non poterunt doceri. nam quod quis non comprehendit, quomodo id docere posset aut discere? quodsi neque id quod est evidens, neque id quod obscurum est docetur, nihil docetur. 255. praeterea id quod docetur aut corpus est aut incorporeum: utrumque

---

p. 3 seq. et liber ultimus. aliis argumentis, virtutem doceri non posse disputat Plato in Menone. contra posse doceri Plutarchus singulari libro *εἰ διδακτὸν ἡ ἀρετή*. ambo recte, neque enim sola ad ingenerandam virtutem doctrina sufficit, et tamen plurimum facit ad eam fovendam dirigendamque.

P 192 *b*) *ἀνύπαρκτον τὸ ἀληθὲς*] remittit ad ea quae in hanc sententiam disputaverat lib. 2 sect. 85 seq.

c) *τοὺς ἀπόρους μόνους*] scil. *λόγους*, de quorum veritate vel falsitate affirmare liquido nihil licet, quique veri sint an falsi, nescimus. Hesychius: *ἀπορία*, *ἀγνωσία*. sic infra sect. 259 *ἀποροῦνται*.

ΚΕΦ. κς'.

Εἰ γίνεται ἐν ἀνθρώποις ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη.

Καὶ μὴν εἰ γίνεται ἐν ἀνθρώποις ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη, 250
ἤτοι φύσει ἐγγίνεται αὐτοῖς ἢ διὰ μαθήσεως καὶ διδασκαλίας. ἀλλ' εἰ μὲν φύσει, ἤτοι καθ' ὅ εἰσιν ἄνθρωποι ἐγγίνοιτο ἂν αὐτοῖς ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη ἢ καθ' ὃ οὐκ εἰσὶν ἄνθρωποι. καθ' ὃ μὲν οὖν οὐκ εἰσὶν ἄνθρωποι, οὐδαμῶς· οὐδὲ γάρ οὐκ εἰσὶν ἄνθρωποι· εἰ δὲ καθ' ὅ εἰσιν ἄνθρωποι, πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπῆρξεν ἂν ἡ φρόνησις[u]), ὡς πάντας εἶναι φρονίμους τε καὶ ἐναρέτους καὶ σοφούς. φαύλους δὲ τοὺς πλείστους[x]) λέγουσιν· οὐκοῦν οὐδὲ καθ' ὅ εἰσιν ἄνθρωποι ὑπάρξειεν[y]) ἂν αὐτοῖς 251
ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη· οὐδὲ φύσει ἄρα. καὶ ἄλλως· ἐπειδὴ τὴν τέχνην σύστημα[z]) ἐκ καταλήψεων εἶναι βούλονται συγγεγυμνασμένων διὰ πείρας τέ τινος καὶ μαθήσεως, ἐμφαίνουσι μᾶλλον ἀναλαμβάνεσθαι τάς τε ἄλλας τέχνας καὶ ταύτην περὶ ἧς ὁ λόγος.

ΚΕΦ. κζ'.

Εἰ διδακτική ἐστιν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη.

Ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλίᾳ[a]) καὶ μαθήσει ἀναλαμβάνεται· ἵνα 252
γὰρ ὑπόστασιν ἔχῃ ταῦτα, δεῖ τρία προομολογεῖσθαι, τὸ διδασκό-

CAP. XXVI.

An hominibus indatur ars quae circa vitam.

250. Iam vero si inditur hominibus ars quae circum vitam, aut natura inditur ipsis aut per disciplinam et doctrinam. verum si natura quidem, aut quatenus sunt homines, ipsis inditur ars quae est circa vitam, aut quatenus non sunt homines. quatenus non sunt homines, nequaquam: neque enim non sunt homines. sin quatenus sunt homines, in omnibus hominibus inesset prudentia, adeo ut omnes prudentes essent et virtutis studiosi et sapientes. 251. atqui homines magna ex parte dicunt esse malos: ergo ne quatenus quidem sunt homines, inesse queat ipsis ars quae circa vitam. ne natura quidem igitur. adde quod cum artem ex comprehensionibus coëxercitatis constare tradant per experientiam et disciplinam aliquam, et alias artes et hanc ipsam, de qua nunc agitur, potius percipi tradant.

CAP. XXVII.

An doceri possit ars quae circum vitam.

252. Iam vero ne doctrina quidem et disciplina percipitur; ut enim haec possint subsistere, tria pro confessis et indubitatis haberi oportet, rem

---

u) ἡ φρόνησις] fons et mater virtutum caeterarum omnium. supra sect. 240.

x) φαύλους τοὺς πλείστους] assentiebantur facile Stoici dicto Biantis, qui raros esse bonos, plures malos, pronuntiavit. itaque de sapiente Seneca c. 7 de constantia sapientis: *raro forsitan magnisque aetatum intervallis invenitur; neque enim magna et excedentia solitum ac vulgarem modum crebro gignuntur.* φαῦλοι passim opponuntur φρονίμοις et sapientibus, ut infra sect. 276.

y) ὑπάρξειεν] ita recte ms Vratislav. pro ὑπάρξοιεν.

z) τὴν τέχνην σύστημα] supra sect. 188, 241 et mox sect. 261. [legebatur ἐγκαταλήψεων.]

a) ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλίᾳ] conferendus liber 1 adversus Mathematicos

ΚΕΦ. κθ'.

Εἰ ἔστιν ὁ διδάσκων καὶ ὁ μανθάνων.

259 Συμπεριτρέπεται μὲν οὖν τούτῳ ὅ τε διδάσκων καὶ ὁ μανθάνων· οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ κατὰ ἰδίαν ἀποροῦνται. ἤτοι γὰρ ὁ τεχνίτης τὸν τεχνίτην διδάσκει, ἢ ὁ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον, ἢ ὁ ἄτεχνος τὸν τεχνίτην, ἢ ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχνον. ὁ μὲν οὖν τεχνίτης τὸν τεχνίτην οὐ διδάσκει· οὐθέτερος γὰρ[i]) αὐτῶν καθ' ὅ ἐστι τεχνίτης, δεῖται μαθήσεως. ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον· ὥσπερ οὐδὲ τυφλὸν[k]) ὁδηγεῖν δύναται τυφλός, οὐδὲ
260 ἄτεχνος τὸν τεχνίτην· γελοῖον γάρ. λείπεται λέγειν ὅτι ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχνον, ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀδυνάτων ἐστίν· ὅλως γὰρ ὑποστῆναι τεχνίτην ἀδύνατον εἶναι λέγεται, ἐπεὶ μήτε αὐτοφυῶς τις καὶ ἅμα τῷ γενέσθαι τεχνίτης ὑφιστάμενος βλέπεται, μήτε ἐξ ἀτέχνου γίνεταί τις τεχνίτης. ἤτοι γὰρ ἓν θεώρημα[l]) καὶ μία κατάληψις δύναται ποιῆσαι τὸν ἄτεχνον τεχνίτην, ἢ οὐδα-
261 μῶς[m]). ἀλλ' εἰ μὲν κατάληψις μία τὸν ἄτεχνον τεχνίτην ἀπεργάζεται, πρῶτον μὲν ἐνέσται λέγειν ὅτι οὐκ ἔστι σύστημα ἐγκα-

CAP. XXIX.

An sit docens et discens.

259. Hoc autem everso simul etiam doctor et discipulus evertuntur: nihilominus tamen etiam seorsum de illis dubitandi causae proponuntur. nam aut artifex artificem docet, aut artis imperitus imperitum artis, aut artis imperitus artificem, aut artifex imperitum artis. artifex quidem certe artificem non docet; neuter enim ipsorum, quatenus est artifex, disciplina opus habet. sed ne artis quidem imperitus imperitum artis docebit, nihilo magis quam caeco caecus dux esse potest. neque vero imperitus artis docebit artificem. ridiculum enim profecto hoc foret. 260. superest ut artificem docere imperitum artis dicamus, quod et ipsum fieri non potest; nullo enim modo subsistere artifex poterit, quia neque sponte naturali quisquam et simulatque natus est, artifex existere cernitur, neque ex imperito artis fit aliquis artifex. aut enim unum artis praeceptum et una comprehensio artificem reddere potest eum qui alioqui sit imperitus artis, aut nequaquam. 161. sed si quidem comprehensio una artificem facit eum qui imperitus artis erat, primum quidem dicere poterimus, artem non constare ex comprehen-

---

i) *οὐθέτερος*] sic uno vocabulo in mss pro *οὐθ' ἕτερος*, quod in editis erat. porro cum hoc loco conferendi libri adversus Mathematicos lib. I sect. 31 et alibi, atque etiam lib. 1 adversus Logicos sect. 55 seq.

k) *οὐδὲ τυφλὸν*] Sextus noster iam laudatis locis: *ὅμοιον γὰρ ὡς εἴ τις λέγοι τὸν βλέποντα ὑπὸ τοῦ πεπηρωμένου ὁδηγεῖσθαι. — — οὔτε δὲ ὁ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον διδάσκειν δύναται, ὡς οὐδὲ ὁ τυφλὸς τὸν τυφλὸν ὁδηγεῖν.* Horatius 1 epist. 17 *ut si caecus iter monstrare velit.* Iuvencus *παραφράζων* verba optimi Salvatoris, quae exstant Matth. 15 14

Caecus forte ducem caecum si nactus oberret,
incidet in foveam pariter demersus uterque.

l) *ἓν θεώρημα*] unum praeceptum artis, ex quorum plurium perceptione ac complexu ars absolvitur. vide Mericum Casaubonum in libro de verborum usu p. 155 editionis Almeloveemianae, erudite de hac significatione vocabuli *θεωρήματος* disputantem.

m) *ποιῆσαι τὸν ἄτεχνον τεχνίτην, ἢ οὐδαμῶς*] sic ex mss hunc locum restitui. nam in editis et interpunctio alieno loco posita erat, et vocula ἢ exciderat. cum mss consentit etiam HStephani interpretatio.

ρον δὲ αὐτῶν ἤτοι φαινόμενον ἢ ἀδηλούμενον οὐ δύναται δι-
δάσκεσθαι κατὰ τὸν μικρῷ πρόσθεν ἡμῖν εἰρημένον λόγον. οὐκ
ἄρα διδάσκεταί τι. πρὸς τούτοις ἤτοι τὸ ὂν διδάσκεται[d]) ἢ τὸ
μὴ ὄν. τὸ μὲν οὖν μὴ ὂν οὐ διδάσκεται· εἰ γὰρ διδάσκεται τὸ 256
μὴ ὄν, ἐπεὶ τῶν ἀληθῶν δοκοῦσιν εἶναι αἱ διδασκαλίαι, ἀληθὲς
ἔσται τὸ μὴ ὄν. ἀληθὲς δὲ ὂν καὶ ὑπάρξει· ἀληθὲς γὰρ εἶναί
φασιν ὃ ὑπάρχει καὶ ἀντίκειταί τινι[e]). ἄτοπον δέ ἐστι λέγειν
ὑπάρχειν τὸ μὴ ὄν. οὐκ ἄρα διδάσκεται τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' οὐδὲ
τὸ ὄν· εἰ γὰρ διδάσκεται τὸ ὄν, ἤτοι καθ' ὃ ὄν[f]) ἐστι διδά- 257
σκεται, ἢ κατ' ἄλλο τι. ἀλλ' εἰ μὲν καθ' ὃ ὄν ἐστι διδακτόν,
τῶν ὄντων ἔσται· διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ διδακτόν· τὰς γὰρ διδα-
σκαλίας ἔκ τινῶν ὁμολογουμένων καὶ ἀδιδάκτων γίνεσθαι προσήκει. P 193
οὐκ ἄρα τὸ ὂν καθ' ὃ ὄν ἐστι διδακτόν ἐστι. καὶ μὴν οὐδὲ 258
κατὰ ἄλλο τι[g])· τὸ γὰρ ὂν οὐκ ἔχει ἄλλο τι συμβεβηκὸς αὐτῷ
ὃ μὴ ὄν ἐστιν. ὥστε εἰ τὸ ὂν καθ' ὃ ὄν ἐστιν οὐ διδάσκεται,
οὐδὲ κατ' ἄλλο τι διδαχθήσεται· ἐκεῖνο γὰρ ὅ τι ποτέ ἐστι συμ-
βεβηκὸς αὐτῷ, ὄν ἐστι· καὶ ἄλλως, εἴτε φαινόμενον εἴη τὸ ὄν,
ὃ[h]) λέξουσι διδάσκεσθαι, εἴτε ἄδηλον, ταῖς εἰρημέναις ἀπο-
ρίαις ὑποπῖπτον ἀδίδακτον ἔσται. εἰ δὲ μήτε τὸ ὂν διδάσκεται
μήτε τὸ μὴ ὄν, οὐδέν ἐστι τὸ διδασκόμενον.

autem eorum, sive evidens sit, sive obscurum, doceri non potest secundum eam quam modo attulimus rationem. non docetur ergo quicquam. 256. insuper vero aut quod est docetur aut quod non est. id certe quod non est, non docetur; nam si docetur id quod non est, quia verorum existimantur esse doctrinae, id quod non est verum fuerit. si autem verum sit, etiam existens erit. verum enim esse dicunt id quod est et opponitur alicui. atqui absurdum est dicere existere id quod non est. ergo nec docetur id quod non est. 257. sed ne ens quidem docetur; nam si docetur ens, aut secundum quod ens est docetur, aut secundum aliquid aliud. sed si quidem secundum id quod ens est, doceri posse dicatur, erit ex entibus: et propterea non erit quod doceatur. nam doctrinas ex aliquibus indubitatis et iis quae nondum edocti sumus fieri oportet. non ergo ens, secundum id quod est ens, docibile est. 258. verum nec secundum aliud quidpiam: nam ens non habet aliud accidens ipsi quod non sit ens. ergo si ens secundum id quod ens est non docetur, nec secundum aliquid aliud docebitur; illud enim quodcumque sit accidens ipsi, ens est. deinde sive evidens sit ipsum ens quod doceri dicent, sive obscurum, supra dictis dubitationibus subiacens indocibile erit. quodsi neque id quod est docetur, neque id quod non est, nihil est quod doceatur.

---

d) ἤτοι τὸ ὂν διδάσκεται] conferendus Laërtius 9 100 et noster lib. 1 adversus Mathematicos sect. 10 seq.

e) ἀντίκειταί τινι] opponitur, ut falso nimirum, vere existens.

f) ἤτοι καθ' ὃ ὄν] similis cavillatio supra sect. 105 et 112. erit autem locus praesens clarior si verba ex libro adversus Ethicos adscripsero: εἰ μὲν καθ' ὃ ὄν ἐστι, διδάσκεται, οὐδὲ ἔσται διδακτόν, οὐδέ γε ἔσται τὸ διδασκόμενον· δεῖ γὰρ ἀδίδακτόν τι εἶναι, ἵνα ἐκ τούτου μάθησις γένηται. apparet inde verborum Sexti sensum esse hunc: non posse doceri de cuius iam constet existentia: quod enim docendum est, debet adhuc esse ἀδίδακτον sive nondum traditum, ne iamdudum intelligentem serus doctor obtundat: quae autem sunt ὄντα, omnibus ex aequo iam apparent atque evidentia sunt. lib. 1 adversus Math. sect. 14.

g) οὐδὲ κατὰ ἄλλο τι] ita recte mss pro οὐδὲ καί. P 193

h) τὸ ὂν ὃ] ita mss. in editis vocula ὂν exciderat.

μανθάνειν τε καὶ καταλαμβάνειν. ὡς γὰρ ὁ ἐκ γενετῆς πηρός[r]), εἰς ὅσον ἐστὶ πηρός, οὐκ ἀναλάβοι χρωμάτων ἀντίληψιν, οὐδὲ ὁ ἐκ γενετῆς κωφὸς ὁμοίως φωνῆς, οὕτως οὐδὲ ὁ ἄτεχνος καταλάβοι ἂν τὰ τῆς τέχνης θεωρήματα, ἧς ἐστιν ἄτεχνος[s])· καὶ γὰρ ἂν οὕτως ὁ αὐτὸς εἴη τεχνίτης τε καὶ ἄτεχνος τῶν αὐτῶν, ἄτεχνος μέν, ἐπεὶ οὕτως ὑπόκειται, τεχνίτης δέ, ἐπεὶ κατάλη-
265 ψιν ἔχει τῶν τῆς τέχνης θεωρημάτων. ὥστε οὐδὲ ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχνον διδάσκει. εἰ δὲ μήτε ὁ τεχνίτης τὸν τεχνίτην διδάσκει μήτε ὁ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον μήτε ὁ ἄτεχνος τὸν τεχνίτην μήτε ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχνον, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν ἐστιν, οὔτε ὁ διδάσκων ἐστὶν οὔτε ὁ διδασκόμενος[t]). μὴ ὄντος δὲ μήτε τοῦ μανθάνοντος μήτε τοῦ διδάσκοντος, καὶ ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας παρέλκει.

ΚΕΦ. λ'.

Εἰ ἔστι μαθήσεως τρόπος.

266 Οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ διὰ τούτων ἀπορεῖται. ὁ γὰρ τρόπος
P 195 τῆς διδασκαλίας ἤτοι ἐναργείᾳ γίνεται ἢ λόγῳ[u])· οὔτε δὲ ἐναργείᾳ γίνεται οὔτε λόγῳ, καθάπερ παραστήσομεν· οὐδὲ ὁ τρόπος ἄρα τῆς μαθήσεώς ἐστιν εὔπορος. ἐναργείᾳ μὲν οὖν οὐ γίνεται διδασκαλία, ἐπεὶ τῶν δεικνυμένων ἐστὶν ἡ ἐνάργεια. τὸ δὲ δεικνύμενον πᾶσίν ἐστι φαινόμενον, τὸ δὲ φαινόμενον ᾗ φαίνεται πᾶσίν ἐστι ληπτόν· τὸ δὲ κοινῶς πᾶσι ληπτὸν ἀδίδακτον·

dere potest. nam ut qui natus est caecus, quatenus est talis, non possit assumere colorum perceptionem; nec qui natus est surdus, percipere vocem queat: ita nec is qui sit imperitus artis possit praecepta artis comprehendere cuius est imperitus. nam hoc modo idem fuerit artifex et imperitus artis eorundem. imperitus artis quia talis supponitur: artifex autem, quia comprehensionem habet artis praeceptorum. 265. ergo ne artifex quidem imperitum artis docet. quodsi neque artifex artificem docet neque imperitus artis imperitum artis neque imperitus artis artificem neque artifex imperitum artis, praeter haec autem nihil est, neque docens est neque discens. quum autem non sit neque docens neque discens, etiam supervacaneus est doctrinae modus.

CAP. XXX.

An sit discendi modus.

266. Nihilominus tamen de eo huiusmodi argumentis quaestio agitatur. nam modus docendi aut evidentia fit aut oratione. at neque evidentia fit neque oratione, ut ostendemus: ergo modus etiam docendi expediri nequit. per evidentiam quidem non fit doctrina, quia evidentia est eorum quae ostenduntur. quod autem ostenditur omnibus est manifestum: quod autem est manifestum, quatenus manifestum est, omnibus est comprehensibile: quod autem est omnibus promiscue comprehensibile, in doctrinam non cadit.

---

r) ὡς γὰρ ὁ ἐκ γενετῆς πηρός] libro contra Ethicos.

s) ἧς ἐστιν ἄτεχνος] ms Savil. ἡ ἐστιν ἄτεχνος. sed mox sequitur: ἄτεχνος τῶν αὐτῶν.

t) οὔτε ὁ διδασκόμενος] hoc loco novum caput incipiunt mss Savil. et Vratislav.

P 195 u) ἤτοι ἐναργείᾳ ἢ λόγῳ] idem argumentum repetit in libris adversus Mathematicos lib. 1 sect. 36 et alibi, ex quibus emendavi quod perperam hoc loco ἐνεργείᾳ semper excusum erat pro ἐναργείᾳ.

ταλήψεων[n]*) ἡ τέχνη· ὁ γὰρ μηδὲν ὅλως εἰδὼς εἰ ἓν θεώρημα
διδαχθείη τέχνης, τεχνίτης ἂν οὕτω λέγοιτο εἶναι. εἶτα καὶ ἐὰν
λέγοι*[*]*) τις, ὡς ὁ τινὰ θεωρήματα τέχνης ἀνειληφὼς καὶ προσδεό-
μενος ἑνὸς ἔτι καὶ διὰ τοῦτο ὢν ἄτεχνος, ἂν τὸ ἓν ἐκεῖνο
προσλάβῃ, τεχνίτης ἐξ ἀτέχνου ἀποτελεῖται ἐκ καταλήψεως μιᾶς,* P 194
ἀποκληρωτικὸν λέξει[o]*). ἐπὶ γὰρ τῶν κατὰ μέρος οὐκ ἂν δύναιτο*[p]*)* 262
*δεῖξαί τινα ἄτεχνον μὲν ἔτι, τεχνίτην δὲ ἐσόμενον, ἐὰν ἕν τι
θεώρημα προσλάβῃ· οὐ γὰρ δήπου τὴν ἐξαρίθμησιν τῶν θεω-
ρημάτων ἑκάστης τέχνης ἐπίσταταί τις, ὥστε ἀπαριθμησάμενος τὰ
ἐγνωσμένα θεωρήματα, πόσα λείπεται πρὸς τὸν πλήρη τῶν θεω-
ρημάτων τῆς τέχνης ἀριθμὸν εἰπεῖν ἔχειν*[q]*). οὐκοῦν ἑνὸς θεω-
ρήματος γνῶσις οὐ ποιεῖ τὸν ἄτεχνον τεχνίτην. εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν* 263
*ἀληθές, ἐπεὶ μὴ πάντα ἀθρόως τὰ θεωρήματα τῶν τεχνῶν ἀνα-
λαμβάνει τις, ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα, καθ᾽ ἓν ἕκαστον (ἵνα τις καὶ
τοῦτο καθ᾽ ὑπόθεσιν διδῷ), ὁ κατὰ ἓν θεώρημα τῆς τέχνης
ἀναλαμβάνειν λεγόμενος οὐκ ἂν τεχνίτης γένοιτο. ὑπεμιμνήσκο-
μεν γὰρ ὅτι οὐ δύναται θεωρήματος ἑνὸς γνῶσις τὸν ἄτεχνον
ποιῆσαι τεχνίτην. οὐδὲ ἐξ ἀτέχνου τοίνυν γίνεταί τις τεχνίτης.
ὥστε καὶ διὰ ταῦτα φαίνεται ἀνυπόστατος εἶναι ὁ τεχνίτης· διὰ
δὲ τοῦτο καὶ ὁ διδάσκων. ἀλλ᾽ οὐδὲ ὁ μανθάνειν λεγόμενος* 264
ἄτεχνος ὢν δύναται τὰ τῆς τέχνης θεωρήματα, ἧς ἐστιν ἄτεχνος,

sionibus; nam qui nihil prorsus novit, si unum theorema artis doceatur, hoc modo artifex appellari possit; deinde si dicat aliquis, eum qui aliqua praecepta artis perceperit, sed opus habeat adhuc uno et propterea sit artis imperitus, si unum illud assumat, artificem ex imperito artis effectum iri per comprehensionem unam, hoc temere dictum erit. 262. in particularibus enim hominibus ostendere non poterit aliquem qui artis quidem imperitus sit adhuc, futurus autem sit artifex, si unum aliquod praeceptum artis praeterea perceperit. non enim scit quisquam enumerationem praeceptorum cuiusque artis, ita ut enumeratis praeceptis iam cognitis dicere possit quot ad implendum praeceptorum artis numerum desiderentur. ergo unius praecepti artis cognitio non facit ex artis imperito artificem. 263. si autem hoc verum est, quoniam non omnia praecepta artium percipit quisquam simul et semel, sed si percipit, unumquodque sigillatim percipit, ut hoc etiam aliquis per suppositionem concedat, is qui unumquodque praeceptum artis per se et seorsum ab aliis percipere dicitur, nequaquam artifex fuerit. dicebamus enim non posse cognitionem unius praecepti artis eum qui sit artis imperitus, facere artificem. ergo ne artifex quidem evadet is qui artis fuerit imperitus. unde etiam propter haec videtur, nec artifex subsistere, ac propterea nec doctor. 264. verum ne is quidem quem discere aiunt, si imperitus artis sit, artis praecepta cuius est imperitus, discere et comprehen-

---

n) *ἐνέσται λέγειν, ὅτι οὐκ ἔστι σύστημα ἐγκαταλήψεων*] ita mss pro *ἔσται* et *ἐκκαταλήψεων*. notissimam tangit definitionem artis, quam pluribus iam locis attulit ut hoc ipso libro sect. 188, 241, 251.

[*) *λέγῃ*?]

o) *ἀποκληρωτικὸν λέξει*] pro his verbis in HStephani versione erat: *ex hoc quod dicet, omnes facultates percipiendarum artium exortes reddet et ab ea excludet.* sed interpretationem meam praeferes si memineris notata mea, vel ipsius etiam Stephani ad sect. 79 huius libri, ubi iunguntur *ἀποκληρωτικόν* et *προπετές*. P 194

p) *δύναιτο*] hoc vocabulum deest in ms Vratislav. et potest abesse si pro *δεῖξαί τινα* scribatur *δεῖξαι τινὰ* i. e. *ostenderit*, in optativo.

q) *εἰπεῖν ἔχειν*] ita mss; nam *ἔχειν* in editis exciderat.

φρόνιμον διδάξει τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην, ἢ ὁ ἄφρων τὸν
ἄφρονα ἢ ὁ ἄφρων τὸν φρόνιμον ἢ ὁ φρόνιμος τὸν ἄφρονα·
P 196 οὐδεὶς δὲ τούτων οὐδένα διδάσκει· οὐκ ἄρα διδάσκεται ἡ περὶ
271 τὸν βίον εἶναι λεγομένη τέχνη [c]). καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἴσως
περιττὸν καὶ λέγειν. εἰ δὲ ὁ φρόνιμος τὸν ἄφρονα διδάσκει τὴν
φρόνησιν, ἡ δὲ φρόνησις ἐπιστήμη ἐστὶν ἀγαθῶν [d]) καὶ κακῶν
καὶ οὐθετέρων, ὁ ἄφρων μὴ ἔχων τὴν φρόνησιν ἄγνοιαν ἔχει
τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐθετέρων. ἄγνοιαν δὲ τούτων ἔχων,
πάντως διδάσκοντος αὐτὸν τοῦ φρονίμου τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ
καὶ οὐθέτερα, ἀκούσεται μόνον τῶν λεγομένων, οὐ γνώσεται δὲ
ταῦτα. εἰ γὰρ ἀντιλαμβάνοιτο αὐτῶν ἐν ἀφροσύνῃ καθεστώς,
ἔσται καὶ ἡ ἀφροσύνη τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐθετέρων
272 θεωρητική. οὐχὶ δέ γε τούτων κατὰ αὐτοὺς ἡ ἀφροσύνη θεω-
ρητικὴ καθέστηκεν, ἐπεὶ ὁ ἄφρων ἔσται φρόνιμος· ὁ ἄρα ἄφρων
οὐκ ἀντιλαμβάνεται τῶν ὑπὸ τοῦ φρονίμου λεγομένων ἢ πραττομένων κατὰ τὸν μαθήσεως λόγον. μὴ ἀντιλαμβανόμενος δὲ
οὐκ ἂν διδάσκοιτο ὑπ' αὐτοῦ, ἄλλως τε καὶ ἐπεὶ μήτε ἐναργείᾳ
μήτε διὰ λόγου [e]) δύναται διδάσκεσθαι, καθάπερ προειρήκαμεν.
πλὴν ἀλλ' εἰ μήτε διὰ μαθήσεώς καὶ διδασκαλίας ἐγγίνεταί τινι
ἡ περὶ τὸν βίον λεγομένη τέχνη μήτε φύσει, ἀνεύρετός ἐστιν ἡ
παρὰ τοῖς φιλοσόφοις θρυλουμένη τέχνη περὶ τὸν βίον.

ΚΕΦ. λα'.

Εἰ ὠφελεῖ ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη τὸν ἔχοντα αὐτήν.

273 Εἰ μέντοι καὶ δοίη τις ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐγγίνεσθαί

aut imprudens imprudentem aut imprudens prudentem aut prudens imprudentem. at nullus horum ullum docet: non ergo docetur ars quae circa vitam esse dicitur. 271. et de aliis quidem fortasse etiam supervacaneum fuerit dicere: sed si prudens imprudentem docet prudentiam, prudentia autem ars est bonorum et malorum et neutrorum, imprudens cum careat prudentia, bona et mala et neutra ignorat. ignorans autem haec, certe cum prudens eum docebit bona et mala et neutra, audiet tantum ea quae dicentur, non item ea cognoscet. nam si ea percipiat dum in imprudentia versabitur, erit etiam imprudentia bonorum et malorum et neutrorum contemplativa. 272. atqui secundum eos imprudentia non est horum contemplativa; alioqui imprudens idem esset prudens: ergo imprudens ea quae a prudente dicuntur aut fiunt, non percipit secundum quidem disciplinae formam. quodsi non percipit, ab ipso doceri non possit: cum etiam nec per evidentiam nec oratione doceri possit, ut antea diximus. iam vero si neque per disciplinam doctrinamque traditur cuiquam ars quae circa vitam dicitur esse, neque a natura inditur; ea profecto ars quam philosophi circa vitam esse aiunt ac semper in ore habent, nullo modo inveniri poterit.

CAP. XXXI.

An ars quae circa vitam, eam habenti sit utilis.

273. Iam vero etiamsi quis valde ex abundanti concesserit, indi alicui

---

b) ἤτοι γὰρ ὁ φρόνιμος] eadem habentur lib. adversus Ethicos.
c) ἡ περὶ τὸν βίον εἶναι λεγομένη τέχνη] in ms Vratislav. deest εἶναι.
P 196 d) ἐπιστήμη ἀγαθῶν] Laërt. 7. 92.
e) μήτε ἐναργείᾳ μήτε διὰ λόγου] supra sect. 266. etiam hoc loco ἐνεργείᾳ male excusum erat pro ἐναργείᾳ.

οὐκ ἄρα τι ἐναργείᾳ διδακτόν ἐστι. καὶ μὴν οὐδὲ λόγῳ διδάσκε- 267
ταί τι· οὗτος γὰρ ἤτοι σημαίνει τι ἢ οὐδὲν σημαίνει. ἀλλὰ
μηδὲν σημαίνων οὐδὲ ἔσται[x]) τινὸς διδασκαλικός· εἰ δὲ σημαί-
νει τι, ἤτοι φύσει σημαίνει τι ἢ θέσει· καὶ φύσει μὲν οὐ ση-
μαίνει[y]) διὰ τὸ μὴ πάντας πάντων ἀκούοντας συνιέναι, οἷον
Ἕλληνας βαρβάρων καὶ βαρβάρους Ἑλλήνων. θέσει δὲ εἰ ση- 268
μαίνει, δῆλον ὡς οἱ μὲν προκατειληφότες, καθ' ὧν αἱ λέξεις
εἰσὶ τεταγμέναι, ἀντιλήψονται τούτων, οὐκ ἐξ αὐτῶν διδασκόμε-
νοι ἅπερ ἠγνόουν, ἀλλὰ ἀναμιμνησκόμενοι καὶ ἀνανεούμενοι
ταῦτα, ἅπερ ᾔδεσαν. οἱ δὲ χρῄζοντες τῆς τῶν ἀγνοουμένων μα-
θήσεως, καὶ μὴ εἰδότες καθ' ὧν εἰσιν αἱ λέξεις τεταγμέναι,
οὐδενὸς ἀντίληψιν ἕξουσι. διόπερ οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς μαθήσεως 269
ὑποστῆναι δύναιτο ἄν· καὶ γὰρ ὁ διδάσκων κατάληψιν τῶν
θεωρημάτων τῆς διδασκομένης τέχνης ἐμποιεῖν ὀφείλει τῷ μαν-
θάνοντι, ἵνα οὕτως ἐκεῖνος τὸ σύστημα τούτων καταλαβὼν τε-
χνίτης γένηται. οὐδὲν δέ ἐστι κατάληψις[z]), ὡς ἐν τοῖς ἔμπρο-
σθεν ὑπεμνήσαμεν. οὐκοῦν οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας ὑφε-
στάναι δύναται. εἰ δὲ μήτε τὸ διδασκόμενόν ἐστι μήτε ὁ
διδάσκων καὶ ὁ μανθάνων μήτε ὁ τρόπος τῆς μαθήσεως, οὔτε
μάθησίς ἐστιν οὔτε διδασκαλία. ταῦτα μὲν οὖν κοινότερον ἐπι- 270
κεχείρηται περὶ μαθήσεως καὶ διδασκαλίας. ἔνεστι δὲ ἀπορεῖν
οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς λεγομένης περὶ τὸν βίον εἶναι τέχνης. οἷον
γοῦν τὸ μὲν διδασκόμενον πρᾶγμα, τουτέστι τὴν φρόνησιν[a]),
ἀνυπόστατον ἐδείξαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· ἀνυπόστατος δέ ἐστι
καὶ ὁ διδάσκων καὶ ὁ μανθάνων. ἤτοι γὰρ ὁ φρόνιμος[b]) τὸν

nihil ergo per evidentiam doceri potest. 267. iam vero ne oratione quidem docetur quicquam; haec enim aut significat aliquid aut nihil significat. sed nihil significans neque ad docendum quidem quicquam idonea erit; sin autem aliquid significet, aut natura significat aut positione: et natura quidem non significat, quia cuncti quoscumque audiunt non intelligunt, ut Graeci barbaros et barbari Graecos. 268. quodsi positione significat, manifestum est fore, ut ii quidem qui prius comprehenderint ea quibus appellationes sunt impositae, illa percipiant, non quod ex illis appellationibus doceantur ea quae ignorabant, sed quod ad recordationem veniant et memoriam sibi renovent eorum quae sciebant. at ii qui necesse habent ea discere quae ignorant, nec ea norunt quibus impositae sunt appellationes, nihil percipient. 269. itaque ne disciplinae quidem modus subsistens esse possit. nam is qui est doctor, comprehensionem praeceptorum artis quae docetur tradere debet discenti, ut ille demum perceptis theorematis, ex quibus ars constat, artifex evadat. at nihil est comprehensio, ut antea docuimus. ergo ne modus quidem doctrinae subsistere potest. quodsi neque docetur aliquid neque est docens neque discens neque modus disciplinae, nimirum ne disciplina quidem est aut doctrina. 270. atque his quidem generalioribus argumentis disputationem adversus disciplinam et doctrinam aggressi sumus. sed et talis dubitatio de arte etiam quae circa vitam esse dicitur, moveri potest. rem quae docetur, videlicet prudentiam, non subsistere ostendimus in superioribus. nec subsistit qui docet eam vel qui discit. nam aut prudens prudentem docebit artem quae circa vitam est,

---

x) οὐδὲ ἔσται] ita mss pro οὐδείς.
y) φύσει μὲν οὐ σημαίνει] supra lib. 2 sect. 214.
z) οὐδὲν δέ ἐστι κατάληψις] supra sect. 241 huius libri tertii.
a) τὴν φρόνησιν] sect. 240 seq.

φρόνιμον διδάξει τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην, ἢ ὁ ἄφρων τὸν ἄφρονα ἢ ὁ ἄφρων τὸν φρόνιμον ἢ ὁ φρόνιμος τὸν ἄφρονα·
P 196 οὐδεὶς δὲ τούτων οὐδένα διδάσκει· οὐκ ἄρα διδάσκεται ἡ περὶ
271 τὸν βίον εἶναι λεγομένη τέχνη [c]). καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἴσως περιττὸν καὶ λέγειν. εἰ δὲ ὁ φρόνιμος τὸν ἄφρονα διδάσκει τὴν φρόνησιν, ἡ δὲ φρόνησις ἐπιστήμη ἐστὶν ἀγαθῶν [d]) καὶ κακῶν καὶ οὐθετέρων, ὁ ἄφρων μὴ ἔχων τὴν φρόνησιν ἄγνοιαν ἔχει τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐθετέρων. ἄγνοιαν δὲ τούτων ἔχων, πάντως διδάσκοντός αὐτὸν τοῦ φρονίμου τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ καὶ οὐθέτερα, ἀκούσεται μόνον τῶν λεγομένων, οὐ γνώσεται δὲ ταῦτα. εἰ γὰρ ἀντιλαμβάνοιτο αὐτῶν ἐν ἀφροσύνῃ καθεστώς, ἔσται καὶ ἡ ἀφροσύνη τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐθετέρων
272 θεωρητική. οὐχὶ δέ γε τούτων κατὰ αὐτοὺς ἡ ἀφροσύνη θεωρητικὴ καθέστηκεν, ἐπεὶ ὁ ἄφρων ἔσται φρόνιμος· ὁ ἄρα ἄφρων οὐκ ἀντιλαμβάνεται τῶν ὑπὸ τοῦ φρονίμου λεγομένων ἢ πραττομένων κατὰ τὸν μαθήσεως λόγον. μὴ ἀντιλαμβανόμενος δὲ οὐκ ἂν διδάσκοιτο ὑπ' αὐτοῦ, ἄλλως τε καὶ ἐπεὶ μήτε ἐναργείᾳ μήτε διὰ λόγου [e]) δύναται διδάσκεσθαι, καθάπερ προειρήκαμεν. πλὴν ἀλλ' εἰ μήτε διὰ μαθήσεως καὶ διδασκαλίας ἐγγίνεταί τινι ἡ περὶ τὸν βίον λεγομένη τέχνη μήτε φύσει, ἀνεύρετός ἐστιν ἡ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις θρυλουμένη τέχνη περὶ τὸν βίον.

ΚΕΦ. λα'.

Εἰ ὠφελεῖ ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη τὸν ἔχοντα αὐτήν.

273 Εἰ μέντοι καὶ δοίη τις ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐγγίνεσθαί

aut imprudens imprudentem aut imprudens prudentem aut prudens imprudentem. at nullus horum ullum docet: non ergo docetur ars quae circa vitam esse dicitur. 271. et de aliis quidem fortasse etiam supervacaneum fuerit dicere: sed si prudens imprudentem docet prudentiam, prudentia autem ars est bonorum et malorum et neutrorum, imprudens cum careat prudentia, bona et mala et neutra ignorat, ignorans autem haec, certe cum prudens eum docebit bona et mala et neutra, audiet tantum ea quae dicentur, non item ea cognoscet. nam si ea percipiat dum in imprudentia versabitur, erit etiam imprudentia bonorum et malorum et neutrorum contemplativa. 272. atqui secundum eos imprudentia non est horum contemplativa; alioqui imprudens idem esset prudens: ergo imprudens ea quae a prudente dicuntur aut fiunt, non percipit secundum quidem disciplinae formam. quod si non percipit, ab ipso doceri non possit: cum etiam nec per evidentiam nec oratione doceri possit, ut antea diximus. iam vero si neque per disciplinam doctrinamque traditur cuiquam ars quae circa vitam dicitur esse, neque a natura inditur; ea profecto ars quam philosophi circa vitam esse aiunt ac semper in ore habent, nullo modo inveniri poterit.

CAP. XXXI.

An ars quae circa vitam, eam habenti sit utilis.

273. Iam vero etiamsi quis valde ex abundanti concesserit, inde alicui

b) ἤτοι γὰρ ὁ φρόνιμος] eadem habentur lib. adversus Ethicos.
c) ἡ περὶ τὸν βίον εἶναι λεγομένη τέχνη] in ms Vratislav. deest εἶναι.
P 196 d) ἐπιστήμη ἀγαθῶν] Laërt. 7 92.
e) μήτε ἐναργείᾳ μήτε διὰ λόγου] supra sect. 266. etiam hoc loco ἐνεργείᾳ male excusum erat pro ἐναργείᾳ.

τινι τὴν ὀνειροπολουμένην τέχνην περὶ τὸν βίον, βλαβερὰ καὶ ταραχῆς αἰτία φανήσεται μᾶλλον τοῖς ἔχουσιν αὐτὴν ἢ ὠφέλιμος[f]). *αὐτίκα γοῦν ἵνα παραδείγματος ἕνεκεν ὀλίγα ἀπὸ πολλῶν εἴπωμεν, ὠφελεῖν ἂν δοκοίη τὸν σοφὸν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη ἐγκράτειαν αὐτῷ παρεχομένη ἐν ταῖς πρὸς τὸ καλὸν ὁρμαῖς*[g]) *καὶ ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ κακοῦ ἀφορμαῖς. ὁ οὖν λεγόμενος* 274
κατ᾽ αὐτοὺς ἐγκρατὴς σοφὸς ἤτοι κατὰ τοῦτο λέγεται ἐγκρατὴς καθ᾽ ὅσον ἐν οὐδεμιᾷ γίνεται ὁρμῇ τῇ πρὸς τὸ κακόν, καὶ ἀφορμῇ τῇ ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ καθ᾽ ὅσον εἶχε μὲν φαύλας ὁρμὰς καὶ ἀφορμάς, περιεκράτει δὲ αὐτῶν τῷ λόγῳ. ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ 275
μὴ γίνεσθαι ἐν φαύλαις κρίσεσιν οὐκ ἂν εἴη ἐγκρατής· οὐ γὰρ κρατήσει οὗ οὐκ ἔχει. καὶ ὡς οὐκ ἂν εἴποι τις τὸν εὐνοῦχον ἐγκρατῆ πρὸς ἀφροδίσια, καὶ τὸν κακοστομαχοῦντα πρὸς ἐδεσμάτων ἀπόλαυσιν — οὐδὲ ὅλως γὰρ ἐπιζήτησις αὐτοῖς γίνεται τῶν τοιούτων, ἵνα καὶ ἐγκρατῶς κατεξαναστῶσι[h]) *τῆς ἐπιζητήσεως* — P 197
τῷ αὐτῷ τρόπῳ οὐδὲ τὸν σοφὸν ἐγκρατῆ ῥητέον, διὰ τὸ μὴ φύεσθαι ἐν αὐτῷ πάθος, οὗ ἔσται ἐγκρατής. εἰ δὲ κατὰ τοῦτο 276
ἀξιώσουσιν αὐτὸν ὑπάρχειν ἐγκρατῆ, καθ᾽ ὅσον γίνεται μὲν ἐν φαύλαις κρίσεσιν, περιγίνεται δὲ αὐτῶν τῷ λόγῳ· πρῶτον μὲν δώσουσιν ὅτι οὐδὲν ὠφέλησεν αὐτὸν ἡ φρόνησις, ἀκμὴν ἐν ταραχαῖς ὄντα καὶ βοηθείας δεόμενον· εἶτα καὶ κακοδαιμονέστερος τῶν φαύλων λεγομένων[i]) *εὑρίσκεται. εἰ μὲν γὰρ ὁρμᾷ ἐπί τι,*

eam artem quam circa vitam esse somniant, damnosa et perturbationis causa habentibus ipsam potius quam utilis esse comperietur. atque ut statim exempli gratia pauca e multis proferamus, posset utilis videri esse sapienti ea quae circa vitam est ars, continentiam ei praebens ad appetendum bonum malumque aversandum. 274. sapiens enim, qui secundum eos dicitur continens, aut secundum id dicitur continens, quatenus nullam habet appetentiam mali nec boni aversationem; aut quatenus habebat quidem pravas appetentias et aversationes, sed eas ratione superavit. 275. verum quatenus quidem non versatur in malis deliberationibus, nequaquam dicatur continens. non enim se continebit ab eo quod non habet: et quemadmodum nemo dixerit eunuchum esse rerum venerearum continentem, et eum cui vitiatus est stomachus, continentem esse in ciborum fruitione — nullo enim modo ipsi talia consectantur, ita ut per continentiam adversus consectationem eorum insurgere debeant — eodem modo sapientem appellare non oportet continentem, eo quod ipsi non innascatur affectio adversus quam futurus sit continens. 276. quodsi versatur quidem in malis deliberationibus, vincit tamen eas ratione, primum quidem concedent, nihil illi prudentiam profuisse utpote qui adhuc in perturbationibus sit et auxilio egeat: deinde etiam infelicior esse reperitur iis qui mali esse dicuntur. nam si appetitione animi

---

f) *ὠφέλιμος*] post hanc vocem novum, non a verbis *εἰ μέντοι*, caput incipit in mss Savil. et Vratislav.

g) *ἐν ταῖς πρὸς τὸ καλὸν ὁρμαῖς*] ita legendum, non *κακόν* ut in editis. sic libro adversus Ethicos: *ἐγκράτειαν αὐτῷ παρασχομένη ἐν ταῖς πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὁρμαῖς καὶ ἐν ταῖς πρὸς τὸ κακὸν ἀφορμαῖς.* frequentissimum est Stoicis appellare *ὁρμήν* inclinationem animi, qua ad rem aliquam tamquam ad bonum fertur, *ἀφορμήν* autem declinationem aversationemque.

h) *κατεξαναστῶσι*] *contra insurgant.* eadem voce utitur lib. adversus Ethicos et secundo adversus Logicos: *ἐπείπερ τοὺς κατεξαναστάντας τῆς κοινῆς προλήψεως Δογματικούς*, ubi dicta, si placet, vide. P 197

i) *τῶν φαύλων λεγομένων*] hominum e vulgo, qui *φρονίμοις* ac sapientibus opponuntur. supra sect. 251.

πάντως ταράσσεται· εἰ δὲ περικρατεῖ τῷ λόγῳ, συνέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ κακόν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ταράσσεται τοῦ φαύλου ἐκείνου,
277 μηκέτι τοῦτο πάσχοντος. εἰ μὲν γὰρ ὁρμᾷ, ταράσσεται· εἰ δὲ τυγχάνει τῶν ἐπιθυμιῶν, παύεται τῆς ταραχῆς. οὐ τοίνυν ἐγκρατὴς γίνεται ὅσον ἐπὶ τῇ φρονήσει ὁ σοφός, ἢ εἴπερ γίνεται, πάντων ἀνθρώπων ἐστὶ κακοδαιμονέστατος. ὥστε οὐκ ὠφέλειαν ἀλλὰ ταραχὴν αὐτῷ μεγίστην ἡ περὶ τὸν βίον παρέσχε τέχνη. ὅτι δὲ ὁ νομίζων ἔχειν τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην καὶ δι' αὐτῆς ἐπεγνωκέναι τίνα τέ ἐστιν ἀγαθὰ ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τίνα φαῦλα, ταράσσεται σφόδρα, καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτῷ παρόντων καὶ τῶν κα-
278 κῶν, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν[k]) ὑπεμνήσαμεν. λεκτέον οὖν ὅτι εἰ μήτε ἡ τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων ὑπόστασις ὁμολογεῖται, ἥ τε περὶ τὸν βίον τέχνη τάχα μὲν καὶ ἀνυπόστατός ἐστιν· εἰ δὲ καὶ ὑφεστάναι δοθείη καθ' ὑπόθεσιν, οὐδεμίαν ὠφέλειαν τοῖς ἔχουσιν αὐτὴν παρέχει· τὸ ἐναντίον δὲ ταραχὰς αὐτοῖς ἐμποιεῖ μεγίστας· μάτην ὠφρυῶσθαι δοκοῖεν ἂν οἱ Δογματικοὶ κἀν τῷ
279 λεγομένῳ ἠθικῷ μέρει τῆς καλουμένης φιλοσοφίας. τοσαῦτα καὶ περὶ τοῦ ἠθικοῦ τόπου συμμέτρως ὡς ἐν ὑποτυπώσει διεξελθόντες ἐνταῦθα περιγράφομεν καὶ τὸ τρίτον σύνταγμα καὶ τὸ πᾶν τῶν Πυρρωνείων ὑποτυπώσεων σπούδασμα ἐκεῖνο ἐπειπόντες[l])·

P 198

ΚΕΦ. λβ'.

Διὰ τί ὁ Σκεπτικὸς ἐνίοτε ἀμυδροὺς ταῖς πιθανότησιν ἐρωτᾶν ἐπιτηδεύει λόγους.

Ὁ Σκεπτικὸς διὰ τὸ φιλάνθρωπος εἶναι τὴν τῶν Δογματι-

ad aliquid ducitur, perturbetur necesse est: si autem ratione superat, continet in se ipso malum et propterea magis perturbatur quam ille malus qui hoc non amplius patitur. 277. nam quando appetitu animi agitur, perturbatur: quando autem cupiditates assequitur, desinit perturbari. non est ergo continens per prudentiam ipse sapiens; aut si est, omnium hominum est infelicissimus. itaque illi non utilitatem, sed perturbationem maximam praebuit quae circa vitam esse dicitur ars. eum porro qui existimat se habere artem quae circa vitam est et per eam cognovisse quae bona sunt secundum naturam et quae mala, valde perturbari, non minus cum bona quam cum mala adsunt, in superioribus docuimus. 278. dicendum est igitur, si nec bonorum nec malorum nec indifferentium subsistentia pro confessa et indubitata habetur, et ars quae circa vitam est fortasse nec ipsa quidem subsistit; quamvis tamen subsistere concedatur, per suppositionem, nullam utilitatem habentibus ipsam affert, imo vero contra perturbationes maximas eorum animis indit: Dogmatici etiam in morali parte eius quam vocant philosophiae, frustra supercilia attollere videri debent. 279. et his quidem de morali etiam philosophiae loco disputatis (quibus plura brevis institutionis mensura non admittit) hic etiam tertium librum et totam Pyrrhoniarum hypotyposeon tractationem claudimus, si illud addiderimus:

CAP. XXXII.

Quare Scepticus interdum rationes quantum ad probabilitatem attinet, debiles de industria proponat.

280. Scepticus eo quod sit humanus, Dogmaticorum arrogantiam et te-

k) ἐν τοῖς ἔμπροσθεν] lib. 1 sect. 27.
l) ἐπειπόντες] ita mss pro ἐπείποντες quod in editis erat.

κῶν οἴησίν τε καὶ προπέτειαν κατὰ δύναμιν ἰᾶσθαι λόγῳ βούλεται. καθάπερ οὖν οἱ τῶν σωματικῶν παθῶν ἰατροὶ διάφορα κατὰ μέγεθος ἔχουσι βοηθήματα, καὶ τοῖς μὲν σφοδρῶς πεπονθόσι τὰ σφοδρὰ τούτων προσάγουσι, τοῖς δὲ κούφως τὰ κουφότερα, καὶ ὁ Σκεπτικὸς οὕτως διαφόρους ἐρωτᾷ καὶ κατὰ ἰσχὺν λόγους, καὶ τοῖς μὲν ἐμβριθέσι καὶ εὐτόνως ἀνασκευάζειν δυνα- 281
μένοις τὸ τῆς οἰήσεως τῶν Δογματικῶν πάθος ἐπὶ τῶν σφόδρα τῇ προπετείᾳ κεκακωμένων χρῆται, τοῖς δὲ κουφοτέροις ἐπὶ τῶν ἐπιπόλαιον καὶ εὐίατον ἐχόντων τὸ τῆς οἰήσεως πάθος καὶ ὑπὸ κουφοτέρων πιθανοτήτων ἀνασκευάζεσθαι δυναμένων. διόπερ ὁτὲ μὲν ἐμβριθεῖς ταῖς πιθανότησιν, ὁτὲ δὲ καὶ ἀμαυροτέρους φαινομένους οὐκ ὀκνεῖ λόγους συνερωτᾶν ὁ ἀπὸ τῆς σκέψεως ὁρμώμενος ἐπίτηδες, ὡς ἀρκοῦντας αὐτῷ πολλάκις πρὸς τὸ ἀνύειν τὸ προκείμενον.

meritatem pro viribus sanare ratione desiderat. quemadmodum igitur corporalium morborum medici diversae potentiae habent remedia, et iis quidem qui vehementi morbo laborant, vehementissima quaeque adhibent, iis qui leviter aegrotant, levia: ita etiam paris roboris non sunt omnes quas Scepticus proponit rationes: 281. sed quae sunt ex illis solidiores quae et valide possunt opiniones Dogmaticorum evertere, erga eos qui graviter temerariae insolentiae morbo laborant utitur; levioribus autem erga eos qui hunc arrogantiae morbum in superficie tantum ideoque facile sanabilem habent, et huiusmodi qui rationibus levioris probabilitatis profligari possit. hinc ergo fit ut Scepticus aliquando rationes, quae quod ad probabilitatem attinet, aliquando robustiores, aliquando debiliores videntur, proponere de industria non dubitet, utpote quae ipsi saepenumero ad consequendum id quod persequitur, sufficiant.

P 199

IN SEXTI PHILOSOPHI
PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEON
LIBROS TRES
ANNOTATIONES
HENRICI STEPHANI,

IN QVIBVS ETIAM DE QVARVNDAM PHILOSOPHICARVM VOCVM INTERPRETATIONE AGIT.

Tit. ὑποτυπώσεων] de hoc titulo consule annotat. nonam, ubi de adverbio ὑποτυπωτικῶς agitur.

1. lib. 1 sect. 2 ἴσως] observavi Graecos plerisque in locis adhibere adverbium ἴσως, id est *fortasse*, item verbum οἶμαι, id est *arbitror*, in quibus alioqui ea minime necessaria sunt; sed extenuant duntaxat vel potius quandam modestiae speciem prae se ferunt. eodem autem officio et verbum δοκῶ fungi comperi. huiusmodi est etiam Fabianum, *fere*. sed Sextum, qui τὴν ἀπορητικὴν ἀγωγὴν profitetur, hic sicut et alibi uti adverbio ἴσως tamquam ἀποροῦντα consentaneum est. vide caput 21, ubi τάχα (quod idem valet) inter Scepticas voces recensetur.

2. lib. 1 sect. 2 καταληφθῆναι] pro *comprehendi* potuissem etiam uti infinitivo *percipi*, vertens καταληφθῆναι. Cicero enim utroque sine discrimine utitur, aliquando tamen ad maiorem expressionem ea copulans. Sextus: οἱ δὲ ἀπὸ τῆς νέας ἀκαδημίας ἀκατάληπτα εἶναι πάντα φασί. Cicero in Lucullo, *quoniam enim id haberent Academici decretum, nihil posse percipi.* et paullo post, *certe hoc ipsum ex quo omne veri falsique iudicium esset, percipere eos debuisse.* sic et κατάληψιν vertit tam *perceptionem* quam *comprehensionem*, atque adeo *cognitionem:* ita tamen ut κατάληψιν ad verbum sonare *comprehensionem* fateatur. sic enim in eodem libro scribit c. 6 sect. 17, *nec definiri aiebant necesse esse quid esset cognitio aut perceptio aut (si verbum e verbo volumus) comprehensio, quam κατάληψιν illi vocant, eosque qui persuadere vellent esse aliquid quod comprehendi et percipi posset, inscienter facere dicebant.* ubi animadverte exemplum eius quod modo dixi, videlicet duo haec verba *comprehendi* et *percipi*, interdum coniungi. sed hic verbum *percipi* sequitur, quod alibi praecedere potius solet. rursum Cicero in eodem libro c. 47 s. 145. *ad rerum igitur scientiam vitaeque constantiam aptissima quum sit mens hominis, amplectitur maxime cognitionem, et κατάληψιν, quam (ut dixi) verbum e verbo exprimentes comprehensionem dicemus.* iam vero et καταληπτόν

alicubi quidem per periphrasin, *quod comprehendi possit* item *quod percipi possit:* interdum vero et uno verbo *comprehensibile* reddit, sed petita tamen ante venia. at ἀκατάληπτον itidem una voce *incomprehensibile* nusquam ab eo dictum comperio. quo tamen, analogiam sequens, uti minime dubitavi. at vero ἀκαταληψίαν non item *incomprehensibilitatem* interpretari ausus sum, quod nullas nisi agrestes aures id posse ferre iudicarem. ideoque quod initio huius libri dicit Sextus ἀκαταληψίας ὁμολογίαν, interpretatus sum, *a se comprehendi non posse fateantur.* sciendum est autem reperiri etiam ἀκαταλήπτῶ cum apud alios, tum apud hunc nostrum Sextum, idem valens quod οὐ καταλαμβάνω, i. e. *non comprehendo*, *non percipio.* porro Ciceronianis hisce interpretationibus licebit fortasse aliquam addere, ut videlicet καταληπτόν non solum *comprehensibile*, sed etiam *perceptibile* et ἀκατάληπτον non tantum *incomprehensibile*, verum etiam *imperceptibile* vertamus. quae cur aspernemur nihil video (utar enim Fabii verbis), nisi quod iniqui iudices adversus nos sumus, ideoque paupertate sermonis laboramus. ego certé in huius libri interpretatione hanc in partem ne peccarem operam dedi, qui non tantum *ens* et *essentia*, sed alia multo duriora vocabula, ei, cogente necessitate, adhibui: quibus donec meliora in lucem prolata fuerint, neminem qui iudex aequus esse voluerit, offensum iri existimo. sed ut ad κατάληψιν revertar, eius originem declarat idem Cicero, ita scribens in eodem Lucullo c. 47, s. 145: *hoc quidem Zeno gestu faciebat. nam cum extensis digitis adversam manum ostenderat, visum, inquiebat, huiusmodi est. deinde cum paulum digitos constrinxerat, assensus huiusmodi. tum cum plane compresserat pugnumque fecerat, comprehensionem illam esse dicebat. qua ex similitudine etiam nomen ei rei, quod ante non fuerat,* κατάληψιν *imposuit.* hactenus ille. ex cuius tot verbis abunde discimus κατάληψιν *comprehensionem* sive *perceptionem* debere reddi. verum animadvertendum est verti etiam *cognitionem* in uno ex illis quos attulimus locis. cui convenit hic de Finib. lib. 3 c. 5 *cognitiones autem, vel (si haec verba minus placent aut minus intelliguntur,* καταλήψεις *appellemus licet) eas igitur ipsas propter se asciscendas arbitramur, quod habeant quiddam in se quasi complexum et continens veritatem.* sed in multis exemplaribus pro *cognitiones* depravate legitur *cogitationes.* quin etiam ut idem in quodam loco Luculli paulo ante citato κατάληψιν vult esse aut *cognitionem* aut *perceptionem* aut *comprehensionem*, ita alibi tres hos infinitivos coniungit, *nosci percipi comprehendi.* itidem vero et quattuor haec participia congerit, *comprehensi percepti cogniti constituti.* ita enim in Lucullo, unde et proxime praecedentes infinitivi petiti sunt, scribit: *quaero etiam, ille vir bonus qui statuit omnem cruciatum perferre, intolerabili dolore lacerari potius quam aut officium prodat aut fidem, cur has sibi tam graves leges imposuerit cum, quamobrem ita oporteret, nihil haberet comprehensi percepti cogniti constituti.* de his autem locis quid dicemus, in quorum uno Cicero *nosci percipi comprehendi*, in altero *comprehensi percepti cogniti* distincte ponit, cum alibi ea ἰσοδύναμα esse voluerit, et nobis κατάληψιν vel *cognitionem* vel *perceptionem* vel *comprehensionem* interpretari permiserit?

quid aliud huic obiectioni responderi debeat non video quam hoc,
P 200 Ciceronem, cum nobis liberum facit, *κατάληψιν* aut *cognitionem* aut *perceptionem* aut *comprehensionem* vertere, horum trium optionem nobis dare, tamquam quae sensum eundem efficiant, accipiendo verbum Stoicum latius et generalius, non autem eius etymologiae insistendo. itidem vero cum coniungit haec participia *comprehensi percepti cogniti*, licet non utatur disiunctiva *vel nec aut*, perinde tamen esse ac si posito genitivo Graeco *καταληπτοῦ* subiunxisset *sive* comprehensi *sive* percepti *sive* cogniti, id interpretari velis. pro me autem, vel potius pro Cicerone facit Galenus, qui *καταληπτόν* nihil aliud esse vult quam *γνωστόν*. verum et alia rursus oboritur quaestio, cur Galenus *καταληπτόν* quidem simpliciter *γνωστόν* exposuerit, at *καταλαμβάνεσθαι* non simpliciter *γιγνώσκειν*, sed *βεβαίως γιγνώσκειν*. haec enim ipsissima sunt illius verba: *ἐγὼ δ' οὔτ' ἄλλο τι καταληπτὸν ἡγοῦμαι σημαίνειν παρὰ τὸ γνωστόν, οὔτ' ἄλλο τι τὸ καταλαμβάνεσθαι τοῦ βεβαίως γιγνώσκειν· ἀνάλογον δ' αὐτοῖς λέγεσθαι τήν τε κατάληψιν καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν*. quin etiam paulo post *εἰς βεβαίαν γνῶσιν* pro *εἰς κατάληψιν* dixit. hanc quaestionem moventi (quisquis fuerit) apte, ut opinor, responderi queat, quemadmodum Galenus *καταληπτόν* simpliciter *γνωστόν* exposuit, cum tamen non simpliciter *γνωστόν* sed *βεβαίως γνωστόν* intelligeret, ut ex sequentibus explicationibus patet, ita Ciceronem simpliciter quidem *cogniti* dixisse, nec tamen ad quamlibet cognitionem hoc rettulisse, sed firmam ac stabilem intellexisse. nam haec demum appellari debet cognitio, licet per abusum latius eius significatio extendatur. quamquam nec ei, qui contendere volet omissum in hoc Galeni loco adverbium *βεβαίως* ante *γνωστόν*, valde repugnabo, cum praecesserit apud eundem *βεβαίως γνωστόν*. ubi etiam dicit satius esse nos ita vocare *τὸ καταληπτόν* ab appellatione Stoica discedentes. sed ut hanc quaestionem missam faciamus, Gellius Ciceronem imitatus ad verbi *καταλαμβάνεσθαι* interpretationem duos hosce infinitivos adhibuit *nosci* et *percipi*. porro elegantissime Lucianus ludit *ἐν βίων πράσει* c. 27 in significatione huius verbi; introducit enim Scepticum philosophum mercatori respondentem se omnia praestare posse praeterquam *δραπέτην μεταδιώκειν* et causam reddentem *ὅτι οὐ καταλαμβάνω*. sic ludit alibi et in voce *κριτήριον*. animadvertendum est autem praeterea nove dixisse Galenum in loco modo citato *καταλαμβάνεσθαι* pro *καταλαμβάνειν*, cum alioqui nos dicamur *καταλαμβάνειν*, at ipsae res *καταλαμβάνεσθαι*.

3. lib. 1 sect. 3 *εὑρηκέναι δοκοῦσι*] non verti *invenisse videntur*, sed *invenisse sibi videntur*, id est, invenisse se arbitrantur, quia dixerat modo, *εὑρηκέναι ἔφασαν*. invenerunt enim, ut quidem ipsi, non ut aliarum sectarum philosophi iudicant.

4. lib. 1 sect. 3 *Δογματικοί*] Cicero *δόγμα decretum* interpretatur. possumus autem, non sine exemplo quorundam Latinorum scriptorum, *δόγματα* interpretari etiam *placita*. eadem autem ratione vocarunt illi *placita philosophorum*, qua Graeci dicunt *τὰ ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις*, id est, ad verbum, *placentia philosophis*.

illo autem nomine inscriptus est quidam Plutarchi libellus. nec desunt qui existiment hodieque *placita Curiae* a nostratibus vocari *arrests* pro *arests*, id est ἀρεστά. in quo tamen longe falli eos, facile cognoscet quisquis vim et usum verbi a quo illud nomen deductum est consideraverit. quin etiam vocem δόξας interdum eadem significatione poni et ab eadem esse origine scimus. porro δόγμα quomodo interpretari debeamus, docet nos Cicero, uti dixi: at quomodo Δογματικούς (uno quidem certe verbo), non item. ego *dogmaticos*, vocem Graecam utpote usitatam retinendo, quam *decretorios*, ad verbum, appellare malui. quodsi ad periphrasin confugiendum sit, liceat fortasse Δογματικούς interpretari *decretorum auctores* vel *assertores* aut *professores* aut *decreta statuentes* vel *decretis adhaerentes*. quid si vero *decretis certis addictos* ex ipso Cicerone interpretemur? hinc autem et δογματικὴ φιλοσοφία paulo post, et alicubi adverbium δογματικῶς, de quibus paulo post. item verbum δογματίζειν, id est *dogma* vel *dogmata statuere*, *decretum aliquod* vel *decreta aliqua asserere* vel *profiteri* vel *aliquid tamquam dogma* (vel *decretum*) *proferre aut asserere*. dicitur enim interdum δογματίζειν absolute, interdum δογματίζειν τι vel περί τινος, id est, *aliquid* vel *de aliquo dogmatice pronuntiare*, *aliquid dogmaticorum more asserere* vel *aliquid dogmatica assertione approbare* vel *aliquid tamquam certum dogma assertione approbare*. utroque modo usus est Sextus eodem in loco ita[1] scribens, ὁ μὲν γὰρ δογματίζων ὡς ὑπάρχων τίθεται τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ὃ λέγεται δογματίζειν. usus est et tertio alibi ὁ γὰρ περὶ ἑνὸς δογματίζων ἢ προκρίνων φαντασίαν etc., ubi ὁ δογματίζων interpretatus sum *qui dogmatice pronuntiat*. apud Ciceronem alicubi *decretum habere* videtur esse δογματίζειν. Gell. uno verbo *decernere* pro eodem dixit lib. 2 c. 5, sed addens *statuere*. nam de Pyrrhoniis loquens scribit, *nihil enim decernunt*, *nihil constituunt*. caeterum δογματίζειν et δογματικῶς ἀποφαίνεσθαι eodem sensu dicuntur.

5. lib. 1 sect. 3 οἱ περὶ Κλειτόμαχον καὶ Καρνεάδην] hi duo tertiae Academiae auctores fuerunt. vide infra pag. 45 b et 47 c. d. vide et Ciceronem in Lucullo.

6. lib. 1 sect. 4 αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι] verti αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι generalissimae philosophandi rationes, quoniam alibi aperte dicit ea significatione δύο τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια. eodem sensu Galenus artis medicinae esse dicit δύο τὰ ἀνωτάτω μέρη. idem ad Glauconem, τὰ ἀνωτάτω γένη dixit, q. d. suprema, id est summa, scribens, οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ ἀνωτάτω γενῶν μένουσιν, ἀρχούμενοι ταῖς ἀπὸ τούτων ἐνδείξεσιν. idem ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ ἀνωτάτω γενῶν ἀρξάμενος. Laërtius in Zenone τῶν δὲ παθῶν τὰ ἀνωτάτω εἶναι γένη τέτταρα. ideo autem exempla huius significationis proferenda existimavi, ne quis τὰς ἀνωτάτω intelligat antiquissimas, quasi quae τοῖς ἀνωτάτω χρόνοις, id est ad verbum, non, *superioribus temporibus*, sed *supremis*, in usu fuerint. eodem quoque modo dicuntur et τὰ ἐπαναβεβηκότα γένη, ut τὰ ἀνωτάτω. atque adeo ipse Sextus in sequentibus ἐπαναβεβηκότας τρόπους ea significatione ponit, illis opponens τοὺς ὑποβε-

ηγηματικῶς. ideo autem admoneo, ne quis *ἱστορικῶς* accipiat eo sensu ut veritatem in historiographis non requiri dicat Sextus. contra enim veritatem a nonnullis *historiae animam* vocitatam esse scimus: unde et historicam fidem dixit Naso 3 Am. eleg. 2.

exit in immensum foecunda licentia vatum,
obligat historica nec sua verba fide.

11. lib. 1 sect. 5 *τίς ἔννοια*] nomen *ἔννοια* quod a me redditur *mens* (eo sensu quo accipitur pro ea quam vulgo *intentionem* appellamus) verti etiam potest me non repugnante *notio*, ut Cicero alicubi interpretatur. sed et *λόγους* quod verti *orationes*, scio potuisse aliter etiam transferri. verum *rationes* interpretari consentaneum huic sectae non fuisset: et postquam diligenter expendi argumentum c. 7, 8, 9, 10, in quibus hosce *λόγους* exponit, nihil aliud his *λόγοις* mihi significare visus est, quam ea quae de sua secta Pyrrhonii profitentur, videlicet se non *δογματίζειν*, se *αἵρεσιν* non habere, (si hanc in vulgari significatione accipiamus) physiologiam a se tractari consentaneo suae sectae modo, item se apparentia non evertere.

12. lib. 1 sect. 5. *τὰς σκεπτικὰς ἀποφάσεις*] vocat hic *τὰς σκεπτικὰς ἀποφάσεις* quas alibi *τὰς σκεπτικὰς φωνάς* nuncupat: ideoque *ἀποφάσεις* dicta aut voces simpliciter hic interpretari possumus: at secus cap. 20 sect. 92, ubi *ἀπόφασις* opponitur *τῇ καταφάσει*.

P 202 13. lib. 1 sect. 7 *ἡ σκεπτικὴ ἀγωγή*] *institutio* mihi est *ἀγωγή*, sicut iam in aliis duobus praecedentibus locis, non quod mihi satisfaciat plane haec interpretatio, sed quod aptiorem invenire non possim. quoties enim *institutionem* audimus, statim docentem et discentem imaginamur, quos haec secta evertit. ideoque fortasse rectius *institutum* interpretaremur; nam et Cicero Platonis *institutum* eo sensu dixisse videtur. idem vero *sectam* et *institutionem* alicubi copulat. unde videndum est an non *ἀγωγήν* *sectam* vertere possimus. porro Aristocles non simpliciter *ἀγωγήν*, sed *ἀγωγὴν λόγων* hanc nuncupat, ita scribens: *ὅτι μὲν οὖν τὴν τοιαύτην εἴτε αἵρεσιν εἴτε ἀγωγὴν λόγων, εἴτε ὅπῃ καὶ ὅπως ἐθέλῃ τις καλεῖν αὐτήν, οὐδεὶς ἂν εὖ φρονῶν ὀρθὴν εἶναι φαίη, δῆλον.* scimus autem Sextum antea c. 1 inter *φιλοσοφίας* eam recensuisse: quod Aristocles pati recusat, utpote subiungens, *ἐγὼ μὲν οὐδὲ φιλοσοφίαν οἴομαι δεῖν ὀνομάζειν αὐτήν, ἀναιροῦσάν γε δὴ τὰς τοῦ φιλοσοφεῖν ἀρχάς*. et ipse quoque Sextus cap. 2 dicit quidem *τὴν διάκρισιν τῆς σκέψεως ἀπὸ τῶν παρακειμένων αὐτῇ φιλοσοφιῶν*; sed tamen alio quoque modo philosophiae nomen accipiens, subiungit, *εἰδικὸς δὲ (λόγος) ἐν ᾧ πρὸς ἕκαστον μέρος τῆς καλουμένης φιλοσοφίας ἀντιλέγομεν*. caeterum capite sequenti *σκεπτικὴν δύναμιν* appellabit. alicubi etiam *σκέψιν* ponit *ἀντὶ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς*.

14. lib. 1 sect. 7 *ζητεῖν καὶ σκέπτεσθαι*] verti *σκέπτεσθαι* uti *scepsi*, quod a vocabulo recepto discedere non auderem. sed hic latius quid sit *σκέπτεσθαι* explicabo, si prius Gellii expositionem attulero. ita enim caput quintum libri 11 exorditur: *quos Pyrrhonios philosophos vocamus, ii Graeco cognomento Σκεπτικοί appellantur, id ferme significat quasi* quaesitores et consideratores; *nihil enim decernunt, nihil constituunt, sed in quaerendo semper considerandoque sunt, quid-*

nam sit omnium rerum de quo decerni constituique possit. ac ne videre quoque plane quicquam nec audire sese putant, sed ita pati afficique quasi videant vel audiant: eaque ipsa quae affectiones istas in sese efficiant, qualia et cuiusmodi sint, cunctantur atque insistunt. haec Gellius. sed hoc addendum videtur, σκέπτεσθαι quum ad Scepticorum sectam refertur, non dici late de qualibet consideratione seu commentatione, sed ad illam restringi quae est hominis responsionem ad quaestionem de qua interrogatus fuerit meditantis, eamque aut affirmativam aut negativam. huiusmodi autem responsionem nemo umquam a Scepticis extorserit, eo quod dum σκέπτονται, dicunt sibi contraria circa idem apparere, ideoque omnia talia apparere, ut aequum pondus πρὸς πίστιν habeant et πρὸς ἀπιστίαν. unde fit ut numquam ultra σκέψιν egrediantur, sed in ea perpetuo defixi maneant. sic autem apud Xenophontem dicitur σκέπτεσθαι, qui aliquid considerat de quo interrogatus est, responsionem ad id meditans. pro eodem dicitur et διασκέπτεσθαι, quo utitur quidam Scepticus apud Lucianum ἐν βίων πράσει c. 27, dicens, ἐπέχω περὶ τούτου καὶ διασκέπτομαι. cur autem Gellius σκεπτικοὺς dixerit appellatos quasi *quaesitores*, nihil causae video.

15. lib. 1 sect. 7 σωματικώτερον] adverbium σωματικώτερον verti *solidius*: fortasse autem non male etiam redderetur *plenius*. sed nec utrumque perperam, ut opinor, coniungeretur ad maiorem adverbii Graeci expressionem, quod ad verbum sonat *corporalius*. ceterum Galenus quoque idem de Pyrrhone testatur scribens, καὶ τὴν ἄγαν ἠκριβωκέναι τὴν ἀπορητικὴν ὑποληφθέντα Πύῤῥωνα. ne cui tamen errandi occasionem praebeat mea interpretatio, quia προσεληλυθέναι τῇ σκέψει verti *scepsin tractavisse*, malim reddere, *ad scepsin se contulisse*, vel (minus quidem ad verbum, sed magis significanter) *ad scepsin se applicuisse*. dico autem errandi occasionem, quia ex illa interpretatione colligere posset aliquis scriptis persequutum esse Pyrrhonem sectam Scepticam, quum contra nihil eum literarum monumentis mandasse testentur cum alii tum Aristocles et Diogenes Laërtius.

16. lib. 1 sect. 8 καὶ λόγοις] repone *rationibus* pro *orationibus*. ex Cicerone autem sumpsi haec verba *paria momenta*. nam quod hic dicit τὴν ἐν ἀντικειμένοις λόγοις ἰσοσθένειαν, ille reddit *contrariarum rationum paria momenta*. ita enim in Lucullo, id est in 2 Acad. scribit: *nam in utramque partem multa dicuntur. horum aliquid vestro sapienti certum videtur, nostro ne quid maxime quidem probabile sit occurrit. ita sunt in plerisque contrariarum rationum paria momenta.* repono autem hic *in utramque partem* pro *in utraque parte* (quod in vulg. edit. habetur) ex aliis Ciceronis locis. idem in fine libri 1 earundem Acad. *huic rationi quod erat consentaneum faciebat, ut contra omnium sententias dies iam plerosque deduceret, ut quum in eadem re paria contrariis in partibus momenta rationum invenirentur, facilius ab utraque parte assertio sustineretur.* in quo posteriore loco animadverte expressum id ipsum quod a Sexto additur, Scepticos videlicet ob illam ἰσοσθένειαν devenire ad ἐποχήν. idem vero alibi ἰσοσθενῆ appellat *paria in utramque partem*. quodsi ἰσοσθένειαν ad verbum exprimere velimus,

vertemus *aequalem potentiam*, quam uno quidem verbo, sed non satis Latino *aequipollentiam* seu *aequivalentiam* vocare possemus. sed pro eo quod Cicero *paria momenta* dicit, poterimus etiam *par pondus* vel *aequale pondus* dicere, ut *contrariae rationes paris ponderis* idem valeat quod *contrariarum rationum paria momenta*. nam apud Lucianum [vit. auct. 27] ἰσοβαρεῖς λόγους quidam Scepticus appellat quos hic Sextus ἰσοσθενεῖς. interrogatus enim quid sibi vellent lances, quas circumferebat, respondet, ζυγοστατῶ ἐν αὐτοῖς τοὺς λόγους καὶ πρὸς τὸ ἴσον ἀπευθύνω, καὶ ἐπειδὰν ἀκριβῶς ὁμοίους τε καὶ ἰσοβαρεῖς ἴδω, τότε δὴ ἀγνοῶ τὸν ἀληθέστερον. porro ἰσοσθένειαν hanc ipsemet Sextus in fine huius cap. exponit τὴν κατὰ πίστιν καὶ ἀπιστίαν ἰσότητα. idem cap. 22 ait ἐπέχω proferri ab eo qui declarare velit res sibi videri aequales πρὸς πίστιν καὶ ἀπιστίαν. quin etiam cap. 24 ait, quum dicitur a Sceptico πάντα ἐστὶν ἀόριστα, intelligi ἀόριστα debere μὴ προὔχοντα τῶν ἀντικειμένων κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν. existimo autem Aristoclem ἀδιάφορα eodem sensu dicere, id est, μηδὲν διαφέροντα πρὸς πίστιν ἢ ἀπιστίαν vel πρὸς ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος. longe enim falletur qui ἀδιάφορα apud eum (ubi hanc vocem Scepticis attribuit) in recepta vulgo significatione accipiet. ad illa autem Aristoclis ἀδιάφορα pertinent haec Ciceronis in Lucullo *veri enim et falsi non modo cognitio sed et natura tolletur, si nihil erit quod intersit.* et paulo post, *primum qui potestis non impediri quum a veris falsa non distent?*

17. lib. 1 sect. 8 εἰς ἐποχήν] Timon, ut testatur Aristocles, dixit τοῖς ἀδοξάστοις καὶ ἀκλινέσι καὶ ἀκραδάντοις περιέσεσθαι πρῶτον μὲν ἀφασίαν ἔπειτα δ' ἀταραξίαν: Aenesidemus autem voluptatem. ubi animadvertendum est ἀφασίαν dici quam ἐποχὴν appellavit Sextus. porro et Galenus τὴν εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν ait (ex veterum Academicorum iudicio) τελευτᾶν εἰς ἐποχήν, appellans, ut opinor, τὴν εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν *argumentationem in utramque partem*, non autem *praeparationem*, ut Erasmus vertit. est enim ἐπιχείρησις

P 263 meo quidem iudicio quasi aggressio per argumentationem seu ratiocinationem. unde et ἐπιχειρήματα dici puto *argumentationes* quibus velut aggredimur adversarium. quoniam autem ex huiusmodi argumentatione et propositione rationum in utramque partem tandem illa ἰσοσθένεια τῶν λόγων emergit, ideo illam in epochen desinere tradunt.

18. lib. 1 sect. 8 ἀταραξίαν] hanc ἀταραξίαν exprimere voluit Cicero ita scribens in Lucullo *sed quaero quando ista fuerint ab Academia petere decreta, ut animum sapientis commoveri et conturbari negarent*, id est, ἀτάραχον εἶναι vel uno verbo ἀταρακτεῖν. ego ἀταραξίαν alicubi reddidi *imperturbatum animi statum*, alicubi *vacuum a perturbatione animum.* est etiam ubi verterim *vacuitatem a perturbatione*, sicut et hic. sed nihil impedit quin etiam aliquis *tranquillitatem animi* interpretetur. is enim demum tranquillus est animus, qui omni perturbatione caret. ipse autem paulo post ἀταραξίαν definiet ψυχῆς ἀοχλησίαν καὶ γαληνότητα, id est *vacuitatem perturbationis in animo et tranquillitatem.* sed vertere etiam potui *animum minime turbulentum* et *serenum.* nam animum turbulentum dixit Cicero,

animum serenum (id est *γαληνόν* ad verbum) Ovidius. potui etiam reddere *minime turbidum et tranquillum.* nam haec duo, quae mari frequenter tribuuntur, Cicero quoque inter se opponit. quin etiam *γαληνότητα ψυχῆς animum placidum* interpretari licet, quia quod *γαληνὴν θάλασσαν* dicunt Graeci, Latini vel *tranquillum* vel *placidum mare* vocant, et ab eo petitam esse metaphoram constat.

19. lib. 1 sect. 9 *οὐ κατὰ τὸ περίεργον*] Sexti verba sunt *οὐ κατὰ τὸ περίεργον, ἀλλ' ἁπλῶς κατὰ τὸ δύνασθαι.* id est *non curiosus*, vel *non anxia quadam observatione* usus huius verbi, *sed simpliciter, quatenus potest.* sic alibi *δογματικὴν περιεργίαν* dicit. praeterea in fine huius libri itidem de usu vocabulorum loquens c. 34 sect. 240 *οὕτως καὶ ὁ μεθοδικὸς κοινότητα λέγει καὶ διήκειν καὶ τὰ παραπλήσια, ἀπεριέργως.* praecesserat autem paulo ante, *πρὸς τῷ καὶ τὸ ἀδόξαστόν τε καὶ ἀδιάφορον τῆς χρήσεως τῶν ὀνομάτων κοινὸν εἶναι τῶν ἀγωγῶν.* ut autem Sextus dicit *οὐ κατὰ τὸ περίεργον ἀλλ' ἁπλῶς*, ita Aeschines contra Ctesiphontem [c. 77] scribit *ὅταν δ' ἐξ ὀνομάτων συγκείμενος ἄνθρωπος, καὶ τούτων πικρῶν καὶ περιέργων, ἔπειτα ἐπὶ τὴν ἁπλότητα καὶ τὸ ἔργα καταφεύγῃ.*

20. lib. 1 sect. 9 *ἐναλλάξ*] adverbium *ἐναλλάξ* verti hic *permutatim*, alibi autem aliter, prout mihi alia interpretatio in mentem venit: ubique tamen eodem sensu. intelligit autem, aut phaenomena noumenis aut noumena phaenomenis.

21. lib. 1 sect. 10 *ἐποχή*] Cicero *ἐποχὴν* interpretatur *assensionis retentionem.* idem vim verbi exprimens ita scribit in Lucullo, *contineo igitur me ne incognito assentiar.* nam *contineo me ne assentiar* nihil aliud est quam *ἐπέχω.* alibi autem dicit *se ab assensu sustinere*, item *assensum sustinere* vel *assensionem.* quin etiam alicubi *assertionem sustinere* eodem sensu ponit. idem quum ita scribit, *quum se a respondendo ut aut approbet quid aut improbet sustineat, ut neque neget aliquid neque aiat*, nihil aliud dicit tot verbis quam *ὅταν ἐπέχῃ.* invenitur etiam apud eum *a certis cohibere assensum* pro *ἐπέχειν περὶ τῶν δήλων.* Gellius autem *ἐπέχειν* videtur interpretari voluisse *cunctari* et *insistere*, ita scribens de Scepticis lib. 11 cap. 5 *ac ne videre quoque plane quicquam neque audire sese putant, sed ita pati afficique quasi videant vel audiant. eaque ipsa quae affectiones istas in sese efficiant, qualia et cuiusmodi sint, cunctantur atque insistunt*, id est, *ἐπέχουσι περὶ τοῦ ποῖά ἐστι κατὰ φύσιν.* nam editiones in quibus legitur *cunctantur*, sequor potius quam quae habent *contantur*, id est *percontantur.* accipio autem *cunctantur* pro *haesitant.* nam et Cicero alicubi cunctari et haesitare copulat. fateor tamen duriusculum esse hoc loquendi genus, *cunctantur atque insistunt qualia sint*, pro cunctantur respondere de hoc, qualia sint, id est, haesitant de responsione ad hoc, qualia sint, etc. et ut dixi, *ἐπέχουσι περὶ τοῦ ποῖα*, etc. quamquam si verbum verbo exprimere velimus, exponemus potius *ἐφίστανται*, a quo verbo deductum nomen *ἐπίστασις* usurpatur a Luciano de quodam Sceptico [vit. auct. 27]: et quidem facetissime, suo more, in hoc verbo ludit *ἐν βίων πράσει.* cuius tamen loci sensum interpres non assequutus est, imo ab eo longe recessit, quippe qui *ἐπίστασιν*, qua Lucianus significare vult *restitationem* sive *insistentiam*, (si a verbo in-

sistere hoc nomen formare fas est) interpretatus est *sapientiam*, absurdissimum sensum efficiens, quia videlicet ἐπίστασιν (quod ab ἐφίσταμαι deductum est) ab ἐπίσταμαι, unde et ἐπιστήμη, ortum esse credidit. hic autem error in interpretatione τοῦ ἐπίστασις commissus revocat mihi in memoriam locum Xenophontis ἐν ἀναβάσει, in quo itidem vocem ἐπίστασιν quidam non intelligentes in ἔπῖτασιν perperam mutaverunt: et hanc tamen lectionem interpretes nonnulli sequuti sunt. qua de re admonui in annot. Xenophonti editionis meae adiunctis. sed ut ad ἐποχήν revertamur, Sextus infra tradit eam dictam ἀπὸ τοῦ ἐπέχεσθαι τὴν διάνοιαν ὡς μήτε τιθέναι τι μήτε ἀναιρεῖν. hic eodem sensu dicit esse στάσιν διανοίας, nimirum στάσιν ponens ἀντὶ τῆς ἐπιστάσεως, cuius modo meminimus. Galeaus autem late ἐποχήν accipiens eam ἀοριστίαν esse dicit.

z. lib. 1 sect. 11 ὁ Πυῤῥώνειος] dixit et pagina praeced. sectam Scepticam a Pyrrhone Pyrrhoniam denominatam. sed hoc improbat Theodosius apud Diogen. Laërtium, ut videbis pag. 545. sic autem loquitur hic Sextus καὶ ὁ Πυῤῥώνειος δὲ φιλόσοφος δυνάμει τῇ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς ἐννοίᾳ συναποδέδοται· ἔστι γὰρ ὁ μετέχων ταύτης τῆς δυνάμεως. ubi δύναμις diverse accipitur. nam quum dicit δυνάμει συναποδέδοται τῇ ἐννοίᾳ τῆς σκεπτ. ἀγωγ. eodem modo accipit δυνάμει quo in his locis, τὸ φαινόμενον δυνάμει τὴν φαντασίαν καλοῦντες. item, ὅταν λέγωμεν πλατεῖαν, δυνάμει λέγομεν πλατεῖαν ὁδόν. item, ὁ γοῦν λέγων τάχα ἐστίν, δυνάμει τίθησι καὶ τὸ μάχεσθαι δοκοῦν αὐτῷ τὸ τάχα μὴ εἶναι. ac ne tam procul exempla petamus, quod legis in principio pag. proxime seq. in mea interpretatione, *at Scepticus voces suas profert ita ut quae possint a se ipsis circumscribi*, ita legitur apud ipsum Sextum, ὁ δὲ Σκεπτικὸς τὰς φωνὰς αὐτοῦ προφέρεται ὡς δυνάμει ὑφ' ἑαυτῶν περιγράφεσθαι, perinde ac si diceret ὡς δύνασθαι ὑφ' ἑαυτῶν περιγράφεσθαι, ut apparet ex hoc capitis 28 sect. 206 loco, ubi de iisdem φωναῖς scribit, ὅπου γε καὶ ὑφ' ἑαυτῶν αὐτὰς ἀναιρεῖσθαι λέγομεν δύνασθαι, ἐμπεριγραφομένας ἐκείνοις περὶ ὧν λέγονται, id est (permutando genera loquendi) ἀναιρεῖσθαι λέγομεν δυνάμει. sic igitur et in eo de quo nunc agitur loco δυνάμει συναποδέδοται, perinde est ac si dixisset δύναται συναποδεδόσθαι, ut sit sensus, Pyrrhonii quoque philosophi notio cum notione Scepticae sectae tradita esse potest, vel ad Pyrrhonii quoque philosophi notionem valet Scepticae institutionis notio, quam tradidimus aut exhibuimus seu assignavimus. fateor interim non ubique posse dativum δυνάμει ita resolvi; nam si pro ὅταν λέγωμεν πλατεῖαν, δυνάμει λέγομεν πλατεῖαν ὁδόν, dixeris, ὅταν λέγωμεν πλατεῖαν, P 204 δυνάμεθα λέγειν πλατεῖαν ὁδόν, aliud quiddam significare videberis. quare δυνάμει λέγομεν πλατεῖαν ὁδόν interpretor *idem valet* vel *tantundem valet ac si diceremus* πλατεῖαν ὁδόν vel *perinde est ac si diceremus* πλατ. ὁδ. eadem est et sequentis exempli ratio. similis autem est usus huius vocabuli in isto Aristoclis loco, ubi de Aristippo ita loquitur, ἀλλ' οὐδὲν μὲν οὗτος ἐν τῷ φανερῷ περὶ τέλους διελέξατο, δυνάμει δὲ τῆς εὐδαιμονίας τὴν ὑπόστασιν ἔλεγεν ἐν ἡδοναῖς κεῖσθαι. subiungit enim ἀεὶ γὰρ λόγους περὶ

ἡδονῆς ποιούμενος εἰς ὑποψίαν ἦγε τοῦτο προσιόντας αὐτῷ τοῦ λέγειν τέλος εἶναι τὸ ἡδέως ζῆν. aliter etiam accipitur δυνάμει apud philosophos, videlicet quum ἀντιδιαστέλλεται τῇ ἐνεργείᾳ. nam δυνάμει et ἐνεργείᾳ item κατὰ δύναμιν et κατ' ἐνέργειαν opposita esse scimus. iam vero quod ad δυνάμεως attinet, quo utitur idem Sextus in eo loco quem initio huius annotationis protuli, aliter accipi debet, videlicet ut initio capitis praecedentis.

23. lib. 1 sect. 12 μεγαλοφυεῖς] in vertendo μεγαλοφυεῖς periphrasi Ciceroniana usus sum, *abundantia quadam ingenii praestantes*. sed rectius *viri* hoc quidem loco dixissem, quam *homines*. quod tamen discrimen leve est.

24. lib. 1 sect. 12 παντὶ λόγῳ] possis etiam interpretari, et quidem melius fortasse, *omni rationi rationem* etc. vide Ciceronem.

25. lib. 1 sect. 13 φαντασίαν] Graecam vocem *phantasiam* retinui, non quod nescirem quomodo eam vertat Cicero, sed ne quis in ambiguitate vocis Latinae falleretur. nam *visum*, quod Cicero φαντασίαν reddit, alia quoque significare scimus. quum autem variis in locis interpretetur *visum*, alicubi tamen *visionem* etiam vertit in Lucullo, et ibidem ita scribit *de sensibus ipsis quaedam dixit nova, quos iunctos esse censuit e quadam quasi impulsione oblata extrinsecus, quam ille φαντασίαν, nos visum appellemus licet.* at Quintilianus uno in loco φαντασίας interpretans, *per quas*, inquit, *imagines rerum absentium ita repraesentantur animo, ut eas cernere oculis ac praesentes habere videamur.* alibi autem scribit, *quare capiendae sunt illae, de quibus dixi, rerum imagines, quas vocari φαντασίας indicavimus.* sed rursus alio in loco, Theonem Samium pictorem *concipiendis visionibus, quas φαντασίας vocant*, dicit fuisse praestantissimum. ut autem pictoribus sic et poëtis scimus peculiares quasdam esse φαντασίας, quas quo Latino vocabulo apte exprimere possimus, alii viderint. nobis de primaria et generali huius nominis significatione agere propositum est. addo igitur, nos ex Cicerone non tantum *visa* seu *visiones* simpliciter appellare posse, sed etiam significantius, *visa in animos impressa;* ita enim in eodem Lucullo scribit, *ut etiam illud absurdum sit quod interdum soletis dicere, quum visa in animos imprimantur, non vos id dicere, inter ipsas impressiones nihil interesse, sed inter species et quasdam formas eorum. quasi vero non specie visa iudicentur, quae fidem nullam habebunt sublata veri et falsi nota.* quin etiam visis pellendi vim tribuit idem; nam ita in eodem libro scribit, *sed id disputari poterat subtiliter, quanto quasi artificio natura fabricata esset primum animal omne, deinde hominem maxime. quae vis esset in sensibus, quemadmodum prima visa nos pellerent, deinde appetitio ab his pulsa sequeretur.* idem in eodem libro, *visa enim ista quum acriter mentem sensumve pepulerunt* etc. de quibus locis postea dicetur. Gellius huic Ciceronis interpretationi acquiescens ita scribit, de Pyrrhoniis et Academicis philosophis loquens, *sed ex omnibus rebus perinde visa fieri dicunt, quas φαντασίας appellant: non ut rerum ipsarum natura est, sed affectio animi corporisve est eorum ad quos ea visa perveniunt.* haec Gellius. sed pro his, *ad quos ea visa perveniunt*, dixisset, ut opinor, Cicero, *quorum animis haec visa im-*

primuntur. porro ut φαντασίας interpretatur Cicero *visa*, ita φαντάζεσθαι *videri* in hoc Timaei Platonici loco, δεξιὰ δὲ φαντάζεται τὰ ἀριστερά: nam pro Graecis hisce verbis eius versio habet, *dextra autem videntur quae laeva sunt.* idem hunc eiusdem Platonis Polit. lib. 9 locum, καὶ ἥκιστα παράνομοι τότε αἱ ὄψεις φαντάζονται τῶν ἐνυπνίων, ita reddit, *tum ei visa quietis occurrent tranquilla atque veracia.* at ego φαντάζεσθαι his in locis exponere malim *apparere* quam *videri*, sicut et in isto, qui in eodem Timaeo legitur, διὰ ταῦτά τε ἰδεῖν λαμπρὸν καὶ στίλβον λιπαρόν τε φανταζόμενον. ut autem φαντάζεσθαι vertit *videri*, sic et φαίνεσθαι *cerni* in eodem Timaeo. hoc tamen nemo negare possit φαίνομαι, si verbum verbo exprimendum sit, potius esse *appareo* quam *cernor* seu *videor.* quum autem φαντασία ab eo derivatum sit, atque adeo ipse Sextus tradat nos τὸ φαινόμενον δυνάμει τὴν φαντασίαν καλεῖν, quod loquendi genus paulo ante exposui, videndum est an non melius φαντασίας aliquo ab *appareo* deducto nomine exprimeremus; *apparentiam* scio Latine non dici, *apparitionem* autem Latinos alio sensu usurpare: sed quid si cogente necessitate eidem significationi, cui et ipsum verbum appareo servit, accommodemus? at quae necessitas aliam vocem quam *visum* quaerere nos cogit? obiiciet aliquis. dicam quod sentio. quum dico me videre aut cernere equum album, perinde est ac si dicerem, "equus quem video vel cerno, est albus". at hoc numquam Scepticus quatenus est Scepticus dixerit; hoc enim esset ab ipsa Sceptices professione desciscere, quae est οὐδενὶ συγκατατίθεσθαι et περὶ οὐδενὸς διαβεβαιοῦσθαι, i. e. nihil assertione approbare, sed περὶ παντὸς ἐπέχειν, adeo ut quo quidque colore aut quo sono sit, se nescire dicturus sit, sed tantum sentire affici se velut ab hoc vel illo colore et tamquam ab hoc vel illo sono. qua etiam de causa inducit Lucianus quendam huius sectae philosophum se μήτε ἀκούειν μήτε ὁρᾶν profitentem. et hoc alii quoque passim illis exprobrant, quod videlicet sensus eripiant, ut loquitur Cicero. atque adeo Gellium paulo ante audivimus ita loquentem de illis, *ac ne videre quoque plane quicquam nec audire sese putant, sed ita pati afficique quasi videant vel audiant.* quod tamen mera calumnia erat, sed huius ansam praebuit Sceptica loquendi forma, talis qualem modo proposui. denique si verum est quod Sextus dicit, φαντασίαν tantundem valere quod φαινόμενον, qui φαντασίαν interpretabitur visum, eodem modo et φαινόμενον interpretari queat. at consideremus in uno quopiam Sexti loco, exempli gratia, quam incommoda sit, ne quid gravius dicam, illa interpretatio. quum ita scribit, ὅταν δὲ ζητῶμεν εἰ τοιοῦτόν ἐστι τὸ ὑποκείμενον ὁποῖον φαίνεται, τὸ μὲν ὅτι φαίνεται δίδομεν, ζητοῦμεν δ' οὐ περὶ τοῦ φαινομένου, ἀλλὰ περὶ ἐκείνου ὃ λέγεται περὶ τοῦ φαινομένου, si hic φαίνεται vertas *videtur*, id est *cernitur*, plane a mente auctoris discedis, eiusque sententiam pervertis. quare quod verbum *videtur* ambiguum sit, malui φαίνεται ubique vertere *apparet*, et quum dico, *hoc apparet album*, non intelligo, manifestum est hoc esse album, sed perinde est ac si dicam, hoc speciem albedinis meis oculis obiicit. accipio autem speciem sicut Cicero, quum dicit, *eadem est in*

somnis species eorum quae vigilantes videmus. animadverte enim eum non dixisse *visio*, sed *species*, et ita distinxisse ac si Graece dixisset, P 205
ἡ αὐτή ἐστι φαντασία καθ᾽ ὕπνους, vel ὄναρ, ὧν ὁρῶμεν ὕπαρ, vel ἡ αὐτή ἐστι φαντασία καθεύδουσιν ἐκείνων ὧν ἐγρηγορότες ὁρῶμεν. at Sceptici discrimen hoc tollunt discentes se nescire utri assentiendum sit. clarum autem erit quod docere volo ex hoc loco Galeni: ἐπειδὴ γὰρ ἔνια μὲν οἰόμεθα ἢ βλέπειν ἢ ἀκούειν ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι, καθάπερ ἐν ὀνείροις καὶ μανίαις, ἔνια δὲ οὐκ οἰόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ ἀλήθειαν ὁρῶμεν ἢ ὅλως αἰσθανόμεθα· ταυτὶ μὲν τὰ δεύτερα πάντες ἄνθρωποι πλὴν Ἀκαδημιακῶν τε καὶ Πυρρωνείων εἰς βεβαίαν γνῶσιν ἥκειν νομίζουσιν, ἃ δ᾽ ὄναρ ἡ παραπαιόντων ψυχὴ φαντάζεται, ψευδῆ ταῦθ᾽ ὑπάρχειν. εἰ μὲν δὴ συγχωροῦσιν αὐτὸ τοῦθ᾽ οὕτως ἔχειν, ἐξαλειψάτωσαν ἐν οἷς γράφουσι μήτε τοῦ μαινομένου τὸν σωφρονοῦντα μήτε τοῦ νοσοῦντος τὸν ὑγιαίνοντα μήτε τοῦ κοιμωμένου τὸν ἐγρηγορότα πιστότερον ὑπάρχειν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν. observandum hic est desipientibus non ὁράματα sed φαντάσματα tribui secundum vulgo receptam opinionem, at secundum Scepticos utrisque pariter φαντάσματα seu φαντασίας tribui, utpote non discernentibus quod ad sensum attinet, eum qui sanae sit mentis ab eo qui mente alienatus sit. qua de re ipse quoque Cicero in eo loco, unde verba quae paulo ante citavi deprompta sunt, disputat. sed iam satis superque meam sententiam explicuisse mihi videor de interpretatione nominis φαντασία. addo etiam hoc, si quis respondeat φαντασίας apud Scepticos posse verti *visa* vel *visiones*, modo visa accipiamus pro iis quae nobis videre visi sumus, is nequaquam nodum plane solverit; nam quum φαντασίαι non appellentur solum quae nobis videre visi sumus, sed etiam quae audire, denique generaliter quae aliquo nostrorum sensuum percipere nobis visi sumus, dura nimium foret haec κατάχρησις appellationis visorum ad reliquos omnes sensus accommodatorum. sed quoniam non is sum qui adversus tantum virum, quantum scimus fuisse Marcum Tullium, certamen instituere vel ausim vel possim, haec περὶ τῆς φαντασίας, id est, δυνάμει περὶ τοῦ φαινομένου, dicta existimentur κατὰ τὸ φαινόμενον. ego certe nusquam *apparentiam* aut *apparitionem* interpretatus sum, ne audaculus iudicarer, sed potius *imaginationem*; ita enim malui quam cum Quintiliano *imaginem* vertere, quem miror, quum uno in loco dixisset φαντασίας esse *per quas imagines rerum absentium repraesentantur*, postea ipsasmet *imagines* φαντασίας vocari dixisse. nam quo alio nomine hunc actum repraesentandi imagines quam imaginationem appellare possis? et fateor quidem diversas esse a Scepticorum phantasiis eas quas ibi Fabius describit, sed quin tamen interpretationem inde mutuemur et cum illis communicemus, nihil obstat, certe tum praesertim quum καταληπτικήν ad φαντασίαν addunt, *imaginationis* nomen valde mihi convenire videtur, ut καταληπτικὴ φαντασία dicatur *comprehensiva imaginatio* potius quam *visum comprehensivum*. porro quod *imaginem* vocat Quintilianus, id φάντασμα esse videtur potius quam φαντασία. et quoniam saepe istud nomen occurrit in hoc libro, de toto eius comitatu, ut ita lo-

quar, dicendum mihi arbitror, ut melius eius vis cognosci a nobis ac percipi possit. prius autem admoneo, φαντασία plane mihi videri a πέφανται tertia persona verbi φαίνομαι esse derivatum, vel potius verbum φαντάζομαι a πέφανται originem habere, a cuius prima praeteriti persona πεφάντασμαι sit φάντασμα, a secunda πεφάντασαι sit φαντασία, a tertia autem πεφάντασται sit φανταστόν. ideoque miror cur Plutarchus in placitis philosophorum φαντασίαν appellatam ἀπὸ τοῦ φωτός dixerit, nisi forte huc respexerit quod verbum φαίνομαι, a quo derivatum est φαντασία, ἀπὸ τοῦ φωτός deductum sit. sed quid vetat primum ex eodem Plutarcho nominis φαντασίας et cognatorum definitionem sumere? imo vero operae pretium, ut opinor, fuerit. audi igitur illum, sed Latine, Budaeo interprete, loquentem: *Chrysippus differre inter se ait quattuor haec. φαντασία quidem igitur affectio est in anima facta, quae sui quoque efficiens praefert; veluti quum oculis perspicimus album, affectio est in anima per visum facta, huicque affectioni dicere possumus subesse album quod ciet. perindeque erit si per tactum aut odoratum huiusmodi affectio fiat. dicta est igitur Graece φαντασία a lumine. ut enim lumen et se et ea quae collustrat demonstrat, ita phantasia ipsa se demonstrat et sui quoque conficiens. φανταστόν est phantasiae efficiens, ut album, ut frigidum, et omnino quicquid animam citare potest, id est φανταστόν. φανταστικόν inanis est attractus, affectus, inquam, in anima a nullo phantasto factus, veluti accidit in umbratilem pugnam exercentibus manusque inaniter intentantibus. proinde viso subiacet visi quiddam conficiens, inani autem viso non item. at φάντασμα est ad quod rapimur phantastico et inani attractu, cuiusmodi in mente captis furoreque percitis fiunt.* haec Plutarchus. vide et Damascenum de iisdem. verba autem sunt φαντάζομαι et φαντασιοῦμαι. de verbi φαντάζομαι passiva significatione dictum fuit iam antea. sed et φαντάζω voce activa reperitur pro *imaginem s. speciem praebeo, repraesento, apparere facio*, ut καὶ τοῦτο φαντάζοντα ὡς κατ' ἀλήθειαν. sed et compositum ἀναφαντάζω in eadem significatione. item pro *phantasia* seu *phantasiis afficio*, ut apud Basilium, τὰς οἰνοβαρεῖς κεφαλὰς ἃς ὁ ἐκ τῆς κραιπάλης ἀναφερόμενος ἀτμὸς ἐγκυμαίνων ἀναφαντάζει. at vero a φαντασία fit φαντασιοῦμαι. idem significans cum verbo φαντάζομαι, in activa sive neutra significatione sumpto; passivae autem huius verbi significationis exempla iam protuli; Alex. Aphrod. in 2 de anima, ἡ δὲ αἰσθητικὴ διαιρεῖται εἰς τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ φαντασιοῦσθαι, καὶ τὸ μνημονεύειν καὶ τὸ συγκατατίθεσθαι. hic quidem absolute, pro phantasias seu imagines animo concipere, imaginari. at cum accusativo, ut apud Plutarchum, φαντασιωθεὶς δαιμόνιόν τι. sic et φαντάζεσθαι cum accusativo, ut φαντάζονται τὴν χρῆσιν apud Alex. Aphrodiseum. sed a φαντασία fiunt etiam φαντασιώδης, φαντασιαστός et εὐφαντασίωτος. Plutarchus, φαντασιαστικοὺς καὶ κατόχους ποιεῖ τοὺς προφήτας. Quintilianus lib. 6 cap. 2 *has* (φαντασίας) *quisquis bene conceperit, is erit in affectibus pontentissimus. hunc quidam dicunt εὐφαντασίωτον, qui sibi res voces actus secundum verum optime finget.* habet autem et

alias significationes *φαντασία*, sed quae huius loci non sunt. at hoc praetereundum non est, nostrates omnia fere quae enumeravimus verba in vulgarem linguam transtulisse, *phantasie*, *phantasier*, *phantausme*, *phantastique*, usu tamen aliquantum diverso, praesertim cum dicunt *aliquem esse magis phantasticum quam mulam papae.*

26. lib. 1 sect. 13 *συγκατάθεσιν*] Cicero *assensum* item *assensionem* nec non *approbationem* interpretatur. alibi autem haec duo posteriora copulat, ut in Lucullo, *nunc de assensione atque approbatione, quam Graeci συγκατάθεσιν vocant, pauca dicemus.* nec multo post, *cuius* (virtutis) *omnis constantia et firmitas ex iis rebus constat quibus assensa est, quas approbavit*, id est, *αἷς συγκατέθετο.* idem in eodem libro paulo ante praecedentem locum, *sed de inconstantia totius illorum sententiae (si ulla sententia cuiusquam esse potest nihil approbantis)* etc. id est, *οὐδενὶ συγκατατιθεμένου.* alicubi etiam *assertione approbare* dicit. et paulo post *assertionem* et *approbationem* copulat. caeterum ut *assentiri* et *approbare* illis in locis eadem vult esse, sic alibi *opinari* et *assentiri*, ut cum scribit *sapientem nihil opinari*, id est *numquam assentiri rei vel falsae vel incognitae.* idem, *assensurum autem non percepto*, id est *opinaturum sapientem existimem.* idem, *credoque Clitomacho ita scribenti, Herculis quendam laborem exantlatum a Carneade, quod ut feram et immanem belluam sic ex animis nostris assensionem (id est opinationem et temeritatem) extraxisset.* ideo autem Cicero haec confundit et ex duobus unum facit, quod unum ex altero consequatur. unde alibi dicit *opinatione et perceptione sublata sequatur omnium assensionum retentio.* ideo et Aristocles adversus eos disputans dicit: *εἰ μὲν οὖν αὐτῇ συγκατατίθενται, δῆλον ὅτι δοξάζουσιν.* ubi animadverte *συγκατατίθενται* esse Ciceronianum *assentiuntur*, *δοξάζουσιν* autem *opinantur.* hinc etiam Sceptici se *ἀσυγκαταθέτους* et *ἀδοξάστους* profitebantur eodem teste, sicut *ἀπαθεῖς* et *ἀταράχους.* sed idem *ὑπολαμβάνειν* pro *δοξάζειν* et *ὑπόληψιν ἀντὶ τῆς δόξης* usurpat. verum hoc quoque observandum est in loco quem paulo ante citavi, Ciceronem dicere *opinationem* et *temeritatem*, pro quo alibi dicit *opinandi temeritatem.* videtur enim Cicero *temeritatem* vocare quam Sextus passim *προπέτειαν* appellat, eam *Δογματικοῖς* exprobrans. apud eundem Ciceronem ut *temeritatem opinandi* sic et *temere opinari* legimus. quin etiam alicubi scribit *ex animis nostris assensionem (id est opinationem et temeritatem) extraxisset:* porro ut *δοξάζειν opinari* et *δόξαν opinationem*, sic *τὰ κατὰ δόξαν* et *τὰ δοξαστά* ex Cicerone *opinabilia* interpretari possumus et *ἀδοξάστως citra opinationem.*

27. lib. 1 sect. 13 *συγκατατίθεται*] dicimus quidem *assentiri aliquam rem*, sed cum utimur nomine *assensus*, cogimur hanc constructionem mutare et aut *assensum ad rem aliquam* aut *assensum alicui rei* dicere. quin etiam *assensum de re aliqua* non sine exemplo usurparemus.

28. lib. 1 sect. 14 *πάντως*] adverbium *πάντως* verti *protinus* accipiens pro *necessario* et quasi *ex necessaria consecutione.* quo sensu dicit Cicero interdum *non continuo.* qua in significatione non insolens est apud alios quoque scriptores *οὐ πάντως.*

29. lib. 1 sect. 14 ὑπολαμβάνει] hic ὑπολαμβάνει simpliciter pro *arbitratur* seu *putat*, non pro δοξάζει. in qua tamen significatione accipi ab Aristocle modo dixi. quin etiam alibi Sextus utitur eodem modo quo hic. verum exstat etiam locus in quo οὐχ ὑπολαμβάνω plane sumendum videtur pro οὐ δοξάζω, nisi forte (quod suspicor) reponendum est οὐ καταλαμβάνω. caeterum ad hunc locum pertinet quod scribit Cicero in Lucullo: *sed Antipatro hoc idem postulanti, cum diceret, ei qui affirmaret nihil posse percipi, consentaneum esse unum tamen illud dicere percipi posse ut alia non possent, Carneades acutius resistebat; nam tantum abesse dicebat ut id consentaneum esset, ut maxime etiam repugnaret. qui enim negaret quidquam esse quod perciperetur, eum nihil excipere. ita necesse esse ne id ipsum quidem quod exceptum non esset comprehendi et percipi ullo modo posse.*

30. lib. 1 sect. 14 συμπεριγράφει] verti ὅτι τοῖς ἄλλοις ἑαυτὴν συμπεριγράφει, *una cum aliis se circumscribere*, ad verbum accipiens tamen συμπεριγράφειν pro συναναιρεῖν. nam apud Latinos *circumscribere* sicut apud Graecos περιγράφειν, ita accipi ex Cicer. patet. sic et paulo post haec verba, *ita ut quae possint a se ipsis circumscribi*, respondent his Graecis, ὡς δυνάμει ὑφ᾽ ἑαυτῶν περιγράφεσθαι. nihil autem aliud esse hic περιγράφεσθαι quam ἀναιρεῖσθαι, patet ex collatione loci cuiusdam qui est cap. 28 ubi de iisdem vocibus agens et idem exprimere volens dicit, ὅπου γε καὶ ὑφ᾽ ἑαυτῶν αὐτὰς ἀναιρεῖσθαι λέγομεν δύνασθαι, ἐμπεριγραφομένας ἐκείνοις περὶ ὧν λέγονται.

31. lib. 1 sect. 16. πρόσκλισιν δόγμασι πολλοῖς] vertit: *inclinationem ad dogmata multa.* sed *propensionem* quoque, ut opinor, interpretari poteram, ex Cicerone. legitur autem hic πρόσκλησιν posito η in penult., sed reponi debere πρόσκλισιν cum ι utrobique manifestum est, praeterquam quod alibi legimus apud eum, τό τε μὴ ἀντιτείνειν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἕπεσθαι, ἄνευ σφοδρᾶς προσκλίσεως καὶ προσπαθείας. huc vero pertinet quod apud Aristoclem habemus de nostris Scepticis, ἀλλ᾽ ἀδοξάστους καὶ ἀκλινεῖς καὶ ἀκραδάντους εἶναι. caeterum utramque αἱρέσεως definitionem habes apud Diog. Laërtium in prooemii fine (ubi et πρόσκλισιν invenies), nisi quod non dicit tantum ἀκολουθοῦσαν, sed addit etiam ἢ δοκοῦσαν ἀκολουθεῖν, omittens ἀγωγήν. item post ἀκολουθίαν ἔχουσι omittit πρὸς ἄλληλά τε καὶ φαινόμενα. ubi et ipse docet nonnullos censuisse Pyrrhoniam sectam uno quidem respectu αἵρεσιν esse, altero autem minime.

32. lib. 1 sect. 17 καὶ τοὺς νόμους] hoc et alibi saepe profitetur Sextus de Scepticis, quod tamen Aristocles negat scribens, ὁπόταν μέντοι φῶσι τὸ σοφὸν δὴ τοῦτο, ὅτι δέοι κατακολουθοῦντα φύσει καὶ τοῖς ἔθεσι ζῆν, μηδενὶ μέντοι συγκατατίθεσθαι, πάνυ τινές εἰσιν εὐήθεις. εἰ γὰρ μηδενὶ ἄλλῳ, τούτῳ γοῦν αὐτῷ δέοι ἂν συγκαταθέσθαι καὶ ὑπολαβεῖν οὕτως ἔχειν αὐτό. sed Aristocli εὐήθειαν Scepticis ob illud dictum exprobranti pro illis respondebo, aliud esse quod dicunt se ita vivere, quam si dicerent se ita debere vivere. at cur ita vivunt? quia τοῖς οἰκείοις πάθεσιν ad id impelluntur.

33. lib. 1 sect. 18 βεβαίου πείσματος] quod hic dicit Sextus

βέβαιον πεῖσμα (quod ad verbum interpretatus sum *firmam persuasionem*) id propemodum esse videtur quod Cicero appellat *firmam et constantem assensionem*, ita scribens in Lucullo *et uno nomine omnia quae essent aliena firmae et constantis assensionis, a virtute sapientiaque removebat.* idem in eodem libro *haec autem habere dubia, neque his ita confidere ut moveri non possint, abhorrere a sapientia plurimum.* porro Sextus quod hic πεῖσμα, alibi πεποίθησιν appellat, ubi scribit, οὐκ ἐπαγγελτικῶς μετὰ πεποιθήσεως ἀποφαινόμενος.

34. lib. 1 sect. 19 οἱ δὲ λέγοντες] Cic. in Lucullo ex Clitomacho refert: *vehementer errare eos qui dicant ab Academia sensus eripi, a quibus numquam dictum sit aut colorem aut saporem aut sonum ullum esse: illud sit disputatum, non inesse in his propriam, quae nusquam alibi esset, veri vel certi notam.* sed turpiter depravatus hic Ciceronis locus, et pro accusativo *ullum* reponendus mihi videtur contrarius *nullum.* imo vero vix ullum dubitationi superesse locum existimo, cum ex hoc Sexti loco tum ex aliis multis, si quidem hac in re plane conveniebant Academici cum Pyrrhoniis. cum enim dicerent, sibi intuentibus nivem phantasiam albedinis obiici, se gustantes mel affici dulcedine, nescire tamen an nix vere et natura esset alba et an mel vere esset dulce, minime colorem aut saporem tollebant. idem autem de sono aliisque sensilibus dici potest. huc pertinet quod a Sexto dicitur cap. 14 circa finem, ὁποῖον μὲν ἡμῖν θεωρεῖται τὸ ὑποκείμενον ἕξομεν λέγειν, ὁποῖον δέ ἐστι πρὸς τὴν φύσιν, ἐφέξομεν.

35. lib. 1 sect. 19 τὰ γὰρ κατὰ φαντασίαν παθητικὴν ἀβουλήτως ἡμᾶς ἄγοντα εἰς συγκατάθεσιν οὐκ ἀνατρέπομεν] cap. 7 eodem sensu dixerat, τοῖς γὰρ κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένοις πάθεσι συγκατατίθεται ὁ Σκεπτικός. quin etiam caput 20 his claudit verbis, τοῖς γὰρ κινοῦσιν ἡμᾶς παθητικῶς καὶ ἀναγκαστικῶς ἄγουσιν εἰς συγκατάθεσιν εἴκομεν. quibus locis hic Ciceronianus respondet in Lucullo, *visa enim ista cum acriter mentem sensumve pepulerunt, accipio, hisque interdum etiam assentior, nec percipio tamen. nihil enim arbitror posse percipi. non sum sapiens, itaque visis cedo, neque possum resistere.* sciendum est autem esse et aliam lectionem in hoc Sexti loco, videlicet παθητικά pro παθητικήν. essent autem τὰ κατὰ φαντασίαν παθητικά *ea quae patimur* vel *ea quibus afficimur per phantasiam acriter* (ut Ciceronianis utar verbis) *mentem sensumve pellentem.* at si παθητικήν legamus, ipsam phantasiam, quam Cicero *visum* appellat, pati seu affici dicemus, contra quam ipse Cicero scribit. neque enim dicit *visa pelli* (quod esset πάσχειν) seu παθητικὰ εἶναι, sed ea *mentem* sive *sensum pellere.* et pro lectione hac παθητικά facere etiam videtur secundus ille locus in quo τοῖς κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένοις πάθεσι, non autem τοῖς κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένην πάθεσι habemus. existimo autem τὰ κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένα πάθη, sicut alibi dicit ἀνάγκην παθῶν, nihil aliud esse quam τὰ κατὰ φαντασίαν παθητικά. solebant enim dicere non ipsam phantasiam pati seu affici, sed per phantasiam αἰσθητικῶς affici. Cicero de Cyrenaicis: *neque se quo quid colore aut quo sono sit scire, sed tantum sentire affici se quodammodo.* at Gellius de his ipsis Scepticis, *ac ne videre*

quoque plane quicquam, neque audire sese putant, sed ita pati affici quasi videant vel audiant. eaque ipsa quae affectiones istas in sese efficiant, qualia et cuiusmodi sint, cunctantur atque insistunt. hic autem obiter animadverte Ciceronem verbum *πάσχειν* vertere *affici*, Gellium autem *pati et affici* copulare, et *πάθος affectionem* vocare. nam Aristocles de iisdem Cyrenaicis philosophis loquens idem testatur, *καιόμενοι γὰρ ἔλεγον καὶ τεμνόμενοι γνωρίζειν ὅτι πάσχοιέν τι, πότερον δὲ τὸ καῖον εἴη πῦρ ἢ τὸ τέμνον σίδηρος, οὐκ ἔχειν εἰπεῖν.* hic autem observa exemplum eius quod dicit Gellius, *eaque ipsa quae affectiones* etc. nam ille qui uritur, ab igni afficitur seu patitur, qui autem secatur, a ferro. at illi dicebant, dum quidem urerentur et secarentur, agnoscere se aliquid pati vel se ab aliquo affici: an autem esset ignis qui affectionem illam in ipsis efficeret dum urebantur, et ferrum quod item aliam efficeret dum secabantur, se ignorare.

36. lib. 1 sect. 20 *ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ*] verti *ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ*, *quod ad rationem et intelligentiam attinet:* sed dativum *λόγῳ* alia significatione hic accipi posse, et quidem rectius, ingenue fateor. ita enim scribit Sextus, *εἰ δὲ καὶ γλυκύ ἐστιν ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ ζητοῦμεν.* ubi si *ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ* dicamus significare *ὅσον ἐπὶ τῷ λεγομένῳ* (ut alibi loquitur), pro hac interpretatione faciet, ut opinor, quod post *ζητοῦμεν* subiungitur a Sexto, *ὃ οὐκ ἔστι τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ περὶ τοῦ φαινομένου λεγόμενον.* dixerat autem paulo ante, *ζητοῦμεν δὲ οὐ περὶ τοῦ φαινομένου, ἀλλὰ περὶ ἐκείνου ὃ λέγεται περὶ τοῦ φαινομένου.*

37. lib. 1 sect. 20 *ἐρωτῶμεν λόγους*] Sextus ita, *ἐὰν δὲ καὶ ἄντικρυς κατὰ τὸ φαινόμενον ἐρωτῶμεν λόγους.* in quo genere loquendi interpretando mihi non satisfeci, nec cum *ἐρωτᾶν λόγον movere quaestionem* nec cum *proponere quaestionem* verti. nam *λόγον quaestionem* quidem apte vertimus respectu verbi *ἐρωτᾶν*, sed non dubium est tamen quin in hac loquutione *ratiocinationem* potius significet. ut cum dicitur *ἀργὸς λόγος, λόγος ἐγκεκαλυμμένος, λόγος θερίζων, λόγος ψευδόμενος.* Cicero tamen *ἀργὸν λόγον* vertit *ignavam rationem* in lib. de fato; item *ignavam interrogationem*. sed quomodo tandem *λόγον ἐρωτᾶν* interpretabimur? certe apud eundem ibidem legitur: *sic enim interrogant.* in quo Cicero graecam phrasin imitatus videtur, perinde ac si dixisset, *τοιοῦτον ἐρωτῶσι λόγον.* sed locum illius afferre satius fuerit, in quo ita scribit: *nec nos impediet ignava illa ratio quae dicitur; appellatur enim quidam a philosophis ἀργὸς λόγος, cui si pareamus, nihil omnino agamus in vita. sic enim interrogant, si fatum tibi est ex hoc morbo convalescere, sive medicum adhibueris sive non adhibueris, convalesces. item, si fatum tibi est ex hoc morbo non convalescere, sive tu medicum adhibueris sive non, non convalesces. et alterutrum fatum est. medicum ergo adhibere nihil attinet.* subiungit autem, *recte genus hoc interrogationis ignavum atque iners nominatum est, quod eadem ratione omnis e vita tolletur actio.* haec Cicero. animadverte autem in postremis hisce verbis *λόγον* (quod interpretatus erat *rationem*) verti *interrogationem.* sed cur qui ita ratiocinatur, *ἐρωτᾶν* id est *interrogare* dicitur, cum interrogati-

vam formam non habeat eius oratio? hoc certe existimo dici respectu eius adversus quem disputantes ita ratiocinamur, responsum videlicet ad illam exigentes ab eo. responsionem enim praecedat interrogatio necesse est. certe, quaecumque sit huius dicti ratio, ἐρωτᾶν λόγον in ea significatione passim Sextus adhibet, etiam συνερωτᾶν λόγον pro eodem usurpans. ut cap. 13 lib. 2 ὅθεν καὶ τοιοῦτον συνερωτῶσι λόγον, εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις, εἰ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις. ἤτοι δέ ἐστιν ἀπόδειξις ἢ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις. subiungit autem, ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ τοῦτον ἐρωτῶσι τὸν λόγον, τὸ τοῖς ἀντικ. etc. certe τοῦτον ἐρωτῶσι τὸν λόγον vel συνερωτῶσι aliud nihil est quam, *ita ratiocinantur* vel *argumentantur* vel *hanc ratiocinationem seu argumentationem proponunt.* sic et paulo ante dixerat, ὅτι ἤτοι ἀποδεικτικοί εἰσιν οἱ κατὰ τῆς ἀποδείξεως ἠρωτημένοι λόγοι, id est, *argumenta proposita adversus demonstrationem.*

38. lib. 1 sect. 20 ὁ λόγος] hic λόγον verti *rationem*, sed *orationem* fortasse potueram etiam vertere.

39 lib. 1 sect. 21 κριτήριον] perinde est ac si dicas *iudicatorium.* a quibusdam exponitur *vis iudicandi.* ego malim apud hunc auctorem *iudicatorium organum* sive *instrumentum* aut *iudicandi instrumentum* interpretari. Cicero vocat *id quo omnia iudicantur.* item *id ex quo omne veri falsique iudicium sit.* quin etiam *iudicium* simpliciter ea significatione alicubi usurpasse videtur. usus est autem frequens huius vocis κριτήριον apud alios quoque philosophos.

40. lib. 1 sect. 23 ἀνενέργητοι] verti ἀνενέργητοι *omnis actionis expertes*, imitatus hunc Ciceronis locum in Lucullo: *quare qui aut visum aut assensum tollit, is omnem actionem tollit e vita.* idem *sublata enim assensione omnem et modum animorum et actionem rerum sustulerunt.* eodem sensu dicit in lib. de fato: *nihil omnino agamus in vita*, id est, ἀνενέργητοι ἂν ὦμεν. alibi autem brevius *vitam evertere* dicit, ut rursus in Lucullo: *vel potius etiam totam vitam evertunt funditus ipsumque animal orbant animo.* ibidem: *sequitur omnis vitae ea quam tu Luculle commemorasti, eversio.* ut autem Cicero *vitam*, sic et Sextus βίον pro *vitae actionibus* usurpat. sed et *vitam communem* observavi a Cicerone ita poni pro τὰ κατὰ τὸν βίον vel τὰ περὶ τὸν βίον, ea quae communiter ad omnes homines in vita degenda P 208 pertinent. caeterum pro eo quod verti paulo post *pie agere in vita communi* legitur apud Sextum εὐσεβεῖν βιωτικῶς, ubi βιωτικῶς malit fortasse quispiam interpretari, *secundum vitam* vel κατὰ τὴν βιωτικὴν τήρησιν, ut paulo ante loquutus erat. praeterea cum dicat, καθ᾽ ἣν τὸ μὲν εὐσεβεῖν παραλαμβάνομεν βιωτικῶς ὡς ἀγαθόν, adverbium βιωτικῶς ad utrumlibet verbum referri posse videtur.

41. lib. 1 sect. 25 ἢ θεωρεῖται] pro *aut considerantur* poteram etiam dicere, *aut in contemplatione versantur.* habet enim Sextus ἢ θεωρεῖται. Cicero *considerationem contemplationemque naturae* dicit. recte vero additur *ipsum autem nullius rei causa*, αὐτὸ δὲ οὐδενὸς ἕνεκα. ita enim Cicero quoque de fin. lib. 2: *nam hunc ipsum sive finem sive extremum sive ultimum definiebas id esse, quo omnia quae*

recte fierent referrentur, neque id ipsum usquam referretur. quod autem subiungitur a Sexto ἢ τὸ ἔσχατον τῶν ὀρεκτῶν, idem Acad. quaest. lib. 1 interpretatur *extremum rerum expetendarum.* et in 2 *extremum expetendi.* at de fin. lib. 2 *ut is qui finem rerum expetendarum voluptatem esse dicat.*

42. lib. 1 sect. 25 μετριοπάθειαν] Cicero vocem hanc μετριοπάθειαν exprimere volens scribit, de veteribus Academicis loquens, *mediocritates illi probant, et in omni permotione naturalem volebant esse quendam modum.* dicitur et μετριοπαθής, q. d. μέτριος vel μετριάζων ἐν τοῖς πάθεσι, id est, *qui mediocriter afficitur, qui mediocritatem servat in affectibus, qui modum non excedit in affectibus.*

43. lib. 1 sect. 26 ἰσοσθενῆ διαφωνίαν] hic τὴν ἰσοσθ/ διαφωνίαν appellat quod supra τὴν ἐν ἀντικειμένοις λόγοις ἰσοσθένειαν dixerat, ideoque vertere possumus ex Cicerone *contrariarum rationum paria momenta* vel *paria contrariis in partibus momenta rationum.*

44. lib. 1 sect. 30 μετριώτερον ἀπαλλάσσει] q. d. *cum moderatiore perturbatione evadit* vel *moderatius affectus seu perturbatus discedit* vel *facilius perturbatione defungitur*, perinde ac si dixisset μετριοπαθεῖ. quod Graecum verbum eleganter expressit Ovidius hoc versu

sed te, quaecunque est, moderate iniuria turbet.

perinde enim est ac si dixisset uno verbo μετριοπάθει. caeterum quod hic dicit Sextus, ὁ δὲ Σκεπτικὸς τὸ προσδοξάζειν ὅτι ἐστὶ κακὸν τούτων ἕκαστον ὡς πρὸς τὴν φύσιν, περικιρῶν, μετριώτερον καὶ ἐν τούτοις ἀπαλλάσσει, huiusmodi est in quo uno nemo non Scepticis tantam felicitatem invidere et ad eam omni conatu aspirare debeat. ac sane si quis eos hac in re a me laudari miretur, audiat celeberrimos comicos hac de re, Menandrum et Philemonem, ac prius quidem Menandrum ita in scena loquentem,

Ἅπαντα τὰ ζῷ' ἐστὶ μακαριώτατα,
καὶ νοῦν ἔχοντα μᾶλλον ἀνθρώπου πολύ.
τὸν ὄνον ὁρᾶν ἔξεστι πρῶτα τουτονί·
οὗτος κακοδαίμων ἐστὶν ὁμολογουμένως.
τούτῳ κακὸν δι' αὐτὸν οὐδὲν γίγνεται,
ἃ δ' ἡ φύσις δέδωκεν αὐτῷ, ταῦτ' ἔχει.
ἡμεῖς δὲ χωρὶς τῶν ἀναγκαίων κακῶν
αὐτοὶ παρ' αὐτῶν ἕτερα προσποριζόμεν.
λυπούμεθ', ἂν πτάρῃ τις· ἂν εἴπῃ κακῶς,
ὀργιζόμεθ'· ἂν ἴδῃ τις ἐνύπνιον, σφόδρα
φοβούμεθ'· ἂν γλαὺξ ἀνακράγῃ, δεδοίκαμεν.
ἀγωνίαι δόξαι φιλοτιμίαι νόμοι,
ἅπαντα ταῦτ' ἐπίθετα τῇ φύσει κακά.

deinde hosce Philemonis,

Ὦ τρισμακάρια πάντα καὶ τρισόλβια
τὰ θηρί', οἷς οὐκ ἔστι περὶ τούτων λόγος,
οὔτ' εἰς ἔλεγχον αὐτῶν οὐδὲν ἔρχεται
οὔτ' ἄλλο τοιοῦτ' οὐδέν ἐστ' αὐτοῖς κακὸν
ἐπακτόν, ἣν δ' ἂν εἰσενέγκηται φύσιν
ἕκαστον, εὐθὺς καὶ νόμον ταύτην ἔχει

ἡμεῖς δ' ἀβίωτον ζῶμεν ἄνθρωποι βίον.
δουλεύομεν δόξαισιν, εὑρόντες νόμους,
προγόνοισιν, ἐγγόνοισιν, οὐκ ἔστ' ἀποτυχεῖν
κακοῦ, πρόφασιν δ' ἀεί τιν' ἐξευρίσκομεν.

animadverte autem nominatim apud utrumque δόξας. eodem pertinent et haec eiusdem Philemonis,

Μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοί, δέσποτα,
αὐτοὶ δι' αὑτοὺς ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
οἷον, τέθνηκεν υἱὸς ἢ μήτηρ τινί,
ἢ νὴ Δί' ἄλλων τῶν ἀναγκαίων γέ τις,
εἰ μὲν λάβῃ τοῦτ', ἀπέθανεν, ἄνθρωπος γὰρ ἦν·
τοσοῦτον γέγονε τὸ κακὸν ἡλίκον περ ἦν.
ἐὰν δ', ἀβίωτος ὁ βίος, οὐκέτ' ὄψομαι,
ἀπόλωλεν· ἐν γ' ἑαυτῷ τοῦτ' ἐὰν σκοπῇ,
πρὸς τοῖς κακοῖς οὗτος ἕτερα συλλέγει κακά.
ὁ δὲ τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν
τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαστὸν δὲ λαμβάνει.

45. lib. 1 sect. 36 δέκα τρόπων] hos modos Cicero *locos communes* appellat. Aristocles quoque horum epoches modorum ab Aenesidemo tractatorum mentionem facit, sed novem duntaxat enumerans. ait enim Aenesidemus (ut ille refert) differre inter se animalia et nos ipsos, civitates et victus (seu vivendi genera) et consuetudines et leges, nosque sensibus imbecillis praeditos esse, multaque praeterea esse quae extrinsecus corrumpant cognitionem, videlicet distantias et magnitudines et motus. praeterea ex eo quod aliter affecti sint iuvenes quam senes, et vigilantes quam dormientes et sani quam aegroti, et quod nihil sub sensus nostros simplex et purum cadat: quoniam omnia confusa sunt et ad aliquid dicuntur.

46. lib. 1 sect. 38 ἐπαναβεβηκότες] Sextus dicit ἐπαναβεβηκότας τρόπους et ὑποβεβηκότας. de quarum vocum significationibus tractatum est supra.

47. lib. 1 sect. 44 οἱ ὑπόσφαγμα ἔχοντες] ὑπόσφαγμα ita definit Gal. ὑπόσφαγμα δὲ λέγουσιν ὅταν ὑπὸ πληγῆς ῥαγέντων τῶν ἐν τῷ πρώτῳ χιτῶνι ἀγγείων μεταξὺ τῆς κτηδόνος τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐντὸς χιτῶνος αἷμα ὑπέλθῃ, καὶ παραχρῆμα μὲν ἔναιμον ᾖ τὸ χρῶμα τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὕστερον δὲ πελιδνόν. sunt qui putent τοὺς ὑπόσφαγμα ἔχοντας esse quibus Plinius tribuit *oculos rubore suffusos*. ego Graecam vocem retinere tutius esse existimavi, praesertim cum illa ruboris in oculis suffusio latius patere videatur. dixissem tamen melius *qui hyposphagmate laborant*, quam *qui hyposphagma habent*. sed hoc quoque sciendum, in hoc quidem loco habere Sexti exemplaria ὑπόσφασμα, sed in alio simili loco qui exstat in sexti modi expositione, recte ὑπόσφαγμα, ubi ὕφαιμα appellantur quae hic αἱμωπά. vide eum locum pag. 426. quin etiam pag. 422 eandem vocem invenies.

48. lib. 1 sect. 47 τὸν ὀφθαλμόν] huc pertinet quod dicit Aristocles, ἀκριβέστερον γὰρ θέλων ἰδεῖν ἀπέψησε τὼ ὀφθαλμὼ καὶ προσῆλθεν ἐγγύτερον καὶ ἐπιλλίσατο. item quod Cicero in Lucullo,

itaque Timagoras Epicureus negat sibi umquam, cum oculum torsisset, duas ex lucerna flammulas esse visas. opinionis enim esse mendacium, non oculorum.

49. lib. 1 sect. 83 τῶν κροκοδείλων] reperio quidem quandam πόλιν κροκοδείλων appellatam, sed nihil unde hunc locum suae integritati restituere possim.

50. lib. 1 sect. 104 ἐγρηγορέναι] Cicero in Lucullo, *itaque simul experrecti sumus, visa illa contemnimus, neque ita habemus ut ea quae in foro gessimus. at enim dum videntur, eadem est somnis species eorum quae vigilantes videmus. plurimum interest. sed id omittamus. illud enim dicimus, non eandem esse vim neque integritatem dormientium et vigilantium nec mente nec sensu.*

P 209 51. lib. 1 sect. 113 τῶν ἐγρηγορότων] διὰ τὸ μὴ ὁμοίως διακεῖσθαι ἐγρηγορότας καὶ κοιμωμένους καὶ ὑγιαίνοντας καὶ νοσοῦντας, ut refert Aristocles ex Aenesidemo.

52. lib. 1 sect. 117 καὶ οὕτως ἐμπίπτουσιν εἰς τὸν διάλληλον τρόπον τό τε κριτήριον καὶ ἡ ἀπόδειξις] sciendum est quod attinet ad hoc loquendi genus (cuius frequentissimus erit in sequentibus usus) id bifariam scribi, interdum τὸν διάλληλον τρόπον ut hic interdum τὸν δι᾽ ἀλλήλων τρόπον. sed illo modo frequentius quam hoc, apud Diogenem Laërtium tamen legitur ὁ δι᾽ ἀλλήλων τρόπος, non ὁ διάλληλος. id autem συνίσταται, ut ait, ὅταν τὸ ὀφεῖλον τοῦ ζητουμένου πράγματος εἶναι βεβαιωτικὸν χρείαν ἔχῃ τῆς ἐκ τοῦ ζητουμένου πίστεως. οἷον εἰ τὸ εἶναι πόρους τις βεβαιοῖ διὰ τὸ ἀπορροίας γίνεσθαι, αὐτὸ παραλαμβάνει πρὸς βεβαίωσιν τὸ ἀπορροίας γίνεσθαι. hunc autem Diogenis locum protuli qualis in vet. cod. exstat, cum in vulg. edit. plane sit mutilus. sed quid significare velit Sextus hoc loquendi genere, ipsi loci in quibus eo utitur, satis superque indicant: et ipsemet cap. 15 huius primi libri explicat. unum ergo superest, ut videamus quomodo aptam ei possimus apud Latinos appellationem invenire. certe quod vulgo dici solet *incertum per incertius*, huic simile est, nisi quod cum dicitur ὁ δι᾽ ἀλλήλων τρόπος, intelligitur mutua quaedam incertitudo et mutua probatione indigens. id est, cum dicunt philosophi nos incidere εἰς τὸν δι᾽ ἀλλήλων τρόπον sive διάλληλον, intelligunt nos incidere in quandam mutuam probandi necessitatem, id est, probandi prius id cuius alioqui adminiculo uti volebamus ad probandum aliud. pag. 431 et 432 et alibi διάλληλον *alternatorium* verti, non quod plane mihi satisfaceret mea haec interpretatio, sed quod aptior nulla mihi occurreret. quodsi quis obiiciat, vocem illam *alternatorium*, nisi quid aliud addatur, id quod significare ea volo, non comprehendere: ille ipsi Sexto utenti nomine διάλληλος obiicere idem eadem ratione possit. quis enim διάλληλος τρόπος ad varia posse accommodari non videt? respondeo igitur, ut cum dicitur διάλληλος τρόπος, subauditur genitivus ἀπορίας, aut aliquis ei similis, ita cum verto *alternatorium modum*, subaudire me genitivum Latinum *dubitationis*, ut sit διάλληλος τρόπος, *alternatorius dubitationis modus*, vel *alternans*, si quis nomen *alternatorius* refugit. tunc enim vere alternat dubitatio, cum unum dubium ad alterius dubii probationem affertur.

fortasse etiam εἰς τὸν διάλληλον ἀπορίας ἐμπίπτομεν τρόπον non male interpretaremur, *in dubitationis vicissitudinem incidimus.* porro hunc genitivum ἀπορίας subaudiendum censui potius quam alium, quia reperio alicubi apud hunc nostrum Sextum, κἀνταῦθα ὁ διάλληλος τρόπος τῆς ἀπορίας ἀνατρέπει τὴν ὑπόστασιν τοῦ λόγου. sed hoc quoque annotandum est, non solum διάλληλον τρόπον, sed et λόγον appellari, ut libri 2 cap. 8: ἀληθῆ δὲ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι λέγων εἰς τὸν διάλληλόν τε ἐμπίπτει λόγον, καὶ ἀπόδειξιν αἰτηθήσεται ἀληθῆ αὐτὴν ὑπάρχειν καὶ ἐκείνης ἄλλην, καὶ μέχρις ἀπείρου. nec hoc silentio praetereundum est, eum alicubi dicere ὁ διάλληλος εἰσάγεται τρόπος, alicubi vero εἰς τὸν διάλληλον ἐκβάλλειν seu ἐμβάλλειν τρόπον, alibi autem (et quidem frequentissime) ἐκπίπτειν seu ἐμπίπτειν εἰς τὸν διάλληλον τρόπον. iam vero si quis roget utra potius sequenda sit scriptura ὁ δι᾽ ἀλλήλων τρόπος, an ὁ διάλληλος, ego id ἀδιάφορον esse et, si compositione uti velimus, τῷ διάλληλος, sin ea uti recusemus, τῷ δι᾽ ἀλλήλων utendum esse respondebo. sed τρόπον potius quam λόγον appellandum censeo.

53. lib. 1 sect. 118 ἀπὸ μὲν τῆς ἑτέρας] quod dicit ἀπὸ τῆς ἑτέρας ἀρχῆς (id est ad verbum *ab altero principio*) interpretor, *ab altero ingressu*, ut melius intelligatur. fortasse autem possim etiam vertere *ab alterutro ingressu*, id est *ab alterutra parte* qua ingredimur.

54. lib. 1 sect. 118 τὸ αὐτὸ πλοῖον] Cic. in Lucullo, *videsne navem illam? stare nobis videtur: at iis qui in navi sunt, moveri haec villa.* huc autem pertinet et quod dicit Aristocles, ἄλλαι μὲν γάρ εἰσιν αἰσθήσεις ἐγγύθεν καὶ πόρρωθεν. Cicero quoque in Lucullo scribit, *itaque et lumen mutari saepe volumus, et situs earum rerum quas intuemur, et intervalla aut contrahimus aut diducimus.*

55. lib. 1 sect. 119 ἡ αὐτὴ κώπη] hic locus valde confert ad intelligendum Ciceronem ita in Lucullo scribentem, *neque vero hoc loco exspectandum est dum de remo inflexo aut de collo columbae respondeam.* idem ibid. aliquot paginis post, *tu autem te negas infracto remo neque columbae collo commoveri. primum, cur? nam et in remo sentio non esse id quod videatur, et in columba plures videri colores, nec esse plus uno.* Aristocles, ἐπὶ τὸ τοῦ ἐρετμοῦ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι κἀπὶ τῶν γραφῶν καὶ μυρίων ἄλλων ἡ αἴσθησίς ἐστιν ἡ ἀπατῶσα. διὸ καὶ μεμφόμεθα πάντες ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐ τὸν νοῦν ἡμῶν, ἀλλὰ τὴν φαντασίαν. quod autem attinet ad diversitatem illam *inflexo remo* et *infracto remo*, utramque certe lectionem suo in loco retinendam censeo; nam licet Sextus κώπην κεκλασμένην, i. *remum infractum*, dicat, non *inflexum*, scimus tamen pro phantasiae diversitate modo infractum modo inflexum duntaxat apparere posse.

56. lib. 1 sect. 119 τὸ λυγγούριον] de lyncurio et coralio hoc idem testatur et Ovidius. de coralio Metamorph. 4:

Nunc quoque coraliis eadem natura remansit,
duritiem tacto capiant ut ab aëre: quodque
vimen in aequore erat, fiat super aequora saxum.

de lyncurio et coralio eiusdem operis lib. 15

Victa racemifero lyncas dedit India Baccho,
e quibus (ut memorant) quicquid vesica remisit,
vertitur in lapides et congelat aëre tacto.
sic et coralium quo primum contigit auras
tempore, durescit, mollis fuit herba sub undis.

Plinius: *baccae eius candidae sub aqua ac molles, exemptae confestim durantur et rubescunt, quasi corna sativa specie atque magnitudine. aiunt tactu protinus lapidescere, si vivat. itaque* etc. idem de lyncurio: *lyncum humor ita redditus ubi gignuntur, glaciatur arescitve in gemmas carbunculis similes et igneo colore fulgentes, lyncurium vocatas.*

57. lib. 1 sect. 120 *παρὰ τὰς θέσεις*] Cicero dicit *positiones* non *situs*: sed *sitibus* in dativo vix dici posse existimo: at pagina sequenti pro *in aliqua positione* reponere potes *in aliquo situ.* item *secundum hunc situm* pro *secundum hanc positionem.* Cicero *et situs earum rerum quas intuemur et intervalla aut contrahimus aut diducimus.* caeterum ad id quod Sextus dicit de imagine, videri queat respexisse Aristocles, quum scribit, *ἐπὶ τὸ τοῦ ἐρετμοῦ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι κἀπὶ τῶν γραφῶν καὶ μυρίων ἄλλων ἡ αἴσθησίς ἐστιν ἡ ἀπατῶσα.*

58. lib. 1 sect. 120 *εἰσοχὰς καὶ ἐξοχὰς ἔχειν δοκεῖ*] ausim propemodum dicere *εἰσοχάς* et *ἐξοχάς* ab Sexto vocari in imagine, quas Cicero in pictura *umbras et eminentiam* appellaverit, ita scribens in Lucullo: *quam multa vident pictores in umbris et in eminentia quae nos*
P 210 *non videmus.* idem Sextus lib. 2 cap. 7 haec duo nomina *τυπώσει* accommodat, *ἀπὸ τῶν σφραγίδων* ea mutuatus; haec enim sunt eius verba: *ἐπεὶ οὖν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν πνεῦμά ἐστιν ἢ λεπτομερέστερόν τι πνεύματος, ὥς φασιν, οὐ δυνήσεταί τις τύπωσιν ἐπινοεῖν ἐν αὐτῷ οὔτε κατ' εἰσοχὴν καὶ ἐξοχήν, ὡς ἐπὶ τῶν σφραγίδων ὁρῶμεν, οὔτε,* etc. ubi nihil aliud esse videtur *εἰσοχή* quam *depressio* et quasi *incavatio* eius quod impressum est, *ἐξοχή* contra *prominentia*, vel potius, cum Cicerone, *eminentia*, eius quod impressum est. ego tamen ibi *εἰσοχήν depressionem in profundum* verti. sed *in concavum* aptius dixissem quam *in profundum*, vel *depressionem* et quasi *incavationem.* imo ne haec quidem mihi plane satisfaciunt, sed nihil melius nunc in mentem venit.

59. lib. 1 sect. 126 *οἱ δὲ ὑπόσφαγμα ἔχοντες*] verti: *hyposphagma habentibus;* rectius *hyposphagmate autem laborantibus.* quod vero sit hyposphagma, expositum fuit ex Galeno paulo ante.

60. lib. 1 sect. 126 *ἡ φωνὴ ἡ αὐτή*] ad hoc quod dicit Sextus, eandem vocem apparere aliam in patentibus locis et planis, aliam in angustis et tortuosis, pertinet quod Cicero lib. de natura Deorum 2 scribit: *quocirca et cum in fidibus testudine resonatur, aut cornu et ex tortuosis locis aut inclusis, referuntur ampliores* (soni.)

61. lib. 1 sect. 126 *τὰ γὰρ ὦτα*] ita Sextus, *τὰ γὰρ ὦτα σκολιοπόρα ἐστί.* Cicero ibidem de auditu loquens *flexuosum iter habet, ne quid intrare possit, si simplex et directum pateret.* subiungit Sextus: *καὶ στενοπόρα καὶ ἀτμώδεσιν ἀποφορήσεσιν, αἳ δὴ ἀπὸ τῶν περὶ τὴν κεφαλὴν φέρεσθαι λέγονται τόπων, τεθολωμένα.* sunt autem hae *ἀτμώδεις ἀποφορήσεις*, quas *aurium sordes* idem Cicero nominat, subiungens et ipse, *provisum etiam ut si qua minima bestiola*

conaretur irrumpere, in sordibus aurium tamquam in visco inhaeresceret. porro quod attinet ad vocem *ἀποφορήσεις*, non dubium est quin idem quod *ἀποφοραί* significet. *ἀποφοράν* autem scimus interdum *exhalationem*, interdum *odorem* verti. sed quia *ἀτμός* quoque est *exhalatio*, malit fortasse quispiam *ἀποφορήσεις odores* interpretari. sed ne haec quidem interpretatio mihi plane satisfacit.

62. lib. 1 sect. 129 *ἕβδομον τρόπον ἐλέγομεν εἶναι τὸν παρὰ τὰς ποσότητας καὶ σκευασίας τῶν ὑποκειμένων*] deinde se explicans subiungit *σκευασίας λέγοντες κοινῶς τὰς συνθέσεις*. cum autem vocem *σκευασίας* hac in significatione accipiat, satius fortasse fuisset eam retinere quam *constitutiones* vertere. quodsi vertenda necessario fuisset ad verbum, melius eam interpretaturus fuisse mihi videor *structuras* aut *constructiones*, quam *constitutiones*. a *σκευάζω* certe deductum *σκευασία* constat, ipsum autem *σκευάζω* a *σκεῦος*. caeterum quod ad *παρά* attinet (quod hic annotatum non huic tantum loco sed et praecedentibus et sequentibus serviet), non dubium est quin aliter quam per praepositionem *ex* verti queat: videlicet per *propter* vel per *pro*, ut dicamus *pro quantitatibus*, i. *prout sunt quantitates*. item reddi potest, *pro diversitate quantitatum*.

63. lib. 1 sect. 166 *ὁ δὲ ἀπὸ τῆς*] hic dicit *ὁ δὲ ἀπὸ τῆς εἰς ἄπειρον ἐκπτώσεως* etc. at paulo post definiens *τὸν ἐξ ὑποθέσεως τρόπον* dicit: *ὅταν εἰς ἄπειρον ἐκβαλλόμενοι οἱ Δογματικοί* etc. itidem vero dixerat initio secundum modum esse *τὸν εἰς ἄπειρον ἐκβάλλοντα*. unde colligimus eum *τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν* appellare *τὴν εἰς ἄπειρον ἐκβολήν*, accipiendo nomen hoc passive, ut *ὁ εἰς ἄπειρον ἐκβαλλόμενος* dicatur *εἰς ἄπειρον ἐκπίπτειν*. sic alibi *εἰς τὸν διάλληλον τρόπον ἐκπίπτειν* legimus apud eum. sed ne hoc quidem praetermittendum est, interdum *εἰς ἄπειρον* simpliciter, interdum vero *εἰς ἄπειρον τρόπον* ab eo poni, ut cap. 16: *εἰ μὲν γὰρ τὸ ἐξ οὗ τι καταλαμβάνεται, ἀεὶ ἐξ ἑτέρου καταλαμβάνεσθαι δεήσει, εἰς τὸν διάλληλον ἢ τὸν ἄπειρον ἐμβάλλουσι τρόπον*. quo in loco alia quoque duo observanda sunt, videlicet *ἐμβάλλουσι* eodem sensu quo alibi *ἐκβάλλουσι*. item, posse nos aliquando indifferenter duos illos *τρόπους*, nimirum *τὸν διάλληλον* et *τὸν ἄπειρον*, usurpare. porro in illo proxime citato Sexti loco praepositionem *εἰς* ante *ἄπειρον* omissam esse suspicor, ut videlicet legatur *ἢ τὸν εἰς ἄπειρον*; dixit enim initio *τὸν εἰς ἄπειρον ἐκβάλλοντα*. et ita non vocabitur *ὁ ἄπειρος τρόπος* (sicut dicitur *ὁ διάλληλος*) sed *ὁ εἰς ἄπειρον ἐκβάλλων*. sic autem et apud Diog. Laërtium habetur *ὁ εἰς ἄπειρον ἐκβάλλων* non *ἐμβάλλων*. vide infra pag. 492.

64. lib. 1 sect. 167 *ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ πρός τι*] dicit Sextus simpliciter *ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ πρός τι*. Gellius de huius sectae philosophis loquens: *itaque omnes omnino res quae sensus hominum movent, τῶν πρός τι esse dicunt. id verbum significat nihil esse quicquam quod ex sese constet nec quod habeat vim propriam et naturam, sed omnia prorsum ad aliquid referri taliaque videri, qualis sit eorum species dum videntur, qualiaque apud sensus nostros, quo pervenerunt, creantur: non apud sese, unde profecta sunt.* Aristocles *οὐδενός τε ἡμᾶς ἁπλοῦ καὶ ἀκραιφνοῦς ἀντιλαμβάνεσθαι·*

πάντα γὰρ εἶναι συγκεχυμένα καὶ πρός τι λεγόμενα. idem Gellius dixerat paulo ante: *iudicia enim rei cuiusque et sinceras proprietates negant posse nosci et percipi.*

65. lib. 1 sect. 169 *ὁ δὲ διάλληλος*] de voce hac *diallelus* dictum paulo ante fuit.

66. lib. 1 sect. 180 *ὁ Αἰνησίδημος*] sequutus quidem sum Graecum meum exemplar, in quo *Ὀνησίδημος* scriptum est, sed hanc scripturam refellunt alii eiusdem exemplaris loci, in quibus *Αἰνησίδημος* legitur, quae lectio Aristoclis Diogenis Laërtii aliorumque testimonio comprobatur. caeterum praeter huius Aenesidemi libros, quos *ὑποτύπωσιν εἰς τὰ Πυῤῥώνεια* et *Πυῤῥωνείους λόγους* a Laërtio appellari videmus, ab Aristocle autem simpliciter *ὑποτύπωσιν*, etiam eius *στοιχειώσεις* ab eodem Aristocle memorantur, qui et haec de eo scribit: *ἐχθὲς καὶ πρώην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ κατ' Αἴγυπτον Αἰνησίδημός τις ἀναζωπυρεῖν ἤρξατο τὸν ὕθλον τοῦτον.* porro sciendum est pag. quoque 44 Onesidemum pro Aenesidemo legi.

67. lib. 1 sect. 188 *οὐδὲν μᾶλλον*] Cicero *οὐδὲν μᾶλλον* vertit *nihilo magis* ita scribens in Lucullo: *non eorum qui clament nihilo magis vera illa esse quam falsa.* Gellius lib. 11 c. 5 *omniumque rerum fidem veritatemque mistis confusisque signis veri atque falsi ita incomprehensibilem videri aiunt, ut quisquis homo est non praeceps neque iudicii sui prodigus, his uti verbis debeat, quibus auctorem philosophiae istius Pyrrhonem usum esse tradunt, οὐ μᾶλλον οὕτως ἔχει τόδε ἢ ἐκείνως ἢ οὐδετέρως.* Aristocles ex Timone: *ἀδοξάστους καὶ ἀκλινεῖς καὶ ἀκραδάντους δεῖν εἶναι, περὶ ἑνὸς ἑκάστου λέγοντας ὅτι οὐ μᾶλλόν ἐστιν ἢ οὐκ ἔστιν, ἢ καί ἐστι καὶ οὐκ ἔστιν, οὔτ' οὐκ ἔστιν.*

68. lib. 1 sect. 190. *εἰς ἀῤῥεψίαν*] *ἀῤῥεψία* est proprie cum neutram in partem vergimus seu inclinamus. nam *ῥέπω* est vergo. Cicero ea quae Zeno *ὅλως ἀῤῥεπῆ* vocabat, videtur interpretari voluisse *ea in quibus nihil est omnino momenti.*

69. lib. 1 sect. 192 *περὶ δὲ ἀφασίας*] Aristocles *ἀφασίαν* ponere *ἀντὶ τῆς ἐποχῆς* videtur, cum ex Timone refert *τοῖς ἀδοξάστοις καὶ ἀκλινέσι καὶ ἀκραδάντοις περιέσεσθαι πρῶτον μὲν ἀφασίαν, ἔπειτα δ' ἀταραξίαν.*

70. lib. 1 sect. 193 *κινοῦσιν ἡμᾶς παθητικῶς*] Sexti verba sunt, *τοῖς γὰρ κινοῦσιν ἡμᾶς παθητικῶς καὶ ἀναγκαστικῶς ἄγουσιν εἰς συγκατάθεσιν εἴκομεν.* potes autem pro *patimur* (si videatur) reponere *afficimur*, ut ex iis quae de verbi *πάσχειν* interpretatione antea diximus, apparet. at si verbum verbo reddens verterem *moventibus nos passibiliter*, et obscure et barbare loquerer. sed fortasse verborum Graecorum vim assequeretur simulque latinitatem retineret qui ita verteret, *iis enim quae sensus nostros ita movent ut afficiantur.* nam et Gellius *sensus moveri* dicit sicut Cicero *pelli.* ita enim ille in loco paulo ante citato: *itaque omnes omnino res quae sensus hominum movent τῶν πρός τι esse dicunt*, id est, *πάντῃ γὰρ πάντα ὅσα τὰς ἀνθρωπίνας αἰσθήσεις κινεῖ* vel, *ὅσα τοὺς ἀνθρώπους αἰσθητικῶς κινεῖ.* hic autem significantius dicitur *τοῖς κινοῦσιν ἡμᾶς παθητικῶς*, id est *τοῖς κινοῦσι τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν παθητικῶς.*

71. lib. 1 sect. 194 *περὶ τοῦ τάχα*] *τάχα* reddidi *fortasse*, de quo dictum est in principio harum annotat.

72. lib. 1 sect. 196 *οὐδὲν ὁρίζω*] *ὁρίζω* vertere possumus *definío*, ad verbum, modo accipiamus *definio* in ea significatione qua MTullius *definitum* et *certum* item *definitum et constitutum* copúlat.

73. lib. 1 sect. 198 *καὶ ἡ ἀοριστία*] Galenus initio libelli qui *περὶ ἀρίστης διδασκαλίας* inscribitur, idem valere censet *ἐποχὴν* et *ἀοριστίαν*; ita enim scribit *ἐποχὴν καλοῦντες τὴν ὡς ἂν εἴποι τὶς ἀοριστίαν, ὅπερ ἐστὶ περὶ μηδενὸς πράγματος ὁρίσασθαι μηδὲ ἀποφήνασθαι βεβαίως.*

74. lib. 1 sect. 202 *παντὶ λόγῳ*] si quis malit interpretari, *omni* P 211 *rationi ratio aequalis oppónitur* (vel potius, *opposita est*), ei non magnopere repugnabo. sed ferri etiam altera interpretatio potest, dummodo oratio intelligatur quae rationem continet.

75. lib. 1 sect. 206 *ὑφ' ἑαυτῶν αὐτὰς ἀναιρεῖσθαι*] deceptus exemplaris scriptura verti *cum eas dicamus alias ab aliis tolli posse* pro *cum eas dicamus a se ipsis tolli posse.* sic et supra, *ὁ δὲ Σκεπτικὸς τὰς φωνὰς αὐτοῦ προφέρεται ὡς δυνάμει ὑφ' ἑαυτῶν περιγράφεσθαι.*

76. lib. 1 sect. 206 *τὰ καθαρτικά*] celeberrimum est hoc exemplum, quo et alibi utitur, ita scribens: *δύνανται δὲ οἱ λόγοι καὶ καθάπερ τὰ καθαρτικὰ φάρμακα ταῖς ἐν τῷ σώματι ὑποκειμέναις ὕλαις ἑαυτὰ συνεξάγει, οὕτω καὶ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις λόγοις τοῖς ἀποδεικτικοῖς εἶναι λεγομένοις καὶ ἑαυτοὺς συμπεριγράφειν.* ab Aristocle quoque affertur, sed id minime probante, imo aptum esse negante: *ἐκεῖνο μὲν γὰρ καὶ παντάπασίν ἐστιν ἠλίθιον, ἐπειδὰν λέγωσιν ὅτι καθάπερ τὰ καθαρτικὰ φάρμακα συνεκκρίνει μετὰ τῶν περιττωμάτων καὶ ἑαυτά, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ πάντα ἀξιῶν εἶναι λόγος ἄδηλα, μετὰ τῶν ἄλλων ἀναιρεῖ καὶ ἑαυτόν· εἰ γὰρ αὐτὸς αὐτὸν ἐλέγχοι, ληροῖεν ἂν οἱ χρώμενοι τούτῳ.* addit praeterea, nullam similitudinem esse medicamento purganti cum eorum oratione. illud enim excerni nec in corpore manere, at orationem in animo haerere absque ulla immutatione et cum perpetua persuasione debere. sed non defuerit Scepticis quod Aristocli respondeant. Plutarchum certe eodem respexisse videmus, cum loquens de Socrate, qui se nihil scire profitebatur, de omnibus rebus dubitabat, et nullam iis de quibus disserendo affirmationem adhibebat, dicit habere solitum *ἐλεγκτικὸν λόγον* tamquam *καθαρτικὸν φάρμακον*; ubi animadverte *ἐλεγκτικὸν λόγον* optime convenire cum eo quod dicit Aristocl. *εἰ γὰρ αὐτὸς αὐτὸν ἐλέγχοι.* sub. *ὁ λόγος.*

77. lib. 1 sect. 207 *οὔτε γὰρ πρέπει τῷ Σκεπτικῷ φωνομαχεῖν.*] pro *φωνομαχεῖν* mendose legitur in exemplaribus *φαινομαχεῖν.* sic et supra: *πάλιν δὲ ἐνταῦθα οὐ μονομαχοῦμεν*, pro *οὐ φωνομαχοῦμεν.*

78. lib. 1 sect. 207 *μηδὲ ταύτας τὰς φωνάς*] duplex est lectio hoc loco, una, *μηδὲ ταύτας τὰς φωνὰς ἁπλῶς σημαίνειν λέγεσθαι, ἀλλὰ πρός τι*, etc. altera quae habet *εἰλικρινῶς* pro *ἁπλῶς.* utra autem alteri praeferenda sit haud facile dixerim, cum Aristocles eadem de re loquens *ἁπλοῦν* cum *ἀκραιφνές* (quod synonymum est

τῷ εἰλικρινές) copulet; ita enim scribit, *οὐδενός τε ἡμᾶς ἁπλοῖ καὶ ἀκραιφνοῦς ἀντιλαμβάνεσθαι· πάντα γὰρ εἶναι συγκεχυμένα καὶ πρός τι λεγόμενα.* at Gellius idem tractans ad *εἰλικρινές* seu *ἀκραιφνές* duntaxat respexit, ubi ait de Scepticis: *iudicia enim rei cuiusque et sinceras proprietates negant posse nosci et percipi.* et aliquanto post: *itaque omnes omnino res quae sensus hominum movent, τῶν πρός τι esse dicunt. id verbum significat nihil esse quicquam quod ex sese constet nec quod habeat vim propriam et naturam, sed omnia prorsum ad aliquid referri taliaque*, etc. qui igitur *ἁπλῶς* legere volet in hoc Sexti loco, adverbium *simpliciter* retineat: at qui *εἰλικρινῶς* (ut ego malim) leget, pro simpliciter, *sincere* in mea interpretatione reponat.

79. lib. 1 sect. 209 *τοὺς τρόπους τῆς ἐποχῆς*] genitivus *epoches* male in hunc locum irrepsit, cum ante vel post accusativum *modos* poni debeat. sed quis genitivus accusativo *mentem* iungetur? nimirum genitivus *σκέψεως* ex sequentibus petitus, ut apparet etiam ex c. 2 huius lib. ubi vide et quod annotavi de nomine *ἔννοια*. nam hic quoque *ἔννοιαν* mallem interpretatus esse *notionem*, sicut et alibi verti.

80. lib. 1 sect. 210 *Ὀνησίδημος*] reponendum esse *Aenesidemus* admonuimus antea.

81. lib. 1 sect. 210 *τἀναντία*] Cic. in Lucullo: *nam cum dicunt hoc se unum tollere, ut quicquam possit ita videri ut non eodem modo falsum etiam possit ita videri.* quod Sextus *τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι.* idem de Arcesila: *incubuit autem in eas disputationes, ut doceret nullum tale esse visum a vero, ut non eiusdem modi etiam a falso possit esse.* Gellius: *omniumque rerum fidem veritatemque mistis confusisque signis veri atque falsi ita incomprehensibilem videri aiunt ut quisquis* etc.

82. lib. 1 sect. 216 *ὁ Πρωταγόρας*] idem testatur et Aristocles et Diog. Laërtius.

83. lib. 1 sect. 216 *καὶ διὰ τοῦτο τίθησι τὰ φαινόμενα ἑκάστῳ μόνα*] pro eo Aristocles dicit Protagorae itidem opinionem referens, *ὁποῖα γὰρ ἑκάστῳ φαίνεται τὰ πράγματα, τοιαῦτα καὶ εἶναι.* Cicero autem: *aliud iudicium Protagorae est, qui putet id cuique verum esse quod cuique videatur: aliud Cyrenaicorum qui* etc.

84. lib. 1 sect. 220 *τίνι διαφέρει*] hac de re lege Gellium lib. 11 cap. 5 in fine.

85. lib. 1 sect. 222 *Ὀνησίδημον*] hic quoque repono *Aenesidemum.*

86. lib. 1 sect. 224 *ὡς καὶ ἐγών*] Timonis versus ob nimiam depravationem omittere coacti fuimus in nostra interpretatione: nunc autem paulo quidem emendatiores eos habemus, tales tamen qui multum adhuc negotii facessere doctis alioqui lectoribus possint. sed quales quales sunt, eos hic proferam. dicit igitur Sextus: *ὁ γὰρ περὶ ἑνὸς δογματίζων ἢ προκρίνων φαντασίαν φαντασίας ὅλως κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν περί τινος τῶν ἀδήλων τοῦ δογματικοῦ γίνεται χαρακτῆρος, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ Τίμων διὰ τῶν περὶ Ξενοφάνους αὐτῷ λεγομένων· ἐν πολλοῖς γὰρ αὐτὸν ἐπαινέσαι τὸν*

Ξενοφάνην, ὡς καὶ τοὺς σίλλους αὐτῷ ἀναθεῖναι, ἐποίησεν αὐτὸν ὀδυρόμενον καὶ λέγοντα

'Ως καὶ ἐγὼν ὄφελον πυκινοῦ νόου ἀντιβολῆσαι
ἀμφότερα βλεπτὰ δολίῃ δ' ὁδῷ ἐξαπατήθην,
πρεσβυγενὴς ἔτ' ἐὼν καὶ ἀπενθήριστος ἁπάσης
σκεπτοσύνης. ὅπου γὰρ ἐμὸν νόον εἰρύσαιμι;
εἰς ἓν ταυτότης πᾶν ἀνελύετο. πᾶν δὲ ὂν αἰεὶ
πάντῃ ἀνελκόμενον μίαν εἰς φύσιν ἵσταθ' ὁμοίην.

διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὑπάτυφον αὐτὸν λέγει, καὶ οὐ τέλειον ἄτυφον. δι' ὧν φησι

Ξενοφάνης ὑπάτυφος ὁμηραπάτης ἐπισκώπτης
ἐατὸν ἀπάνθρωπον, θεὸν ἐπλάσατ' ἶσον ἁπάντῃ
ἀσκηθῆ νοερῷ ἠὲ νόημα.

ὑπάτυφον μὲν γὰρ εἶπε τὸν κατά τι ἄτυφον, ὁμηραπάτην δὲ ἐπισκώπτην, ἐπεὶ τὴν παρ' Ὁμήρῳ ἀπάτην διέσκωπτεν. hactenus Sextus, cuius exemplar cum ob alios plerosque locos, tum maxime ob hunc, nancisci emendatius cupio; haec enim adeo mendosa proferre me puduit. quod autem ad ὑπάτυφον attinet, sciendum est citari et a Diogene a Laërtio primum illum versum Ξενοφ. etc. eumque ita legi apud illum,

Ξεινοφάνην ὑπάτυφον ὁμηραπάτην ἐπικόπτην.

sed nihil iuvare nos potest Diogenis exemplar, nisi ad emendandum Ξενοφάνης et reponendum Ξεινοφάνης (sicut dicitur Ξεινοφόων); reliqua enim verba melius leguntur apud Sextum quam apud illum. nam ὑπάτυφον non ὑπότυφον legi debere ostendit ea expositio quam Sextus subiungit, τὸν κατά τι ἄτυφον. item legendum esse ἐπισκώπτην non solum ex Sexti explicatione patet, sed et ex iis quae ab ipso Diogene paulo post scribuntur, γέγραφε δὲ καὶ ἐν ἔπεσι καὶ ἐλεγείας καὶ ἰάμβους καθ' Ἡσιόδου καὶ Ὁμήρου, ἐπισκώπτων αὐτῶν τὰ περὶ θεῶν εἰρημένα. nam hic fateor quidem in vulg. edit. haberi ἐπικόπτων, sed in omnibus quae consului vet. exempl. vidi scriptum ἐπισκώπτων. eundemque errorem in aliis quoque Diogenis observavi locis. utrum autem melius legantur apud Diogenem per accusativum illa nomina quam apud Sextum per nominativum, vix pronuntiare ausim. caeterum quod ad ἄτυφον attinet, sciendum est etiam Stoicum sapientem apud Diogenem in Zenone eo epitheto insigniri, ubi scribit, φασὶ δὲ καὶ ἀπαθῆ εἶναι τὸν σοφόν, διὰ τὸ ἀνέμπτωτον εἶναι. at Timon variis alioqui in locis philosophis τῦφον exprobrans solum Pyrrhonem hoc epitheto ornat in his qui apud Aristoclem habentur versibus:

Ἀλλοῖον τὸν ἄτυφον ἐγὼ ἴδον, ἢ ἀδάμαστον
πᾶσιν ὅσοις δαμνᾶται ἅμ' ἀρρήτοις τε φατοῖς τε
λαῶν ἔθνεα κοῦφα, βαρύνομεν. ἔνθα καὶ ἔνθα
ἐκ παθέων, δόξης τε καὶ εἰκαίης νομοθήκης.

dico autem solum Pyrrhonem hoc epitheto cohonestari a Timone, legens, ἀλλ' οἷον pro ἀλλοῖον. Pyrrhonem autem ipsum sibi hunc titulum vindicasse testatur Aristocles, qui tamen contra eum τῦφον περιβαλέσθαι dicit, ita scribens: αὐτὸς δ' ὕστερον τοῦτον τὸν

τῦφον περιβαλόμενος, καὶ καλῶν ἄτυφον ἑαυτὸν, οὐδὲν ἐν γραφῇ κατέλιπεν. caeterum hic *τῦφος* ab eodem Timone alibi vocatur *κενὴ οἴησις*, ut in hoc versu,

Ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί.

alloquitur autem ibi philosophos, sicut et in his,

Σχέτλιοι ἄνθρωποι, κάκ' ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον,
τοίων ἔκ τ' ἐρίδων, ἔκ τε στοναχῶν πέπλασθε.

87. lib. 1 sect. 227 *ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ*] vel *quantum ad id quod dicitur.* de hoc autem genere loquendi *ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ* vide quod annotavi supra.

88. lib. 1 sect. 227 *πιθανάς*] verti *πιθανάς verisimiles*, quod reddi etiam potest *probabiles*, vel (si dici posset) *persuasibiles.* Sextus tamen etiam pressius huius nominis significationem, quam sequi vult, pag. sequente urget. quod autem ad participium *διεξωδευμένας* attinet sive *περιωδευμένας* (videtur enim unum pro altero ponere), quomodo reddi Latine possit apto satis vocabulo, perspicere nequeo. nam paulo post quidem *τῷ διεξοδεύσαντι τὰ περὶ αὐτό* verti: *illi qui percurrerit quae sunt circa ipsum*, sed *διεξωδευμένας* itidem
P 212 interpretari *percursas* non satis commodum visum est. imo et pro *percurrerit* lubenter alio usus verbo fuissem: ac fortasse *perlustraverit* aptius fuisset. quodsi cui placuerit itidem *διεξωδευμένας perlustratas* interpretari, per me licet. sed hoc sciendum est, huiusmodi *perlustrationem* ad mentem potius quam ad oculos referri. sic autem et apud Latinos *mente peragrare* legimus, pro eo fere quod nostrates dicunt *discourir.* certe *διεξοδεύειν* in Gallico *discourir* plane respondet.

89. lib. 1 sect. 227 *ἀπερισπάστους*] hic quoque haereo; nam *ἀπερισπάστους* possum quidem interpretari *indistractas*, sicut et sect. 228 *περιεσπᾶτο* reddidi *distrahebatur*, sed mihi non satisfacit huiusmodi interpretatio. veruntamen haec retineri debet, donec melior cuipiam in mentem venerit.

90. lib. 1 sect. 228 *ἡ ἀπερίσπαστος φαντασία*] post *ἀπερίσπαστος* asterisci notam ponendam censui, quod hunc locum plane mutilum esse suspicer. quomodo enim haec phantasia Herculis *ἀπερίσπαστος* dicetur, si eius mens *περιεσπᾶτο* (ut Sexti verbis utar) *ἀπὸ τῆς συγκαταθέσεως*? talis est autem mea de hoc loco coniectura, scripsisse Sextum phantasiam illam de fune esse *πιθανὴν καὶ περιωδευμένην καὶ ἀπερίσπαστον*, deinde exemplum proponere voluisse alterius phantasiae, quae esset quidem et ipsa *πιθανὴ καὶ περιωδευμένη*, sed non item *ἀπερίσπαστος.*

91. lib. 1 sect. 230 *πείθεσθαι*] verbum Graecum *πείθεσθαι* (quod parere significat) retinui, quia ipse paulo post suo modo id explicat.

92. lib. 1 sect. 230 *ἁπλῶς ἕπεσθαι*] Sextus dicit, *ἄνευ σφοδρᾶς προσκλίσεως καὶ προσπαθείας.* fortasse autem malit quispiam *προσπάθειαν affectum erga aliquid haerentem* aut *animo infixum* interpretari, quod *προσπάσχω* sit *haereo* sive *adhaereo alicui rei magno affectu*, et quasi *πάσχω τι πρὸς αὐτῆς*, eo sensu quo dicunt *τὸν ἐραστὴν πάσχειν τι ὑπὸ τῆς ἐρωμένης*, cum eam intuetur aut eius recordatur. Cicero certe Graecum verbum retinuit, quod (ut

opinor) Latino vocabulo ad exprimendam Graeci vocabuli vim idoneo destitueretur. ita enim scribit ad Att. lib. 1: *ego fortasse τυφλώττω, nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα.*

93. lib. 1 sect. 230 *βιοῦν ἀξιοῦντι*] pro: *sumptuose vivere vult*, lege, *sumptuose ipsum vivere vult.* pro *vult* reponi etiam potest *iubet.*

94. lib. 2 sect. 65 *τισὶ δὴ μὴ*] ante haec verba *aliquibus autem non* deesse quaedam videntur. caeterum hoc, *id de quo quaeritur arripiunt*, est quod dicit Sextus *τὸ ζητούμενον συναρπάζουσι.* hoc autem quid valeat, cum ex aliis plerisque locis, in quibus utitur, manifestum est, tum ex sect. 67. nam et ibi verti, *id de quo quaeritur arripient*, pro eo quod Sextus habet, *τὸ ζητούμενον συναρπάζουσι*, nisi forte legendum est *συναρπάσουσι.* sic Lucianus in Iove Tragoedo c. 28: *αὐτό που τὸ ζητούμενον ὦ Τιμόκλεις — συναρπάζεις*, quod male vertit interpres, *tu quaestionem discerpis.* dicitur enim *τὸ ζητούμενον συναρπάζειν*, qui arripit et quasi per vim aufert alicui quod concedere non vult et eo tamquam confesso utitur, de quo alioqui quaestio est.

95. lib. 2 sect. 70 *κατ' εἰσοχήν*] repone *et per depr.* pro *nec per depr.* deque hac interpretatione vide annot. 58.

96. lib. 2 sect. 76 *πάσῃ φαντασίᾳ*] post *habendam esse* pluscula verba deesse suspicor.

97. lib. 2 sect. 76 *πάσας τὰς φαντασίας*] haec verba *ut dicat non omnes phantasias fidem mereri* non bene cum praecedentibus cohaerent, nec dubium est quin depravatus sit hic locus. nam ita legitur in Graeco exemplari: *καὶ περιτραπήσεται ὁ λόγος εἰς τὸ μὴ εἶναι πάσας τὰς φαντασίας, ὥστε καὶ κατ' αὐτάς* etc. ubi manifestum est deesse adiectivum quod iungatur cum substantivo *φαντασίας*, videlicet *πιστάς* aut aliud huiusmodi. porro quod attinet ad hoc loquendi genus *περιτρέπεται ὁ λόγος*, sciendum est dici *περιτρέπεσθαι τὸν λόγον* quando adversarii dictum in ipsum retorquemus, et suo veluti gladio eum iugulamus. dicitur etiam *κατὰ περιτροπὴν τοῦ λόγου*, item *ἐκ περιτροπῆς*, ut cum ita scribit: *ἤτοι ἀποδεικτικοί εἰσιν οἱ κατὰ τῆς ἀποδείξεως ἠρωτημένοι λόγοι ἢ οὐκ ἀποδεικτικοί. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἀποδεικτικοί, οὐ δύνανται δεικνύναι ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις. εἰ δὲ ἀποδεικτικοί εἰσιν, αὐτοὶ οὗτοι τὴν ὑπόστασιν τῆς ἀποδείξεως ἐκ περιτροπῆς εἰσάγουσιν.* alioqui *περιτρέπεσθαι* est *everti.* unde *συμπεριτρέπεσθαι simul everti*, ut cum dicit: *διατρέπεται γὰρ ἡ τοῦ αἰτίου ὑπόστασις, ᾧ τὸ πάσχον συμπεριτρέπεται, μὴ ἔχον ὑπὸ ὅτου πάθῃ.* sic et activum *συμπεριτρέπειν*, ut *οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἕκαστον ἀναιρεῖ, ἀλλὰ καὶ αὑτὴν ἐκείνοις συμπεριτρέπει*, perinde ac si dixisset *συναναιρεῖ.*

98. lib. 2 sect. 186 *εἰ ἔστιν ἀπόδειξις*] si est demonstratio, est demonstratio: si non est demonstratio, est demonstratio; atqui aut est demonstratio, aut non est demonstratio. est igitur demonstratio. ita debet intelligi (meo quidem iudicio) haec argumentatio, si per demonstrationem probatis non esse demonstrationem, certe est demonstratio. nam vos ipsi ea utimini. at si non utimini demonstratione ad id probandum, quicquid alioqui affertis ad nostram demonstra-

tionem labefactandam et evertendam, nullius momenti est, eaque nihilominus semper illabefacta manet. itaque, sive ratiocinatio qua utimini sit demonstratio, sive non, hoc manet, esse demonstrationem.

99. lib. 2 sect. 188 τὰ καθαρτικά] latinius *purgantia medicamenta* quam *purgativa*.

100. lib. 2 sect. 188 οὐθὲν ἀληθές] Gellius in fine cap. 5 lib. 11: *Academici quidem ipsum illud nihil posse comprehendi, quasi comprehendunt, et nihil posse decerni, quasi decernunt: Pyrrhonii, ne id quidem ullo pacto videri verum dicunt, quod non esse verum videtur.*

101. lib. 3 sect. 54 γιγνόμενα] Plato in Timaeo p. 27 d: ἔστιν οὖν δὴ κατ' ἐμὴν δόξαν πρῶτον διαιρετέον τάδε, τί τὸ ὂν μὲν ἀεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γιγνόμενον μέν, ὂν δὲ οὐδέποτε id est Cicerone interprete: *quid est quod semper sit, neque ullum habet ortum? et quod gignatur, nec umquam sit?* quem sequendo vertendum hic esset, *corpora quae gignuntur quidem, numquam autem sunt.*

102. lib. 3 sect. 79 ἀποκληρωτικόν] vix queat aliter quam periphrasi longiuscula exponi. ἀποκληροῦν enim est attribuere aliquid alicui pro potestate et velut assignare, proprie autem aliquid quod sorte obtigerit. hinc fit ἀποκλήρωσις et ἀποκληρωτικός. vocat igitur ἀποκληρωτικόν Sextus quod nobis dicentibus credi volumus tamquam pro nostro iure, nullam rationem afferentibus, sive quod locum habere et recipi quasi pro iure nostro volumus, nullam alioqui probationem adhibentes. potest quidem ἀποκληρωτικόν aliud quoque significare (sicut verbum ἀποκληροῦν aliam quoque significationem habet) et ipsemet alibi aliter interpretatus sum. sed hanc interpretationem doctissimis quibusdam viris (quos consului) magis placere comperi. quorum iudicio lubenter acquiesco.

103. lib. 3 sect. 122 συναρπάζειν] diximus antea quid sit συναρπάζειν τὸ ζητούμενον. hic autem pro συναρπάζειν τὴν τοῦ σώματος ὕπαρξιν τὴν ζητουμένην dicit συναρπάζειν τὴν τοῦ σώματος ὕπαρξιν μὴ διδομένην αὐτόθεν. notandum est autem adverbium αὐτόθεν, quod verti *ex se ipsa*, posse etiam reddi *per se*, id est, ita ut non indigeat probatione. conceduntur autem αὐτόθεν quae aut ipsa ἐναργείᾳ evincuntur, aut quae necessario consequuntur, ut cum dicit: καὶ ἄλλως, εἰ δοθείη ψεῦδος μὲν εἶναι τὸ σῶμα εἶναι τὸν χρόνον, ψεῦδος δὲ καὶ τὸ ὅτι ἀσώματός ἐστιν, αὐτόθεν δοθήσεται ἡ τοῦ χρόνου ἀνυπαρξία· παρὰ γὰρ ταῦτα οὐδὲν εἶναι δύναται ἕτερον. q. d. ex eo ipso concedetur, nec alia probatione opus erit. Plato in Gorgia p. 470 E: τί δαί, συγγενόμενος ἂν γνοίης, ἄλλως δὲ αὐτόθεν οὐ γινώσκεις ὅτι εὐδαιμονεῖ. ubi significare videtur, *primo aspectu* seu *intuitu*.

104. lib. 3 sect. 177 πρὸς ὃ μήτε ὁρμὴ μήτε ἀφορμὴ γίνεται.] Cicero ὁρμήν variis modis interpretatur *appetitionem* vel *appetitum animi*, *naturalem appetitionem*, *animi motum*. cum autem ἀφορμήν esse sciamus contrariam ὁρμῇ, ut ὁρμήν *animi appetitum* seu *appetitionem*, sic ἀφορμήν *inappetentiam* verti posse existimavi. si tamen longiuscula periphrasi uti licuisset, multo libentius vertis-

sem *motum animi appetitioni contrarium*, vel potius *aversationem ex naturali animi motu provenientem.* fortasse autem ὁρμήν et ἀφορμήν hoc quoque modo non male reddiderimus: *naturalem animi motum* seu *impulsum quo aliquid sectamur, et quo aliquid refugimus.* dico autem *sectamur*, ut ex opposito ei respondeat *refugimus.* Galenus: *οἱ δὲ ἔμβρυον μὴ εἶναι ζῷον λέγουσι, τρέφεσθαι μὲν γὰρ καὶ αὔξεσθαι αὐτὸ ὥσπερ τὰ δένδρα, ὁρμὴν δὲ καὶ ἀφορμὴν οὐκ ἔχειν ὥσπερ τὰ ζῷα.* id est *neque naturalem animi vim appetitricem, neque vim aversatricem.* quid si etiam ὁρμήν *animi vim impultricem* et ἀφορμήν contra *animi vim repultricem* interpretemur? certe, ut ingenue fatear, per *inappetentiam* non bene significationem Graeci vocabuli expressisse mihi videor.

105. lib. 3. sect. 178 *ἐπέστησαν*] *nos ad notionem appellere non fecerunt*, vel *non adduxerunt.* proprie *non stiterunt nos.*

106. lib. 3 sect. 188 *τί ἐστιν*] vide Diogenem Laërtium.

107. lib. 3 sect. 215 *οἱ Λάκωνες*] vide Xenophontem de hac Lacedaemoniorum consuetudine.

Lipsiae typis FRIDERICI RÜCKMANNI.

Stanford University Libraries
3 6105 018 747 670

